Datinele și credințele poporului român
adunate și așezate în ordine mitologică
Tipografia Isidor Wiegler – Cernăuți, 1903

Editura POLIROM – Iași, 1998,
B-dul Copou nr. 3 P.O. BOX 266, 6600, Iași, ROMÂNIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

NICULIȚĂ-VORONCA, ELENA

Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică/Elena Niculiță-Voronca – Iași: Editura Polirom, 1998

2 vol. : il. ; 22 cm – (Plural M)

Vol. 2 – 1998. – 648 p. – Glosar.

ISBN: 973-683-126-4

CIP: 398.3 (498)

Printed in ROMANIA

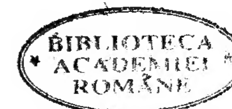
ELENA NICULIȚĂ-VORONCA

DATINELE ȘI CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN

adunate și așezate în ordine mitologică

Vol. II

Ediție îngrijită de Victor Durnea

POLIROM
1998

Cap. V

Sf. Mihail. Soarele și Luna Iarna și vara. Ziua și noaptea Viața și moartea

§ 1. Căsătoria. Dragostea

Soarele și luna, sfinții, demult, zice că îmblau pe pămînt, pe jos, de luminau; dar tot femeia e vinovată, c-a aruncat cu gunoi, necurățenii, în calea lor și, de suparare, ei s-au suit la cer ș-amu acolo stau, nu mai vrau să mai vie pe pămînt. *O țigancă din Ciudei*

S-a văzut vol. I, pag. 42, – Vezi de ce nu se mărită fetele, vol. I, pag. 178,179.
S-a văzut de cînd e soarele pe lume, vol. I, pag. 55, 263.

Soarele, dacă apune, merge și luminează pe cea lume, unde-i iadul și raiul. S-a văzut rohmanii, vol. I, pag. 284.

Pe soare, dracii îl rădică pe cer; aista-i boierescul lor.
Pe lună, o trag în toată ziua 24 de draci și pe soare 24, până crapă; de aceea ei mor, altfel ar fi pe lume mulți, că ar îmbla alăturea cu omul. (S-a văzut vol. I, pag. 42) *Ioan Mihai, Botoșani*

Soarele, sara, merge în mare, de arde marea, că altfel ne-am îneca; cîte ape curg în mare, s-ar revarsa peste pămînt. *Cuciur*

Soarele îmblă toată ziua și sara întră în mare, de usucă apa pe cîțiva stînjeni, altfel s-ar izerî lumea, cîte ploi și cîte ape curg. Soarele toate apele le usucă. *Palie Bilig, Mihalcea*

Soarele, dimineața cînd se scoală, e copil de 7 ani și cît îmblă toată ziua și vede răutățile ce se fac pe lume, până sara, capătă o barbă albă păn' la brîu. Mă-sa îl scaldă în lapte dulce și el iar se face copil. *Botoșani*

Soarele are două fețe: fața cea care asfințește e dos; și cea care rasare e față. De la amiază, se întoarce cu partea cealaltă, nu mai luminează cu fața. *Botoșani*

Soarele se întoarce cu spatele, cînd vede pe lume că se omoară pe cineva. *Botoșani*

Cînd e soarele amiază, necuratul se întoarce cu dosul la soare. De aceea, Sf. Ilie îl urmărește cu săgeata și-l omoară. *Botoșani*

La amiază să șede, nu se lucrează, că atuncea soarele doarme o minută, „un ceas"; și Sf. Soare se mînie, zice: „Eu că-s soare și stau, da tu să nu stai?" Soarele doarme noaptea ca și omul. *General*

Cînd e soarele „cruce amiază", să te păzești, atuncea afară să nu ieși, să-ți cauți lucru în casă.

Necuratul are un ceas, cînd stă soarele drept amiază, și atunci poate face fel de fel de rele[1].

La amiază e cu primejdie să îmbli pe afară de vîntul cel vîrticuș. *Calena Caliniuc, Mihalcea*

Soarele, zice că numai de două ori pe zi se hodinește: de amiază-zi curat, atunci cînd și oamenii hodinesc – sînt oameni că vreau să lucreze înainte, macar că-i amiază-zi, dar e pacat, tare pacat! – și sub sară, înainte de-a scapata. Soarele, după ce apune, merge ca jum. de noapte, pănă ajunge la casa mîne-sa – că are mamă; și mă-sa-i dă cămeși curate ș-apoi să duce de se scaldă în mare și toată noaptea se spală de tot răul și de toate relele cîte le vede, până iese curat. Soarele de aceea dimineața e roș, că iese din scăldătoare. Pe Soare îl îmbia Luna să-i fie ibovnic... (urmează) *O țigancă din Camina*

Soarele e flecău, e curat și neîmblat în pacate; pe dînsul tare l-a vrut Luna și ea tot se baga în sufletul lui și-l iudea, atunci Soarele i-a zis: „Nu destul ard eu lumea, dar încă dacă m-aș însura și aș avea copii, ce ar mai fi din oameni? Ar arde lumea cu totul, ar trebui să se prăpădească norodul." Dar ea tot n-a înțeles de cuvîntul lui și tot nu se ducea de la dînsul. Atunci, el a luat o baligă și i-a aruncat-o drept în obraz; și acuma se văd doi oameni în lună, cum tot o rînesc și n-o pot curăți de tot. *O țigancă din Mihalcea*

Soarele se iubea cu o cucoană vadană; ea avea fată și o ascundea și tot îl întreba: „Sfinte Soare, sfinte Soare, cine-i mai frumoasă?" Da soarele-i răspundea: „Sorica ta." *M. Gălățanca, Botoșani*

Soarele e gospodari, el ne încălzește și ne coace pînele.

A fost un tînăr foarte frumos și cuminte ș-a făcut o treabă lui Dumnezeu. „Oare ce să-i dau eu pentru lucrul ce mi l-a făcut?", zice Dumnezeu lui Sf. Petru. „Am să-l fac soare." Și l-a pus să lumineze peste toată lumea.

Da luna – a venit o femeie, într-o cămeșă păn' în pămînt, înaintea lui Dumnezeu – și Dumnezeu a făcut-o lună. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Soarele e fată; e fata lui Dumnezeu și a fost furată de zmei; ei au închis-o într-o camară ș-au vrut s-o siluească, dar ea nu s-a dat. *Un om din Botoșani*

1. „Despre zi și despre noapte", fiind prea mult material, se va vedea la volumul III (acest volum nu a mai fost publicat, n.ed.).

Soarele e și femeie, și barbat. Vara, cînd se scoală dimineața, e femeie; și iarna, cînd se scoală tîrziu, e barbat. *Palie Bilig, Mihalcea*

Soarele e femeie și Luna e barbat, au fost frați și s-au luat, copiii lor sînt stelele. *Botoșani*

Soarele e barbat, împărechet cu Luna; și se întâlnește cu Luna atunci cînd ea se priminește. *Idem*

Luna și Soarele zice că au fost odată fată și ficior și tare se iubeau împreună, pănă la urmă au hotărît să meargă la judecată la Dumnezeu: cum va rîndui el, așa să facă – și s-a suit, întâi, Soarele sus pe cer și, după dînsul, Luna. Dar Dumnezeu, fiindcă erau așa de frumoși, nu i-a însurat, dar i-a lasat ca să rămîie Soare și Lună pe ceri și să lumineze oamenilor – și numai cînd e luna pe sfîrșit, o ajunge soarele și-i zice: „Bună dimineață, Lună veche!" Dar ea, pe loc se întoarce primenită și-i zice: „Mulțămesc D-tale, că-s tot nouă!" *Iluță Moraraș, Roșa*

Soarele și Luna au fost frați; și Sf. Soare a pișcat pe Lună și de atunci Luna se pișcă. *O țigancă din Camina*

Sf. Soare și cu Sf. Lună erau frați și Sf. Soare a vrut s-o iaie. Sf. Lună s-a dus la Dumnezeu și i-a spus. „Zi-i să-ți facă o rochie ca cerul cu stelele, i-a zis Dumnezeu, și atunci te-i duce." Sf. Soare atîta a îmblat ș-a căutat, păn' a găsit o materie ca aceea ș-așa un croitor, de i-a făcut rochie întocmai. A mers iar la Dumnezeu, să-l întrebe. Dumnezeu iar i-a spus: „Zi-i să-ți facă o rochie cum e cerul cu soarele și luna, și atunci te-i duce." Sf. Soare iar a îmblat păn' i-a făcut. Cînd i-a adus rochia aceasta, ea a luat și s-a pișcat și îndată a început a se departa, că Sf. Soare n-a mai putut-o ajunge, și el și azi îmblă după dînsa și ar ajunge-o cînd e plină, că vin aproape; dacă ea, cum vede că se apropie, se pișcă. *Ilie Lupu, Botoșani*

Dumnezeu a spus că atunci se va putea lua soră cu frate pe lume, cînd se vor întâlni soarele și cu luna; și ei, cînd e luna pe sfîrșit, s-ar întâlni, dar ce folos că el e sus și ea e jos sau vice-versa și nu se mai pot niciodată apropia. *Mahala*

*

Fratele și sora

Îngheață apa Nistrului
În fudul pămîntului.
El nu-ngheață de-un ger
mare,
Da-ngheață de-o suparare:
Mîndru crai vra să se-nsoare,
Să iaie pe sora sare.
Dar mă-sa i-a spus așa:
– Ahi! Cîne și păgîne,
Unde asta se mai poate
Să iaie soră pe frate?
Dar mîndru crai așa zicea:
– Sorioară, sarioară,
Ia-ți papucii din hîrtie
Și haidem la cununie.
Cînd în biserică au întrat,
Domnul Hristos a suspinat,
Maica Precist-a oftat.

– Părinte, părinte hăi,
Discunună-mă-napoi,
Ț-a da tata patru boi.
– Macar deie doisprezece,
Cununia-i mare lege,
Cine-o vede ș-o-nțelege
Ca doi ochi în cap la tine.

Ana Cobelea, Corcești

*

Variații:

La poarta la Ion Grad,
Șede Gheorghe cît un brad
Și se roagă la maică-sa
Să i-o dea pe sora-sa.
Maică-sa l-a hiicăit
Că acea nu se poate
Să se ia soră cu frate.
El la asta n-a catat
Și pe murg a-ncălecat,
Lumea împrejur a alergat,
Ca sora-sa n-a aflat.
– Soră, soră, sorioară,
Îmbracă-te-n rochioară,
Și te-ncalță-n papucași,
Și te uită pe cîmpie,
Și haidem la cununie.
Pe cîmpie s-a uitat
Și-n biserică c-a-ntrat,
Biserica a tremurat,
Luna-n sînge s-a-necat,
Luminele au prins a stînge,
Icoanele au prins a plînge.

Ropcea

*

Îngheață apa Nistrului,
Și nu îngheață de ger mare,
Da-ngheață de-o suparare,
Că mîndru crai vra să se-nsoare,
S-o ieie pe soră-sa.
– Soro, soră Magdalină,
Garofiță din grădină,
Ie-ți papuci și rochioară
Și te du în chilioară,
Ie-ți colaci de nouă grîie
Și haidem la cununie.
– Atuncea din cas-oi ieși
Cînd calea mi-i auri.
Drum de-aramă
Peste vamă,
Drum de-argint
Peste pămînt.
Pe marginea drumului,
Pomișorii raiului,
Pin tot pomul rămurele
Și cuiburi de păsărele
Cu penele aurite,
Cînd vom trece să ne cînte.
Ele de jele ce cînta,
Frunza-n pom se așeza.
Cînd la biserică mergea,
Frunza de pe pom pica,
Cînd în biserică au întrat,
Afară s-a-nnourat
Ș-a-nceput a fulgera,
Toți pochii la dînșii cata,
Da icoana Precista
A-nceput a lacrama
Și din gur' a cuvînta:
– Stăi, părinte, nu ceti,
Unde ai văzut și se poate
Să cununi soră cu frate?
Sîngele n-amesteca,
Că pacat îi cîștiga.
Da popa s-a suparat
Și de mînă i-a luat
Ș-afară-napoi i-a dat.
Crăișor s-a suparat
Și din gur-a cuvîntat:
– Soro, soro Magdalină,
Ia-ți papuci și rochioară,
Sai la Dumnezeu și zboară.
– N-am rochie de-mbracat,
Nici papuci de-ncalțat
Să-mi fac cu Dumnezeu sfat.
Crăișor s-a suparat,
La Dumnezeu a zburat:
– Doamne, Doamne și părinte,
De s-aude, de se poate,
Să cununi soră cu frate?
– Și s-aude, și se poate
Să cununi soră cu frate.
Crăișor s-a bucurat
Ș-acasă mi-a alergat

Și cu glas mare-a strigat:
- Săriți, frați, și voi, hargați,
Caii la căruță dați
Și pe dînsa mi-o strigați.
De-auzi, soro, de la teară!
Ne-așteaptă nanașu-afară.
Sfîntu Soare, nănaș mare.
Sfînta Lună, mare nună,
Stelele dreșcuțele,
Luceaferii vătăjei,
C-aceia-s mai frumușei.
Ea din casă mi-a ieșit
Și frumos a mulțămit:
– Rămăi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi primblînd pin casă
Cu lacrămi fierbinți pe față.
Rămăi, nene, sănătos,
Dacă n-ai fost bucuros
Să ai de mine folos!
Și-n căruță s-a suit
Și-nc-o dat-a chiuit:
Că eu amu mă mărit!
Și la mire-a poposit:
– Frate, frate, frățioare,
In uită-te înspre soare,
Că mă roade-un papuc tare.
Spre Sfîntu Soare-a catat,
Ea-n mare s-a aruncat.
El a -notat ce-a -notat
Și de dînsa n-a mai dat.
De inele ruginite,
De ciolane putrezite.

Acsenia Roman, Mahala

*

Sora și fratele

– Soră, soră Magdalină,
Fă colaci de cununie,
Cei mai mari de veselie.
– Frate, frate și măi frate,
In fă-ți opincuți de fier,
Ațișoare de oțel,
Încunjură lumea de trei ori,
De trei ori pe trei locúri,
– Soră, soră Magdalină,
Fă colaci de cununie,
Cei mai mari de veselie.
– Frate, frate și măi frate,
In fă-ți scăriță de ceară
Și te suie-n sus spre soare,
Ie-l pe soarele nunuț mare,
Pe lunuța nunuțare.
....
– Eu scăriță mi-am făcut
Și spre soare m-am suit,
Am luat soarele nun mare
Și lunuța nunuțare.
– Soră, soră Magdalină,
Fă colaci de cununie,
Cei mai mari de veselie.
– Eu cu tine m-oi găti,
La cununie-oi porni.
Unde-a fi glodul mai mare,
Eu acolo m-oi baga,
Cu frate nu m-oi cununa.

Voloca

*

Soarele și Luna, cununa. Zina

A fost o babă ș-un moșneag și baba tot ocărea pe fata moșneagului că-i leneșă, că nu-i de nimică. „Știi ce, zice moșneagul, dar las' să se ducă fata mea în lume, dacă nu ți-i pe plac." Fata s-a luat și s-a dus. Ajunge la o fîntînă. „Buna dimineața, fîntînă frumoasă!" „Mulțămesc d-tale, copilă frumoasă! Nu m-ai griji, nu m-ai curăți?" Fata ia ș-o curăță, bea apă și se duce. „Rămîi sănătoasă, fîntînă frumoasă!" „Mergi sănătoasă, fată frumoasă!" – Mai merge, găsește un măr spinos; îi zice tot așa și-l curăță. – Apoi a întâlnit o cățea cu salbe la gît și, după ce a curățit-o, i le-a dat. Îmblase ea acuma 12 drumuri, iată că întâlnește o doamnă cu trăsura cu patru cai. „Fată frumoasă, nu te-i tocmi la mine? Am o cloșcă cu pui de aur, să-i scalzi ca pe

copii, că eu alţi copii n-am; ş-o furcă de aur cu fus şi caier de aur, cînd îi învîrti, el singur a toarce şi s-a umplea." „Ba m-oi tocmi", zice Zina, c-aşa o chema. A luat-o acasă şi i-a lasat furca şi puii şi s-a dus. Zina i-a îngrijit şi i-a scaldat potrivit şi, la cîteva luni, cînd a venit doamna acasă, puii au alergat şi i-au deschis poarta cu aripele. „Mamă, tu ne eşti mamă, dar mai bună mamă ne-a fost fata asta." „Lasă, dragii mamei, că pentru asta eu ştiu ce-i voi da." Şi i-a dat doamna ceea vite şir, de la dînsa păn' la fată acasă. Cînd a ajuns ea, era noaptea. „Scoală, tată, ce dormi, că îndată e ziuă, nu te leni. Scoală şi mi-i face ocoale, să-mi pun averea mea." Moşneagul, cînd a vrut să bată pari pentru ocoale, parii singuri întrau şi cînd a vrut să împletească gardul, nuielele singure se împleteau. Da ficiorul împaratului, Ion Crai, îmbla în prubă prin lume, ca să ispitească ce trag ţaranii de la boieri cu boierescul. A mers singur şi s-a pus la secerat şi, pentru c-a ramas cu 4 paşi înapoi, a capatat 4 harapnice. A mers de-a scris la boier pe poartă că 4 harapnice i-i dator, ş-a fugit. Mergînd aşa rău îmbracat cum era, a abătut la tata Zinei. Păn' atuncea, 12 flecăi se încercase să-i scoată inelul din deget şi nici unul n-a putut. „Moşule, zice el, ce mi-i da să iau eu inelul din degetul fetei d-tale?" „De-l vei scoate, atunci o vei lua." Ion Crai a scos inelul din degetul Zinei. „De-acum să mi-o dai, să facem nuntă!" „Zină, Zină, dragul tatei, te-i duce tu după aşa un flenduros?" „M-oi duce, tată." „Bine, zice tatăl ei, dar acuma trebuie să mergem şi noi la casa d-tale, să vedem cine eşti?" Au mers ei tocmai la împaratul. „Frumoasă eşti, a zis împaratul, şi mi-ar plăcea să-mi fii noră, dar ia să te văd, ce putere ai! Adă-mi tu mie 800 de iepuri, 800 de vulpi şi 800 de lupi." Zina a şuierat voiniceşte şi i-au venit fiarele, cîte i-au trebuit, şi cînd au ajuns la împaratul, singure au deschis poarta.

Împaratul a făcut nuntă cu ficiorul său şi cu dînsa. Li-a pus Soarele şi Luna cunune pe cap şi i-a cununat, că aşa zice că era de demult. În 3 săptămîni, după nuntă, a avut să fie bătălie şi Ioan Crai s-a dus cu tatăl său şi cu miniştrii şi ş-au făcut lagăr la locul de bătaie, dar acolo, în apropiere, erau nişte talhari mari; Ion Crai a lasat sfatul bătrînilor şi s-a dus la primblare ş-a ajuns la talhari. „Bine ai venit, Ion Crai, in pune-te cu noi la masă ş-om juca cărţile!" El s-a pus şi atîta l-au jucat, că l-au dezbracat de hainele cele împărăteşti şi de coroană şi i-au dat drumul numai în piele acasă. Vine noaptea la tatăl său şi să roagă să-i dea drumul. Împaratul l-a luat şi l-a pus în poiata porcilor să stea şi din troaca porcilor să mănînce.

Aude Zina. Ia, fără ştirea socru-său, un regiment de soldaţi şi se duce şi ea la talhari; se duce noaptea şi spune la ostaşi să stea pe la fereastă şi, cînd vor vedea că ea să şterge cu mîna pe frunte, să năvălească. Întră la ei, să pune şi ea la joc cu dînşii. O joacă şi pe dînsa. Acu-i rămăsese în mînă numai o carte. „Ei, că tare am asudat jucînd", zice ea şi rădică mîna să se şteargă pe faţă. Atunci şi oastea a năvălit. Ei au ramas încremeniţi. „În ce credeţi voi?", îi întreabă Zina pe talhari. „În Iisus Hristos, tatăl făr' de moarte". „Dacă credeţi în Dumnezeu, cum de v-aţi îndurat să-mi lasaţi barbatul gol? Îndată să aduceţi straiele lui încoace!" După ce i-au adus coroana şi

straiele, a poroncit la soldaţi de i-au tăiet pe talhari şi au făcut din carnea lor 12 movile. Ea s-a îmbracat în straie bărbăteşti şi s-a dus la socrul său, care a primit-o ca pe un crai, foarte bine; n-a cunoscut-o. Vorbind cu împaratul, s-a făcut că o roade un papuc. „Mă rog d-tale, n-ai pe cineva care e mai rău în curtea d-tale, să mi-l tragă?" Împaratul a poroncit să vie ficioru-său de la porci. El, cum a venit, îndată a cunoscut-o şi, păn' ce împaratul s-a înturnat încoace, încolo, el a sărutat-o ş-a mîncat toate bucatele ce le lasase ea pe masă, de flămînd ce era. Apoi, după ce l-a închis înapoi în poiată, ea a pîndit unde a pus împaratul cheia şi noaptea l-a scos. L-a fereduit frumos şi i-a dat straiele lui cele împărăteşti de s-a îmbracat. A doua zi vine înaintea lui tătîne-său. „Ai scapat, Ion Crai?" „Am scapat. Acuma, tată, spune-mi ce vrei: din sabii să ne tăiem sau din luptă să ne luptăm, pentru ceea ce mi-ai făcut?" „Stăi!, a zis Zina, nu îndrazni, c-acela-i tată!" El a ascultat-o pe dînsa... El, dacă sta atunci cu împaraţii, cu bătrînii la sfat şi nu să ducea să joace cărţile cu talharii, mai bine făcea, dar mintea tînărului cu a bătrînului nu se potriveşte; de aceea i-a lasat pe cei bătrîni sfătuind lucruri adînci de batalie şi el s-a dus după nebunii, dar a păţit-o.

Andrei Motoc, Camena

*

Fată lasată

Frunză verde de matasă,
Mi s-a dus puiul de-acasă
Dipe haine de matasă.
Cum s-o dus, s-a zăbăvit
Pănă alta ş-a găsit.
Mi-a trimes ravaş pe soare
Să-i dau voie să se-nsoare.
Mi-a trimes ravaş pe lună:
Vină, dragă, mă cunună.
Nu ştiu, zău, l-oi cununa,
Or amar l-oi blastama,
Cu blăstămul cel de foc,
Să n-aibă hrană, nici noroc,
Să n-aibă hrană pe pămînt,
Nici cruciţă la mormînt.

Ropcea

*

Pe deluţul cel cu rouă,
Să vede-o căsuţă nouă.
Da în casă cine şede?
Vadana cu două fete.
Cea mai mică s-a sculat,
Cea mai mare doarme-n pat
Şi o dată a oftat.
Maică-sa a întrebat:
– Ce oftezi tu, fata mea?
– Da cum, mamă, n-oi ofta,
C-am avut un ursitori,
L-am trimes în tîrg cu flori,
El a mers la tîrg cu piatră
Şi ş-a ales altă fată,
Şi mi-a trimes veste pe lună:
Vină, puică, de mă cunună;
Eu înapoi i-am trimes
Pe trei fire de ovăs
Că n-am putere de mers.

Ropcea

*

Pe deluţul cel cu rouă,
Face-un om o casă nouă,
Cine-ntr-însa găzduieşte?
Vadana cu două fete.
Cea mai mică doarme-n pat,
Cea mai mare s-a sculat,
Apă pe obraz ş-a dat,
La icoane s-a rugat

Și-n oglindă s-a catat,
Păr galben ș-a pieptanat,
Și-nc-o dată mi-a oftat,
Că casa mi-a tremurat.
Mă-sa din somn s-a sculat:
– Da tu, fată, ce-ai oftat,
Că casa mi-a tremurat?
– Cum eu, mamă, n-oi ofta,
C-am avut un ursitori,
L-am trimes la tîrg cu flori,
El florile mi-a vîndut,
Da cu banii ce-a făcut?
Cu-a lui mîndre i-a băut!
L-am trimes la tîrg de piatră,
El ș-a găsit altă fată.
Mi-a trimes ravaș pe soare
Să-i dau drumul să se-nsoare,
Mi-a trimes ravaș pe vînt
Să-i dau batîr un cuvînt,
Mi-a trimes ravaș pe lună
Să mă duc că să-i fiu nună.
– Du-te, fată, și-l cunună.
– Cum, mamă, l-oi cununa?
Păn' amu mi-a fost draguț,
Cum amu mi-a fi finuț?
Eu mă duc la Cernăuț
Ca să-mi cumpăr păhăruț,
Păhăruț de pelinuț,
Să-ndulcesc ș-ai mei finuți.
– Finule, finuțul meu,
Să n-ajungi tu Anul Nou!
Finuță, finuța mea,
Să n-ajungi tu sîmbăta!
Rămăi, fine, sanatos,
Ca un măr putregăios,
Rămăi, fină, sănătoasă,
Ca o pară viermănoasă.

Mahala

*

Pe cea vale mare,
Este-o casă mare,
Cu ușa la vale,
Cu ferești la soare,
Cu nouă umbrare.
Dar într-însa cine șede?
O maică bătrînă,
Cu fiica-mpreună.
Măicuța lucra,
Fiica dormita.
Maicuța torcea,
Din gură zicea:
„Fiică, draga mea,
Scoală de-i lucra,
Nu tot dormita."
„O! maică bătrînă
Și nepricepută,
Ibovnicul meu
Și vecinul tău
L-am trimes departe,
În Țara Ungurească
Ca să-mi tîrguiască
Straie de matasă.
Eu l-aștept să vie,
El ravaș îmi scrie,
Răvășel pe pește,
Că să logodește.
Răvășel pe soare
Că vrea să se-nsoare,
Răvășel pe lună,
Să merg să-i fiu nună.
Nu știu, cununa-l-oi,
Nu știu, blastama-l-oi."
„Nu fii tu nebună,
Mergi de mi-l cunună
Și curînd îmi vină."
....
Ea afar' a alergat
Și-n glas mare a strigat:
„Negru țiganaș,
Scoate caii din grajd,
Calul cel de mire,
Mîndru și gătit,
Vede-l-aș pîrlit,
Calul cel de nun,
Mîndru și gătit,
Cu soarele potrivit,
Vede-l-aș plesnit!"
Acolo dac-a ajuns,
La cununie s-a dus,
În biseric-a întrat
Și-n glas mare a strigat:
„Părinte Ioane,
Păzește mai tare,
Că slăbesc din picioare!"
Ș-acasă dac-a venit,
La fină s-a posvolit:
„– Fină, draga me,

Posvolește-mă,
Să cinstesc la fin
Un pahar de plin.
Deasupra zugravit
Dinuntru otrăvit."
Ei vinul l-au băut
Și morți au căzut,
Caii au plesnit
Și s-au prăvălit.

Saveta Andronic, Siret

*

Este-o casă-n sat pe vale,
Șed fetele-n șăzătoare,
Toate fetele lucra,
Cea de casă suspina.
– Zău, măicuță, zău ț-aș spune,
C-am avut amorizat
Și apa mi l-a luat...

Botoșani

*

La munții cu rouă,
S-a făcut o casă nouă,
Cu ușele la soare
Ca să se facă șezătoare
Numai pentru fete ficioare.
Toate rîdea și se veselea,
Numai cea de casă
Ofta și plîngea.
Maică-sa deoparte o lua
Și o întreba.
– Fiică, draga mea,
Spune-mi, ce te doare,
Capul or la inimioară?
– Eu, maică, ț-aș spune,
Dară mi-i rușine.
– Nu-ți fie rușine,
Că și eu am fost ca tine
Ș-am avut draguț pe lume.
– Dară tot ț-oi spune:
Am avut un pui frumos
Și l-am trimes pe apă-n jos
Să-mi aducă ibrișinul fire
Să-i cos cămeșă de mire.
El mi-a trimes răspuns pe soare
Că îmblă să se-nsoare,
Mi-a trimes răspuns pe stele
C-a întrat în cheltuiele,
Mi-a trimes răspuns pe lună
Să merg să-i fiu nună.
– Nu fi tu nebună,
Mergi și mi-l cunună,
L-ai avut un pui drăguț,
Du-te și ți-l fă finuț.
Și dă-i finei un pahar cu apă,
Să trăiască cu otravă,
Și finului un pahar cu vin,
Să trăiască cu venin.
Ea a strigat în gura mare:
– Scoate caii, măi Ioane,
Scoate caii cei vargați,
Vede-i-aș pe loc crapați.
Și trăsura cea cernită,
Vede-o-ași pe loc pîrlită!
Ea a strigat în gura mare:
– Mînă, Ioane, mai tare,
S-ajung la puiul cu soare!
În biserică cînd a întrat,
Icoanele ghiont ș-au dat.
Ș-a strigat în gura mare,
– Cetește, părinte, mai tare,
Că nu mai pot de picioare.
Cununia s-a gătit,
La maicuța m-am pornit.
Ș-am strigat în gura mare:
– Mînă, Ioane, mai tare,
S-ajung la maica cu soare.
Eu la maica c-am ajuns,
Pe prispa casei m-am pus
Și m-am pus pe prisp-afară
Să zac păn' în primăvară,
Să-mi crească cucuta cît casa
Și iarba cît masa.
De cucută m-oi razama,
De iarbă m-oi anina.
Din gură oi blastama,
Pe casa finului oi da.

Botoșani

*

Pe-o gură de vale,
Este-o casă mare,
Cu ușa la vale,
Cu ferești la soare.
Da cine-ntr-însa șede?
Maicuța cu fiica.

Fiica dormitează,
Da maica lucrează.
– Scoală, mică, scoală,
Că-i cam mult de asară.
– Ia lasă-mă, maică,
Ia lasă-mă, dragă.
C-am avut asară
Drag ibovnicel
Și l-am trimes să-mi
tîrguiască,
Da el n-a tîrguit,
Dar s-a logodit.
Mi-a scris
Pe o frunză de alun,
Să merg să-l cunun.
Nu știu, cununa-l-oi,
Or rău blastama-l-oi.
– Nu fi tu nebună,
Mergi tu de-l cunună,
Dar cînd l-ăi cununa,
Așa ai a-l blastama:
Să te însori de nouă ori
Și să-ți faci nouă ficiori
Ș-a zecelea, o copiliță,
Să-ți care apă la temniță.
La temnița cea din deal,
Arde lumînarea-n gard,
La temnița cea din vale,
Prutu-i mic, da apa-i mare.

Broscăuți

*

Cat la lună, luna-i sus,
Cat în deal, boii mei nu-s,
Badea-i dus cu boi la munți
Și el boii ș-a vîndut,
Bani de nuntă ș-a făcut.
Mi-a trimes răspuns pe soare
Să-i dau voie să se-nsoare,
Mi-a trimes răspuns pe lună
Să mă duc ca să-l cunun.
Nu știu, or l-oi cununa,
Or mai rău l-oi blastama,
Să-mi rămâi, bădiț-așa:
Să-mi îmbli din ușă în ușă,
Și s-abați și la mine,
Că și eu te-oi milui
C-o bucată de malai,
Uscată de nouă ai
Și cu doi-trei cărbunași,
Să știi cum iubești și lași,
C-o strachină de cenușă,
Să nu te mai văd la ușă.
Bădiță, bădiță hai!
De-i lua una ca mine,
Dumnezeu sa-ți deie bine,
De-i lua-o mai frumoasă,
Pice-ți carnea de pe oase,
Pice-ți carnea pe cerguți
Și sîngele părăuț.

Voloca

*

Pe valea cu rouă,
Este-o casă nouă,
Cu ușa la soare,
Acolo-i mare șăgitoare.
Toate fetele lucra,
Numai fata cea de casă
Șidea și lacrama.
Vine mă-sa ș-o întreabă:
De ce, fată, nu lucrezi,
Da din ochi tot lacrimezi?
Cum eu, mamă, oi lucra,
Că mă doare inima!
Nu mă doare de-o durere,
Da de-o scîrbă și de-o jele.
Am avut cirezi de boi
Și turmulițe de oi
Și mi-a venit păgînu-acasă
Și pe toate le-a luat,
Și pen tîrguri le-a vîndut,
Și pen crîșme le-a băut,
Tot cu oci și jumătăți,
Pân' a gătit banii tăți.
Mi-a trimes răspuns pe soare
C-amu el ar' să se-nsoare.
Mi-a trimes răspuns pe lună
Să mă duc ca să-i fiu nună.
Da eu nu l-oi cununa
Da mai rău l-oi blastama:
Nouă ani și nouă zile,
Creminalul să te ție,
Temnița calea să-ți fie,
Cînd îi ieși de acolo,
Să îmbli din casă-n casă
Și să vii și l'a me casă,
Să-ți dau o coajă de malai

Ce-i coaptă de nouă ai,
Cînd mușcai – lacramai.
Și c-o strachină de cenușă,
Pe deasupra cărbunași,
Să știi cum iubești și lași.
C-ai iubit și ai lasat,
Rea pedeaps-ai capatat.

Horecea

*

Codrule, frunză rotundă,
N-ai mai fost de făcut umbră
Mîndruței celei ce-i c...
Frunză verde iarbă grasă,
Mi s-a dus puiul de-acasă
Dipe straie de matasă,
Hobot mie de mireasă.
Până el a tîrguit,
Cu alta s-a logodit.
Mi-a trimes cuvînt pe vînt
Că el alta ș-a găsit,
Mi-a trimes cuvînt pe soare,
Să-i dau drumu să se-nsoare,
Mi-a trimes cuvînt pe lună
Să mă duc să mi-l cunun.
Nu știu, oi mer' l-oi cununa
Or oi sta, l-oi blastama.
Da măicuța seleaca:
Fa, fa, fa, nu fi nebună,
Du-te, du-te și-l cunună,
Du-te și ți-l fă finuț,
Că ț-a fost tare drăguț,
Du-te și ți-l fă un fin,
Că ț-a fost frumos vecin.
Luminele mi-am gătit,
Cînd am stat la cununat,
Tare rău l-am blastamat.
Sfîntul soare-n loc a stat,
Luna-n cer a suspinat,
El jumatate s-a-ngropat
Ș-a stat popa, s-a mierat,
De acestea n-a pătimat,
Doi veri buni n-a cununat
Ș-au prins icoanele a plînge
Și luminele-a să stînge.

Pița Nicoreac, Strojineț

*

La rară poiană,
Cu iarba de-o palmă,
Este-o casă mare,
Cu ușa la vale,
Cu ferești la soare.
Da-ntr-însa cine șede?
Maică-sa cu fiică-sa.
– L-am trimes, trimes
Pe barbatul meu
La Tîrgul Frumos,
La Țara de Jos,
Ca să-mi tîrguiască
Scule de matasă,
Fir și ibrișin,
Că-i marfă frumoasă.
Da el mi-a trimes:
Răvășel pe soare
Că vra să se-nsoare,
Răvășel pe lună
Să merg să-l cunun.
Da lui i-am trimes, trimes:
Finuțu, drăguțu,
Da fina, Călină.

Domnica Onciu, din Șcheia

*

Frunză verde de frăguț,
Am avut și eu drăguț,
L-am trimes la Cernăuț
Să-mi aducă cerceluți,
Tulpanașe de matasă,
Mie hobot de mireasă.
El atît a tîrguit,
Până alta ș-a găsit,
Ș-a trecut poartă de rai,
Ș-a iubit fată de crai,
Și mi-a cuvîntat pe soare
Să-i dau voie să se-nsoare.
Mi-a cuvîntat pe lună
Să mă duc ca să-l cunun.
Da eu am stat și m-am gîndit
Că el cum mi-a fi finuț,
Dacă el mi-a fost drăguț?
Maica mi-a zis: Fa nebună,
Fă lumină și-l cunună!
M-am dus și l-am cununat,
Vacă cu vițel i-am dat.
– Rămâi, fine, sanatos
Ca un trandafir frumos.

– Mergi, nănașă, sănătoasă
Ca o garofă frumoasă.
– Rămăi, fină, sănătoasă
Ca o pară putrigăioasă.
– Mergi, nanașă, sănătoasă,
N-ai ajunge-a merge acasă.
Casandra Găina, Strojineț

*

Frunză verde liliac,
Am avut un puiuț drag,
L-am trimes la Sîntileag,
Mie ca să-mi tîrguiască
Un scul negru de matasă,
Să-mi fac o cămeșă dragă.
El pintr-o cîrșmă a întrat
Și c-o haită că s-a dat
Ș-a trimes scrisoare pe soare
Că el vra să se însoare.
Eu i-am trimes înapoi
Pe trei spice de ovăs
Să se-nsoare sănătos.
Da el mi-a trimes înapoi
Pe trei frunze de alun,
Să mă duc eu să-l cunun,
Eu atunci cînd am auzit,
Aș deodată c-am murit.
El atuncea c-a venit,
Maica-nainte i-a ieșit:
– Degeaba vii, fiulea,
Că a murit fiicuța.
– Că nici moartea nu se crede
Păr cu ochii nu se vede.
El în casă c-a întrat,
După masă s-a bagat
Și din gură mi-a cîntat:
– Scoală, scoală, fiicuță,
Eu tot tîrgul ț-am calcat
Și ție ț-am cumparat
Cămeșuică dar de in,
Să ne fie voia-n plin,
Și rochițe din lați doi,
Să-ncăpem puic-amîndoi.
Cu bricicuța noi ce-om face?
Ea s-a face un curcubău,
S-a sui la Dumnezeu,
Să știe c-am murit odată,
Am avut dragoste curată.
Părhăuți

*

Soarele însurat

Un om sarac a avut o fată ș-un băiat; el se însură de a doua oară și mașteha copiilor atîta l-a sapat pe barbat – zicea că mănîncă copii mult – pănă ce i-a dus în pădure și i-a lasat. În ziua întăia, ei au nimerit înapoi după o cărărușă de cenușă ce turnase fata. Ajungînd acasă, s-au pus sub fereastă și se uitau cum mînca părinții lor. Li ramase o bucățică de mămăligă și omul zise: „Vezi, femeie, pacat că am dus copii, ei să fi fost, ar fi mîncat bucățica asta, da amu cine a mînca-o?" – „Noi, tată", zic ei de sub fereastă. A doua zi, iar l-a trimes să-i ducă. Fata a luat tărîțe și a presurat și mai mult nu au nimerit, căci tărîțele le linse o capră; și au ramas acolo. Au plîns copiii cît au plîns, pe urmă au adormit unul lîngă altul și Dumnezeu așa i-a păzit, că nu i-a mîncat nime. Noaptea întăia li-a fost mai greu, pe urmă s-au deprins; să hrăneau cu rădăcini, cu ce puteau, pănă s-au făcut mari.

Într-o zi, băietul ș-a luat ramas bun de la soră-sa și i-a spus că n-are să vie un an, că el să duce să caute parte pentru dînsa. Fata plîngea, nu-l lasa, dar n-a avut ce face. Băietul, cum a ieșit din pădure ș-a văzut soarele, să uită către soare și zice: „Doamne, Doamne, dă surorei mele parte!"

Soarele s-a făcut om înaintea lui și i-a zis că el o va lua pe sora-sa. Noaptea, zmeul a luat-o și a dus-o la curțele lui; iar băietul a ramas în pădure.

Ea la față nu-l putea vedea, că era întuneric și avea ceva pe obraz. Cînd a fost către ziuă, el i-a spus că să nu să supere, căci el trebuie să meargă la slujba lui, dar deseară iar va veni.

Ea, cînd s-a sculat a doua zi, ce n-a găsit în curțele Soarelui? Tot ce dorea i se aducea de-a gata dinainte și așa mîndrețe erau, cum nu s-a mai pomenit. Sara, Soarele iar a venit și a doua zi numai a început a să lumina de ziuă, cînd iar s-a dus la lucru lui. Fata era tare suparată, că rămîne fără dînsul, căci tare-i era drag, dar mai tare o mînca la inimă că nu-l vedea.

Într-o zi, s-a luat ș-a mers la o babă ș-a rugat-o s-o învețe ce să facă ca să-l vadă. Baba i-a zis că ea nu poate să-i spuie, pentru că-i lucru greu, căci cum n-a face bine, vai de dînsa! Dar fata atîta a rugat-o ș-a spus că va lua sama, păn' ce baba a învațat-o: că să aprindă de cu ziuă o lumănărică și s-o puie sub o oală, să ardă lîngă pat, și cînd va dormi el, s-o descopere; apoi să rădice încet naframa de pe obrazul lui și îndată să o puie iar la loc. Ea a făcut așa; a luat lumănărica în mînă ș-a radicat obrazarul și cînd s-a uitat și l-a văzut, n-a știut ce mai face de iubire mare, așa de frumos era... L-a sărutat de mii de ori, pe urmă l-a acoperit, dar nu s-a lasat cu atîta, a vrut să-l mai vadă o dată și, cînd s-a plecat iar să-l sărute, i-a căzut o picătură de ceară pe obraz. Atunci el a sărit drept în sus și i-a zis: „Alei, draga mea, rău te-a învațat cine ț-a zis să faci așa, căci de acuma nu m-ăi mai vedea!" A ieșit pe ușă și s-a făcut nevăzut. Ea a ramas singură pe lume, în casele lui. Ce folos că avea de toate, dacă nu era el. Nici nu mînca, nici nu bea, zi și noapte numai să bocea; dar nimic, de nicăiri, nici un ajutor nu-i venea.

Într-o sară, a venit un om străin și s-a rugat să-l lese să doarmă afară pe cerdac, căci în pădure să temea. Ea l-a lasat. Nu adormise bine omul și iată că aude un clopoțel sunînd. Să scoală și merge să asculte mai bine de unde vine sunetul, dar cu cît mergea, clopoțelul se departa. Merge el așa prin pădure, pe urma clopoțelului, păn' ce dă de-o mănăstire. Clopoțelul întră înuntru; întră și el și stă lîngă ușă. Iată că aude că grăiește cineva din altari: „Mamă dragă, iartă pe nora ta și femeia fratelui meu – se ruga o fată – și lasă-i să trăiască împreună, că tare-și sînt dragi unul altuia și tare cu amar și jele plînge ea!" „Nu, răspunde mama Soarelui, n-o iert, că ea mare usturime și rană a făcut pe obrazul copilului meu. Numai atunci aș ierta-o cînd ar veni ea singură să mă roage, dar pe aice nici ceucele ciolanele nu i-or aduce, nu tocmai să poata ea veni!" Apoi s-a făcut tăcere și omul a ieșit din mănăstire. În curînd, s-a făcut ziuă, el a mers ce a mers și s-a întors înapoi la casa ei, dar era sara și n-a cunoscut că tot acolo a fost mas; și iar s-a rugat să-l primească. Ea l-a primit rugîndu-l să-i spuie ce mai știe de prin lume. El i-a istorisit ce auzise și ce văzuse în noaptea trecută. „Mă rog d-tale, de vei auzi clopoțelul și-n noaptea asta, să mă trezești, căci voi merge și eu." Clopoțelul iar a sunat. Ea a mers și a auzit cum se ruga cumnată-sa

ca s-o ierte; dar cînd a zis soacra-sa că o va ierta, de va veni singură, ea a căzut în genunchi înaintea ei și a rugat-o... Mama Soarelui a iertat-o, iar Soarele a venit iar la dînsa și de atunci au trăit fericiți.

Glicheria Constantinovici, Stănești

*

Un împarat zice c-a avut odată trei fete și nu se măritau. Într-o noapte, a visat împaratul că s-o iaie pe cea mai mică și s-o ducă pe un cîmp. Acolo era pregătit un scaun ș-o masă, împaratul a lasat-o și s-a dus. De acolo a luat-o Soarele ș-a dus-o la curțile lui. Era tare fericită, dar nu-l vedea, căci numai noaptea vinea la dînsa. Surorile ei au venit la ea și au învațat-o cum să facă ca să-l vadă. Ea, cum l-a văzut, a leșinat de frumos ce era. El s-a trezit și i-a bănuit pentru ce a făcut asta? „De-amu să știi că mai mult n-am să mai vin, te las", ș-a plecat pe fereastă; dar ea s-a prins de piciorul lui ș-a îmblat așa, cine știe cît, pe cer, pănă ce a căzut pe un cîmp. A picat, dar nu i-a fost nimică; mai bucuroasă ar fi fost să fi murit. A început a merge zi și noapte tot plîngînd și întrebînd unde să-l găsească pe Soare. Au îndreptat-o oamenii la un vrăjitor, pe urmă la un călugăr, dar nime n-a știut să-i spuie. Ea, de durere, se da în apă, ca să se înece, și nu se îneca, se da la lupi, ca s-o mănînce, și n-o mînca; și tot așa, plîngînd, a îmblat pănă ce a ajuns la mama Soarelui. Mama lui i-a dat o merță de bob, una de mazere, de fasole, mac, grîu, malai, amestecate toate la un loc, să le aleagă. Văzînd-o că plînge, a venit o furnică de pe un trandafir, cu tot neamul ei, și i-a ales. (Mai departe nu-și mai poate aduce aminte povestitoarea, parcă capul i-ar fi fost taiat. Auzise demult povestea, din bătrîni.)

Ileana Ionescu, Botoșani

*

Credința în dragoste

Frunză verde de bujor,
Cărărușă prin ogor,
Mă iubeam c-un domnișor,
Mă iubeam cu mare frică,
Maica nu știa nimică,
Dar o drăcoaică de vecină
M-a văzut sara-n grădină.
Maica mea, ca maicele,
M-a și spus la fratele,
Fratele, ca frățioru,
M-a luat cu binișoru
Și m-a luat de mînuță
Și m-a dus în cămăruță,
Pe camară a pus lacată
Și deasupra stîncă naltă.
Mă uitam pintre lacată,
Vedeam soare luminînd,
Fete cu flecăi șezînd,
Numai al meu puiuț plîngînd.
Taci, puiule, nu mai plînge,
C-a da Dumnezeu un vînt,
Ș-a da stînca la pămînt,
Și lacat-a rugeni,
Și ușile-or putrezi,
Eu de aicea voi ieși
Și amîndoi tot ne-om iubi.

*

Frunză verde măr domnesc,
Șepte ani de cînd trăiesc,
Cînd am dat pe al optelea,
Sorioara dușmanca,
Ea m-a pîrît la maica.
Maicuța s-a suparat,
M-a bătut și m-a legat

Și în temniță m-a bagat,
M-a încuiet cu lacată
Și deasupra zîd de piatră,
Dar eu, mică și-nfocată,
Tot mă uit pintre lacată
Și văd soare stralucind,
Fete cu flecăi jucînd
Și puiuțul meu jălind.
– Taci, puiule, nu jăli,
Că lacata a rugini,
Și zidul s-a nărui,
Și noi tot bine-om trăi.

Strojineț

*

Frunză verde de afion,
La Iași, la Sfîntul Spiridon,
Am iubit un domnișor.
Am iubit cu mare frică,
Maica nu știa nimică,
Iară frații că m-au prins,
Într-o lad' m-au închis
Și pe ladă au pus lacată,
Pe de laturi stîlpi de piatră.
Dar eu, mică și înfocată,
Mă uitam pintre lacată.
Vedeam stele strălucind
Și soarele luminînd,
Fete cu ficiori șezînd,
Ședea și domnișorul meu,
M-așteaptă să vin și eu.
Șezi la noi, dac-ai venit,
Nu-ți pară lucru urît,
Că și noi așa am trăit,
Și cu drag, și cu urît,
Păn' ce-om întra în pămînt.

Botoșani

*

Săgeata soarelui

La săgeata cea de soare,
Unde soarele rasare,
Acolo badea m-așteptare.
– Vină, vină, cînd te-aștept,
Să te lipesc cu dor la piept,
Să te string, să te sărut,
Ș-apoi, dragă, să mă duc
La un loc de răsuflătoare,
Unde-i umbră și răcoare.
Cine vede și nu crede
Nu mai calce iarbă verde,
Cine-a văzut și n-a crezut
Nu mai calce nici uscată,
Să se mire lumea toată.

Irina Mihailiuc, Strojineț

*

La crucița cea de soare,
Șede puicuța-n carare
Și strigă în gura mare:
Vină, bădiță, mai tare,
Să-ți dau guriță matale.

Suceava

*

Soarele. Boalele

Tot ai zis, puiule, -ai zis:
Cît va fi soare pe lume,
Tu nu m-ăi urî pre mine,
Soarele nu s-a sfărșit,
Tu pe mine m-ai urît.
Urască-te-ar soarele,
Și-ndragi-te-ar boalele,
Șepte boli și o lungoare
Ș-o păreche de friguri,
Ca să-ți fie de schimburi,
Să-ți aduci tu, pui, aminte
Că nu-i blăstăm de părinte,
C-ai blăstăm de la puicuță,
Nu-i blăstăm de la maicuță.
Să te duci, puiule, duci,
Păn' îi cădea rob la turci,
Cu picioarele-n butuci,
Cu mînele ferecate,
Cu lanțuri de fier legate.

Roșa

*

Variante:

Ș-o păreche de frigurele,
Ca să te învălești cu ele:
Din arat
Păn' în carat,
De pe înstrînsul fînului

Păn' în vremea plugului.
Cine iubește și lasă
N-aibă hodina, nici casă,
Aibă casa cucului
Și hodina vîntului.

Brăești

*

De pe strînsul fînului
Pănă-mplutul vinului,
Cînd îi gîndi că-i mai bine,
Să pice carnea de pe tine,
Cînd îi mai putea ceva,
Să te legeni ca iarba
Cînd o taie cu coasa.

Brăești

Soarele e neînsurat

Era un băiet al unui om, dar așa de frumos și delicat, că nici ficior de boieri nu era ca dînsul. După ce i-au murit părinții, averea ce i-a ramas a cheltuit-o – el n-a știut cum se face averea – ș-a trebuit să apuce în lume. Norocul îi juca, dacă el n-a știut cum să-l capete!.. Să duce el printr-un sat, îl întâlnește un om. „Ce cauți, băiete?" „Slujbă." „Nu-i veni la mine?" „Ba oi veni." „Ce să-ți dau pe an?"... Au făcut să-i dea o vițea. – Vițeaua din ceasul acela a început a să face așa de grasă și frumoasă!.. Cînd împlinește anul, îi mănîncă lupul vițeaua! Rămîne fără nimică. Plînge el. Îl tocmește stăpînul său pe alt an, pe 25 de prăjini de grîu. La nime nu era grîul așa de frumos ca la dînsul: de la rădăcină pănă sus, era numai spic. Vine un nour de piatră și i-l face pămînt. Al treilea an, se apucă să slujască pe un mînz ce va face iapa pe care o paștea el. Mînzul s-a născut ș-un an de zile tot ce mînca el mînzului îi da; așa că să făcuse cît un zmeu; putea zbura prin torțele cerului. Cînd a împlinit anul, ș-a luat calul și s-a pornit prin nouri cu dînsul.

În țara ceea se afla un împarat ș-avea o fată tare frumoasă, pe care o ținea închisă într-un foișor. Băietul știa. Trece pe deasupra și zice:

Calule, calule, să te sui în foișor,
Că de fata împaratului mi-i dor!

Calul a sărit peste fereastă și el a întrat la fată, a sărutat-o și s-a dus. Venind la cîtăva vreme împaratul la dînsa să-i spuie că i-au venit pețitori, ea a spus că cu nime nu se va mărita decît cu acela ce s-a suit la dînsa, din nouri, în foișor. Împaratul a trimes și l-a căutat în toate părțile, pănă l-a găsit și au făcut nuntă. O nuntă cum nu s-a mai pomenit; a jucat nunta 3 zile și 3 nopți și mireasa era așa de frumoasă încît Sf. Soare, cînd a venit drept amiază și a văzut-o, nu s-a mai dus mai departe, a stat în loc, a lasat razele singure să ardă cît au vrut; tocmai într-un tărziu ș-a adus aminte ș-a pornit. Mama lui Sf. Soare s-a suparat tare c-a ars atîta lumea, la amiază, și l-a dojenit. „Doamne, mamă, dacă am văzut o mireasă așa de frumoasă, că de ai fi văzut-o, d-ta singură ai fi stat în loc și te-ai fi uitat la dînsa. Du-te d-ta mîne cu razele pe ceri, eu voi sta acasă, și vei vedea-o." A doua zi, mama lui Sf. Soare a pornit în locul lui Sf. Soare și cînd a văzut-o, a și întins razele și a luat-o. Mirele s-a uitat buimăcit de cap, apoi s-a gîndit: „Ei las' c-o ajung eu!" A încalecat calul ș-a pornit. A mers el prin nouri, de-a ajuns pănă unde doarme

vîntul. (Vîntul e zbuciumat de coarnele boului și de parii cei ciopliți; acel care cioplește parii de amîndouă părțele, în pămînt și deasupra, nici n-are la ce mai muri pe ceea lume. De obrazul omului, el să îngrașă, că-i moale.) „Mai am eu mult păn' ce voi ajunge la casa lui Sf. Soare?" „Ba n-ai mult, fă pe aicea...", i-a zis vîntul. A dat pinteni calului și la fugă-n zbor. Ajunge la mama lui Sf. Soare. Intră în casă. Ea l-a întrebat ce caută. El i-a spus că slujbă. „Eu știu ce slujbă să-ți dau? Dar așteaptă să vie ficiorul meu acasă, că poate el îți va găsi." (Sf. Soare pleacă de acasă tînăr și vine sara bătrîn de cele ce vede, de femeile măritate ce îmblă cu capul gol; unele au copii și tot cu capul gol îmblă pe Sf. pămînt, de le vede Sf. Soare; acesta e mare pacat.) Vine sara Sf. Soare acasă și maică-sa-i spune de flecăul ce cere slujbă. Îl cheamă la el: „Ce slujbă să-ți dau? Doar să te trimet să mergi în locul meu mîne cu razele pe ceri. Te-i duce?" „M-oi duce, de ce nu?" „Iacă, drumul care ai să-l apuci..." A doua zi, mirele pornește. Cînd a fost la aprînz, vine Sf. Petrea cu o prescure ș-un pahar de vin, mîncarea lui. Unde ți-l prinde pe Sf. Petru și-l începe a bate! De-abia a scapat din mînele lui. Ajunge pănă drept amiază; vine Sf. Ilie și-i aduce mîncare. Îl prinde și pe Sf. Ilie și-i trage un pui de bataie. Sara, la achindii, vine singură mama Soarelui. O bate și pe dînsa bine. Vine el acasă. „Ț-ai făcut slujba?" „Mi-am făcut. Mergi singur și-i vedea, dacă nu ț-a plăcea!" Pornește a doua zi Soarele cu razele. La aprînz, Sf. Petru îl ocolește, să teme să se apropie. „Da hai mai tare, Petre, că mi-i foame." „Da..., zice Sf. Petru, m-oi duce, ca iar să mă bați!" Aude și de la Sf. Ilie același lucru. Sara îi spune și mă-sa că a bătut-o... Vine sara acasă și-l cheamă pe argat: „Da știu că mi-ai făcut bună treabă, halal!" „Da ce-am făcut?" „Da pe Petrea ce l-ai bătut?" „Da Sf. Petrea ce a fost așa de prost de a lasat lupul să-mi iaie vițeaua (că Sf. Petrea e pe lupi). Eu am slujit un an pentru dînsa și el alte vite din cîrd nu ș-a găsit, tocmai pe a mea să i-o dea s-o mănînce?!" „Ei bine, da pe Ilie de ce l-ai bătut?" „Da de ce am avut așa un grîu frumos, slujisem un an pe dînsul, și el a dat o piatră tocmai pe grîul meu și mi l-a stricat!" „Da pe mama mea de ce ai bătut-o?"

„Da mă-ta de ce-i cățea bătrînă
Și mi-a luat mireasa din mînă?"

„Care mireasă?" „Aceea care șede închisă în camară!" „Aceea e mireasa ta? N-am știut, du-te și ț-o ia!" A luat-o pe cal și s-a dus.

Toader Clim, Botoșani

Soarele e totdeauna suparat

Soarele e om, e flecău, el încă nu-i însurat, povestea lui e așa: Zice că era la un împarat o fată frumoasă și Soarelui așa i-a fost de dragă, c-a mers la tatăl său s-o ceară. Tatăl fetei n-a știut că acela-i Soare, a zis că cum a da-o după unul ce n-are nimic; și n-a vrut s-o dea. Acolo, la împaratul în ogradă era un proroc, un nazdravan – și aceluia-i era dragă fata și s-a bagat de argat, doar ar pute-o capata.

Vine Soarele la dînsul și-i spune: „Nu mi-i putea ajuta s-o fur?" „Nu ț-oi ajuta, zice el, că și mie mi-i dragă și eu vreu s-o iau." – „Da, zice Soarele, unde ț-a da-o tatăl ei, dacă mie nu mi-a dat-o, că-s Soare!... Fă bine, îi zice Soarele, și-mi adă oleacă de apă de la fîntînă, să mă spăl"... Nazdravanul l-a ascultat și s-a dus să-i aducă. – Până să vie el, Soarele a furat fata, a sorbit-o cu el păn' la ceri. Cum a venit nazdravanul, el a și știut; fuga a mers la împarat și i-a spus că Soarele i-a furat fata. „Ce mi-i da mie, zice el, să ț-o aduc?" – „Ce să-ți dau, ț-oi da fata și coroana și te-oi lasa pe tine împarat!"

El s-a apucat ș-a făcut scări păn' la ceri și s-a suit. Acolo, cum a ajuns, s-a rugat la Soare să-l primească de argat. – „Bine, zice Soarele, te-oi primi la cai", că Soarele are patru cai și cu căruța ceea îmblă. – El n-a vrut, a zis că nu știe la cai, dar va fi așa, pe lîngă gospodărie. Soarele s-a dus de acasă ș-a lasat pe mireasa lui s-o păzească mă-sa; ea sta închisă într-a 12-a odaie. Cum a plecat Soarele, nazdravanul să duce și deschide toate ușele; mă rog, ce nu poate un nazdravan! și ajunge la dînsa. Ea s-a spăriat cînd l-a văzut. – „Cum de ai venit aice?", îi zice ea. – „Am făcut scară păn' la ceri, căci m-a trimes tatăl tău să te iau." „Ia-mă, a zis ea, că nu mi-i drag, macar că-i Soare și-i așa de frumos!" Ș-a luat-o și s-au dus. Cînd a venit Soarele acasă, a găsit ușele descuiate și pe mireasa lui nicăieri...

Ea s-a măritat cu acela, dar Soarele de atuncea nu ș-a mai găsit de potriva ei, ca să-i placă, și de aceea tare e suparat că e neînsurat. Să luați sama, cît merge Soarele, el întruna e suparat; numai de două ori pe an e vesel: în ziua de Paști și în ziua de Blagoviștenii; atunci e așa de luminos și joacă, parcă-s trei sori; unii zic că sînt 3 zile în care e vesel – parcă și de Sînziene –, dar nu știe bine nevasta ce povestește. De altfel, întruna Soarele e suparat.

Ileana Danciuc, Horecea

Soarele, în ziua de Sînziene, dimineața, cînd rasare, să spală. Să te uiți atuncea bine ș-ai să vezi ca niște raze curgînd în jos de pe fața lui.

Gălănești

Soarele și mama lui

Era să să mărite odată o fată ș-amu era sîmbătă la toacă și ea încă nu gătise de cusut cămeșa de mire:

Sfinte Soare, Sfinte Soare,
Fă ziua mai mare!

Să roagă ea la Sf. Soare cu lacrimile în ochi. Sf. Soare a ascultat-o ș-a stat pe ceri până ce a fost ea gata cu cămeșa. Da mama lui Sf. Soare nu-și afla loc, așteptîndu-l acasă cu scăldătoarea, căci ea știa cînd era vremea să vie; – că Soarele, cînd vine acasă, să spală de toate răutățile cîte le vede pe lume; el e atît de patat și plin de colb și de gunoaie, căci sînt oameni că aruncă gunoaiele înaintea Soarelui, ori alți oameni nu se îndosesc cînd merg pentru dînșii afară, să să întoarcă cu spatele, să nu le vadă Sf. Soare ori Sf. Lună trupul, căci e foarte pacat; – el de toate ce le vede, pănă sara, vine așa de suparat și îmbătrînit! – În sara aceea, văzînd mama lui Sf. Soare că nu mai vine, a gîndit că l-au mîncat vîrcolacii. Spaima ei! În sfîrșit, într-un tărziu, iată că vine și Sf. Soare. „Da bine, ce ai stat așa de mult? Vai de mine, ce frică am tras!" „Am stat, mamă, că nu-și gătise o mireasă cămeșa de mire de cusut și, pentru că m-a rugat și era curată, i-am făcut hatîrul și am ținut ziua mai mare." „Să dea Dumnezeu ca cameșele ce-a cusut de miri, pănă mîne dimineață, pentru amîndoi de moarte să le fie." A doua zi, cînd s-au trezit nuntașii, i-au găsit pe amîndoi morți. I-au îmbracat în cămeșele de miri și i-au îngropat; – pentru frica ce a tras-o mama lui Sf. Soare și pentru că a cusut spre sf. duminică. E mare pacat a coasă spre duminică. Sîmbătă, cum toacă, să lași lucrul: cusutul, împletitul, torsul, și tocmai luni, cînd răsare soarele, iar să te apuci.

Ileana Puricioaia, Botoșani

(Alte povești despre Soare și iubita sa să vor vedea vol. III* , la *Rîndunica* , precum și în vol. de povești*: *De ce e soarele roș* etc.)

Sărbătorele femeiești

Sărbătorele femeiești tare trebuiesc păzite, mai tare decît cele bărbătești, pentru că femeia e mai iute. Într-o sărbătoare femeiască, cum e Chirica, Marina, Catrina, Nicuvioasa (Cuvioasa Paraschiva), ia să îndrăznești ceva și-i vedea! Da în sărbătorele bărbătești, cum e Sf. Gheorghe ori Sf. Neculai etc., chiar să îndrăznești să lucrezi, nu-ți e nimică, că barbatul e mai îngăduitori, după cum e și Sfîntul Soare – el totdeauna luminează; da femeia: inca luna: ea cîteva zile, cît e plină, luminează, că să vede noaptea ca de la soare, și pe urmă iar se pișcă!

Ia uite-te la Dochia amu, ce direge! Amu-i ploaie, amu cald, amu vînt, amu iar frumos; așa-i femeia!

(*Ion David, Botoșani*. Povestește aceasta tocmai în Dochia 1898.)

*

Cimilituri

Am un măr de aur,
Joacă pe-o casă de taur.
(*Soarele*)

Am o vacă balaie,
Joacă noaptea pe gunoaie.
(*Luna*)

Am o mîță potcovită,
Joacă pe-o casă șindilită.
(*Luna*)

Am o rochie mirie,
Plină de puzderie.
(*Ceriul cu stelele*)

* Aceste volume nu au mai fost publicate de autoare (n.ed.).

Lună de visezi, e tata și soarele e mama, stelele sînt frații. De visezi că cade luna, îți va muri tata. *Mihalcea*

În Molodia, să spune că luna e mama și soarele e tata.

Lună de visează fata, are s-o ia un văduvoi. *Mihalcea*

Lună de visează femeia, are să-i moară barbatul și are să rămîie vadană; de visează barbatul lună, e același lucru. Luna e partea omului. *Idem*

Lună plină de visezi, ai parte bună. *Idem*

Soare de visează fata, să va mărita, o va lua un flecău. De visează soarele la răsărit, se va mărita degrabă, de la amiază, mai tărziu, despre asfințit, să va mărita hăt tărziu.

Omul de visează soarele răsărind, dimineața, va avea viață lungă, de la amiază, îi e viața pe jumatate, de la asfințit, îi e veacul spre sfîrșit.

Stele de visezi, sînt zile, îți e veacul îndelungat.
Soare de visezi, e biruință.
Soare de visezi, e noroc.
Soare de visezi, e foc.

*

Proverbe etc.

„Cine a văzut soarele vede și moartea."

„Îi făgăduiește soarele și luna"; să spune mai ales despre barbații amorezați, că făgăduiesc iubitei lor.

„Mi-a venit soarele drept inimă"; să zice cînd e cineva flămînd. Să zice: „E soarele ca de 3 suliți pe cer" (o măsură de timp, dimineața). „E soarele aprînz"; e destul de sus, atunci mănîncă oamenii. „E cruce-amiază." Soarele, cînd e cruce-amiază, cunoști dacă te pui cu spatele la soare și îți stă umbra drept în față. Ciobanii, ca să cunoască cînd e cruce-amiază, cînd trebuie să-și mulgă oiele, înfig cîrja în pămînt și cunosc. După umbra de la acest semn al lor, vine expresia: „cruce-amiază", spun ciobanii. Tot astfel vine umbra și pe la 9 ceasuri; asemenea și înspre sară, cam pe la 5.

Soarele cînd răsare, omul să nu să uite, căci de aceea să capătă durere de cap sau boala „soare în cap", pentru care să va vedea leacul, la locul cuvenit. Și mai ales dacă te uiți la soare nespalat; atunci soarele să dioache, căci soarele iese curat; și atunci capeți durere de cap. Chiar și la om, dacă să uită cineva nespalat, capătă durere de cap; dintr-aceasta e și deochiul.
D-na Raveica Sorocean, Ropcea

„Soarele, că-i soare, și nu poate cuprinde toată lumea" să zice cînd nu poți întra în voie la toți.

„Ce-mi pasă de lună, bine că soarele mi-i cu dreptate" să spune cînd pe cineva îl persecută subalternii, pe cînd șeful îi e bun.

„Frumos ca un soare." „Pe soare te poți uita, dar pe dînsa, ba", atîta-i de frumoasă.

Soarele cînd rasare, să zice că e o împărătească strălucită.
Ileana Puricioaia, Botoșani

Omul care e lucru rău, la soare nu să poate uita. Vezi vol. I, pag. 41-42, ce e în soare.

(Despre soare să va mai vedea vol. III* , asemenea și despre stele.)

§ 2. Despre lună

A. Luna, dragostea

Măi Vasile, boincene[1],
Leagă-ți caii la propele,
Dă-le fîn cu floricele
Și apă cu pietricele,
Vin' la maica de mă cere.
De m-a da, de nu m-a da,
Eu pe laiță m-oi culca,
Pe fereastă m-ăi fura,
La lună ne-om cununa,
Soarele ne-a judeca.
Mahala

*

Păsăruică albă-n pene,
Mergi la maica de mă cere,
De m-a da, de nu m-a da,
Scrie-n carte că-s a ta.
La lună ne-om cununa,
La stele ne-om judeca.
Ropcea

Luna, de frumoasă

Tot mă plînge măicuța,
Că mi-i goală drăguța.
Ce pustia să fi' goală,
Cînepă i-am samanat,
La catane m-au luat.
Din catane m-am-nturnat,
Am găsit cînepa-n baltă
Și pe puica măritată.
Nu mi-ar fi ciuda banat,
Cînd ea s-ar fi măritat
De la noi a treia sat.
D-așa, ea s-a măritat
De la noi a treia casă:
Ies afară, vădu-mi-o,
Întru-n cas', audu-mi-o.
– Dragul maicei, Ghiorghieș,
Ceriu-i mare, stele sînt,
Și mai mari, și mai mărunte,
Și drăguțe, că-s mai multe,
Alege-ți, că ai de unde.
– Mamă, mamă, dragă mamă,
Ceriu-i mare, stele sînt,
Și mai mari, și mai mărunte,
Și drăguțe, că-s mai multe.
Dar ca luna, nu-i nici una,
Nu-s ca luna luminoase,
Nici ca mîndra de frumoase.
Catr. Dănila, Mihalcea

*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).
1. Din Boian.

Frunză verde măr domnesc,
Of, împarate ceresc,
Mai dă-mi zile să trăiesc,
Cu puica să mă-ntălnesc.
Două vorbe să-i vorbesc
Ș-apoi să mă savîrșesc.
Nu știu, luna-i luminoasă
Or puicuța-i prea frumoasă.
Nu știu, luna pe cer merge
Or puica la apă trece.
Frunzișoara de chiperi,
Cîte stele sînt pe ceri,
Păn' în ziuă toate pier,
Numai luna rămînea,
Numai luna și c-o stea
Știe de patima mea.

Botoșani

*

Luna, întâlnirea

Alunaș cu creanga-n drum,
Lupule, nu fi nebun,
Nu mă mînca sara-n drum.
Lupule, nu fi turbat,
Nu mă mînca sara-n sat.
Lupule, nu mă mînca
Păn' a răsări luna,
Să dau mîna cu puica.
Am o puică frumușică,
Unde-o văd, inima-mi pică,
Ș-o căsuță mititică,
Cu rogoz verde-nvălită,
Cu tinduța dezlipită.

Ropcea

*

Rasai, lună, rasai, dragă,
Să se vadă prin ogradă,
Vină, puică, prin livadă.
– Dac-aș fi eu așa proastă
Să merg prin ograda voastră!
Da tu, dac-ai fi cuminte,
Mi-ai ieși sara-nainte!

Broscăuți

Cine bate hudița?
Niculuț' Duminica.
Da nu bate-ntotdeauna,
Numai cînd răsare luna.
Cînd îi luna cam pe sus,
Niculuță că s-a dus,
Cînd îi luna l-asfinții,
Niculuță l-a pornit.

Roșa

*

Cine n-are dor pe vale
Nu știe luna cînd răsare
Și noaptea cît e de mare.
Cine n-are dor pe luncă
Nu știe luna cînd se culcă
Și noaptea cît e de lungă.

Roșa

(La descîntece, vol. II*, să vor vedea descîntece cu soarele și luna, pentru dragoste.)

B. Luna, timpul. Noaptea

Luna e pusă pe noapte și soarele pe zi.

Luna de aceea să face mică, că altfel n-am putea numara lunele. Luna e barbat și soarele e femeie. *Botoșani*

Fiecare lună-și are vîntul ei.

Luna, cînd e nouă, zi pe zi crește, ca un aluat; ca să putem noi numara și apoi scade, ca cum ai tăia dintr-însul, zi după zi, pănă să

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

trece luna ceea cu toate zilele ei ș-apoi altă lună iese în loc și iar să trece zi după zi, cum trece vremea, că nu să mai poate înturna; că luna ce s-a trecut mai poate fi? *D-na Tinca Dumitriu, Botoșani*

(În glumă, să întîmplă prin Bucovina că, trimițînd cineva după actul de naștere, cere să-i aducă: „soarele și luna", adecă anul și ziua în care este născut.)

În lună este un cioban cu oiele. *Mihalcea*

În lună este totul ca și aici; bunica povestitoarei să uita la lună prin basma de matasă și zicea că vede case, oameni, vite, dar nu da la nime să să uite, căci zicea că-i pacat. *Maranda Proț, Roșa*

Cînd e lună nouă, nu să cade să pomenești de nimic rău, că atunci îmblă ducă-se pe pustii, toate relele. Zice că atuncea, ciuma și holera și altele vorbesc între dînsele și se îndeamnă: „In hai să mergem să vedem ce mai fac copiii noștri!", ș-apoi numai ce auzi că cela a murit, cela, sau au luat din copii... *Ion David, Botoșani*

În Molodia, cînd văd crai nou, zic:

Ptiu, ptiu, crai vechi,
La dușmani nou,
Da la noi vechi!
(și sar în sus).

Căci, de zici „nou", blastămă morții, zic:
„Dă, Doamne, ție crai așa de nou, cît îi trăi!"

Nici să zici că se vede, căci plîng morții, e pacat – și te blastămă, zic: „Dă, Doamne, ție așa să vezi, cît îi trăi!"

Lunei, cînd e nouă, să nu-i zici „lună nouă", că ești bolnav. Dar să zici: „Luna a fost veche și e veche", căci luna este tot aceea, numai cît ea să priminește, ca și omul. Luna cînd e nouă, te doare capul, te amețește, ai visuri multe și nu e omul sănătos. Cînd vezi luna pe ceri, dacă te dor măselele, să pui mîna pe falcă și să zici: „Sfîntă lună, lumînarea lui Domnul Hristos (căci luna ni e nouă noaptea lumînare), oare și pe cei morți îi dor așa dinții cum mă dor pe mine?!" Că-ți trece. (La întrebarea că ce are de-a face luna cu morții, povestitorul îmi răspunde că luna are de-a face cu morții, căci fiecare om moare sau la lună plină, sau la sfert, sau la sfărșit, și ea știe de sufletul lui că a ieșit. *Andrei Motoc, Mihalcea*

(Tot astfel stă și nașterea sub influența lunei.) *Botoșani*

Dacă vrai să uiți mortul, să te uiți prin sită la lună. *Șcheia*

Cînd nu poți uita mortul, să te uiți prin sită la țintirim.

Botoșani

(Luna e răce, ea nu încălzește, s-a văzut vol. I, p. 42.)

*

C. Iarna și vara

Vara, soarele merge mai pe sus, da iarna luna merge mai pe sus decît soarele; așa cum merge soarele vara. Astfel a împărțit Dumnezeu, ca jumatate de an să fie unul mai mare, da jumatate, altul. *Gh. Bilețchi, Voloca*

Iarna, soarele luptează cu noaptea, că ziua-i mică, de aceea n-are putere, dar altfel ar încălzi și iarna, ca și vara. Iarna, nopțile-s mari și pămîntul îngheață, iar soarele răsare tărziu și nu-l poate dezgheța. Cum dă în primăvară și să mărește ziua, soarele stă mai mult pe ceri, că răsare dimineața, pămîntul peste zi să încălzește și peste noapte tot cald rămîne și atunci poate rodi. *M. Gălățanca, Botoșani*

Soarele e pus pe zi: cînd e ziua mare, și soarele răsare mai dimineață, iar cînd e ziua mică, răsare tărziu. *Siret*

Ilinca Olănița, din Broscăuți, spune: „Amu vara, ziua e tare mare: de-aici și până colo (arată pe cer de unde răsare soarele și până unde apune); Da noaptea, numai atîta (arată bucățica de cer dinspre miezul nopței, dintre răsăritul și apusul soarelui, pe unde nu îmblă soarele). *Ilinca Olănița, Broscăuți*

Zice că de demult, cînd erau oamenii mai curați, soarele răsărea mai dimineață; păn' la amiază te săturai de lucru.

În Mihalcea, Stefan Pita spune că, de demult tare, soarele vara răsărea în dreptul crucei ce se află în deal la vie, pe cînd acum, răsare cu mult mai jos.

Vara, soarele îmblă mai pe sus și mai tare frige, da iarna îmblă pe jos și nu frige așa tare; pentru că iarna soarele să mută. Tocmai din ziua de Ana Zacetenia să dă înapoi spre vară și ziua începe a să mări, cu cît sare cucoșul din prag, iar păn' la Bobotează e mai mare cu un ceas. De Stratenie, iarna se întâlnește cu vara; atunci începe a se călători iarna, soarele să suie tot mai sus și noaptea e tot mai mică. La Sfîntul Onofrei, e ziua cea mai mare (12 iuniu), iar de după Sf. Onofrei, începe a se da soarele înapoi, cu foarte puțin, merge spre iarnă; așa că, de la Pantelemon, să călătorește vara, e începutul toamnei; atuncea iese cerbul din apă și apa se răcește; atunci se schimb crîngurile, cele de vară cu cele de iarnă, și să întâlnește iarna cu vara, zice: „De-amu te duci tu, vară, vin eu, iarnă!” *Maria Cocia, Voloca*

Să zice:

Trece vara ca o pîne,
Vine iarna ca un cîne.

Dacă dai de la Sînziene, e trecută și vara. *Botoșani*

Soarele, în ziua de Sînzieni, dimineața, cînd răsare, se spală. Să te uiți atuncea bine ș-ai să vezi ca niște raze curgînd în jos de pe fața lui. *Gălănești*

Vara e femeie, da iarna-i barbat, că-i mai tare. *Voloca*

Gerul e om; Dumnezeu îi dă putere or îl slăbește, după trebuință. Cîteodată, iarna e așa de slabă! *Botoșani*

Iarna, cînd e soare și ger, să zice că e „soare cu dinți”.

Iarna e bună, că ninge și se umple pămîntul cu apă, dacă n-ar ninge, nu s-ar face pîne.

Iarna e sănătoasă, curăță pămîntul de toate boalele, toate celea iarna degeră, pier și se curăță aerul. Dacă n-ar fi iarnă, n-ar fi bine, ne-ar mînca șerpii de vii; s-ar înmulți cum sînt prin țările cele calde, că oamenii numai noaptea îmblă de frica lor și de arșița cea mare.

Noaptea de aceea, iarna, e mai mare, că altfel omul ar trebui să mănînce tot ce are; n-ar mai putea pune nimic pe el, dar așa, Dumnezeu dă iarna cu noaptea mare și omul se culcă, că dacă doarme noaptea, nu mănîncă, da vara e ziua mare ca să lucreze. Vara e ca să lucrăm și iarna, să ne hodinim.

Zice că de demult, cînd s-a început lumea, noapte nu era, ci tot zi. Dar a fost un om care mînca așa mult, că nu era vrednic să lucreze pe cît îi trebuia să mănînce și Dumnezeu, dac-a văzut așa, a blagoslovit să fie și noapte, ca omul să doarmă și să nu-i trebuiască să mănînce; și de atunci e pe lume noaptea. *Palie Bilig, Mihalcea*

Capul împaratului

Un om odată învîrtea iarna niște piei la un pod. Vine un boieri la dînsul și-l întreabă: „Oare n-ar putea să ție zece pe doi?” Adecă cele 10 luni n-ar putea să le ție pe cele două mai friguroase, de iarnă, cu mîncarea. „Nu, domnule, zice omul, că eu sînt om sarac: o luscuță mănînc eu, una femeia, una o împrumut, una o azvîrl în baltă și una plătesc datorii.” Stă domnul acela și gîndește: Oare ce i-a spus omul? Dar nu poate să înțeleagă și-l roagă să-i răzvidească el ce însemnează. Omul îi spune că luscuța ce o împrumută e aceea cu care hrănește pe un băiet; acea ce o azvîrle în baltă e cea ce o dă pentru fată și luscuța cu care plătește datoriile sînt părinții lui, pe care-i hrănește. „Bine, zice domnul, eu mă duc de aice, dar are să vie un altul, îndată, în urma mea, tu să nu cumva să-i spui aceasta, ce mi-ai spus mie, până ce nu m-ăi vedea pe mine de 100 de ori.” Domnul acela să duce. Îndată după dînsul vine altul. „Ce te-a întrebat boieriul acela ce a fost aice și ce i-ai răspuns?” Omul îi spune tot așa cum spusese și celui dintăi, apoi adaugă: „Dar a spus ca să nu spun la altul ce însemnează cuvintele acestea până ce nu-l voi vedea pe dînsul de 100 de ori.” „Nu-i nimică, las' că tot mi-i spune, că-l vei vedea!” – și scoate din pungă cîte un florin și-i tot numără, păn' la 100, și-i zice că să să uite la dînșii. „D-acuma poți să-mi spui; căci l-ai văzut! Domnul ce a vorbit cu d-ta era împaratul; merge printre norod necunoscut, să audă vorbele saracilor, și eu sînt ministrul, merg să iau sama să nu mă găsască că nu știu

nimică." Omul i-a spus întocmai ca și celui dintăi și banii i-a strîns în buzunari. – Așa era de demult; îmblau împarații prin norod ca să știe de suferințele oamenilor. *Pavel Bojescu, Iordănești*

Soarele, Luna și Vîntul

Odată, zice că mergea Soarele, Luna și Vîntul – și trece pe lîngă ei un om: „Buna ziua!", spune omul și se duce mai departe. „Mulțămim!", zic ei. „Ce mulțămiți voi?, zice Soarele, că omul ista mie mi-a dat buna ziua, nu vouă." Da Luna zice: „Ba el mie mi-a dat buna ziua, îți vedea, puteți să-l întrebați." Da Vîntul zice: „Ba mie; hai și l-om chema ș-aveți să vedeți!" Aleargă ei după om și-l strigă înapoi și-l întreabă. Omul spune că Vîntului i-a dat, nu Soarelui, nici Lunei, că el de vînt mai tare să teme. „Ei las', zice soarele, mi-i veni tu la vară în mînă, am să te coc." Luna iar zice: „Las' să vie iarna și-i vedea tu în pădure la lemne cînd îi veni, ce pui de ger am să trag; să te învăț eu." Da Vîntul zice: „Nu te teme, dac-oi fi eu lîngă tine, să n-ai grijă de nimică, nici de fierbințală, nici de ger." S-a dus omul și tocmai așa s-a întîmplat. – Dar cînd trage vîntul rece din sus, atunci, Doamne ferește, îl taie pe om la inimă, îl doboară la pămînt.

Băietul cel fără noroc

Iarna, gerul sînt de la lună. Zice că odată era un flăcău sarac și tot slujea; ba pe sămănătură, ba pe vite și pe ce să apuca, nu-i mergea în nimic. Da fetele Lunei, toate veneau aice pe pămînt, de să scaldau. El a pus ochiul pe cea mai mică și i-a furat aripele. Ea, nemaiavînd cu ce zbura, a ramas la dînsul și trăiau. Văzînd-o boieriul la care sluja cît e de frumoasă, a prins ciudă pe argat și l-a trimes, doar l-a prăpădi, la Lună. Femeia i-a dat o basma, că numai cît a scuturat ș-a fost acolo. Soacră-sa îl întreabă cine e. El i-a spus că li e ginere. „Șezi dar", a zis ea. A șezut. „Da tata unde-i?", întreabă flăcăul. „A mers să lumineze lumea", zice ea. Mai stă cît stă, vede că vine un om. Flecăul întrebă cine-i acela. „E nevoia", zice soacră-sa. El pune mîna pe nevoie ș-o începe a bate: „Tu erai pricina că eu atîta am muncit ș-am năcăjit pe lume? Na!!!" Vine altul. „Da aista cine-i?" „Gerul", zice ea. Prinde și pe ger: „Tu mi-ai degerat hrișca, astă-vară, cînd era să să coacă?!" Mai vine un om. Era vîntul. Bate și pe vînt. „Din pricina ta, zice el, mi s-a uscat grîul!" Păn' pe urmă, soacră-sa n-a vrut să-i mai spuie care cine sînt. Ei toți veneau să să sfătuiască cu Luna, să capete poronci de la ea, care ce are să facă.

Gh. Dragomireschi, Spasca Mihalcea

*

D. Frații din lună

În lună sînt doi frați: unul stă pe pămînt și dă fîn în car celuilalt și vorbesc: „Eu – zice unul, care-i mai iute – să am puterea care-o ai tu, aș îngheța vițelul în vacă și coarnele din rădăcină la bou." Dar acela îi răspunde: „Ce folos, dacă tu nu poți să-ți arăți puterea, căci atunci cînd e timpul tău, noaptea e mică și vine soarele dimineața, de încălzește pămîntul." *Palie Bilig, Spasca*

În lună e Cain și Abel; (vezi vol. I, pag. 132; atunci, Dumnezeu i-a pus în lună.)

În lună sînt doi frați, să bat cu coromîsla. *Roșa*

Luna e făcută din sîngele a doi frați, ce s-au tăiat cu cuțitele unul pe altul, și, cum stăteau cuprinși, cu capetele plecate, așa se văd. Cînd e lună nouă, să vede numai unul, cînd e plină, amîndoi. Să te uiți prin inel de cununie sau prin o basma de matasă, că-i vezi.

Roșa

Luna e barbat; în ea sînt doi frați gemeni și un car cu boi gemeni. Frații să tot mîncau înde ei și s-au străpuns amîndoi cu țepoaiele. Dumnezeu i-a pus, așa prinși, în lună și stau pănă azi. *Roșa*

În lună sînt frații care să bat pe asta lume. Dacă bate fratele cel mic pe fratele cel mare, pe ceea lume stau în lună și cel mare îl ține pe cel mic în spete, iar pe acela îl bat cu bicele de păcură acei care pedepsesc pe ceea lume. *D-na Tinca Dumitriu, Botoșani*

În lună sînt doi frați, Ștefan și Pavel, și țîn un ciubăr cu sînge. În ciubărul cela să toarnă sîngele de la toți cei ce mor, cînd li să ia sufletul. *Nastasia Corneanu, Botoșani*

Erau trei frați și zice că a fost o femeie vadană; să duc ei la dînsa să mîie; ea făcea turte. A doua zi, cel mai mare dă fratelui celui mijlociu o bucățică de turtă; acela zice: „Mulțămesc!, că am; mi-a dat și mie." Dă celui mai mic; ș-acela zice tot așa. De la asta, cel mai mare a început a să sfădi cu dînșii, că el gîndise că numai lui îi dăduse malai și numai cu dînsul păcătuise; dar ea păcătuise cu toți. Cei doi mai mici l-au ucis pe cel mare; și stau și azi în lună, c-un ciubăr plin cu sînge, sub cel mort și tot una picură sînge.

Auzită de la Paraschiva Acsenti, Botoșani

În lună sînt doi ciobani, țin un ciubăr cu păcură. *Zvorîștea*

În lună să vede Sf. Petru cu un cal și un ciubăr de sînge; să văd foarte bine cînd e luna plină. Sf. Petru, zice că a alergat după un cal și calul atîta a fugit, pănă cînd s-a oprit în lună. Dumnezeu a blagoslovit să rămîie acolo. Sf. Petru l-a ajuns și, de ciudă, l-a sîngerat ș-acuma tot picură sînge în ciubăr.

D-l Dumitru Mazilu, Botoșani

Drumul ce e pe cer sînt paiele ce le-a furat țiganul pentru vacă; el a gîndit că nu-l vor vedea, dar Dumnezeu l-a pus în ceri, să-l vadă fiecare.

În lună sînt 2 frați; unul era bogat și celalalt sarac. Cel sarac a furat de la fratele său oleacă de fîn sau paie, să dea la vite, căci n-avea cu ce le hrăni; și frate-său, de ciudă, l-a apucat în țepoi. Dumnezeu i-a pus în lună, ca semn ce grozăvie s-a făcut; căci a fura, să dai la o vită, nici nu e pacat. Doar e dobitocul lui Dumnezeu, are s-o lese să piară? Sau omul, de-o nevoie, dacă de foame fură, încă nu e pacat; poate are copii și dacă n-are de unde le da, i-a lasa să piară? Numai acela ce fură și vinde are pacat sau dacă fură fără să aibă nevoie. *Camena*

Nici un lucru nu-i așa greu ca coasa; de aceea, la cosași să dai tare bine de mîncat și de băut. Zice că erau de demult doi frați și s-au apucat să cosască; da mîncare n-aveau nimică, decît un pădureț salbatec, acolo pe cîmp. Cosesc ei ce cosesc, mai mănîncă vro două pădurețe, nu mai pot, au slăbit de tot. Lîngă dînșii era un stejar; iau și pun coasele în stejar și să pun la umbră și să culcă. „Mai cosește și tu, coasă, dacă poți, zic ei, că nouă ni trebui de mîncat și de băut și coasa de bătut." Coasa le zice și ea: „Eu ași cosi, dar și mie îmi trebui de mîncat și de băut și coasa de bătut; și nici eu nu pot." S-au sculat ei iară și s-au apucat de au cosit ce-au cosit; apoi au lasat ș-au mers să puie-n stog; dar erau flămînzi că nu vedeau cu ochii. Deodată, ce i-a venit celui de jos în gînd, de foame: apucă pe frate-său cel de pe stog în furcă, ca să-l mănînce. Atunci Dumnezeu, văzînd pacatul acesta, s-a încrîncenat și i-a luat cu stog cu totul, cum erau, și i-a pus în lună; ș-amu cine să uită prin basma de matasă vede bine toate. *Nichifor Filip, Mihalcea*

De Ciuda lui Arhanghel sau Minunea Sf. Arhanghel Mihail, în 6 septembrie, să nu lucrezi, că poate să te găsască o ciudă, că de mînie poți să mori. „Nu te teme de mine, dar teme-te de ciuda mea", zice el.

De Ciuda lui Arhanghel, niște oameni mergeau la fîn, să facă stogul. „Nu vă duceți astăzi, le zicea care încotro, că astăzi e Ciuda lui Arhanghel." „Puteți voi să vă ciudiți cît vreți, că noi tot ne ducem", zic ei; aceia erau doi frați. Merg și fac stogul, unul era sus și celalalt tot îi da de jos celuia de sus fîn și, fără să vreie, l-a prins pe frate-său de piept, în furcă. Dumnezeu a luat și i-a pus în lună, să-i vadă toți oamenii. Ciuda lui Arhanghel e sărbătoare cu primejdie, Doamne ferește! *Iacob Hradovei, Mihalcea*

(Despre coasă, s-a văzut. Vezi secerea și luna, vol. I, p. 135)

*

§ 3. Sf. Arhanghel Mihail

A. Viața și moartea

Ciuda lui Arhanghel a fost aceea cînd s-a dus în iad la diavolul să stea un an ș-a slujit pe necuratul; atunci cînd s-a dus mînios. – (Vezi vol. I, pagina 49) *Broscăuți*

Sărbătoarea Ciuda lui Arhanghel e femeia lui; așa mare ciudă i-a pus, că inca: tocmai unde a fugit el de dînsa, cîte săptămîni! (Sf. Arh., 8 novembre) *Voloca*

Ca Sf. Mihail, nici un sfînt nu e așa puternic, căci lui i-a dat Dumnezeu să poarte soarele și luna. El face vara, dînd drumul soarelui mai pe sus, de e ziua mare, și lunei mai pe jos, de e noaptea mică; – precum și iarna, dînd drumul lunei mai pe sus și soarelui mai pe jos, de e ziua mică și noaptea mare. Sub mîna lui sînt toate vietățile și oamenii, atît cei vii, cît și cei morți. Toamna, cînd e ziua lui, atunci să desparte vara și el dă vietățile în mîna lui Sf. Neculai de le poartă și le hrănește păn' la Iordan, ș-atunci cînd se sfințește agheazma și bate preotul cu piciorul în piatră, piatra crapă și toate vietățile să împrăștie, merg iar la mîna Arhanghelului. De Arhanghel, să aprinzi o lumînare la biserică și aceea luminează în veci; precum și pentru cei spînzurați, înecați etc. Totdeauna la Sf. Arhanghel să te rogi. *Toader Ostafi, Roșa*

Iarna e din iad; iadul e la miezul nopței și gerul îl dă „Mamarca", stăpîna iadului și mama dracilor, femeia lui Scaraoțchi. Pe dînsa o ține Sf. Mihail în frîu și dă gerul potrivit; este o cheie că deschide și sloboade, tot cîte oleacă, de la început, ș-apoi cît trebui; dar să nu fie Sf. Mihail, ar slobozi ger de ne-ar îngheța pe toți. Diavolul ar vra ca să nu fie oameni pe acest pămînt. *Dumitru Surugiu, Verești*

(S-a văzut „sabia lui Mihai", vol. I, p. 485)

Pe Arhanghel e bine să-l ții, că-i cu îngăduială.

Nimic nu-i ca moartea cu dreptate înaintea lui Dumnezeu.

Dumnezeu, cînd trimete pe moarte la om, Arhanghelul îi zice: „Să-l mai lăsăm un ceas, două", și apoi îi taie capul.

Arhanghelii sînt rînduiți pe suflete.

Luni e a Sfinților Arhangheli, vezi vol. I, p. 217.

Sf. Mihail e trumbițaș – (să va vedea Sf. Mihail la sfîrșitul lumei.)

*

B. Sf. Mihail om. Îngrijirea lui Dumnezeu

În o variantă a povestei cu iezerul, auzită în Deleni, județul Botoșani, se zice că femeia ce l-a găzduit pre Dumnezeu n-a vrut să asculte porunca lui și s-a uitat în urmă. Dumnezeu a făcut-o stîncă de piatră, iar pe copii, doi vermișori și i-a pus în piatră.

Mergînd după aceea Dumnezeu și cu Sf. Petrea în alt sat, Sf. Petrea a văzut o femeie cu 6 copii, chinuindu-se să moară: „Doamne, a zis Sf. Petrea, îndură-te macar de copiii aceștia; ce vor face ei fără mamă?" – „N-ai grijă, a spus Dumnezeu, hai cu mine", și l-a dus la stîncă. „Lovește aici", a zis Dumnezeu. El a lovit și a găsit doi vermișori. „Vezi, zice Dumnezeu, și de aceștia mă îngrijesc tot eu și tot eu mă voi îngriji și de aceia."

Moartea

Pe moarte, zice că, odată, Dumnezeu a trimes-o la o femeie cu 8 copii: patru ședeau de o parte și patru de altă parte și plîngeau. Morței i-a fost jale și s-a dus la Dumnezeu să-i spuie că nu s-a îndurat s-o ia – ce vor face copilașii? Atunci Dumnezeu i-a spus: „Vezi piatra ceea?" – Acolo jos era o piatră cît un ou și pe ea niște gîzuțe. – „Vezi gîzuțele astea? Și de acestea port grijă eu. Du-te înapoi la femeie și o ia!" Moartea s-a dus și i-a luat sufletul, iar din copii au luat oamenii, care erau gospodari mai buni, cîte unul, i-au crescut și i-au făcut oameni.

Matei Puzdreac, Mihalcea

Îngerul

Dumnezeu a trimis pe un înger la o femeie bolnavă să-i ia sufletul; dar femeia avea doi copii mici și îngerul nu s-a îndurat, a lasat-o. Spre pedeapsă, pentru că n-a ascultat, Dumnezeu l-a trimis, la vro treizeci de ani după aceea, pe pămînt ca să slujască un an pe un om.

Îngerul l-a slujit; dar nu vorbea, nici nu rîdea niciodată. Cînd era amu să împlinească anul, merge omul cu îngerul la tîrg și întâlnesc în cale două trăsuri, că vineau una asupra alteia; întru una era un vlădică, da în alta, un general. Drumul era strîmt și nu puteau trece amîndouă trăsurile. Vladica a început a striga ca să deie în lături generalul; iar generalul, ca să deie vlădica. Îngerul se uită cum să sfădesc și începe a rîde cu hohot; i-a cunoscut că-s cei doi copii de la a căror mamă n-a vrut el să ia sufletul. Ei de demult s-au fost înstrăinat unul de altul și amu nu se mai cunoșteau, dar sfădindu-se așa și căutîndu-și neamul, care e mai mare, s-au cunoscut.

Merge îngerul cu omul în tîrg și vede doi oameni lîngă un car de oale că se sfădesc; luase cel cu carul de la altul ceva și amu acela a fost luat un băț și-i spărgea oalele; îngerul atunci iar a tras un hohot.

Mai merge îngerul cu omul prin tîrg și omul tot caută să-și cumpere niște ciubote, dar niște ciubote vecinice, ca să le poarte tot una și să nu le mai rupă. Îngerul, cînd a auzit, iar a dat un hohot și a rîs. Omul tace, nu îndrăznește să-l întrebe; vine acasă cu îngerul; da în ziua ceea, îngerului i se împlinea anul. Îl întreabă omul ce să-i dea pentru cît l-a slujit. El zice că nu trebuie să-i deie nimic, că pe dînsul l-a trimis Dumnezeu anume, de pedeapsă, să slujască. – „Dar ian spune-mi, zice omul, pentru ce tot anul nu te-am văzut să rîzi și pe drum, cînd am întâlnit pe vlădica și pe general, cînd se sfădeau, ai rîs?" Îngerul îi spune că pentru ei a tras pedeapsa asta și că amîndoi erau frați. „Da de ce cînd bătea omul acela cu bățul în oale, iar ai rîs?" – „Pentru că bătea lut pe lut." – „Dar eu, cînd mi-am cumparat ciobotele, de ce ai rîs iar?" – „Pentru că d-ta ai vrut ciubote vecinice și nu știi că eu am să te iau! Ian trage-le o dată." Omul trage cît poate. – „Mai trage-le!" Omul cearcă și nu poate, a fost slăbit. Cînd a cercat și a treia oară, a căzut la pămînt. Îngerul i-a luat sufletul și s-a dus.

De la d-l Ilie Dulgher, Broscăuți

*

Odată, a trimis Dumnezeu pe Arhanghelul Mihail să iaie sufletul la o femeie ce era bolnavă; îngerul s-a dus, dar văzînd la pieptul acestei femei doi copii sugînd, unul de o parte și altul de alta, i-a fost tare milă și s-a înturnat înapoi. Îl vede Dumnezeu: „Ai fost la femeia ceea unde te-am trimes eu?" – „Am fost." – „Și de ce n-ai făcut cum am zis?" – „Că mi-a fost milă, Doamne, să vezi doi copilași de gemene cum sug!... Ce-or face ei?!" – „Du-te și fă ce-ți spun, a zis Dumnezeu, ce-or face nu-i treaba ta, ci a mea."

Arhanghelul merge iar și cînd vede copilașii ceia plîngînd și sărăcia din casă, iar i-a fost milă și n-a luat sufletul femeiei; a venit înapoi la Dumnezeu. „De ce n-ai făcut cum ț-am poroncit?", întreabă Dumnezeu. – „Doamne, nu mă-ndur, fă-ți milă și las-o pentru copilașii ceia." – „Du-te în mare, a zis Dumnezeu, și caută în cutare loc, că ai să găsești o piatră; ad-o încoace." Merge Sf. Mihail și găsește piatra la locul unde i-a zis Dumnezeu ș-o aduce. – „Sfarmă piatra!", i-a zis Dumnezeu, și Sf. Mihail a sfarmat-o. – „Așa-i că acolo sînt doi viermi", întreabă Dumnezeu. – „Sînt", zice îngerul. – „Cine îngrijește de dînșii, întreabă Dumnezeu, nu tot eu?" „Vezi,de ce n-ai ascultat poronca mea, că eu, dacă te-am trimes, știu ce fac și pentru ce fac. Să știi dar că, pentru că nu mi-ai ascultat cuvîntul, am să te pedepsesc. Ai să mergi în lume și ai să fii călugăr la o mănăstire 5 ani și tocmai cînd vei împlini canonul ce-ți dau, atunci să vii la fața mea și te voi ierta." Dumnezeu a luat și a trimes pe alt înger la femeia ceea de i-a luat sufletul, iar Sf. Mihail a venit în lume și s-a făcut călugăr la o mănăstire.

A stat acolo pănă ce-a împlinit cei 5 ani și, tot timpul cît a stat în mănăstire, el cu nime n-a vorbit și niciodată n-a rîs. Acuma a venit vremea să iasă și pornește și el cu mai mulți călugări, ce aveau să meargă la tîrg. Mergînd ei pe drum, iacă vine o trăsură boierească cu patru cai și cu doi domni tineri în trăsură. Cînd vin în dreptul lor, se

scoală unul și strigă: „La o parte, boaitelor!" Atunci Arhanghelul a început a rîde tare, că toți călugării s-au mirat și s-au uitat la dînsul, dar nu i-a zis nime nimică. Da Sf. Mihail de aceea a fost rîs, pentru că a fost cunoscut în trăsură pe cei doi gemeni pentru cari șezuse el 5 ani de zile la pedeapsă.

Merg ei mai departe și înnoptează într-un sat; merg la boieriul să-i primească la mas. Boieriul făcuse un talger de argint spoit cu aur pentru biserică și, de frumos ce era, nu se îndura să-l deie; îl ținea la icoane. Peste noapte, Arhanghelul Mihail fură talgerul. S-a făcut hălăgie în casă, boieriul știa că călugării l-au furat, dar nu îndrăznea să-i caute și ceilalți știau că călugărul cel străin l-a furat, dar nu îndrăzneau să-i zică nimică.

Merg ei de acolo și sara ajung la altă casă, tot de boieri, cu avuții mari, și n-aveau decît un copilaș. Boieriul îi găzduiește peste noapte, da Sf. Mihail merge și ucide copilul. A doua zi, se iau ei și se duc, dar se vorbesc călugării între dînșii să-l tragă la răfuială.

„Mă rog, ce vra să zică asta la d-ta, zic călugării, că în timp de 5 ani de zile d-ta, cît ai stat la noi, nici n-ai rîs, nici n-ai vorbit, dar pe drum, cînd au trecut boierii ceia și ne-au făcut «boaite», ai rîs în hohot!.. Bine, amu aceea ca aceea, treacă, da la cutare boieri, cînd ne-a primit el noaptea, cum de ne-ai făcut d-ta așa mare rușine, să furi vasul de la icoane?... Amu, și aceea – de furat, ca de furat, nu-i așa mare pacat, dar să te apuci d-ta să omori suflet de om, să omori copilul, acolo unde ne-a primit cu așa dragoste?! Spune-ne ce-s toate acestea?"

„V-oi spune", zice Sf. Mihail. „Atunci am rîs, pentru că, din pricina celor doi cari ne-au ocărît, am stat cinci ani la mănăstire spre pedeapsă. – Talgerul l-am furat pentru că acela nu trebuia să steie acolo, dar trebuia dat la biserică, după cum a fost menit de la început, cînd l-a făcut. – Iar pe copilul acesta: Vedeți ce bogați și fericiți sînt părinții lui? Copilul acela, cînd ar fi fost mare, i-ar fi omorît pentru avere și mai bine l-am omorît eu pe dînsul, ca să poată trăi amîndoi fericiți; că eu sînt Arhanghelul Mihail și iată pentru ce pedeapsă am venit pe pămînt!"

Atunci Dumnezeu s-a milostivit de dînsul și l-a iertat și în momentul acela l-a rădicat la ceri. *D-na Sevastița Dumitriu, Botoșani*

(Mama autoarei spune aceeaș poveste, pănă cînd este aproape să iasă Sf. Mihail din mănăstire. Atunci, mergînd într-un oraș, află că se face un împarat nou; se duce și el la paradă și vede că e unul din acei doi copii și rîde. – Toți călugării se uită uimiți la dînsul. La cîtva timp, le vine veste că li-a murit mitropolitul și că în locul lui se alege fratele împaratului, cel mai mic; Sf. Mihail iar a rîs cu hohot. Toți l-au întrebat și el le-a spus toată istoria și ce mare este înțelepciunea lui Dumnezeu; că el știe toate de ce le face și pentru ce.) *Botoșani*

*

§ 4. Iubirea. Unirea. Răutatea Mînia. Dușmănia

Ecsena și pocsena
Să-ți cuprindă inima!

Vorbă din bătrîni. Adecă, o mînie, o ciudă mare să te cuprindă. „Pocsie" se cheamă ciudă. „Am pocsie pe cutare." Se mai zice: „Ce pocsie ai făcut!" Ce comedie ai făcut! Sau cînd întrebi pe cineva prea mult: „Ce-i? Ce-i?", acela-ți răspunde în rîs versul de mai sus: „Cecsena etc." *Botoșani*

Din Piatra aud că, dacă cineva voiește să facă o glumă, îl strigă pe un altul să vie repede și acela, venind într-un buc și întrebînd la ce l-a chemat, acesta îi răspunde: „Acsina!", iar acela rămîne pîcîlit. Tot aice, dacă nu știi numele cuiva și vrai să-l chemi, strigi: „Ei, Acsina...!", în loc de „Bade!" or altfel cumva.

Acestea le-a auzit în armată *d-l David, din com. Buhalnița.*

În Botoșani, „Hecsena" să pune nume la cîni.

*

Frunzulița frunzișoară,
Cînd îi soarele-n desară,
Cînt-un cuc de se omoară.
Eu gîndesc că-mi cîntă mie,
El își cîntă lui de mînie.
Roșa

*

Cucule cu pana sură,
Nu-mi cînta la răritură,
Unde stă ploaia și cură.
Rîndunică cu cunună,
Nu-mi cînta sara pe lună,
C-a mea inimă nu-i bună.

Frunzuliță de pe coastă,
Cine umblă sub fereastă,
Corbii ochii să-i scobească,
Să-i rămăie coaicele,
Să se ouă scoaicele[1].
Dar de-a fi drăguțul meu,
Să-l ferească Dumnezeu.

*

Frunză verde trei masline,
Cine-i mînios pe mine,
Crească-i labe ca la cîne,
Care-i mînios cu noi,
Crească-i coarne ca la boi.
Tot de a fi drăguțul meu,
Să-l ferească Dumnezeu.
Roșa

*

„S-a mîniat vacariul pe sat și satul nu știe nimic" să zice cînd cineva s-a mîniat din senin, așa, fără nici o pricină.

Cînd e cineva mînios, să zice că în ziua ceea s-a sculat „cu dosul în sus".

Cine e mînios să uită „cu ochii pe dos", „chiorîș", „închiorchioșet".

1. Broaștele țestoase.

Cînd ești cu cineva mînios, te întorci cu spatele, să nu-l vezi; nu i te uiți în față. Să zice: „Numai picioarele i le văd." Să zice în mînie: „Lipsești de la fața mea!"

„Harțagaș" să cheamă acela care să ia la harță, la sfadă de toată nimica. „Să leagă de om ca orbul de gard."

Să leagă ca „scaiul de oaie". „Caută huitul cu lumînarea ziua mare." „Buclucaș." „Cauta bucluc." „Popa bucluc." „Popa belea." „Pepelea." „Ce te legi de mine, Pepeleo?"

„Are să să aibă de furcă cu cutare" să zice despre cineva îndîrjit. „De acesta nu scapă cu una, cu două."

„Cu omul buclucaș să nu pui boii în cîrd, că-i scoți fără coarne." „Zurbagiu, caută zurba."

(Despre omul tîrîie-brîu se va vedea vol. II*, la *brîu.*)

În Mihalcea, toate poznele lui Pepelea sau Pîcală să atribuiesc lui Ivan.

Pepelea. – Ivan

Era un preot, că el nu plătea la slugi; pe care argat îl năimea, făcea cu dînsul dinainte vorbă: că dacă s-a mînia argatul de ceva, să nu-i plătească. Vine un flecău; preotu-i spune cum e tocmala la dînsul. „Bine, zice argatul, las' să fie ș-așa, nu mi-i plăti dacă m-oi mînia, dar și eu poate să greșesc ceva, că anu-i mare, trebui și d-ta să-mi răbzi și mie, sa nu te mînii. Eu dacă m-oi mînia, d-ta nu mi-i plăti, da d-ta dacă te-i mînia, să te jupesc pe spate." „Bine", zice popa.

Slujește el cît slujește, amu i se vineau vro cîteva parale și popa nu știa ce pricină să-i caute. Îl trimete într-o zi la arat și zice să nu-i deie nimic de mîncat. Ară el, ară, vede că-i tărziu, că trece de amiază-zi și de mîncat nu-i aduc, ia și taie un bou de la plug, frige carne și mănîncă. Vine cu celalant acasă, înainte de vreme. „Da ce, ai gătit?", îi zice popa. „Da de unde era să gătesc c-un bou?!" „Da celalant unde-i?" „Celalant l-am tăiat și mi-am făcut de mîncat; de ce nu mi-ați trimes mîncare?" „Cum de-ai făcut așa un lucru, fără să mă întrebi pe mine?" „Da poate te-ai suparat, părințele?" „Ba nu!", zice popa. „Amu, ce-om face cu carnea ceea, că de șezut n-a ședea, s-a strica?" „Să făcem parastas." Îl pune să facă o groapă și pune o caldare mare, toarnă boul să fiarbă și-i zice argatului să puie pintrijel în zamă. El a făcut cum i-a spus. Acolo în ogradă era un cîne pe care îl chema Pintrijel; îl trîntește și pe cîne acolo. Cheamă popa oameni, cînd caută să le deie mîncare, mîncarea plină de păr. „Da ce păr îi aista?" „Ce păr să fie, doar ai zis să pun pe Pintrijel în zamă și

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

eu l-am pus." „Vai de mine, ce-ai făcut?" „Da poate te-ai suparat, părinte?" „Ba nu", zice iar popa.

Altă dată a vrut să-i aprindă casa. A văzut popa că cu dînsul n-o scoate la cale, s-a vorbit cu preuteasa să-și iaie cărțile și să fugă. Ș-a pus de cu sară cărțile în sac, dar argatul s-a bagat în fundul sacului ș-a pus numai o carte deasupra. Popa să scoală de noapte, apucă sacul și la fugă. Duce greu; iată că trec o apă. „Sus, părinte, că să udă cărțile!", strigă Ivan din sac. „Ian auzi, preuteasă, cum vorbește Sf. Evanghelie", zice popa. Cînd ajung la mal, să poposească, el iese din sac. Tace preotul, căci se temea să zică ceva. Acuma se făcuse noaptea. Să culcă argatul la mal, preuteasa în mijloc și popa din margine. Noaptea, el să scoală și vine lîngă popă, să face că-i preuteasa și-i zice: „Împinge-l în apă, părinte!" Popa împinge și îneacă pe preuteasă. A doua zi, vede ce-a făcut! „Da ce, te-ai suparat, părinte?" „Da pentru asta cine nu s-a supara!" „Atunci hai să te jupesc pe spate...!", și după toate, l-a și jupit. *Mihalcea*

În Botoșani, să spune că Pepelea a avut tocmală să-i ia un „căiuș" de piele de pe spate. „Căiuș" să cheamă și slănina de la spinare de la porc.

„Ș-a dat peste om." „Ș-a găsit ac de cojocul lui."

*

Cu haina pe dos să nu te îmbraci, că te vor bate, te vor ocărî în acea zi.

Cînd îți aduce cineva veste că cutare s-a mîniat, să răspunde: „În ce haină s-a mîniat, în aceea se va dezmînia."

La carte scrie că, dacă ești cu cineva mînios, păn' a nu apuca să asfințească soarele, să te împaci cu el.

*

„Inimos" să cheamă omul ciudos, care degrabă să mînie cînd i s-ar zice ceva. „Îndată-i sare surcica."

Să zice: „Crapă fierea într-însul de ciudă" sau: „Crapă rînza-ntr-însul." Rînza de la păseri nu-i bine s-o mănînci, nici inima, căci ești „rînzos", inimos, rău.

„Iute", de asemenea, să cheamă omul ce să mînie degrabă, dar căruia degrabă îi și trece; îndată se întoarnă și-i pare rău de ceea ce a făcut; poate a bătut într-o iuțală pe cineva sau i-a făcut vrun rău. Despre omul iute să spune: „E iute la fire, dar tare bun la inimă."

Iuțala strică sanatatea: „Oțetul tare, vasul lui și-l strică."

– Cînd te iuțești, să iai apă în gură, că-ți trece; sau să zici de 7 ori „Tatăl nostru".

„Mînia de azi, totdeauna s-o lași pe mîne." Mînia nu e cu știrea lui Dumnezeu; în ceasurile acelea să depărtează Dumnezeu de om; atunci, diavolul iudește.

Omul la mînie e foarte tare; într-o furie, poate să facă și moarte de om.

„Omul la mînie cade-n nebunie", e ca turbat.

„Lasă-l, c-amu au întrat dracii într-însul" să zice cînd omul să iuțește.

Omul „aprig" e mai mult decît iute; e amarnic!

A venit „c-o falcă-n-ceri și cu una-n pămînt", c-o gură mare, înfuriat tare. „E foc și pară."

(Despre *foc* și *apă*, în raport cu mînia, să va vedea. De asemenea, și despre farmecele ce arunc dușmanii ca să facă în casă mînie, trai rău.)

„Umblă umflat" să zice de cineva ce e mînios. „Numai pufnește..." „E buboi", numai, numai să spargă, să izbucnească.

De omul care face huit, strigă, să nu te temi, ca și de cînele care latră, c-acela nu-ți face nimică; primejdios e acela care e „cărbune acoperit", care tace și mușcă pe furiș. Omului tăcut „nu-i știi nici voia, nici nevoia." Fetele se tem să meargă după astfel de barbați. „Nu știi cum stă inima într-însul." Să zice: „În inima aistuia, stă diavolul grecește."

Omul aspru e acurat în toate, sever.

De omul moale la vorbă, blînd, lin, să te temi:

„Mîța blîndă zgîrie rău." „Apa lină rupe malurile." Ferește-te de acei „cu crucea-n mîn' și cu dracul în sîn".

De omul cu părul roș sau spîn, să te ferești; sau de omul însamnat; cu defecte la trup.

Cu omul ceacîr, nimic să nu începi, căci nu-ți va merge bine.

Omul care e aspru la păr e un om rău.

La omul rău, sar cînii să-l rupă.

Omului rău i să spune că e „cu mațele pestrițe".

Omul rău nu să uită drept în ochi la om. Nu să uită bine, îl cunoști îndată pe cătătură. E cînos, dușmănos la inimă, răuvoitori, să bucură de nenorocirea altora ș-ar face numai rău.

„Teme-te de Dumnezeu, dar mai tare să te temi de omul cel rău", acela nu să teme de pacat, el zice că pe asta lume să-i fie bine; nu să teme de Dumnezeu; lui întru nimic nu-i stă viața unui om. Om primejdios. Om afurisit.

„Aista nu-i om, da-i cîne." „E un păgîn" să zice despre omul rău, care face rău. „Om fără de cuget." „Om fără de lege." De așa oameni, „taie-ți poala și fugi". „Să n-ai nici în clin, nici în mînecă cu dînșii." Te scuturi... „Dai și cameșa de pe trup, numai să n-ai cu el de-a face."

„La unul fără de suflet, trebui unul făr' de lege."

„Om cu draci." „Om îndrăcit." „Omul dracului."

Despre omul prost, să zice că e rău. „Dracul șede în dosul prostului."

Omul rău se numește și „hain", dar acuma să aude tot mai puțin cuvîntul acesta.

Haină-mi ești la toate,
La cîte te-am rugat,
Tot zici că nu să poate,
Mă mir ce ț-am stricat.

*

Despre omul bun se spune că e „om blagoslovit". „Omul lui Dumnezeu."

„Bun ca pînea." Copilul cum se naște, ca să fie bun, să-l lovească mama c-o bucățică de pîne peste gură.

„E bun, să-l lipești la rană."

Omul bun are părul moale pe cap.

La omul bun, cînii nu sar.

Omul bun e milos și milostiv, face la toată lumea bine.

„Pentru unul sau doi oameni buni, Dumnezeu ține toată lumea."

„Bine faci, bine găsești."

„Omul bun e nebun." „Faci bine și-ți auzi rău."

Dacă-i faci cuiva bine și el îți întoarce cu rău, îi dai pîne și el îți dă cu piatră, pînea îl va pedepsi, „căci pînea e mai grea decît piatra." Se zice: „Să te bată binele meu." (S-a văzut, vol. I, p. 154)

Despre *blăjini*, s-a văzut.

(S-a văzut bunatatea lui Sfîntul Ioan, vol. I, p. 261)

Omului prea moale, prea bun, toți i să suie în cap. Trebuie să să ție bine; să știe ținea în frîu.

*

Cine nu ține mînia e om bun, cine o ține cu lunile e rău; coace răutatea la inimă. Se zice: „Îl coc eu!" Adecă: „Am să mă răzbun!" Îl paște, cînd de cînd să-l poată prinde cu ceva, să-i „rupă capul", „să-i deie de hac", „să-i dea bani pe miere", „bani de cheltuială."

Să zice: „N. are pică pe cutare" sau „a prins patemă", sau „ură", sau „pizmă", sau „ciudă" pe cutare, „De ciudă, l-ar înghiți sau l-ar bea într-o lingură de apă." „L-ar rupe cu dinții." „L-ar lua-n unghii."

*

„Pizmatareț” sau „pătimaș” se numește omul invidios. Pizmatarețul crapă, plesnește cînd vede pe cineva că-i merge bine și că nu-i după gîndul său. Doamne ferește să fie și Dumnezeu ca oamenii!

Oamenii mai toți sînt pizmatareți; rar dacă găsești un prieten adevarat; care gîndești că ți-e mai bun, acela îți dorește răul.

Prietenul cel de-aproape
Zi și noapte-ți roagă moarte. *Broscăuți*

Cînd vezi lună nouă, să bați în palme și să zici: „Crai nou, sănătoasă etc. Noi să mîncăm pîne și sare, da dușmanii să muțască și să surzască.” *Broscăuți*

(S-a văzut postul la lună asupra dușmanilor.)

„Dușman de moarte”, „dușman înverșunat” să spune la un dușman mare. „Om înverșunat.” Om plin de otravă, de venin, ce vrea să se reverse, cu toată rautatea lui.

„Stau dușmanii ca cînii” se zice.

Măi dușmane, dușmănele,
Tu mă-ndemni ca să fac rele.
Da eu rele nu voi face,
Că inima nu mă trage. *Roșa*

*

„Zavistnic” să numește acela ce face „zavistie”, intrigă, minciuni, vorbe rele, ca sa-l scoată pe cineva la hulă și să-l facă să fie urît de cătra alții, purtat în gură și vorbit.

„Fațarnic” e omul cu două fețe, care pe din față te linge și pe din dos te frige. De aceea se zice că „lauda pe din față e ocară pe din dos.”

Cineva, care e tare urît de lume și nesuferit, se zice că „parcă are peri de lup”, de fug oamenii de dînsul. „Parcă i-i făcut.” „Parcă i-au făcut de urît.” Iar cînd cineva e plăcut, să zice că „parcă ș-a făcut de dragoste”.

(Se va vedea făcutul de ură, legatul gurelor dușmanilor, făcutul de dragoste etc.)

Cîntece

Cînd mi-ar da Dumnezeu
Bine, pe cît îmi vrau rău,
Da eu vacele mi-aș mulge,
Cu boii pe drum m-aș duce.

*

Cine trece pe la iaz,
Gheorghieș cu calul breaz,
Calul merge, eu-l strunesc,
Dușmanii văd și plesnesc.
Și plesnesc, că-s cu durere,
Și sclimuiesc vorbe rele.
Om frumos să nu mai fie,
Calul bun să nu-l mai ție,
Calul bun talharii-l fură,
Om frumos, îl scot la hulă. *Ropcea*

*

Stau dușmanii de să miară
De unde-am bani de cheltuială,
Pe ce beu, pe ce mănînc
Și din ocol nu mai vînd! *Brăești*

*

Frunză verde trei masline,
Toată lumea-i rea pe mine,
Numai Dumnezeu cu bine.
Frunză verde liliac,
Mare-i satul, eu nu-ncap
Și nimică nu le fac,
Nici paharul nu le beu,
Nici barbatul nu le ieu,
Și tot mă vorbesc de rău,
Plătească-le Dumnezeu! *Șcheia*
Toată lumea rău cu rău
Asupra capului meu,
Numai unul Dumnezeu
Ș-al doilea soțul meu
Știe bine, știe rău,
Tot știe de gîndul meu. *Mihalcea*

*

Frunză verde mărăcine,
Cum trăiesc și eu pe lume
Și n-am milă de la nime;
Numai de la Dumnezeu,
Că nimărui nu vrau rău. *Botoșani*

*

Vai de mine, ce-oi să fac:
Cînd eu ies oleacă-n sat,
Îmi bat cînii-a lup turbat!
Dară și cățelele,
Pica-le-ar măselele,
Cum pic' vara stelele,
Da iarna scînteiele. *Broscăuți*

*

Saracul copil sarac,
Cînd îmi între sara-n sat,
Toți cînii la dînsul bat
Ca la lupul cel turbat.
Cum îmi bate-o cățea rea,
Bată-mi-o-ar steaua mea,
Mînca-u-ar mîncarea mea,
Dormi-u-ar pe perna mea,
Avea-u-ar pașul racului,
Și hrana gîndacului,
Și hodina vîntului
Pe fața pămîntului. *Voloca*

Unirea e puterea

De-aș trăi macar un an,
Să pun mîna pe dușman,
Să-i fac capul
Ca tabacul
Și trupul ca păstîrnacul.
Haide, frate, să gîndim,
Cum în lume să trăim,
Să trăim ca niște frați,
Să nu ne vorbească alți,
Să trăim cum îi mai bine,
Să nu ne vorbească nime. *Horecea*

*

Pe doi maica ni-a avut,
Da noi țara am împlut.
De-ar da Dumnezeu o pace,
Noi la locuri ne-am întoarce
Și plugurile ni-or ara
Și dușmanii ni-or crapa.

*

Atunci îi face dușmanul frate,
Cînd din piatră a da lapte,
Și dușmanca sorioară,
S-o lipești la inimioară,
Cînd a-nflori plopul pere
Și răchita vișinele.

(Despre traiul între neamuri, se va vedea vol. II* .)

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Care trăiesc bine, să zice că „trăiesc ca frații". „Trăiesc ca cînii printre gard" sau ca „mîța cu cînele"; se zice despre care trăiesc rău. „Numai în labe stau", se hărțuiesc, se hărățesc. „Vorbesc tot de-a bățul", răstit. „Caută tot pricină." „Caută nod în papură." „Cînd de cînd să se înhațe." „Își fac zile fripte." „Se taie de oală", așa se sfădesc. „Sînt la cuțite." „Pe viață și pe moarte", așa dușmănie. „Ori, ori." „Ori eu, ori el." „Ori voi trăi, ori voi muri", din două, una s-a alege, dar trebuie să-l răpun.

„Amuș îl fac ferfeniță." „Amuș îl fac bucăți." „Îi zdrobesc măsele-lele." „Îl năzlojesc." „Îl scot din sanatate." „Îi mut fălcile din loc." Și vorbele de ocară, blăstămele curg ploaie din gura lor.

Cînd doi să sfădesc, se bat, alții zic în rîs: „Mai încet cu danțul, să se ție și șchiopii."

În Broscăuți se zice:

Mai încet cu danțul,
Că ți-i rupe clobanțul.

„Dacă-i bal, bal să fie!", să zice cînd să bat de-a binelea; zice cel ce bate, că adecă tot o plată ia, tot întră în bucluc. „Stăi să te învăț eu minte!..." „Cauți pe dracul, pe dracu-l vei găsi!" „Dă-i bune! Ha, ha, ha! Arde-l! Toarnă-i!", zic și se bucură cei ce țin partea unuia. Mai cîteva scărmănături de cap, mai stupituri, și liniștea e gata. – Altă dată, se apuca la bataie de la beție, cînd au prins la curaj, și atunci pot să se și omoare, căci omul bat e turbat. – Vinovat e cel ce a stîrnit degeaba huitul, ce a sumuțat, cel ce a întartat: „Ce-a căutat, aceea a găsit; bataie a căutat, bataie a găsit." „Gura bate..." „Bine i s-a căzut." „L-a bătut cît a încăput." „I-a carat cu pumnii în spate." „L-a batut țol." „L-a făcut măr." „A mîncat bataia păpușoiului." „I-a tras o sfîntă de bataie, c-a ținea-o minte cît a trăi." „L-a bătut, de i-au mers petecile." „De i-a mers colbul." „De l-a rupt în coș." „I-a dat o bataie de la roate." „O bataie talhărească." „L-a chelfanat bine."

Sînt oameni „grei la mînă", care, cînd dau o palmă, poate omul să cadă mort jos. Aceștia trebuie să se păzească de bataie.

Vinovat poate să fie cineva și cînd a făcut vrun rău cuiva și atunci iar i s-a căzut și nime nu-l jălește; altă dată n-a mai face, „ș-a teme cojocul". „Frica păzește bostănăria." „Frica-i din rai; să nu fie frică, Doamne ferește, ce ar fi!", dar cînd e – cum era de mult robia, boirescul, stăpînirile lumești și bisericești și omul de toată nimica era usturat și schingiuit cu fel de fel de pedepse, atuncea cu toții se întristează, „să răzvrătesc" și caută să puie stavilă asupritorilor; de aceea, haiducia era de toți țaranii prețuită; haiducia care „bătea la pungă" și omorea pe ciocoi, privind aceasta ca o faptă bună (s-a văzut vol. I p. 449)

„Țaranul e ca răchita, cu cît o tai, cu atîta mai frumos și mai rămuros crește", cu cît mai mult îl bați; să spunea despre țarani.

Pe părinți e pacat a-i supara. Cine lovește pe părinte, aceluia nu-i putrizesc mînele de prin coate. Copilul mic de lovește pe părinte, părintele să-l lovească înapoi, pentru același lucru. S-a văzut canonul pentru cine omoară părinții etc.

Blăstămul părinților să va vedea vol. II*.

Despre frați, s-a văzut la lună.

A mai ramas femeia să fie bătută și copiii. „Femeia nebătută, ca moara neferecată." (Se va vedea obiceiul la nuntă etc. Se va vedea de cînd se bate femeia, în povestea cucoșului, șerpelui, vol. I; precum și a ciocîrlanului, vol. II*.)

„Barbatul e capul femeii, femeia trebuie să se teamă de barbat!", și barbatul de cociorvă.

E pacat a bate sau a ocărî pe nănași, cumătri (se va vedea partea V).

Cînd doi oameni iuți să întălnesc sau trăiesc la un loc, nu-i bine: „Două săbii într-o teacă nu pot să steie." „Unul tare și altul mare" nu să poate, trebuie să fie unul mai mic, mai plecat; mai ales între soți, să aplică proverbul acesta.

„Rabdă și taci!" „Cu rabdarea treci și marea, dar cu răul, nici părăul." „Cu rabdarea, vei ajunge la sfîrșitul gîndului tău." „Rabd-un ceas, c-ăi trăi un an."

„Taci și-nghite!" „Tăcerea-i ca mierea." „Vorba dulce mult aduce."

„Are o blîndeață îngerească" să zice. (S-a văzut îngerul și bunatatea.)

„Mielul blînd suge la două oi." „Capul plecat, sabia nu-l taie." „Doar nu-i va cădea steaua din frunte, dacă se va pleca?!"

Omul cuminte liniștește, potoale cearta. Omul pacinic, căruia i-i dragă liniștea și pacea și-i e urît huitul, lasă dintr-a lui, numai să fie ticnă, trai bun. „Fie-n voia ta, fie cum zici"..., numai să n-audă gîlceavă, să nu fie dușmănie; să fie dragoste, unire.

Unde e înțelegere și iubire, acolo e și Dumnezeu.

Piară dracul dintre noi,
Să trăim bine-amîndoi!

(Să va vedea dracul și baba, ce au stricat traiul la tineri, vol. II*)

Diavolul ar vrea să facă rău, să despărțască, să nimicească vieți de oameni, doară altă ce-a lucra, dacă-i „cel rău", dacă-i „dușmanul", „uciganul"!

Crăpe dracul de necaz,
Ce-am iubit, nu voi să las!
Crăpe dracul de mînie,
Ce-am iubit al meu să fie!

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd e „zizanie", intrigă, ură în casă, poate ş-a bagat dracul coada, oamenii fac agheazmă, stropesc, să-l alunge.

Cînd e linişte în casă, se zice că trece îngerul peste casă.

Unde e linişte, e şi înţălegere. Să zice în oraţiuni la nuntă:

Tacă răul ca pămîntul,
Să-nţălegem tot cuvîntul!

Unde e larmă, huit, e ca în iad, „nu să mai ştie nici în ceri, nici în pămînt". Nu se mai înţelege nimic. „E o hazmotie." „Un balamuc, o casă de nebuni."

Să zice: „E tulburare în casă." „M-am tulburat." „M-am iritat." În iritaţie, sîngele să tulbură în om, clocoteşte, faţa i s-aprinde, să face roş ca racul, de mînie; ochii îi sînt în sînge, nu vede, n-aude nimic şi, într-o furie, nu ştie ce face, e ca nebun. E grozav la vedere omul înfuriat; cînd să încruntă, te sparii de el, e ca o fiară salbatecă, îţi faci cruce şi fugi. Tocmai după ce se linişteşte, îşi vine în fire, în simţire. Iar altul rău, ca să-l scoată din sărite, din ţîţîni, tot mai tare îl întartă, îl amuţă, toarnă untdelemn pe foc, ca doar ar vedea bătînd, huind, aceasta e pentru el cea mai mare plăcere.

„Cine samănă vînt culege furtună."

În o poveste, femeia ce a fugit de barbatul înfuriat, vrînd să meargă în casă, îl întrabă: „Pe ce steag să mă duc?" „Vină pe steag roşu." Ea nu s-a dus. „Vină pe steag alb." Ea s-a dus; acela era de pace.

Cînii cînd se mănîncă, să toarnă apă pe ei şi să lasă îndată de mîncat.

Sînt oameni cărora nu le ticneşte păn' ce nu s-or sfădi. Aceluia nu poţi să-i întri niciodată în voie: „Macar să îmbli pe coate şi pe genunchi înaintea lui, să îmbli pe sub pămînt." Cu aşa un om, îţi vine să laşi totul şi să te duci pe lume. „Pe lumea albastră." „Îţi vine să-ţi iai lumea în cap." (Despre suparare, se va mai vedea vol. II*.)

Alţii sînt împotrivitori, îndărăptnici, înţinaţi: „că nu poţi odată cu capul să-l scoţi dintr-a lui"; nu că să ţie la dreptate, dar vra să fie pe-a lui; să fie un lucru alb, el va zice că e negru şi viceversa.

„Ba-i laie, ba-i balaie." „Sui, Neagă, în teleagă! Baiu! Scobori, Neagă, din teleagă! Baiu!" „N-o urneşti, nici la deal, nici la vale." „Nici în căruţă, nici în teleguţă." Omul care e de înţelegere „să dă după păr", să dă cum îl dai. Să zice: „Eu sînt învaţat şi-n căruţă, şi-n teleguţă", cu toate greutăţile.

Să zice: „Om uşor sau om greu." Omul uşor, de care-ţi e uşor, „nu-ţi stă ca o piatră-n spate". Omul greu e nesuferit.

Cînd faci cuiva o ciudă, baţi în pumni, că adecă nu e aşa cum vra el. „Încaltea, i-am făcut!"

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

„I-am rupt pielea" se zice. „I-am făcut pe faţă", adecă cum i-a trebuit. „I-am frecat harţagul!"

S-a văzut femeia împrotivitoare în povestea *Tuns, ras*; pe aceeaşi temă sînt şi altele:

*

Zice că odată, zburau nişte cucoare pe sus şi un barbat a zis femeiei sale: „Uite-te, femeie, să duc cucoarele." „Ba nu-s cucoare, da-s cucoroi!" „Îs cucoare, femeie." „Ba-s cucoroi!" N-a lasat dintr-a ei; păn' a dus-o barbatul la iaz ş-a înecat-o.

Apoi, să mai povesteşte că înotau două reţe ş-un răţoi pe o apă şi femeia susţinea că-s doi răţoi ş-o raţă; păn' iar a înecat-o.

Ambele, de la d-na Savastiţa Dumitriu, Botoşani

O femeie a fost făcut nişte plăcinte şi le-a fost pus în cuptiori. „Femeie, cîte pituşte ai făcut?" „7." „Ba eu văd că-s 8." „Ba-s 7." „Spune, femeie, că-s 8, că mor", zice barbatul. „Poţi să şi piei, eu ştiu că-s 7." Omul a trimes după popă să-l îngroape. Ea mergea bocindu-l pe lîngă săcrii şi el tot una o ruga să spuie cum zice el, c-amuş îl îngroapă. Ea tot n-a vrut, păn' ce el s-a sculat ş-a apucat-o de cap la bataie – şi n-a mai murit. *Ilinca Maziliţa, Botoşani*

(Se va vedea vol. III*, *Rîndunica*.)

Să află multe exemple în poveşti, că să nu spuie barbatul femeiei secretul, căci îl dă de gît. (S-a văzut povestea vol. I, p. 146, „cu duşmanul şi prietenul", se va mai vedea vol. II*).

Barbatul rău

A fost un om tare zgîrcit; el s-a însurat ş-a făcut aşa vorbă cu femeia lui, că să nu mănînce decît cînd va mînca el. Într-o zi, o prinde pe dînsa că mînca un şoric de slănină; dar n-a văzut bine, a văzut numai că a pus în gură ş-a-nghiţit. „Ce-ai mîncat, femeie?" „Cărbune, barbate, am mîncat." „Nu-i drept, nu să poate, că tu ai mîncat altă ceva!" „Ba, zău, barbate, că cărbune am mîncat!" „Femeie, spune-mi ce-ai mîncat, că mor." „Îţi spun că cărbune am mîncat." „Femeie, iaca mor; pune-mi de scăldătoate şi adă-mi popa să mă ducă la groapă." Femeia îl scaldă; că el adecă-i mort. Îl pune pe masă îmbracat. „Femeie, spune-mi, că au să mă îngroape." „Cărbune, barbate, am mîncat." Vine popa, îl duc, îl prohodesc. Femeia merge să-şi ia iertaciune. El iar o întreabă. Ea tot aşa îi spune. Amu, era să-l bage în groapă. „Femeie, spune-mi, că crăp." „Crapă, zice femeia că eu cărbune am mîncat." Oamenii l-au pus în groapă, da el a crapat. După ce l-au acoperit cu ţărnă, femeia a început a-i juca pe mormînt: „Am băut ş-am mîncat/Şi tu de ciud-ai crapat!" *Acsinia Roman, Mahala*

* Aceste volume nu au mai fost publicate de autoare (n.ed.).

Ș-a dat peste om. Răsplătirea

A fost un om foarte rău și s-a însurat c-o fată tînără. A adus-o acasă; vro două, trei zile, au trăit bine, ca de la început, dar degrabă i-a picat urîtă; ș-amu căuta pricină să se cotorosască de dînsa. Pornește la lucru și spune femeiei că, cînd se va înturna, să n-o găsască nici în casă, nici afară; căci de nu, o omoară. Ea n-a știut cum să facă ca să-i între în voie și el, negăsind-o cum a cerut, i-a tras o palmă și ea a căzut jos moartă. A mers să-și caute alta. Ș-a ales-o după gust, a adus-o acasă, a trăit și cu aceasta cîteva zile; i-a căzut și asta urîtă; – ca să să mîntuie și de dînsa, i-a spus să facă tot așa; – și a omorît-o și pe ea. Să duce și mai împețește pe una; acuma oamenii îl știau; au început a-i spune fetei că să nu să ducă după dînsul, căci o va omorî, ca și pe celelalte. „Lasați pe mine, că eu știu ce fac! Le-a pus el pe cele două moarte în pămînt, da eu îl voi pune viu!"... Să însoară și cu aceasta și, la cîteva zile, iar așa îi spune că, cînd va veni, să n-o găsască nici în casă, nici afară. Ea ș-a gătit toate trebile și cînd a văzut că vine el, s-a suit degrabă în pod; și nu era nici în casă, nici afară (alții spun că a pus un picior în tindă și altul afară) și el n-a avut ce zice. A doua zi, spune să-i facă mîncare de carne și aceeași bucată să fie jumatate fiartă și jumatate friptă. Ea a legat jumatate de carne afară, la toarta oalei, și aceea s-a fript, iar carnea din oală s-a fiert ș-a fost cum a vrut el. Iar nu poate să-i zică nimică. „Disară, să-mi așterni sub păr, afară", zice el. Ea îi așterne. Pe cer erau stele, el începe s-o întrebe pe femeie: „Asta ce stea e?" „Cloșca cu pui." „Da acelea de colo?" „Carul cu boi." „Ș-apoi tu, muiere, mă pui pe mine să dorm sub car, să pice peste mine carul cu boii!" și vrea să-i dea o palmă, dar ea s-a ferit. (În Mihalcea, să spune că i-a găsit pricină că i-a așternut sub cloșca cu pui.)

A doua zi, el îi zice: „Pe sîmbătă, să facem praznic pentru femeiele mele cele moarte." Merge în tîrg și cumpără niște mărgean frumos și i-l aduce; ea îl pune la gît, mai după aceea l-a luat și l-a pus deoparte; el îl fură și-l aruncă în iaz în grădina lor. Vine sîmbăta, ea s-apucă să să pregătească de praznic; și s-a dus să prindă pește, că-i plăcea popei; da o știucă înghițise mărgeanul și ieșise deasupra moartă. O prinde și pe aceea ș-o aduce. El de dimineață tot o întreba pe femeie unde-i sînt mărgelele și femeia tăcea, că vedea că nu-s. Cum curăța ea știuca ceea, le găsește înuntru. Ia degrabă și le spală și le usucă și le pune la gît; tocmai cînd amu erau așazați toți la masă. El, cînd a văzut-o, nu s-a putut rabda înaintea tuturora ș-a început a o întreba: „Femeie, unde ai găsit mărgelele?" „Unde le-am pus!" „Da unde le-ai pus?" „Unde le-am găsit." „Da unde le-ai găsit?" „Unde le-am pus, acolo le-am găsit!" „Femeie, spune-mi, că mor!" „Nu-ți spun că unde le-am pus?" „Da unde le-ai pus?" „Unde le-am găsit!" El închide ochii și să trîntește jos: „Spune-mi, femeie, că iaca amuș mor!" Ea-i spune tot așa. „Femeie, spune-mi, că mă duc la groapă." Ea tot una aceea păzește. Cînd îl ducea preotul și-i făcea prohodul, el tot una să ruga să-l mai lese s-o întrebe. Ea una ținea a ei. L-a pus în groapă. „Femeie, spune-mi, că mă acopăr cu ternă. Unde le-ai găsit?" „Unde le-am pus!" Amu l-au fost acoperit, era îngropat gata; da ea să suie pe mormînt și începe a bate în palme ș-a juca: „În știucă le-am găsit, în știucă; și tu n-ai știut nimică!" Tot una bătînd în palme și jucînd, a venit acasă, de bucurie c-a scapat. „V-am spus eu, zicea ea, că el le-a pus pe cele două moarte în pămînt, da eu l-am pus pe dînsul viu!"

Sultana Crăciun, Botoșani

Omul să nu gîndească niciodată că nu va afla răsplătire; pentru toate i să vine cu vîrf și îndesat.

„Cine sapă groapa altuia cade singur într-însa"

(Aceasta nu-i poveste, dar e drept)

A fost odată un boieri tare bogat și s-a dus undeva în alt tîrg. Pe drum, a înnoptat lîngă o casă, n-a vrut să meargă mai departe și s-a rugat să-l lese să mîie acolo. Da în ceasul acela, femeia năștea și n-au vrut să-i dea drumul în casă. Boieriul a zis că se va culca și pe prispă, numai să știe că e la o casă de om. Cum sta el afară, aude îngerul prorocind: „În ceasul acesta, se naște aice un copil; de va fi fată, va fi o rea, de va fi ficior, are s-o iaie pe fata cea de suflet a boieriului istuia și are să-i mănînce toată averea." Boieriul s-a supărat cînd a auzit așa. L-au chemat pe urmă în casă, femeia născuse un băiat. A doua zi, el s-a sculat și s-a dus. Da pe dînsul îl tot mînca gîndul: cum să-i mănînce altul averea lui, munca lui?! – „Lasă că n-a mai fi așa", gîndește el și la vro jumătate de an se ia și se duce la omul acela. A șezut o zi, două, a petrecut, pe urmă le spune: „Știți la ce-am venit? Eu am avere frumoasă și am și o copilă de suflet, pentru că copii n-am; dați-mi mie băiatul D-voastre, că eu îl voi crește și-l voi însura cu copila mea și-i voi da toată averea, că va fi norocit. Iacă, vi-l cumpăr, vă dau bani; cît vrați pe el?"

Oamenii erau saraci, s-au gîndit că copilul lor poate va fi mai norocit la boieri decît la ei și l-au vîndut. Boieriul a luat copilul și a pornit la drum și, cum era omătul mare, l-a bagat în omăt și l-a lasat acolo. „De-amu, zice el, nu mi-i mai mînca tu averea", și s-a dus.

Era noapte, ger tare; dar Dumnezeu a dat că s-a făcut acolo lîngă copil o lumînare și, cum treceau pe acolo niște neguțitori, s-au dus să vadă ce-i acolo și au găsit copilul. Unul zice: „Să-l lăsăm, că dacă nu a înghețat, trebuie să fie diavolul!" – Da altul zice: „Unde ai văzut să aibă diavolul lumînare, aista trebuie să fie vrun sfînt", și l-au luat. Copilul nici nu plîngea, era bun. L-au dus acasă și spuneau tuturora cum și unde l-au găsit și că ardea o lumînare lîngă dînsul – și amu se împluse lumea că trebuie să fie sfînt.

Boieriul, după ce-a venit acasă, era cu inima tare stricată, că a făcut așa un pacat. La trei zile, gîndește el: „Mă duc și de voi găsi trupul, îl voi îngropa macar." Cînd se duce, nu era nimic; dar aude de la alți oameni că pe locul acela au găsit niște negustori așa un copil. Gîndește el: „Bine că n-a murit, am să-l cumpăr." Merge cu

bani mulți la negustorul acela și-l cumpără iar. Îl aduce acasă, dar pe drum iar gîndește: „Decît îmi va mînca aista averea, mai bine tot îl voi prăpădi!" Ia și se duce la un stoler și face o raclă și pune pe băiat în raclă și deasupra scrie: „Cine va deschide racla aceasta va muri" și o dă pe apă.

Racla s-a dus cine știe până unde, da copilul într-însa trăia și creștea numai cu Sf. Duh, macar că nu mînca; așa vra Dumnezeu. Niște pescari au văzut racla și au scos-o la mal. Cînd vrau s-o deschidă, văd ce e scris pe dînsa; ar deschide-o și se tem. S-au sfătuit s-o deie înapoi pe apă, dar vine un moșneag și le zice: „Lasați că am s-o deschid eu! Eu tot sînt bătrîn și sînt bucuros să vie moartea, dați încoace."... Hurducă el, sfarmă și deschide. Acolo era amu băiatul mare și a dat Dumnezeu că vorbea; el a spus toate ce a pătimit; Dumnezeu așa i-a dat în gînd. Ei l-au luat și l-au crescut lîngă dînșii, de s-a făcut băiat zdravăn, cît aferim. Cînd a fost de însurat, s-a dus să se însoare cu fata cea de suflet a boieriului celuia ș-a luat-o. Cu dînsa a luat în mînă toată averea și amu a început a-l munci el pe boier. L-a muncit o dată și i-a zis: „Asta-i pentru că m-ai lasat pe mine iarna în drum!" L-a muncit a doua oară și i-a zis: „Asta-i pentru că m-ai muncit pe mine în raclă" – și pe urmă l-a lasat.

Danilă Oloinic, Mihalcea

Împaratul Constantin

A fost odată un împarat și împaratul acela era șchiop; nu putea să îmble prin împărăție. Da avea un ministru, îl chema Spiridon, și pe acela îl trimitea cîte pe șepte ani să îmble peste tot locul să vadă ce este și să vie să-i spuie. Ministrul își lua bani cît îi trebuia, cai și trasură de la împaratul și mergea. Odată, a înnoptat ministrul sub o pădure și n-a vrut să meargă mai departe, dar s-a oprit la casa pădurarului Ivan; a tras cu trăsura cu patru cai în ogradă și s-a culcat în trăsură, că în casă se trudea femeia pădurariului de copil. Vine îngerul la fereastă și întreabă pe celalalt înger. „A făcut?" „Ba n-a făcut!", zice îngerul. – „Bine că n-a făcut, că de se năștea în ceasul acesta, era să fie talhariul talharilor." Iar zboară îngerul și se duce. Peste cîtva timp, iar vine: „Da amu a făcut?" – „Ba n-a făcut!" – „Bine că n-a făcut, că era să fie bețiv!" Pe urmă, a treia oară, iar vine. Acu îi spune îngerul c-a făcut. – „Apoi dar e bine; băiatul acesta are să fie împaratul împaraților, are să bată pe toți craii și atîta lume are să taie, că n-are să rămîie pe lume decît piatra și apă."

Ministrul Spiridon nu dormea; el toate le-a auzit. A doua zi, se scoală dimineață, se duce la om și-i spune că vra să-i fie cumătru. Omul, sarac, cu 8 copii, cînd a auzit, s-a spăriat, că un boier așa de mare vra să-i boteze. – „Stăi, zice ministrul, că încă n-a fi nici așa. Spune-mi ce boieri e aici pe moșia asta, unde ești pădurari?" Omul îi spune. „Na-ți o scrisoare, du-te la cucoana boieriului ș-o poftește să vie, să fie cumătră cu mine, că nu vrau să fiu singur." Merge omul la boieri; vine cucoana și boieriul și botează.

Spiridon dă o mie de lei pe pieptul copilului. Cucoana, dacă vede, zice: „De dai d-ta o mie, eu dau două, că de o mulțime de ani, de cînd sluga asta mă slujește." Și deodată omul, din sarac, s-a trezit cu 3.000 de lei. La cîteva zile, a făcut cumătrie. Spiridon iar a dat 500 lei și cucoana 500 lei, iar pentru cumătrie, ca să facă, au dat 1.000 de lei ș-au chemat pe toți oamenii din sat să mănînce și să beie la cumătria lui Constantin, că așa i-au pus numele băiatului.

Pe urmă, boieriul, ministrul acela, s-a dus și i-a zis: „De-amu ai grijă să-mi crești băiatul și să-l înveți; bani de ajuns ț-am dat; cînd voi veni, să-l găsesc învațat gata."

Da băiatul acela creștea în toată ziua tot mai tare, că vedeai cu ochii cum creștea. Cucoana ceea l-a luat la dînsa și l-a învațat și-l aveau așa de drag! Ei n-aveau nici un copil și pesemne că erau amîndoi bătrîni, căci au murit și i-au lasat lui toată averea; două moșii cu toate cele, iar pădurariul s-a mutat cu copiii lui în casele unde a fost șezut boieriul.

La 7 ani, se întoarce Spiridon, ministrul, de prin țară, de pe unde a îmblat, și merge la pădurar sub pădure; dar nu-l găsește. Se duce în sat și aude că e boieri. Merge și găsește acuma băiatul hăt mare și învațat: știa șeapte limbi. A stat Spiridon vro trei zile. – „De-amu, zice el, să-mi dați băiatul mie, că eu l-am botezat; D-voastre mai aveți alți copii, eu vrau să port grijă de norocul lui."

Oamenii, pentru că știau că de la dînsul și de la Dumnezeu li se trage tot norocul, l-au dat. Boieriul l-a luat și l-a dus la împărăție. Merge la împaratul – pe împaratul acela îl chema Deoda – și-i spune toate despre băiat, cum a auzit că au spus ursitoarele; căci el trebuia să spuie. Împaratul nu zice nimic, tace, dar se gîndește: „Cum, aista să fie mai mare decît mine și să-mi omoare toată împărăția? Mai bine eu l-oi prăpădi!" Spiridon a stat ce-a stat și iar a pornit mai departe. Da pe băiat a poruncit împaratul să-l iaie un escadron de oaste, doi preoți și calăul și să-l ducă în pădure să-l omoare; să-i aducă numai inima, ochii și mînile ca semn. Oamenii s-au dus, dar le-a fost milă să-i scoată inima – i-au tăiat numai mînile și i-au scos ochii și inima au scos-o de la o cățea, căci zice că-i ca de la om. Iar după aceea au căutat un copac mare, boșturos, și i-au dat drumul băiatului înlăuntru. Acolo, el n-a murit; Dumnezeu a voit că a trăit fără mîncare și fără băutură 7 ani.

Întorcîndu-se Spiridon înapoi de prin împărăție, trece prin pădurea ceea. Dumnezeu i-a dat așa în gînd ca să poposască acolo și a venit să se culce sub copacul acela. Numai a pus capul la rădăcină, da din copac se auzea așa cîntări ca din biserică. Îndată a chemat viziteul cu toporul, să taie acolo jos; a tăiat ca o fereastă și vede picior de om; a tăiat mai mult și-l scoate. – „Cine ești tu, că șezi aice?" Băiatul îi spune... Atunci el l-a cunoscut că-i finul său și l-a luat înapoi cu dînsul în trăsură. Cînd, pe lîngă casa împaratului, le iese înainte un moșneag cu barbă mare – acela era Dumnezeu, se făcuse sarac. – „Întinde, zice el băiatului, mîna să-ți dau ceva!" – „Dacă n-am mîni", zice băiatul – „Spune-mi dar, mă vezi pe mine?" –

„Că n-am nici ochi!" Atunci Dumnezeu a suflat duh asupra lui și i s-au făcut înapoi mînile și ochii, așa cum au fost.

Ministrul s-a dus înapoi cu baiatul la împaratul și i-a spus toate. Gîndește împaratul: „Dacă-i așa, băietul aista nu-i de prăpădit, dacă vrea Dumnezeu cu dînsul astfel." Dar tot se gîndește: „Lasă că voi face eu altfeli!" Și ia și-l trimite peste țări și peste mări la drăguța lui, împărăteasă în altă țeară – aceea avea o fată – și-i spune să-l omoare, în minutul în care va primi scrisoarea. Băiatul ia un cal bun de călărie și scrisoarea pecetluită și bani în buzunar și pornește; și se duce vro cinci ani până acolo. Dar el unde ajungea la o biserică, întra înlăuntru și se ruga lui Dumnezeu. În toată duminica era la biserică și la utrine, iar noaptea mergea. Cînd a ajuns în tîrgul împărătesei aceleia, s-a dus la o biserică; – acolo erau călugări – și a început a cînta. Dar cînta așa de frumos, că călugării s-au mirat de dînsul. Îndată după biserică, l-a luat călugărul cel mai mare la dînsul, i-a dat de mîncat, l-a întrebat de unde e și unde se duce; pe urmă, el era trudit și s-a culcat. O slugă a văzut scrisoarea pecetluită în buzunar; ia și rupe scrisoarea și dă călugărului să citească. Călugărul, cum vede ce stă acolo scris, că împărăteasa îndată să-l omoare, șterge și scrie că, îndată ce va întra, să puie să-i strige strigările și până în trei zile să se cunune cu fata ei și să-l facă împarat. Pe urmă, a pecetluit scrisoarea și a pus-o la loc.

Băiatul s-a sculat, a mulțămit călugărului și s-a dus. Împărăteasa, cum a cetit ce stă în scrisoare, ia și face așa cum i-a poruncit împaratul cel șchiop și îl cunună cu fata. Da împăratul, văzînd că trece atîta vreme și nu-i vine de la împărăteasa nici o veste, pornește el singur să vadă ce-i acolo. Cînd a ajuns, amu era a doua zi după cununie.

Constantin tot nu-și lasa obiceiul, tot mergea noaptea la utrine, la biserică. Împaratul cel șchiop a poruncit la două catane, ce stau la poartă, să sape o groapă sub poartă și el, cînd va trece și va cădea, îndată să-l acopere cu pămînt. D-apoi iată că Dumnezeu a vrut altfel; pe dînsul nu l-a lasat femeia să meargă. Merge împaratul să vadă de-i gata și cade el în groapă; catanele au început a turna pămînt pe dînsul; groapa era adîncă... – „Nu mă acoperiți, că-s eu", strigă el de acolo. – „Apoi dar ț-ai sapat d-ta singur groapa", au zis catanele și l-au acoperit bine cu pămînt; au umplut groapa până sus, că nici nu se cunoștea. A doua zi, Constantin, trecînd pe acolo, catanele îi spun: „Iată ce ne-a fost poruncit împaratul cel șchiop și noi ce am făcut." – „Să trăiți, le zice Constantin, bine ați făcut; vă dau urlaub[1] și bani să aibă și copiii voștri" și i-a eliberat de la oaste. Constantin a ramas împarat și a început să bată pe împarații de lîngă dînsul, până a omorît toți oamenii, că rămăsese numai soacra și femeia lui și trei escadroane de catane. Atunci a început a împușca la Dumnezeu, că așa îi era dat, să se bată. Dumnezeu a luat și l-a închis cu oastea lui într-o stîncă și el acolo trăiește și are să iasă la sfîrșitul lumei și așa

1. În limba germană, iar pe românește, „concediu."

are să taie, că n-are să rămîie nici un om, numai piatră și apă. El se arată și amu; îi iese sabia afară, dar oamenii zidesc deasupra ca să nu iasă, că atunci va fi sfîrșitul lumei. Îndată după dînsul a fost potopul și Dumnezeu i-a prăpădit pe urieși; – el a fost împarat urieșilor, căci toți oamenii erau atunci urieși.

Gheorghi Torschi, Mihalcea

*

În altă poveste, spusă de Ana Darie din Broscăuți, aude un negutitor de la ursitoare că copilul are să fie împarat și, luîndu-l să-l crească, îi tot spunea „împarat". Despre aceste a auzit și împaratul și a trimis să-l aducă; îndată l-a pus ca să scrie la stoliță, că avea cap bun și era învațat. Negutitorul și toți boierii l-au sfătuit pe împaratul să deie fata după el și să-l lese să rămîie după moartea lui împarat în loc – dacă-i așa de la Dumnezeu. Împaratul i-a dat fata, dar pe urmă i-a părut rău ce-a făcut. A mers la dînsul și l-a întrebat:

„În ce crezi d-ta?" – „Eu cred în biserică! – îi răspunse ginerile – că eu, în toată duminica până în ziuă, trebuie să mă duc la biserică."

Împaratul a pus să facă o groapă la ușa bisericei sub prag și deasupra să puie un scaun de ceară; cînd va calca, să cadă în groapă; și acolo să stea pietrari cu var și pietre la îndemînă și să astupe îndată, ca nici să se cunoască.

Duminică dimineață se scoală el să meargă la biserică, că în ziua ceea avea să-l încoroneze. Da femeia lui se pune pe lîngă dînsul și-l roagă și-l poftește: „Mă rog matale, te-i duce mai pe urmă, nu merge așa până în zori." El a ascultat-o și nu s-a dus, dar socrul său merge să vadă de-i amu gata. Calcă el pe scaunul de ceară și cade înlăuntru; atunci pietrarii încep a-l astupa și în jumatate de ceas a fost totul sfîrșit. Așa a căzut el în groapa ginerelui său și de atunci se zice: „Nu sapa groapa altuia, să nu cazi singur într-însa." Da pe ginerele său, cînd a întrat în biserică, a venit de sus o coroană de la Dumnezeu, de l-a încoronat și a fost el împarat.

§ 5. Slăbăciunea. Puterea. Lupta

„Care-i mai tare, acela-i mai mare."

Un om curajos, îndrăzneț, întreprinzători să cheamă că e „inimos". „Om cu inimă."

„E numai de un cot, să zice despre unul mic de trup dar e numai inimă într-însul."

„Mi s-a făcut inima cît un purice" să zice la o frică, la o duioșie.

„Ș-a luat inima-n dinți și s-a dus...", adecă ș-a făcut curaj. (De frică, clănțăiesc dinții în gură.)

„Moale la inimă" să spune în Bucovina despre omul ce nu poate vedea bătînd pe cineva, tăind ceva; precum și despre omul ce lesne

plînge cînd vede o jăle, pe cînd, de acel ce nu poate plînge, să zice că e vîrtos la inimă.

În Moldova, să spune la astfel de ocazii: „Mi s-a făcut inima ca o piatră; cu cuțitul să dai într-însa, că n-ar curge sînge!", s-a învîrtoșat.

„Dumnezeu să-ți deie putere și virtute" să spune în satele de pe lîngă Suceava, cînd ești la o suparare, la o greutate.

„Fă-ți curaj; îmbărbătează-te!" „Curaj de pîslă" să zice în rîs.

„Curaj" să zice și la voie-bună. „E în curaji buni", adecă „în duși buni." „Cutare e foarte plăcut, cînd e în curajii lui", adecă: „În apele lui." „În cheful lui."

Omul curajos face curaj și la alții.

Cînd te temi de ceva, parcă tot îți sare inima din loc; iar cînd lucrul sau persoana despre care porți grijă sînt în siguranță ori ai pe cineva „la spate", care te îmbărbătează, „pare că-ți e inima la loc".

Să zice: „Are spate bune." „Are în cine se razama." „Are razim." Are pe cineva care îl apără, îl proteјă. „Are scut bun" sau „N-are scut pe nimene." „E bătut din toate părțele de vînturi":

„Dincotro vîntul mă bate,
Tot mă frige și mă arde"

„Nu-i umbrit de nime; n-are umbră de nicăieri."

„L-a pus în buza tunului" să spune despre cineva ce e expus pericolului.

Cînd e cineva la adăpost, nici nu-i pasă:

Nici nu-mi pasă
De Nastasă,
În văgăună
Nici nu tună. *Botoșani*

sau

Nici nu-mi pasă
De Nastasă,
De Nichita,
Nici atîta,
De Hurjui,
N-am grija lui.

„E o vreme rea, că să nu dai un cîne afară." Să zice mai ales cînd ai pe cineva drumeț și nu-l lași să să ducă pe o vreme rea, asupra nopței.

Cînele e cel mai puțin îngrijit și expus temperaturei. „Are mila cînelui" să zice despre cineva ce n-are protector pe nime; „îmblă ca un cîne", alungat și oropsit de toți. „E ca cînele nimărui", nu-l doare

pe nimeni inima după dînsul, n-are milă de la nime. „Nu cauți cînelui, dar cauți a cui e cînele" să zice cînd faci hatîr cuiva nebagat în samă.

Cînd vorbește cineva desprețuit, i să zice: „Latri ca un cîne" sau: „Latri rău, de cîne ce ești..." „Porc de cîne" se zice iarăși de ocară.

„Îi cauți în coarne" să zice despre cineva pe care îl curtenești, îi faci toate voiele.

Cînd cineva face ceva rău, să zice: „Pielea ta va răspunde" sau, dacă a încăput într-o belea, să zice: „Vai de pielea lui." „N-aș vrea să fiu în pielea cutăruia."

În glumă se zice: „Fă cutare lucru, pe conta mea și pe pielea ta."

„Îmblă tot cu frica-n spate." „I-a întrat frica în oase."

Cînd cineva să teme, să zice: „Ce te temi? Dumnezeu cu tine."

Ce mai frică
De-o furnică!

(S-a văzut vol. I, p. 428, despre frică. Descîntece de spăriet, se vor vedea vol. II*)

„Leac de frică nu-i" să zice. Adecă ca cineva să nu să teamă.

„De ce te temi, de aceea nu scăpi" (se va vedea povestea).

Omul slab de fire, de spaimă, poate să moară, dar să-și facă curaj, să se îmbărbăteze.

Omul slab „să teme și de buruiene și de umbra lui"; dar:

„Tot paiul își are umbra lui."

Care e împarat

Împaratul tuturor păserilor e ochiul-boului, o păsărică mititică cît degetul; nu vulturul, după cum să vorbește. Dumnezeu a zis la păseri că care s-a sui mai sus la ceri aceea are să fie împaratul păserilor. S-a suit vulturul cel mai sus; dar sub aripa lui s-a ascuns ochiul-boului și cînd vulturul nu s-a mai putut sui, a zburat ochiul-boului sus de tot. Păserile scoborîndu-se, au venit toate la Dumnezeu, ca să le hotărască pe vultur de împarat. „Stați, le zice Dumnezeu, că încă lipsește una; aceea are să vă fie vouă împarat." Dumnezeu știa ce șiriclic a făcut ochiul-boului, dar el a ramas mai mare decît toate; căci pe dînsul nici o pasere nu poate să-l mănînce; el, fiind mic, să ascunde printre frunze, pe unde vulturul, cu aripele lui, nu poate să între și nu-i poate face nici una nimic.

Tot astfel, și între dobitoace, nu leul e cel mai mare, nu el e împaratul; cel mai mare e culbecele, căci el își poartă casa în spate și, cum vine cineva, să ascunde și nu-l poate mînca; iar cînd vine

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

iarna, el își face ușă la casă, să închide bine și nici nu-i pasă; păn' în primăvară. Peste iarnă, trăiește cu sucul său și, cum iese brîndușele, să dă la brînduși. Culbeciul să suie păn' în vîrful copacului, in leul să poate sui?! *Petrea Beicu, Mihalcea*

Copiii, cînd văd culbecul, îi cîntă:

Culbeci, culbeci,
Scoate coarne boirești
Și te du la Dunărea,
Și bea apă tulburea.

Cine e mai mare

Un turc s-a dus odată la o casă și a cerut să-l găzduiască. Gazda l-a primit cu mare bucurie. „Da n-aveți pe nime mai mare decît mine?", a întrebat turcul. „Nu", au răspuns gospodarii. Tocmai cînd dormea turcul mai bine, începe a țipa copilul din leagăn. „Vedeți, zice turcul, v-am întrebat de n-aveți pe cineva mai mare și n-ați vrut să-mi spuneți. Copilul e cel mai mare decît noi toți..." *Botoșani*

Odată s-a fost dus împaratul la o vănătoare și a înnoptat într-o pădure. „Mergeți și-mi căutați o gazdă, a zis împaratul miniștrilor, dar căutați unde nu să află mai mare decît mine în casă." I-au găsit gazdă la un pădurari. Cînd merge împaratul, casa plină de copii. Unul plîngea, altul țipa – mama și tatăl lor îi băteau, îi țistuiau... „Lasați, oameni buni, nu vă mai băteți copiii, c-aiștia nu știu de frica mea." „Nu v-am spus eu, zice împaratul la miniștri, să nu-mi luați gazdă unde vor fi mai mari decît mine?"...
De la mama autoarei, Botoșani

Cinel, cinel:

Cinghilică mititică,
Nici de Vodă n-are frică.
(*Scînteia*)

Mai mare peste cei mai mici

Dintre animale, iepurele e tare fricos; de frică, el doarme cu ochii deschiși. Zice că de suparare, că el se teme de toate animalele și de dînsul nici una, s-a dus la iaz să se-nece. Văzîndu-l, broaștele au sărit în baltă spăriate. „Dar tot să teme cineva și de mine!", a zis el; și s-a înturnat înapoi voios. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Plopul și bradul

Plopul de atuncea tremură, căci, pe cînd fugea Maica Domnului cu copilul în brațe de jidani, s-a ascuns sub un plop rămuros. Da plopu-i zice: „Fugi, fugi, că eu mă tem, nu vezi cum tremur?!" Atunci

Maica Domnului i-a zis: „Tot să tremuri, să dea Dumnezeu!" Și chiar așa-i; că plopul, fie cît de liniștit afară, frunza-i tot tremură.

A mai mers Maica Domnului – iată un bradanaș mititel înaintea ei: „Vină aice, îi zice el, că eu te voi ascunde!" „Cum m-ăi ascunde, că ești mititel?!" „Nu-i nimic, ia mă voi slobozi de ici și de cole și-i vedea cum te voi ascunde!" Cînd s-a uitat Maica Domnului, era toată acoperită; da bradul crescuse cum să cade de mare. Aude Maica Domnului pe jidani cum trec, cum o caută, dar s-o vadă, nu puteau. Atunci Maica Domnului l-a blagoslovit: să fie cît lumea tot verde și frumos și să să bucure lumea cînd îl va vedea, și de atuncea bradul are în vîrf cruce.

Brad verde să pune cînd să începe vro casă. Cînd să cară mai întăi lemnul sau piatra, pun la cai sau la căruțe brad și, cînd să încheie casa, să pune sus, ca să fie trainic, zic unii; iar alții zic că să fie așa vesel traiul și frumos. *Catrina Daniliuc, țigancă din Mihalcea*

Un lucru bine făcut, care să trăiască mult, să cheamă că e trainic. „E ca fierul", e tare, va ținea mult. La ziduri, ca să ție, să pune „umbra" de la vro vietate.

„Acesta are să trăiască cît hăul." „Cît Rarăul." „Va trăi cît piatra munte." „E abanos" etc., să zice la un om sănătos, voinic.

„Oțelit" se cheamă un om deprins cu toate greutățile.

„Cătrănit" e acela care nu să mai sfiește de sîngiuri; nu-i fac nici o impresie.

Barbatul fricos

A mers un om în pădure cu carul după lemne, dar era fricos. În pădure, a găsit un urs mort, l-a pus în car și l-a adus acasă. „Iaca, femeie, zice el, am omorît un urs." „Ce spui, barbate, da nu te știu eu cît de fricos ești?!" „Ba zău c-așa, uite-te și vezi, ca să mă crezi." Femeia știa c-așa ispravă nu-i în stare barbatu-său să facă. Sara, ia și unge toate fereștile cu brînză pe din afară și peste noapte s-au strîns o mulțime de-a cîni și hîrîiau pe la ferești. El aude ș-o întreabă pe femeie noaptea: „Ce-i asta, femeie, ce s-aude pe la ferești?" „Ce să fie, in scoală și te uită cum s-au strîns neamurile ursului, frații, și-ți cer socoteală de ce l-ai omorît." „Vai de mine, femeie, nu l-am omorît eu; mergi degrabă de le spune că mort găsit, mort luat."
Victoria Cocriș, din Zvorîștea

Talharii și jidanii

Românii spun despre jidani că sînt foarte fricoși și că să tem de pușcă.

Șease jidani au fost pornit odată la drum cu căruța și fiecare din ei a fost luat cîte o pușcă; cînd iată că, printr-o pădure, li iese-nainte doi talhari.

– Măi, pentru ce ați luat voi puștele astea?

– Pentru oameni răi.
– Apoi iată, noi sîntem oameni răi, ce aveți să faceți cu dînsele?
– Poftim dar D-voastre, făceți ce știți cu pușchi.

Talharii i-au pradat, i-au măcelărit ș-au omorît 4 dintr-înșii, scăpînd cu viață numai doi; iar aceștia apoi au povestit pe la alții lupta lor cu talharii în modul următor:

Noi, pliosc cu biciușcuța,
Ei, trosc cu măciucuța.
Și atîta ne-am bătut noi pe noi
Până cînd am ramas din șese negustori
Numai doi.
Și ei tot doi tălhăroi.

Rifchi, Rifchi, decît moarte pe pădure, mai bine acasă, de chef a me!

Toader Clim, Botoșani

*

Doi jidani au fost poposit noaptea la o crîșmă singuratică,pe un cîmp. Iată că vin și niște talhari, dintre care unul mai chipos a poruncit să le dea de băut și mîncare; acestuia, crîșmarul îi zicea „jupîne Gheorghe". Unul din jidani se apropie de crîșmari și-l întreabă: „Cine-i d-lui, că nu prea samănă a om de treabă?" „Hai, hai, nu te purta tu bine cu dînsul c-ăi vedea cine-i!" Talhariul a fost auzit vorba lor, vine la jidan și-i zice: „Vezi tu ghioaga asta, măi jidane? Amuș te turtesc!" Jidanul, de frică, a început a juca ș-a cînta înaintea talhariului: „Hop, bădică, hop, lelică, hop, cucoane Gheorghieș. Cîte fete și neveste, ca CC. Gheorghieș nu mai este. Cîte fete-n Mahala, ca CC. Gheorghieș nici una!" Și sărea jidanul în sus ca o minge.

A rîs și talhariul de dînsul; l-a cinstit ș-a petrecut până în ziuă cu jocul jdanului. Cînd s-a dus talhariul de acolo, a căzut bietul jidan de oboseală, a trebuit să doarmă și apoi să se ducă mai departe. A fost tras o duldură bună. Asta să fi fost adevărat.

De la mama autoarei, Botoșani

Să zice: „Îi sare țuca de frică!" „Îi joacă tananaua." „Îmblă ca prîsnelul, ca pe șfară, pe dinaintea lui."

„Cum îi cîntă, așa joacă!" Acest proverb vine de la urs. „Îl joacă ca pe urs." „El cîntă și ea joacă" sau viceversa să spune despre autoritatea cuiva asupra celuialalt.

Țiganul și lupul

Un țigan ș-a luat scripca subsuoară și mergea prin pădure singur. Iată vede un lup. Unde să se ascundă? Vede înaintea lui o groapă și sare într-însa. Lupul vine pân' la margina groapei și să uită la țigan. Țiganul, ce să facă de frică? Apucă degrabă scripca și începe a-i cînta:

Lupule, lupanule,
Să mă bată Dumnezeu,
Dacă-ți vrau ție vrun rău!

Lupul s-a uitat cît s-a uitat la cîntecul lui; apoi s-a dus. Iesă țiganul și se întălnește cu alți țigani; dar la un capăt de pădure bileau niște femei pînzele. „Bre, zice țiganul, eu mă duc la femei ș-am să le cînt și ele vor lasa pînzele și se vor apuca de joc; voi să furați pînzele și să fugiți în pădure."

Cum au auzit femeile scripca, ș-au pus fustele-n brîu ș-au început a țupăi! Da țiganul din gură... la ceialalți:

Nu cata că-i gros, subțire...
De capăt și în pădure!

Căci ei le mai cautau, care le vor veni mai bine la socoteală; și cînd s-au trezit femeile, au ramas fără pînză.

Țiganii aveau acolo bordeiele lor. Amu, unul din ei s-a fost dus în sat la cerut și s-a întors înapoi c-o doniță de lapte acru în cap. Un altul ia și se bagă între rufe și-l sparie pe țigan, strigînd de acolo: „Bee!"

Țiganul, de spaimă, a scapat donița cu lapte din cap și s-a varsat pe jos. Se întoarce el furios cătră acela ce l-a spăriet și strigă răstit:

In mai zi o dată „Bee!",
Că nu-i mai behăi
Cît îi trăi!..

Decît l-a bagat pe acela în groazele morței, nu ceva!

Ileana Puricioia, Botoșani

Despre țigani se spune că nu sînt voinici. Povestea precedentă cu barbatul fricos, în unele locuri, să spune despre țigan.

Jocuri

Jocul de-a „a să ascunde" și a spăria pe alții e obicinuit mai ales la copii. E o plăcere deosebită pentru copil, cînd a spăriat pe cineva. Se ascunde pe sub paturi, pe după uși și strigă: boo! sau bee!

Cei mari fac pozne și mai mari. Ca să sparie, să fac matahale lungi noaptea, întinzînd mînele în sus și ținînd o oală într-un băț, în loc de cap; oala are două spărturi pentru ochi, în care pun cîte o lumînărică, iar de la oală în jos, e acoperit corpul c-o prostire. În loc de oală, altă dată pun numai cît un cap ca de om, care e tot atît de grozav. De multe ori să pot întîmpla nenorociri, altul ce-l vede poate să-l ucidă. La copii mici, să fac foarte multe jocuri de spăriet. Îi sparie că vine „Borza", că vine „Caua" sau că vine lupul să-i mănînce, mai ales cînd plîng sau sînt obraznici. „Taci, c-amuș vine lupul și te va mînca." Iar altul, cineva din altă odaie, se face că-i lupul și morăie. Băiatul însă nu se prea sparie cu una, cu două, ascultă cu atențiune și apoi zice: „Să vie încoace, să-l văd!"

La copiii mici de tot, ca să-i facă să rîdă, acel ce să joacă cu copilul îmblă cu degetele sale ca și cum ar păși, începînd de departe și zicînd:

Cau, cau, un' te duci,
La Cocuța s-o mănînci,
Da de unde s-o apuci:
Ia de colo și de ici!

În timpul acesta, tot înaintează cu degetele, mergînd rar, pîn' ce ajunge la piept sau la gît, pe subsuori, de unde prinzînd copilul ca și cum l-ar mînca, tot repetează versul cel din urmă, iar copilul rîde de să prăpădește.

Botoșani

Un alt joc despre spăriet, la copii, e acesta: Un copil îl întreabă pe altul: „Ai fost în pădure?" „Am fost", răspunde acela. „Ai văzut un lup?" „Am văzut!" „Te-ai temut de dînsul?" De regulă, spune că nu. Celalalt, ca sa-l încerce de-i drept ce spune, îl amenință cu mîna pe la ochi – și de închide ochii în momentul acela, e semn că s-a temut, de nu, nu.

Se zice în rîs: „Sparie lupul cu pielea oiei!" Lupul e curajos, iar oaia, spărioasă.

Morariul s-a îmbracat c-un cojoc pe dos ș-a morăit, să-l sparie pe Dumnezeu. (S-a văzut la urs.)

Pepelea a avut tocmală cu stăpînul său, că cîte oi se vor uita la dînsul să fie a lui. Apoi s-a îmbracat c-un cojoc pe dos ș-a făcut slut la oi și ele, spăriindu-se, toate s-au uitat...

Muzica

Despre finul lui Dumnezeu și scripca, s-a văzut vol. I, p. 472, cu care muia și pietrele; sau despre fluierul ce îmblînzește în pădure fiarele. În poveștile *Strigoaica*, *Visul*, *Vederile* și *Pragul*, ciobanul, cîntînd din fluier, învinge zmeii și zinele și apoi, prin șiriclic, face ce vroiește cu ei.

Au fost trei frați la oaste; ieșind ei din cătănie, s-au sfătuit înde ei: „In să mergem noi la împaratul, pe cît l-am slujit toți 3, poate ni-a da ceva, ca să avem cu ce trăi." S-au dus. A întrat întâi cel mai mare, ca să poftească. Împaratul i-a zis: „Tu-mi spui mie că m-ai slujit, dar nu-mi spui cu ce dreptate. Eu îndată am să te cerc și voi ști. Iată, am să trec de două ori pe dinaintea ta și a treia oară cînd voi trece, să-mi dai o palmă." El, unde era să dea palmă împaratului! Împaratul l-a bătut bine și l-a alungat. Mergînd, a spus la frați că i-a dat bani, de are cu ce trăi toată viața. A mers și al doilea; și acela tot așa a pățit. Merge și al treilea. Acela a dat o palmă împaratului. (Căci la catane-i așa, că el dacă o dată a jurat, trebuie să facă tot ce i să spune: să meargă în foc, unde l-a trimete.) „Tu m-ai slujit cu dreptate. Acuma eu pe tine te voi răsplăti tare bine, dar mai întâi

să-mi faci o treabă. Am făcut o moară cu 30 de pietre și nu poate nime măcina, căci au luat-o dracii; s-au făcut ei morari. La fiecare piatră este alt drac și pe cine trimet să-i alunge nu mai scapă cu zile. Dacă te prinzi că-i vei alunga, eu îți dau fata și jumatate de împărăție." „Voi încerca, înalțate împarate, numai să-mi dai agheazmă, grîu sfințit de la 12 liturghii ș-o scripcă care cîntă singură."

I-a dat toate. El s-a dus ș-a așteptat în moară. Au venit 30 de draci, jucînd, țipînd, și unul mai bătrîn venea din urmă și toți s-au apucat la lucrul lor: unul ștergea pietrile, altul măcina etc. Soldatul, cînd a început a-i stropi cu agheazmă, ei toți au fugit țipînd la cel mai mare. „Nu știu ce-i acolo în moară, că ne frige." Vine dracul cel bătrîn, cu barbă, c-o coadă lungă și cu niște unghii mai lungi decît degetele. Soldatul dă să-l stropească, el nici nu se uită; întră în moară. Soldatul apucă iute scripca și începe a cînta. Dracul stă și se uită. „De cînd sînt, zice el, încă așa frumos să cînte n-am auzit. Învați-mă și pe mine!" „Dacă ți-s degetele tare strîmbe, te-i lasa să ți le îndrept?" El a zis că s-a lasa. A despicat butucul și l-a prins în butuc. Apoi l-a bătut păn' a ostenit. Dracii cei mititei țipau pe afară, dar nu se apropiau. El s-a pus și s-a hodinit și iar l-a bătut. „Cere ce vrai de la mine și dă-mi drumul să mă duc la copii." „Iscălește-mi că nu-i mai veni în moară." I-a scos o mînă și a iscălit. L-a mai bătut și i-a dat drumul. Au fugit schiolălăind, cît au putut. Împaratul i-a dat fata.

La cîtva timp, pornește el cu femeia să meargă acasă la părinți. Iată că pe granița orașului lor vede o negreață și oameni morți o mulțime. „Fugi de-aice, îi spun niște trecători, că la noi este mare nenorocire, s-au pus niște diavoli pe graniță și nu lasă nici paserea să treacă, totul omoară." Acuma, diavolii văzuse că vin oameni și se apropia de dînșii. Soldatul ia barda, diavolul atunci l-a cunoscut: „Iar vrai să-mi îndrepți degetele!", strigă el și la fugă cu toți dracii lui.

Alecsa Isar, Lucavița

Voinicia

Despre șiriclicul ce-l întrebuințează cei slabi pentru a învinge pe cei tari, dar proști, sînt mai multe povești. S-a văzut *Baba și dracul*. Să va vedea: *Dan și Zmeul* etc., vol. II*, precum și la Povești*, sub titlul *Șugubine*: *Ursul și țiganul* etc., de asemenea, și sub titlul *Animalele*, mai multe lupte și istorii din viața animalelor.

De altmintrelea, toate poveștile sînt descrieri despre fapte de istețime și vitejie săvîrșite de diferiți eroi, în împrejurări grele, ajutați de cei buni și stingheriți sau omorîți de cei indivioși și răi. Cu privire la curaj și lipsa de frică, sînt: *Cel ce caută beleaua*, *Cel ce n-avea frică* etc. Mai ales celor ce au fost soldați li se atribuie curajul.

* Aceste volume nu au mai fost publicate de autoare (n.ed.).

Românul, mai mult decît orce, prețuieşte voinicia. Voinicul e de toți iubit şi respectat; chiar şi de femei. S-a văzut *Păunaşul,* vol. I, p. 384. S-a văzut iubirea şi interesul pentru căpitani de hoți ca *Busuioc* etc.

Principiul românului este:

„Decît c-un mişel la cîşlig, mai bine c-un voinic la pagubă." Despre un mişel, ticălos, să spune că „n-are nici oleacă de inimă-ntr-însul". „Cu aşa unul piei." „Te mănîncă cînii." „Nu-i nici de zama oului." „Ouați, de aiştia..." „Cu aista nu-i nici de murit, nici de trăit." „N-ai nici o haznă dintr-însul." „Ț-ai găsit, floare de-amirosit!... „Ț-ai găsit şi omul..."

„Să teme şi de buruiene, şi de umbra lui." „E un mămăligari." „Un papă-lapte." (S-a văzut proverbele la mămăligă şi la ceapă.) „E o gură de vacă." „Un bleg." „Nu-i nici de-o lume." „Lasă-mă să te las." „Nu-i barbat." „Zice amin la toate."

Copiii între dînşii spun următoarele versuri de voinicie:

– Cum te cheamă?
– Zor-de-Zamă!
– Cum te strigă?
– Mămăligă!
– Cum te taie?
– Cu malaie!
– Cum te-mpuşcă?
– C-o găluşcă! (sau: „Hap, găluşcă!")

„La plăcinte, înainte; la război, înapoi!"

„Ia-l de pe mine, că-l omor!" să zice despre cineva fălos şi fricos.

„Voinicos, da fricos."

„În urma războiului, mulți voinici s-arată."

„După turc, şi pistolul." Să zice despre cineva vrednic sau ticălos.

Omul vrednic dă piept cu greutatea, cu primejdia, pe cînd cel ticălos fuge.

Omului iute, inimos: „Nu-i calci pe coadă, că-ți găseşte mantaua." „Nu-i sufli-n borş." „E om, nu e fleac."

Cînd cineva îmblă provocînd, bajocurind, să zice: „Hei... tu ai udat pănă acuma tot butuci, încă nu ț-ai dat peste om..." Să povesteşte că un ficior de bani gata, oarecînd, mergea pe drum ziua mare şi să uda pe oameni, căci zicea că-s butuci, şi nime nu îndrăznea să-i zică nimică, căci toți să temeau de starea lui; păn' ce a dat şi peste un „om", care i-a tras o sfîntă de bataie, de s-a lasat de acel obicei.

(Despre onoare etc., să va vedea vol. II*.)

Voinicul îmbla morțiş după vitejie.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd sare unul la mai mulți e semn de vitejie, cînd sar mai mulți pe unul e semn de mişălie.

Totdeauna cu cel slab să ții. *(De la tatăl autoarei)*

„E ca şoimul" să zice despre un om ager, viteaz.

Omul voinic părechе îşi caută, tovarăş cu care să potriveşte în voinicie.

Voinicul adesea moare de mîna celui slab; căci pe dînsul nu-l lasă inima să-şi puie puterea cu cel slab, să-l lovească, pe cînd acela singur îşi caută ceartă şi nu-l cruță. De voinicii şi vitejii de acestea, mulți rămîn pătimaşi pe viață. *D-l Petrea Cocriş, Botoşani*

Ca să-şi încerce puterele, flecăii să trîntesc îndeolaltă. Trîntele sînt de mai multe feluri: „Trînta dreaptă" e cînd să cuprind în brațe cruciş. „Trînta ciobănească" e cu piedică; sau stînd piept la piept, îşi întind mînele peste spate, unul altuia, păn' la brîu dinapoi, şi prinzîndu-se bine de brîu, să trîntesc. „Trînta pe furiş" e cînd apucă unul pe altul pe furiş de mijloc şi atunci i-a luat toată puterea. „Trînta de-a berbecul" sau „de-a berbeleacul" e cînd, vînzolindu-se doi, să se trîntească, un altul, strein, ce ține cu unul din ei, vine şi să pune alături, în patru brînci, ca să-i fie de ajutor, şi acesta, rezămîndu-se, îl trînteşte pe celalant pe deasupra prietenului său, de-a răstăgolul, de să duce „de-a berbecul". Tot cam astfel e şi cînd cel mai voinic rădică pe adversari şi-l zboară sieşi peste cap. *Botoşani*

La trîntă, caută fiecare să fie deasupra, căci „acela ia pe fata cea frumoasă."

Tot voinicie e cînd un flecău să întinde pe pămînt cu fața în jos şi altul să întinde oblu deasupra lui, cuprinzîndu-l cu mînele pe subsuori şi apoi, aducîndu-le după ceafă, îşi încleştează degetele, astfel că cel de dedesupt, strîns ca în fiere, trebuie să-l rădice.

„De-a cîrligul" să numeşte cînd doi, stînd în picioare față în față, la oarecare departare şi înțăpeniți bine în pămînt, se prind ca în cîrlige de degetele arătătoare şi astfel caută să să urnească unul pe altul din loc; însă, dacă ş-ar da drumul unul altuia, ar putea să-şi spargă capetele de pămînt.

O altă voinicie e cînd nu poți deschide la cineva pumnul. Această tărie o au mai ales femeiele.

(S-a văzut *Zîna şi inelul,* vol. II, p. 10.)

Băieții să joacă vara pe toloacă, azvîrlind bețe, „de-a balanca". Balanca este un băț lung ca cele de mînă, la un capăt mai subțire şi la altul mai gros, aruncînd cu cel gros înainte. Să cinchesc jos, într-o poziție aproape ca şezînd, şi, balansînd de mai multe ori balanca în mînă, îi dau drumul. Ea să duce de cîteva ori peste cap ş-apoi drept, pănă la ținta ce au pus. Ținta poate să fie de 5-6 stînjeni moldoveneşti. Acolo stă un băiet, care să cheamă că „o paşte". Dacă a

trecut de țintă, mută semnul până acolo și tot acolo trebuie și ceialalți s-o arunce, iar cel ce-a aruncat mai slab vine la pascare și merge cel ce a păscut pân' atuncea în locul lui de aruncă.

Tot astfeli să joacă ciobanii cu cîrligele lor ciobănești, aruncîndu-le din deal la vale, de merg de-a răstăgolul; lucru ce e mai ușor decît pe șes.

Mai aruncă și niște bețe ca de-o palmă, ce merg ca săgeata. Aruncă cu „praștia". Praștia e un bici cu coadă scurtă și cu biciușca lungă; în vîrful căreia leagă o piatră sau numai glod. Apoi îi face vînt și sucește necontenit biciul în mînă, de se învîrte biciușca mult împrejur și, cînd îi dă drumul, merge ca de 100 de metri și, pe cine l-ar lovi, îl toropește; de aceea nu pun piatră, ci pun un boț de glod.

D-l Petrea Cocriș, Botoșani

Fac exercițîi cu săgeata și arc de trestie; bat mingea, să joacă de-a ascunsele și altele.

De altfel, jocurele copiilor nu sînt decît lupte și încercări de putere, cum e jocul „Dumnezeu și dracul" etc.

Lupta celor 3 frați

A fost un împarat care avea 3 fete. Ele nu-l ascultau și împaratul, de ciudă, le-a blastamat și le-a pus să stea 7 ani într-o biserică. Cum au întrat acolo, zidul bisericei s-a înnegrit. În biserică a pus tatăl lor un poloboc de apă, ca să aibă fetele ce bea, și necuratul – alt poloboc, căci acu ele erau în stăpînirea lui. La 7 ani, împaratul a dat de știre că cine să va găsi să-i scoată fetele din blăstăm, acelora le va da de soții. S-au găsit 3 frați, care au zis că le vor scoate.

În ziua hotărîtă, împaratul a făcut lîngă mănăstire paradă mare, bal și a chemat tot poporul. Au jucat toată ziua, au petrecut, după ce a înnoptat, cei 3 frați au zis la oameni să se ducă pe acasă, căci ce va fi pe acolo nu e de ei. Poporul s-a dus și au ramas numai cei 3 frați. Au întrat în biserică și s-au început a să lupta între ei cu săbiele. Pe la miezul nopței, au venit 6 necurați și vrau să-i alunge, dar nu pot, căci nu se puteau vîrî între dînșii să-i desfacă, de săbiele lor. „Lasați, a zis fata cea mai mare diavolilor, căci Dumnezeu așa vrea." Astfel s-au luptat ei pân' la cîntatul cucoșilor, atunci diavolii au perit și ei s-au lasat de luptat.

A doua zi dimineața, mănăstirea era albă la un colț. Împaratul iar a chemat poporul ș-a făcut paradă, bal, până în sară. Noaptea s-au dus toți pe acasă ș-au ramas iar cei 3 frați. Acuma au venit 12 diavoli; dar s-a întîmplat tot ca în noaptea trecută. A treia zi, mănăstirea era albă mai bine de jumatate.

Împaratul a făcut paradă și mai mare, pân' în sară, iar noaptea au venit dracii, cîtă frunză și iarbă, și iarăși nu i-au putut desface și alunga pe luptători. Dimineața, mănăstirea era cu totul albă. „Haideți de-acuma acasă", a zis ficiorul cel mare fetelor. „Nu să poate, căci trebui să mai dormim o noapte aici, de prubă", a zis fata cea mare. În noaptea ceea trebuiau să se păzească ca nime să nu bea

apă din polobocul dracului. Ficiorul cel mare le-a spus la frații săi – căci și el era nazdravan, ca și fata – să nu cumva să-i împingă pacatul să bea; dar cel mic era prost, l-au iudit dracii și el a băut. Cînd s-au sculat a doua zi dimineață, biserica era cu totul neagră, cum a fost dintăi, și fetele au ramas blastamate încă pe 7 ani. Împaratul i-a rugat tare ca la șeapte ani, în aceeași zi, să se afle toți 3 iar acolo. Ficiorii ș-au luat ramas-bun de la logodnicele lor și fiecare fată a dat logodnicului ei cîte un dar. Cea mare i-a dat logodnicului ei un inel pe care, cînd îl va învîrti pe deget, să aibă tot ce va dori. A doua i-a dat celui mijlociu o basma, pe care, cînd o va scutura, tot ce va dori va avea; iar a treia i-a dat o pană – tot așa.

Au mers ei până unde se despărțea calea în 3 drumuri și fiecare a apucat pe cîte unul. Căile acestea să împreunau iarăși toate 3, la întrarea unui oraș. Aice locuia o văduvă. A ajuns mai întăi cel mijlociu ș-a întrat pe la ea. A petrecut vro cîteva zile. Basmaua îi da bani și de toate; văduva, văzînd aceasta, i-a luat basmaua și l-a alungat. El rămăsese peritor de foame; neavînd ce face, s-a apucat să care gunoi la un jidan.

Ajunge și cel mic la vadană; petrece și acela cîteva zile. Îi ia și lui pana și-i dă blendele... Neavînd cu ce să se hrănească, a întrat la un pitari și cara cu spatele făină de la moară.

Cel mare ș-a păzit cinstea lui, ș-a cruțat darul ce i l-a dat logodnica. Acesta era îmbracat ca un prinț ș-avea trăsură și cai ca la împarați și toți i se închinau pe unde mergea. Așa a îmblat el cu noroc aproape 7 ani prin lume; cînd a văzut că să apropie vremea, a pornit spre casă. A ajuns în orașul unde erau frații săi și, mergînd prin oraș la primblare, îl întâlnește pe cel mijlociu cărînd gunoi. Spune la vezeteu să treacă pe aproape de dînsul și să-i răstoarne carul. Fratele său a început a plînge, căci carul se sfarmase și ce-i va zice stăpînul său? Fratelui celui mare i-a fost milă și i s-a făcut cunoscut. A plătit pentru dînsul carul, l-a îmbracat frumos și l-a luat. Pe al doilea, l-a găsit cărînd făină; acestuia i-a varsat sacul jos;– apoi și pe acesta l-a mîngîiat și l-a luat.

În ziua hotărîtă, au ajuns la locul de luptă. Împaratul a făcut aceleași părăzi și ei s-au luptat tot așa, 3 zile. A patra noapte, au dormit acolo și n-au mai băut din polobocul dracilor, dar nici fetele nu băuse tot timpul în acei 7 ani. Cînd s-au sculat dimineață, fetele erau scapate de blăstăm.

Împaratul a trimes să le aducă cu paradă acasă, dimpreună cu mirii lor, dar numai pe fratele cel mare l-au găsit cu fetele, căci cei doi ștersese de dimineață putina; de rușine, au fost fugit.

Fugind ei printr-o pădure, au dat de un bordei. Cel mic a ramas acolo, dar cel mijlociu a mers mai înainte, să vadă unde va ieși. Mergînd, i-a venit miros de mere și nu departe află și un pom, cu niște mere foarte frumoase.

Fiind tare flămînd și obosit, a mîncat și s-a culcat. Cînd se scoală, simte că are ceva pe cap. Să pipăie și vede că-i crescuse coarne! Dar așa mari, că de-abia putea trece printre copaci. Ce să facă el? Să se întoarcă înapoi îi era rușine; merge mai departe. Îi vine miros de

pere. Iar a fost flămînzit. „Macar fie ce va fi, gîndește el, trebui să mănînc!" Mănîncă și iar adoarme. Acuma, cînd s-a sculat, își simte capul ușor; i-au fost picat coarnele. „Las' dar că-i bine!", zice el. Ia pere de acelea și mere și se duce în orașul unde era văduva și să pune cu merele de vînzare la poarta ei. O slugă a venit ș-a cumparat. A mîncat și ea ș-a dat și stăpînei. Păn' a doua zi, le-au fost crescut la amîndouă niște coarne, că au fost străbătut prin podul casei, păn' peste acoperemînt. Au trimes după doftori, după babe, dar nime nu le putea ajuta. El se face un călugăr și vine la servitoare și-i spune că poate să le citească, să facă rugăciune la Dumnezeu ca să le scape. Îi citește servitoarei și-i dă o pară, pe care, cum a mîncat-o, coarnele i-au picat. Ea merge de-i spune stăpînă-sa și-l cheamă și ea. Călugărul a luat-o la spovăduit. Ea i-a spus toate pacatele, numai despre basma și pană, nu. „Caută, că trebuie să mai ai pacate, căci coarnele nu-ți cad." A spus și de acestea. „Adă-le-ncoace." Le-a adus. I-a dat și ei o pară și coarnele i-au căzut. Apoi s-a întors la fratele său și l-a luat și, ducîndu-se la logodnice, s-au însurat.

Domnica Mihailiuc, Broscăuți

*

Omul voinic

Frunză verde stejărel,
Cînd eram eu tinerel,
Luam satul de-a lungu,
Cîte mîndre mă vedea,
Toate cu mîna-mi făcea:
Că tu ești de sama mea!
Da una nume-mi punea:
Spate late de voinic,
Buze moi, de copil mic.
Da după ce-mi îmbătrîneam,
Luam satul de-a lungu,
Cîte mîndre mă vedea,
Toate porțile-nchidea
Și una c-așa-mi zicea:
Tu nu ești de sama mea!
Da una nume-mi punea:
Spate late-ncîrjobate,
Buze moi, tapalazate.

Șcheia

*

Omul lat în spate e voinic. Să află și povestea voinicului Spată-lată.

Omul care e voinic să cunoaște pe șele, că e „bine legat". Despre oamenii mici și îndesați, trupeși, să zice că au putere. Să zice: „Aista-i de cei de la pămînt." „Buturuga mică răstoarnă carul mare."

Cînd un om e slab tare, să zice că „nu poate rădica un pai de jos." „Încă-ți trebuie multă mămăligă să mănînci pănă să faci cutare lucru" să spune mai ales la copii, cînd se încearcă la ceva greu. În povești, se spune că copiii sugeau cîte 7 ani la mamă, pănă ce capatau destulă putere.

(Se va vedea la Povești*, sub titlul *Șugubine*, cum a capatat putere Ivanciu Șulupanciu.) S-a văzut despre ciobanul ce a capatat putere mîncînd mămăligă cu usturoi, vol. I, p. 465.

A fost un cioban care nu avea putere deloc, toți îl băteau; el s-a rugat la Dumnezeu să-i dea putere și Dumnezeu i-a dat. (S-a văzut: *Doboș*.)

„Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale."

Cînd cineva e voinic, tare, să zice că e „cît un tun", „cît un zmeu".

În Bucovina, cînd să întîmplă de Crăciunul nemțesc ger bun, să zice că nemții vor fi mai tari în acel an, iar dacă e ger de sărbătorile noastre și de-ale lor, moale, vor fi românii mai tari.

Cînd se naște un vițel la vacă, oamenii îl duc în casă și-l lovesc de 3 ori de horn, zicînd: „Să fie mare ca hornul, vesel ca primăvara, frumos ca vara, gras ca toamna, vîrtos ca iarna și greu ca pămîntul."

D-na Maria Braha, Mihalcea

Despre un om voinic să spune că e „cît un urs". Ursul e cel mai tare din toate dobitoacele, smulge copacul cu rădăcină din pămînt. Se va vedea la povești despre „Ursul, ficiorul popei", „Urechiușă", „Dungă-Murgă" și alții.

Boul e tare, răstoarnă pămîntul; de asemenea, și calul. Să zice: „E tare cît un bou", „cît un cal". Se va vedea la povești „Fiul vacei", „Fiul iepei", „Fiul oiei", care reprezintă încrucișarea între popoare de deosebite rase, ea dînd copii puternici, meniți a săvîrși fapte însamnate.

Este o buruiană în pădure, să numește „100 de capete", cu aceea să se scalde voinicul, ar fi în puterea boului.

Spinul „voinic" e bun de scaldat și mai toate buruienele, pentru întărire; cînd e cineva bolnav, capătă putere. (Se va vedea buruienele de la Sf. Ioan, bozul de la Ziua Crucei etc.)

Dumnezeu. Încrucișarea cu zeități
Mai mare decît tine

A fost un flecău de însurat; el avea o logodnică în alt sat și, fiindcă n-avea timp ziua, alerga noaptea la ea. Pe lîngă drumul pe care mergea el, era alăturea o rîpă mare; ș-amu, de cîteva ori, a fost auzit un glas că-i zicea: „Vasile, tu degeaba mergi la ibovnica ta, căci eu sînt partea ta și tu a mea." Mama lui l-a fost învațat că de va

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

mai auzi așa, să zică: „De ești tu norocul meu, ieși să te văd, iar de nu ești, mai în fund te afundă." El a zis vorbele acestea ș-a venit la dînsul o doamnă minunat de frumoasă. „De-amu, Vasile, tu du-te prin lume, na, îți dau cal de călărie, să poftești la nunta noastră pe cine vei vedea cu ochii, un an de zile întreg, căci eu mă duc la casa ta să pregătesc ce trebuie pentru nuntă. Tu la anul să fii acasă și ne vom cununa; numai cît ia sama: mai mare decît tine, să nu poftești." El a mers prin lume ș-a poftit pe cine a văzut și, fiindcă odată, pe cînd poftea el, să prilejise și împaratul, l-a poftit și pe el. Cînd a venit la anul acasă, în locul bordeiului său erau curți împărătești. Împaratul a fost auzit de aceasta; a luat pe ficiorul său ș-a mers și el la nuntă. Ficiorul împaratului, cînd a văzut pe mireasă, îi venea să-și ia zilele, nu ceva, și cum a ajuns acasă, a căzut bolnav la pat de dragoste. Împaratul, auzind, a trimes după Vasile, doar i-ar găsi vro pricină să-l omoare, și i-a dat ca păn' a doua zi dimineață să aleagă curat 3 corețe de grîu amestecat cu mac și cînepă, fir de fir deoparte, iar sabia a pus-o în cui la îndămînă, arătîndu-i-o, că de n-a fi gata păn' la timpul zis, îi taie capul. Vasile vine suparat acasă și spune femeiei: „Vezi, dacă nu m-ai ascultat ș-ai chemat la nuntă mai mari decît tine!" Dar ea avea putere peste necurați; i-a chemat și, păn' a doua zi, lucrul a fost gata. A doua zi, împaratul îi dă poroncă că să dezrădăcineze o pădure și să-i aducă la amiază colac de grîu de pe locul acela. I-a adus. A treia zi, l-a pus să răsădească pe-un deal pomi și, păn' a doua zi, să-i aducă poame coapte. Femeia lui și acestea le-a făcut. Acuma, ficiorul împaratului vroia numaidecît să-i ia capul, fără să-l mai cerce, dar împaratul a spus că are să-l trimeată și la Dumnezeu, să-l poftească la dînsul la masă; unde știe el tare bine că nu va putea merge ș-atunci îl vor omorî. L-a chemat și i-a spus. Vine el acasă plîngînd și uitîndu-se la ceri, în sus, cît e de departe! Femeia lui însă i-a dat un cal negru și l-a legat la ochi, spuindu-i să să ție bine pe cal, să nu cadă, că pe ceea lume, Sf. Neculai îi va lua legătoarea. Așa a fost. El, mergînd, a văzut niște vaci grase păscînd pe-un loc sterp și altele slabe, păscînd în iarbă. Cele slabe erau oamenii care, avînd de toate pe asta lume, nu trăiesc acătării și sînt tot suparați, parcă tot le lipsește ceva, iar cele grase erau oamenii cei saraci, care ei totdeauna își fac voie-bună, orce necazuri și nevoi ar avea. Apoi a întrat într-o casă ș-a găsit pe masă o franzolă ș-un pahar cu apă și, gustînd din ele, îndată a fost sătul. Acelea erau partea lui din care era să mănînce în vecii vecilor pe ceea lume. Mai mergînd prin odăi, a găsit pe Dumnezeu, care i-a dat răspuns că va veni, dar să-i facă o masă din toate păserele și dobitoacele, tot cîte 77. Venind înapoi, împaratul nu l-a crezut c-a fost ș-a poroncit că, pentru minciuna ce spune, să-i ia îndată capul. Dar cînd au rădicat sabia, din ceri s-a auzit un glas și Dumnezeu, încunjurat de raze, a fost înaintea lor. „Stați, nu-l omorîți! Dați încoace coroana, căci el e mai vrednic decît voi!"... și puindu-i-o lui Vasile în cap, pe împarat și pe ficior suflîndu-i, i-a făcut numai fum.

Ion Cozloboschi, Mihalcea

Blăstămul. Pacatele
Doamna și pascariul. Dumnezeu

A fost un pascari la un împarat, dar amu el era bătrîn ș-a rugat pe împaratul să primească pe ficioru-său de pascari în locul lui. Împaratul l-a primit. Pascariul ist nou prindea pește mai dehai și mai frumos de cum prinsese tată-său și împaratul era tare mulțămit. El avea casă lîngă apă și vîrși, năvoade, tot ce-i trebuia. Odată merge el să prindă și nu scoate nimic. A doua zi, iar așa. A treia zi, iară. Așa a pățit vro trei săptămîni de-a rîndul. La trei săptămîni, merge într-o dimineață la apă și prinde un singur peștișor cît degetul. Îl ia în casă și-l pune într-un ciubaraș să crească, ca să vadă ce pește va fi: caras, lin or ce? Merge pe urmă iar și trage cu năvodul; acuma, a prins la pește, că s-a spăriat. A mers la palat și a zis să vie cu căruțele să-l iaie; – și l-au pus în căruți ca lemnele, unu lîngă altul. Din ziua ceea înainte, el, cum punea vîrșa sau meredeul, cînd mergea, îl găsea plin. Atuncea, peștișorul acela a fost închis peștii, că nu veneau...

Dar acuma și la casa băiatului era altfel; de cîte ori venea acasă, pe masă găsea mîncarea gata, caldă, rachiu și tot ce-i trebuia. Așa az, așa mîne, să miară el cine face toate acelea, că nu era nime în casă, numai peștișorul. Într-o zi, în loc să se ducă de acasă, se ascunde după ușă și se uită prin borta cheii. Deodată aude un huit, ca și cum ar fierbe apa la foc; pe urmă, sare peștișorul jos și să face o doamnă frumoasă și se apucă de treabă, face focul, pregătește mîncarea... El atunci întră încet în casă ș-o prinde. „Ei, zice ea, ce-ai făcut? De ce n-ai avut rabdare încă cîteva zile, să fi scapat eu din blăstăm, căci eu sînt fată de împarat, blastamată că să fiu așa; dar și așa n-a fi rău, dacă m-ăi asculta, să faci tot ce ț-oi zice eu." „Te-oi asculta, zice el, de ce nu?" „De-amu, zice ea, tu să nu te mai îngrijești de pește, că vezi că peștele singur îți vine, dar să mergi la împaratul și să zici că vrai să te însori, să cheme împaratul toată oastea cîtă o are la nunta ta, că de tot soldatul vei da cîte un galbăn, iar pentru cei mai mari, vei da tot mai mult."

Merge el a doua zi și spune cum i-a zis. Împaratul să vorbește cu miniștrii: „Dacă ni dă el treabă, hai să-i dăm și noi lui." „Bine, zice împaratul, eu ț-oi face asta, dar și tu acestea două dealuri, ce-s dinaintea curței mele, până mîne să le sapi ca să fie neted, să ari, să sameni grîu, peste noapte să se coacă și la opt ceasuri dimineață să am franzole calde la cafea; că de nu, unde-ți stau picioarele, ț-a sta capul, să știi."

Vine el acasă și plînge. „Uită-te ce-a spus împaratul." „Taci, nu plînge, zice fata, capul tău acelea nu le va face, dar le voi face eu. Culcă-te și dormi și n-avea nici o grijă, dragul meu." El s-a culcat. Ea, cînd a fost 12 ceasuri, a ieșit afară ș-a șuierat din degete și s-au strîns, cîtă frunză și iarbă, necurați. „Ce poroncești, împărăteasa noastră?" „Iată ce și iată ce... Voi ceilalți să faceți asta – dar era unul șchiop – da tu, zice ea celui șchiop, să te duci la dealul de steclă și să-mi aduci talgerul cel de diamant și, după ce-ți măcina, să-mi

aduceți făină să coc eu împaratului franzole, să fie gata la cafea." Ei s-au apucat de sapat; pe urmă de samanat; unii suflau ca să se coacă mai degrabă, alții moara făceau. Îndată au îmblătit ș-au măcinat și au adus făină. Ea, cînd au fost franzolele gata, le-a pus pe talgerul de diamant, l-a trezit pe pascari și l-a trimes la împaratul să le ducă.

Împaratul, cînd a văzut, s-a spăriat. S-a sfătuit iar cu miniștrii ce treabă să-i mai deie. Apoi i-a zis că pe vîrful dealului ce se vedea, să facă el o curte de diamant, cu toate celea de diamant, cu grădină cu fel de fel de pomi și fel de fel de fiare și de la curte, pod de diamant, pănă la împaratu la ușă, iar de jur-împrejurul dealului să fie apă; că de n-a face așa pănă a doua zi dimineață, unde-i stau picioarele, îi va sta capul. Fata iar a șuierat ș-au venit diavolii și le-a spus ce să facă. Păn' a doua zi dimineață, totul a fost gata și fiare fel de fel în grădină s-au prefăcut ei. „Îi rău, zice împaratul; mi să pare că eu am să ajung să pasc porcii la pascariul nostru." Vine pascariul la împaratul. „Acuma îți poroncesc să strici toate și păn' mîne să fie dealul la loc cum a fost." Ș-aceea s-a făcut. Să duce iar la împaratul. „Apoi, dacă ai așa mare putere, zice împaratul, și dacă vrai să ai tu așa de mare paradă la nuntă, chemînd eu toată oastea, atunci mergi și-l poftește și tu pe Dumnezeu să vie să te cunune." Să duce iar și-i spune doamnei ce i-a zis. „Amu, asta e mai greu", zice ea. Îi face o pěreche de opinci de fer și-i pune în traistă mîncare, că orișicît ar fi mîncat, nu să mai sfărșea, și-i dă un șip de rachiu, că tot bea și nu să mîntuia, și-n buzunari îi pune titiun, că tot tragea și tot avea, și i-a dat un pistol, că oricît ar fi împușcat, tot încarcat rămînea. „De-amu, dragul meu, ia și te du pe apa asta tot în jos, păn' vei ajunge la o fîntînă. Acolo să te pui pe o moviliță și să mănînci, că din apă are să iasă o rață – aceea e sora mea și ea te va învața ce să faci."

S-a dus el cum i-a zis doamna, păn' a ajuns la fîntînă. Iese o rață: oac, oac, cum e rața. „Buna ziua, cumnată rață!" „D-ta ești, cumnate, barbatul surori-mea pește? Da ce cauți pe aici?" El îi spune. „Apoi eu, ce pot să-ți ajut, o biată rață blastamată? Dar du-te mai departe, c-ăi da iar de-așa o fîntînă și va ieși iar așa o rață, o soră a mea, aceea poate va ști ceva" și, cum a zis cuvintele astea, rața ciuști!, în apă; s-a cufundat!... A ramas el suparat. Merge, merge și ajunge. Iar iese o rață, oac, oac... „Buna ziua, cumnată rață!" „Ei, d-ta ești etc." Și asta i-a zis să meargă în jos, la altă fîntînă, că va ieși o altă soră rață și poate-l va-ndrepta. A sărit în apă și nu s-a mai văzut. Merge la a treia fîntînă. Iese și aceasta și-i spune că ea, o biată rață blastamată, cum poate să-l ajute?, dar să meargă mai departe, la o fîntînă, c-acolo paște un cal cîte 100 de fălci de iarbă de matasă pe zi și bea cîte o fîntînă de apă; acela-i fratele lor, blastamat să se facă cal, poate el va ști ceva.

A mers el păn' acolo; vede de departe că paște un cal sur. Se pune baiatul jos lîngă fîntînă și mănîncă, apoi bea apă de aceea și cînd s-a răsuflat, căci era trudit, toată frunza de pe copaci, macar că era verde, a căzut. Se făcuse tare de apa ceea. Ia și mai bea și se simțește și mai cu putere. Apucă un copac gros cu mîna și-l scoate cu rădăcină

cu tot. Vede că vine calul, să ascunde sub o tufă. Da calului i-a mirosit a om. Cînd a suflat o dată, apa din fîntînă, toată, peste dînsul a zburat-o. „Buna ziua, cumnate cal!", zice pascariul. „D-ta ești, cumnate, barbatul surore-mea pește? Te-au trimes aice surorele mele rețe?" „Eu!" „Da ce cauți aice? Cît pe ce eram să te omor!" El îi spune. „Ce pot eu să-ți ajut, un cal? Dar dac-ăi face cum ț-oi spune, tot va fi bine. Ia și bea din apa asta ș-am să beu și eu și să te sui pe mine, căci ne vom sui la Dumnezeu." A băut el apă, s-a făcut și mai tare și calul a zburat în sus ca o pasere. „Eu, zice calul, te-oi duce numai pănă la ceri; în ceri nu mă pot duce, că-s cu pacat, dar tu, cînd ț-oi zice ca să te cobori, chiar să sari de pe mine, să nu cauți că n-ai loc." A zburat el pănă sus. Deodată, numai ce aude: „Sari de pe mine!" „Unde, că mă prăpădesc?" „Ascultă-mă, sari!" Cînd a sărit, acolo era carare. „Amu, zice calul, ia și te du tot înainte pe cararea asta, dar să nu cumva să te uiți înapoi, că îndată cazi de sus de unde ești și te răsipești pănă jos; tot înainte să te duci. Să nu cauți c-or fi ace pe unde-i calca, să nu cauți că-n urmă te-or striga mama, tata; te-or chema; să nu cauți c-ăi vedea mînele tale tăiate, picioarele, mergi tot înainte pănă la Dumnezeu!"

El a mers așa și s-a păzit. A ajuns la Dumnezeu ș-a picat în genunchi. Dumnezeu l-a ascultat ș-a zis c-a veni să-l cunune. Pe cînd îi nunta? „În două săptămîni", a zis el. „Du-te", a zis Dumnezeu. Cînd s-a înturnat, n-a mai văzut nimică, nici nu-l striga; aceia erau dracii, care făceau așa, doar l-or prăpădi pe dînsul și pe toți; căci el, prin aceea c-a mers la Dumnezeu, a răscumparat și pe femeia lui din blăstăm, și pe cumnatul și cumnatele lui, pe toți.

Cînd a venit la locul unde s-a scoborît, calul îl aștepta acolo. S-a suit iar pe cal și, într-o minută, a fost jos. „Să vii și d-ta, cumnate, la mine la nuntă", zice el. „Cum m-oi duce, zice calul, dacă-s blastamat? Dar dacă vrai să-mi faci un bine, ia și mă împușcă." „Cum să te împușc, mi-i jele să te omor!" „N-ai grijă, fă cum îți zic eu. Din mine, după ce voi muri, a ieși o rață, tu și pe aceea s-o împuști și din rață va zbura un hulub ș-acela s-a duce la Dumnezeu, atuncea tocmai voi fi scapat."

El a scos pistolul și l-a împușcat în cap. Calul s-a lungit jos și din cal a ieșit o rață. A împușcat și rața ș-a căzut; din rață a ieșit un hulub ș-a zburat drept în sus.

Merge el înapoi pe drumul cela, ajunge la fîntîna cea cu rața. Iese rața; el o poftește și pe dînsa la nuntă. Rața zice că ea nu se poate duce, că-i blastamată, dar dacă vra să-i facă un bine, s-o împuște, c-a ieși un hulub dintr-însa și s-a duce la Dumnezeu la ceri. El a împușcat-o și pe ea; ș-așa le-a împușcat pe toate. Ajunge acasă și merge la împaratul și-i spune. Amu se împlineau cele două săptămîni, cînd avea să vie Dumnezeu. Să duce acasă și scoate afară o masă și pune vin și miere și lumănări pe masă și așteaptă. Da împaratul a trimes toată oastea să-l împuște pe dînsul; să-l facă prav. El sta lîngă masă, pe un cuvor, cu femeia lui. Soldații dau să-l împuște, nu pot; au împietrit. Împaratul se uita și el de departe. Vine Dumnezeu. Ia și-i cunună. „De-amu, zice Dumnezeu, pentru că te-am cununat, tu

ai să rămâi aice împarat și a ta e toată oastea și împărăția asta, de az înainte, da împaratul are să pască porcii la tine, dacă a făcut așa." Și așa a ramas.

El a făcut nuntă frumoasă și am fost și eu la nuntă, m-au încarcat într-un tun și m-au azvîrlit, de-am picat tocmai pe scaun aice, de vă spun povestea.

Ilie Sleuca, Mihalcea

Broasca și ghemul

A fost un împarat ș-a avut trei ficiori; el i-a pus pe toți trei să săgeteze, să vadă ce noroc au să aibă. Celui mai mare i-a căzut săgeata la un crai. Împaratul s-a bucurat. La al doilea, tot așa; da celui al treilea, care era mai frumos și mai cuminte, i-a căzut săgeata într-o baltă. El a mers să ș-o scoată, dar o broască iesă cu săgeata. „De-amu, tu pe mine trebui să mă iai!" Merge el acasă cu broasca. Împaratul i-a făcut o poiată și l-a alungat să trăiască acolo cu dînsa. Broasca, ziua, era broască și, noaptea, să facea o fată așa de frumoasă, cum nu mai era alta ca dînsa. Împaratul cel bătrîn a văzut-o; el n-avea femeie, era văduvoi, ciuda lui: de ce să aibă ficioru-său așa o femeie? Ce să facă el ca să-l prăpădească? Îl cheamă într-o zi la dînsul și-i spune că până dimineață să-i facă pe dinaintea curței lui părău; că de nu, îl omoară. Ficiorul vine suparat la femeie în poiată și-i spune. „Culcă-te și dormi, îi zice ea, că până mîne dimineață va fi așa." Ea a trimbițat în scoică ș-au venit broaște cîtă frunză și iarbă. Toate au carat cu gura apă, că păn' a doua zi curgea părău.

Îl cheamă împaratul iar pe ficior. „Amu să te duci să-mi aduci de pe ceea lume, de la mă-ta, inelul ei de pe degetul cel stîng." El merge acasă și plînge. „Du-te la balta ceea din care m-ai luat tu pe mine, zice ea, c-a ieși mama și ț-a da un ghem, și ghemul cela are să te ducă tocmai acolo." A luat el ghemul de la mama ei, așa broască ca și dînsa, și cum mergea, deodată i s-a făcut un drum cu pomi de aur și cu păseri de aur; acestea ziceau: „Vai de noi și de noi, n-ar mai putrezi cei ce ne-au făcut pe noi!" Merge mai departe, vede iar așa pomi cu paseri de aur, care cîntau: „Ferice de noi și de noi și de cei ce ne-au făcut pe noi!" Merge mai departe, vede prin niște prunduri niște vaci păscînd și niște femei cu donițele mergînd la vaci și rîzînd. Mai merge: vede alte vaci cu iarba păn' la brîu și niște femei cu donițele mergînd și plîngînd. Să mai duce, vede un om arzînd într-un foc, ș-un mieluț tot venea dintr-un părău și-l stropea cu apă. Să mai duce, ajunge la mă-sa. „Am venit, mamă, să-i dai tatei inelul de pe degetul cel stîng." „Nu ți-l voi da, zice mă-sa; du-te mai întăi la Dumnezeu și întreabă de pot să-l dau." Merge el mai departe păn' la Dumnezeu, să închină și-i spune la ce l-a trimes tatăl său. „Inelul n-ai să-l duci, zice Dumnezeu, dar te du înapoi și spune-i că în ias' noapte i-a fatat o vacă doi bouți, cu aceia să are și să samene grîu, că eu am să mă duc mîne la masă la dînsul. Acum, spune-mi, ce-ai văzut aici?" „Am văzut niște păseri ce tot plîngeau și blastamau pe părinți." „Sînt copiii pe care i-au omorît părinții, păn' a nu să boteza." „Ș-am mai văzut altele, care ziceau că ușoară să le fie țărna la cei ce le-au făcut." „Sînt copiii ce au murit creștinește." „Ș-am văzut niște vaci păscînd pe prunduri și femei cu donițe, care mergeau rîzînd să le mulgă." „Acele le-au dat cu toată inima și au parte pe ceea lume." „Și altele pășteau prin iarbă și femeile mergeau plîngînd." „Acelora le-a părut rău cînd le-au dat ș-amu n-au parte dintr-însele." „Ș-am mai văzut un om ce ardea în foc ș-un mieluț tot venea și-l uda cu apă." „Omul acela era tare păcătos ș-a dat o mulțime de oi de pomană, dar numai după mieluțul acela nu i-a părut rău, l-a dat cu toată inima ș-amu acela îl stînge." (De aceea să dau vite de pomană.)

S-a luat ficiorul împaratului ș-a venit pe ghem înapoi, ș-a spus împaratului cum să samene, pentru masa lui Dumnezeu. Împaratul însă a zis că doar atîta are el, cu ce să-l primească pe un om! Dumnezeu venind, l-a pus pe ficiorul său în loc, care, însurîndu-se cu fata, a scapat de blăstăm și n-a fost broască mai mult.

Acsinia Roman, Mahala

Cum e pe ceea lume

A fost un boier ș-a blastamat pe fata lui să stea nu-ș' cîți ani în apă, într-o baltă. Pesemne, a fost greșit cu ceva. Cînd i s-a împlinit blăstămul, ea a zis că cine o va scoate, a aceluia va fi. A mers un țigan de la curte după apă și aude cum îl roagă cineva: „Scoate-mă de aice, căci voi fi a ta." El a scos-o și a dus-o acasă la el. Păn' a doua zi, în locul bordeiului lui, s-a făcut o casă mai frumoasă decît la boieri. Boieriul, dacă a văzut că are el așa putere, i-a spus că păn' a doua zi să-i facă și lui pe locul unde era pădure păscătoare. I-a făcut. A doua zi, i-a poroncit că să-i facă un pod cu pomi pe de-amîndouă părțile și cu păseri. Pe urmă, l-a trimes la tatăl său pe cea lume, să-i aducă coroana, sabia și straiul. Fata s-a făcut cal, l-a luat pe dînsul în spate ș-a pornit. A mers pe la 7 porți ale iadului ș-a văzut cum băteau oamenii pe femeia care a amestecat laptele cu apă și cum îl băteau pe omul care spune minciuni (aici te bat cînd spui drept, zice povestitoarea) și femeia lui tot îi tălmăcea... ș-a ajuns la tatăl boieriului de i-a cerut lucrurile. Atunci, el a zis: „Ficiorul meu are acolo atîta împărăție, iar eu aice n-am decît coroana asta, straiul și sabia. Și el și pe acestea mi le ia? Bine, dar, i le dau!" S-au dus și la Dumnezeu. Dumnezeu l-a întrebat ce caută. El a spus că l-a trimes împaratul. „Să-i spui împaratului vostru, a zis Dumnezeu, că mîne am să mă duc la dînsul la masă, să-mi caute în astă sară o vacă, s-o trimeată la taur și până mîne dimineață să aibă vițel, căci eu mîne dimineață vreau să beau coraslă de aceea, la el, la cafea." El s-a întors înapoi ș-a spus boieriului toate ce a auzit și ce i-a poruncit Dumnezeu. Boieriul a zis că așa lucru nu se poate. A doua zi a venit Dumnezeu. „Dacă așa lucru nu se poate, de ce ai năcăjit pe omul acesta să facă tot așa lucruri care nu să pot?", l-a întrebat Dumnezeu. Dumnezeu pe boieri l-a ologit, iar pe țigan l-a făcut boier în locul lui.

Sofia Andriciuc, Mihalcea

Judecata e după moarte

Un băietan sarac, care pe orce slujea, nu să știa de urma acelui lucru, întra ca în pămînt, a pornit în lume să-și caute noroc. Întâlnește pe Dumnezeu și Sf. Petru. Aceștia întrebîndu-l, el li-a spus unde merge. „Tu vei avea noroc, a zis Dumnezeu, dacă vei fura cămeșa de la una din zinele ce le vezi colo că zboară: căci ele îndată au să se scalde în iazul cela și vor pune cămeșile pe mal." El s-a dus să pîndească, dar ele l-au văzut și l-au adormit. Vine la Dumnezeu fără cămeșă. „Te mai du și mîne, zice Dumnezeu, și ia sama să nu adormi, căci de nu vei izbîndi ce-ți zic, toată viața ta nu vei mai avea noroc. Zina va veni după tine și te va ruga, va plînge, te va spăria, tu să nu te înduplici, să vii drept la mine să mi-o aduci." Dar și a doua oară a adormit. A treia oară, ș-a pus spini împrejur și, căzînd pe spini, n-a putut dormi, că-l înghimpau, ș-a furat cameșa de la cea mijlocie. Ea venea în urma lui ca o apă turbată, gîndea că-l îneacă, dar el a alergat repede la Dumnezeu. Fata îl roagă pe Dumnezeu să-i dea cămeșa... „Ț-oi da-o, zice Dumnezeu, dacă te vei cununa cu dînsul." „Mă voi cununa." După ce s-au cununat, Dumnezeu i-a dat-o și i-a dat ș-o față de masă pe care, cînd o întindea, aveau de toate înaintea lor de mîncat; i-a blagoslovit și s-a dus. Au mers ei păn' la un boieri. Aici, el a cerut slujbă, iar pentru femeie a cerut să-i dea casă deoparte. Iată că într-o zi merge vatavul la dînsul să-l cheme la curte și a văzut-o pe femeia lui, plin de mirare, a venit într-o fugă la boieri și i-a spus: „Cucoane, să vezi ce femeie are argatul d-tale, să fiu eu boier, un minut n-aș lasa-o la dînsul, ci aș lua-o pentru mine." Boieriul era holtei. Să gîndește ce să facă ca să-l prăpădească pe argat și îi vine în minte că să-l trimeată la tatăl său pe ceea lume, să-i aducă portretul și inelul. L-a chemat și i-a spus. „Du-te, zice femeia lui, eu știu ce gîndește el, dar aceea n-a fi..." I-a spus pe unde are să se ducă și cum are să facă. – El a ajuns la un deal de steclă; acolo era soacră-sa, dar el n-o cunoștea. Spuindu-i unde merge, ea i-a zis: „Stăi să vie barbatul meu și te va îndrepta." Iată că vine un moșneguț. Cum l-a văzut, l-a cunoscut că acela îi luase boii (pe care a fost slujit, căci s-a fost pus pe pîndă). Mai vine altul, acela îi luase piatra pe care a fost slujit. Îl bate și pe acela. „Stăi, zic ei, nu ne bate, haide mai bine și-ți vom ajuta să capeți inelul și portretul de la tatăl boieriului." Dar mai întăi l-au luat și l-au dus la Dumnezeu. Dumnezeu l-a întrebat la ce a venit, el i-a spus. Dumnezeu sta în scaunul său. „Lasă-mă, tată, zice el, să stau și eu puțin în scaunul tău, să văd ce-i pe lume!" „Eu te-aș lasa, zice Dumnezeu, dar mă tem că nu vei putea rabda ceea ce vei vedea", zice el. „Ba voi rabda", și se pune în scaun. A văzut oameni cosind, adunînd; a văzut pe unul bogat, care avea o falce de grîu, furînd snopi de la altul, sarac, ce avea numai 20 de prăjini de pămînt. „Vai, tată, cum poți rabda? Uite-te acela ce face!" „Ia, așa răbd!" Să mai uită încoace, încolo, se uită și la casa sa și vede în odaie pe boier, alergînd pe-mprejurul unei mese, după femeia lui. El apucă fulgerul lui Dumnezeu și drang! în boier. „Ce-ai făcut?, zice Dumnezeu, căci judecata e după moarte,

nu în viață. Atunci să vor judeca fiecare după faptele lor..." L-a dat jos din scaun și el s-a dus fără frică înapoi. *Chiril Filip, Mihalcea*

Ce pătimesc cei mari pe ceea lume

Ion a slujit la un om pe un cal. Calul lui era cel mai frumos. Stăpînii credeau că dă tot ovăzul la calul lui ș-a mers să pîndească. El era nazdravan și, cînd a dat ogrinji calului, zice: „Na, mănîncă ce-ți dau eu, să nu creadă stăpînii că mănînci mîncarea cailor lor!" Cînd l-a scos la toloacă, un lup a ieșit din o rîpă și l-a mîncat. „Iată norocul meu, zice el, îl mănîncă lupul pe mal!" S-a apucat să slujască pe grîu. Apoi pe o piatră. Noaptea a prins un cal ce-i rodea piatra și l-a întrebat de nu e el norocul lui. „Nu, zice calul, eu sînt al altuia, dar tu du-te în pădure și-i găsi în casă la pădurar pregătită traista și pușca de vînătoare, ia-le și mergi la împușcat, că ți-i găsi norocul."

A mers cu pușca păn' la o apă. Aice se scaldau trei rețe; iar pe mal erau trei cămeși. A împușcat într-o rață, rața s-a cufundat ș-o cameșă de pe mal s-a făcut nevăzută. A împușcat în alta, tot așa. A treia rață zice: „Pe mine nu mă împușca, că eu sînt norocul tău." Ea a ieșit și s-a făcut fată. Au pornit amîndoi pe drum. La un loc, au poposit; lui îi era foame. Ea a așternut ștergarul de pe cap și s-au făcut fel de fel de mîncări. L-a luat și l-a pus iar pe cap, da mîncările, nicăiri! „De-amu, zice ea, du-te tu la slujbă și mă duc și eu, dar să mergem la oameni fără copii și bătrîni și cînd vei avea tu cu ce trăi, vei veni și mă vei lua." Ioan a ascultat-o. Mai întăi au murit stăpînii ei și i-au lasat ei toată averea. Pe dînsa o împețeau o mulțime. Ea nu vroia să se mărite păn' n-a veni Ion. Au murit și stăpînii lui și i-au lasat lui toată averea. A venit ș-a luat-o. Ea a vîndut al ei ș-a mers să trăiască la dînsul, căci cușma e mai mare decît cîrpa, a zis el. Cu banii de pe averea ei, el a început a îmbla prin lume, a petrece și i-a cheltuit. A vîndut și al lui avut și l-a petrecut ș-au ramas saraci.

Amu n-aveau ce face, s-au dus într-un sat ș-au cerut la vornicul să le dea o bucățică de toloacă să-și facă casă. Vornicul a văzut-o pe dînsa ș-a mers la împaratul de-a spus cît e de frumoasă. Împaratul a zis că să-i dea loc într-o rîpă și să-l trimeată pe Ion la dînsul. Ion a mers. Împaratul i-a spus că, dacă păn' a doua zi va astupa rîpa, bine de bine, de nu, îi ia capul. A doua zi, nu numai rîpa era astupată, dar și casele cu trei rînduri erau făcute și mai frumoase decît la împaratul. Vornicul l-a pus la cale să-l trimeată pe Ion pe ceea lume la tatăl împaratului. Femeia lui i-a depanat un ghem ș-a mers păn' la o bortă. „Na, zice ea, du-te de-amu pe unde ț-a arata drumul ghemușorul ista." L-a aruncat și s-a făcut drum. Dar, fiindcă mergea și vornicul, pentru Ion era carare bătută, da vornicul mergea prin spini. A ajuns la surorele ei, mai întăi la una ș-apoi la alta, lui Ion i-au dat mîncare aleasă, bună, da vornicului, borș cu crupe. Femeia lui Ion i-a spus cum să zică cînd va ajunge pe ceea lume: „Îți dau, să-mi dai", așa trebuia să zică. A ajuns la poarta iadului. Acolo, dracii arau cu împaratul cel bătrîn înhamat la jug. Cînd a spus

vorbele ce l-a învațat, îndată dracii l-au luat pe vornicul și l-au pus în loc și i-au dat drumul împaratului. Ion i-a spus că ficiorul său vrea scrisoare de la dînsul. El n-avea pe ce scrie, a tăiat o cartofă felii ș-a scris. Apoi au mers de l-au pus iar la jug și vornicul a pornit cu Ion înapoi acasă. Vornicul, cum a ajuns la împaratul, a strigat în gura mare și i-a spus împaratului înaintea tuturora ce a văzut. Împaratul a pus îndată de i-au tăiat capul. L-a întrebat și pe Ion. Ion l-a chemat în altă odaie și i-a spus cum îl năcăjesc dracii pe tatăl său, ca să nu-i facă rușine înaintea oamenilor. A văzut și scrisoarea și, după ce a cetit-o, a zis: „Apoi, dragul meu, dacă e așa, rămîi tu aice cu femeia ta împarat în împărăție, că eu mă duc și voi trăi în casa unde ședeți voi." Ș-a ramas Ion împarat. *De la Ghiorghi Puiu, Molodia*

„Să te duci oareunde și să-mi aduci nu știu ce"

A fost de demult o catană veche la un împarat și tare cu credință. Împaratul a luat ș-a pus pe catană să fie vînător la împărăție: în toată ziua să vîneze cît va trebui pentru curte. În ziua întăia, el a vînat 7 care de vînat, încît și împaratul s-a minunat. A doua zi i-au trimes 30 de care să le încarce, dar el, cît a îmblat, n-a putut găsi nimic, era acuma să se întoarcă, cînd iată zărește trei paseri foarte frumoase pe un copac. Vra s-o împuște pe una, paserea cade la pămînt și începe a să ruga cu glas de om: „Nu mă împușca pe mine, că ț-oi fi de ajutor!" Dă s-o împuște pe a 2-a, și aceasta îi spune tot așa. Întinde pușca spre a treia, ea să dă de-a răstăgolul jos și să face o fată frumoasă, așa că ca dînsa nici n-a fost văzut. S-au luat ei amîndoi de mînă ș-au ieșit afară la un capăt de pădure.

Lui acuma îi trecuse cheful de a mai căuta ceva. „Unde mă duci?" zice fata. „Unde să te duc? Știu eu? Căci nu am casa mea!" „Stăi aice și ne-om culca și pănă mîne voi face că vei avea casă mai frumoasă decît la împaratul." În adevăr, el cînd s-a sculat, era în niște palaturi mai mîndre pe două părți decît ale împaratului. Carăle s-au întors în ziua ceea deșarte. Degeaba a așteptat împaratul și a doua zi, și a treia zi, că vînătorul nici n-a gîndit să mai vie pe la el. Trimete să-l cheme. Atunci i s-a spus că el de unde are să vie, dacă are curți mai dehai decît ale împaratului. Împaratul a pus și a tăiat pe toți cei ce i-au spus minciuna asta. A ales niște oameni credincioși și i-a trimes să vadă. Aceștia i-au spus tot așa. Atunci l-a prins spaima. „Dacă are el așa putere, poate și pe mine să mă piardă!", s-a gîndit el; ș-a trimes poroncă că îndată să vie vînătorul la el. „Dacă ești așa cu putere, i-a zis împaratul, să-mi aduci un harmasar din fundul mării, că de nu, te omor!" El s-a dus la femeie acasă și i-a spus. „La tine asta nu să poate, a zis ea, dar eu îndată ți-l aduc." A șuierat dintr-o frunză și harmasarul a fost acolo. Cînd l-a dus și i-a dat drumul între caii împaratului, pe toți caii i-a omorît. „Să-mi aduci un vier din fundul mărei." Și cu acesta s-a întîmplat tot așa. Acuma, a treia oară, împaratul, de ciudă și neștiind ce să mai zică, i-a spus cu mînie: „Să te duci oareunde și să-mi aduci nu știu ce; că de nu mi-i aduce, te omor."

Vine acasă. „Uite, femeie, la ce m-a trimes..." „Acuma, asta e mai greu, va trebui să zăbăvești vro 34 de ani pănă ce te vei înturna, dar na-ți mărul acesta de aur, că el îți va face drum, și te du la surorele mele, dar nici să mănînci la dînsele, nici de șters să nu iai, căci ele te vor îndrepta unde-ai să mergi." A mers el pe drumușorul acela, păn' la sora cea mijlocie, una din păserele ce a vrut să împuște. Aceasta l-a întrebat de nu-i flămînd. El a spus că n-a venit pentru mîncare, ci numai să se hodinească peste noapte acolo. A doua zi i-a dat un ștergar să se șteargă; el n-a primit, a zis că are de la femeie de acasă. Atunci cumnată-sa a zis: „Saracan de mine, unde te-a trimes proasta ceea! Tu te vei tot duce și napoi nu-i mai veni, dar na-ți mărul acesta de aur al meu, că-ți va face drumul păn' la sora mea cea mare scurt și vei avea și de mîncat din el și tot ce vei gîndi ți se va pune dinainte." El s-a dus la sora a doua și aice a vorbit tot așa. Aceasta i-a dat un măr să-l ducă la mama lor. Mama lor i-a dat un ceasornic, un ștergar și un măr, să meargă pîn' la o apă mare și punct la 11 ceasuri și jumatate să treacă de cea parte și cînd vor fi 12 ceasuri, să nu-l găsească acolo, căci e peirea lui. A mers păn' la apă. Cînd a fost timpul acesta, apa s-a despărțit în 6 răstoace, avînd o dungă roșă, una vînătă, alta galbănă, alta verde, alta liliecie, în sfărșit, de 6 feluri de colori. Mărul i-a făcut drum de aur peste apă și el s-a găsit de cea parte, la curtea balaurilor. Ei nu erau acasă, numai cît bucătărița lor. „Eu știu la ce-ai venit, zice ea, na-ți degrabă lădița aceasta, să o duci împaratului, iar astalaltă lădiță ț-o dau ție, din ea, cînd vei gîndi, ți se vor face palate, avere și de toate, și o lădiță îți dau s-o ai la trebuință cînd vei avea vro bătălie, aceasta e plină de oaste. De-acuma fugi, căci vin balaurii și-ți va fi sfărșitul tău aice." El a făcut pe acelaș drumușor, apa s-a prins la loc cum a fost și el s-a întors cum a venit acasă. I-a dus împaratului lădița de „oareunde, în care era nu știu ce" și el a gîndit de i s-au făcut mai înalte și mai frumoase palaturi și muzici și s-a pus de ș-a serbat nunta. Împaratul a pornit cu oaste spre dînsul. Atunci el a deschis lădița cea cu oaste și cînd au început a da cu tunurele, au sfarmat oastea împaratului și pe împarat l-au omorît ș-a ramas el împarat în loc, iară pe mine m-au izbit cu tunul tocmai aice. *Ion Cical, Broscăuți*

Dumnezeu

Băietul unui cerșitor merge la slujbă și n-are la nimică noroc; la urmă, a slujit pe o piatră mare și, de la o vreme, și piatra a început a să topi văzînd cu ochii. S-a pus ca să pîndească, dar adormea. Ș-a pus spini împrejur ș-a văzut o nămilă lungă, neagră, ca un cal, cum o rodea. A pornit în lume. Trecînd un părău, a prins un pește să-l mănînce, dar peștele a început a vorbi ș-a se ruga să nu-l mănînce, că e norocul lui. L-a pus în traistă și s-a culcat. Cînd s-a trezit, vede lîngă el o fată frumoasă. „Eu voi fi femeia ta, a zis ea, dar mai întăi

să mergi prin lume, pîn' ce vei ajunge sub un deal, unde vei da de un bătrîn stînd la un foc. Acestuia să-i săruți un picior și el te va îndrepta ce să faci. Numai cît până acolo cît vei merge, cu nime să nu vorbești or, de te va întreba cineva, să nu răspunzi." A văzut vacile cele slabe și grase, a văzut o fîntînă cu apă limpede, care, cînd s-a plecat, apa s-a rădicat până la dînsul, de a băut; dar venind un om cu fuga să bea și el, apa a fugit în fund. Omul l-a rugat pe Ion că iar să bea. Apa a venit iar până sus și cum s-a plecat omul, a fugit iar în fund. Dumnezeu (bătrînul de lîngă foc) i-a spus că acela de aceea așa se chinuiește, pentru că și-a închis fîntîna lui, să nu bea oamenii apă, și are să se muncească astfel, păn' ce nu-i va deschide cineva fîntîna și nu va slobozi oamenii la apă. – „Fata care te-a trimes aice e ursita ta, s-o asculți la tot ce-ți va spune și îți va merge bine. Du-te la casa părinților tăi, căci o vei găsi acolo", i-a zis Dumnezeu.

Întorcîndu-se în satul lui, a găsit în locul bordeiului palate. Boierul l-a chemat și i-a poroncit ca toată pînea din girezi, păn' a doua zi, să fie treierată, că de nu, vai de pielea lor va fi. Femeia lui i-a dat un bețișor de argint și i-a spus că, cînd toți vor dormi, să-l aprindă la vîrf și să se culce. La lumina bețișorului a venit șoricărime și guzănărime, că păn' a doua zi, totul a fost gata. I-a poroncit să facă o grădină cu pomi, unii cu poame, alții înfloriți. A aprins bățul ș-au venit necurați de-au făcut. Apoi l-a trimes să-l aducă pe Dumnezeu la masă, că de nu, îl face stîlp la poartă. El s-a dus cu bețișorul aprins până la Dumnezeu. A căzut în genunchi și, plîngînd, a spus la ce a venit. – Cînd l-a văzut boieriul pe Dumnezeu, a ramas încremenit. Dumnezeu i-a trimes pe boieri și pe bucatari și i-a făcut stîlpi la poartă, iar lui Ion i-a dat toate bogățiele boieriului, s-au cununat și au fost amîndoi tare milostivi. *Pintilie Lăpușnean, Mihalcea*

Să zice de-o ascultare că „stă stîlp", „stă sfeșnic" înaintea cutăruia... Iar la frică, să zice: a încremenit, a înmărmurit, a înlemnit de frică...

Pe ceea lume

Un băiat ce avea noroc la prins pește a fost pus la împaratul de pescari. Într-o zi a prins un pește mare, cu totul de aur. L-a pus într-o cadă în casă la el și s-a dus. Cînd vine noapte acasă, vede de departe că e lumină în casă; îndată însă ce a întrat, s-a întunecat. A doua zi, s-a făcut că se duce și s-a pus la pîndă după ușă. Prin o crăpătură, a văzut cum a ieșit din cadă o fată nepomenit de frumoasă și s-a pus la oglindă să se pieptene. El a întrat încetișor ș-a cuprins-o în brațe. Fata l-a rugat să-i dea pace, căci va fi rău de dînsul, dar el a varsat iute apa din cadă și ea a ramas în puterea lui. Zilele următoare, el n-a mai mers la curte. Un blastamat de țigan, uitîndu-se pe fereastă și văzînd-o, a mers iute la împaratul și i-a spus ce odor are. Împaratul a trimes să i-o deie. Pescariul a spus că n-o va da, căci e a lui și vrea cu ea să se cunune. „Atunci dar, până mîne dimineață să-mi aduci de pe iazul cu pești cozonac de grîu la cafea, că de nu, te

omor." „Vezi, dacă n-ai vrut să-mi dai pace, zice fata – eu ț-am spus c-a fi rău. Ia hîrlețul acesta și lovește de trei ori cu el pe iezătură ș-apoi să fugi cît vei putea, căci te îneacă apa. Ia apoi un om cu plugul și dă-i cît va cere, să-ți facă trei brazde în chipul acesta: |>" Făcînd așa, îndată a început a se ara ș-a se samana și cînd s-a sculat dimineață, au fost colacii gata. Apoi l-a pus să facă cărbuni din pădurea ce se afla în jurul curței lui. A dat de trei ori cu toporul într-un copac ș-a fugit. Păn' a doua zi, nu aveau pe unde să iasă din curte. L-a trimes și la Dumnezeu să-l cheme la masă. Femeia i-a dat trei vergi, să meargă păn' la o apă, s-o lovească cu vergele și va trece ca pe uscat. De aice, va ajunge la un cîmp cu spini și-l vor înghimpa, de va vrea să se întoarne, el însă să meargă înainte, căci drumul acela n-a ținea mult și va da pe-o toloacă toată roasă, numai pămîntul, acolo va găsi păscînd un cal împiedicat; pe acela să-l despiedice și să-l încalece, căci calul acela îl va duce...

În drumul lui, a găsit toate întocmai. A despiedicat calul; calul i-a spus că el e sufletul celui ce-a omorît pe tatăl său și pe mumă-sa și s-a chinuit păn' acu, dar acu el are să-l scoată de la pedeapsă. Într-un minunt, au fost la poarta lui Dumnezeu. Au trecut prin o poartă, prin a doua și prin a treia. Înlăuntru sta Dumnezeu în scaun, încunjurat de zare roșă. S-a pus în genunchi, a plecat capul și i-a spus. Dumnezeu i-a zis că să adune lume multă și toți preoții, căci va veni.

A doua zi la vremea mesei, Dumnezeu a fost acolo. „De ce chinuiești pe omul acesta?", l-a întrebat Dumnezeu pe împarat. El n-a răspuns nimic. Dumnezeu ș-a ales un preot de a cununat pe tineri și, după ce i-a blagoslovit, le-a zis: „De-acu, voi aveți să rămîneți aici împarați, iar tu, pentru cele ce le-ai făcut, ia și te du"... Dumnezeu cu preotul acela s-au făcut două pene și s-au suit la ceri.

Gh. Cozmischi, Roșa

Fiu Amin

Într-o poveste din Mahala, Fiu Amin e tot așa miraculos născut dintr-o frunză de o fată de împarat, ca și Sf. Ion, vol. I, p. 471 etc., și botezat de Dumnezeu în pădure. Dumnezeu i-a dat dar, că dacă va vra ceva, să gîndească la nănașul său și va avea. Astfel a făcut el din coliba lor o curte împărătească. Fiu Amin, ieșind din pădure, a văzut copiii mergînd la școală ș-a mers și el. Cînd se ducea și cînd venea, trecea pe lîngă o stîncă și totdeauna cineva îl întreba din stîncă: „Fiu Amin, un' te duci?" Mama lui l-a învățat să zică, cînd îl va mai întreba: „Desfă-te, stîncă, cu cuvîntul meu și cu puterea lui Dumnezeu!" Stînca s-a deschis ș-a ieșit o fată tare frumoasă. S-a dus cu fata la mă-sa, de ș-a luat ramas-bun ș-a pornit cu ea în lume; el acu era flecău. S-au dus la un împarat, el de viziteu și ea bucătăriță. Împaratul l-a trimes să-i aducă cloșca cea cu pui de aur de la zmei. Ea, ce-a făcut, ce-a dires, că păn' a doua zi, cloșca a fost acolo. L-a trimes să-i aducă și cînele cel de aur, apoi l-a trimes după calul de aur. După cal trebuia să meargă chiar el. Femeia lui l-a învațat cum

să se dea peste cap, să se facă o muscă, cînd va vedea că vin zmeii, și va scapa.

El cînd a pus mîna pe cal, calul a nechezat ș-au venit toți, dar nevăzînd pe nime, s-au dus înapoi. A doua sară, cînd a pus mîna, calul n-a mai nechezat, s-a fost îmblînzit și l-a luat. Acuma l-a trimes să-i aducă paloșul zmeilor, dar cînd a întins mîna, mama zmeilor l-a prins de mînă. L-au pus într-o cușcă să se îngrașe și-l hrăneau cu miez de nucă. La două săptămîni, zmeii s-au dus la biserică și au lasat-o pe mama lor să-l frigă. După ce a ars focul în cuptor, i-a zis să se puie în cărucior, dar el se făcea a nu știe cum, păn' s-a pus baba să-i arete și el a repezit-o cu cărucіorul în cuptor. A luat paloșul și s-a dus. Împaratul s-a mirat tare că a scapat de la zmei și l-a pus să scoată pădurea, să samene grîu – până ce, pe urmă, l-a trimes și la Dumnezeu. Fata toate le facea cu gîndul lui și puterea nănașului său, dar cînd a trebuit să meargă pe ceea lume, l-a trimes la stînca din care a ieșit ea, să zică: „Deschide-te, stîncă, cu cuvîntul meu și cu puterea lui Dumnezeu." De acolo a ieșit un cal care l-a întrebat cum să-l ducă? Și l-a dus ca gîndul. – Dumnezeu a venit calare pe un urs la împaratul. „Ai făcut pentru mine cafea de pe iazul cela, ca să beau la tine la masă, căci eu așa am spus, că dacă vei face păn' în 24 de ceasuri, vei trăi, dacă nu, nu; cum spuneai și tu lui Fiu Amin." „Da unde pot eu să fac așa lucru?" „Cum dară ai cerut la Fiu Amin să facă cutare și cutare..." „El musai să facă, căci de nu, îi dau ștraf!" „Apoi dar, și eu ție îți voi da ștraf!" – „Ursule, dă mîna cu dînsul!" Ursul l-a luat în brațe și l-a sfarmat. Dumnezeu lui Fiu Amin i-a dat coroana și a ramas el împarat. *Vasile Masloschi, Mahala*

Puterea lui Dumnezeu. Înțelepciunea. Istețimea

„Numai Dumnezeu e puternic!" De nime să nu te temi, numai de Dumnezeu. Fă voia lui și nu avea frică de nime.

Puterea omului e credința, or și pe ce vei pune gînd la Dumnezeu, de te vei ruga cu credință sau te vei „oferi" lui cu ceva, Dumnezeu îți va ajuta. S-a „oferuit" se zice în Mihalcea, cînd cineva își ia asupră-și ca să aducă o jertfă pentru o izbîndă ce vra.

Dumnezeu, cînd vra pe cineva să-l poticălească, mai întăi îi ia mintea.

Sînt lupte, unde nu numai puterea trupească învinge, ci și puterea minței, curăția, frumusețа, învingerea de sine etc.

(S-a văzut învățătorul trimes de Dumnezeu, vol. I, pagina 47. Vezi despre sîngele curat, vol. I, pag. 272.)

Dediul, ciobanul care avea turme nenumarate și care a făcut dar lui Vodă 1.000 de oi, toate oacheșe de un ochi și păntănoage de-un picior, a fost întrebat de Vodă cu cine ține averile sale? „Cu cei slabi de minte și tari de vîrtute", a zis Dediul. – „Dar Măria-Ta cu cine orînduiești trebile țărei?" „Cu cei tari de minte și slabi de vîrtute", a răspuns Vodă. *Pintea Maieran, Șcheia*

„Cu prostul răstorni munții" se spune. „Cu cel slab de minte și tare-n vîrtute, urnești greul." „Spată-Lată" se zice și la proști: „Ia, un Spată-Lată; dac-ar avea însă și minte după putere!"

S-a văzut povestea că de demult bătrînii numai păn' la 70 de ani erau lasați să trăiască, cît puteau lucra, pe urmă se omorau...

(Despre putere, să va mai vedea, vol. II* la *Brîu*.)

*

Ciobanul

Au fost odată 40 de călugări la o mănăstire; ei bir nu plăteau, moșii aveau, le mergea bine și buieceau; îi împinge pacatul într-o zi să scrie pe o tablă că „n-au frică de nime" și pun tabla la poarta mănăstirei. Iată că trece pe acolo domnitorul și vede. Întră la dînșii. „Voi ați scris pe tablă cuvintele acestea?" „Noi!" „Și cum adecă, nu vă temeți voi de mine?" „Nu." „Nici de Dumnezeu?" „Ba de Dumnezeu ne temem." „Dar de mine, care sînt stăpînul vostru, nu! Stați c-am să vă învăț eu minte, cum să ziceți că nu vă temeți... Iată, vă dau timp de-atîtea luni de zile, să porniți care unde știți în lume și-n cutare zi să-mi veniți cu răspunsul la întrebările acestea: Cîte stele sînt pe ceri? În cît timp poate un om încunjura țara Moldovei? Încotro stă Dumnezeu cu fața și ce face în ceasul acela Dumnezeu?... Acestea răspunsuri aveți să-mi aduceți unul din voi sau cel mai mare; iar dacă la ziua hotărîtă nu-mi veți aduce, la toți 40 am să pun să vă taie capetele și am să vă pun în țapă." A zis acestea și s-a dus mînios.

Călugării au fost sfeclit-o, au fost dat toate pe una. Ce să facă acuma? Le întrase frica-n oase; vreme nu era de pierdut; au lasat toată bunătățile și au pornit care încotro în lume. Au îmblat ei, au întrebat, dar nime n-a știut cum să-i îndrepte la Dumnezeu, nici ce sfat să le deie. Acuma, termenul dat de împaratul se apropia. Trece un călugăr de aceia printr-o pădure și dă de un cioban. Se oprește să doarmă acolo, dar suparat tare. Îl întreabă ciobanul ce tot ofteаză? S-apucă călugărul și-i spune, după cum se obicinuise ca să istorisască și la bun, și la rău. „De asta ți-i frică, presfinţite? Culcă-te și n-avea nici o grijă. Cînd va veni ziua hotărîtă, mă duc eu la împaratul în locul d-tale și las' de-ți va fi ceva, voi răspunde eu!"

Cere ciobanul la călugăr să-i dea hainele lui și călugărul să pască oiele, iar ciobanul ș-a luat un magari și a pornit la împaratul. Ajungînd acolo și dînd de știre că a venit, împaratul l-a chemat înlăuntru. „Ei, mi-ai adus răspunsurile?" „Ț-am adus, înalțate împarate!" „Ai fost la Dumnezeu." „Am fost, înalțate împarate!" „Cîte stele sînt pe ceri?" „Eu vă voi spune, dar chemați tot sfatul împărătesc să asculte,

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

să vadă dacă spun adevăr sau nu...” Împaratul a chemat tot sfatul și l-au ascultat. „Cîte stele sînt pe ceri?”, întreabă iar împaratul. „Să se aducă aice magariul meu și vă voi spune, înalțate împarate.” L-au adus. „Stele pe ceri sînt atîtea cît păr este pe el; puneți să numere părul și veți ști. Eu am fost în ceri și le-am numarat și taman atîtea sînt.” „Luați, bre, și duceți magariul afară; să vedem mai departe ce-mi va spune. În cît timp poate încunjura un om țara Moldovei?” „Un om voinic, c-un cal bun, o poate încunjura într-o zi și într-o noapte; cînd eram eu tînăr, în acest timp o încunjuram.” „Cum să poate aceasta; e o minciună! În timpul acesta de-abia poți să încunjuri districtul, dar nu o țară, nime nu e în stare să facă aceasta!” „Ba vă voi arata că se poate; Soarele nu încunjură în 24 de ceasuri toată lumea?!” Atunci toți au stat și s-au uitat la el. „Ei bine, cu minciuna asta ți s-a trecut, dar acuma să-mi spui în care parte stă cu fața Dumnezeu?” „Aduceți-mi o lumînare ș-o pîne ș-un pahar de vin.” I-au adus. Pînea a luat-o ș-a pus-o pe masă, lumînarea a înfipt-o-n pîne ș-a aprins-o, iar vinul l-a băut. „În care parte stă cu fața lumînarea asta?” „În toate părțele”, i s-a răspuns. „Tot astfel, și Dumnezeu e pretutindene cu fața!” Oamenii s-au uitat iar uimiți unul la altul. „Acuma spune-mi ce face Dumnezeu și ce gîndește în ceasul acesta?” „Dumnezeu stă la masă întinsă, cu făclii aprinse, și... Mă veți crede ce vă voi spune?” „Te vom crede”, au strigat cu toții. „Dumnezeu vra ca să fiu eu pe un ceas în scaunul acesta împarat. Veți face voia lui Dumnezeu?” „Voi face”, a zis împaratul. S-a scoborît din scaun și s-a suit ciobanul. – „Santinea!”, a strigat ciobanul la santinelă. „Ia-i capul D-sale”, și arată pe împaratul. Santineaua a scos sabia și face hîrșt!... împaratului capul și a ramas ciobanul împarat. Călugărul a ramas cioban la oi, iar ceilalți s-au dus înapoi la mănăstire; Dumnezeu așa a vrut, că au scapat.

Vasile Onofrei, Tulbureni, Botoșani

*

Toderița. Inelul lui Iordache Zmeul

Femeia e blastamată de Dumnezeu, căci barbatul ori o scoate din minte, ori o dovedește din putere. Femeia e fricoasă (s-a văzut...).

*

A fost un împarat cu 3 fete și lîngă dînsul ședea alt împarat, cu 3 ficiori. Ei își luase obiceiul ca în toată dimineața să iasă în balcon și să-și spuie „Buna dimineața!” Într-o zi, îl învață pe tatăl său ficiorul cel mai mic să-i zică împaratului cînd îl va vedea: „Bună dimineața, împarate cu 3 oale sparte!” Tatăl său îl ascultă și îi zisă. Împaratul, cum auzi, nu-i mai mulțămi, ci să închise în casă și începu a plînge. Ce-l întreba femeia lui, ce-l întrebară fetele de ce plînge, el nu vru să le spuie; dar cea mai mică, Toderița – aceasta avea 2 dinți de aur – să puse atîta pe lîngă el, pănă ce îi spuse ocara ce trebui să sufere de la celalalt împarat, dacă n-are ficiori. „De aceea plîngi, tată? Tare

rău faci! Vra să zică, d-ta, în loc să te fudulești că ai fete, te superi! Te rog, fii bun și ascultă-mă și d-ta pe mine. Mîne dimineață, cînd îl vei vedea pe împaratul de alături, să-i spui: «Buna dimineața, împarate cu 3 săbii tocite!»” Împaratul a ascultat-o ș-a zis așa. Împaratul celalalt s-a făcut foc ș-a zis: „Să știi dar că care din noi doi va aduce inelul lui Iordache Zmeul, acela va rămînea stăpîn pe împărățiele acestea, iar celalalt, supusul lui. Eu am 3 ficiori și tu ai 3 fete, vom vedea care e mai puternic!...”

Împaratul s-a suparat și mai tare. S-a închis în casă ș-a început și mai amar a plînge. Vin iarăși fetele pe rînd și-l roagă să le spuie; în sfîrșit, îi spune Toderiței. „De asta plîngeai, tată! N-ai nici o grijă, că mă duc eu să-ți aduc inelul cu ajutorul lui Dumnezeu. Fă-mi d-ta mie un rînd de straie bărbătești numai în bumbi.” I-a făcut împaratul cum a dorit. Dar la curtea împaratului era o cățea nazdravană, de care numai Toderița știa. „De-amu, zice ea Toderiței, tu să mă asculți în totul pe mine, căci vei izbîndi. Eu mă duc să mă fac un cal slab în grajd și cînd vei vrea să pornești, pe mine să mă iai.” Cînd a fost gata de plecare, Toderița a mers cu tatăl său în grajd să-și aleagă cal. Tatăl ei, văzînd ce cal ș-a ales, s-a suparat tare. „De-amu văd eu bine că nu mai faci nici o ispravă, tot noi de rîs și pe jos avem să rămînem.” „Lasă, tată, n-avea grijă, ramăi d-ta sănătos și te roagă la Dumnezeu să mă poarte cu bine și să ne ajute; mai departe, e treaba mea...” A mers cu calul acela păn' la mare. Acolo a găsit pe ficiorul împaratului cel mic, căci plecase și el mai dinainte, scoțind cu polonicul apă din mare și turnînd într-un craston. „Toderiță, zise el – vină și mi-i ajuta și tu ca să secăm mai degrabă marea, căci ce fac doi, nu face unul singur – să trecem mai repede de ceea parte.” „Ba scoate d-ta sănătos singur, căci eu, cum voi putea, voi trece cu calul meu.” Dădu pinteni calului și zbură ca o pasere pe deasupra. Cînd a ajuns de ceea parte, străluceau palaturile lui Iordachi Zmeul. „De-acuma, spune cațaua, eu mă fac înapoi cîne și voi merge după tine, dar tu, cînd te va întreba el la ce-ai venit, să spui că te-ai dus la vînătoare și te-ai luat la gonit o căprioară care te-a adus până aici.” Merge Toderița întins spre palat. Tocmai atunci ieșea pe poartă Iordache Zmeul. „Buna ziua, vere Iordache – zice Toderița – nu te supara că am venit pe împărăția d-tale, dar uite-te ce am pățit...”, și-i spune cum știm, rugîndu-se s-o primească în gazdă. Îi spune că e fiul împaratului vecin și că se numește Toderiță. „Bine-ai venit, frate Toderiță”, zice zmeul, dar ochii nu și-i putea lua de pe fața ei, așa era de frumoasă. „Te primesc cu mare dragoste”, a zis el.

L-a poftit în palat; cățeaua, după zmeu, ca să asculte ce va vorbi. Merge zmeul la muma lui și-i spune: „Mamă dragă, mor, mă prăpădesc, a venit la mine un tînăr și aș pune ramașag că-i fată; e așa de frumoasă, că nu pot să-mi iau ochii de la dînsa. Spune-mi cum aș putea s-o cunosc ce e ?” „Du-te mîne cu ea în vie și de va lua strugurii cei de pe jos, va fi femeie, de va lua de pe sus, barbat.” Cățaua a venit și i-a spus cum are să se păzească. Ea a luat strugurii cei mai de sus. A doua zi, mă-sa l-a învațat să meargă în grădină, să șadă pe iarbă și de va fi iarba tologită sub ea, e fată. Cățaua a îndreptat în

sus iarba și el n-a putut cunoaște. Au mers în haznaua împărătească, unde erau fel de fel de lucruri scumpe, cercei, podoabe femeiești, precum și arme bărbătești. – Ea s-a uitat numai la arme. Cînd îi arata zmeul vrun lucru frumos femeiesc – ea zicea: „Acestea sînt fleacuri femeiești, mie arată-mi pistoale, săbii...", și astfel a scapat. „Altfel nu-i de chip, zice mă-sa, decît s-o chemi mîni la scaldat și-i vedea de va vrea." A doua zi, Iordache Zmeul îi zice: „Toderiță, az tare e cald, ar fi bine să ne scăldăm." „Dacă și eu așa m-am gîndit, eram chiar să te chem." „Dar știi tu bine înota?", o întrebă zmeul. „Foarte bine și pot sta în apă și jumatate de zi." Se dezbracă zmeul repede și pune straiele pe mal, iar inelul deasupra și se aruncă în mare. Toderița, dintr-un bumb se dezbumba și în altul se îmbumba – a luat inelul ș-a scris o hîrtiuță, cum că: „Eu sînt Toderița, fată, ș-am venit ca să-ți iau inelul – de-i vra, m-ăi căuta..." Cățeaua s-a dat de 3 ori peste cap și s-a făcut un cal cu 12 aripi. Ea s-a suit pe dînsa ș-a zburat. Cînd a prins de veste Iordache, Toderița era de ceea parte; acolo , ficiorul împaratului turna cu polonicul mereu în craston apă. „Ai adus inelul, Toderiță?" „L-am adus." „Dă-mi-l mie, să-l duc eu." „Dacă-l pot duce și singură." A dus inelul la tatăl său ș-a ramas el stăpîn.

Iordache, cînd a ieșit, găsește scrisoarea. – Fuga la mă-sa și-i spune. Avea și el cal cu 24 de aripi, dar era prea tărziu s-o mai poată ajunge. El, suparat mort. Mă-sa, ca să-l mîngîie, l-a logodit, dar el zicea că numaidecît vrea să-și răzbune pe ea, s-o poată capata. Mă-sa l-a învațat să se facă țigan, c-o cușcă cu doi hulubi, și să se facă a-i vinde pe la poarta lor. A strigat „Hai la hulubi, hai la hulubi!" Fata l-a chemat în casă și i-a cumparat. El s-a rugat să doarmă acolo; dar așa erau de solomoniți hulubii, că a doua zi ea s-a trezit cu pat cu totul în palatul lui. Bucuria mamei lui, că a prins-o în mîni. I-a dat 12 coșuri de perne, fără pene, pănă duminică, cînd va fi nunta ficioru-său, să le umple cu pene, să scarmene penele, să coase fețe frumoase la gherghef, ca de nunta lui să fie gata. Ea a început amar a plînge, căci nimic din toate acestea nu se putea. O vede Iordache Zmeul plîngînd și i-a fost milă, căci lui îi era dragă. „Taci, nu plînge, zice el, na-ți biciul acesta, plesnește o dată cu el și zi: «Voi, păserilor din toată lumea, veniți și vă scuturați penele aice și le scarmanați, căci duminică e nunta lui Iordache Zmeul.» Apoi plesnește iar și zi: «Voi Ielelor, voi faraoancelor, veniți cu ace, veniți cu foarfece și coseți pernele, căci duminică e nunta lui Iordache Zmeul»." Ea a făcut așa ș-au venit cîte păseri sînt pe lume și, într-un ceas, a fost totul gata. Apoi au venit Ielele și au prins a coase, că au făcut o zestre cum n-a mai fost. Duminică dimineața, ea a dat zmeoaicei pernele gata. Erau acu să pornească cu nunta la cununie, dar Iordache Zmeul nu se da să se cunune, păn' ce nu o va săruta pe Toderița. Ea cu nici un chip nu vra. Au început s-o roage cu toții, păn' și mireasa: „Lasă-te, Toderiță, să te sărute, căci ce-i o sărutare? Uite-te, eu sînt logodită și, trecînd pe lîngă o grădină, am rupt niște flori și grădinarul m-a prins de mînă și nu m-a lasat păn' nu m-a sărutat." Atunci Iordache Zmeul sare ș-o apucă de mînă ș-o aruncă

într-o parte. „Așa ți-i treaba? Atunci mie nu-mi trebuiești! Îndată dezbracă-te!" A îmbracat-o pe Toderița în hainele cele de mireasă și s-a cununat cu ea. *D-l Ioan Zvorîșteanu, Botoșani*

*

Talharii și fata

A fost odată un om bogat tare și avea o fată (asta zice că-i adevarat, nu-i poveste) și s-a dus omul cu femeia lui de acasă la o cumătrie, lăsînd pe fată singură, numai cu o copilă din sat. Zaplaz înalt avea la casă, încuietoare bună la poartă era, nu s-au gîndit că se va întîmpla ceva. Dar tocmai în acea noapte au venit 12 talhari, ei erau toți 12 frați și aveau mamă ș-o soră în pădure. Mai întăi a mers numai unul să vadă ce-i în casă. Aude fata bătînd cînii. Bate cineva la ușă; ea întreabă cine-i acolo. I se spuse că e un om, se roagă să-l primească la mas. „De ești om bun, întră, de nu, nu întra!", a zis fata. El a zis că-i bun. Întră el în casă, ea pe loc a cunoscut cu cine are de vorbă. Ia niște buci și se face că vrea să facă o șfară să lege mătura, că i-a zis mama să mături cuptorul și să puie păpușoi la uscat în cuptor; și-l roagă pe dînsul să-i ajute. El ia de-un capăt de ață și tot se duce cu spetele spre ușă. „Deschide ușa și ieși în tindă, zice fata, că trebui să fie șfara lungă." Din tindă a ieșit afară și ea tronc! zăvorul pe ușă. „Eu ț-am spus ție că de ești om bun, să vii, da dacă-mi ești de-aiștia, rămîi afară!"

Talhariul s-a dus la ceialalți frați și le-a spus că nu-i nime acasă decît două fete; dar să meargă ei după casa cea mare și să sepe pe dedesupt, că acolo sînt bani. Fata n-a dormit, s-a pus la ascultat. Aude cum sapă ei, ia sabia în mînă și așteaptă. Ei au făcut bortă și l-au trimes tot pe acela care a fost în casă să între. Cînd el a bagat capul înuntru, fata hîrșt! capul cu sabia, c-a ajuns cine știe unde. Ei au stat ce-au stat, îl trag afară și văd trupul fără cap; l-au învălit în niște paie și la fugă. „Ne-ai făcut tu nouă, că ne-ai omorît pe fratele nostru, dar ț-om face și noi ție!", zic ei, amenințînd spre fată, căci știau că nime altul decît fata nu le-a făcut.

Să iau și să duc acasă și, la două săptămîni, se îmbracă unul dintr-înșii frumos, își ia cai și trăsură și vine la omul acela în stărostie. Tatăl fetei vede așa un domn bogat, îi dă fata. Fac nuntă și a doua zi o ia cu toată zestrea ș-o duc în pădure, la casele lor. Dar cum a ajuns, n-a mai întrat cu dînsa în casă, drept în pivniță a aruncat-o. „Șezi acolo, i-a zis el, că amuș ț-a veni și ție vremea, ca și fratelui nostru."

Sora talharilor a văzut-o cînd s-a scoborît din trăsură că e așa de frumos îmbracată, să duce fuga la pivniță și-i zice: „Dă-mi tu mie mărgelele ce le ai la gît și eu te voi scoate de aici!" – „Ți le dau!", ș-a scos de la gît mărgelele, cine știe cît vor fi fost de scumpe, poate 5 lei, și i le-a dat. Copila a deschis pivnița ș-a dat drumul fetei, a închis iar ș-a pus cheile pe cui și s-a culcat. Talharii ascuțeau cuțitele, săbiele ca s-o taie. Ea, cum a scapat, la fugă și la fugă prin pădure. Aude că

aleargă după dînsa; să suie iute într-un brad. Dar ei aveau suliți lungi și tot cu sulițele cele împungeau prin copaci ș-au nemerit tocmai în copacul unde era ea, c-au împuns-o în pulpă. Atunci unuia i-a curs sînge cald după gît în cămeșă. – Ea a luat iute brîul și s-a legat la picior ș-a încetat sîngele de curs.

„Nu-i?", întreabă unul. „Nu-i, zice acesta, da pesemne plouă, că nu-ș ce m-a udat păn' la cămeșă." S-au dus ei mai departe, ea s-a scoborît din copac și la fugă. Dar cînd a fost pornit de acasă, a fost luat un sac cu pene și, pe unde mergea, tot lasa pene, ca să știe drumul, pe unde să se întoarne. A ajuns la drum; întâlnește 12 care cu piei. „Bădică, zice fata, făceți-vă pomană și mă ascundeți sub piei, că aleargă talharii după mine să mă prindă – și duceți-mă la tata acasă, că tata carele astea vi le-a umplea cu pîne, mulțămită că m-ați scapat." Au luat-o ș-au pus-o în carul cel dintăi tocmai sub pielea cea de pe urmă, ș-au pornit. Vin talharii: „N-ați văzut o fată așa ș-așa?" „N-am văzut!" „Stați ca să cătăm în care." Au catat în toate, au străpuns cu sulițele, a venit și la carul ist de pe urmă, au rădicat toate pieile, numai o piele mai era, pe aceea n-au rădicat-o. „Nu vedeți că nu-i?", le-a zis omul. „Puneți-mi acu pieile la loc!" Cărăușii au pornit și, cînd erau aproape de sat, fata le-a zis: „Vedeți casa cea mare, cu stodoală mare, unde cîntă lăutari (căci încă juca nunta), e a noastră, duceți-mă acolo." Cînd a văzut-o tatăl său, a dat drumul la lăutari și la nuntași – și auzind toate, a mers ș-a spus la vornicul să aducă jandarmi să-l prindă pe dînsul. Dar tatăl fetei nu știuse ce pățise ea înainte cu talharii și cum tăiese la unul capul. Ea capul, păn' au venit părinții, l-a îngropat și în locul acela a astupat ș-a uns; la ce să le mai facă și părinților grijă! Așa fată vîrtoasă era ea! Atuncea le-a spus toate, cum s-au întîmplat. Vine și el; ea iute se ascunde pe cuptor. Părinții se fac că nu știu nimică. „Da ce face fata noastră? Vă ascultă? Lucrează? Vă place, sînteți mulțămiți cu dînsa?" – „Ne place, lucrează, zice el, am venit că m-a trimes să văd ce mai faceți D-voastre." „Poftim, șezi", i-a zis tata fetei. Iar pe de altă parte a mers de-a dat de știre că a venit. Îndată l-au bagat în fiere și s-au dus la casa lui. Acolo, bogățiele de pe lume erau, poloboace cu bani...! Pe toți i-a prins și i-a omorît, numai pe copilă au lasat-o.

Ghiorghi Torschi, Mihalcea

*

Fata morariului

A fost un morari ș-avea o fată. Părinții s-au dus la o nuntă, iar fata a ramas singură acasă. Noaptea, au venit 24 de talhari la pradat. Fata, la care cum întra pe fereastă, îi tăia capul cu coasa și-l trăgea în casă; păn' la al 24-lea; acela a vîrît numai oleacă capul, ea l-a atins puțin și el a fugit.

La 6 luni, a venit un prinț cu fes, s-o logodească. Părinții au dat-o. După nuntă, ea a plecat cu trăsura lui. Ajungînd într-o pădure, el a rugat-o să-i caute în cap. Văzînd ea semnul, l-a întrebat ce semn are. „E semnul care mi l-ai făcut tu! Nu mă cunoști, cățea ce ești? Adă-ți aminte de cei 23 ce i-ai omorît. Acu ești tu în mîna mea!" A luat-o ș-a legat-o c-un lanț de trăsură dinapoi și ea a alergat în urma trăsurei păn' la casa lor. A ajuns mai mult moartă. El a luat-o ș-a aruncat-o în pivnița cu trupuri și s-a pornit la pradat pe împaratul. Pe încetul, ea ș-a venit în fire; aude talharii viind; o aduceau pe fata împaratului tăiată ș-au aruncat-o tot acolo. Fata morariului sta ascunsă după un poloboc ș-a sărit inelul cu degetul fetei împaratulu tocmai la dînsa. Fata l-a strîns. A doua zi au venit talharii ș-au găsit-o ș-au pus-o să care apă într-un ceaun, ca s-o fiarbă și pe dînsa. Un talhari o păzea să nu fugă, dar văzînd-o așa de frumoasă, i-a fost milă ș-a învațat-o să fugă, să se ascundă într-o peșteră a lor; păn' ce vor porni ei s-o caute, iar pe urmă să se suie într-un brad des. Îndată au alergat cu toții după dînsa, dar văzînd că nu-i, s-au întors. A fost început a ploua tare și s-au aciuat de ploaie sub brad. Da unul zice: „Oare nu-i aice?", și începe a împunge cu sulița în sus, încît a spart-o la picior ș-a început a-i curge sîngele pe pălărie. Acesta care știa a spus că plouă. După ce s-au dus talharii, fata a fugit, păn' a ajuns doi oameni cu care, duceau snopi. „Mă rog D-voastre, zice ea, faceți-vă milă de mine și mă ascundeți, căci am un dușman, mă ajunge din urmă." Văzînd talharii sîngele, au pornit pe urma ei și, răsturnînd carele, a dat Dumnezeu că snopul acela a căzut în șanț și n-au bagat samă. Apoi, ea ajungînd acasă, a trimes inelul și degetul la împaratul, să le dea oaste și, prinzîndu-i, pe toți i-a omorît, numai pe acela nu, care a scapat-o; cu acela s-a măritat.

Ion Pisarciuc, Roșa

*

Fata, caii, inelul și talharii

A fost odată un boieri ș-avea un ficior. El se ducea sara pe la scutelnici, pe la șezători, să mai uita pe la fete, asculta povești – ș-acolo venea ș-o fată ce slujea la boieri. Într-o sară, zice ficiorul boierului către fete: „Care din voi va merge să-mi aducă inelul din degetul spînzuratului, eu pe aceea o voi lua!" – Spînzuratul era un talhar mare, pe care oamenii l-au fost prins și l-au fost spînzurat, ș-amu în jurul lui ceialanți talhari pusese 24 de cai cu coama de aur ca să-l păzască și nime nu se putea apropia. – Fata ce slujea a tăcut, n-a spus la nime nimic, dar chiar în noaptea ceea s-a dus ș-a scos inelul din degetul mortului, a apucat o iapă de coamă și pe ici i-i drumul, iar ceialanți cai, toți după dînsa. Cînd a ajuns acasă, boieriul și toți s-au spăriat. Amu să temeau de talhari, să nu vie la dînșii să-i omoare. Ce să facă cu caii? Se sfătuiesc ei să-i ducă la împaratul. I-a și pornit în taină, trimițîndu-i și inelul. Împaratul a întrebat cine a făcut vitejia aceasta? I s-a spus că o fată și împaratul i-a dat milioane.

Amu, fata nici nu vra să se mai ducă după ficiorul boieriului, ș-a fost cumparat în tîrg curți, ș-a tocmit slugi și trăia ca o baroneasă. Talharii, după ce au dat că nu le sînt caii, s-au împrăștiet care

încotro, prin lume, s-au îmbracat unul ca jidan, altul ca țigan, altul cerșători, doar ar afla unde le sînt caii. Mergînd unul prin satul acela, întâlnește un băiet păscînd oiele. Îl întreabă de n-a auzit ceva despre spînzuratul și caii care-l păzeau; de nu știe unde-s? Băietul spune că caii se află la împaratul și că o fată a făcut vitejia aceasta. „Unde-i fata ceea?" „Fata-i în tîrg." „Nu m-ai duce la dînsa, că ț-oi da un galbăn", zice talhariul. „Ba te-oi duce, de ce nu?" Și-l duce păn' la poarta ei și-i arată casa.

Talhariul a doua zi se îmbracă frumos și vine cu trăsura la fata acasă, s-o ceară. Fetei i-a plăcut, că era frumos, și i-a spus că poate va merge, dar era în vorbă cu altul, îi va da însă aceluia cuvîntul înapoi și s-a face. El a rugat-o tare să vie păn' la curțele lui, că nu șede departe de acolo, i-a spus cum să apuce, după ce va ieși din tîrg, pe un drum la dreapta prin pădure și va ajunge păn' la poarta lui.

Servitoarea cucoanei acelia a auzit toate și fuge ea drept acolo, gîndea că poate o va lua pe dînsa. A doua zi dimineață, ea pune caii la trăsură și să duce. Ajunge întocmai așa cum i-au fost spus, la niște curți mari, la o poartă de aramă. Ea să scoboară și spune vizitiului să vie mîne s-o ieie, că știa bine că soacră-sa n-a lasa-o în ziua ceea. Căci el așa i-a fost spus, că are mamă și surori.

Întră ea în ogradă, niște cîni cît niște zmei de mari erau legați. Merge în casă, întră într-o odaie, nu-i nime, numai paturi o mulțime erau acolo, întră în a doua, numai puști. În a treia, numai săbii și pistoale. Ea atunci s-a spăriet, a văzut că nu-i bine. Să duce într-a patra, într-a cincea, păn' într-a noua: acolo era bucătăria. Pe vatră fierbeau strașnic niște cazane, da pe masă sta întinsă, tăiată, sluga ei și mîna îi spînzura cu inelele. Ea a luat ș-a tăiat mîna ș-a ascuns-o în buzunari. Mai deschide o ușă, acolo era pivnița, plină de trupuri de oameni. Deodată, numai ce aude împușcînd, chiuind, șuierînd – veneau ei. Ea, ce să facă de frică? S-a bagat între trupuri. Aude că întră ei și toarnă zuruind la bani. Pe urmă, aude cum în bucătărie mai taie carne din fată ca să facă friptură. „Ei, zice acela, ce carne-i asta, e numai macră, dar să fi venit stăpînă-sa, aveam mîncare bună; acea-i grasă! Las' că mîni iar am să mă duc s-o chem. Nu știu de ce n-a venit ea astăzi." Fata, în camară, numai tremura. A stat ea acolo până n-a mai auzit nimică, amu ei s-au fost așezat la culcare. Cînd a gîndit ea că dorm, a ieșit încetișor și tot a deschis pe-ncetul ușă după ușă, numai ea a știut cu cîtă frică mergea, să nu deie de ceva, să nu răstoarne, să nu deie peste cineva. Cînd la tindă, cînii au simțit-o, au început a latra strașnic. Ea s-a bagat fuga sub un pat. Talharii s-au sculat, au ieșit afară cu puștele ș-au început a striga, au început a împușca, nu-i nime... Merg înapoi în casă și să culcă. Ea a așteptat iar, păn' a gîndit c-au adormit; a ieșit și la fugă peste poartă, în pădure. Cînii iar fac un huit, de Doamne ferește! Talharii ies, ea iute s-a bagat într-o bortă de copac. Ei au căutat pes' tot locul, n-au găsit nimic și iar s-au dus. Ea, cum a ramas singură, la fugă. În tîrg, a mers drept la căpitănie ș-a cerut să-i dea pe sară, la casa ei, un regiment de soldați. Cum a venit acasă, s-a gătit frumos, parcă nici n-a fost nimic, și l-a așteptat. Vine talhariul și începe a o săruta,

a o drăgosti: „Draga mea, scumpa mea! De ce n-ai venit ieri, că mama mea așa s-a suparat, pentru cît te-a așteptat!" „Am să mă duc, cu bună samă, mîne; ieri n-am putut, c-am avut oaspeți, azi rămăi d-ta la mine, să stăm amîndoi la masă. Eu, de bună samă, mă duc după d-ta, căci pe acela l-am departat." El s-a bucurat tare. Au stat la masă împreună; la urmă, cere el apă. Ea merge și-i aduce și-i aruncă mîna în pahar. „A!, zice el, tu ai fost astă-noapte la noi, cînd băteau cînii!" „Eu", zice ea; și deschide fereasta, ușele... Atunci soldații au și năvălit și au turnat toți cu puștele într-însul...!

Ș-așa groază a tras ea, că te-nfiori numai cînd vorbești, dar ea, c-a fost în mîna lor, la dînșii în casă, o biată fată!

Catrina Beicu, Mihalcea

*

Fetele împaratului

Era un împarat ș-avea trei fete și zestrea lor era cîte o ladă de bani, puși într-o odaie. Talharii tot veneau și furau bani de acolo. S-a pus fata cea mai mare să-i prindă, a adormit și nu i-a putut prinde, dar nici ei n-au putut lua. S-a pus cea mijlocie, tot așa. Merge cea mică cu trei ofițeri și n-a dormit deloc. Cînd au venit talharii, ea pe ofițeri i-a trezit și iar n-au putut lua nimic.

Văzînd talharii că fetele le stau în cale, s-a făcut cel mai mare ficior de împarat și s-a dus la împețit. A făcut nunta cu fata cea mare ș-a adus-o acasă. I-a dat cheiele, să meargă în tot locul, numai într-o pivniță, nu; și el s-a dus cu talharii pe la potici.

Fata a îmblat prin toate părțele ș-a întrat și-n pivniță. Acolo era plin de trupuri și capete de oameni morți, iar în mijlocul casei sta aninat de grindă un trup spînzurat, din care tot curgea sînge într-o cadă, ș-un strop a stropit-o pe fată pe frunte. Ea a venit degrabă și s-a spalat, dar pata nu s-a dus. A luat și ș-a legat capul și s-a făcut că-i bolnavă. Cînd a venit el ș-a chemat-o să mănînce, ea n-a vrut. A întrebat-o ce are la cap? Ea a zis c-o doare. I-a luat legătura cu de-a sila ș-a văzut. Cheamă pe calău: „De-amu, zice el, dă-o și pe asta acolo și-i taie capul ș-o pune în locul celui spînzurat." A dus-o ș-a omorît-o și pe dînsa.

A mers el iar la împaratul ș-a spus că femeia lui se află bine și dorește să vie sora-sa cea mijlocie la dînsa. A mers și asta; și ei i-a dat cheile și i-a zis să nu meargă în pivniță. Ea a întrat și s-a patat la mînă ș-a tăiet-o și pe dînsa tot așa. Vine iar talhariul ș-o cere pe cea mică. Aceea a zis că mai întâi se duce să-și scoată o rochie de la croitor. A mers de ș-a catat o șubă ș-o frînghie și s-a legat sub trăsura talhariului. El, dac-a văzut că nu vine, a pornit singur. Pe drum așa de tare o scutura trăsura, că de-abia mai putea să răsufle, cînd a ajuns. Ea a ieșit și s-a ascuns. Talharii s-au dus de-acasă, da ea a mers ș-a găsit cheile și s-a bagat în pivniță. Acolo a găsit moarte pe surorele ei. Aude deodată că vin talharii. Ce să facă? Ia degrabă și se ascunde sub trupurele celea. Talharii au întrat c-o cucoană și

c-un boieri și c-o copilă și i-au omorît. Da copila avea un inel în deget și calăul tot vra să-l scoate și nu-l putea.

Au tăiat-o și inelul a sărit tocmai la capul fetei, lîngă trupuri, și l-a luat. Cum a simțit că s-au dus talharii, ea a ieșit ș-a fugit prin pădure păn' acasă la tatăl său de-a spus. Împaratul îndată a trimes oaste de i-a prins și i-a omorît.

Auzită în Botoșani de la d-ra Agripina Sirghevici

În o variantă din Mihalcea, talhariul cumpără pe rînd, de la un moșneag, 3 fete, pe care tot le vedea prășind pe cîmp. Îi dă uniia un măr în mînă și-i spune că să nu meargă într-o odaie; ea a mers ș-a scapat mărul jos de spaimă, mărul s-a umplut de sînge și el a omorît-o, tot astfel și pe a doua. A treia a pus mărul în pernă și cînd l-a cerut, mai frumos s-a fost făcut, că n-a mers acolo. El, de bucurie că i-a ascultat poronca, nu știa ce să-i facă. Ea a cerut să ducă părinților ei o ladă de bani. El a zis că bine. A pus-o pe sora-sa în ladă (după ce le-a fost înviat cu apă vie și moartă) și i-a zis lui să nu să uite – iar el a dus-o. Tot astfel a făcut și cu a doua. Pe aceasta, el o iubea tare și o asculta. Într-o zi, ea i-a spus că, cînd va vedea-o închinîndu-se, să n-o supere, să-i dea pace, să nu vorbească cu ea atunci. După ce s-a dus el, ea a făcut un aluat din sînge și din făină și zahar ș-a făcut chipul ei. A îmbracat păpușa cu hainele ei ș-a pus-o să citească; apoi a fugit. El, văzînd-o, i-a dat pace, până a doua zi. Atunci merse și, vrînd s-o sărute, o mușcă și-i căzu o bucată în gură. „Dulce ești!", zice el. Dar apoi văzu că e aluat. Porni după dînsa, ea se ascunse la un om în car, într-un sac de cărbuni, ș-apoi a urmat cum știm.

D-na A. Constantinovici

Omorîtorul de femei

A fost un împarat ș-avea un ficior rău-crescut. Într-o zi, a luat bani de la tatăl său și s-a dus în lume. În curînd a cheltuit banii toți ș-acuma sta lîngă o apă și gîndea ce să mai facă. Iată că din apă iese un om și-i spune: „Dacă mi-i aduce tu mie o fată, să știi că-ți dau 5 milioane." Ficiorul de împarat știa în acel oraș o văduvă bolnavă, cu trei fete. Să face doctor și spune ca să vie fata cu dînsul, că-i va da doctorii. Cînd au fost afară din oraș, i-a spus: „Dacă vrai să mergi cu mine, bine; da de nu, te omor!" Fata a mers cu el, păn' la apa ceea. Omul acela a venit și i-a dat banii și i-a dat ș-o oglindă. „Cînd te vei uita în oglinda aceasta și vei vedea că ai o cruciță vînătă pe frunte, să știi că am trebuință de tine, să vii aice și să mă aștepți." A luat fata și a dus-o cu dînsul într-un ostrov de mare, acolo își avea el locuințele lui. A dus-o în casă ș-a primblat-o prin toate odăile, una era mai frumoasă decît alta; au ajuns și la o ușă de aur. „Iată, zise el, eu te-am luat ca să fii aicea stăpînă; în toate odăile ai voie să te primbli, numai în odaia asta n-ai voie să întri. Eu mîne plec de-acasă pe o lună de zile; tu caută de ascultă cuvîntul meu." I-a dat și un măr de aur în mînă ca să se joace; și a doua zi a pornit.

Fata de-abia a așteptat să-l vadă pornit și tocmai în odaia ceea s-a dus. Acolo, în mijlocul odăiei, era un trunchi mare și în el înfipt un topor; iar alăturea, jos în pămînt, era o groapă, plină cu sînge și cu trupuri de fete. Cînd s-a plecat ea să se uite, mărul i-a căzut din mînă în groapă. L-a scos ea, l-a spalat, dar ce folos, că sîngele nu se mai ducea.

Luna a trecut degrabă și omorîtoriul a venit înapoi. A sărutat-o, a dezmierdat-o, apoi a cerut să-i arăte mărul. Mărul fiind patat, el a luat-o ș-a dus-o în odaia cu trupurele, i-a pus capul pe trunchi, i l-a tăiat ș-a aruncat-o cu celelalte la un loc.

Ficiorul cel de împarat acuma cheltuise banii; se uită în oglindă și vede semnul acela pe frunte. A mers la mal și iar s-au întâlnit amîndoi. L-a trimes să-i mai aducă o fată. Acuma s-a făcut preot ș-a amăgit-o. I-a dat iarăși bani și fata a pățit ca și sora-sa cea mai mare. Acu omorîtoriul a fost stat 2 luni în călătorie. Îl cheamă iarăși pe ficiorul împaratului la mal. El vine, căci iarăși avea nevoie de bani. „Du-te și mai adă-mi o fată, a zis el; trebuie să știi că până acuma am avut 99 de fete și, pentru că nici una nu m-a ascultat, pe toate le-am tăiat, vreau să mai fac o încercare și cu aceasta a sutelea și dacă nici ea nu mă va asculta, atunci am să mă duc prin lume și să tai toate femeile cîte sînt; și mici, și mari, și copile, și bătrîne, să nu mai fie nici picior de femeie pe pămînt." Ficiorul de împarat i-a adus fata – acuma el a smomit-o ca ofițeri – a luat banii și s-a dus. O primblă el și pe aceasta, îi dă mărul și-i dă aceeași poroncă și a doua zi pleacă pe 3 luni.

Fata, cum a ramas, nu s-a lasat nici ea mai pe jos. A întrat acolo, a scapat mărul, l-a scos și l-a spalat, dar, văzînd că nu se șterge, l-a aruncat mânioasă, singură în groapă. „Las' că voi mai găsi eu aice mere de acestea", gîndește ea. Merge prin grădină să caute și găsește un măr, plin cu mere de aur. Vine înapoi în odaia cu ușa de aur, să se uite mai bine ce se află pe acolo. În odaia ceea lucrurile toate și păreții erau de aur. Vede un dulap de aur; îl deschide. Vede niște apă. Vra să vadă la ce poate să fie bună. – A fost picurat puțină pe un trup și vede că trupul se mișcă. Iute ia și pune capul la loc, toarnă apă și învie pe-o fată. Scoate trupurile și le învie pe toate. „De-acuma, zice ea la fete, duceți-vă care unde vă va îndrepta Dumnezeu prin lume, dar să nu cumva să spuneți unde ați fost." În ostrovul acesta mai locuiau și alți oameni. Ea a mers ș-a chemat un meșter și i-a dat tot aurul ce l-a găsit în palat, precum și mărul din grădină cu merele, și i-a spus ca să-i facă o corăbioară mititică, închisă cu totul și să nu se cunoască pe unde e deschizătoarea. Apoi a chemat oameni de au sfarmat curțile acelea păn' la temelie și grădina și tot, încît să nu să mai cunoască nici semn, cînd va veni el.

Cînd a fost corabia gata, ea s-a vîrît înlăuntru și a zis să-i dea drumul pe apă. Corabia a mers tocmai păn' la împărăția tatălui băietului ce o vînduse pe dînsa. Ficiorul cel de împarat, nemaiavînd de unde capata bani, se înturnase acasă. Într-o zi, primblîndu-se pe malul mării, vede ceva strălucind de departe. A trimes oameni cu corabia să vadă ce lucru e așa strălucitor; să i-l aducă. Au adus

corăbioara; era de toată frumuseța. A dus-o la palat ș-a pus-o ca o minune, în odaia sa. Fata a așteptat păn' vor dormi cu toții; a ieșit din corabie și i-a furat ficiorului de împarat o ciubotă. A doua zi, caută ciubota, nu-i nicăiri. A doua noapte, i-a furat straiele. S-a priceput el că trebui să fie cineva acolo și, temîndu-se, sara s-a suit în pod cu pușca și se uita printr-o gaură ce o făcuse în podeaua odăiei. La o vreme de noapte, vede că se deschide ușa corăbiei; el a rădicat cucoșul de la pușcă, să dea, dar la lumina ce venea din corabie, zărește chipul unei femei tinere. „Asta nu-i de împușcat, gîndește el; mă duc jos la ea." Dar cînd a venit, ea nu mai era. El a început a o ruga că numaidecît să iasă, că nu-i va face nimică. Fata a ieșit și el a cuprins-o în brațe. „Cine ești tu și cum de vii aice?" „Nu mă cunoști, tu m-ai vîndut fărmăcătoriului, păgînului aceluia..." „Te rog, iartă-mă, zice ficiorul de împarat; cunosc ce rău v-am făcut la toate, dar dacă vrai, pot să îndrept ceea ce am făcut; rămăi aice și fii soția mea!" „Aș vrea, dar nu pot, zice ea, căci și eu i-am făcut lui pe fața, el acuma trebuie să mă caute în toată lumea, să mă omoare, dar dacă mă va ajuta Dumnezeu și-l voi birui, atunci ne vom cununa. Acuma să-mi dai ajutori să scap de dînsul!..." El a zis că o va ajuta. „Să pui în grabă să-mi facă un turn foarte înalt, în care numai eu să știu pe unde să întru..." Auzind și împaratul cel bătrîn de întîmplarea aceasta, a chemat îndată zidari și au făcut turnul cerut de ea.

Cînd a fost turnul gata, ea s-a îmbracat ca o cerșitoare, s-a schimbat la fața ș-a pornit în lume, să se întălnească cu dînsul. Se întălnește cu un calic, acela era el; ea l-a cunoscut, dar el pe dînsa, nu. Să ia cu dînsul de vorbă și-i spune că e o fată înșelată și pradată de barbat; și că se duce să-l găsească să-și răzbune asupra lui. „Ne-am găsit bine, zice el, căci și eu cam aceeași cale o fac; și pe mine m-a înșelat femeia ș-a fugit." Din vorbele acestea s-au făcut prieteni și, fiind noaptea, au poposit amîndoi la o crîșmă. Ea a dormit în sara ceea cu dînsul și l-a întrebat în ce-i stă puterea? „Jumatate din puterea mea e în cărticica aceasta; cu ea, cînd mă arunc în apă, merg și nu mă vede nime" – dar cealaltă jumatate n-a vrut s-o spuie.

După ce-a adormit, fata i-a furat cărticica ș-a dat-o în foc, apoi a fugit cît a putut. Cînd s-a trezit el ș-a văzut, s-a priceput că aceea fusese ea ș-a pornit cu mai mare furie s-o găsască.

Ea a venit acasă și s-a suit în turn și-l aștepta. Văzîndu-l de departe, a strigat: „Ce mă cauți, iată-mă aice!" El a venit într-o fugă sub turn, dar nu să putea sui. A căutat niște leațuri și cuie ș-a început a bate cîte un leaț ș-a se sui. Cînd a fost pe la jumatate, ea s-a scoborît pe o frînghie, pe de altă parte, ș-a scos leațurele și cuiele în urma lui. Cînd era el destul de sus, a văzut-o pe dînsa că e jos, dar acuma nu se mai putea scoborî. Ea a fugit repede și s-a ascuns. – „Ce putere mai ai?", l-a întrebat ficiorul de împarat. „Am putere că, cînd voi sufla o dată asupra ei, s-o fac fărîme." „Suflă asupra pietrei aceștia, să vedem." El a suflat și piatra s-a făcut năsip. Atunci a căzut și el de-acolo jos, mort. Cu toții s-au bucurat ș-au sarbat nunta.

De la d-nul Vasile Chiseliță, Mihalcea
(A auzit-o în România, de la niște covali.)

Urechea în foc. Somnul pe un an

A fost odată un om ș-avea 3 fete, dar ele se țineau tot pe sus. Vine odată un boieri în pețit; cea mare îndată s-a dus. Acela era dracul.

Cum ajunge acasă, o trimete să aducă apă și-i spune că nu cumva să dea apă la hulubii ce se află la fîntînă. Ea l-a ascultat. Apoi el ș-a tăiat urechea și i-a dat-o ei s-o mănînce; și s-a dus de-acasă. Vine sara înapoi ș-o întreabă: „Ai mîncat urechea?" Ea îi spune că da. „Ureche, ureche, unde ești?", întreabă diavolul. „În ciubăr", răspunde urechea. „Vezi că n-ai mîncat-o?" Ia sabia și-i taie capul și-l azvîrle în ceaun. A doua zi, merge la tatăl fetei și-i spune că femeia lui e singură și-l roagă s-o dea pe cea mijlocie să stea cu ea. A dus-o și pe aceea și tot așa a făcut. Aduce și pe a treia.

Aceasta merge la fîntînă și dă apă la hulubi. Hulubii au învațat-o că, de-i va da urechea, s-o azvîrle în foc, că el îndată va adormi; apoi să meargă în pivniță, să ia apă vie și moartă și să învie pe surorele ei. Ea a făcut așa; și el, întrebînd pe ureche unde e, urechea n-a putut răspunde. Atunci pe dînsul l-a cuprins somnul ș-a adormit pe un an. Ea a mers și a înviat pe surorele ei și s-au dus.

Auzită de la d-na Tasiluța Nastasi, Siret

În alte variante, se spune că a dat urechea la mîță, iar pe mîță a legat-o la pîntece și urechea a răspuns că e lîngă inimă. El s-a bucurat și n-a mai tăiat-o.

§ 6. Credinți despre trai, sfadă etc.
Dulcele și amarul

Cînd e traiul cuiva bun, se zice că trăiește „ca în sînul lui Dumnezeu". „Ca la pieptul mamei." „Ca în pîntecele mamei." Trăiește „ca banul cel bun".

Cînd îi e traiul rău, să zice că trăiește „ca în iad". „Nici diavolii în iad nu pot așa să te chinuiască." Îi e „ca dracului în spini". „Ca cînelui în car." „Ca viermelui în hrean."

Povestea viermelui în hrean e următoarea:

Viermelui, în hrean fiindu-i rău, fiind hreanul iute, s-a dus în morcov, căci e dulce, dar a pierit, nefiind deprins cu dulcele. Așa și omul, dacă s-a deprins cu răul, merge cu el înainte, ce are să facă: „Rău cu rău, dar mai rău fără rău!"

„Sînt sătulă ca de hrean!" să zice despre ceva neplăcut.

„Îmi știe el moarea mea!", adecă răutatea; zice cineva despre un om ce a mîncat de la el „papară".

Cînd cineva nu-ți place, zici că ți-i drag „ca sarea în ochi și ca chiperiul în nas".

„Îl chipărează el bine", „îl frige bine", se zice cînd îl ia pe cineva „în răspăr" sau îl apucă la „trei parale", la răfuială.

„Cînd e omul suparat,
Nu-i mai da borș chiparat."

Adecă nu-l mai supara cu vorbe aspre, amare.

„Oi, saracul măritat,
Tare-i acru și sarat,
Și amar, și chiparat...".

Să zice: „Dă-i chiperi!..." Adecă : ocărește-l !

„Las' să sufere, că bine a știut să dea la alții hrean, și chiperi, și foc!..." A le face durere, a-i nenoroci.

De la d-na Ecat. Șcraba, Mihalcea

„Dă Doamne să-ți fie ție traiul așa de dulce, cum mi-l faci mie..." blastămă femeiele.

Soacră, soacră,
Poamă acră,
De te-ai coace
Cît te-ai coace,
Tot dulce nu te-ai mai face.
De te-ai coace
Un an ș-o vară,
Tot vei fi acră ș-amară.

Cînd se naște un copil, i se pune zahar în scăldătoare, or miere sau lapte, ca să-i fie traiul dulce; iar tot timpul oamenii caută să fie veseli, pentru ca să fie traiul copilului vesel.

La nuntă, iarăși, se pornește totul cu veselie. Cum va fi ziua nunței, posomorîtă sau frumoasă, așa va fi viața tinerilor. *Botoșani*

În Roșa, se spune că dacă a doua zi, la „legătoare", va fi veselie, va fi traiul mirilor vesel, iar dacă se vor bate nuntașii, se vor sfădi, așa le va fi și traiul. Atunci nănașa îi „îndulcește" pe toți cu zahar, să le fie viața tinerilor dulce.

„Îndulcește cu vorba" se spune cînd, la o petrecere, gazda știe a îndulci prin cuvinte.

Omul niciodată să nu minească nimică a rău, totdeauna să minească a bine, căci așa se întîmplă; iar mai ales visurele, niciodată să nu le spui la un dușman; care-ți va fi prietin va zice că „să fie de bine", macar fie visul cît de rău; pe cînd dușmanul va meni a rău, macar să fie visul bun.

*

În ziua de Ajunul Crăciunului și toate cele două săptămîni cît țin sărbătorile, să te păzești să nu te sfădești, să nu fii ocărît, că vei fi tot anul.

Mihalcea

În ziua de Anul Nou, să nu huiești, să nu te sfădești cu nime, că te sfădești tot anul. De ești vesel în acea zi, ești vesel tot anul.

Botoșani

În duminici și sărbători, să păzește orcine să nu ocărască, să nu facă huit, că e pacat; preoții slujesc în biserică și omul de acestea să se apuce?!

De Probajine, cînd să „probozește codrul", să te ferești să nu te probozască nime, căci ești „probozit", „mustrat" tot anul.

Probajinele să țin pentru guri.

În ziua de Ziua Crucei, să iai din pom o perjă cu gura și s-o ții în casă și cînd auzi că te vorbesc oamenii, să te speli cu ea, cu apă.

D-na Elena Braha, Mihalcea

Vezi „mîncarea de Ajun" și perjele, vol. I, p. 56.

Cînd mănînci ceva acru tare, să zice „că-ți aduci aminte de toate neamurile". (Se va vedea partea IV, *borșul*.)

Cînd sare un cărbune, ai un dușman. Cînd huiește focul, te vorbesc dușmanii de rău sau are să fie huit în casă.

Cînd îți muști limba în gură, te vorbesc de rău. Cînd se clatină urechea stîngă, asemenea.

Ca să nu fie huit în casă, să nu lași să se facă pînză de paingăn în casă.

Să nu lași pirosteiele să stea cu picioarele în sus în cuptor.

Să nu mături pe pat cu mătura, că e huit.

Să nu te legeni cu scaunul, cînd șezi.

Să nu dai soponul din mînă altuia, cînd te speli, ci să-l pui pe ceva.

(Chiperiul... s-a văzut.)

Untdelemnul cînd să varsă, are să fie mare suparare.

O lingură mai mult cînd e la masă, are să fie huit (vezi *lingurile*, vol. I, p. 184).

Două furculițe sau două cuțite cînd sînt la cineva la un loc la masă, e huit.

(S-a văzut la *foarfeci*, *cuțit*, *topor*.)

(S-a văzut la *mîncare*, vol. I, p. 207.)

(S-a văzut la *blide*, vol. I, p. 135-136.)

(Să va vedea la *pînză*, partea III; la *apă*, partea IV; la *foc*, partea V.)

Despre guri, vorbe, napaste, să va mai vedea vol. II*.

*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Foc de visezi, ai dușmani. Jaratec de visezi, e inimă rea, îți e cineva rău, are inimă rea pe d-ta.

Cîne de visezi, ai un dușman și cum e părul de pe el, de acea coloare va fi: negricios sau balan etc.

Șerpe de visezi, e dușman. Uli, asemenea.

Vacă de visezi sau broască, e femeie dușmancă.

Pui, găini, ouă (s-a văzut...).

Femei multe de visezi sau oameni mulți, e sfadă, larmă.

Popă, mitropolit de visezi, e sfadă. În biserică de te visezi și că sînt preoții mulți, e judecată, huit mare.

Scripcari, e huit. Țigani, asemenea.

Crîșmă de visezi, au să te bată careva.

Bînd rachiu, vorbe rele; vin sau bere – bune.

Bani de aramă sînt vorbe rele.

Bani de argint – huit, boală, alții spun că vorbe bune.

Hîrburi stricate de visezi, e huit; oale, sînt guri, zavistie.

Gropi în pămînt de visezi, sînt vorbe, te vorbesc oamenii.

Linguri de visezi, sînt limbi, guri.

Ungînd de te visezi, văruind – astupi gurele.

Mîncînd de te visezi – vezi vol. I, p. 193-194.

Mere de visezi, e bataie, pumni. Mere crude, vorbe rele. Nuci, pere, sînt sfadă.

Mazere, fasole, grăunțe, bob, sînt vorbe rele, lacrimi.

Moară, rîșniță, e sfadă, huit. În căruță de te visezi, asemenea.

Cal înhamat, boi înjugați, e gîlceavă.

Cînd visezi că joci ori e nuntă, e huit.

§ 7. Marți

Marța și sîmbăta sînt zile pocite, rele. Marți să nu începi nimică, că nu sfîrșești cu bine. Marța nu-i de spori, nici de ajutor, dar de napaste și ură.

Marți e barbat, să nu te piepteni marți, că-i a napaste; cămeșă să nu îmbraci marți, nici unghiele să nu-ți tai, că îndată te ocărește cineva, plîngi, ai o suparare numaidecît.

Marța să nu pornești la drum, nici să nu începi nimică, să nu croiești, că straiul ce-l începi marța nu-l poartă omul sănătos, se îmbolnăvește, moare.

Să nu te lai marța, să nu te scalzi, căci toată ura oamenilor cade asupră-ți.

Marța, dacă începe a ploua, plouă toată săptămîna.

Marți s-a urzit lumea. Marți nu-i bine de urzit.

Marți s-a născut Domnul Hristos.

Ziua de marți e în cinstea lui Sf. Ilie (s-a văzut vol. I, p. 217.)

Marța cine se naște e lucru rău.

Marța, joia și sîmbăta, se face de dragoste, căci sînt zile de frupt. În descîntece, să zice:

Sfîntă Marți,
Scoate-mă între ceilalți! (Adecă între oameni.)

S-a văzut postul marți, asupra dușmanilor, vol. I, p. 233.

Marți sara e foarte rea. (Vezi vol. I, p. 230.)

(Credințele acestea sînt numai unde se află români sau urme de români; în Bucovina, celelalte naționalități tocmai marți încep totul, zic că gătesc mai degrabă și sîmbăta.)

§ 8. Corbul

S-a văzut de cînd mănîncă corbul hoit, vol. I, p. 35.

Corbul dintăi a fost alb, dar l-a blastamat Noia, atunci cînd l-a trimes din corabie să vadă de este pămînt și nu venea: „Ai, fi-u-ar pana pe tine cum e inima în mine!" și fiindcă inima lui Noe era amărîtă, neagră, corbul îndată s-a făcut negru.

D. Grigorașciuc, Mahala

În glumă, se spune despre un lucru ce n-a mai fost sau a fost tare de demult că a fost „pe cînd corbii albi".
De-aice și proverbul: „De pe cînd turcii albi."

*

În luna lui februar, crapă ouăle corbului, cînd e ger mare, și atunci le iese puii.

Corbul trebuie să se silească cu ouatul și cu clocitul, să-i crăpe din bună vreme ouăle, că să-i iasă degrabă puii, că de-a da în mart și i-or găsi furnicile în cuib, îi mănîncă. De aceea, în unii ani, sînt corbi mai mulți, iar în alții mai puțini.
În luna lui mart, furnica s-a pus ramașag cu corbul, că de-a putea sui el în vîrful copacului atîtea ocă de fier cît va sui ea, furnica nu i-a

mînca puii; că furnicele în mart încep a ieși. El a dus sarcina cît a dus, dar n-a putut-o sui până în vîrf. Furnica a luat de la dînsul fierul și l-a rădicat ea, dar nu l-a dus ca dînsul, drept, ci cotit, și așa l-a suit păn' în vîrf; și de aceea îi mănîncă corbului puii.

Ioan Pisarciuc, Roșa

Corbul n-are voie să bea apă; el e blastamat, căci n-a vrut să ajute lui Dumnezeu ca să curețe părăiele, a zis că: ce, s-a tăvăli de glod! Ș-acuma vara, cînd sînt secete mari, corbii așa țipă! Să suie sus și strigă la ceri să le dea apă; că el atîta apă bea, cît îi curge din ploaie în gură.

Corbi sînt tare puțini, căci lor musai să le mănînce viermii puii. Ei scot numai doi pui și chiar și de-i scot devreme, din doi, unul tot piere. Să pune viermele sub aripă și-l mănîncă până moare.

Ștefan Pita, Mihalcea

(Se va vedea vol. II* povestea cu judecata corbilor.)

Corbul și gangurul așa croncănește, cînd îi moare părechea! Dar hulubul nu, el îndată merge și-și caută alta. *Maria Struț, Mihalcea*

„Corb la corb nu-și scoate ochii"; proverb ce se zice mai ales cînd barbații infideli țin unul cu altul și se acopăr.

În povești, corbul, ca și cioarele, zboară până unde se bat munții în capete și aduc apă vie și apă moartă.

(S-a văzut corboaica mamă, vol. I, p. 478-479.)

Corbul e nazdravan, pe dînsul cu greu să-l poți împușca; doar cu mare înșăluială. Inima de corb e bună de înădușală. *Corcești*

Corbul nu e așa de greu de împușcat, dar nime nu vrea să-l împuște, căci apoi nu mai nimerește nimic ce ar împușca. *Roșa*

Dacă se mănîncă doi corbi pe o casă, are să moară acolo cineva. De merg croncănind corbii pe sus, are să moară cineva în sat.

Mihalcea

De croncănește „croncăul" pe deasupra satului, are să fie boală între vite.

Broscăuți

(În Mihalcea, se spune că și cioarele de croncănesc, la casă pier vite. Asemenea și cînd visezi cioare, vor peri din vite.)

Corbi pe aice, prin Bucovina, puțini sînt, ei se țin mai mult prin Basarabia, pe lîngă cirezile boierești. *Roșa*

Despre dușmani să spune: „Stau dușmanii ca corbii"; așteaptă cu toții să-l mănînce.

„Mînca-te-ar corbii" se zice ca blăstăm. În cîntece, blăstămul acesta e adesea pomenit.

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Corbul

Țipă puiul corbului
În poiana codrului.
Nime-n lume nu-l aude,
Numai cucoana din curte
L-a auzit și l-a-ntrebat:
De ce țipi tu, puiule?
Or ți-i foame, or ți-i sete,
Or ți-i dor de codru verde?
Nu mi-i foame, nu mi-i sete,
Nu mi-i dor de codru verde,
Da mi-i dor să zbor la țară,
Să beu sînge de catană,
Să mănînc carne de haiduc,
Să beu sîngele din turc.

Ropcea

Corbul și săbiele

A fost un băiet buiac; într-o zi, i-a venit gust să pornească în lume. Merge el, merge, ajunge noaptea într-o pădure. Merge mai departe, găsește în mijlocul pădurei o clopotniță. Să suie sus și începe a trage clopotul. Numai a mîntuit el de tras, iată că vine un om bătrîn. „Vină încoace", îi zice omul. El să duce; n-avea ce să facă. Îl duce până la niște palate, cu ziduri înalte, îl vîră înlăuntru și-l închide cu cheia acolo. Stă păn' a doua zi. A doua zi, vede că tot ce era în palatul acela era împietrit: și paseri, și animale, și oameni. Îmblă prin odăi și vede 3 fete de împarat stînd împietrite cu cartea dinainte. A stătut el acolo 2 săptămîni, iată că într-o zi vine un corb. „Băiete, băiete, zice corbul, tu de aice, de nu-i face ceea ce-ți voi spune eu, să știi că n-ai să mai scapi. Să te duci în odăi și să păzești trei nopți, să nu joace dracii ce vor veni, ș-atunci vei scapa, dar altfel, ești prăpădit. În noaptea aceasta, au să vie mulți draci, tu să-i alungi cît îi putea. Mîne au să vie și mai mulți; mîne am să vin și eu și-ți voi ajuta să-i alungi, dar poimîne n-am să pot veni, deși au să vie de te va lua groaza; îți voi da însă o pană a mea și cu aceea îi vei alunga." Băietul a catat să facă întocmai așa cum i-a spus. A avut mare luptă cu dînșii, dar, cu ajutorul corbului și penei lui, i-a alungat. A treia zi dimineață, s-a trezit în zgomot de glasuri; deschide el ochii și vede toată casa în picioare, oameni îmblînd, împaratul acelui palat, fetele, în fine, totul, totul înviase. De bucurie mare, împaratul nu știa ce să-i facă; a hotărît să dea un bal și să poftească toată lumea, iar pe fata cea mare s-o mărite cu dînsul. Vine corbul la băiet și-i spune: „Împaratul are să vrea să-ți dea fata, dar tu să nu te hotărești la nimic păn' după 9 zile, cînd voi veni eu; atunci îți voi spune ce să faci." Îl cheamă împaratul la balul acela să-i dea înaintea lumei fata; el spune că să-l mai aștepte cîteva zile și apoi le va spune de să poate însura sau nu.

La 9 zile, vine corbul și-i spune: „Ț-am ajutat eu ție să alungi dracii, ajută-mi acuma și tu mie la ceea ce te voi ruga să-mi faci și atunci te vei însura; căci eu nu sînt pasere, cum mă vezi, zise corbul, dar sînt băiet ca și tine; sora-mea însă m-a blastamat și m-am prefăcut în corb; ajută-mi și tu acuma mie, să mă fac înapoi om. Sora-mea e măritată și stă pe muntele de steclă. Tu du-te acolo, jos, la poalele muntelui și cînd îl vei vedea pe cumnatul meu cu o pană de aur la pălărie, să începi a-l hui, să rîzi, să stupești, spuind că cine a mai văzut om cu mintea întreagă să poarte pană la pălărie. El va arunca pana, da tu s-o iai și să fugi degrabă și să mi-o dai mie." Băietul a mers la împaratul și i-a spus că el va lua fata, dar îl roagă să-l aștepte din ziua ceea 3 ani, 3 luni, 3 săptămîni și 3 zile și de nu va veni păn' atunci, să poate mărita, dar apoi să-l aștepte cea mijlocie.

Au mers ei, au mers, păn' ce au ajuns la dealul de steclă. Acesta era aproape de mare. Iată că vede băietul pe cumnatul corbului mergînd la primblare și începe a-l tiohăi, cum l-a învațat. „Ptiu, da cine s-a văzut să poarte etc.", până ce a aruncat pana. Băietul a luat-o și a dat-o corbului, care aștepta acuma într-un copac, și la fugă amîndoi spre mare. S-au suit în luntre și au pornit. Cumnatul corbului, cum a văzut că i-a luat pana, după dînșii... și ajungînd la mare, nu a luat sama, a gîndit că aleargă pe uscat și, pășind în mare, s-a înecat. Corbul s-a întors înapoi la mal, a făcut ce-a știut cu pana și s-a făcut om înapoi. A luat pe tovarășul său și s-a suit sus pe munte la sora-sa. Ea, cînd l-a văzut, a încremenit. „Soră, sorioară, a zis el, acuma ce să fac eu cu tine? Pe părinții noștri i-ai taiat bucațele și i-ai aruncat preste lumea toată, iar pe mine m-ai prefăcut în pasere... numai Dumnezeu mă știe cîte le-am tras și de cîte ori eram să fiu împușcat de vînători și cum am scapat!...

Ce ți să cuvine ție acuma pentru acestea toate? Ce canon să-ți dau? Ca să te omor, nu vrau, prea mari pacate ai făcut, mai întăi trebuie să te pocăiești!... Iată, înfig săbiele acestea două în pămînt și tu să le uzi atîta, păn' ce vor prinde rădăcină și vor face mere, și atunci va fi semn că te-a iertat Dumnezeu; și dacă Dumnezeu te va ierta, să știi că te iert și eu." S-a luat cu tovarășul său și s-a dus. „De-acuma, hai la mireasa ta și te vei însura." S-au înturnat înapoi la împaratul; încă nu erau împlinite cele 3 zile; dar mireasa lui și surorele ei de mult s-au fost măritat; ba cea mare era acuma și moartă! Ea, cînd a murit, a lasat o scrisoare în saltariul mesei, pe care nime n-o putea lua, căci îi prindea saltariul mîna. Cînd a auzit el, s-a suparat foarte tare că nu ș-a ținut împaratul cuvîntul. L-au dus la saltari; el a deschis ș-a cetit scrisoarea. În ea, îi spunea că de vrea s-o aibă de soție, să meargă în cutare ostrov de mare, unde e îngropată ea, într-o casă cu 12 odăi; și în a 12-a va găsi mormîntul ei, cu o piatră de 40 centinare de grea. La fiecare ușă însă, se află lei și paralei de pază și pe aceștia numai cu inelul ei îi poate omorî și tot cu inelul ei și pe dînsa o poate învia, altfel nu. „Unde-i inelul?", a întrebat el. „La dînsa pe mînă!", i s-a răspuns. El a ramas ca mort. „Dacă leii păzesc la ușă, nu mai este chip de scos", a zis el întristat. „Haide macar ș-om cerca, a zis tovarășul său, și vom vedea de să poate sau nu." S-au dus ei amîndoi păn' la malul ostrovului și stăteau suparați acolo. Iată că iese un drac șchiop din mare. „Eu știu la ce-ați venit voi, făceți-vă frați cu mine și eu vă voi aduce inelul de acolo!" S-au făcut. După 9 zile, diavolul a adus inelul de pe degetul ei și i l-a dat. „De-acuma, cu inelul acesta, ce vei gîndi, aceea vei izbîndi. Du-te la casa ceea și la fiecare ușă să-l întorci pe deget, căci ușa se va deschide și fiarele vor muri. Iar cînd se va rădica piatra, ea te va întreba: «Ce vrai de la mine?», tu să zici: «Nu eu, inelul nu știu ce vra!» Ea să va scula și va veni după tine, unde-i vra." El a făcut așa și ea, văzîndu-se înviată, nu să poate spune cum s-a bucurat.

Pe dînsa, anume au fost închis-o dracii acolo. El a luat-o și s-a dus la curțile lui, ce și le-a capatat învîrtind inelul, s-au cununat și trăiau tare fericiți. Iată că odată face el bal și invită pe împaratul cu toți miniștrii și tocmai se întîmplase că barbatul ei dintăi era ministru. El, cum a văzut-o, ce au vorbit împreună nu să știe, destul că, îmbătîndu-l pe barbatul al doilea, i-a luat inelul din deget și, ducîndu-l într-o pivniță adîncă, l-a închis; iar pe dînsa a luat-o și a dus-o la casa lui.

Corbul nu știa despre aceasta nimică, singur dracul cel șchiop știa, dar el avea bătălie cu dracii pentru inelul ce l-a fost furat din deget; el însă i-a biruit ș-a alergat după inel; căci prin inelul acela capatai avere, putere, ce vrai.

S-a făcut diavolul un cavaleri frumos și, scăldîndu-se în mare, dinaintea ferestelor ministrului, atîta i-a zîmbit fetei împaratului ș-a chemat-o, păn' a venit ea la dînsul.

El i-a spus că va mai veni și altă dată, dacă-i va aduce inelul ce-l are barbatul ei. Ea l-a adus și diavolul s-a făcut nevăzut. A mers de-a învîrtit inelul și l-a scos pe prietenul său din închisoare; a mai învîrtit o dată și l-a bagat pe ministru de l-a închis acolo. „Iată, te-am scos, i-a zis diavolul, dar inelul nu ți-l mai dau, căci nu știi să-l porți, rămîne al meu." A venit și corbul acolo. „De-acuma hai, frate, la sora ta, pe muntele de steclă, să o duc și pe dușmana aceasta de femeia mea, s-o pun la pedeapsă, lîngă sora ta." Cînd au ajuns, ea atîta a fost udat, că o sabie făcuse acuma mere, dar una, nu. Fratele ei a zis: „Vezi, pacatele pentru mine ți le-a iertat Dumnezeu și ți le iert și eu, dar pentru părinți, nu; udă mai departe!" și, aducînd-o barbatul și pe ceealaltă, a pus-o și pe dînsa să ude și vor uda întruna amîndouă, păn' la sfărșitul lumei. Diavolul cel șchiop a iscălit că nu are nimic cu dînșii și s-a dus, rămăind prietenii amîndoi.

De la d-l Vasile Chiseliță, din Mihalcea
Povestea a auzit-o în Vicov, de la niște covali nemți.

Fata Vidmei

A fost odată un împarat ș-a ținut bătălie cu alți împarați 7 ani. În timpul acesta, el nu știa nimica ce-i acasă. Să întoarnă numai cu o mînă de oaste. Iată că pe drum, înaintea lui, i să face o apă. Vine el păn' la apa ceea, n-are cum să treacă. Îi iese înainte necuratul și-i

zice: „Dacă mi-i da tu ce ai acasă, despre care nu știi tu, te voi trece." „Îți dau", zice împaratul. Pe loc s-a făcut uscat; iar necuratul a ramas să vie la 7 ani să-și iaie făgăduita.

Cînd ajunge împaratul acasă, găsește un băiețel frumos de 7 ani. Băietul îl videa pe împaratul tot suparat și, într-o zi, îl întreabă ce are. Tatu-său îi spune... „Lasă, tată, zice băietul, că eu, cînd va fi să să apropie vremea, voi fugi și nu mă va putea lua."

S-apropia acuma vremea; băietul își ia un cal bun și ce i-a mai trebuit de drum ș-apucă printr-o pădure. Merge el zi și noapte prin pădurea ceea vreme de 3 săptămîni. Iată că vede o cetate mare ș-un moșneag spălînd la poartă grîu. „Buna ziua, moșule!" „Mulțumesc!" „Da de unde ești și ce cauți?" Băietul îi spune toate. „Tu ești, dragul moșului? Bine că ai venit singur la mine și n-a mai trebuit să mă duc eu să te iau! Hai înăuntru să te pun la pedeapsă pentru ceea ce ai făcut!" Băietul a înlemnit.

Moșneagul era necuratul. L-a luat și l-a dus de l-a închis într-o chilie și l-a lasat acolo. În părete era o ferestuică mică și alăturea era o fată – și ea închisă, ca și dînsul, de moșneag. El, cum a întrat, a început a plînge. Fata de dincolo l-a auzit și i-a zis ca să nu plîngă, că și ea e acolo și nu le va fi urît; și s-au împrietenit amîndoi.

Vine moșneagul la băiet și-i zice: „Amu, pentru că ai făcut tu așa, iată ce pedeapsă am să-ți dau: Ai văzut, cînd ai venit, că spalam grîu?" „Am văzut!" „Dac-ai văzut, apoi până mîne dimineață, toate pădurele astea tu să mi le tai și să-mi faci șes; să mi le ari, să sameni grîu de acela și mîne dimineață să-mi fie grîul gata să-l spăl; că de nu mi-i face așa, să știi că te omor." Începe băietul iar a plînge: în ce belea a încăput! Și plînge de se prăpădește. Vine fata iar la fereastă și-i zice: „Taci, nu plînge, că eu te-oi învața cum să faci. Na-ți basmaua asta și fă cruce înspre pădure de trei ori și te culcă." El a luat basmaua ș-a făcut așa. A doua zi cînd s-a sculat, moșneagul a găsit grîul copt.

Vine moșneagul la dînsul: „Tu știi cum să faci, talhariule!" „Nu știu nimic", zice băietul. „Spune, ți-i dragă fata asta?" „Mi-i dragă!" „Apoi să știi că am să te însor cu dînsa, dar să gîcești din trei, ce ț-oi arata, care-i ea; că de nu, te omor." Fata i-a spus lui că au să să facă trei gîște ș-or ieși înaintea lui, să știe că cea din mijloc va fi ea. Fata ceea era fată de vidmă (strigoaică). Moșneagul l-a slobozit de acolo. Îi ies înainte gîștele. Băietul întinde mîna spre cea din mijloc: „Par-că-i asta." „Știi, talhariule", zice moșneagul. „Nu știu nimic." „Am să te închid și mi-i spune!" Ia iar și-l închide. „De-amu, zice fata, hai să fugim, că-i rău de noi." Fata, pentru că era vidmă, știa ce să facă. A venit pe fereastă la dînsul, l-a dezbracat de straie și le-a lasat acolo, iar ei au fugit.

Vine necuratul la ușă: „Măi, vină încoace!" „Stăi să mă îmbrac", zic straiele – că în straie rămăsese umbra lui. Vine moșneagul iar. „Da haide mai degrabă." „Stăi să mă spăl." Iar să duce. Cînd întră moșneagul cu biciul, nu-i nicăieri.

Să face el un vultur și merge după dînșii. Vede o mănăstire și un călugăr citind. Erau ei. „N-ai văzut, mă rog, doi copii trecînd pe

aici?" „Ba au trecut, da-i mult de atuncea, tocmai cînd eram eu de 15 ani." „Dar nu-i mai ajung", zice moșneagul; și s-a întors înapoi.

Au mers ei păn' într-un oraș; amu nu mai aveau nici o frică. „Mă duc, zice el, oleacă la părinți, să-i văd și să mă vadă, ș-apoi iar m-oi întoarce, tu stăi aice și mă așteaptă." „Bine, zise fata, du-te, dar la tatul tău acasă este un copil mic, să nu-l iai în brațe, că ai să mă uiți pe mine." Ș-a luat ramas-bun de la dînsa și s-a dus.

Cînd a ajuns acasă, de bucurie mare, a sărutat pe tatăl său, pe mă-sa, pe frați, pe surori, vede și copilașul cela, îl apucă în brațe și-l sărută. Îndată a uitat-o.

Fata a ramas la un otel și-l aștepta. Pe dînsa, în otelul cela, au văzut-o trei generali tineri: un baron, un graf ș-un prinț; ș-au mers s-o întrebe de nu pot veni la dînsa. Ea a zis: „Cum nu, puteți veni, dar numai cîte unul." Vine într-o sară generalul; ea îi zice să se dezbrace; pe urmă îl roagă să deschidă ușa. Întră un porc și-l apucă în bot și-l duce tot tîrgul prin gloduri. La trei ceasuri, l-a adus înapoi. „Da unde-ai fost, domnule, îl întreabă ea; de cînd te aștept! Vină încoace!" „Du-te la dracul!" – zice generalul. Ș-a luat straiele și la fugă. Să întâlnește cu ceialalți, dar nu le spune nimică; le zice: „Duceți-vă, că aferim aveți să petreceți." Merge al doilea. Îl apucă un cîne și-l duce; s-au mai strîns și alți cîni ș-au rupt tot de pe dînsul și l-au mozolit prin glod. Cînd l-a adus înapoi, ș-a luat straiele și la fugă. Îl întreabă al treilea cum a petrecut. „Du-te, frate, zice el, că face să mergi." Pe aista, a venit un hornari și toate hornurele a măturat păn' la ziuă cu dînsul; nu să putea spala cu toate apele – și s-a dus și el frumos.

În timpul acesta, moșneagul a aflat că băietul e la tatăl său și băietul încă a simțit că știe moșneagul. Își aduce aminte de fată; încalecă calul și să duce printr-o pădure ștrașnică, păn' ajunge la porțele unui palat, unde să băteau două săbii în poartă.

Cum a venit el, săbiele au stat de bătut și i-au făcut loc. A întrat ș-a dus calul în grajd. Calul a capatat mîncare. A întrat în casă ș-a găsit că se pregătea pentru dînsul masă, dar pe nime nu vedea. Iată că întră o femeie și-l întreabă ce caută. El îi spune că fuge de un dușman. Acea să duce și după cîteva minute întră iar; atunci a cunoscut-o că era chiar ea, mireasa lui, numai cît s-a fost schimbat, de n-a cunoscut-o dintâi. „Amu, zice ea, pentru că nu m-ai ascultat, trebui să mergi prin lume să năcăjești, și la un an să fii aice. Dar caută să nu te muște șerpele de inimă, să te însori!" El să roagă că să-l primească, să rămîie acolo cu dînsa, ea-i spune că nu se poate; trebui să meargă și-i dă o basma, un inel și un paloș. Cînd îi va fi foame, va întinde basmaua și va avea de mîncat, cînd va învîrti inelul pe deget, îi va veni oaste cît îi va trebui și, cu paloșul cînd va face cruce, va tăia și-n pietre și orișice. A pornit el...

Pe drum s-a întâlnit cu craiul corbilor, care făcea război cu alt împarat, ce-i cerea fata, și nu-l putea birui. Băietul s-a pus de ajutor craiului corbilor și l-a biruit pe celalalt. Împaratul corbilor, văzînd că el are armată așa puternică: lei, urși, șerpi și fel de fel de dihănii, l-a îndemnat să-i ia fata.

El a luat-o, dar ei îi era drag celalalt, cu care să bătuse tatăl ei. Ea s-a pus pe lîngă barbatul său să-i spuie de unde are atîta putere. El i-a spus. „Ce prost ești, zice ea, că porți așa lucruri cu tine pe unde mergi, la vînat! Dar dacă le-ai prăpădi? Dă-mi-le mie, să le strîng eu." El s-a potrivit de i le-a dat și s-a dus la vînat.

Cînd s-a întors, ibovnicul ei era la dînsul, cu oastea lui, leii și urșii, la poartă; iar femeia lui, nicăieri. N-a avut ce să facă, a trebuit să se ducă la luptă cu corbii; dar leii și oastea lui i-a făcut bucăți pe corbi; iar pe dînsul, dușmanul său l-a tăiat bucăți, l-a pus pe cal și i-a dat drumul.

Calul l-a dus la porțele vidmei. Ea îndată a chemat niște corbi și i-a trimes să-i aducă apă vie și apă moartă; corbii au zis că i-or aduce, dar să-i hrănească un an. Cu apa ceea, ea l-a înviat ș-a fost iar teafăr, la loc. – „De-amu, zice ea, du-te și-mi adă lucrurele celea înapoi. Na trei vergi și te bate îndărăpt și ce-i vra, acea te-i face. Fă-te întăi cal. El te-a împușca ș-or sări trei pete pe o surcică. Zi-i bucătăriței să ia surcica și s-o arunce în foc. Din foc va sări o scînteie pe sare, o mioară va linge și va face un miel de aur. Pe miel l-or tăia și-l vor mînca și slugele vor arunca mațele în iaz. Dintr-acelea tu te-i face o rață de diamant. Împaratul te va vedea și te va împușca; tu te fă mort și înoată pe deasupra iazului; atunci el se va dezbraca de toate celea și va pune lucrurele pe mal, tu să sari iute să te faci om și să le iai."

Ia el vergele cele trei și să duce aproape de curtea împaratului, care a fost luat pe femeia lui și să face un cal. Împaratul l-a văzut ș-a cunoscut că nu poate să fie curat și l-a împușcat. S-a apropiat de dînsul bucătărița să-l vadă și el i-a spus că să ia surcica cu petele și s-o arunce în foc. Ea a făcut așa. A sărit scînteia pe sare și o mioară a făcut un mieluț de aur. Împaratul iar a pus de l-a tăiat și l-au mîncat și din mațe s-a făcut un rățoieș, tot de diamant, că strălucea ca soarele, de departe. Împaratul îl împușcă și să duce sîngur să-l prindă, ca să nu-i mai scape din mîni. S-a dezbracat de toate, dar inelul nu l-a scos din deget. El întră și numai că nu se îneacă. Scoate și inelul, poate că-i păcătos. Atunci băietul iute s-a dat de trei ori peste cap, a luat inelul și l-a învîrtit în deget ș-au venit dihăniele lui. „Fiecare din voi, zice el, să mănînce dintr-înșii amîndoi căte o bucățică." Și pe loc i-a sfîrticat.

El a mers la împaratul cel bătrîn, că era legat de fată și de ginere-său în pivniță și-l mîncau lanțurele, și l-a dezlegat; da pe bucătăriță a pus-o împărăteasă, alăturea cu moșneagul, împarat; apoi s-a dus la vidmă. „De-amu, zice ea, na-ți pușca asta, mergi în pădure și are să-ți iasă înainte un urs, împușcă-l cu dînsa. Din urs s-or face trei petițe; împușcă cu una spre răsărit, cu una spre apus și cu una spre miazăzi."

El a împușcat și pe loc din pădurea ceea s-a făcut tîrg cu case și cu oameni, împărăție mare, cum fusese înainte de a fi blastamată, și ei au făcut nuntă ș-au ramas împarați. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Ciudilă

Un băiet a fost rătăcit odată prin pădure ș-a mers pănă la un foc. Acolo a găsit pe Mama-Pădurei, mare strașnic și urîtă, dormind împrejurul focului. El, de frică să nu-l mănînce, s-a vîrît în bernevecii ei. Cînd s-a trezit ea, simte că se mișcă ceva pe lîngă trup și-l scoate. „Cine ești tu și cum de te afli în bernevici la mine?" „Sînt al d-tale, m-ai născut dintr-un vînt..." „Ciudat lucru, zice Mama-Pădurei, Ciudilă să-ți fie numele"... A crezut că în adevăr e al ei; l-a luat și l-a dus la curțele sale, i-a dat o pușcuță și-l trimetea la vînat; numai cît i-a zis că pe la iazul de lapte dulce să nu se ducă. Astfel a crescut el mare. Într-o zi, vine acasă fără vînat și suparat. Mama-Pădurei îndată s-a priceput ce-i pricina. „Ai fost pe la iazul de lapte dulce", zice ea. „Ba n-am fost, dar am trecut printr-un loc ș-am văzut cîteva pene de corb și cîteva picături de sînge, pe o pătură de omăt, și mi-a venit dorul de însurat; aș vra să am o nevastă, cu părul ca corbul, albă ca omătul și rumănă ca sîngele." Mama-Pădurei l-a învațat cum să facă ca să capete pe una din zînele ce se scaldau acolo etc. (Mai multe variații de ale povestei aceștia să vor găsi la *Povești**, sub titlul *Făt-Frumos și zînele*.) *Ana Zvorîșteanu, Botoșani*

Un păr „negru ca corbul" sau ca „pana corbului" e foarte prețuit la români.

§ 9. Nagîțul. Tatarii. Capcînii

De demult, îmblau strașnic după oamenii noștri tatarii ceia cu capul de cîne. Oamenii să ascundeau prin bălți – și este o buruiană cu frunza lată, sub care stăteau afară din iaz cu capul și nu se vedeau; d-apoi ce folos, că nagîțul îi spunea pe oameni! Unde era un om, el atîta se învîrtea deasupra și țipa, că tatarul trebuia să știe. Întra numai cu calul în apă la om și-l scotea. De atuncea sînt nagîții în țară, veniți cu tatarii.

Nagîțul e dușman omului; el și amu, unde vei vedea că să învîrtește pe cîmp, să știi că degeaba nu stă, acolo trebuie să fie un om.
Dumitru Grigorașciuc, Mahala

Tatarul scoate omul mort și-l mănîncă cu cal cu tot.

Tatarii ședeau în Bugeag. Bugeagul tătăresc nu era a muscalului și ei au dat ajutor turcilor, cînd se băteau cu muscalul. Muscalii i-au prins cu cărușe de harbuji pline de galbeni. Atunci i-au tăiet pe tatari, iar pe care au ramas i-au botezat; și aceia se cheamă bulgari. Bulgarii sînt din turci păgîni. *Pintea Maieran, Șcheia*

Tatarii erau oameni mititei și aveau ochi mici în cap; cînd cineva are ochi mici, să zice că „are ochi ca la tatar".

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

De demult, erau fel de fel de lifte rele și oamenii se temeau de dînșii, că erau puțini, dar pe urmă, dacă s-au mai înmulțit oamenii și dacă au avut împarați, cum a fost împaratul Constantin – acela a fost cel dintăi împarat al nostru –, au început a tăia din litfa cea rea și i-a curățit de pe locurile iestea ș-amu, mergi unde vrai, nu mai ai de nime frică... – Ce-i amu, numai să-ți plătești dajdia, și n-ai nici o grijă, tot să trăiești; dar de demult era boierescul... etc. *Roșa*

Demult, erau tatari, lege rea, că veneau și prindeau pe oameni și-i mînca. Ai noștri, pesemne, n-aveau împarat, că le plătea lor dajdie, și care n-avea bani să-i deie, îi da un om; luau fete, le hrăneau bine cu miez de nucă, cu turte dulci și, cînd erau grase bine, aveau un cărucior de fier cu roate și cuptor de aramă și, întregi cum erau, de vii, le împingeau cu căruța în cuptor și le frigeau. Odată zice c-au luat o fată de pe aice. Fata a luat niște tărîțe și pe unde mergea tot presura, ca să știe pe unde s-a întoarce; dacă ce folos, c-a mers vulpea ș-a lins tărîțele și n-a avut cum veni. Da acolo, la casa tatarilor celora, era o babă, o țiitoare a lor; a hrănit fata bine ș-a scos-o s-o prăjască. A dus-o acolo la cuptor și-i zice: „Sui, fată, pe lopată!" „Sui, mătușă, de-mi arată!", răspunde fata. Sau:

– Ciuci, fată,
Pe lopată,
– Ciuci, mătușă,
De-mi arată.

Baba îi tot arata cum să se puie: cu fața-n sus, cu mînele pe piept și să închidă ochii – da fata tot să făcea că nu știe, ba se punea zgîrcită, ba pe-o coastă. Baba se pune să-i arete și fata iute închide capacul deasupra ș-o dă pe babă în cuptor. Cînd vin tatarii ceia și mănîncă friptură, carnea nu-i bună, e slabă și-i tare. Să uită ei, da aceea era baba lor! Fata a fost fugit... *Gh. Botezat, Siret*

Într-o poveste din Botoșani, să spune că fata a întrebat-o pe babă:

– Mătușă, ce ai așa gură mare?
– Mare, mare fătul meu,
Că mulți oameni am mîncat eu!

Capcînii cei care au fost de demult aveau trei ochi: unul în frunte, unul în vîrful capului și altul în ceafă; și oamenii nu puteau fugi de dînșii, că cu ochiul cel din ceafă îi vedeau. – Odată a scapat din cușcă un om îngrașat gata și s-a ascuns într-o baltă ș-au început șerpii a-l suge, de gras ce era; nu-l mușcau, numai îl sugeau. Pe urmă, i-a fost mai ușor la fugit. *Ecaterina Pantea, Mihalcea*

Cînd a fost în timpul din urmă bătălia cu chinejii, să spunea în popor că „acei cari erau cu un ochi în ceafă și cu unul în spate (afară de ochii din față) țin iar bataie cu ai noștri". De demult, venise până aice și oamenii noștri, cu barbați, cu femei, i-au mînat păn' la o apă și i-au înecat; ș-acuma iar s-au ivit!... *Stănești*

*

Sînt oameni că au un ochi în frunte și unul în ceafă, aceia prind pe oameni de-ai noștri, îi hrănesc bine și-i mănîncă. Așa odată au mers trei de-ai noștri pe lîngă țara lor și, ajungînd acolo, i-au primit cu bucurie, i-au îmbrățoșat, le-au dat de mîncare, cînd colo: încep a-i tăia! Au fost tăiet doi dintr-înșii și cel al treilea, văzînd că nu-i scapare, pe cînd dormea capcînul, a înfierbîntat un par în foc și i l-a bagat în ochi și l-a chiorît. Acela se scoală să-l prindă, dar nu poate. Ia și-l închide în ocolul oilor și să pune la poartă, să-l poată prinde cînd va ieși, dar el ș-a luat o piele de berbec, ș-a pus-o în spate, s-a pus în brînci ș-a trecut printre oi. Capcînul tot a prins de veste ș-a apucat pielea în mîni, dar omul l-a lasat cu pielea ș-a fugit păn' la mare; acolo a găsit o luntre ș-a fugit, iar acela, tot alergînd, n-a văzut ș-a dat cu capul în mare și s-a înecat. Copiii lui așa plîngeau! *Ionică Pisarciuc, Roșa*

Calea robilor ce se află pe ceri, de atunci se numește astfel, de cînd luau tatarii oamenii robi și cei ce scapau numai pe stelele acestea să uitau și puteau nimeri înapoi în țara lor. *General*

(Despre acești tatari, spune Grigorașciuc, din Mahala, povestea fetei cu talharii, vol. II, pag. 85.)

§ 10. Împarații. Bătăliile. Împaratul Constantin

Împaratul Constantin a fost împarat pe locurile acestea înainte de Ștefan-Împarat. El, ori de cîte ori ținea bataie, biruia pe dușman– ș-a mers cu bătălia păn' la furnici. Împaratul furnicilor i-a spus: „Tu cu mine degeaba te pui, că eu te-oi birui. Dacă vrai, să cercăm așa: Fă tu un soldat de plumb și să-l suie un soldat al tău în copacul ista, da eu să fac o furnică de plumb, s-o suie o furnică de-a mele în copac." Au făcut așa, dar ostașul n-a putut sui în copac soldatul cel de plumb, numai furnica a suit... Dac-a văzut așa, împaratul Constantin s-a lasat. *Ionică Pisarciuc, Roșa*

Sabia lui Constantin-Împarat

Odată era mare secetă și n-aveau soldații ce bea; atunci el a început a împușca la Dumnezeu de ciudă, să-i deie ploaie, ș-au început a curge rar cîteva picături. Soldații au strîns într-un chipiu oleacă de apă, să aibă macar împaratul ce bea, și i-au dat; el a întrebat: „Da voi ați băut?" „Nu, n-am băut!" „Dacă n-ați băut voi, nu beu nici eu!", ș-a varsat apa la pămînt ș-a zis într-o ciudă: „Mai bine s-ar deschide pămîntul ș-aș intra cu oastea mea cu totul, decît să năcăjesc atîta!" Pămîntul s-a deschis și el a întrat. Dar cînd va fi sfârșitul lumei, va ieși să poarte război.

El stă cu oastea în pămînt, doarme și numai o dată pe an să deschide pămîntul și să trezește cu soldații. Atunci, soldații îl întreabă: „Îi vremea să ne sculăm?" „Ba încă nu", zice el. Ș-apoi iar să

culcă și dorm un an. O fată a căzut acolo noaptea, cum mergea să caute niște cai, ș-a stat închisă un an, păn' iar a aruncat-o pămîntul. El stă c-un picior în scară și sabia o ține sus. Amu, sabia lui se vede, iesă afară, e ca de-o palmă și tot crește; asta e la Plevna; dar împaratul rusesc face zid deasupra să nu străbată; păn' amu făcea cel turcesc. Calul lui are corn în frunte. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Cînd a împușcat împaratul Constantin asupra lui Dumnezeu, Dumnezeu a trăsnit pămîntul și s-a deschis sub picioarele lui, de l-a înghițit cu toată oastea. (Vezi povestea vol. II, p. 52-53.)
Ghiorghi Torschi, Mihalcea

Calul împaratului Constantin

Cînd va fi sfărșitul lumei, are să iasă împaratul Constantin cu oastea lui de unde să află el ș-atunci va fi o turmă ș-un păstori. Calul lui, zice că iese în tot anul – este o zi cînd iese – și atunci dimineața e mînz, iar păn' în sară să face bătrîn.
Gh. Bărbăcariu, Bagiurea, Moldova

Comoara împaratului Constantin

În Țețin[1] a fost împaratul Constantin. El ș-a pecetluit toată averea în pivniță și a pus o piatră cu numele lui deasupra, care n-o poate lua nime, păn' nu va veni el singur. *Roșa*

Țețin-Împarat. Iuliaș-Împarat

De demult, au fost urieși pe pămînt; ei au făcut cetatea Țeținului, că oameni de-ai noștri, unde sînt harnici să rădice așa bolovani până sus?! În Țețin, a fost un împarat Țețin sau Țîțînă-Împarat urieș – și de la dînsul să cheamă astfel muntele. El nu credea în Dumnezeu ș-avea niște ochi, că dacă rădica genele și să uita la oastea dușmanului, pe loc toți mureau.

(Fata împaratului Țîțînă e Sf. Varvara – despre care se va vedea vol. II*.) *Ion Pisarciuc, Roșa*

Țețin-Împarat era bătrîn tare, că-și rădica sprincenele cu cîrjele, și tot trăia întruna; era lege rea, nu credea în Dumnezeu, de aceea Dumnezeu s-a mîniat ș-a dat potopul, de-a omorît pe uriași.
Stefan Pita, Mihalcea

---

1. Țeținul e un munte lîngă Cernăuți despre care, de la cineva, am auzit spuind, ca și despre dealul Horodiștea din Siret că l-au făcut soldații, cărînd țernă cu cușmele. Roșișenii însă cred că e de cînd lumea, că pe vîrful lui s-a oprit corabia lui Noe. În vîrful muntelui, se află ruinele unei cetăți.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Să mai vorbește de un Iuliaș-Împarat. Acesta era mic de stat, dar tare cuminte, toate el le-a iscodit.
(Vezi colinda vol. I, p. 72.) *Andrei Motoc, Mihalcea*

În Ropcea, cînd un lucru e tare vechi, să spune că e „de pe vremea lui Trincă-Vodă."

Cetatea Țeținului a stricat-o Maria Terezia într-o bătălie cu turcii.

*

Ștefan-Vodă și turcii

„Bucovina înainte era a turcului și Maria Terezia a scos-o de la el. Turcii erau înainte cei mai puternici pe locurile acestea, de dînșii toți să temeau, iar Maria Terezia i-a alungat." Astfel spune poporul în general, cînd îl întrebi. Dănilă Oloinic, din Mihalcea, spune altfel: el zice că nu Maria Terezia i-a alungat, căci ea întruna îi bătea pe mare și pe uscat și nu-i putea birui; dar era la Suceava un călugăr, un crai tînăr; el a mers la barbatul Mariei Terezia, care era bătrîn, și i-a spus: „Ce fel de barbat ești tu, că femeia să bate pentru tine! Ce-mi dai mie, să scot eu Bucovina de la turci și de la muscali?" Apoi s-a luat cu oastea lui ș-a bătut pe turci și pe muscali; dar muscalul i-a zis: „Eu îți dau Bucovina de bunăvoie, numai dă-mi pe Sf. Ioan." Sf. Ioan a fost și la Cernăuți, dacă n-a vrut să șadă; i-a zis călugărului: „Eu de la tine nu mă duc!" Atunci el i-a făcut mănăstire în Suceava și șede acolo până azi; și acela a alungat de pe locurile acestea pe turci!
(Călugărul, în închipuirea lui, e un sfînt.)
Dănilă Oloinic, Mihalcea

*

Ștefan-Vodă și bătălia de la Ciortărei

Ștefan-Vodă avea numai 40 de ostași cînd au venit păgînii asupra lui. El ș-a fost pus gînd la Dumnezeu să facă o mănăstire și Dumnezeu a dat așa o pîclă, că turcii nu să vedeau unul cu altul ș-au început a se tăia între dînșii; da un turc de-a lor zice: „Stați voi, fraților, să nu ne bătem, că noi nu ne bătem cu dușmanii, dar ne bate Dumnezeu." Atunci s-a înseninat și ei au văzut că Ștefan sta deoparte cu oastea lui și ei au fugit... Ștefan-Vodă s-a luat după dînșii și pe cîți au ramas i-a înecat în Dunăre și n-au mai venit mai mult. Da zice că au văzut atunci oamenii cum a trecut un sfînt peste negura ceea, pe deasupra. Bătălia asta a fost la Ciortărei, este un loc lîngă Bădeuț, că și amu pămîntu-i crușit de sîngele cela ce s-a varsat atuncea.

Zice că lui Ștefan-Vodă, Sf. Onofrei mult i-a ajutat în războaie, de aceea a și făcut mănăstirea Sfîntului Onofrei în Mănăstioara, lîngă Siret. *Mihai Juravlea, din Burla*

Paltenul și Ștefan

Împaratul Ștefan era totdeauna bătut și fugea. Odată a ajuns într-o pădure și, văzînd o lumină la un schivnic – schivnicul acela avea casă în piatră și pat –, a trimes pe-un soldat să-l cheme să vie la el. Schivnicul a spus soldatului că cît e de la el păn' la împaratul, atîta și de la împaratul păn' la dînsul; să vie împaratul, dacă vrea. – A venit. „Ce faci, Ștefane?", a zis schivnicul (că era nazdravan). „Ia, rău fac, fug de dușman." „Și-i fugi", i-a zis schivnicul. „Da ia dă săgeata ceea cu arcul tău încoace." Ș-a luat schivnicul ș-a tras. „Vezi lumina ceea?", a zis el. „Acolo unde am nimerit eu să mergi mîne și să vezi, c-ăi găsi săgeata într-un paltin și în locul acela să faci mănăstire, iar unde va fi paltinul, să faci pristolul." Cînd a mers a doua zi, de-abia a găsit locul, dar, tăind copacii, n-a cunoscut care-i paltinul ș-a făcut pristolul pe altul. Ștefan s-a tăiet la un deget ș-a mers la schivnic de i-a aratat: „Uite cum m-am tăiet, părinte!" „Pentru că n-ai făcut pristolul cum ț-am zis eu." „Ba acolo." „Nu, că nu-i acela paltin, hai și-i vedea – e aista." Ș-a pus călugărul urechea la copac și din el cîntau îngerii. „Pune urechea pe piciorul meu, lîngă paltin!" Atunci a auzit și Ștefan. „Vezi, i-a zis schivnicul, că nu ești bun la Dumnezeu? Ia și fă altă mănăstire!" Ștefan a stricat-o pe aceea ș-a făcut unde era paltinul. Ș-a mai făcut 7 mănăstiri prin păduri; apoi a venit la schivnic. „Ei, ce-ai mai făcut?" „Am făcut 7 mănăstiri." „Ia-ți 7 catane și pornește după dușman, dar să nu dai tu întăi." A luat 7 catane ș-a pornit. Iată că dă lifta cea rea de el: „Aici mi te ascunzi, Doamne?" „Nu mă ascund, hai să ne luptăm." „Cu cine să încep, cu voi 7?" „N-aveți grijă, dați!" Ș-au dat păgînii un foc și s-a făcut pîclă, ș-au început a se tăia între ei, că n-au ramas nici jumatate. „Stăi, Ștefane, hai să făcem pace." Cînd să uită, da Ștefan sta deoparte, pe un deal, și ei între dînșii s-au fost căsăpit.

Bătălia asta a fost la Zarija, în Broscăuți, și de atunci a cîștigat Ștefan pămînturile iestea de la păgîn.

Un călugăr din Putna istorisește că Dumnezeu a dat o furtună mare, cu tunete și piatră, și turcii, nevăzîndu-se, s-au omorît înde ei.

Ion Pisarciuc, Roșa

*

(Despre unele bătălii a lui Ștefan, precum e cea din Cosmin, la care s-au tăiat copacii de pe la rădăcină și despre care a ramas amintire în popor, precum și despre descălecarea lui Dragoș în părțile acestea, am dat relații în numerele 24, 25, 26 și 27 ale jurnalului „Patria", din Cernăuți, anul 1897.[1])

1. Cetind cu ocazia aceasta numerele numitului ziar, găsesc în cronica lui Neculcea – pe care am luat-o din *Letopisețele* lui M. Kogălniceanu – aceleași cuvinte pe care le induc aice ca plîngere a leșilor, vol. I p. 461, povestite de către d-na Maria Neagu și o alta, Maria Reus. E curios cum s-a pastrat de bine în satele acestea răzășești tradiția. O cercetare amănunțită prin satele istorice, cît să mai află bătrîni în viață, ar fi neprețuită. *Autoarea*

În Broscăuți, districtul Strojineț, se află mai multe locuri ce amintesc o bătălie a lui Ștefan – cu turcii, se spune. Astfel, se află o parte de sat, ca o văgăună, numită *Tăbărîștea*, unde a stat tabăra moldovenească, iar altă parte să numește *Zarija*, unde s-au tăiat.

Neculai Maftei, din Bobești, spune că Broscăuțul cu Bobeștii și Costeștii (toate trei sînt alăturate) să fi fost de demult proprietatea unei boierițe foarte frumoase, pe care un boieri, vrînd s-o ia și ea neavînd plăcere să meargă după dînsul, ea ș-a adunat oaste și s-a bătut cu el; iar fata ei a fugit și nu s-a mai găsit.

Același spune că, pe granița Ardealului, să află un stejar răsădit de Ștefan-Vodă, după ce a sfarmat o cetate.

Despre familia veche Totoiescul, ce se află în Bucovina, povestesc descendenții cum că, într-o bataie a lui Ștefan, Totoiescul să afla pretutindene la îndămîna lui Vodă și, într-o primejdie mare, Ștefan a esclamat: „Tot tu ești!" Și de atunci le-a ramas numele Totoiescul.

Despre tîrgușorul Sulița, lîngă Botoșani, aflu următoarea legendă: Într-o bătălie ce a avut aice loc, nu se știe sub ce domn și cu cine, venind oastea moldovenească pănă la iazul Dracșani, au aflat acolo un cioban bătrîn, ce-și adapa oile. Oastea fiind strîmtorită de ale mîncării, ciobanul s-a îndatorit s-o ție timp de un an de zile cu carne și cu frupt de la oile lui; ceea ce a și împlinit și pentru care, drept mulțămită, Vodă i-a dat ca dar moșia Sulița și Dracșanii.

De la d-na Varvara Săbiuță, Botoșani

*

Cu privire la arma *sulița*, despre care vorbesc vol. I, p. 477, aflu de la d-na Sofia Ștefanovici din Cernăuți, născută Herescu, din Moldova, cum că la moșia părinților d-sale, Băbicenii, sta totdeauna în tindă după ușă „lanța", așa numeau sulița; ușa fiind bine întărită cu un druc, în curmeziș, în contra talharilor.

*

O poveste spune că a fost odată și „Badea Ion, Domn." Aceasta zice că era așa: Pe cînd îmblau grecii să omoare pe turci, în țară, și au fost căsăpit o mulțime, un turc mai mare, „o beșleagă", s-a rugat la un țaran, anume Badea Irimia, să-l ascundă de furia grecilor, căci și el îi va face un bine. Badea Irimia l-a ținut într-o pivniță pănă a trecut furtuna, apoi l-a ras, l-a îmbracat țărănește și l-a trecut Dunărea.

La cîtva timp după aceasta, numai ce să trezește Badea Irimia cu decret de la Sultanul că e numit domn în Moldova; și acela să fi fost „Irimia Movilă, de neam de țaran". *De la mama autoarei, Botoșani*

Pe cînd plătea țara harag la turci, turcii, în tot anul, veneau de-și alegeau: atîtea fete, atîtea neveste, atîța băieți, atîtea oi, cai, atîța miei, atîța stupi etc.

Fetele și femeile tinere, cînd veneau turcii, să ascundeau prin păduri, prin gropi – mergeau numai părinții și le duceau din cînd în cînd mîncare, apă și le lasau acolo.

Turcii, cu cine erau buni, erau buni, dar și cui erau răi! Pe timpul revoluției cu Ipsilante, venise turcii să alunge pe greci. Românii care aveau fete, femei frumoase, le ascundeau, dar jidanii mergeau și îi pîrau la turci că sînt greci și că cutare au fete ascunse; turcii îi chinuiau pe barbați și pe părinți, să le spuie unde sînt, și ei să lasau chinuiți, îi tăiau, dar nu spuneau; iar de le găseau, făceau bajocură și le omorau.

Din vremea turcilor

Pe cînd veneau turcii, oamenii aveau casa cu două uși și carul cu două proțape, să poată în orce parte să fugă. Odată, în Dracineț, un băiețel ședea pe coșer și păzea; turcii au fost făcut fum cu gunoie împrejur, că el a trebuit să iasă din ogradă. Turcii l-au luat și l-au dus cu dînșii și cu alți oameni în robie. Turcul tare îl iubea și l-a pus peste cei din temniță să-i păzească, cînd vor merge la lucru, la cîmp, și el a jurat că n-a fugi. În toată ziua mergea cu oamenii, dar într-o noapte a visat că a fugit și a doua zi, cum a dus pe oameni la cîmp, a zis că merge după apă și la fugă! Ziua se ascundea prin păduri, prin iazuri, da noaptea fugea, păn' a ajuns la o apă. Stăpînul său tot una trimitea la apă, să întrebe de n-a trecut. Cînd a ajuns la trecătoare, era mort de foame. Podariul i-a dat de mîncare și i-a spus cum îl căutau; și fiindu-i milă, l-a trecut. El a mers, a mers, păn' ce-a ajuns la un tîrg, acolo s-a întâlnit cu tatăl său și cu frații lui, dar nu i-a cunoscut ș-a început a-i întreba: Nu știu unde-i satul lui, spuindu-le cine e el. Atunci s-au cunoscut și l-au luat acasă, dar de atîta drum i s-au fost umflat picioarele și numai un an a trăit. *Mihalcea*

*

În Broscăuți, o femeie, anume Ilișoaia, avea copil mic și nu s-a putut duce cu ceialalți, să se ascundă în pădure, cînd au venit turcii; a ramas acasă. Ce să facă ea? S-a apucat ș-a tăiet găini ș-a făcut fripturi. Vine un turc calare cu desagii de galbeni; lasă calul în ogradă și întră în casă. Femeia era cu copilul în brațe, el să răpede la copil să-l ia în cuțit, să-l taie. Da femeia fuga îi scoate găinele cele fripte; el, flămînd cum era, să pune și mănîncă la masă. După mîncare, cere să-i deie și de băut; femeia i-a aratat un poloboc cu moare de curechi, ce-l avea în tindă. Polobocul era mare, turcul s-a suit pe scaun și s-a plecat în poloboc; da femeia l-a apucat de picioare și huștiuliuc cu capul în poloboc! El n-a avut cum să să prindă, ca să poată ieși, ea tot una îl împingea în moare, păn' ce s-a înecat. Banii i-a luat și i-a ascuns și de atuncea și astăzi neamul acela să trage că e bogat.

Broscăuți

(Aceleași să spun pretutindene.)

La unul Dima, în Roșa, venind un turc și văzînd un poloboc de curechi, i-a zis: „Bre olah, dă-mi să beu ce ai acolo!" „Da cum să-ți dau eu d-tale, ț-a fi greață, mai bine pleacă-te singur și ia"; și l-a dat huștiuliuc, în poloboc! I-a luat calul cu desagii de galbeni, căci turcii purtau toți banii cu ei, ș-a fugit în pădure; apoi, venind, ș-a făcut casă și era bogat strașnic.

În Tăbăriștea, se află un iaz foarte adînc, sub un deal, unde se povestește că au prăvălit de pe deal pe un turc cu căruță cu tot și cu averele ce le luase de pe la oameni; și nu s-a mai știut ce s-au făcut nici caii, nici căruța, căci iazul acela era fără fund.

*

Pe cînd veneau turcii, oamenii stăteau de strajă în copaci mari și făceau semn cu steagul încotro să se ascundă ceialalți și toți fugeau prin păduri, cu vite cu tot, căci în păduri dușmanii să temeau a întra. Acolo aveau în pămînt cuptoare, în care făceau pînea, mîncarea și stau pănă dușmanul trecea. În cotuna Mihălcei, Spasca, într-o bortă, sub un mal, să zice că au copt odată pască și de atunci i-a ramas numele Spasca; alții spun că numele i-a ramas de la locul bun pentru păscătoare ce era. Prin păduri ședeau mai cu samă femeile și bătrînii cu copiii; căci îndată ce trecea pohoiul, frații, barbații veneau și-i strigau: Saftă, Marandă, Mihalache, Sandă, ieșiți, veniți, că s-a dus litfa cea rea; dar turcii le știau obiceiul și tot astfel strigau și ei; și zice că odată a ieșit unul Lomuș și turcii l-au prins și l-au dus în robie. *Roșa*

*

Pe o femeie o apucase vremea zolind cămeși și, cum fierbea uncropul, turcul, tatarul, ce va fi fost, i-a pus copilul în covată dinaintea ei și i-a poroncit să-l opărească. Ea a luat oala cu uncrop și, cum sta tatarul în ușă, l-a opărit turnîndu-i peste față. El, de durere, n-a mai știut nimică, iar ea a luat toporul și i-a despicat capul; apoi a mers pe afară ș-a sfarmat tot de pe lîngă casă: oale, căruți, tot – ca să se cheme c-amu au fost turcii pe acolo, alții să nu mai aibă ce cata.

*

De demult, să făceau mari răutăți, nu ca amu. Bunica povestitoarei spune că avea lîngă casă un stejar tufos; acolo sus își făcuse ea pat și, cînd veneau turcii în pripă, se ascundea acolo; dar odată, fiind pripită, s-a suit făr' să-și ia copilul. Copilul sta pe cuptor și turcii, viind, au vrut să-și facă obiceiul: să-l ia și să-l puie în gard, în pari, unde ședeau pănă mureau; așa făceau cu toți copiii; copilașul acesta însă era măruț, a început a bate din palme ș-a rîde la turci, ei, văzîndu-l, au zis că să-l lese, să nu-l strice, căci trebuie să fie în apropiere mama lui și-l va lua. A doua zi, au trecut pe acolo și au întrat să se încredințeze, dar copilul nu mai era. *Maria Ursu, Roșa*

*

Cîntece

La fereasta mîndrei mele,
Scriu-aș un ravaș cu jele,
Să iasă mîndra să să spele,
Dar cu lacrimele mele.
Cînd eram odată fată,
Știam floarea cum se poartă,
Floarea se poartă sus de
frunte,
Voivaș voinicel de munte.
Peste o apă revarsată,
Stau dușmanii și m-așteaptă,
Să mă deie la robire,
Să mă las de-a mea iubire.
Eu atuncea m-oi lasa,
Cînd oi lasa lingura,
Pălimarul clopotul
Și preotul prohodul.
Noi atuncea ne-om lasa,
Cînd om prinde-a numara
Frunzuța de pe stejar
Și iarba de pe hotar.

Broscăuți

*

Mărioara Banului
Șede-n ușa raiului,
Părul galbăn despletea
Și cu tatul său grăia.
– Valeu, nene, ce să fie,
Că-mi vin turcii-n starostie!
– Draga nenei, te-a-nvața:
Despletește-ți cosița
Și te du în grădiniță
Și te-ascunde-n romaniță.
Ș-încă turcii mi-au venit:
– Buna ziua, Banule!
– Mulțămesc, cuconule.
Da poftim la noi în casă.
– Noi în casă n-om întra,
Curțele-om încunjura
Și peste Mărioara-om da,
Ochișorii i-om lega
Și-n radvan o vom arunca.
Mărioara că plîngea.
– Mărioară, draga mea,
Mărioară, nu fi proastă,
Că tu-i fi cucoana noastră.
– Decît cucoană la turci,
Mai bine ospăț la știuci!

Mahala

*

Lată-i frunza bobului
Pe la moara vîntului,
La curțele Sandului.
Are Sandu-o fată mare,
De frumoasă ce era,
I-a pus numele Ilinca.
Dimineața s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spalat,
La icoane s-a-nchinat,
Pe vaci în prour a mînat,
Cofele-n mîni a luat,
Cofele garofele,
Fața ei ca soarele.
Înapoi cînd s-a uitat,
Tare s-a înspăimîntat
Și acas' a alergat.
– Ilincuță, draga mamei,
Ce așa te-ai spăimîntat?
– In te uită înapoi,
Că vin turci ca fluturii
Și negri ca cărbunii.
Sandu porțele-a deschis
Și mesele a întins,
Făcliele a aprins.
– Noi n-am venit să mîncăm,
Da pe Ilinca s-o vedem.
– Șepte ani și șepte zile
De cînd Ilinca nu-i pe lume.
– Da unde ați îngropat-o?
– În mijlocul cîmpului,
Sub frunza macrișului.
Turcii atîta au catat
Pănă ce de dînsa-au dat
Și cozile i-au tăiat,
Și mînele i-au legat,
Și cu dînșii o au luat.
Ea-n apă s-a aruncat:
Decît roabă-oi fi la turci,
Mai bine ospăț la știuci.

Roșa

*

Sus în vîrful Nistrului,
Nu știu, îi pana corbului
Or îi fata Sandului.
De frumoasă ce era,
După ea păgîni umbla.
Ea dimineață se scula,
Cofele-n mîni apuca,
Turcii-n față mi-o-ntălnea,
Zamfir' acasă fugea.
Bine vorba n-au sfîrșit,
Turcii-n poart-au poposit.
– Buna ziuă, Sănduleasă,
Un' ți-i fiica cea frumoasă,
Cu ochii de-mpărăteasă?
Or pe fiica ta mi-i da,
Or pe tine te-oi mînca!
– Îi îngropată la fereastă,
Ca o garofă frumoasă,
Să-mi vie miroznă-n casă.
Turcii dar s-au apucat,
Cu cazmale au sapat,
De Zamfira n-au mai dat.
– Jupineasă Sănduleasă etc.
– Duceți-vă în grădină,
Sub o tufă de sulcină.
Bine vorba n-au sfîrșit,
Pe Zamfira au găsit,
Cot la cot ei au legat-o
Și-n căruț-au aruncat-o.
Cînd la jumatate de cale,
Unde era apa mare:
– Turcilor, păgînilor,
Dați-mi drumul mînelor,
Să-mi despletesc perișorul,
Să-mi acopăr sînișorul.
Decît sluga turcilor,
Mai bine ospăț știucelor
Și mîncare racilor!

Botoșani

*

M-am uitat pe luncă-n jos
Ș-am văzut un noruț gros.
– Draga mamei Ilenuță,
Acela nu-i noruț gros,
Dar sînt turcii, vin din jos.
Maică-sa o împletea,
O-mpletea ș-o despletea,
Cu vîrste mîndre o-nvîrtează,
Cu lacrimi o picurează.
Turcii la poart-au sosit,
Prînzul gata au găsit.
– Banule, bun vi-i prînzu.
– Poftă bună la dînsu.
N-am venit ca să prînzim,
Am venit ca să-mpețim,
La Ileana dumnevoastră,
De frumoasă, vestea-i
mearsă
Tocma-n țara cea turcească.
Pe Ileana s-o ducem
În crucele drumului,
Cheieriță lăzilor,
Crîșmăriță buților,
Drăguță voinicilor.
– Tîrziu ni v-ați nădăiat,
Că pe Ileana am dat:
După spicul grîului,
După marea Domnului,
Îi îngropată în grădină,
Dup-o creangă de sulcină,
Dacă nu-mi credeți cuvîntul,
Haideți să v-arăt mormîntul.
Turcii la drum au pornit,
Da un cîne de turc bătrîn:
– In hai în casă ș-om întra,
Pe Ileana om căuta!
... In ieși, Banule, afară,
Și-i da mîna cu Ileana.
– Eu afară n-oi ieși,
Mă tem că m-ăți omorî.
– Nu te teme, vin' la prag,
Ca să vezi ce ț-a fost drag.
Ei afară c-au ieșit,
Pe amîndoi i-au omorît.
... În mijlocul codrului,
Unde-i greu voinicului,
Ileana că se ruga:
– Dezlegați-mi mînile,
Să-mi despletesc cozile,
Să-mi dezleg eu zgărdița,
Să-mi jelesc pe mămuța,
C-atîta poamă de vie
Și toat-a ramas pustie...

Berchișești

*

Bătălia. Catanele

Are să vie vremea că, din pricina bătăliilor, numai atîția oameni vor rămînea, cît va cuprinde umbra unui stejar, și acolo au să fie de toate liftele cîte unul, că nu se vor înțelege în vorbă, apoi între ei se vor lua și iar se va prinde lume.

Ion Pisarciuc, Roșa

Cînd are să fie bătălie, pe ceri se arată semne, să arată stele cu coadă.

Cînd e soarele roș la răsărit sau la asfințit, are să fie bataie.

Visînd că bați pe cineva, au să vie musafiri, să abată cineva.

Împușcînd de vei visa, auzi veste.

Catană, oaste sau bătălie de visezi, auzi o veste.

*

Sf. Neculai e mare bețiv, dar are mare putere; la Sf. Neculai să roagă oastea cînd merge la bătălie, că Sf. Neculai șede calare pe tun– așa să vede scris.

Pe Sf. Neculai și turcii îl țin și s-a luat obiceiul în armată ca să se roage la sfîntul ce-l țin turcii.

Ion David, Botoșani

Bătălia e claca lui Dumnezeu.

Dumnezeu, cînd are să fie bătălie, sloboade scrisoare din ceri pe mormîntul Domnului Hristos și de acolo ia împaratul scrisoarea și cetește și face apoi bataie.

Andrei Motoc, Mihalcea

(Vezi: ca să împuște cineva bine, vol. I, p. 287.)

(Vezi: de cînd se ia de bunăvoie la catane, vol. I, p. 277.)

Femeia de aceea trebuie să meargă în urma barbatului și barbatul înainte, că pe barbat îl iau la oaste, da pe femeie nu.

De demult, ca să vie catanele de bunăvoie la oaste, unul care era anume pus lua o găină friptă ș-o juca înaintea ficiorilor cîntînd din gură un cîntec vesel, în care le spunea să vie, căci la oaste găini fripte vor mînca și vin bun vor bea și bine vor petrece; și care rîdea de cîntecul și jocul acesta trebuia să se ducă. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Cine mănîncă găină luată din gura uliului, pe acela nu-l iau la catane.

Camena

Cine are la sine basma de la mort, cu care e legat mortul pe sub fălci, iar nu-l iau.

Broscăuți

În Bucovina, de la anexarea ei către Austria, nu s-a luat la catane pănă la 24 februar 1830 și cînd au început a se lua, îi prindea cu arcanul, prin păduri, pe cîmpuri, pe unde erau ascunși. Alții fugeau peste granită, iar unii se sluțeau, își tăiau degetele de la mîni, ca să nu poată trage cucoșul la pușcă. Mai demult, pe cei înrolați îi transportau în alte țări, acuma sînt lasați în loc. Înainte, se luau la catane pe 12 ani, acuma, numai pe trei.

În România, s-a pus în aplicație recrutarea la 1864, în modul următor: calarașii făceau 4 ani, infanteria – 5 și trupa de schimb – 7 ani. Azi, legea recrutărei e schimbată de la 1882, trupele permanente fac 3 ani, iar cele cu schimbul – 5 ani.

De la d-l Dimitrie Ivașcu, Botoșani

*

Cîntece

Codrule frunză rotundă,
Fă-mi și mie o țîr' de umbră,
Pe toată lumea ai umbrit,
Da pe mine m-ai scîrbit.
Codrule, ce ț-am stricat,
Mare creangă ț-am ciuntat?
Scăunel mi-ai așazat,
Chicuța mi-ai rătezat,
Și pin străini m-ai mînat,
Și m-ai bagat la cazarne,
Ș-acolo mi-ai dat mîncare,
Numai pită și cu carne.

Ropcea

*

Codri, codri și măi frate,
De silește și-nfrunzește
Și-ndesește-ți crengele,
Să ne uscăm hainele,
Să sărim cu berzele,
Să rărim poienele.
De-ar fi pușca de soc verde
Și compania de fete
Ș-a mea mîndră căpitan,
Aș mai cătăni vrun an.

Mahala

*

Furnză verde ș-o maslină,
Treceam Prutul, apă lină,
Treceam Prutu-n jumatate,
Puica mă plîngea de moarte,
Turcii mă-ntreabă de carte.
Eu cartea de und' s-o scot,
Dac-am trecut Prutu-not!
Decît cu chivăra-n cap,
Mai bine cu biru-n sat,
Decît cu pușca-n urdie,
Mai bine cu sapa-n vie.

Mahala

Cîntec de pe cînd se prindea cu arcanul la oaste

(Din manuscrisul vechi al *d-nei Rarița Cantemir, Roșa*)

Ah, ce vreme a sosit.
Ah, aman, aman!
Că pe noi ni-a rînduit
Ah, aman, aman! etc.
La oaste ca să mergem,
Țara noastră să lăsăm,
Pin țări streine s-alergăm.
Lasă munca, deal și vale,
Lasă mila maicei sale,
Să lăsăm tot binele,
Să alergăm țerile,
În lume împrăștieți,
Ca niște sarmani băieți.
Ah, ce mare suparare
Bucovina acum are.
Cei mai buni voinici să duc,
Fără voia lor i-apuc,
De părinți se despărțesc
Și-n lume se năcăjesc.
O, tu lume, lume mare,
Tuturora de mirare,
Dar acuma ce-am ajuns,
Zile rele ni-au cuprins!
Plîngeți toate neamurile,
Frații și surorile,
Că cu greu ne-om întâlni,
Doar la noi de veți veni.

Roșa

Cătănia

Mă duc, maică, la catane,
Tu rămăi și spală haine,
Că ne mînă neamțu-n jos,
Să aibă din noi folos.
De ne-a ține neamțul bine,
Va avea folos din mine,
De m-a ține neamțul rău,
Frunză și codru-i al meu,
Lacrimile-mi curg părău.
Eu de lacrimi nu bag samă,
Că le-oi șterge c-o naframă,
Da mi-i jele de obraz,
Că rămîne fript și ars.
Arde focu-n paie ude,
Strig pe puica, nu m-aude.
Strig o dată, de două ori,
Mă-ntind la pămînt să mori.
– Eu aud, bădița, bine,
Da-i dușmanul lîngă mine,
Cu șepte pistoale pline,
Patru-n tine, trei în mine,
Pentru-atît, că trăim bine.
Ia să mergi tu peste sat,
Să zică că ne-am lasat.

Mihalcea

*

Frunză verde de malai,
Dragul mamei Neculai,
El e dus pe 9 ai,
S-a dus despre răsărit
Ș-a venit despre-asfințit,
Fața i s-a vestejit.
– Bine, maică, ț-a părut
Cînd pe mine m-ai făcut,
Dară cînd m-ai leganat,
Tare rău m-ai blastamat.
M-ai bătut cu bici de foc,
Să n-am pe lume noroc,
M-ai bătut cu bici de pară,
Ca să mă ieie catană.

Roșa

*

Nu mă blastama brazdat,
La catane m-au luat.
La catane tare-i bine,
Cine merge nu mai vine.
Ni-or duce-n țara străină,
Ca să mor moarte haină,
Făr' un capăt de lumină.
Mori o moarte făr' de ceas,
Făr' de pînză pe obraz,
Plînge-mă, maică, cu jele,
Mă strînge neamțu-n curele,
Pușca și oțelele
Îmi mănîncă șelele.
Pușca și tarnistra-n spate
Mă scoate din sanatate.

Mihalcea

*

In ieși, maică, la carare[1],
Vine-al nostru cel mai mare,
Cu cinci sute de catane,
Nu-s cătăni, da-s moldoveni,
Ficiorași de mari boieri,
S-au lasat de boierie
Și s-au scris la cătănie.

Voloca

*

Ghiorghieș de viță mare,
Te dau dușmani-n catane.
Eu cu tine m-aș porni,
Să știu unde tu-i muri.
Unde-a fi steagul plecat,
Acolo tu-i fi-ngropat
Și cu fața spre părete,
Și-ncă arsă și de sete,
Patrontașu ț-a fi nănașu,
Pușculița, maiculița.

Roșa

De la deal de Straja Mare,
Merge-un general calare
Pe cinci sute de catane.
Catanele merg jucînd
Și maicuțele plîngînd.
Plînge-mă, maică, cu dor,
Ț-am fost fată și ficior,

1. Cîntec vechi, ce se cîntă în Voloca și la nuntă. În orațiunele de la nunți, să vorbește de oaste etc. – Acesta îl cîntă flecăii pentru a se încuraja.

Am scos boii din ocol.
De arat, ț-am arat,
De grapat, n-am apucat,
La catane m-au luat.
În straie verzi m-au îmbracat
Și la drum m-au îndreptat.

Broscăuți

*

Frunză verde stejărel, bis,
Cînd eramu mititel, bis,
Unde mă culcam, dormem etc.
Da de cînd am crescut mare,
Trupul meu hodină n-are,
Nici pe-un drum, nici pe-o carare,
Primăvara-n postul mare
Prind voinicii la catane.
Sai, măicuță-n paș mai tare,
Și mă scoate din catane,
Că ț-am fost mare odor:
Ț-am fost fată și ficior.
Păn' măicuța a sărit,
Scăunel mi-au așazat,
Chicuța mi-au rătezat,
La gunoi o-au măturat.
Oi, saraca chica mea,
Cum o strînge-o păsărea,
Să-și facă cuibșor cu ea.
Sui, măicuță-n deal la cruce,
Și îi vedea cum ne duce.
Că ne duce ca pe boi
Și ne mînă ca pe oi
Și ne-a legat cot la cot,
Să ne poarte pin norod,
Și ne-a legat cu tulpane,
Să nu ne roadă la ciolane.

Roșa

*

De la deal de Straja Mare,
Merg cinci sute de catane,
Cătănele ne-nvațate,
Nu știu cu foc a se bate,
Cătănele mănînțele,
Nu știu rîndul la oțele.
Plînge-mă, maică, cu jele,
Că m-a strîns între curele.
Plînge-mă, maică, cu dor,

Că ț-am fost și eu ficior,
De scos boii din ocol,
De dus plugul la ogor,
Ogor mare l-am arat
Și sacar-am samanat
Ș-a strînge n-am apucat,
La catane m-au luat.
Și-napoi cînd voi veni,
Mîndra-n sat mi-a-mbătrîni,
Coasa-n cui mi-a rugini.
Mă doare, maică, în piept,
De pușcă și de bagnet.
Mă doare, maică, în spate,
De puștele încarcate,
Și mă doare sub picioare,
De papuci cu țintișoare.

Mahala

*

Doamne-ajută cucului
Să zboare la cuibul lui.
Ajută-mi, Doamne, și mie,
Ca să scăp din cătănie.
Cătănia-i jug de fer,
Trag voinicii pănă pier,
Cătănia-i jug de piatră,
Trag voinicii toți deodată.

Ilișești

*

Of, pușcuță, armă grea,
Prăpădită-i viața mea.
Of, pușcuță strălucită,
Viața mea cea prăpădită!

Broscăuți

Primăvara-n postul mare

sau:

Marți, în săptămîna mare,
Merg voinicii la catane,
Ca să treacă Dunărea,
Cîte patru alăturea.
Cat în apă, apa-i lină,
Cat înapoi și suspină,
Că merg în țară străină,
Unde mor fără lumină,
Făr' de lumină de ceară,
Făr' de om dintr-a lui țară,

Și nici pînză pe obraz,
Nici scîndură de salaș.
Că pînza-i de buruiene
Și salașul de nuiele,
Acolo voinicul piere.
Cine vede și nu crede
Să nu calce iarbă verde.

Strojineț

*

Cum s-a desprimăvărat,
S-a dat cucul la cîntat,
Cîți băieți de sama mea,
Pe toți i-a cîntat cucu,
Da pe mine ganguru,
Mă duc, mamă, las satu.
– Unde mergi tu, băiețele?
– Peste Prut, neamțul mă cere.
Da tu, mamă, nu mă da,
Că ț-oi arde inima.

Ropcea

*

Mă suii în deal la vie,
Mă uitai în Molodie
Cum șed casele pustie,
Numa-n una-i veselie,
Acolo este-un domn și scrie,
Ni ia fața pe hărtie
Și ne scrie doi și doi,
Și ne tunde ca pe oi.
Părul meu cel gălbior,
La maiorul sub picior.
Ia-mi-l, măicuță, acasă
Și mi-l pune-n buzunari
Și-l scoate la zile mari,
Mi-l scoate la sărbători,
Să-l plîng-a mele surori.

Molodia

*

Pădure în doi ciungani,
La pădure doi ciobani,
Rag oițele pe coastă,
Că n-au ciobani să le pască.
Rag oițele pe munți,
Ciobanii-s la Cernăuți,
Și oile umblă turbate,
Zbiară că nu-s învațate

Cu ciobani din alte sate.
Mi-a trimes chica napoi,
Să-mi năimesc ciobani la oi:
Păn' ce eu voi cătăni,
Oiele s-or prăpădi,
Boii-n grajd or flămînzi,
Părinții-or îmbătrîni.

Broscăuți

*

Cătănele tinerele
Fac poronce tare grele,
Pentru straie și mîncare,
Catana hodină n-are.
Pentru bani ce cheltuiește,
Ce mănîncă nu-i ticnește
Și ce be nu-i folosește,
Se usucă ca un pește.

Broscăuți

*

Frunză verde trei castale,
De la Odobești la vale,
Merg recrutele catane.
În urma căruților,
Mamele recruților.
Sui, măicuță-n deal la cruce
Și vezi Cuza cum ne duce,
Ne duce de dinapoi,
Ca pe-un tamazlîc de boi,
Și ne tunde ca pe oi
Și ne dă păru-n gunoi.
Părul meu cel crețișor,
La maiorul sub picior.
Ia-l, măicuță, și mi-l strînge,
Și-l strînge în buzunare
Și-l scoate la zile mari,
Să-l dezmierde fete mari,
Fete mari l-or dezmierda,
Mata nu te-i supara.

De pe lîngă Botoșani

*

Cine-a stîrnit drumu-n jos
Putrezi-i-ar trupu-n gros
Și ciolanele pe jos.
Cine-a stîrnit căpitani
Putrezi-i-ar trupu-n pari
Și pielea la dubalari.

– Dragă, nu te supara,
Că dacă m-oi libera,
Tot pe tine te-oi lua.

Botoșani

*

S-au strîns fetele buluc
Și mă-ntreabă unde mă duc?
– Lasă furca și fuiorul,
Haide-n casă la maiorul
Ș-om da jalbă la-mparatul,
Că ni-a pustiit tot satul.
Noi, fete, am îmbătrînit,
Mergem la călugărie,
Lasă, Dumnezeu să știe!...

De pe lîngă Botoșani

*

Ardă-l focu Cernăuți,
Mi-a luat ș-al meu drăguț.
S-ardă căsărmele,
Unde stau catanele,
Să ardă și cea din fund,
Unde stau domnii și tund!

Brăești

*

De cînd te-ai dus, bade, dus,
Negură pe deal s-a pus,
Și pe deal, și pe nuiele,
Și pe sprincenele mele.
Și pe deal, și pe nuia,
Și pe inimioara mea.
De cînd s-a dus bădița,
Mi-i pustie ulița.
Mi-i pustie numai mie,
Că s-a dus în cătănie
Și s-a dus să nu mai vie.

Dorna

*

De unde catana pleacă,
Rămîne casa saracă.

Brăești

*

Măi bădiță, cînd te-a tuns,
Inimioara-n mine-a plîns,
La catane cînd te-i duce,

Eu din ochișor voi plînge,
C-am fost dragi de mici copii,
Dar de cînd am crescut mare,
M-ai lasat streină floare
Și te-ai dus în oaste mare
Și te-ai dus pin neștiinți
Să te plîng-ai tăi părinți.
Ei să plîngă cît de tare,
Nu-s c-a mele lăcrămioare,
C-al meu glas cine-l aude,
Inima-ntr-însul răspunde,
Că-i un glas de fată mare
Și cîntă cu jele tare,
Că i-i drăguțu-n catane.

Mahala

*

Eu pe deal, mîndra pe vale,
Busuioc mîndru răsare,
Busuioc moldovenesc,
C-am pus gînd să te iubesc,
Dar mi-a spus o ardeleană
Că te-ai scris, badeo, catană.
Nu mi-i jele că te-ai scris,
Mi-i jele că nu mi-ai spus,
Să-ți pun mîncare de-ajuns.
Să-ți pun mîncare de-un ban,
Să-ți fie, badeo, pe-un an.
Cernută pin sprincenele,
Frămîntată pin inele,
Să știi că-i în dor și-n jele,
Și coaptă la inimuță,
Să știi că-i de la drăguță.
M-ai iubit ca pe-o cucoană,
M-ai lasat ca pe-o vadană,
M-ai iubit ca pe-o copilă,
M-ai lasat ca pe-o streină,
M-ai iubit ca pe-o armancă,
M-ai lasat ca pe-o țigancă.

Mahala

Pe pădurea rară-n jos,
Trece puiul cel frumos,
C-un căruț de odolean,
Încarcat de magheran,
Magheran de cel albuț,
Îl pun pană la drăguț.
Că drăguțu mi-i catană,
Nu prea vrea să-mi poarte
pană,

Îi catană la Brașeu,
Nu mănîncă ce-i dau eu.
Numai găinuță friptă,
Pe dinuntru otrăvită,
Din afară zugrăvită.

Ilișești

*

Pe pădurea rară-n jos,
Trece-un voinicel frumos.
Cînd pășe, pana-i clătere,
Ochii și gura-i rîdere.
Bată-te-ar pustia, pană,
Bădița-i jurat catană
Pe trei ani și jumatate,
Ca să n-am dintr-însul parte.
Nu socoată cineva
Că cu dînsul s-or mustra.
Că el anii i-a-mplini
Și-napoi tot a veni.

Ropcea

*

Frunză verde alămîie,
Plîng ficiori în cătănie.
Căpitanu-așa le zice:
C-ați știut ficiori prea bine
C-a să dați mîna cu mine.
În loc de curea cu bumbi,
Îți purta pușțe cu plumbi,
În loc de curele late,
Îți purta pușți încarcate.
Fetele-or purta zgărdiți
Și voi pușțe și cipiți,
Fetele-or purta mărgele,
Flecăii, pușți și oțele.
Nu-ți cosi prin grădinuți,
Nici nu-ți merge la drăguți,
Nu-ți cosi la iarbă verde,
Nici nu-ți merge-n sat la fete.

Brăești

*

Frunză verde de dudău,
Plînge maica, plîng și eu,
Plîng pietrele pe părău.
Frunză verde trei masline,
Plînge inimioara-n mine,
Ca copilul de trei zile,
Copilul plînge și-nceată,
Inima mea niciodată,
Copilul plînge și tace,
Inima mea să desface.
Frunză verde de-alior,
Plînge-mă, mamă, cu dor,
Ț-am fost fată și ficior,
Ț-am scos boii din ocol,
Pe Galba și pe Bujor.

Strojineț

*

Frunză verde ș-un bănuț,
Pe drumuț la Rădăuț,
Stau catanele rînduț.
Unul papuci văcsuia,
Altul calul pregătea.
Mă uitam din deal în vale,
Vedeam maica cu mîncare.
Maică, maiculița mea,
Decît mă făceai ficior,
Mai bine mă făceai fată
Și torceam șezînd pe vatră.

Părhăuț

Tămăiță-ncrengurată,
Fi-u-ai, maică, suparată,
De ce nu m-ai făcut fată,
M-ai făcut, mamă, ficior,
Să fiu tatei de-ajutor,
Cînd eram de-ajutorie,
M-au luat la cătănie.
Am lasat boii-njugați
Și părinții suparați,
Am lasat boii-n tînjale
Și părinții plini de jale.

Șcheia

La Cernăuțul rotund,
Unde voinicii se tund,
Bată-te-ar pustia, neamț,
De tînăr m-ai pus în lanț.
M-ai pus în lanț și curele,
Să cat la maica cu jele.
Ieși, măicuță, păn' la cruce
Și vezi neamțul cum mă duce,
Ieși, măicuță, păn' la poartă,
Și vezi neamțul cum mă
poartă,
Cum mă mustră și mă-nvață

Și de nu m-oi învața,
Pumni și palme-oi capata,
Pumni și pălmi ca pitele,
Ca la cai copitele.
Legea ta de odolean,
Toată lumea dintr-un neam,
Numai eu, copil sarman.
Legea ta de stejerel,
Numai eu, un străinel.
N-am nici mamă, n-am nici
nene,
Numai trupul meu cu jele.
Saracul cucul bătrîn,
Ș-a lasat puii de chin.
S-a întors cucu-ntr-o vreme,
Saracii de puii nenii,
Cum ați trăit voi cu jele,
Făr' de mamă, făr' de nene.
Dar miluța saraca
Tot zbura din deal în vale
Și cara la pui mîncare.
Tot la deal, bade, la deal,
Păn' a crește grîul rar
Și iarba toată șuvar.

Strojineț, Nicoreac

*

Busuioc de pe cetate,
Nu mă-nstrăina-mparate,
Că n-are cine să mă cate,
Surorele-s măritate
Și frații nu-s cu dreptate.

*

La catane tare-i bine
Și m-or lua și pe mine,
Ș-oi muri-n țară străină,
Unde mor fără lumină,
Și n-am tată să mă cate,
Da mămuca mea nu poate,
De la frate n-am dreptate,
Surorele-s mititele,
Nu mă pot cata cu ele.

Zureni

Frunzișoară de dudău,
Frate, frățiorul meu,
Nu mai pot de dorul tău,
Aș veni că sor-acasă,
Căpitanul nu mă lasă.
Pune-ți, soră, mîna-n șele
Și-mi trage una de jele,
Și-mi trage una și mie,
Să te-aud din cătănie.

Ropcea

*

Frunzișoara de nagară,
Ce ț-am spus, maică, de-asară?
Să-mi scoți șaua din camară
Și s-o pui pe prisp-afară,
Că pe joi eu plec la țară,
Plec la țara letinească,
Să cumpăr pană domnească,
Să mi-o pun în pălărie,
Să mă-nvăț și eu a scrie.
Și mi-oi scri o hîrtiuță,
S-o trimet l-a mea măicuță,
De-a mai face vrun ficior,
Să-i puie capul sub picior,
Trupul să-l zvîrlă-n părău,
Să nu tragă ce trag eu!

Ropcea

*

Legea ta de drum bătut,
Mulți voinici ai petrecut,
Am venit și eu pe tine,
Petrece-mă și pe mine.
Legea ta de drum de piatră,
Cum mi-ai găsit tu altu tată.
Legea ta de drum de-aramă,
Cum mi-ai găsit altă mamă.
Bată-l Dumnezeu să-l bată
Pe maiorul de la Piatră,
Că el, cît a maiorit,
Mulți voinici a cătănit
Și neveste a văduvit,
Fete mari a-mbătrînit.

*

Cîntă cucu sus pe paie,
Merg voinicii la bataie,
La bataie-mpărătească...
Colo jos spre răsărit
Este-un măr mîndru-nflorit,
Cu crengele de argint.
Cobori, Doamne, pe pămînt

Şi vezi neamţul ce-a făcut,
Mulţi voinici a cătănit,
Cătănit-au şi pe mine.
Cine m-a făcut catană
Nu-ş mai deie de pomană,
Aibă casa racului
Şi hrana gîndacului
Şi zbuciumul vîntului
Pe faţa pămîntului.

Horecea

*

Eu mă duc, puică-n catane,
Tu rămăi şi spală haine
Fără apă şi sopon,
Numai cu lacrimi de om.
Şi le freacă-n lăcrămele,
Le usucă-n sîn la piele
Şi le trimete-n calea mea,
Pe-un puiuţ de rîndunea.
De-i vedea steagul plecat,
Eu-s în puşcă razamat
Şi pin picior împuşcat,
Da de-i vedea steagu-n sus,
Să ştii, puică, că m-am dus
Ş-am trecut ţara turcească,
Părinţii să mă jălească.

Orăşeni, Moldova

*

Colo-n jos la răsărit,
S-aud dobele bătînd
Şi căpitanii mustrînd:
Hai, saracii voi flecăi,
Cum v-or tunde ca pe oi
Şi v-or pune doi şi doi
Şi v-or mîna ca pe boi.
Eu mă duc, maică-n catane,
Tu rămăi şi spală haine,
Şi le spală iut' şi bine
Şi le trimete la mine,
Şi le spală-n soponele
Şi le usucă la piele,
Şi le spală-n lăcrămioare
Şi le usucă la soare,
Şi le leagă-n basma neagră
Şi le dă pe Prut să meargă.
De-i vedea că să cufundă,
Fă colac şi mă comîndă,
Da de-i vedea că plutesc,
Să ştii, maică, că trăiesc.

Voloca

*

De la deal de Straja Mare,
Mor, drăguţă, mor.
Merg catanele calare,
Mor, drăguţă, mor.
Ele merg cîntînd, jucînd,
Măicuţele merg plîngînd,
Plîng maicele şi jelesc,
După fiii lor bocesc.
Taci, măicuţă, nu mai plînge,
Că din mine cură sînge,
Cură sînge şi venin,
Că la maica n-am să vin,
Că-n ce ţară mă duc eu,
Unde nu-i nici spic de grîu,
Numai sînge păn' în brîu,
Sînge de-a muscalului,
Păn' în pulpa calului,
Iar sînge de-a turcului
Păn' la scara murgului.
– Căpitane Pavele,
Unde duci catanele?
– Ia, le duc până la foc,
Că-s catane cu noroc,
Cu norocul chiar în sîn,
Că-s catane de român!

Roşa

*

A bătut doba de marş,
Să meargă voinicii-n paş,
Şi-i bătut drumul de marş,
Nu-i bătut de car cu boi,
Da-i bătut, recruţi, de noi.
Împarate, împarate,
In fă pace, nu te bate,
Că te-or ajunge lacrimile,
Lăcrimele mîndrelor
După ibovnicii lor.
Lacrimele maicelor
După ficioraşii lor.
Împarate, împarate,
In fă pace, nu te bate,
C-au fost şi alţi împaraţi
Şi n-au tuns cîte doi fraţi.

Împarate Pavele,
Unde duci catanele,
La focşor, sarmanele?
Cătănuţe tinerele,
Nu pot purta arme grele,
Cătănuţe ne-nvaţate,
Nu ştiu cu foc a se bate.
Să ploaie ploaie cu sînge,
Catana merge şi plînge,
Batîr ploaie şi cu foc,
Catana nu mai stă-n loc.
Rău mă doare-n piept şi-n spate
De puşcuţele-ncarcate,
Rău mă doare subsuoară
De-o haită de săbioară.
Rău mă dor picioarele,
M-au ucis pistoalele.

Mahala

*

Căpitane, căpitane,
Ia dă-mi drumul din catane.
Peste noapte ce-am visat:
Puicuţa mi s-a-necat.
Of, saracă catana,
Cînd îi vine poronca,
Cum azvîrle ciubota
Şi apucă papucu
Şi ia ţara de-a lungu,
Tot de-a lungu şi de-a latul,
Păn' ce-ajunge la-mparatul.
Tot merge şi tot merge,
La-mparatul popose.
Pe deluţul cel de soare,
Merge-mparatul calare,
Pe deluţul cel de munte,
Merg catanele recrute,
Tot merge şi tot merge,
Curele negre grije.
Ieşi, măicuţă, în deal la cruce
Şi vezi neamţul cum ne duce,
Şi ne mînă ca pe boi,
Şi ne tunde ca pe oi.
Pe viţa bostanului,
În ţara muscalului,
Pe viţa harbuzului,
În ţara franţuzului.

Ropcea

Auzi, maică, toacă, toacă,
Ieşi afară şi te roagă,
Şi te roagă cu matane,
Să mă scoţi de la catane.
De-i vedea că m-or lua,
Să te scoli duminica
Şi să-mi speli cămeşuica,
În lăcrămioare mi-i spala-o,
Şi în suspin mi-i usca-o,
Şi la mine s-o slobozi:
Pe şuierul vîntului,
Păn' în ţara frîncului.
....
Stăi, puşcuţă, nu-mpuşca,
Săgeată, nu săgeta.
Şi tu, plumb, nu plumbura,
Vine veste de la maica,
Vine veste de la taica,
Că mă duc într-o dugheană
Să-mi iau o ţîră de cerneală
Ş-o bucăţică de hărtie,
Ca să scriu o cărţulie.
În truspatru cornurele,
Lăcrimele maicei mele.
Maica pîne albă nu frămînte
Şi pe mine nu mă cînte,
Taica cai negri nu potcovască,
După mine nu pornească.
Frunză verde-o zurzulie,
Am pornit la bătălie,
Ne-am dus pin grîie,
Păn' în frîie,
Şi pin sînge,
Păn' în pîntece.
Rog, tată, pe Dumnezeu
Să mă văd în satul meu
Şi mă rog lui Dumnezeu:
Să mănînc pîne cît de proastă,
Numai să fiu în ţara noastră.
De cînd pluguşorul am lasat,
Pîne dulce n-am mîncat,
Numai prifonturi nesarate,
Cu picioarele calcate.
Aş mînca pîne cu neghină,
Să nu trăiesc în ţară streină.
Te rog, mamă, să-mi faci joi
Turte moi,
Că m-oi întoarce-napoi.

Broscăuţi

Foaie verde de măr dulce,
Cînd eram mamei mai dulce,
Neamțul mă jura pe cruce,
Pe verde și pe uscat,
Vai, Alin, al meu bogat
La catane l-au luat,
Ziua bună ș-a luat:
De la firul de păiuț,
De l-a lui dulce tătuț,
De la lună, de la stea,
De la dulce maica mea,
De la firul de ierbuță,
De l-a mea dulce drăguță,
De la grădina cu flori,
De la frați, de la surori,
De la strat cu busuioc,
De la fete, de la joc.
El din sat cînd a ieșit,
Cu-a lui puică s-a-ntâlnit,
Rămăi, puică, sănătoasă,
Pe trei ani mă duc de-acasă,
Eu acolo că mă duc,
Unde-i numai fir de iarbă,
Care-i peste lumea toată,
M-oi duce-n țară străină,
Unde mor făr' de lumină,
Fără lumină de său,
Făr' de om din satul meu,
Fără lumină de ceară,
Făr' de om din a mea țară.
Unde ardea focul mai tare,
Vine-mparatul calare:
Dați, ficiori, și nu mai stați,
Că de-aicea nu scapați!
Nu-ți calca iarbă-n fînaț,
Nu-ți ținea fete pe braț.
Nici nu-ți zice: „Draga mea,
Vină pe genunchi colea."
Catanele tinerele
Și tunur'le tare-s grele,
Catanele durăiesc
Și tunurele huiesc.

Părhăuț

*

Frunză verde trei castale,
De la Cracova la vale,
Este-un lagăr de catane,
Stau în glid ca niște brazi,
Tot în curele-mbracați,
Cu ceacă cu cărpeneagă,
Cum era neamțului dragă.
La bataie să porne,
'Nainte cu tunur'le.
– Dați, flecăi, cu voie bună,
Că ne scăpăm de curună!
Da flecăii așa striga:
– Împarate luminate,
Împacă țara, nu te bate,
Că rămîn maice suparate
Și fete nemăritate,
Că te-or bate și pe tine
Lacrimile maicelor
Pentru dorul pruncilor.
Da-mparatu-așa zicea:
– Voi știut-ați, ficiori, bine
Cînd ați dat mîna cu mine:
Nu-ți mai cosi pin grădină,
Nu-ți mai mulge oi la stînă,
Nu-ți mai cosi pintre flori,
Nu-ți merge în șezători.

Șcheia

*

De la Bosnia la vale
Merge-mparatul calare,
Cu trei steaguri de catane,
Cu cureli negre-nchingate,
Și cu puștele pe spate.
Dați, voinici, cu puștele,
Merg plumbii ca muștele,
Mai de-apoi cu tunur'le,
Să sfărmăm festungur'le.
– Împarate luminate,
Împacă țara, nu te bate,
C-au picat nenumarate,
N-au ramas voinici prin sate,
Au ramas maice suparate,
Fete mari nemăritate
Și neveste cu copii,
Pline tot de datorii.
Cîte doi copii pe vatră,
Ei nu știu care li-i tată.
– Măi Petruță din cotruță,
Un' s-a dus al tău tătuță?
– 'A bataie a dus, mămuță!

De la o femeie din Strojineț, căria îi murise barbatul în Bosnia.

Cîntece vechi

Căpitanul ce merge la bătălie și moare

Frunză verde ș-un dudău,
Puicuțo, nu-ți pară rău,
Că rămăi în satul tău,
Dar de mine-i foarte greu,
Că mă duc în țări străine,
Unde nu cunosc pe nime,
Numai murgul de sub mine.
– Murgule, murgule hăi,
Nu ți-i sete, or ți-i foame,
Or ți-i greu de-a mele haine?
– Nu mi-i sete, nu mi-i foame,
Nu mi-i greu de-a tale haine,
Dar mi-i greu de ce-aud eu:
Aud Prutul borborosind
Și apele greu huind,
Viața noastră-o văd sfîrșind!

Botoșani

*

Prutule, apă fecioară,
Apa ta-i neagră cerneală,
Să-mi cați un condei de pană,
Ca să scriu o hărtioară
Și s-o trimet peste țară,
Pe-un cal vînt de călărie,
C-acolo la bătălie,
La bataie, la jalău,
La claca lui Dumnezeu,
Acolo unde merg eu,
Nu-i sacară, nu-i nici grîu,
Numai sînge pănă-n brîu,
Sîngele muscalului
Păn' în pieptul calului,
Și sînge de-a turcului,
Pănă-n pieptul murgului.

Iordănești

*

Prutule, apă vioaie,
Face-te-ai neagră cerneală,
Stuhul tău, o penișoară,
Ca să-mi scriu o hărtioară,
S-o trimet la mîndra-n țară,
Să-mi dea bani de cheltuială
Și straie de primineală,
Ș-un cal bun de călărie,
Ca să plec la bătălie,
Unde nu cunosc pe nime,
Numai pușca lîngă mine.
Frunză verde de sacară,
Eu voiesc să trec în țară,
Unde-i sînge păn' în scară.
Sîngele muscalului,
Păn' în glezna calului,
Da sîngele turcului,
Păn' în coama murgului.

Mahala

*

Viule[1], pustiiule,
Ce-mi faci malul tulburat
Și cu sînge-amestecat?
Viule, pustiiule,
Ce-aduci ploiuri și butuci
Și căpestre de cai murgi,
Și trupșoare de voinici?
Viule, pustiiule,
Saca-ț-ar izvoarele
De sub toate malurile,
Să-mi calc cu picioarele,
Să-mi văd surioarele.
Sorioara lîngă mine,
Văd singur că nu i-i bine,
Sorioara de la picioare,
Văd cum inimioara-o doare.

Mahala

*

Oltule, cîne turbat,
Ce vii așa tulburat
Ș-aduci ploaie și butuci,
Și căpestre de cai murgi,
Căpețele de voinici,
Care n-au mai fost pe-aici.
Oltule, te-ai tulburat,
Inimioara mi-ai sacat.

1. Povestitoarea esplică că „viule" e vîntul. În limba ruteană, cînd bate vîntul, se zice: „vie viter". Unui vînt mare i se zice „vehori".

– Măi Nicuță, măi podar,
Trage podul mai la mal,
Măi Nicuță, măi copile,
Trage podul mai la mine,
Să nu dau cu flinta-n tine,
Că mi-i flinta ruginoasă
Și te-oi ajunge la oase.

Orășeni, Botoșani

*

Cîntece nouă

Foaie verde merișor,
Hai la deal, la delișor,
Vine-o fată ș-un ficior,
Ficiorul fluieră-a jale:
– Ce faci? fata întrebară.
Ce fluieri, băiete-a jale,
Or ți-i grea arma-n spinare?
– Nu mi-i grea arma-n
spinare,
Ci mi-i greu de ce-aud eu.
Frunză verde ș-o alună,
Decît un tată ș-o mumă,
Mai bine-o amantă bună.
Frunză verde trei castale,
De la București la vale,
Vine-un tren cu cinci vagoane,
Încarcate cu mantale
Pentru trei batalioane,
Acolo-i mantaua mea,
Cu galoanele pe ea,
Care am să mă-mbrac cu ea,
Păn' la liberarea mea.
Și din urmă mai vin cinci,
Încarcate-s cu tunici
Pentru regimentul cinci.
Acolo-i tunica mea,
Cu galoanele pe ea,
Ce-am să mă îmbrac cu ea,
Păn' la liberarea mea.
Și-n urma vagoanelor,
Vine mama militarilor.
Ni-a-mbraca-n mărgăritari,
Ea ne-a dat la militari,
Pe trei ani și jumatate,
Cu pușculița în spate.
Cînd eram la recrutare,
Eram mîndru ca ș-o floare,
Dar acum, la liberare,
Sîntu negru și uscat,
Parcă-n pușcărie-am stat,
Nebăut și nemîncat.

D. Acsenti, Orășeni

*

Frunză verde doi bujori,
Are mama doi ficiori
Și mi-i are și mi-i crește,
Pentru oaste-i pregătește.
Unde, maică, să mă cați?
La Tecuci și la Galați.
Dar dacă nu m-ăi găsi,
Vină-ntins la București,
Între curțele domnești,
Culegînd la floricele,
Făcînd doamnei mănunchele.

Din Rus

*

Colo-n vale la fîntînă,
Scrie-un voinic la lumină.
Și el scrie suparat,
C-a avut o puică-n sat:
– Eu m-am dus la îmbracat,
Puica mi s-a măritat.
Atîta-s de suparat,
Cît ceriul de-nourat,
Că pe mine m-ai lasat,
Ș-atîta-s de plin de jele,
Cum îi ceriul plin de stele.
– Taci, nu plînge suparat,
Că mai sînt puicuțe-n sat.
Ceriu-i mare, stele-s multe,
Alege-ți, că ai de unde.
Îi pacat la Dumnezeu,
Eu vadană, tu flecău.
Ce te legi de capul meu
Ca fasola de harag,
Ca boala de om sarac.

Voloca

*

Înapoi din bătălie. Legende

Căpitane de județ,
Nu-ți mai face părul creț
Destul l-ai făcut o dată,

Mi-ai oftat o vară toată,
Că dușmanul s-a purtat,
Ție puica ț-a luat.
Eu am pus piciorul-n scară
Ș-am sărit în ceea țară,
Ca să-mi văd puicuța iară
Și puicuța mi-am văzut.
– Na, puică, băsmaua mea,
Băsmăluță de matasă,
Pe margini cu aur trasă.
Cît auru-a străluci,
Să știi, puică, c-oi trăi,
Da după ce-a rugeni,
Să știi, puică, c-oi muri.
Frunză verde măr rotund,
Maica vineri m-a născut,
Sîmbătă m-a botezat,
Duminică m-am cununat,
Luni la oaste m-au chemat,
Marți cu oastea am plecat,
Miercuri carte mi-a picat
Că mi-i puica bolnăvioară.
Eu murgul mi-am închingat
Ș-acasă mi-am alergat.
Cînd la poartă mi-am ajuns,
Poarta-n șepte mi s-a dus,
Cînd în ograd-am întrat,
Murgu-n două mi-a crapat,
Da maic-a ieșit afară:
– Poftim, ginere, devale,
Rău îți zace puicuța-re.
Eu devale m-am pornit,
De lacrimi abia-am zărit.
Cînd în casă mi-am întrat,
Aș la pat mi-am alergat
Și puica mi-am întrebat:
– Tu ce-i bea, tu ce-i mînca,
Doar de aice te-i scula?
– Mură neagră-n postul mare,
Gheață rece-n zi de vară,
De oare că te-ai tîmplat
Ochii ț-ar fi murele,
Fața ț-ar fi gheţurele.

Voloca

*

Frunzuleană de mohor,
Plînge-mă, maică, cu dor.
Ț-am fost fată și ficior,
Ț-am scos boii din ocol,
Pe Boghean și pe Bujor.
La ogor că m-am pornit:
Nici o brazdă n-am brazdat,
Cărticică mi-a picat.
Cărticică-n cornurele,
Acolo-s rănele mele.
Cînd eu aii am împlinit,
Drept acasă m-am pornit,
Cînd ajungeam în drumul meu,
Întâlneam pe tatăl meu.
– Buna calea, moș bătrîn!
– Mulțămim, soldat strein!
– Moșule, ce-aș întreba?
Este crîșmă-n sat or ba?
Ba zice:
– Este chiar la casa mea,
Să mărită nora mea.
– Moșule, da cine-o ia?
Un ficioraș de viziteu[1]
Ca să n-aibă-n lume rău.

....

Stați, meseni, nu vă stîrniți,
Numai murgu-mi priponiți,
Cu pripon de ibreșin,
De la nevastă din sîn.

Strojineț

*

Voinicel de vineri sara,
Vineri sara l-a făcut,
Sîmbătă l-a botezat,
Duminică s-a cununat,
Luni la oaste l-a luat
Pe nouă ani și nouă luni,
Și pe-atîtea săptămîni.
„Joi, în săptămîna mare,
Eu mă duc, maică-n catane,
Să-mi ții nevăstuica bine,
Să mi-o ții cu miez de nucă,
De la noi să nu să ducă,
Să mi-o ții cu lapte dulce,

1. Variație: Moșule, da cine-o ia,
Ficiorul lui Bezedea.

De la noi nu s-ar mai duce."
Nouă ani s-au împlinit,
Voinicul acas-a sosit.
– Buna ziua, moș bătrîn!
– Mulțămesc, voinic strein!
– Departe-i de-aici crîșma?
– De la noi a treia casă,
Se mărită nora-mea.
El la poart-a poposit,
Înainte i-au ieșit
Și cu oca l-au cinstit.
„Cinstiți-mă cu vadra,
Că asta mi-i nevasta,
De nu credeți dumnevoastre:
Ia, inele schimbățele,
De la noi din degețele!

Ilișești

*

S-a aflat și s-a aflat,
De la noi a treia sat:
Vineri mă-sa l-a făcut,
Sîmbătă l-a botezat,
Duminică l-a cununat,
Luni la oaste l-a luat.
El a prins a se ruga,
La fraitari și la caprari,
Ca să-i deie drumu-acasă,
C-a uitat cartea pe masă,
Cărticica necetită,
Nevasta nespovedită.
Drumu-acasă că i-au dat,
Pe cal a încălecat
Și la puică a plecat.
Dar s-a găsit un dus din lume:
– Hai, tu puică, după mine,
C-al tău voinic nu mai vine,
C-a întrat în bătălie.
....
Socrul s-a dus în deal la vie,
C-aude că-i bătălie,
Să nu să stîrnească vrun foc,
Să fie printre norod.
Se-ntâlnește c-un voinic:
– Buna calea, moș cu barbă!
– Mulțămesc, voinic de treabă.
– Haide, moșule-napoi,
Ș-arată-mi crîșma-n sat la voi.
– Crîșma e în casa mea,
Să mărită nora mea!
El tare s-a suparat,
Cu picioru-n cal a dat
Și-ntr-o fugă-a alergat.
Și-n casă cînd a întrat,
El din gură a strigat:
– In, voi beți și voi mîncați,
Altă puică vă cătați,
Că asta-i puica mea ș-a mea
Și a mea c-a rămînea!

Iordănești

*

Vineri mă-sa l-a născut etc.
Rămăi, puică, sănătoasă,
Că de azi mă duc de-acasă,
În nouă ani de n-oi veni,
Îți dau voie, mărită-te.
El anii ș-a împlinit,
Ea de nuntă s-a gătit.
El pe drum că a plecat,
S-a-ntălnit c-un moș din sat:
– Ce te-aș ruga, moș bătrîn,
Nu știi o crîșmă cu vin?
– Ba știu, că-i la casa mea,
Că mărit pe nora mea.
El pe cal s-a-ncălecat
Și-ntr-o fug-a alergat,
În casă cînd a întrat,
Toți mesenii s-au sculat
Și pahar i-au închinat,
A mulțămi, a mulțămit,
A cinsti, nu a cinstit.
Dar mireasa s-a sculat
Și pahar i-a închinat.
– Aista păhăruț l-oi bea,
Că-i de la soția mea!

Botoșani

*

Frunză verde bob năut,
Vineri mama m-a născut,
Sîmbătă m-a botezat,
Duminică-n sat am scapat,
O puică mi-am căutat.
Luni la oaste m-a chemat:
– Să-mi ții, mamă, puica bine,
Ca să nu uite de mine,
Cu colac în lapte dulce,

De mine să nu mai uite.
... Eu din oaste am oblicit
Că puica s-a logodit,
Pe murg am încălecat,
Tot din sat, în sat, în sat...
De-un moșneag am-ntrebat
Unde este nuntă-n sat?
– Este chiar la curtea mea,
Să mărită nora mea.
El tare s-a spăimîntat,
Cu picioru-n murg a dat,
Apele s-au tulburat,
În ogradă cînd a-ntrat,
Cămărele au zurăit,
Maică-sa afar-a ieșit
Și de mînă l-a luat,
În cornul mesei l-a bagat,
Vin cu oca i-a-nchinat.
– Mulțămesc de vinul tău,
Dăruiește-mi puiul meu.
– Puiul nu-i de dăruit.
– Doamne, mult am cheltuit
Pănă puiul mi-am găsit.
Maică-sa l-a blastamat:
– Să-ți pice ciolanele
Pe toate hotarele
Și ochii
Să-ți scoată corbii.

Șcheia

*

Cîntecul soacrelor

Frunză verde măr domnesc,
Of, împarate ceresc,
Mai dă-mi zile să trăiesc,
Cu mîndra să mă-ntălnesc,
Să dau mîna cu mînuța
Și gurița cu drăguța.
– Cu mîna stîngă ținea,
Cu dreapta cruce-mi făceam.
Trec cu oastea peste Prut,
La curțele Săndulesei.
Apa-i mare, vadu-adînc.
– Jupîneasă Săndulească,
Dă-mi cheile de la camară
Și-mi descuie cămăruța,
Ca să-mi găsescu mîndruța!
Tinerel m-am însurat,
La oaste mare m-au dat,
Pe nouă ani și nouă zile,
La-mparatul m-au închinat
Și puicuța mi-am lasat.
Cînd m-am dus, eu te-am rugat:
Măculiță, măiculiță,
Să iai sama de puicuță.
M-aș închina, m-aș ruga
Să mă petreci dumneta
Și să iei și puicuța!
– Că ea, cînd acasă a venit,
În papuci verzi s-a-mbracat
Și nu știu unde s-a-necat!
– Măiculiță, măiculiță,
Dă-mi cheile de la pivniță.
– Că fratele tău le-a luat
Și în foc le-a aruncat.
El toporu-a apucat,
Ușa-n patru-a despicat
Și pe puica a aflat.
Ea de-abia a cuvîntat:
– Nu pune mîna pe mini,
Că-ndată m-oi răsipi!
– Puică, puiculeana mea,
De știam c-a fi așa,
Eu cu mine te luam
Or pe mama omoram.

Țureni

*

Șezi, puicuță, lîngă mine,
– Valeu, bade, vin păgînii,
Valeu, bade, ei-s în tindă!
– Stăi, puică, și ține ușa,
Să mă-mbrac în straie verzi,
De-amu, puică, nu mă vezi!

Țureni

*

La poartă la Țarigrad,
Șede-un voinic suparat,
Că tînăr s-a însurat
Și mai tînăr' a luat,
Luni cu nevasta era,
Marți, la catane-l lua.
El maică-sa-i cuvînta:
„Maică, măiculița mea,

Să-mi ții nevastuica bine,
Doar ar sta pe lîngă tine,
Cu malai, cu lapte dulce,
Doar de la noi nu s-a duce,
Cu pîne de grîu curat,
Cu vin roșu strecurat."
„Dragul mamei pui de domn!
Par' tu-napoi mi-i veni,
Dumnezeu știe ce-a fi!"
Numai el s-a departat,
Da soacră-sa o a-ntrebat:
„Bată-te-ar pustia, fată,
Că tu de cînd mi-ai venit,
Apă-n litră n-ai luat,
Nici curtea n-ai măturat."
Da ea a plîns ș-a suspinat
Și apă-n litră a luat
Și-n curte mi-a măturat,
Da ea în curte-o a-ncuiat!
Cînd anul s-a împlinit,
Și ficiorul a venit:
„Maică, măiculița mea,
Unde mi-i nevastuica?"
„Dragul mamei pui de domn,
Este-un an, cum ai pornit,
Și nevasta ț-a murit."
„Măiculiță, măiculiță,
Du-mă la a ei cruciță."
„Dragul mamei pui de domn.
Este-un an de cînd te-ai dus,
Multe vînturi au bătut
Și crucița ei s-a rupt."
„Maică, măiculița mea,
Du-mă la mormîntul ei."
„Dragul mamei pui de domn,
Este-un an de cînd te-ai dus,
Multe ploiuri au plouat
Și mormîntul i-au spalat."
„Maică, măiculița mea,
Dar în fundul curței mele
Cine cînt-așa cu jele?"
„Ia, o roabă de țigan,
Șede-nchis-amu de-un an."
„Maică, măiculița mea,
Dă-mi cheia de la curea,
Să văd roaba de țigan
Ce șede-nchisă de-un an,
Că de cînd tu m-ai făcut,
De țigan roabă n-am văzut,
Ș-amu, după cătănie,
Ce are roaba să-mi vie?"
El cheile a luat
Și în curte-a alergat,
Pe nevastă ș-a aflat.
„Draga mea, nevasta mea,
Ce să facem cu mama?"
„S-o legăm de-o coadă de cal,
S-o poarte vale și deal,
Să-ncunjure satele,
Să se-nvețe soacrele
A cinsti nurorile."
(Să cîntă la nunți.)

Mahala

*

Cucule cu pană neagră,
Cîntă la voinici să meargă.
L-al meu știu că nu-i cînta,
Cum a merge, l-or lua.
Chica lui cea pieptanată
Pe sub scaun e calcată.
El a prins a lacrama,
La maică-sa a se ruga:
„Să-mi ții bine puicuța.
Să mi-o ții cu lapte dulce,
Ca doară nu s-ar mai duce.
Să mi-o iei de mînuță,
Să mi-o primbli prin
grădinuță."
A luat-o de mînuță
Ș-a bagat-o-n cea căsuță.
Ș-a luat cheia într-o mînă
Ș-a azvîrlit-o-n cea fîntînă.
El pen somn noapte-a visat
Că puica i s-a-necat.
La căpitan s-a rugat:
„Căpitane Solomoane,
In dă-mi drumul din catane,
Mi-am uitat cartea pe masă
La puicuța cea frumoasă."
El acasă c-a sosit,
Puicuța nu ș-a găsit.
El a prins a suspina,
Pe maică-sa a întreba:
– Ce mi-a făcut puicuța?
– Puiule, draguțul mamei,
Tu dacă mi-i asculta,
Eu puica ț-oi arata.

– Lasă, nu mi-o arata,
C-oi găsi-o eu cîndva.
El o dat-a șuierat,
Cheia i s-a aratat.
A descuiat căsuța
Și ș-a găsit puicuța.
– Cum ți-i ție, puică hăi?
Or ți-i bine, or ți-i rău?
– Lasă-mă, nu mă-ntreba.
Nici mi-i bine, nici mi-i rău,
Of, aman sufletul meu!
A luat-o a săruta
Și iară a o-ntreba:
– Puică, puiculița mea,
Ce să fac cu mama mea?
Or s-o-mpușc, or s-o înec?
– Las-o, n-o mai împușca,
Da nici apa n-o spurca,
Las-o-n lume să se ție,
Mie soacră să nu-mi fie,
Las-o-n lume să trăiască,
Pe mine să nu mă
stăpînească.

Ropcea

*

Dragostea

Pe cea coastă arsă,
Plouă de varsă,
Ș-aceea nu-i ploaie curată,
Dar i-amestecată
Cu lacrimi de fată,
De fată saracă,
La un ficior de domn dragă.
Domnu-a oblicit
Și cu doamna s-a grăit:
Pe dînsul să-l trimeată
La oaste domnească,
În țara ungurească,
Ca să-l prăpădească,
Iar pe dînsa s-o arunce
În mări adînce,
Tina s-o mănînce.
Ei la fîntînă s-au întîlnit
Și s-au vorbit:
Tu, fată saracă,
Puicuța mea dragă,
Na-ți inelul meu,
Pe degetul tău,
Cînd l-îi vedea negru și smolit,
Să știi că-s prăpădit.
Și ea i-a dat naframa ei,
Albă și spalată:
– Cînd îi vedea-o neagră,
destramată,
Să știi că-s înecată!
Și au suspinat și s-au
sărutat.
El a mers calea-n jumatate:
Scoate basmaua s-o cate,
Naframa era neagră,
destramată:
– Ibovnica mea e-necată!
– Stați, oșteni și moldoveni,
C-am uitat sabia acasă,
În cui, după masă.
Oastea că l-a ascultat
Și-mprejur roată a stat,
A venit păn' la jumatate de
cale.
Întălnește un bătrîn:
– Buna ziua, moșule!
– Mulțămesc, voinicule!
– Ce s-aude pe-acole?
– S-a înecat fata saracă,
Ibovnica ta cea dragă.
S-a înecat într-acel loc,
Unde-i verde berbenoc.
El în mare s-a aruncat,
Murgu-n poart-a nechezat.
Doamna iute-a alergat:
– Ce nechezi tu, murgule?
Unde-i stăpînelul tău
Și cu ficiorașul meu?
– Stăpînul s-a aruncat
Unde puica-i s-a-necat!
Doamna o dată a strigat...
Oamenii au alergat.
Ș-au strîns voade și noroade,
Hai pe dînșii ca să-i cate.
I-au catat ce i-au catat
Și strînși cuprinși i-au aflat.
Pe dînsul l-au-ngropat
În biserică la răsărit,
Iar pe dînsa din afară.
La capul lui a crescut nuc,
Da la a ei, o lozioară.

Nucul pe fereastă s-a-ntins,
Lozioara a cuprins.
Mama lui, cînd a aflat,
A plîns și s-a blastamat:
– Să mă bată Dumnezeu,
Ce-am făcut singură eu!
Am stricat dragoste curate,
Fără de-un fir de pacate.
Cine strică dragostea
Aibă pașul racului,
Și hrana gîndacului,
Și zbuciumul vîntului,
Pe fața pămîntului!

Mahala

*

(Un alt început spune că:)
Ea păștea o vacă ș-o mînzată,
Și el, o herghelie de cai,
Și din păscînd și din
întorcînd,
S-au făcut ibovnicei.

Horecea

(Variantă:)

Frunză verde de-alior,
Fost-am eu un crăișor,
Ca bradul pădurilor,
Sus, la vîrful munților,
Din vîrvuțul muntelui,
Văd marginea tîrgului:
– Rămăi, puică, sănătoasă,
Ca o garofă frumoasă,
C-acolo unde merg eu,
Nu să află spic de grîu,
Numai sînge pănă-n brîu.
....
Dintr-însul a crescut brad,
Cît mănăstirea de nant,
Da dintr-însa, o garofea
Pe pămînt să întindea,
Cu bradul se cuprindea
Și părinții mi-i jălea.

Strojineț

§ 11. Dochia. Mart

Baba Dochia zice că avea o noră ș-a trimes-o în mart după fragi. „Să te duci să-mi aduci fragi, că de nu, vai de pielea ta!" A trebuit nora să se ducă, plîngînd. De unde, mă rog, să iaie iarna fragi?! Merge ea, merge prin pădure, vede un foc și lîngă foc, doi moșnegi – erau Dumnezeu și cu Sf. Petrea. Au întrebat-o de ce plînge. Ea le-a spus... Dumnezeu i-a zis să ție poala și i-a aruncat o lopată de jaratec, dar i-a zis că păn' acasă să nu se uite. Cînd a ajuns acasă, erau fragi! „N-am zis eu c-au să fie!", zice baba. „De-amu mă duc și eu cu caprele mele la păscut!" A mîncat fragi, s-a îmbracat cu 12 cojoace, ș-a luat furca-n brîu ș-a pornit. Dar Dumnezeu da cîte o furtună ș-apoi soare. Ea atunci se dezbraca de cîte un cojoc și-l întindea și tot așa, păn' s-a dezbracat de toate; și cînd n-a mai avut ce mai îmbraca, a înghețat.

Zice că sînt și cojoacele ei undeva în munte și este și ea împietrită și cură apă din trupul ei.

(Astfel să povestește atît în Bucovina, cît și în Moldova. Dochia se află pe muntele Ceahlău.)

În Broscăuți, se spune că baba ar fi zis nurorei cînd a trimes-o: „Toate nurorile aduc fragi soacrelor, numai tu nu-mi aduci."
Iar nora-sa, după ce i-a adus, i-a răspuns:
„Toate soacrele merg cu caprele, numai d-ta nu te duci."

Și cum s-a dus, dus' a fost, n-a mai venit. *Gh. Bejan, Broscăuți*

În Burla, se adaug următoarele:
Să ia baba, slabă, bolnavă cum era, și pornește cu caprele în munte. După ce a dezbracat toate cojoacele ș-amu era mai ca înghețată, vede și ea focul acela și, mergînd, găsește pe aceiași oameni pe care i-a găsit și nora-sa. Oamenii i-au dat de mîncare, au încălzit-o la foc, da ea, în loc să fie mulțămită cu atîta, i-au venit alte nebunii în cap... a vrut și barbat! Atunci Dumnezeu a împietrit-o. Ea să nu fi zis vorba cea slabă, Dumnezeu n-o împietrea.

Zice că de demult, se cunoșteau și furca și caprele, dar acuma s-au sfarmat. Apa ce curge dintr-însa e Suceava.

Mihai Juravla, Burla

Dochia era tare frumoasă, dar și mare lucru rău; după ce a stat de făcut rele, a ramas sfîntă. Din trupul ei curge apă. Catanele rîd, zic: „Iată ce apă bem noi!" *O femeie din Siret*

Dochia, de demult, cînd s-a făcut lumea – zice că în ziua ei a fost cald – și s-a pus de potrivă cu Dumnezeu, a zis că nu se teme de mart, că merge să îmbrînzască caprele, să le dea la păscut. Dar mart tot a dat ploaie cu omăt, 12 zile cît a mers ea, până ce-a dezbracat toate cojoacele – tot le întindea pe ciritei – și cînd a ajuns sus, a dat mart un frig noaptea ș-a degerat.

De la un țigan din Mihalcea

Baba Dochia s-a pus împotriva lui Mart cu sfadă, că ea-l va birui. A luat caprele ș-a mers la păscut, cu furca-n brîu, și tot culegea la brînduși și păștea caprele, nu-i pasa de vicol și de furtună. Dar Mart, după vicol, da îndată soare, atunci ea se dezbraca de cojoc și-l punea să se usuce și lua altul etc.

De la un țigan din Broscăuți

Dochia s-a pus ramașag cu Mart că nu are frică de el, ș-a luat 12 cojoace, dar Mart pe toate le-a rupt ș-a rupt-o și pe dînsa, de curge amu apă din ea.

Mihalcea

Dochia a cerut la Dumnezeu să-i dea și ei cîteva oi să le pască, să se facă și ea cioban. Dumnezeu i-a dat – și cînd a venit iarna, ea le-a dat cu a mocanilor la un loc. În primăvară, cum a văzut olecuță de vreme, ea nu, că se duce cu oile... Ciobanii i-au zis: „D-ta, dacă vrai să mergi, du-te, dar noi nu mergem." Ea ș-a despărțit oiele ei și s-a pus ramașag că și fragi va găsi, dar a degerat. – Ciobanul tot mai bine știe treaba oilor.

Ion David, Botoșani

De la dl. profesor Ioan Sbiera, din Cernăuți, aflu că în Horodnic, locul natal al D-sale, există credința că baba Dochia trăiește în munți și că vara se coboară la șes să pască oile.

*

Dochia are 12 zile, numite „zilele babei", în care e timpul foarte schimbăcios; cînd e soare, cînd plouă, cînd e iar frumos, cînd ninge,

cînd furtună; aceste zile, dacă nu le face de ziua ei, le face pe urmă. Unii zic că „zilele babei" sînt 24: 12 înainte și 12 pe urmă. În totul însă, sînt 40 de zile uricioase care se țin de Dochia, între care sînt: „ale sturzului", „a mierlei", „a cucostîrcilor" (cînd vin), „a mieilor" (cînd se nasc, că nu e vreme bună) etc.

Dochia, de demult, avea numai 6 zile, dar pe urmă i s-au mai adaos 6, oile ei, după ce a împietrit-o.

În Botoșani, mai ales femeile își aleg mai înainte una din cele 12 zile – și cum va fi în ziua ceea: ploaie mai multă sau frumos, ori furtună, așa îi va fi traiul peste an.

În Roșa, cînd o femeie e încotoșmată tare sau mînioasă, i să zice în rîs că-i Odochia...

(Cînd cineva din bun s-a făcut rău, să zice că „ș-a întors cojocul pe dos", „a întors pe altă foaie". „Ce te zborșești?" să zice cînd cineva face o față posomorîtă, acră, mînioasă.)

Sfînta Varvara și Odochia se țin de furtuni, că dacă vei lucra în acele zile, tare se stîrnesc furtunele peste an. *Mahala*

În Stănești, pe Molniță, dacă ninge tare în ziua de Dochia, iau o bucată de pînză ș-o scutur afară și zic: „Eu nu scutur pînza, dar scutur răul de la casa mea, să se ducă cu iarna și cu vremea asta rea, iar în casa mea, să rămîie liniște și bine." *Maria Gabora*

În Mihalcea, spre Dochia, fetele fac unele vrăji pentru măritare, cum e aceea de-a asculta la uși.

În Stănești, pe Molniță, spre Dochia, fetele pun caiere în furcă și care fată va mîntui mai degrabă, aceea se va mărita. *Maria Gabora*

*

Mărțișorul

Dochia e cea întăia zi de primăvară.

În ziua de Dochia, se face mărțișor: un fir de matasă sau lînă roșă, împletucit cu alt fir alb, care apoi se pune la gît, pentru ca purtătoarea să fie rumenă și albă peste an. Se poartă păn' în ziua de Sf. Gheorghe și atunci îl pune pe un trandafir sau pe o creangă de cireș înflorit.

În Mihalcea, de demult, era același obicei și ața o pastrau, ziceau că dacă e de la Dochia, e bună de diochi, și se spălau cu ea.

Ziua I-a a lui mart, 11 și 21 sînt zile rele și fără de noroc, în zilele acestea să se ferească omul să nu înceapă nimică.

De la mama autoarei, Botoșani

*

A. Toaia

În ziua de 1 mart se sfințește toaia (*aconitum napellus*), se aduce preotul în grădină ș-o sfințește, și e bună or și de ce, dacă te speli cu ea: de ură, de fapt, de boale. *D-na Xenia Sevastos, Botoșani*

Toaia e buruiană tare curată și bună, ea în orce loc nici nu crește. Unde este toaie, de aceea casă necuratul nu se apropie.

Toaia să o sfințești de Pași și cînd e pentru un fapt, ceva, s-o iai de la icoane și să te speli, că totul fuge.

Sau cum e înainte de Sf. Gheorghe, că umblă strigoaicele: să te speli cu toaie, că nu se pot apropia.

Demult erau strigoi de cei morți, că veneau din mormînt la fete, și numai cu toaie se aparau de ei. (Se va vedea povestea.)

Toaia și de Iele e bună, să o porți în cap or în brîu.

Ursana Filip, Mihalcea

Toaia e buruiană foarte gingașă, din ea de-ți va fura cineva o bucățică, piere, că nu se știe ce s-a făcut. E bună de fapt, să te speli de ură, de orce. *Botoșani*

Toaia e buruiană tare mare. Toaia, dacă vei pune un gînd și pe gîndul acela s-o răsădești, numaidecît se împlinește. Aceasta se face sîmbătă dimineață. Mergi – cu curățenie, în schimburi albe, și păzită de unele lucruri, cu pîne, sare, zahar sau miere, bați trei mătăni ș-o sapi sorocind-o; puind acestea în loc. Bați iar trei mătăni, zicînd aceleași vorbe: „Eu te sorocesc cu pîne și cu sare, cinstește-mă și tu pe mine cu noroc etc." – pui și în groapa cea nouă pîne etc., o răsădești și bați iar trei mătăni și numaidecît ți să izbîndește ce ai gîndit. Dar a o răsădi se poate numai toamna și primăvara.

D-na Elisaveta Jemna, Cernăuți

Afară de toaia aceasta de grădină, se mai află și o toaie de cîmp sau de pădure; o plantă înaltă, cu frunza îngustă și lungăreață, ca la răchită, din familia *cruciferelor*, cu floricica roză, în vîrful unei teci, care teacă, după ce se coace, desfăcîndu-se, interiorul e plin de puf. Această plantă, ce în Botoșani se numește toaie, în Costîna, lîngă Suceava, se numește „zburătoare", desigur din cauza pufului ce zboară din ea.

„Toiță" se cheamă o altă cruciferă de grădină, cu floarea micuță, albă, în vîrful tecei.

Toaia, spun în Botoșani, e „toiagul lui Domnul Hristos". E bună de băut și de scaldat, în contra boalei „ceas rău" etc.

(Se va vedea la *boale*, vol. II*.)

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Despre zburătoare:

Pentru suparare, e bine să beai și să te speli cu zburătoare; că ți să schimbă gîndurile.

Zburătoarea e tare bună, pentru ură, pentru dragoste, pentru suparare, pentru orișice. Maica Domnului, după ce l-a născut pe Domnul Hristos, umbla pe cîmpi de rușine, să se prăpădească; ș-a întâlnit pe împaratul Gavriil și împaratul i-a dat o buruiană să se spele cu dînsa și să beie. Ea, cum s-a lăut și s-a spalat ș-a băut, îndată alte gînduri mai vesele i-au venit, toată supararea i s-a trecut. A mers iar pe cîmp ș-a întâlnit pe împaratul Gavriil și l-a rugat ca să scrie el buruiana aceasta, să fie pentru femei. *Anița Haidău, Costîna*

*

Despre urzică și hrean, ce se mănîncă în mart, s-a văzut vol. I, p. 240. Oamenii în săptămîna mare mănîncă hrean, căci Dumnezeu le iartă trei pacate, din cele mai mari.

B. Brîndușele. Mașteha-Pămîntului

Mașteha-Pămîntului scoate brîndușele în luna lui mart, cînd e frig afară, zice: „Du-te, du-te afară, ce șezi, c-amu-i cald, e soare!" De unde, în mart e cald!?... Se zice la maștihele cele rele: „Nu fii așa rea ca Mașteha-Pămîntului, care a dat brîndușa afară în mart"; cînd mașteha pedepsește copiii barbatului. *Catinca Olănită, Broscăuți*

Cînd vezi o copiliță gingașă, blîndă, frumușică, se zice: „Parcă-i o brîndușă." *General*

Toamna, cînd răsar brîndușele, acelea-s „bucuria morților, florile morților". Întocmai cum ne bucurăm noi de brînduși, primăvara, cînd le vedem întâi, tot astfel se bucură și morții de ele toamna. Brîndușa de toamnă e pacat s-o rupi. *Broscăuți*

C. Maica Domnului

A fost o copilă saracă și n-avea nici părinți, nici nimică, n-avea unde să să pretulească[1] (pitulească). Merge ea pe drum, merge, ia și să pune să șadă lîngă o casă. Trece un boier pe acolo; o întreabă ce vrea, ea spune că ar merge undeva să slujească. Boierul cela avea și el fete, gîndește: „Voi lua copil strein să-l chinuiesc? Poate că copiii mei vor bate-o"... ia și-i dă trei creițari să-și cumpere ceva de mîncare. Fata vra să se ducă, trece o doamnă. „Fată, zice doamna, nu-i veni tu la mine la slujbă?" – „Cum n-aș merge, zice fata, voi merge!" „Bine, zice doamna, la mine de mîncat vei avea de ajuns, de îmbracat tot

1. (Cuvînt slav: „pretulete" a se tupila.)

așa, ț-oi plăti bine, numai cît să-ți faci lucrul tău și să fii cu priință." Da fata, numai tremura inima într-însa de bucurie cînd auzea; și i-a dat Dumnezeu putere c-a putut zice: „Cum să nu fiu eu cu priință d-nei, dacă-mi dă de toate cele și eu îs așa de saracă; pe cine altul să-l ascult?!" A luat-o doamna (aceea era Maica Domnului) ș-a dus-o acasă la dînsa în ceri, pe un deal, într-un palat așa, ca o mănăstire. A dus-o înuntru. Fata întâi, cînd a ajuns, a început a plînge, nu știa la ce merge, gîndea că cine știe ce vor face cu dînsa acolo; Maica Domnului i-a dat o odaie și i-a zis: „Iată, aice ai să șezi; mîncare ai, toate ai" – și i-a aratat o mîță, un mieluț ș-un cățel: „Iacă, pe aiștia ai să-mi grijești, să-i scalzi și să-i piepteni, să le faci mîncare și unde vor vrea ei să meargă să se joace, să te duci cu dînșii; numai cît să știi: aici sînt două drumuri, pe drumul acela n-ai să te duci." – În curte erau 12 odăi. „Și în aceste 6 odăi, poți să mergi, dar în celelalte 6, nu." Fata a zis că va asculta, doamna s-a luat și s-a dus la Viana, cine știe unde. Fata grijea cățelul, mîța și mieluțul și mergea la primblare cu dînșii, pe urmă venea iar acasă și-i era tare bine. Da într-o zi, gîndește ea: „Oare de ce a zis doamna că în odăile celelalte să nu mă duc, ce să fie acolo? Am să mă duc să văd, doar n-am să-i fur nimic; dacă-mi fac treaba mea, ce-mi poate zice?" A mers ea într-o odaie, în alta, vede o ferestuică, merge și să uită pe ferestuica ceea și vede înuntru soldați morți; vede pe împaratul acela care a fost întâi pe lume. Cum i-a văzut, s-a făcut o pată pe-un deget, de la mîna dreaptă. Mai vede pe altul, i se face și altă pată. Vede pe împărăteasa, iar i se face. Vede pe copiii împaratului și vede bătălia lor. A fost văzut bătălia ce a fost întâi pe lume. – Cînd să uită la mîna ei, vede că avea pe toate degetele pete. A fugit degrabă de acolo; nu zabavă vreme, vine și doamna acasă. – Ea ținea mîna ascunsă sub strai. – „Ei, fată, ai păzit mieluțul și mîța și cățelul, le-ai dat de mîncare, i-ai grijit?"- „Le-am dat, i-am grijit, așa cum a spus doamna." Cheamă și pe cățel: „V-a grijit, v-a hrănit, v-a ținut bine, nu v-a bătut?" – „Nu." – „In ia și rădică tablaua asta de aice ș-o pune colo", îi zice Maica Domnului. Ea scoate mîna s-o rădice. „Da la mînă ce ai?", o-ntreabă. – „Ia, nu m-am spalat vro două zile și m-am tăvălit." – „Nu-i drept, tu n-ai ascultat ce ți-am spus eu; amu trebui să te duci, dacă nu mi-ai fost cu priință!" Fata cade în genunchi și începe a plînge s-o ierte... „Nu se poate, zice Maica Domnului, trebui să te duci..."-. Ș-a dat-o în altă casă, deoparte. I-a plătit ce a fost al ei și s-a dus. Amu ea avea bani, avea straie, avea de toate, dară nime nu să uita la dînsa și casa ei care încotro o încunjura. De aceea sîntem noi păcătoși: că omul are bine, are de toate și nu s-a putut rabda să nu se uite acolo unde i-a zis!

Merge doamna să-și caute altă fată. Ajunge într-un sat, găsește una, că numai atuncea își îngropase părinții și n-avea pe nimene, n-avea o îmbucătură ce mînca. „Fată hăi, nu-i veni la mine?", o întreabă doamna. „Vei avea de toate celea, de mîncat, de îmbracat, și bine ț-oi plăti, numai să-mi faci treaba care ț-oi da-o și să-mi fii cu priință: ce ț-oi zice eu să nu faci, să mă asculți." „Cum să nu-i fiu eu doamnei cu priință, dacă doamna m-a ținea și mi-a da de toate celea;

mă duc...” O ia Maica Domnului ș-o aduce și-i arată ș-acesteia tot așa. Maica Domnului iar să duce ca la Viana și zăbăvește mai bine de-un an or doi, cît va fi zăbăvit. Ea își făcea trebile ei, după ce gătea în casă de spalat și de grijit, lua cățeii și se ducea cu dînșii pe toloacă, la primblare. Merge ea într-o zi pe drumul oprit și se uită la joc, da un flecău vra să se apropie de dînsa. „Haidem acasă, zice ea la cățel, că mă tem să nu se anine careva de mine.” „N-ai grijă, zice cățelul, că eu îs mai mare peste tine, eu te păzesc.” Cînd s-apropie flecăul și vrea s-o cuprindă în brațe, da mîța începe a morăi și a-l stupi – da cînele: hîrr..., că amu acela nu se mai putea apropia, îi era mîna scurtă. Să iau ei și se duc acasă. Fetei acuma tot una flecăul acela îi era în gînd: „Cine știe, poate acela-i norocul meu, partea mea, poate m-a lua și voi fi norocită. Aici, la doamna asta, eu știu cît am să slujesc? Dar dacă voi fi la casa mea, tot îmi va fi mai bine...” Amu ei îi părea rău că nu l-a lasat să se apropie de dînsa; gîndește ea în gîndul ei: „Îi eram dragă, că venea cu amîndouă mînele întinse la mine, dacă din pricina lor nu m-a putut cuprinde! De-ar veni alta duminică, iar am să mă duc...” Cum vine duminica, ea merge la cățeluș: „Cățelușule, haidem și astăzi acolo, că vreu să vorbesc cu flecăul cela!” Cățelul îi zice: „Nu merge, că n-a fi bine!” Merge la mîță: „Mîță, hai ș-om merge iar acolo, că vrau să vorbesc cu flecăul acela!” Mîța, cum e mîța: închide ochii... „Mieluțule, ce zici tu, să mergem acolo, să vorbesc cu flecăul. Hai să mergem!” Mieluțul spune: „Dacă nu vrai să asculți pe d-na și pe noi, fă ce știi!” Să duc ei; fata vorbește cu flecăul, vine acasă, da amu era nebună după dînsul; știi d-ta, cînd i să bagă cuiva așa o minte în cap!... Vine doamna ceea, o întreabă ce-a făcut,... de-a ascultat? Ea acolo nu îmblase, gîndise: „Ce am să cat, dacă eu am de toate celea, de ce să nu-mi păzesc treaba și să nu ascult pe doamna?”, mîna ei era curată, numai atîta a fost greșit, c-a mers pe drumul celalalt ș-a fost vorbit cu flecăul acela. Doamna îi zice și ei să rădice tablaua și s-o puie pe masă; – n-o poate. „Ia-o cu toate puterele!” A apucat-o cu toată puterea și de abia s-a dat tablaua rădicată. „Vezi, zice doamna, c-ai greșit și tu; de-amu trebui să te duci!” S-a pus ea în genunchi, a început a plînge s-o ierte, că ea n-a făcut nimică decît a vorbit cu flecăul. – „La noi, zice ea, așa e moda. Ce fel de fată-s eu, dacă n-oi șugui, n-oi vorbi c-un flecău; fata doar trebui să se mărite; am gîndit și eu că m-oi mărita!” „Apoi dar tu-i fi gospodină, dar du-te” – și i-a dat altă casă, deoparte de curtea ei.

Vede Maica Domnului că e greu de găsit o fată cu priință. Merge mai departe să-și caute slugă. Să duce cine știe unde și găsește o copilă flămîndă și goală sub un gard. Dar așa de frumoasă și curățică.– „Fată, nu-i veni tu să mă slujești pe mine?” „Ba m-oi duce, de ce nu, că eu pot lucra, macar că arăt așa de slabă, dar cînd mă pun la lucru, am putere!” Și îndată fata s-a simțit mai mare, mai voinică și îmbracată. Atunci a văzut ea că doamna asta trebuie să fie ceva mare, dacă s-a prefăcut ea așa degrabă, că era parcă alta. O ia ș-o duce, da trec printr-o grădină și vede fata niște pere: „I, ce pere bune-s aiestea!” „Da de unde știi tu că-s bune? In ia una și-i vedea!”

Cînd a mușcat, a văzut că-i amară. „Dacă-i asta așa, apoi lăcomie pe lume nu-i.” Amu păn' acasă, a știut ce-i pe lume; a știut cum să păzi. Gîndește ea: „Ce folos am avut c-am mîncat-o? Numai gura mi-am amărît.” S-a dus cu d-na acasă, i-a aratat și ei odaia și lucrul ce are să facă și i-a zis să nu meargă în celelalte odăi ș-a lasat cheia la dînsa; pe urmă, s-a dus ș-a lasat-o pe fată singură. Fata îndată a luat cheia ceea ș-a azvîrlit-o într-un saltari, între niște lucruri, să n-o mai vadă, ș-a închis-o acolo și s-a apucat de treabă. Își căuta de lucrul ei, nu mergea nicăiri, așa a stătut ea vro două sptămîni în casă. Mieluțul a început a plînge: „Eu vreu să mă duc să pasc, să mă primblu, noi nu sîntem închiși aice, noi sîntem slobozi, avem voie să mergem unde vom vrea.” Cățelul iar: „Eu vreu să mă joc, să alerg.” Mîța: „Eu vreu să prind șoareci!” Ea a luat și i-a dus pe un deal, a îmblat ce au îmblat: „De amu, haidem acasă, zice fata, că eu trebui să fac focul, să vă scald, să vă fac de mîncat!” Au venit ei. Ea macar că acuma avea de toate, dar nu uitase ce a fost; știa că acele toate bunătăți le are de la stăpîna-sa, dar ea tot rămînea cea saracă; să răfuia cum a fost de-acasă, nu cum e aici, și să păzea să nu piardă slujba. La cîtăva vreme, a venit și doamna, a chemat pe ieduț și pe mîță și pe cățel de i-a întrebat cum i-a ținut.

„Bine”, au zis ei. „Rădică tablaua asta!” Ea îndată a rădicat-o Atunci ea ș-a dus aminte de cheie ș-a început a plînge, că s-o ierte, c-a fost închis cheia într-un saltari – ș-a scos și i-a dat-o Maicei Domnului. Maica Domnului s-a bucurat. „De-amu, zice doamna, tu ai șezut la mine 6 ani, ți se cuvine să-ți dau un dar. Ia și cheamă și pe celelalte fete.” O cheamă pe cea dintăi, ce n-a ascultat... „Și tu ai stat 6 ani la mine, să cuvine să-ți dau și ție ceva.” – „Apoi mi s-ar cuveni, zice ea, că eu am ascultat pe d-na ș-am lucrat toate cele cîte mi-a zis, gîndesc că mi-a da ceva frumos!” Maica Domnului i-a aratat o ladă. „Ia lada asta și te du în satul tău.” S-a dus – ș-a început a se lăuda că e bogată și are de toate, doar s-ar mărita. Ajunge la neamurele ei și deschide lada: da din ladă, cînd au început a ieși la șerpi, șopîrle, broaște, toți din casă au fugit. Cheamă Maica Domnului și pe cealaltă. Aceea ardea să se mărite. „Te-am chemat să-ți dau ceva, fată, că m-ai slujit 6 ani.” – „Apoi, doamnă, mi-ți da ce vă veți îndura, că m-aș mărita.” – „Ia-ți lada ceea.” Ș-a luat și ea o ladă și s-a dus acasă. Cînd a deschis, jumatate de ladă era cu aur și argint, da în jumatate era și la dînsa broaște, șopîrle, dar mai mici, ș-au ieșit din ladă. Amu, asta s-a măritat ș-a fost gospodină.

A chemat-o și pe a treia: „Vină și ți-i lua și tu o ladă, a zis Maica Domnului, pentru că m-ai slujit cu credință.” „Eu știu dacă am slujit așa cum trebuia?”, zice fata. „Poate slujba mea nu plătește nimică!” A luat Maica Domnului și i-a dat și ei o ladă și i-a zis ca să se ducă.

Ea a luat lădița subsuoară și s-a dus în țara ei. Lădița ceea, unde o punea jos, de-i trebuia mîncare, îndată avea, de-i trebuia casă, s-o fi pus pe apă, s-o fi pus în mijlocul pădurei, îndată se făcea palaturi și cine ar fi vrut ea îi venea dinainte; dar ea nu știa încă ce-i într-însa, n-a fost deschis-o, s-a dus așa cu dînsa păn' la o mătușă. Cînd a ajuns

acolo, s-a dat ca o străină lîngă ușă. „Vină mai aproape și te dezbracă și te-i încălzi, îi mînca." Acolo, la mătușa-sa, era așa, ca un otel, și în cealaltă casă erau domni și jucau cărți, sfătuiau. A văzut-o unul și vine de-o întreabă cine-i ea, de unde e? „Ia, îs o fată saracă!" „Da în ladă ce ai!" „Sărăcia mea!" „Da de unde vii?" „De la o doamnă, am slujit și mi-a dat straiele și lada asta." Domnul acela să duce și le spune la ceialalți: „Ian uitați-vă și-ți vedea ce fată frumoasă e dincolo!" „Eu sînt boier cu 10 moșii, m-oi uita la o fată ca aceea?", zice unul. „Dacă ea singură plătește 20 de moșii." Altul se uită și zice: „Eu am 30 de moșii și, macar că e saracă, o voi lua." Merge la mătușa fetei și-i spune s-o întrebe că nu s-ar mărita? Ea atunci a început a plînge că ce-i trebuie ei măritat, ea e fată saracă, să se mărite și pe urmă încă să năcăjască cu copiii... Matușă-sa a început a-i zice că trebui să se mărite. „Doară nu-i fi babă, să te pun pe cuptor." – „Arată, zice mătușa-sa, să vedem ce ai în lada asta?" Cînd a deschis lada, s-a luminat toată casa, acolo era numai aur, argint și pietre scumpe, că lada ei făcea mai mult decît toate moșiele boierilor celora. Ea, cît e lumea și pămîntul, avea să înoate în aur și argint!

A doua zi, se scoală acei trei domni dimineața. „Cum ți-i ție?", întreabă unul. „Eu toată noaptea n-am dormit." „Da ție?" „Eu toată noaptea am visat-o!" „Da ție?", întreabă pe al treilea. „Eu gîndeam să zbor la dînsa." „Hai ș-om cere-o!" Să duc la mătușa ei ca să se puie pe lîngă dînsa, s-o facă să meargă. Ea zice că după boieri nu s-a mărita. „De ce să nu te măriți, că boierii au avere, destul tu ești saracă." „Ș-apoi dacă sînt saracă, dar eu pot să slujesc și să fiu de vrun ajutor, da boieriul ce poate? El e numai pentru dînsul, eu vrau să fie și pentru alți oameni, să-l aibă lumea în samă, să-l cunoască, să fie și la împaratul de vro treabă și la Dumnezeu, că averea astăzi este și mîne nu-i, și rămîne sarac, dacă n-are minte de-ajuns. Ș-apoi dacă ei sînt boieri... dacă eu îi văd că n-au destulă minte!"... Cînd au auzit ei așa, doi s-au și dus chiar, da cel al treilea era mai cu minte. A întrebat-o că ce să facă el ca s-o poată lua? Ea a zis că să facă pe moșia lui vro visterie ceva, să facă o velniță, să hrănească boi, să vîndă, să facă negoț cu împaratul, să-l știe lumea; ș-atunci s-a duce după el, altfel nu.

Acela, cum a auzit, s-a dus păn' la împaratul ș-a căzut în genunchi, că vrea să vorbească cu dînsul. Împaratul zice: „Bine, ce ai să-mi spui?" „Este o fată saracă, aș vrea s-o iau și nu pot ajunge păn' la dînsa; ea vrea ca eu să fac velniți, să fac berării, să îngraș vite, să fac negustorii, să fiu de ajutor și pentru împaratul și să mă aibă lumea în samă, să vorbească de mine; am venit să mă rog, înalțate împarate, să-mi ajuți, că de nu mi-i ajuta, îmi fac samă; să mă înveți ce să fac." Împaratul a spus că-l va ajuta, dar a întrebat – cine-i aceea ce nu vra să se ducă după dînsul? – „O fată saracă!"

Îndată împaratul a bătut telegraful după dînsa să i-o trimeată acolo. Ea a venit cu lădița subsuoară. La împărăție, aveau poroncă ca s-o lese să treacă cum va veni. „De ce nu vrai să te duci după boieriul ista, că e bogat?" „Eu nu i-am văzut bogăția, dar vreu să fie om, să aibă meșteșugul lui." „Da în ladă ce ai?" I-a aratat lada.

„Rădică de jos lada asta, că ea face cît împărăția mea." A chemat-o și pe împărăteasă ș-a stat cu dînsa de vorbă ș-a ramas din ceasul acela în curte. La toți li era dragă, dar nime n-o cerea, că ea era cu acela logodită. El a tot făcut fel de fel de lucruri, doar ar putea-o lua, ș-a murit așteptînd-o – iar ea a ramas așa sfîntă și nu s-a mai măritat. Așa i-a fost ei menit, să fie sfîntă. Asta nu-i poveste, da-i chiar adevarat.

D-l Dumitru Volcinschi, Ropcea

D. Vremea

Omătul și nourii cu fulgerile

A fost o femeie și avea două fete. Într-o zi, ș-au așternut fetele pe fîntînă și s-au pus la tors, da fata cea mai mare a scapat nu știu cum ghemul în fîntînă. Cînd a venit acasă, mă-sa a început a o ocărî, că să meargă numaidecît să caute ghemul, că de nu, o bate; ea a luat și s-a dus. A întrat în fîntînă, acolo a dat de un cîmp cu flori. Florile acele au vorbit la dînsa: „Ia și tu, fată, cîteva flori, că sîntem frumoase." Ea a luat. – S-a mai dus și a ajuns la un cuptor cu pîne. Pitariul i-a zis: „Ia o pîne și jumatate, să ai pe drum!" – A ajuns la baba Dochia: „Ce-ai venit, fată?" „Am venit să-mi caut ghemul!" „Ghemul este la mine, eu ți-l voi da, dar și tu să-mi faci o treabă; na-ți pernile acestea să-mi scuturi", și i-a dat 12 perne. Ea a scuturat pernile, da acele erau cele 12 cojoace ale ei. Cînd le-a scuturat, s-a făcut un omăt și a venit un vînt mare, a luat omătul și l-a dus prin lume.

Dochia i-a dat ghemul și cînd a ieșit ea de-acolo, la poartă a venit iar vîntul și a suflat-o toată cu straie de aur; una peste alta ședeau pe dînsa. Ea a mers acasă și mă-sa, cînd a început a o dezbraca, era numai sălbi de aur.

A luat și s-a dus și cea mai mică la fîntînă și a scapat și ea ghemul și s-a dus să-l caute. – A găsit și ea cîmpul și a rupt singură flori. Pe urmă a ajuns la cuptor, dar acolo erau numai pietre. „Ia o piatră și jumatate", i-a zis pietrarul. A ajuns la Dochia și ea i-a zis: „Eu ț-oi da ghemul, dar ia și-mi scutură țolurile acestea" și i-a dat niște lăicere. Cum le scutura, ieșea ața și a venit un vînt și a dus-o. Țolurile acele erau nourii, da din ața ceea se făceau fulgerile.

Pe urmă, ea s-a dus acasă și cînd a ieșit pe poartă, vîntul a suflat-o și a îmbracat-o toată în fier și smoală. „Vezi că tu nu ești cu noroc ca astalaltă", i-a zis mă-sa, și a doua zi a murit.

D-ra Teofila Nastasi, Siret

*

Era o babă și un moșneag și amîndoi aveau cîte o fată. Pe fata moșneagului, întruna o trimetea baba să meargă la slujbă la Dumnezeu, dar ea nu vrea. Într-o sară, a trimis-o după un chibrit or după oleacă de foc, să aducă; ea se duce și merge, merge, pănă ce vede o zare în pădure, și se duce drept la focul acela; acolo erau Dumnezeu și cu Sf. Petrea.

„Buna sara!”, a zis fata. „Buna sara!”, a răspuns Dumnezeu. „Da oare ce vreme va fi mîne?”, o întreabă Dumnezeu. „Dumnezeu știe, a răspuns fata, de unde pot eu să știu?”

Dumnezeu, pentru răspunsul ei frumos, a blagoslovit-o, că pe unde va merge să reverse aur. Cînd a venit fata acasă și a văzut baba ce dar are, a trimis-o și pe a ei la foc.

Dumnezeu a întrebat-o și pe dînsa: „Ce vreme va fi mîne?” Ea a răspuns că ea nu-i Dumnezeu să poată ști. Dumnezeu a blastamat-o ca la tot pasul să pațască rușine.

Pe fata moșneagului a luat-o un ficior de împarat și a mers cu trăsura cu dînsa, să vadă ce putere are ea. – Pe unde mergea, de era izvorul secat, izvorea apă; de era iazul secat, se umplea cu apă și pești; copacii cei uscați înfrunzeau, rodeau și slobozeau crengile cu mere să le iaie ea; fîntînele uscate se umpleau cu apă limpede și se rădicau să bea; niște borți în pămînt se făceau cuptoare cu pîne și plăcinte pentru dînsa și ea lua și mînca.

Odată a mers ea pe un deal și a gîndit să se facă o mănăstire; mănăstirea s-a făcut și ea s-a închis înlăuntru și a făcut o fată.

(De-aici urmează cum sora ei vine ca slugă și o îneacă în fîntînă, după cum se va mai vedea în alte povești.) *Elena Poenariu, Botoșani*

*

Broasca țestoasă

Trei flecăi s-au fost dus la vînat și au ajuns la un iaz cu rețe salbatice; acolo era o babă ce torcea și păștea oile. Întinde cel mai mare arcul și sloboade săgeata, da mîna lui rămîne întinsă. „M-ăi lua?”, zice un glas din iaz. Baba îi zice : „Zi c-ăi lua-o!” „Te-oi lua!”, zice flecăul. Iese o broască țestoasă – și după dînsul! El merge acasă, broasca vine și se pune în cotruță. El o alungă, ea întră înapoi, până ce-a lăsat-o.

Noaptea, ea s-a dezbracat de cojile ei și-i spune babei, mamei lui: „Cată să nu-mi aruncați brăcele[1], că eu am să mă mai îmbrac cîndva cu ele.” Ea se făcuse femeie și așa se lumina de la dînsa!

A doua zi, toată casa a suflat-o cu aur. „Amu, zic frații, hai ș-om merge cu femeile noastre la biserică, să vedem a cărui femeie este mai frumoasă și care va avea basma mai frumoasă în mînă!” Ea numai a gîndit și i-a venit o trăsură cu cai. Cînd s-au uitat în biserică, ca dînsa nu era nici una, iar hainele și basmaua ei erau toate de aur.

„Haidem de amu ș-om face o vînătoare, au zis ei, că ni-i urît să ședem acasă.” S-au dus ei în pădure, dar în pădure ș-au fost făcut Domnul Hristos și cu Sf. Petru vatră și ședeau la foc. Iată că trec prin pădure doi preoți, cu doi desagi de galbeni, și un dascal sarac. Văd ei lumina de departe, merge mai întăi unul și dă „buna sara”. – „Ce gîndiți, întreabă Domnul Hristos, oare va fi vreme bună mîne?”

1. Brăcele spune povestitorul că însamnă „îmbrăcămintele”.

„Ba n-a mai fi”, a zis preotul. Atunci Domnul Hristos l-a blagoslovit și s-a făcut bou și a început să pască. – Merge și celalalt. „Ce gîndești, zice Dumnezeu, va fi vreme frumoasă mîne?” „Va fi”, zice și aista. L-a făcut și pe acela bou. Vine dascalul cel sarac și-l întreabă și pe dînsul: „Ce gîndești, va fi vreme bună mîne?” „Cum va vrea Dumnezeu!”, zice dascalul. „Ești sarac?”, îl întreabă Dumnezeu. „Sarac!” „Na-ți banii aceștia și te hrănește un an cu dînșii, iar la anul pe vremea asta să-i aduci – că preoții nu-s.”

Și s-a îmbogățit dascalul cel sarac, că a știut cum să vorbească, da pe boii ceia i-a făcut Dumnezeu iar preoți, cum au fost.

Toader Cojocar, țigan din Broscăuți

(Amîndouă aceste povești, zice că-s una.)

(S-a văzut povestea cu mama grîului și bivolii, vol. I, p. 211-212.)

*

Țaranul pățit

Era un om că lui întruna îi mergea gura: „Eu pe Dumnezeu nu-l cred, de boier n-am frică și iapa mea îi mai cuminte decît popa.”

Aude boieriul de vorbele țaranului și trimete într-o zi de-l cheamă la curte, să-l iaie la socoteală.

„Măi omule, ce vorbă îi asta la tine, care îți iese tot una din gură: «că pe Dumnezeu nu-l crezi»? Adevărat îi că spui așa?” „Adevărat! Da cum să-l cred, cucoane, dacă am fost mai dăunăzi la tîrg și mi-am cumparat un cojocel, am dat 50 de lei pe dînsul, era soare, frumos, cînd pe drum a dat o ploaie, că până acasă mi-a făcut cojocelul nou-nouț de nimică și de aceea spun că pe Dumnezeu de-amu nu-l mai cred, Doamne ferește!”

„Bine, aici îți dau și eu dreptate; da cum vine vorba că de mine nu te temi?” „Apoi ia așa, nu mă tem, căci birul plătesc, podhoadă fac, zile de meremet fac, ce-i al boierului tot plătesc, de ce dar să mă tem?”

„Ai și aice dreptate, zice boierul; numai cît una nu pot eu înțelege. Cum poți d-ta să vorbești asta, e prea, prea: spui că iapa d-tale îi mai cu minte decît popa!” „Iacă ț-oi spune și asta, cucoane, și ț-oi spune pentru ce: m-am dus cu iapa mea într-o zi la moară ș-am fost adormit în căruță, cînd mă trezesc, eram într-un glod! Da și eu am luat biciușca și am bătut-o până m-a scos. Cînd m-am înturnat înapoi, m-am făcut anume că dorm, să văd ce va face iapa, da iapa mea a încunjurat de departe glodul – dacă am bătut-o o dată. Da pe părintele popa îl bat în toată ziua de la femeia mea și nu îl mai pot dezbara. Apoi spuneți singur D-voastre, nu-i mai cu minte iapa mea?”

Auzită de la părintele Vasile Dumitriu, Botoșani

*

E. Faur. Mart

În luna lui Faur e temeiul iernei; în Faur, crapă ouăle corbului, de iese puii; ouăle fiind foarte tari.

Făurel (Mart) spune că lui, dacă nu i-ar fi rușine de frate-său cel mai mare, de Faur, ar degera vițelul în vacă și oala la foc și copilul în pîntece la mamă; dar el e numai iute, n-are putere.

Un țigan din Mihalcea

Mart a luat de la Făurel două zile și ei pentru acelea zile să bat. În mart, cînd e vîntul cel mare, cu ger, atuncea e bataia lor, se prind, se sfarmă.

Andrei Motoc, Mihalcea

Vîntul lui Mart e cel mai mare dintre toate, chiar și decît vîntul de iarnă, și caută să facă pozne la oameni. Mart a luat de la toate lunile cîte cîteva zile, ca să arete că el e mai tare, și de aceea el are mai multe zile decît lunile celelalte.

Roșa

Mart zice că are mare putere de ger; el se împrumută cu luna cea de postul Craciunului. El zice că, să aibă puterea lunei aceleia – că atunci e noaptea mare și ziua mică –, ar degera vițelul în vacă și ar dezbate coarnele boului de la rădăcină. Numai cît el nu poate face nimică, pentru că în timpul lui e ziua mare și soarele vine de încălzește. El e mai tare decît luna cea de postul Craciunului; aceea, macar că e noaptea mare, dar e mai moale.

Dum. Grigorașciuc, Mahala

F. Mart, Prier și Mai

Zice că a chemat odată Mart pe Prier la benchet. Se duce Prier și să sfătuiește cu Mai ce să facă: să se ducă or să nu să ducă? „Du-te, zice Mai, da el e șugubăț, rîde dă oameni; tu, cînd te-i duce, să iai cu tine sania și căruța ș-o luntre, că altfel n-ai să ieși bine." Să duce Prier. Îl vede Mart și-l întreabă: „Da de ce aduci atîtea halaturi, frate?" „Apoi dă, la gospodăria omului sînt bune de toate." Stă el o zi, stă două, stă trei. Încearcă Mart cînd cu omăt și viscol – lui Prier nici nu-i pasă, că el are sanie. Dă o ploaie și se face glod. Prier are căruță. Rupe podurele, curg pohoaiele. Prier merge cu luntrea. Vede Mart că nu-i poate face nimică. Îl cheamă și-l întreabă să-i spuie cine l-a învațat ca să vie așa? Prier n-are ce lucra și-i spune că Mai. „Ei las' dar, că-i voi ținea eu și lui vro două brumi ca să-i veștezesc florile cele falnice, de care-l fălesc pe dînsul toți!" Și de atuncea în Mai totdeauna sînt brumi, că Mart i le dă, de ciudă.

Pavel Bojescu, Iordănești

G. Lună nesănătoasă

Mart e cea mai nesănătoasă lună; povestitoarea spune că mart se numără din ziua de Sf. Toader și ține mai tot postul. În ziua ceea,

femeile păn' la amiază-zi să lau ca să fie sănătoase și să nu aibă visuri rele, că visuri rele ca în luna lui mart n-ai tot anul, dar să nu le ții în samă. Visurele cele rele sînt din pricina strigoaicelor, că atunci umblă mai tare. În săptămîna lui Sf. Toader, cum asfințește soarele, nu să iese din casă, nici nu să aduce apă, căci strigoaicele atunci umblă cu moroaicele și cu vîrcolacii și, spre Sf. Toader, țin sesie ce au să facă peste tot anul, și umblă tot postul.

Dacă aduci atunci sara apă, să pui cîțiva cărbuni în ea ș-apoi s-o bei.

Elena Braha, Mihalcea

În luna lui mart, cine are gutunari e sănătos peste an.

Un bătrîn avuse în tot anul gutunari în mart și s-a întîmplat într-un an că n-a avut. – „Nu știu zău dacă voi sfîrși cu bine anul acesta", a zis el – și-n acel an a murit.

De la tatăl autoarei

Toate boalele cîte le are omul în trup, cînd încolțește iarba, se arată, se întăresc și bîntuie, și care e slab să duce.

De la mama autoarei

Despre cai să spune că în luna lui mart slăbesc; iar care e slab chiar de felul lui în luna mart și moare.

Mihalcea

H. Frigurile[1]. Sf. Ion Cap Tăiet

Sf. Ion Cap Tăiet era ficior în casă la Irod-Împarat și femeia lui Irod tare s-a fost îndrăgit de dînsul; dar el n-a vrut să se dea în dragoste cu ea. De ciudă, împărăteasa i-a pus un inel scump în buzunari. A căutat la toți și numai la el s-a găsit inelul și de aceea l-au pus în închisoare. Împaratul acela avea o fată, care juca tare frumos, și la o petrecere fata a jucat așa, că tatăl ei i-a zis să-i ceară ce va vra, căci el îi va da. Mă-sa a învațat-o să ceară capul lui Sf. Ion. „De știam așa, a zis împaratul, îți dam mai bine capul meu." Dar amu n-avea ce face – ș-a poroncit de i l-a tăiat. Atunci fata a venit cu capul pe tipsie jucînd și împaratul a blastamat-o: „De-amu, draga mea, tot să joci." Și întruna joacă; căci ea e „frigurile", boala ce scutură pe om.

Ion Pisarciuc, Roșa

Frigurile se capătă din foame, din sete, din osteneală etc.

Sînt 77 de feluri, sînt femei; ele au pe una mai mare peste dînsele; aceea le trimete. Un om era odată la pădure ș-a auzit cum le spunea: „Tu du-te la cutare, tu, la cutare, da tu mergi la omul ista, că el e flămînd – te du acasă și te pune pe cea întăi gălușcă ce-a apuca-o s-o mănînce; că femeia lui a făcut acasă găluște și-l așteaptă." Omul a

1. Frigurele, deși țin de apă, dar din cauza caracterului de aer miasmatic, au trebuit aice puse. Nu mai puțin și Dochia ține de apă, din cauza schimbărilor de aer însă, tot la capitolul acesta i-a fost locul!

auzit și cînd a mers acasă, a apucat gălușca ș-a dat-o la cîne. „Asta n-oi mînca-o!", zice el. Și tot anul a scuturat pe cîne frigurile; că omul își caută leacuri, da pe cîne cine l-a lecui? La anul, într-aceeași zi, omul iar s-a dus acolo să asculte. Ele iar s-au fost adunat și-și spuneau fiecare unde au fost și cum au trăit. „Eu am fost în cutare loc, zice una, și am dormit numai în puf și-n matasă." Da aceea zice: „Ba eu am fost într-un cîne, am mers unde m-ai trimes d-ta și omul a dat gălușca la cîne. Vai de capul meu cum m-am chinuit și cum mi-o fost de rău și de frig!"

Mihalcea

Aceeași poveste se spune în Mahala, cu deosebire că omul a pus gălușca într-o piele de cal ce sta gramadă în pod și frigurele toată vara au scuturat-o. – Frigurile se pornesc la Dochia, de la un iaz; ele-s 77 de surori și una mai mare peste dînsele le rînduiește.

Dochița Hurghiș, Mahala

Frigurile zice că sînt de 99 de feluri; sînt femei. Sînt unele care înfierbîntă, altele care răcesc, altele că nu poți să mănînci; sînt friguri negre, friguri ce scutură în toată ziua sau a treia zi etc. Frigurile se capătă or din apă, că ai fost înfierbîntat ș-ai băut repede, or din rădicătură, or ai mîncat prea mult etc.

În Mihalcea, se zice la friguri „lelița", nu-i spun pe nume, căci să tem să nu-i scuture. „Lelița, – fie ea sănătoasă fără noi și noi fără dînsa – cînd începe a te scutura – scuture munții – cu cîte te-ai acoperi, tot ți-i frig ș-atîta apă beai ș-așa te slăbește, că nu poți să rădici piciorul peste prag, și puterea ce ț-o ia de multe ori n-o capeți înapoi cît trăiești. Zice că din ce-ai capatat-o, dintr-aceea te lasă. Atunci e bine să lucrezi mult, că dac-ai capatat-o din osteneală, dacă te ostenești, te lasă; or dacă din apă, să torni o cofă de apă pe bolnav, cînd doarme. Dacă din mîncare, să mănînci în silă." Cîte friguri sînt, atîtea și leacuri. Povestitoarea spune că sînt 57, căci ea, tocmai după ce a zis de 57 de ori „Tatăl nostru", au lasat-o frigurile; și că lelița e „fată", nu „femeie", căci ea a visat că se bătea c-o fată până a biruit-o. A visat că să bea zamă de pelin pisat, cu rachiu; a băut o litră de dușcă ș-au lasat-o frigurele. Altă dată a băut zamă de tiutiun și a lasat-o, iar altă dată din fumat.

Maria Spînul, Mihalcea

Frigurele încep de la Blagoviștene și au putere mai mare pănă la Duminica Mare, atuncea dacă te păzești, nu le capeți.

Păn' la Duminica Mare, să nu dormi afară, de friguri.

Pănă ce nu mănînci caș dulce, să nu te scalzi, că te apucă frigurele. Dac-ai mîncat, se poate.

Moldova

În Ardeal, spun că să nu mănînci fragi păn' nu dai de pomană, că te scutură un an frigurele.

Tomnatec

Frigurele se capătă dacă dormi vara la soare și din apă. Mai ales cine merge în Moldova și bea apă de aceea îndată capătă – mulți nici nu se mai întorc acasă, acolo mor.

Cînd faci nafără de Paști, să iai cel întăi aluat și să faci o păscuță, s-o dai la un sarac, de sufletul „leliței".

Sau cînd faci pîne, faci din cel întăi aluat o pînișoară ș-o dai ei și atunci nu ai friguri.

Să cumperi o franzolă fără să te negoți, s-o tai bucățele și s-o arunci lîngă o fîntînă. Or faci o pînișoară și te duci ș-o pui lîngă o apă, apoi iai ștergariul, cămeșa cu care ești îmbracată și le lași acolo– te îmbraci cu altele; că de e din apă, te lasă. *Mihalcea*

Iai o franzolă ș-o tai în 9 bucăți, le înșiri pe ață și le pui la gît și în toată ziua să mănînci cîte o bucățică. Sînt unii că știu scrie frigurele pe hărtie; porți și hărtia în timpul cît porți bucățelele de franzoală; o ții lîngă sine și, la 9 zile, o dai pe apă. *Elena Braha, Ropcea*

Frigurele, în Broscăuți, se scriu pe o hărtie triunghiulară, în modul următor:

A b r a ț a d a b r A
B r a ț a d a b R
R a ț a d a B
A ț a d A
Ț a D
A

Cetind literele mărginașe de jur-împrejur, e același cuvînt. Tot astfel se scrie și „Eloim". *D-l Ilie Dulgher, Broscăuți*

Unii le înghit bucățelele de hîrtie, iar alții le dau pe apă.

Cine are friguri să ia naforă de la Paști (pască) ori slănină și să le puie sub cap, să doarmă pe ele; a doua zi să mănînce din acelea și să se afume, iar ce rămîne, să dea pe părău, să meargă boala pe părău.

Roșa

În ziua de Paști nu se doarme, pentru friguri.

Cu mătura de la biserică, e bine să te afumi pentru friguri.

(S-a văzut frigurile din spaimă, vol. I, p. 429.)

În ziua de Ajun să mănînci întăi pește, că n-ai friguri peste an.

Roșa

Cînd vezi broatecul întăi, să-l săruți, că n-ai friguri peste an.

Roșa

De friguri, să pui broatec în rachiu și să beai. *Botoșani*

De friguri, să poartă broască la gît trei zile. *Idem*

Cînd are cineva friguri, să meargă la crîșmă și să bea paharul pe jumatate și cine va bea ce rămîne capătă boala, iar bolnavul scapă.

Roșa

Să mergi cu cel ce are friguri la mormîntul unui neam și să-i zici pe nume: „N., am venit să-mi dai perna și lăiceriul, că mi-au venit

musafiri"; zicînd astfel, iai puțină țernă – așa, de trei ori. Pui țerna ceea bolnavului la gît, s-o poarte 3 zile, apoi vii iar la mormînt și arunci cîte puțin, zicînd: „Ț-am adus înapoi perna și läicerul, căci mi s-au dus musafirii", de trei ori, și frigurile trec.

De la mama autoarei, Botoșani

De friguri, să torni bolnavului apă pe cap cînd doarme, ca să-l sparii – sau te duci cu el la apă, la scaldat și-l arunci pe neașteptate în apă, ca să se sparie, și astfel îi trece. *D-l David, com. Buhalnița*

De friguri, să leagă usturoi pisat la pulsul mînei și se poartă trei zile.

Botoșani

De asemenea, se pisează și buruiana bulbuc (*ranunculus bolbosus*), care, după ce se ține trei zile la mînă, în locul acela se face o beșică plină cu apă și frigurile se trec. *Mihalcea*

De friguri, se pisează cîteva frunze de ciumahai (*datura stramonium*) și se dă de băut, că lasă. *Siret*

În Botoșani, se dă sămînță de ciumahai pisată în rachiu, dar foarte puțin, căci e cu primejdie la copii, e destul 2, 3 fire.

De asemenea, se dă chiperi mult, pisat cu cafea rîșnită, în rachiu.

De friguri, se bea un pahar de rachiu pe jumatate cu sare, într-o dușcă.

D-l David, com. Buhalnița

De friguri, e bun spornicul (*bursa pastoris*) pisat și dat în rachiu.

Broscăuți

Zama de rădichi e, asemenea, bună de friguri.

§ 12. Sf. Toader

De demult, pe lume, se zice că a fost așa, că era numai o fîntînă și s-a fost bagat o zmăoaică în fîntîna ceea și nu da apă păn' ce nu i se da un copil. Amu, au fost dat de la toate casele, mai rămăsese la o casă doi copii: un frate ș-o soră. Cum erau ei să se deie: sora pe frate ori fratele pe soră?! A luat băietul și s-a dus singur, ș-a vîrît sulița în foc și cînd a întins zmăoaica gura, el i-a vîrît sulița în gît s-o omoare, dar și ea atunci a dat cu coada și l-a trîntit în apă și amu el acolo în apă șede, în fîntînă; iar sora-sa a scapat. Acela e Sf. Toader și numai în săptămîna lui iese și vine sara în cotruță de se încălzește. Atunci, în cotruță să nu stea oale, ca să aibă el unde ședea. În săptămîna ceea, sara nu se toarce, nu se zolește, numai dimineața poți să zolești. Iar apă, sara, nu se aduce, căci cum asfințește soarele, se face sînge; căci el, cînd a împuns pe zmeoaică cu sulița, îndată apa s-a înroșit.

După aceea s-au apucat oamenii să facă fîntîni și toate păserele au sapat, ca să aibă apă, numai uliul, nu etc.

Ileana Lubzun, Mihalcea

La Mănăstirea Sucevița, se află în pridvor zugrăvite pe partea dreaptă scene despre omorîrea balaurului și scaparea fetei de împarat. Întrebînd pe părintele Curelari cine e eroul care omoară pe balaur, mi-a spus că e Sf. Toader. Biserica e făcută de Irimia Movilă, pe la anii 1595-1607.

*

În Mahala, spre Sf. Toader, aștern ceva în cotruță și învălesc focul dinspre cotruță, ca să nu se ardă cînd va ședea; căci Sf. Toader vine și se încălzește și dacă nu-i așternut, blastămă și zice: „Așa goi să fiți voi, cum sînt eu azi!" *Dochița Hurghiș*

În săptămîna ceea nu se toarce, că n-ai spori la tors peste an; nici leșie nu se face. *Mihalcea*

În Ropcea, săptămîna ceea nu umblu cu cînepa, să nu să colbăiască morții; iar pe Sf. Toader îl țin pentru lupi, să nu facă păgubire.

Înaintea lui Sf. Toader, 9 sări nu se toarce, căci amorțesc mînele, capătă durere de ochi, ca să nu sporească cu lucrul. În serele acelea, cum asfințește soarele, se lasă lucrul. *Ropcea*

În Molodia, înainte de Sf. Toader, vineri sara, nu se aduce apă, că ieși cu deșertul înaintea lui Sf. Toader și se întoarce.

Sf. Toader stă după ușă. De ungi, torci, îți dă cu colb în ochi sau îți face altă ceva – e cu primejdie.

În Mihalcea, în ziua de Sf. Toader, barbații nu merg la pădure, că-i omoară pădurea sau pățesc vro nenorocire.

De Sf. Toader, să nu torci, să nu sapi pămîntul, să nu aduci lut, că trag fiarele, sălbătăciunele la casă și suflă asupra casei, ș-atunci pe omul acela tot anul oamenii îl urăsc, e ca o fiară la toți.

Petrea Beicu, Mihalcea

În Stănești, de Sf. Toader și de Sf. Andrei, mîța nu să lasă în cotruță, că alungă pețitorii. Tot aice, fetele coase pantaloni, pentru frate sau altul cineva, și care gătește mai degrabă, aceea se mărită în acela an; sau își numără papucii și degetele de la picioare – se pun mai multe fete în rînd și unele-și ascund cîte un deget și la care vine din capăt, de sînt cu soț degetele, se va mărita. *Maria Gabora*

Spre Sf. Toader, fetele care vreau să-și viseze ursitorul se lau și pun lăutoarea sub pat, iar pieptenele sub cap; și-l visează.

Botoșani

În Botoșani, fetele, spre Sf. Toader, merg de pun trestie peste părău, punte ursitoriului, ca să-l viseze.

În Broscăuți, spre Sf. Toader, fetele se lau cu răchită de la fîntînă.

(Se va vedea lăutoarea în ziua de Sf. Toader la *cai*.)

§ 13. April

Azi e zi întăi april,
Eu glumesc ca un copil!

Botoșani

De zi întăi april să fac glume, să amăgesc unii pe alții, spunîndu-și fel de fel de lucruri mari neadevărate, care pe urmă să rectifică, zicînd că-i 1 april!

April și priește,
Și pîrlește.
April priește
Și vaci jupește.

April e luna cea mai flămîndă, că atunci hrană nu-i, să așteaptă hrană nouă, de la ceea ce să va samana, și el cîteodată mințește, că ține mai mult, e neauă și frig. Atunci să ai pîne strînsă din celelalte luni, că de nu-i avea, e rău, îți pier vitele de foame, ca și țiganului paripul.

Un țigan tot a fost economisit paripul păn' la 40 de Sfinți, să i să ție sufletul într-însul; că la 40 de Sfinți l-a duce la iarbă ș-a scapa. L-a dus la cîmp și l-a propit în 4 propte ca să nu cadă, ș-a luat și cleștele cu dînsul să tragă iarba.

Tot trăgea iarba de colț și zicea:

Ian crește, iarbă, mai iute,
Că te-așteapt-un cal de frunte,
Să te vază, să te pape,
Și de foame să se scape.

A tras el cît a tras, dar ce folos, că iarba tot nu creștea și paripul a căzut jos la pămînt. Țiganul, de ciudă, a mers ș-a adus ciocanul s-o bată ca să nu mai crească, și tot cînta cu jele, dînd din ciocan:

Crește, iarbă, or nu-i crește,
Că paripul nu trăiește.

Din Ardeal

*

Prea-minte Solomon a făcut că luna lui april e jum. cald și numai jum. frig, ca să poată oamenii samana pămîntul, să să facă degrabă, căci înainte era toată luna frigur oasă. *Toader Ostafi, Roșa*

3 april, 13 și 23 sînt zile rele.

§ 14. Calul

Toată mîndria voinicului, bucuria lui, e calul. Cînd are un ficior o bucurie, să zice că „parcă l-a pus pe-un cal bun".

Crește, iarbă și dudău,
Să te pască murgul meu,

Să te pască, să se-ngrașă,
Să mă poată duce-acasă!

*

Bădiță de peste deal
Ar veni și n-are cal,
Dar pentr-un pui de om
frumos,
Vine badea și pe jos!

Corcești

Vasile de peste deal
Ar veni, dar n-are cal,
Cumpără-ți un cal cu plată
Și mai vin' la noi vrodată!

Botoșani

„Calul e gîndul omului."

„Stăpîne, cum să te duc, ca gîndul or ca vîntul?" – întreabă calul nazdravan pe stăpîn; iar în urechea lui să află haine și tot ce poftești; el e povățuitorul stăpînului tot timpul, el știe toate, el îl învață toate.

Cînd e cineva nepăsători de orice lucru, nu-și bate capul de nimică, nu să îngrijește de trai, nu lucrează, i să dă de băut scuturături de fîn, ce rămîn de la cal. Cum e calul de treaz și așteaptă să înceapă lucrul, așa să fie și omul acela.

În Roșa, cînd e omul nepăsător și nu lucrează, ci numai doarme sau bea, i să dă să bea apă din 9 găleți de unde au băut caii.

Dacă cineva doarme mult și nu să poate scula dimineața, să să spele păn' în ziuă unde au băut caii apă. *Stănești*

„M-au făcut din cal magari" se zice cînd pe cineva l-au prostit, l-au umilit.

„Cal verde și arman cuminte ai mai văzut?"

„E cal de strîgi" se zice cînd cineva e chinuit cu umbletul, cu multă alergătură. „Cal de saca". „Cal de dîrvală", cal prost.

„Cal de bataie" e cineva ce e ținta tuturor glumelor, loviturilor, în spatele căruia se descarcă totul, care e „gazda bătăilor", cum s-ar zice; cînd cineva numai de el se anină, se zice că „are cal de bataie."

„Dă-ți, popă, pintenii și bate iapa cu călcăiele", adecă: dă-ți puterea din mîni.

„Ochiul stăpînului îngrașă calul."

„După ce au furat talharii calul, închide grajdul..." se zice cînd ia cineva precauțiuni după ce a ramas păgubaș.

„Calul, că are 4 picioare, și încă se poticnește, dar omul, că-i numai cu 2" se zice cînd cineva șchiopătează... face vro greșală.

„Dezleagă calul de la gard", hotărăște-mi într-un fel. Dă drumul interesului.

„Ține-l în frîu!" „Nu-i da frîu!" se zice mai ales despre copii. „Nu-l lasa în frîul lui!" „A luat vînt; i-a dat vînt." „Umblă în buiestrul lui."

„Mi-a veni el la hăț, l-oi struni eu!”

„Umblă ca mînzul după iapă” se zice despre un copil ce tot umblă după mă-sa.

„Sare ca o iapă” se zice despre o fată buiacă.

„Face zimbri” se zice cînd cineva așeaptă cu jind un lucru dorit.

„Femeia făr' de barbat,
Ca ș-un cal despiedicat!”

Ce tot atîta „mihoho și mihaha!” se zice cînd cineva e din cale-afară vesel și tot rîde, zburdă, nechează ca mînzii.

„Îi zburdă orzul” se zice cînd cineva e prea zburdalnic.

„Rîde mînzește”, cînd rîde silit.

„Rîs cu plîns, baligă de mînz!”

O distanță mică de loc se zice că e „o fugă de cal”.

Cînd cineva nu știe unde are să meargă, i să zice în rîs: „Țolul pe chiorul și drumul la Pitești!”

*

Dumnezeu, cînd a făcut lumea, a întrebat pe cal că ce vra: să mănînce iarbă verde și să meargă încet ori să mănînce ovăz și să alerge? Calul a spus că să mănînce ovăz. – Dar boul a zis că el va mînca iarbă și va merge încet. *Dochița Hurghiș, Mahala*

Dumnezeu, cînd a rînduit lumea, a întrebat pe bou ce vra: să muncească și să-l mănînce oamenii or să fie numai de fudulie și să-l mănînce cînii. Boul a spus că el va munci, numai să-l mănînce oamenii; – dar calul a zis că, las' să-l mănînce și cînii, numai să trăiască din ușor. *D-na M. Braha, Mihalcea*

„Boii ară și caii mănîncă” se zice cînd unul muncește și altul ia folosul.

Calul, păn' la amiază, e prieten omului, păn' atunci îi pare omul mare cît în ceri; dar de la amiază îi ia puterea, omul îi pare cît o furnică și caută să-i iaie zilele. La o apă, ceva, vra să-l răstoarne. *Catrina Olănița, Broscăuți*

Calul toată săptămîna te paște și sîmbăta vrea să-ți ia zilele. Zice: „M-ai muncit tu pe mine, amu să-ți fac capătul și eu.”

Calul e al dracului, el pe om l-ar omorî, dar lui i să pare omul tare mare și se teme de el; altfel, umblă totdeauna cu gîndul să-l omoare, numai atîta cît se poticnește uită și, cum se rădică, își aduce aminte. Tocmai cînd moare, îl vede pe om cum e și zice: „De știam eu mai dinainte cum ești!...” *D. Grigorașciuc, Mahala*

Caii sînt a lui Cain. Avel avea oi. *Idem*
(S-a văzut frații ce stau în lună.)

(S-a văzut calul din lună.)

Calul e făcut de „nefîrtatul”; ș-a scobit ceafa și ochiul din ceafă și l-a făcut. *Botoșani*

Calul l-a făcut dracul dintr-o coastă de om afurisit și rău și a încălecat pe dînsul și de aceea nu se poate mînca; dar Dumnezeu l-a luat de la dînsul și l-a blagoslovit. *Ana Darie, Broscăuți*

Calul de aceea nu se mănîncă, pentru că întăi femeia l-a încălecat și pentru că nu se știe pe care parte a șezut ea, de aceea nu se mănîncă deloc, altfel s-ar fi mîncat. *Ion David, Botoșani*

Mihalache Munteanu, din Botoșani, spune că tocmai dacă s-ar ști pe care parte a stat femeia, s-ar mînca.

Calul e blastamat de Dumnezeu, că Dumnezeu întăi cînd s-a suit pe dînsul, l-a dat jos. *Botoșani*

Calul e blastamat de Domnul Hristos că numai cît va trece drumul să fie sătul (vezi vol. I, p. 51); – dar boului i-a zis: „O țîră să mănînci și pe urmă să rugumi și să te ții sătul.” *Broscăuți*

Cal „ceacîr”, c-un ochi alb și unul negru sau cu pielea pestriță pe dînsul, să nu ții, căci nu-ți va merge bine. Cal c-o coastă mai scurtă, de asemenea, să nu ții, căci de piere, 9 vite de la casă trebuie să piară după el. *D. Neagu, Broscăuți*

Cal pag (patat: alb cu negru etc.) să nu ții, căci tot lucrul ce-l faci nu e curat, e patat, trîfnit.

Cal alb e bine să ții, cu cal alb umblă toți cei mai mari, domnul țărei etc. *Botoșani*

Calul alb se vede de departe:

Bine-a zis Maranda mea,
Iapă albă-mi trebuia! *Hîrlău*

Cè zice turcul:

Calul păntănog de-un picior face 500 lei; dacă-i păntănog de două picioare, face 1.000 lei; dacă-i de trei, 1.500 de lei; iar dacă-i de toate patru picioarele, nu plătește nimic. *De la tatăl autoarei, Botoșani*

Calul de se cosește dinapoi, taie capul covaliului; de să cosește dinainte, taie capul calului! *Idem*

Ciuma hotarului bocește noaptea, zice:

Iapă albă-mi trebuia,
Da cea neagră nu trăgea!

Adecă ei nu-i place ziua, mai bine-i place noaptea. *Botoșani, Curtești*

Se zice: „A întrat alba în sat”, adecă s-a făcut ziuă.

*

Sf. Spridon

De la Sf. Spridon s-a început a să face cruce, că păn' atunci să zicea numai: „În numele Tatălui ș-al Fiului."

Sf. Spridon era călugăr și ceialalți îl făceau nebun. Odată erau să aibă mai mulți preoții sesie și, pentru ca să nu meargă și el, au tăiat capul la caii lui Sf. Spridon. El a mers în grajd și le-a pus capetele la loc și-n grabă n-a luat sama cum le pune; tocmai după ce erau la trăsură, a văzut capul calului celui alb la cel negru ș-a celui negru la cel alb. Atunci toți s-au minunat. Ajuns la sesie, el a luat o cărămidă ș-a strîns-o în mînă și din cărămidă focul a mers în sus, apa în jos și lutul i-a ramas în mîni. „Aceasta e crucea, a zis el; nu-i așa cum ziceți voi: «În numele Tatălui ș-al Fiului», dar e așa: (Ș-a pus cele trei degete de la mînă la un loc, ș-a făcut cruce ș-a zis:): «În numele Tatălui ș-al Fiului ș-al Sf. Duh, amin»."

Și de atunci facem noi cruce. Așa scrie la carte, spune:

Ion Pisarciuc, Roșa

De la Ana Zacetenia (9 decembre) și păn' la Sf. Spiridon (12 decembre), stă ziua și noaptea pe loc, iar din ziua de Sf. Spridon începe tot cu cîte puțin a fi ziua mai mare. *De la mama autoarei*

*

De Anul Nou, cînd merg cu uratul, atît în Bucovina, cît și în Moldova, merg cu un cal împodobit și joacă (s-a văzut).

De Bobotează, în satele de prin Moldova, cînd merg cu Iordanul, copiii strigă: „Mi, ho, ho!"

În ziua de Bobotează, fetele, cînd merg la biserică, la Iordan, să nu vadă cai, că nu să mărită. De vede fata în ziua de Bobotează cal alb sau de cade, să mărită în acel an, de vede baba un cal alb sau de cade, moare în acel an.

Botoșani

*

Caii lui Sf. Toader

De Sf. Toader, fetele trebuie să se leie, des-de-dimineață, păn' a nu răsări soarele. Fac lăutoare cu stroh de fîn și cînd să lau, zic:

Toadere, Sîn Toadere,
Dă cosița fetelor
Cît coadele iepelor.

Botoșani

Dacă să lau după răsăritul soarelui, le pasc caii lui Sf. Toader părul și n-au păr frumos. *D-na Maria Braha, Mihalcea*

*

Primăvara, dacă iese bobocii înainte de a să naște mînzii, vor fi mai multe gîște decît cai anul acela și vice-versa.

„Nu strica orzul pe gîște" să zice cînd dai cuiva ceea ce nu merită.

Despre un lucru ce niciodată nu să va face, să spune că să va face la „paștele cailor".

Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru au caii, Sf. Gheorghe vine vara și Sf. Dumitru iarna. Sf. Gheorghe, cînd aleargă cu calul său împrejurul pămîntului, iarba înverzește, codrul înfrunzește, pămîntul să deschide și primăvara vine; dar Sf. Dumitru cînd aleargă împrejurul pămîntului, frunzele cad și omăt și iarnă vine. *Roșa*

Calul e „pasca lupului".

Unei femei îi mîncase lupul iapa, în zori, pe cînd cîntau cucoșii. Ea merge zăpăcită la primarele satului și-i spune „că-n revarsarea lupului, i-au mîncat cucoșii iapa".

De la D-na Sofia Romaneanu, Botoșani

*

Cînd copiii nu pot dormi sara și plîng, li se descîntă de plînsori, ca să doarmă, astfeli: Se iau 3 baligi de cal și copilul în brațe și să duce pe gunoi, sara, cînd asfinte soarele, și, uitîndu-se spre asfințit, se descîntă învîrtind cu cîte o baligă în jurul capului copilului:

Soarele după deal,
Strînsorile și plînsorile,
În baliga ast' de cal!

Aruncă baliga și ia alta; așa păn' de 3 ori.

Anița Pîslariu, Curtești, Botoșani

*

Cinel, cinel:

Am trei lucruri.
Unul zice: „Tare mi-i bine vara".
Altul zice: „Tare mi-i bine iarna".
Da al treilea zice: „Cum mi-i iarna, cum mi-i vara".

(Sania, căruța și calul)

(Despre calul lui Constantin-Împarat s-a văzut.)

(S-a văzut omul schimbat în cal. Se va mai vedea partea V, sufletul pe ceea lume.)

Uncheșul și nepotul

Frunzulică lobodă,
Toată lumea-i slobodă,
Numai eu șed la-nchisoare,
La butucul cel mai mare,
Nu mai văd lume, nici soare.
– Mamă, mamă, dragă mamă,
Eu aicea n-oi șidea,
De răceala fierelor,
De strigătul broaștelor,
De șuierul șerpilor,
De răcnetul voinicilor.
Du-te, mamă, la uncheșul,
La uncheșul Ștefan-Vodă,
Și-i ad' aminte să mă scoată
Și să-mi facă judecată,
Că-mi bate chica călcăiele,

Și barba genunchele,
Și musteața umerele.
Maicuța la Domn s-a dus
Și aminte i-a adus:
– Frate, frate Ștefan-Vodă,
Scoate tu de la-nchisoare
Pe nepotul tău
Și pe fiul meu,
Că rău a îmbătrînit:
Îi bate chica călcăiele,
Și barba genunchele,
Și musteața umerile.
Ștefan-Vodă a ascultat
Și din gur-a cuvîntat.
– Du-te la dînsul și-i spune
Că pe joi au să-l cunune,
Pe trei lemne de pădure,
Cu funia tîrgului,
Păușul i-a fi nănașul,
Săbioara, sorioara,
Pușculița, măiculița.
Maică-sa a alergat
Și fiului i-a cuvîntat
Ce-a spus Ștefan: că pe joi,
Va fi ziua lui de-apoi.
– Du-te, mamă, în cel deal,
În cel deal, în cel pripon,
Și-mi ia caii de adgon,
Unu-i negru ca corbul,
Unu-i roșu ca focul,
Unul vînăt ca porumbul,
Și mi-i du la iarmaroc,
Poate vom avea noroc.
Maică-sa l-a ascultat
Ș-a scos pe roșul la pleaț.
Cînd roșul a nechezat,
Pleațul s-a cutremurat,
Negustori au alergat
Și pe mă-s' au întrebat:
– Or ți-i roșul de vînzare,
Or ți-i roșul de schimbare?
– Ba mi-i roșul de vînzare,
Că mi-i fiul la-nchisoare.
Cînd roșul a sforăit,
Temnița s-a răsipit,
Fiul ei că a ieșit,
În sulița s-a razamat,
Pe roșul s-a aruncat,
La uncheșu-a alergat.
– Stăi tu acu, Ștefan-Vodă,
Să te cunun eu pe tine
Pe trei lemne de pădure,
Pe funia tîrgului.
Trîntașu ț-a fi nănașu,
Săbioara, sorioara,
Pușculița, măiculița...

Roșa

*

Credinți

Capul de cal. Potcoava

Capul de cal se pune în gard la casă, ca să nu te doară capul. *Mihalcea*

Capul de cal e apărător de boale, de epidemii, fapturi, în fine, nu s-apropie nimic la casa ceea; să-l pui într-un par. *Botoșani*

Capul de cal se pune la grădină sau la casă în par, că fug șoarecii, guzanii și apără vitele și pe oameni de boale; fug de la casa ceea. *Mămăiești*

Capul de cal de găsit să pune în gard, că vine norocul și se ține norocul la casa ceea. *Camena*

Cu testiculele de la cal, e bine să te afumi de spăriet. *Siret*

Copilul ce e spăriet să se ude unde e îngropat un țeruș, de care a fost legat un cal, și să-l bată înapoi în pămînt. *Stănești*

Potcoave de cal de găsit se bat în prag, ca să vie norocul la casă. (Obiceiul acesta e în Muntenia, în Moldova e puțin cunoscut.)

„Caută cai morți, să le ia potcoavele" sau „Caută potcoave de cai morți" se zice despre pleșcari, ce umblă să înșele pe cei proști.

Cînd găsești potcoavă întreagă, s-o bați în prag și, de cîte ori îi bate potcoava cu piciorul, de-atîtea ori bați pe dușman în cap.

Sau de găsești numai o bucată de potcoavă, să dai la țigan să-ți facă din aceea un cui, să-l bați la roată, lîngă leuca căruței, și de cîte ori vei bate cuiul, îl bați pe dușman în cap. *D-l Ilie Dulgher, Broscăuți*

Cap de cal pun talharii la casa lor.

Erau într-un sat doi talhari, unul la un capăt de sat și altul la alt capăt, și amîndoi aveau la casă portiță verde și cap de cal în par. Într-un alt sat, erau alți doi, tot la capetele satului, avînd aceleași semne, și toți erau tovarăși. După capetele cailor, cum le mutau din par în par, ei știau dacă vreun tovarăș a furat în cutare loc sau nu; parii erau însamnați. Iată că se prăpădesc la un om boii; îi furase unul dintre aceștia și-i ascunsese în pivnița lui, căci ei aveau pivniți adînci, pline de vite și de averi. Omul merge căutînd boii și vede arînd un plug cu 6 boi și-i pare că doi sînt ai lui; dar numai i s-a părut. Așteaptă să adoarmă oamenii și merge de-i ia și fuge cu dînșii. Îl întâlnește acel ce-a fost furat și omul, fiind cu acela cumătru, îi spune că ș-a găsit boii. „Nu-s ai tăi, tu ai furat alți boi; vino cu mine." L-a dus la casa lui și a vîrît și boii aceia în pivniță. „De-amu ai să fii tovarăș cu noi." Au venit toți patru și l-au pus să-și sărute degetele în cruce, cum că le va ținea credință... El a tăcut păn' a scapat de acolo și, cum a ieșit, a început a striga în gura mare: „Talhari, talhari!", de s-au strîns oamenii. A mers mandatarul cu oamenii ș-au scos la averi de prin pivniți și lucruri putrede și i-au dat fiecare din cei păgubași, acestuia, căte căt a putut, de l-au făcut bogat. *Petrea Beicu, Mihalcea*

*

(Într-un sat din apropierea Botoșanilor zice că era un vrăjitor ce avea pe necuratul. Merge un om la dînsul, căruia i să pierduse niște boi, să-l întrebe unde să află. Vrăjitoriul i-a dat un băiet să-l ducă să-i arete. Băietul l-a dus păn' la o pivniță și boii, auzind glasul stăpînului, au început a rage. Să întoarce omul să mulțămească băietului, da el a fost perit, nu mai era. Acela fusese dracul!) *Botoșani*

*

Potcoava

(Poveste)

A fost un băiet că n-avea parte de nimic, a slujit și pe o piatră și tot n-a avut parte, păn' a mers la împaratul să se jăluiască. Împaratul nu i-a putut face dreptate, dar a sărit fata cu vorba, „că să se însoare, poate a avea femeia lui noroc." Împaratul, de ciudă, a alungat-o, să meargă să trăiască cu dînsul. Ș-au făcut ei un bordei și trăiau lîngă un pod. Împaratul a mers cu alți doi gineri la bătălie și s-a suparat tare cînd a trecut pe la bordeiul lor. Ginerele lui cel sarac avea un cal și din urechea lui scotea tot ce-i trebuia. A mers și el de-a ajutat împaratului; dar împaratul nu-l cunoștea, numai cînd s-a tăiat la un deget, l-a legat împaratul cu basmaua. Ginerele i-a spus că, pentru binele ce i-a făcut la bătălie, să-l lese să-i puie potcoava calului său în spate, și împaratul s-a lasat. După ce a venit acasă, femeia lui a mers și i-a aratat basmaua, semn că barbatul ei e acela ce l-a scos pe împarat de la nevoie. Împaratul nu a crezut-o. Merge el singur și-l cercetează. „Da-n spate, tată, ce ai? Nu potcoava calului meu?" Atunci împaratul s-a adeverit și l-a pus pe el împarat.

Andron Dragan, Mihalcea

Caii împaratului

(Cîntecele ce urmează – „Huța, huța, cu căruța" etc. – se cîntă în Moldova, mai ales la copii. De regulă, se recitează cadențat, cînd îi dai huța pe picioare sau numai așa. În Bucovina, se cîntă cu melodie; samănă însă să fie tot copilărești.)

Fă-mi cămeșă de fuior,
Vine vremea să mă-nsor,
Să ieu fata lui Bujor,
Cu cercei de ghiocei,
Cu salbă de 9 lei.
Cu căruța Radului,
Cu caii-mparatului,
Pe deasupra satului.
Cu cuțite răscuțite,
Cu tulpane mohorîte,
Cu stecluți de cuișoare.

Corcești

*

Cu căruța Radului,
Pe deasupra satului,
La poarta cumnatului.
Ieși, cumnate, și mă vezi
Cum mă port în straie verzi.

Mahala

*

Cucule, Măria-Ta,
Am venit la d-ta
Să-mi dai calul și iapa,
Să mă duc la sora mea,
C-am auzit c-o făcut
Trei feți, logofeți,
Cu părul de aur creț,
Să mă-mbrac în straie verzi,
Cu caii-mparatului,
Cu biciul vatavului.

Roșa

*

Joacă bine, măi Martine,
C-oi da fata după tine,
Fata împaratului,
Cu căruța Radului,
Cu caii-mparatului,
Cu ușciorii grajdului,
Cu cercei de ghiocei,
Cu salbă de nouă lei.

Mahala

(Povestitoarea nu știe că ursul se cheamă Martin, ci spune că flecăii cîntă așa.)

*

Însoară-te să mă-nsor
Și-ți ia fata lui Bujor,
Cu cercei de ghiocei etc.
Uță, uță, Măriuță,
Pune iapa la căruță,
Mergi în sat după grăunțe,
Unde-i videa că e greu,
Mai pune și calul meu.

Ropcea

*

Cîntec

Dura, dura, cu căruța,
Păn' la lelea Măriuța.
Măriuța nu-i acasă,
Numai fata cea frumoasă,
Cu cercei de ghiocei,
Cu salbă de nouă lei.
Cu căruța Radului,
Cu caii-mparatului,
Pe deasupra satului,
Pe deasupra istui sat,
Este-un ficior de-mparat,
Sîmbătă s-a botezat,
Duminică s-a cununat,
Luni la oaste l-a strigat,
El puicuța ș-a lasat.
– Maică, maică, maică hăi,
Cată să-mi ții puica bine,
S-o hrănești cu vin și pîne,
Cu pîne albă de grîu,
Ca să nu-i mai pară rău etc.

(Mai departe urmează cîntecul soacrei; îl cîntă fetele.)

Ropcea

*

Calul și țiganii

Calul e Dumnezeul țiganilor; ei alt Dumnezeu n-au.

Împaratul Faraon al țiganilor (sau Doboș), cînd a sărit cu calul în mare, a zis: „În puterea ta, calule!", nu „În puterea ta, Doamne!", și de aceea s-a înecat; dar la sfîrșitul lumei, are să iasă din mare cu oastea lui ș-atunci are să rămîie el stăpîn; lumea aceasta nu va fi.

De la țigani

Cine se culcă cu o țigancă are noroc la cai.

Un țigan a găsit un bostan și, întâlnind pe un român, l-a întrebat ce-i acela. Românul i-a spus că-i ou de cal; de vrea să aibă mînz, să-l clocească pe un vîrf de deal. Țiganul ș-a pus femeia să-l clocească. Ea a stat cît a stat, dar într-o zi, nemaiavînd rabdare, s-a sculat; oul cel de cal s-a dat de-a răstăgolul la vale, păn' s-a oprit între niște tufari. Țiganul aleargă după ou și vede fugînd de-acolo un iepure. „Stăi, dragul tatei! Stăi!..." Mînzul fuge cît poate. „Ia uite-te, femeie, mînzul nostru încă-i mititel și cum aleargă; da încă să mai fi șezut cîteva zile, aveam și eu mînz cum au oamenii!"..

(S-a văzut vol. I, pag. 360-361.)

Spatele găinei se numesc „șea" și se dau la nuntă țiganului.

*

Calul. Dragostea

A. Făt-Frumos. Craiul. Craidonul[1]

Pe sub cer și pe sub lună,
Alearg-un mînz cu iarba-n
gură,
Nu știu, mînz îi or îi zmău,
Or îi ibovnicul meu.
Fă-mă, Doamne, ce m-ăi face,
Fă-mă hulubaș popăsc,
Pin grădină să ciupăsc,
Păn' la zidu-mpărătesc,
Hulubașul să-mi privesc.
De cine dorul se leagă,
Nu-i pară lucru de șagă.
Că de mine s-a legat,
Parcă-i lucru farmacat.
Olio-lio, ce gînd m-ajunge,
Cum e noapte, așa m-aș duce.
Fie tină, fie glod,
Mi-ar părea că merg pe pod,
Numai pe mîndra să-mi văd.
Broscăuți

*

Din Sirete păn' în Prut,
Murgul apă n-a băut,
Iarbă verde n-a păscut,
Macar murgul piatră roadă,
Numai puica mea să-l vadă.
Trage murgul la grăunță
Și voinicul la mîndruță.
Trage murgul la popas
Și voinicul unde-a mas.
Strojineț

*

Mi-a venit veste asară
Că-mi zace puica să moară.
Și eu i-am trimes pe ovăz[2]
Că și eu mă-mbolnăvesc.
De zace de dorul meu,
S-o rădice Dumnezeu,
Dar de zace de-a cuiva,
S-o întorc cu scîndura,
S-o hrănesc cu lingura.
Broscăuți

*

Ion

Frunză verde mericică,
De la noi mai pe-o vălcică,
Pasc caii lui Ionică.
De la deal de caii lui,
Șede singur dumnealui.
Cu mantaua umbră-și face,
Cu batista vînt își trage,
Cu ochiul la mine face
Și zice: „Vin', leliță,-ncoace!"
Siret

*

Cu inelul joc își face:
– In vină, copilă,-ncoace.
– Nu m-aș duce, orce-aș face,
C-a ta dragoste nu-mi place...
Voloca

*

Saracul badea Ion,
Cum se spală cu sopon,
Se spală cu apă rece,
Nici o doamnă nu-l întrece.
Broscăuți

*

1. Craidon se spunea mai demult românește la un Don Juan. „Ești un craidon și jumatate." „Craiul" sau „berbantul" e ceva mai prost. „Fac crăilîcuri, fac berbăntlîcuri, blăstămății", adecă de toate relele. Despre o femeie ușoară, lumeață, se spunea: „Asta-i de cele de-a craiului" sau „asta e crăița orașului." Astăzi, s-a admis cuvîntul mai ușor de „ștrengari" și „ștrengăriță", care se atribuie și la cochetării nevinovate.
2. Ovăzul e subînțeles de „călărețul", ce duce vestea calare.

De la deal de casa noastră,
Este-o floricic-albastră,
De la deal de floricică,
Pasc caii lui Toderică.
Caii pascu și rînchează,
Toader doarme și visează,
Se visează cu puica-n brațe,
C-o ținea pe genunchele,
Ș-o hrănea cu smochinele,
Ș-o adapa din ulcele.
Ropcea

*

Murgurele, te-ai dus în zori,
Să-mi sădești vro două flori,
Să-mi sădești numai o floare,
De la cap păn' la picioare.
Du-te, murgule, și paște,
La grădina-mpărătească,
Este o floare de garof,
Ce-mi oprește murgu-n loc.
Du-te, murgule, și paște,
La grădina cu doi brazi,
C-acolo-s ai mei doi frați,
De-a veni vrun voinicel,
La păr creț și gălbior
Și la față rumior,
În obrăji ca rujele
Și la ochi ca murele,
Mîna-n cap a vra să-ți puie
Și pe tine să se suie,
Să mi-l porți, murgule, bine,
Cum m-ai purtat și pe mine,
Dar amu, de-un an de zile,
Badea murgu-a priponit,
Pe pripoane de argint,
Și s-a pus la hodinit.
Cînd murgușorul mi-a tușit,
Pe bădița l-a trezit
Cînd murgu mi-a strănutat,
Pe bădița l-a sculat,
Rău pe murg l-a blastamat:
Murgule, murgule hăi,
Cînii să te fi fost mîncat,
Talharii să te fi furat,
Decît să mă fi deșteptat.
Că eu frumos vis visam:
Că zburam din pom în pom
Și luam fată de domn,
Și zburam din plai în plai
Și luam fată de crai,
Și zburam din creangă-n
creangă
Și luam pe mîndra dragă,
Zburam din cîmp în cîmp
Și luam fată de tîrg.
Acsinia Roman, Mahala

*

Frunzulița bobului,
Paște calul Iorgului,
Murgul paște și nechează.
Iorgu doarme și visează.
Ce folos de visul lui,
Dacă nu-i și nu-i și nu-i
Mîndruța la vremea lui.
Broscăuți

*

Frunză verde-a bobului,
Paște calul Iorgului,
Șepte unghiuri, iarba crește,
Murgușor se-mbolnăvește,
N-am cui da două-trei parale,
Să taie plopii-n lunca mare,
Să se primble Iorgu calare
Cu cămeșa albă-n soare,
Spalată pe brățișoare,
Uscată la țîțișoare.
Sus pe deal, pe o costiță,
Șede-o mîndră copiliță,
Cu păr mare,
Pe spinare.
Cam pe țîțe, cam pe spate,
Că m-a scos din sanatate.
Suceava

*

Frunză verde măr domnesc,
Căpitan împărătesc,
Cum focul să nu-l iubesc!
Te primblai sara pe lună,
Bumbii strălucind la mînă,
Din țigară fum trăgînd,
Din batistă vînt făcînd
Și din gur-așa zicînd:
„Mulțămesc lui Domnul Sfînt,
C-am pășit un paș la cîmp.

Ici în vale, pe costiță,
Să primbla o duduiță
Cu părul lasat pe țîțe,
Cam pe piept și cam pe spate,
Mă scoate din sanatate."

Botoșani

Cîntec vechi

Frunză verde mararaș,
Ninecuță dragă.
Toată ziua scriu ravaș,
Ninecuță dragă.
Și-l trimet pe la oraș etc.
Acolo-i și satul mare,
Șede-un tinerel calare,
Și de nime frică n-are.
Cum mă vede, să repede
Și mă ia pe brață,
Și mă sărută în față.
Nu-i pacat de mine-n lume
Să mă dai la mănăstire,
Că nu sînt de mănăstire,
Dar sînt, maică, de iubire.
Toată ziua la chilie
Lucrez la șiac
Și sara la săhăstrie,
Mă mier ce să fac!

Mahala

Gheorghieș

Cine trece pe la iaz,
Ghiorghieș cu calul breaz,
Leagă calul de proptele,
Și-i dă fîn cu floricele,
Și-l adapă din ulcele,
Și să pleacă și să spală,
Și să șterge de dulamă.
Mîndra lui are naframă,
Și naframa-i netivită,
De buzele lui gătită.

Ropcea

*

Cine scutură roua,
Bădița cu potcoava,
Cine vine-n urma lui,
Puiculița, draga lui.
Da bădița-i om viclean,
Ș-a mutat căsuța-n deal
Ș-a lasat o cărărușă
Păn' l-a lui puică la ușă.
Da Domnica țese pînză,
Da bădița-i cîntă-n frunză.
Mergi, mamă, la ferestuică
Și vezi Ghiorghi und' să culcă,
Pe-un butuc de feresteu,
Nu să cade să dorm eu,
Da să cade, da nu vreu.

Strojineț

*

Frunză verde peliniță,
Mă duceam în grădiniță,
La stratul cu busuioc,
Badea cu cal păntănog,
Priponit în busuioc.
Dar badea-i un talhari mare,
Să duce din deal în vale,
Pe valea călinelor,
În calea copilelor.

*

Calul alb și șaua verde,
Ține-l, Doamne, nu mi-l
pierde,
Că l-am mai pierdut o dată
Și l-am găsit la o fată.
Și l-am găsit la Focșani,
Priponit de-un leuștean.

Brăești

Ion

Pe poiana lui Ion,
Toate păserele dorm,
Numai una n-are somn
Și zboară din pom în pom,
Și strigă „Ion, Ion,
Să-mi dai gura, să nu mor,
Că de-oi muri de dorul tău,
Te va bate Dumnezeu."
Ion doarme în grădină
Cu capul pe-o rădăcină,
Cu o floricică-n mînă.
Nu știu, floarea i-ași lua
Or gura i-ași săruta.
Frunză verde fir de nalbă,
Răsai, lună, mai degrabă,
Să să vadă prin livadă,

Să cosesc pelin și iarbă,
Să dau mîndrei să-mi desfacă.
– Macar să-mi dai o mie de lei,
Că nu ț-am făcut să piei,
Da ț-am făcut să mă iei!

Siret

*

Răsai, lună, mai degrabă,
Să se vadă prin livadă,
Să cosesc pelin și iarbă,
Să dau murgului să roadă,
Murgul roade și nechează,
Mîndra plînge și oftează,
Taci, mîndră, nu mai ofta,
Murgul tău n-a necheza.

Molodia

*

Frunză verde de-alior,
S-a dus bădița Ion
Ș-a lasat murgu-n pripon,
Murgul paște și nechează,
Puica plînge și oftează:
Ajungă-te jalea mea,
Un' ț-a fi calea mai grea,
Ajungă-te ahtul meu
Un' ț-a fi drumul mai greu!

Botoșani

*

Frunzulița de-alior,
Cum s-a dus badea Ion
Ș-a lasat murgu-n pripon,
Cu priponul de matasă,
Împletit de puică-n casă.

Broscăuți

Crucea

Ieși, măicuță, păn' la cruce
Și vezi puiul cum să duce,
Cu surducul neblănit,
Cu calul nepotcovit.
– Stăi, puiule, nu te duce,
Că te-oi scalda-n lapte dulce.
– Macar scaldă-mă-n zahar,
C-am pus șaua pe balan
Și piciorul dar în scară,
Vreu să trec în altă țară.
– Stăi, puiule, nu porni,
Eu calul ț-oi potcovi,
Și surducul ț-oi blăni
Și cămeșa ț-oi spala,
Basma la gît ț-oi lega.
– Rămăi, puică, sănătoasă,
Ca o pară viermănoasă.
– Mergi, puiule, sănătos,
Ca un măr putrigăios.
– Rămăi, puică, sănătoasă,
Ca o garofă frumoasă.
– Mergi, puiule, sănătos,
Ca un trandafir frumos.

Broscăuți

*

Soarele se-nsenina,
Săniuță luneca,
Săniuț-a ruptă-n două,
Ibovnica mea cea nouă!

Brăești

Blăstămul

Pe ulița armenească,
Petrea murgul potcovește
Cu țîței de sîrmă albă,
Cu potcoave de aramă.
– Ia-mă, bădiță, cu tine,
Că și eu ț-oi prinde-un bine.
– Bucuros eu te-aș lua,
Că pe unde mă duc eu,
Nu-i nici apă, nu-i nici grîu,
Numai sînge păn' în brîu.
– Ie-mă, bădiță, cu tine,
Fă-mă lumină de său
Și mă pune-n sînul tău,
Că pe unde-i însara,
Pe tine te-oi lumina,
De ț-a părea lumina grea,
Fă-mă floare nărămgie
Și mă pune-n pălărie.
... Căsăndruța lui Biran,
Cu doisprece pui pe stan,
Unul roș, unul verde,
Ard-o focu, bine-i șede!

Șcheia

*

Frunză verde avramască,
Pe ulița cea grecească
Este-o șatră țigănească,
Da la șatră cine este?
Badea murgul potcovește.
– Potcovește-l, bade, bine,
Doar m-ăi lua și pe mine.
– Bucuros eu te-aș lua,
Dar mi-i murgul dintr-o joi,
Nu sufere-n spate doi,
Și mi-i murgul mititel,
Și n-a duce doi pe el.
– De ți-i greu, bade, de mine,
Fă-mă brîu pe lîngă tine,
De ți-i greu de trupul meu,
Fă-mă lumină de său
Și mă pune-n brîul tău,
Unde ț-a întunica,
Acolo ț-oi lumina,
Cosița voi despleti
Și iarbă va răsări,
Murgușorul ț-oi hrăni,
Și din ochi voi lacrama,
Și murgul ț-oi adapa,
Un' ț-a fi calea cu greu,
Să faci pod din trupul meu.
De ți-i greu, bade, de mine,
Nu mă iai pe lîngă tine,
Cînd îi porni tu de-acasă,
Cînd îi trece lunca deasă,
Lupu-nainte să-ți iasă,
Murgul să ți-l poticnească,
Mîna dreaptă să ț-o rupă
Și cea stîngă să ț-o frîngă,
Să ții frîul cu dinții,
Să mîi murgul ca muții,
Să te vadă părinții,
Să te vad-o lume toată,
Că-i blăstăm de la o fată.
Cine iubește și lasă,
Dă-i, Doamne, nacaz în casă!

Broscăuți

*

Pe ulița arminească,
Este-o șatră țîgănească,
Eu mă mier ce bontănește,
Badea murgu-și potcovește.
Șede mîndra și-l prăvește,
De lăcrimi abia-l zărește,
De suspin abia vorbește.
– Ie-mă, bade, și pe mine,
Că la drum ț-oi prinde bine,
Unde sara te-a-nsara,
Eu focul ț-oi ațîța,
Cosița mi-oi despleti
Și murgul ț-oi priponi.
Nu vrei, bade, nici așa
Or ți-i rușine de mine?
Fă-mă brîu pe lîngă tine,
Fă-mă lumină de său
Și pune-mă după brău,
Unde sara te-a-nsara,
Eu frumos te-oi lumina.
Nu vrei, bade, nici așa?
Să te-nsori de nouă ori,
Să ții pe nouă surori
Și să-ți faci nouă ficiori.
Și la urm-o copiliță,
Să-i pui nume Marghioliță
Și să-i cumperi o cofiță,
Să-ți ducă apă-n temniță,
Să îmble din ușă-n ușă,
Să vie și l-a mea ușă,
Să ț-o miluesc și eu,
C-o rufușoară lepadată,
De cînd ț-eram drag-odată,
C-o cojiță de malai,
Coaptă acum de nouă ai,
De cînd tu mire-mi erai
Și pe mine mă luai.
C-un căușel de cenușă
Și deasupra cărbunași,
Să știi cum iubești și lași.
Unde tu îi poposi,
Sub prispușoara din jos,
Să-ți petreacă os prin os,
Să meargă sînge părău,
Să știi că-i blăstămul meu.
Nu-i blăstăm de la măicuță,
Da-i blăstăm de la drăguță,
Drăguța te-a blastamat,
Că așa ț-ai cîștigat.

Mahala

*

Bătrînul. Amintirea

Frunză verde liliac,
Ce mi-a fost pe lume drag
Tot în sîn am vrut să bag
Și ce-n sîn n-a încăput,
Am pus calul mijlocire
Și frîul de priponire,
Ș-am strîns tot pe lîngă mine.
Eu, în loc de iarbă verde,
Rodeam lut de pe perete.

Ropcea

B. De cele holteiești

Frunză verde de dudău,
Suparat îi murgul meu.
– Ce ești, murgule, suparat,
Or ți-i greu de trupul meu,
Or de ham cu zurgalău?
– Nu mi-i greu de trupul tău,
Nici de ham cu zurgalău,
Dar m-ai ținut tare rău,
La crîșmuța cea din vale,
Mă legai de chiotoare
Și beai cu mîndrele tale;

Ropcea

*

Frunză verde lemn de tău,
Ce gemi, murgule-așa greu?
Șepte ape mi-ai trecut
Ș-a optilea fără fund,
Ș-așa greu nu mi-ai gemut.
– M-a legat talhariu-n scurt
Și el s-a dat la băut,
El bea cu cățelele,
Da eu rod zăbelele.
El bea cu cățaua-n pat,
Da eu șed legat la gard,
Nebăut și nemîncat.
Și-mi dă fîn cu sarcina,
Și saricea[1] cu palma,
Și apă cu ciutura,
Nu mă mai pot sătura.
Da cînd eram la nenicu
Îmi da stogu cu fînu,
Și saricea cu drobu,
Și apă cu izvoru.

Ropcea

– Foaie verde, foaie verde ș-un dudău[2],
Tinerel, tinerel murguțul meu,
Or ți-i foamne, or ți-i foame, or ți-i greu,
Tinerel, tinerel murguțul meu,
Or ți-i greu, or ți-i greu de trupul meu,
Tinerel, tinerel murguțul meu,
Or de haina, or de haina ce-o port eu,
Tinerel, tinerel murguțul meu.
– Nu mi-i greu, nu mi-i greu de trupul tău,
Dar mi-i greu, dar mi-i greu de ce știu eu,
Tinerel, tinerel stăpînul meu,
Cîte crîșme, cîte crîșme sînt în sat,
Tu la toate, tu la toate m-ai legat,
Tinerel, tinerel stăpînul meu.
Mi-ai dat fîn, mi-ai dat fîn nuielele
Și grăunțe, și grăunțe stelele,
Tinerel, tinerel stăpînul meu.

Botoșani

*

1. Sarea.
2. Melodia cîntecului acestuia imitează trapul calului.

Frunză verde durduliu,
Murgule, călutul meu,
Ce ți-i greu de trupul meu?
– Mi-e urît naravul tău,
Cîte crîșme sînt în sat,
Eu la toate șed legat,
În loc să pasc iarbă verde,
Eu rod var de pe părete,
În loc să beu apă rece,
Rod în piatră păn' ce-mi trece.
Ție ți-i drag cu oca plină,
Mie mi-i drag cu traista-n gură.
Ție ți-i drag cu mîndra-n pat,
Și eu șed la stîlp legat,
Ție ți-i drag cu mîna-n sîn,
Mie mi-i drag cu botu-n fîn.

*

Frunză verde cimbrișor,
Bate murgul din picior,
Să-i pun șaua binișor,
Să mă duc unde mi-i dor,
Trage murgul la grăunțe
Și voinicul la mîndruțe.
Trage murgul la popas
Și voinicul unde-o mas.
Trage murgul la neveste,
Parcă fete nu găsește,
Da el fete prea găsește,
Dar nimic nu folosește.
Dragostea cea de nevastă,
Ca garofa din fereastă,
Bate vîntu, bat' din jos,
Plină casa de miros.
Dragostea cea de copilă,
Ca garofa din grădină.
Dragostea de fată mare,
Ca fasola din caldare,
Îi mai pui un pumn de sare
Și tot gust dulce nu are.

Broscăuți

*

Frunză verde trei migdale,
Dragostea de fată mare
Ca garofa din carare,
Trece cineva ș-o calcă,
Rămîne fata beteagă,
Dar dragostea de nevastă,
Ca o floare de pe coastă,
Sar toți voinicii s-o pască,
Ș-o mănîncă cu dulceață,
Și se-nvăț a strînge-n brațe.
Voinicul după ce moare?
După piept cu merișoare,
Cînd să pornesc niște ploi,
El s-ascunde la nevoi,
La pieptul cu sînii moi.

Frătăuți

*

Lung îi drumul și pustii,
Tot mă uit și nu mai vii,
Lung îi drumul și sîcret,
Tot mă uit și nu te văd.
Și mă doare-n piept și-n spate,
Sorioară de departe.
Mă doare-n spate și-n piept,
Sorioară, mult aștept.
Lung îi drumul și bătut,
Nu-i bătut de car cu boi,
Nici de ciobanași cu oi,
Dar de-ai mei ochi amîndoi.
– Hai, murguță-n pas mai tare,
S-ajungem în sat cu soare,
La puicuța pe răcoare.
– Tu îmi stai cu mîndrele,
Eu îmi rod zăbelele,
Că tu stai cu mîndra în pat,
Și eu stau legat de gard.
Cînd eram l-al meu stăpîn,
Eu mîncam stogul cu fîn
Și bem apă din covată
Și-mi era inima toată.
Da de cînd îs la ist stăpîn,
Nu-mi mai dă stogul cu fîn,
Pasc iarbă de pe movilă
Și beu apă cu rugină.

Ilișești

*

Caluț negru și fugari,
Tînăr băiet și c...
Umblă noaptea la neveste,
Parcă fete nu găsește.

Ba el fete pre găsește,
Dar i-i zodia la neveste.

Strojineț

*

Pe cel drum, pe ce carare,
Vine-un voinicel calare,
Voinicelul șuierînd,
Da murguțul nechezind.
– Ce nechezi tu, murgule?
Or de chida codrului,
Or de colbul drumului?
– Nici de chida codrului,
Nici de colbul drumului,
Numai de naravul tău,
Că te duci la crîșmă-n vale
Și bei cu mîndrele tale.
Eu îmi rod zăbelele
De-mi crapă măselele.
– Rabdă, murgule, mai rabdă,
Nebăut și nemîncat,
Că eu mult rabd nensurat,
Că eu cînd m-oi însura,
Și de-al tău rînd ț-oi cata.
Haida, murgule, haida,
Ia pășește-n paș mai mare,
S-ajung acasă cu soare.
Acasă cînd a ajuns,
Cu picioru-n poart-a dat,
Poarta-n trei s-a despicat,
Murguțu-n grajd l-a bagat,
I-a dat fîn cu floricele,
În casă îi mare jele,
I-a dat fîn cu cuișoare,
În casă, puicuța-i moare.
– Strică, soră, lumina,
Varsă, mamă, scăldușca,
Că de-a cui dor m-am bolnăvit
El iată-l-ăi c-a venit,
Numai ușa mi-a crapat,
Eu îndată m-am rădicat.

Iordănești

*

De la vale de carare
Trece-un voinicel calare,
Voinicelul șuiera,
Da murguțul necheza.
– Ce nechezi tu, murgule, etc.
– Numai de naravul tău,
Că mergem la făgădău,
Cheltuiesc cîte un leu,
Vin acasă și fac rău,
Mergem la crîșma din vale,
Să beu cu mîndrele tale.
– Hai, murgule-n pas mai tare,
C-am o puică ca o floare,
Mi-a venit veste că moare.
La puica cînd am ajuns,
Poarta-n șepte mi s-a dus,
Calul de gard l-am legat,
De gărduțul cu nuiele,
I-am dat fîn cu floricele,
În casă e mare jele,
I-am dat fîn cu cuișoare,
În casă, puicuța-mi moare.
Eu în casă am întrat,
Mă-sa lumina-i ținea,
Tatăl său săcrii cioplea.
– Stînge, mamă, lumina,
Că mi-a venit puterea.
Lasă, tată, de cioplit,
De-a cui dor m-am bolnăvit
Iată-l-ăi că mi-a venit.
Eu o întreb ce-a mînca?
– Rug de mure de iarnă,
Sloi de gheață de vară.
– Tu, puicuță, poți muri,
De-acelea nu-ți pot găsi.
– Prostule de mintea ta:
Mure negre-s ochii mei,
Sloi de gheață-s dinții tăi,
Vină și m-ăi săruta,
C-apoi eu m-oi rădica!

Frătăuțul Nou

*

Cînd eram cu părinții,
Eram fruntea cirezii
Și pășteam vîrful ierbii,
Mîncam fînul cu stogu,
Lingeam sarea cu drobu
Și beam apă din izvor.
Da de cînd nu-s cu părinții,
Eu îs coada cirezii,
Pasc rădăcina ierbii
Și mănînc fînu cu pala,
Ling sarea cu lingura,

Beu apă cu măsura.
Fost-am tinerel ca berea
Și m-a-mbătrînit muierea.
Fost-am tinerel ca vinul
Și m-a-mbătrînit străinul.
Fost-am tînăr ca burcutul
Și m-a-mbătrînit urîtul.
Șcheia

(Vezi *Trage, mîndră...*, vol. I, p. 334.)

*

Calul. Ursita

„Calul cel bun, din fundul grajdului să vinde", îi merge vestea și vin negustorii de-l cumpără; – să zice despre fetele ce stau în casă, nu sînt scoase în lume.

Fetele sînt proaste că umblă după barbați, „las' să vie calul la iesle, nu ieslea să umble după cal." *Botoșani*

Cal de visează fata, e ursitori; cum va fi coloarea calului, așa va fi ș-acela ce o va lua. *Botoșani*

Cal de visează fata că-i înhamat la căruță, îi e ursitoriul însurat și o va lua văduvoi. *Siret*

Cu căruța de te visezi, de ești fată, te măriți.

(Alte visuri)

Pe cal de te visezi, e cinste mare.

De te visezi pe un cal frumos și că-l ții de frîu, ții un noroc mare, dar de-l slobozi sau îl scapi, norocul îl păgubești.

Pe un cal slab, e suparare mare, boală, moarte.

Cal negru de visezi, e suparare. *Mihalcea*

Cal înhamat la căruță, e huit.

Cai umblînd de visezi, e vînt. Cal alb, e vînt. *Roșa*

*

Ursitele pe la Sf. Andrei umblă și vin de cearcă fetele, le-ntreabă prin somn: „Dormi?" „Dorm și nici prea", îi zici. „Vrai să te măriți, că eu îți trimet pe cutare și pe cutare, dacă vrai să-ți alegi... Cal am, dar brîu n-am", spune ursita. Atunci să-i răspunzi: „Na-ți brîul meu, să-l pui în capul tău", dar dacă vreai pe cineva, îi spui anume în capul cui să-l puie.

Este și descîntec cu care să cheamă ursitele, dar povestitoarea nu-l știe. *Saveta Buzdugan, Ilișești*

De dragoste, ursită, să descîntă cînd vezi crai nou:

Crai nou, mire tînăr!
Na-ți brîuțul meu
Frîu la calul tău,
Du-te la cel ce mi-i drag mie.
Să te duci la mă-sa,
Să te duci la tatăl său,
La sora-sa, la frate-său,
La tot neamul lui,
De unde va fi, de-acolo să mi-l aduci,
În vis să-l visez
Ș-aievea să-l văz.
De-l vei găsi pe pat,
Dă-l sub pat,
De-l vei găsi pe laiță,
Dă-l sub laiță.
De-l vei găsi pe cuptori,
Dă-l în cuptori,
Inima să-i ardă,
Gîndul să-i ardă,
La mine să-l pornești,
La mine să-l aduci,
Tare ca vîntul,
Iute ca gîndul.

Tot timpul acesta împungi brîul c-un ac din capăt în capăt ș-ameninți înspre lună cu brîul. *Anița Haidău, Costîna*

*

Cînd să face de ursîtă, dacă ți să arată cal, e barbat însurat; dacă cîne, e holtei. *Roșa*

Ca să aducă pe cineva pe sus, îi ia semn din spate și-l pune-n ulcică la foc; leagă hornul cu frîul calului ș-apoi descîntă, de-l aduce. *Ileana Munteanu, Botoșani*

S-a văzut fata ce s-a îmbracat cu hamurele calului pentru a vedea pe draci, vol. I, p. 396.

*

Hamurele calului să pun, a doua zi de nuntă, dacă mireasa n-a fost cinstită, la părinți în spate, iar dacă a fost cinstită, o pun pe mama miresei sus pe un scaun împodobit, pe care-l numesc cal, în semn de cinste.

(Se va vedea vol. II*.)

În cîntecele de nuntă ale mirelui mai ales, să cîntă foarte mult cîntecul calului.

(Se va vedea vol. II*.)

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Calul nunei

A fost o fată că ea ocărea totdeauna coarnele dracului, tot spunea că să facă ceva în ele. Vine într-o zi dracul la dînsa și-i spune: „Fa, tu de ce-mi ocărești coarnele? Să știi că pentru asta, tocmai cînd vei fi mireasă, am să mă vîr în tine ș-am să-ți fac un vînt, că păreții se vor cutremura și casa se va descoperi, vor rămînea numai parii; să știi altă dată cum ai să mă batjocurești tu pe mine!”

S-a trecut aceea. Iată că-i vin fetei pețitori. Ea singură nu știa ce să facă, să se mărite sau nu? În cele din urmă, tot s-a hotărît ca să se mărite. În ziua de cununie, pe dînsa începe a o umfla. Vede că nu-i bine, ce să facă ea? Se duce la nănașa-sa și-i spune toată pățenia. Nănașa-sa îi spune că să nu se teamă, căci ia totul asupra ei. S-au pus la masă. Pe mireasă o umflă mereu. „Vai de mine, nănașă, ce să fac?” „Taci, nu te teme.” Oamenii cinsteau, glumeau, era haz și chef mare, ca la nuntă.

„Meseni d-voastră, zice nuna, vrați să vă fac și eu de un haz, ca să se cutremure păreții, cînd voi tuși eu, să se descopere casa, să rămîie numai parii?” „Vrem, dar unde ești în stare să faci d-ta una ca asta?” „Îți vedea c-am să fac cheful acesta, dar ce-mi dați?” Afară sta calul mirelui cu șaua pe dînsul, legat la gard. Mirele zice: „Eu îți dau calul meu.” „Bine, dar de-acuma să vă țineți bine, că am să tușesc...” A tras de rochie pe mireasă și, cînd a tușit ea o dată, mireasa s-a și ușurat. Dar de zgomotul acela, păreții s-au cutremurat și acoperemîntul s-a dus în bucăți cine știe unde, a ramas numai îngrăditura. „Ei, v-am făcut ceea ce am făgăduit?” „Ni-ai făcut, zice mirele, e al d-tale surul!”

Numai mireasa biata ramasă suparată și zisă pe sub nas:

Nănașa a luat surul
Și mie mi-a crapat c...

Domnica Doroftei, Suceava

*

Mireasa, cînd ajunge la casa barbatului, mirele o scoboară din car în brațe și încunjură cu ea de 3 ori carul, apoi mireasa ia răsteiele de la boi și le aruncă peste casă și atunci să cheamă că e vrednică.

Camena etc.

În Șcheia, le aruncă peste umăr sau, de merge cu cai, ia jos căpițelele din cap de la cai.

*

Jugul

Hai să meargă, meargă,
Dragă, dragă, dragă,
Vestea-n lumea-ntreagă,
Dragă, dragă, dragă,
C-az popa ne leagă,
Dragă, dragă, dragă,
La un jug ne bagă,
Dragă, dragă, dragă,
Ca doi junci să tragă,
Dragă, dragă, dragă.

Botoșani

*

Căsătoria

Foaie verde avramască,
Ce-am iubit pe lumea asta:
Numai calul și nevasta, ah!
Nevasta mă primimește,
Calul mă călătorește.
Sus la munte ninge, plouă,
La Craiova pică rouă, ah!
Pică rouă și se ia,
C-acolo-i și draga mea.

Botoșani

*

Foaie verde avramască,
Ce-am iubit pe lumea asta,
Numa calul și nevasta:
Calul te călătorește,
Nevasta te măgulește,
Cu oghialul te-nvălește,
Cu oghialul de atlaz,
Mori, dușmane, de nacaz.
– Măi băiete, băiet prost,
Astă-noapte unde-ai fost?
– Unde-am fost, m-am păgubit,
Sub un măr mîndru-nflorit,
Toată noaptea-am așteptat.
Dac-am văzut că nu vii,
Mi-am pus dorul căpătăi,
Cu dragostea mă-nvălii,
Doamne, bine hodinii.

Siret

*

Pușca, calul și femeia să nu le împrumuți nimărui.

Moldova

(Se va vedea vol. II*, povestea *Cele trei învățături*.)

Pușca, calul și femeia să nu le crezi niciodată. *Zvorîștea*

Femeia trebuie bătută, calul bătut și moara ferecată. *Idem*

Coasa și femeia trebuiesc bătute. Coasa de 6 ori pe zi și femeia de 3 ori – care-i rea. *Idem*

§ 15. Carul

Carul e al barbatului; el cu carul merge la pădure, cară din cîmp etc.

Carul l-a făcut diavolul... (vezi vol. I, p. 25.)

Carul e blagoslovit de Domnul Hristos, căci cînd îl căutau jidanii, un om l-a ascuns în car după scoarță și nu l-au găsit.

Ana Darie, Broscăuți

În ceri, la Dumnezeu, sînt de toate, ca și aici pe pămînt: să află car cu boi (Ursa Mare) etc. (Mai amănunțit, să va vedea vol. III*.)

Femeia, cînd pornește carul la arat, să nu treacă pe dinaintea boilor, că merge lucrul greu, că-i păcătoasă. (Vezi vol. I, p. 139)

Sau dacă pornesc undeva cu căruța la drum, fie și cu cai, femeia să lese să meargă întâi barbatul o bucățică, macar păn' la poartă, ș-apoi să se puie ea, ca să le meargă bine. *Ilinca Cozma, Roșa*

---

* Aceste volume nu au mai fost publicate de autoare (n.ed.).

Femeia n-are voie să treacă peste proțapul carului, că blastămă Domnul Hristos și Maica Domnului, căci proțapul e cruce.

Nu-i drept nimic din toate acestea, nici că să nu meargă deodată cu carul – femeia care e curată poate să treacă și peste proțap, și pe dinaintea boilor etc., căci încă mai bine le-a merge. *Broscăuți*

Peste proțap să nu treacă femeia care poate are pe alt barbat, e bajocurită, aceea e pacat să treacă, căci poate să piară, să se sîngere vro vită, căci vita-i sfîntă, nu-i păcătoasă ca omul, or poate să se răstoarne carul pe drumul neted. *Catrina Dănilă, Mihalcea*

Cîteodată trec cucoane prin tîrg peste proțap și țaranii așa să mînie!

Peste proțap de trece femeia, să leagă barbatul; chiar și al femeiei ce trece. *Mihalcea*

Femeia îngreunată poate să treacă orcum, căci e plină și merge în plin; cui îi iese înainte, îi merge bine.

Femeia, dacă trece proțapul, are numai băieți. *Roșa*

Dacă trece femeia îngreunată proțapul, se întoarce copilul în ea. *Botoșani*

Dacă trece femeia îngreunată proțapul, face copilul cu gușă. *Mihalcea*

Barbatul îl dezlegi, pe oiștea căruței, luni, miercuri și vineri; aduci stropi de la moară și iai de pe oiște 9 surcele cu cuțitul, le pui în stropi și-i dai să beie. *Maria Cloșca, Suceava*

De s-a bajocuri cînele în car, musai în ziua ceea, barbatul sau femeia să aibă de-a face cu altul, dacă li s-a spurcat carul. *Camena*

Odată un om mergea cu femeia lui la tîrg. Trece un turc; se uită la femeie: femeia, frumușică. Strigă la om să steie; omul stă. El ia femeia mai într-o parte și face bajocură de dînsa. Da femeia, tot șireată: „Jupîne, domnule, cum i-a fi zis, încaltea dac-ai făcut bajocură de mine, fă și de barbatul meu, că eu de-amu zi bună în casă cu dînsul n-am să mai am." Turcul a ascultat-o și face ce știe în legea lui și se duce. – Cum să dea el amu în obraz femeiei, că nu poate, n-are nici un chip! Zice numai la boi:

Hăi, boi!
Feșteliții de voi,
Că feștelita-i în car la voi
Și feștelitul de mine!

*

Păn' în car, păn' în căruță,
Ț-ai găsit altă drăguță,
Păn' în car, păn' în teleagă,
Ț-ai găsit, dar nu ți-i dragă,

Păn' în car, păn' în hinteu,
Tot mai dragă ț-am fost eu! *Roșa*

Nod de la car, de găsit, să-l ardă și să-l bea femeia, ca să facă copii. *Camena*

De găsești vrun nod de funie de la căruță, să-l deznozi numaidecît, că acolo poate să fie un suflet legat și se chinuiește, să-l slobozi. *Maria Spînul, Mihalcea*

*

Roata. Jugul

Măi băiete, cucuiete,
Mînă roata pe pārete! (Zic copiii.)

Cu dohot de la roata căruței, găsit în drum, să ungi pe copil, de „ceas rău", pe trup în cruce și-i trece. *Camena*

Dohotul de găsit e bun și de negei. *Costîna*

Cui de la roata căruței, de la leucă sau potcoavă de cal de găsești, să-l bați în prag și, de cîte ori calci, calci pe dușman pe cap. *Broscăuți*

Dacă vrai să prinzi strigoaicele, spre Sf. Gheorghe, să ungi roata cu tămîie neagră și s-o pui în ușă, că le prinzi.

Cu stropi de la roata morei e foarte bine să te speli, de orce. *General*

(Vezi roata și povestea, vol. I, p. 282-283.)

(Se va vedea la boale, *Holera* etc. și roata.)

Roata căruței se pune pe casă, să nu piară porcii de brîncă.

Roata căruței se pune pe casă, de tun, să nu detune. (Se va vedea volumul II*.)

Unde sînt guzani, să pui în bortă un ciolan de găsit de la o roată, că fug. *Mămăiești*

Dacă se află în car un șoarec, carul musai să se răstoarne; cum e vara, că aduc carul încarcat cu pîne, fie și pe drum drept, că se răstoarnă; așa cumpănă are șoarecul!

Dacă se află un șoarec în căruță, fie povara cît de ușoară, caii trag foarte greu. *D-l David, com. Buhalnița*

Cînd ai ploșnițe în casă, să iai la lună veche 9 ploșnițe și să le pui într-o trestie și, cînd merge căruța de pe deal la vale, să le pui în căruță și să zici: „Cum fuge roata pe pămînt, așa să fugă ploșnițele de la casa mea și cum să scutură lutul de pe roți, așa să să scuture ploșnițele de la mine." *D-na A. Constantinovici, Mihalcea*

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Ca să umble lumea după d-ta, să iai ţernă de pe roţile cele de dinapoi de la căruţă şi să zici: „Cum aleargă roţile cele de dinapoi după cele de dinainte, aşa să alerge lumea după mine; şi cum huiesc, aşa să să huiască şi să se sfădească flecăii de la mine."

Ursana, Mihalcea

Cînd e cineva nepăsători de lucru şi nu-şi bate capul de nimică, nu să îngrijeşte de trai, să ia dohot de la roata căruţei şi i să dă în băutură: „Cum duce carul şi e pentru treabă, aşa să fie şi omul acela."

Maria Gabora, Stăneşti

În car dacă te visezi, sus pe fîn sau pe ceva, mergi în rai, de stai jos, în iad.

Jurămînt în glumă: „Pe ochii mîţei, pe crucea căruţei!"

Cimilitură:

Am patru căţele:
Toată ziua fug
Şi nu să ajung.
(*Roţile*)

*

Cînd vezi boii trăgînd greu la deal sau la vrun glod, să nu ţii mînile strînse la un loc, că li-i greu; dar să le slobozi în jos, că li-i mai uşor.

Pălie Bilig, Mihalcea

Să nu pui nimic de la jug pe foc, că sîngeră vitele.

Jugul dacă arde, nu poate omul muri, să chinuieşte cum s-a chinuit boul în plug.

Roşa

Jugul nu să dă pe foc, să dă pe apă, că aceea-i munca boului; omul care arde jugul nu poate muri păn' nu-i pune jugul sub cap.

Botoşani

Diavolul şi carul

Diavolului i să spune „Cel de sub roată".

Diavolul, de zi, de noapte, stă lîngă car ca să strice carul.

Aniţa Haidău, Costîna

Cînd scîrţie carul, atunci e petrecerea dracului, atunci el botează, atunci cunună, acela-i cîntecul lui, muzica lui; cu toţii joacă şi petrec, pănă şi drăcoaica, de-i lehuză, atunci joacă.

Profira Izvorişteanu, Botoşani

În Broscăuţi (Bucovina), răsteul de la car să sfinţeşte de Paşti cu pasca la biserică şi atunci necuratul nu să poate apropia de boi.

Diavolul să anină de om, la car, în pădure; cînd să rupe ceva, atunci el să zădărăşte cu omul; de ciudă că carul l-a făcut el şi Dumnezeu i l-a luat.

Andron Dragan, Mihalcea

Sfîntul Ilie era cărăuş. Odată a mers undeva şi i-a stricat diavolul căruţa. Sf. Ilie s-a rugat la Dumnezeu să-i dea putere macar pe-o zi, să fie stăpîn pe dînşii; Dumnezeu i-a dat tunul şi cînd a început a tuna... etc.

Gheorghi Cozma, Botoşani

Cînd tună vara, să zice că Dumnezeu umblă cu carul cu colaci prin cer.

Mihalcea

Cap. VI

Tunul. Grindina. Ploaia Şerpii. Cocostîrcul. Alunul Ziua-Crucei

§ 1. A. Sămănătura. Bostanul. Tunul

Pănă nu tună, pămîntul e închis; cînd tună, pămîntul se desface, atunci toată iarba încolţeşte, atunci se începe a se ara, că amu pămîntul e cald.

Mahala, Horecea

De eşti voios cînd tună întăi, eşti voios tot anul. *Camena*

Cînd tună întăi, dacă tună despre răsărit, va fi anul roditori, bun; da dacă tună de la miezul-nopţii sau asfinţit, va fi anul neroditori, rău.

Horecea

Cînd tună întăi, cît omăt apucă Sf. Ilie cu tunul, atîta piatră este peste an. De este atunci omăt mult, este şi piatră multă şi vice-versa.

Roşa

De tună dinspre cîmp, nu dinspre pădure, n-are să fie piatră anul acela.

Mihalcea

Cînd tună întăi, să te loveşti cu capul de fier, să-ţi fie capul tare ca fierul peste an; în Mihalcea, se lovesc de piatră, că e mai tare.

„Cum e tunul de tare şi nu-l răsipeşte nime, aşa capul meu să fie."

Roşa

Cînd tună întăi, să pui o piatră după grindă şi e bună să faci abur cu ea pentru măsele.

Ropcea

Cine se teme de tun să apuce atunci beţe, paie, ce va găsi de jos, şi cu acelea să se afume, că sînt bune de spăriet, şi mai mult nu se teme.

Costîna

Paiele celea sînt bune şi de junghi, de săgetături în urechi.

Ca să ai mană la vacă, cînd tună întăi, să iai un băţ de tufă (alun) şi să-l vîri în pămînt; să-l laşi 3 zile, apoi să-l arzi, să-l pisezi şi să-l

dai în mîncare vacei, căci atunci cînd tună întăi, pămîntul se umple de toată mana. *Gafencu, Strojineţ*

Cînd tună întăi, să scuturi copacii în grădină, că rodesc bine. *Mihalcea*

În ziua în care a tunat întăi, să ţii bine minte şi în aceea zi să sameni, că rodeşte bine pămîntul. *Gh. Morar, Botoşani*

Cînd tună, să ştii în ce zi şi să sameni bostani, că se fac mulţi, dacă sameni în acea zi. *Botoşani*

Dacă sameni păpuşoi şi bostani pănă a nu tuna, să fie amu în pămînt cînd tună, se fac mulţi. *Botoşani*

În Bagiurea, strîng o bostănoaică de cu toamnă şi cînd tună întăi, merg în grădină şi o sfarmă, că-i bună de sămînţă. *Moldova*

În Mihalcea, de Iordan, cînd strigă poporul"chiraleisa", să sfarmă o bostanoică în casă de sămînţă, că se fac bostanii mari şi mulţi.

În Mihalcea, cînd fac sara spre Bobotează cruci de ceară pe păreţi, arunc sîmburi de bostan ici şi colo, împrejurul casei pe afară, ca să le dea Dumnezeu sanatate şi să trăiască ani mulţi.

Bostan cine fură e ca şi cînd ar fura ou, sărăcie pentru acel ce fură şi nenoroc. *Mihalcea*

Mare pacat e a fura bostan! Pe ceea lume, cel ce fură îl urcă toată săptămîna pe un deal ascuţit şi neted ca masa şi sîmbăta, cînd ajunge în vîrf, cade de ceea parte jos şi tot aşa îl cară în vecii vecilor. *Roşa*

Bostani, pepeni de visezi, sînt copii, ai să faci copii. *Mahala*

(S-a văzut povestea, vol. I, p. 174.)

Cimilitura bostanului:

Am o casă fără uşi şi fără fereşti.
(*Bostanul*)

Cimilitura harbuzului:

Am un iaz cu apele roşi, cu malurile verzi şi piticii negri.
(*Harbuzul*)

*

În Botoşani să spune o vorbă aşa în vînt, fără a i se şti însămnătatea:

Chef şi bucurie,
În deal la bostănărie! *Botoşani*

Bostănărie sau harbuzărie să spune la o casă de femei desfrînate. *Suceava*

„De-a bostănelul" e un joc ce să joacă copiii (să va vedea vol. II*).

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

„Cap, nu bostan!" să spune că are un om cu minte; şi vice-versa.

„E un trăsnit cu leuca!" să zice despre un şuchet, nebun.

„Tot i-a tunat şi i-a adunat" să zice, cînd la vro afacere ceva, cei ce fac parte sînt tot oameni cu sminteli.

„I-a trăsnit în cap să facă cutare lucru"... să zice cînd cineva ia o hotărîre răpede.

„Nu-mi scapără mie de asta acuma"... să zice cînd cineva să grăbeşte să facă alt lucru.

„Merge de-i scapără călcăile"... să zice cînd cineva merge iute.

„S-a dus ca fulgerul!", „ca plumbul!", repede.

Tunînd de visezi, trăsnind, fulgerînd, auzi o veste sau primeşti o scrisoare.

De visezi că tună şi e nouros, plouă, ai să ai o suparare sau va muri cineva şi ai să plîngi. *Mihalcea*

*

Cimilitură:

Rage buga[1]-între hotare
Şi s-aude-a noua ţară!
(*Taurul*)

*

Cîntece

Cat la deal, dealul huieşte,
Şi bădiţa fîn coseşte,
Cat la vale, în vale tună,
Puiculiţa mea adună.
Ce să fac să mă-ntîlnesc,
Două vorbe să-i vorbesc,
Două vorbe tăinuite,
Să le ţie puica minte.
Davideni

*

Amorul. Harbuzul

Frunză verde de harbuz,
Vin doi nouraşi pe sus,
Vin c-o veste, c-un răspuns.
Amorul îi mare cîne,
Peste multe dealuri vine,
Şi se pune lîngă tine,
Şi îţi spune mii şi sute,
Pănă te scoate din minte,
Să dă deoparte şi rîde.
Da amorul cum se ţine?
– Să ţine pe genunchele,
Să nu-l vîri în cheltuiele,
Să-l hrăneşti cu alunele.
Comuna Tudora, Botoşani

*

Frunză verde de harbuz,
Pe cîte ochii am pus,
Eu pe toate le-am supus.
Pus-am ochii şi pe tine,
De-i scapa, să fiu eu cîne,
Să fiu cîne, lege rea,
De-i scapa de mîna mea!
Să fiu cîne-n patru brînci,
De nu te-oi face să plîngi!
Brăeşti

*

1. Buga se numeşte în jurul Sucevei „taurul".

Dumitrache Volcinschi, din Ropcea, spune că Sf. Ilie orînduieşte cu 7 tunuri; sub mîna lui Sf. Ilie sînt 7 tunuri. Este tun de ploaie, secetă, foamete, moarte, holeră, boale şi bătălie.

Cînd vezi că se pregăteşte de ploaie, e nouros, fulgeră şi tună, iar de plouat, nu plouă deloc, atunci are să fie bătălie.

Bătălia de pe pămînt merge una cu bătălia lui Dumnezeu din ceri. Cînd e bătălie între oameni, curgere de sînge, atunci şi Dumnezeu din ceri se supără şi dă furtune cu ploi. Bătălie pe uscat nu este, aceasta să o ştiţi de la mine. *Povestitorul*

Cînd tună sau fulgeră iarna, are să fie bătălie sau vrun semn ceva. (Iarna aceasta, 1903, a fulgerat.) *Camena*

„Trăsni-te-ar Dumnezeu să te trăsnească!" să blăstămă.

Fragment dintr-un cîntec:

Tună, Doamne, ce-i tuna:
Tună, Doamne, frunza-n tei,
Inima-n duşmanii mei! *Igeşti*

Cînd tună sau fulgeră din senin sau cînd de o parte e nour şi fulgeră, iar de alta soare, aceasta e a secetă, va fi secetă.

„Trăsni-te-ar din senin!" se zice ca blăstăm.

Pe o nevastă de curînd măritată o tot învaţa mama ei ca să cerce firea barbatului. Într-o zi, stînd amîndoi la vatră, ea lăsă să se audă ceva ce nu era prea frumos. „Ce-i asta, femeie?" „Tună, barbate!" El ia un tăciune şi-i face, pliosc!, între ochi. „Ce-i asta, barbate?" „După tunet, şi fulger, măi femeie!" Şi a văzut cum îi firea barbatului. *Botoşani*

*

Copiii, cînd văd că e furtună şi aud în cer tunete, zburdă şi aleargă zicînd:

Doamne-ajunge,
Pe cel ce fuge!
(bis)

Cînd tună, să nu alergi şi să-ţi strîngi straiele pe lîngă trup, să nu între necuratul să să ascundă pe lîngă trup. Pe la mijlocul drumului, cînd tună, să nu mergi, ci pe de o parte, căci „el" prin mijlocul drumului merge.

Cînd tună, pe prag să nu stai, nici lîngă horn, că necuratul năzuieşte să între în casă şi tunul merge după dînsul.

Sub răchită să nu stai cînd tună, că el acolo să ascunde şi te detună; tot astfel şi sub carpăn să nu stai, pentru că carpănul e lemnul lui, el sub carpăn şede. Lemn de carpăn nu să pune la casă, că o detună; din carpăn nici macar un cui nu se face.

Casa de carpăn să aprinde şi pocneşte totdeauna.

Lemn trăsnit nu să pune la casă, doar dacă să scrie o rugăciune şi se pune în lemn: „Eu laud numele Domnului, da tu pe cine lauzi?", ş-atunci poate să puie, că fuge. *De la d-l Ilie Dulgher, Broscăuţi*

Sub tei, poţi să stai cînd tună, căci teiul e lemn sfînt, de tei el nu să apropie şi nu-l detună.

*

Sf. Ion de la Suceava, cînd era băiet, păştea vitele tatălui său pe toloacă şi tatăl său îl vedea adesea uitîndu-se la ceri, rugîndu-se şi rîzînd: „Măi, de ce rîzi tu cînd te uiţi în sus?" „Cînd mă vei mai vedea rîzînd, să pui piciorul d-tale pe al meu şi vei vedea." Tatăl său a făcut aşa ş-a văzut ceriul deschis şi pe Dumnezeu ţiind în mînă tunul (aşa, ca un bici împodobit cu flori).

Cu puşca aceea, Dumnezeu în tot anul spre Anul Nou blagosloveşte lumea şi ce picură din puşcă, aceea avem; şi îndată îşi scrie, îşi însamnă, în care ţară are să fie pîne, în care nu, care om are să moară, cine are să se nască, ce are să păţască etc. Unde nu s-au rugat oamenii la Dumnezeu, acolo nu dă pîne; aşa după cum au făcut. *Petre Beicu*

Frunză verde busuioc,
Roş îi cerul într-un loc,
Roş îi cerul şi c-o stea,
Pedepsită-i viaţa mea,
Roş îi cerul-ntr-un loc,
Pedepsit al meu noroc.
Tună, tună şi răsună
Şi bădiţa grîu adună,
Şi adună grîu cu flori
Leliţei de sărbători,
Şi adună grîu cu rouă,
Leliţei de lună nouă.
Lunca mare frunză n-are,
Lunca mică frunza-i pică,
Am doi pui de rîndunică,
Unul zboară şi se duce,
Altul rămîne şi plînge,
Şi se roagă la Sf. Soare:
Ia dă-mi, Doamne, aripioare,
Ca să zbor în drumul mare. *Zureni*

*

Tunul e altul decît fulgerile.

De fulgerat fulgeră cînd se lovesc nourii unii de alţii şi atunci scapără, cum ai scapara din amnari.

Dumnezeu i-a dat lui Sf. Ilie tunul, puterea în mînă, ca Sf. Ilie cu el să orînduiască norodul. Cînd vor face oamenii bine, să le dea bine, cînd rău, să-i pedepsască, să nu le dea pîne, să-i sparie, să-i omoare.

Paloșul lui Sf. Ilie e cu două tăiușuri, cu unul de aur și cu unul ascuțit. Cînd lovește cu cel de aur, dă mană, cînd cu celalalt, dă piatră.

Petrea Beicu, Mihalcea

Sf. Ilie umblă prin cer c-o căruță grea, ale cărei roate fac huitul ce să aude cînd zicem noi că tună, iar fulgerile să fac cînd lovește cu biciul pe caii lui. Ce cai și ce bici va fi avînd!

De la dl părinte Ioan Ienachi, Suceava

Piatra e a lui Dumnezeu, o poartă Sf. Ilie, pentru pocăința oamenilor, cînd nu cred în Dumnezeu, cînd sînt răi și fac pacate. Dumnezeu îi pedepsește cu piatră, ca să fie foamete; că doar cu bățul nu-i va bate!

Sf. Ilie orînduiește cu piatra; el rădică gheața în nouri de sub pămînt și în ceri merg lăstopane de gheață întregi pe nouri, dar Sf. Ilie umblă cu căruța și c-un mai tot o sfarmă, iar Arhanghelul Mihail merge înainte cu sabia și tot o taie.

Ana Haidiciuc, Jucica

Piatra o poartă Arhanghelul Gavriil, el orînduiește cu tunul și cu piatra.

Maria Cocea, Voloca

Cine postește cele trei Ajunuri: al Crăciunului, al Anului Nou și al Bobotezei, are mare putere înaintea lui Dumnezeu și multe cele poate face; acela poate înturna și piatra. Cînd vede că vine nourul, să se dezbrace în pielea goală, să ia două cuțite, cîte unul în fiecare mînă, să le întoarcă cu ascuțitul la spate și, mergînd ca și cum ar vra să sparie pe cineva, să zică: „Ho! Sf. Ilie, oprește-ți buhaiul...!", și nourul fuge.

Toader Ostafi, Roșa

La Dumnezeu este un buhai care poartă piatra pentru pedeapsa oamenilor.

Agafia Popovici, Mihalcea

*

Ploaia se face din omăt; împrejurul pămîntului este omăt mare, care stă și vara, din acela să rădică la cer și Sf. Ilie îl topește cu foc și dă ploaie din el, da dracii fac gheață și dau asupra oamenilor să n-aibă pîne, și tot Sf. Ilie o sfarmă cu sulița.

Matei Puzdreac, Mihalcea

Pe ceri se cunoaște care e nour de ploaie și care de gheață. Sf. Ilie trage nourul cel de ploaie cu un bou ca să deie apă pintre piatră. Cîteodată boul acela așa de greu mugește, că se aude pănă aice; da necuratul trage gheața cu putere de foc.

Palie Bilig, Mihalcea

Ploaia se face din omătul ce a întrat iarna în pămînt. Acela primăvara iese în chip de aburi, căci vara alungă iarna afară din pămînt și din aceea cade apoi mană pe pămînt.

Dumitru Volcinschi, Ropcea

*

Copila moartă. Tunul. Ploaia. Fulgerul

La o casă în Cernăuți, unde erau mai mulți copii la gazdă, era și o copilă despre care stăpîna casei spunea următoarele povestitoarei:

„Copila aceasta era vecinic suparată, niciodată nu vorbea cu nimene, nu rîdea și cînd venea timpul mesei, abia cu greu o făceam să mănînce ceva. Într-o zi, tuna tare și fulgera, da eu am zis: «Ian auziți cum se freacă nourii!» – «Se freacă nourii?!», a zis ea. Și a început a rîde, dar mai mult n-a zis nimic. Eu m-am simțit atinsă de rîsul ei, cum așa un copil să-și bată în casa mea joc de mine, și am început a o probozi.

Ea atunci m-a rugat să nu mă supăr, că ea are să-mi spuie ceva, dar să nu spun la nimene, căci atunci va fi rău de ea; și mi-a început a istorisi:

«Eu sînt la mama mea numai cît una. Mama n-a avut mulți ani copii și numai după multe rugăciuni la Dumnezeu m-a avut pe mine. Odată am fost bolnavă tare și am murit; ce va mai fi fost acasă, nu știu, dar eu, cu lumînarea în mînă, îmbrăcată în straie de cununie, așa cum m-au fost pus, m-am trezi pe un cîmp tare frumos, cu iarbă verde, dar era pîclă deasă că nu videam nimic înainte. Deodată, mi s-a aratat un moșneag înaintea mea, întăi mă temeam, dar pe urmă m-am apropiat de dînsul. El m-a luat de mînă și m-a început a duce tot în sus pe verdeața ceea, dar așa ca pe urzitoare, mă suiam tot în sus; m-a dus pănă ce am ajuns într-o casă mare, c-o tindă. Acolo, pe podea jos, erau trei mere, trei boambe de fier. Eu am întrebat ce sînt acelea și el mi-a spus că una e tunul, alta fulgerul și alta ploaia; dacă atingi pe una, îndată tună, or scapără, or plouă. Din tinda ceea dai într-o casă, acolo erau o mulțime de copii; cînd m-au văzut toți, au început să mă cheme.

Mama mea dăduse de pomană pentru mine un cofăiel cu apă cu o lumînare; lumînarea a fost ars și cofăielul s-a aprins la toartă; așa l-am văzut acolo cum îl știam. Dar înlăuntru era așa lumină și frumos și de toate cele ce dăduse părinții copiilor, c-am vrut să întru și eu. Atunci bătrînul mi-a spus: «Nu trece pragul, că mama ta tare plînge, întoarce-te înapoi!» După aceea m-a lovit de trei ori cu o vargă și m-am trezit cum striga mama mea: «Draga mamei, scoală-te și-mi mai spune o vorbă!» Preoții erau în jurul meu ca să mă îngroape, oamenii unii au fugit, iar unii au rămas. Apoi s-a făcut petrecere, dar mie îmi părea tot una rău că n-am rămas acolo, era așa de frumos! Mama însă mi-a zis ca să nu spun la nimene, că s-or teme oamenii și nimene nu mă va lua. Să nu spui nici d-ta ce ți-am spus». Dar din momentul acela, zice gazda, am capatat așa spaimă de dînsa, că, cum a venit mă-sa, am zis că nu am loc unde s-o țin, să o ia, și de atunci nu știu ce s-a făcut."[1]

De la d-na Elena de Volcinschi, Mihalcea

1. Pe vedenia aceasta pun multă bază cei ce au auzit-o.

B. Joile. Tunul. Cînepa

După Bobotează, nu se spală cămeșile două săptămîni, pentru că apele-s sfințite. Atunci femeiele să nu meargă să bată cămeșile cu maiul la părău, că din pricina lor e grindină vara și sfarmă pînile oamenilor. Pentru că dracul la Bobotează, cînd strigă preotul „chiraleisa", cade în fundul apelor și, cum va bate vro femeie cu maiul, la cea întăi lovitură, el iesă în sus și cîtă gheață prinde sub unghii o duce în ceri și din aceea se face vara grindină. *Maria Struț, Mihalcea*

În ziua de Bobotează, cînd strigă „chiraleisa", să nu fie nici o cotreanță sau petecă de pînză pe-afară, să ascunzi totul în casă, căci diavolul se ascunde sub ea și atunci la casa ceea trăsnește. Nu se lasă și pentru necurățenii, fiare, căci suflă asupra casei și omului nu-i merge bine peste an, e tot bolnav. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Pănă nu tună, nu se bat cămeșile cu maiul la părău, pănă nu începe Dumnezeu al lui. *Roșa*

În Roșa, nu bat cu maiul cămeșile la părău pănă la Ispas, pentru piatră.

Pănă la Ispas, în Mahala, nu melíță, nu perie, ca să nu se stîrnească furtuni.

În Roșa, numai pe afară nu deapănă pănă la Ispas, de piatră.

În Mihalcea, nu perie, nu meliță pe afară, că ceriul e deschis pănă la Ispas, să nu meargă puzderia la ceri.

În Mihalcea, nouă joi după Paști, nu bat cămeșile, că bate piatra.

În Mahala, nu zolesc cele nouă joi, nu bat cu maiul, nu deapănă, nu urzesc, nu țese, de piatră, de tun.

Piatra de aceea se face, pentru că în cele nouă joi după Paști bați, săpi pămîntul. Dar cine le ține și nu lucrează zilele celea, în cîmpul aceluia piatra va trece pe alături și nu va bate. *Mihalcea*

Cele nouă joi de după Paști se țin cu mare credință atît în Moldova, cît și în Bucovina. În Ardeal, în joile aceste se face slujbă și fac praznice; ba țin și joile din postul mare și vinerile, nu lucrează, căci zic că-s legate din bătrîni.

O chiuitură răspîndită la joc spune așa:

Cine-n horă n-a juca
Bată-i piatra cînepa!

Împaratul Joian. A noua joie

Zice că a fost un împarat Joian și acela, cînd a ajuns la slăbăciune, a lasat cu limbă de moarte că aceea zi s-o ție oamenii pentru binele lor. Și în ziua ceea, macar să fii datori, să nu te duci la lucru, că piatra – de o ții – va bate ogorul de alături și al aceluia care ține nu-l va bate. Atunci, în ziua ceea, fierbe mai tare piatra, e mare cumpănă și de aceea a zis împaratul să o ținem. Atunci e „Bulciul cel Mare" și se cheamă „fierberea pietrei." *Dumitru Morari, Rachiți, Botoșani*

Bulcii cad joi după Duminica Mare, în a zecea săptămînă după Paști. În ziua aceea, la Suceava să scot moaștele Sfîntului Ion și se face agheazmă. Oamenii țin Bulcii pentru Iele.

(Țiganii din Camena zic „Bîlciurile".)

Piatra o fac diavolii cu ciocanele, ca să n-aibă oamenii pîne, dar dacă țin cele 9 joi după Paști, ei atunci n-au putere a o face, căci în joile celea o fac. *Broscăuți*

C. Mărul. Poamele

Dintăi și-ntăi, din măr Sf. Ilie a gustat. Mărul e copacul lui Sf. Ilie, de aceea Dumnezeu i-a spus: „Apoi dar, Ilie, păn' de ziua ta să nu să mănînce merele, tocmai de ziua ta să să guste întăi."

Mere cine visează, ferice de acela, n-are pacate. (S-a văzut pacatele și merele.) *Ion David, Botoșani*

Pănă la Sf. Ilie, nu se taie merele cu cuțitul, căci bate piatra. *Roșa*

Pănă la Sf. Ilie, să nu scuturi merele, să nu bați măr de măr, că se fac furtuni; tună și fulgeră anul acela tare și-i piatră. *Ropcea, Siret*

Pănă la Sf. Ilie, să nu bați măr de măr, să nu arunci cu merele în sus, pentru că-i piatră. *Botoșani*

Poamele nu se mănînc, nu se bat, nu se scutur pănă la Sf. Ilie, pentru piatră. *Broscăuți*

În ziua de Sf. Ilie, să duci întăi mere la biserică sau întăi să dai de pomană și apoi să mănînci. Atunci, pe ceea lume le vezi de aur, dar dacă nu ții și mănînci, pe ceea lume tot culegi și nu știu cine vine și ți le ia, n-ai de ele parte. *Mahala*

Unii nu mănîncă poame pănă la Probajine: mere, pere, perje; atunci zice că e pentru poame cerul deschis.

În Botoșani, nu să mănînc păn' la Sf. Ilie, atunci duc bliduri cu poame la biserică, împodobite cu flori.

Zice că să nu mănînci păn' nu dai întăi din mîni, pentru că dacă ai neamuri moarte, de dai mai apoi de pomană, nu e primit și sufletul nu poate capata, că ai mîncat singur întăi.

Mama, dacă are copii morți și mănîncă, Maica Domnului pe ceea lume n-are măr să dea și la copilul ei să se joace, căci ea ține merele ce le dau de pomană; copilul să uită la alții cum se joacă și mănîncă și zice: „Mama l-a mîncat pe al meu!" *Roșa*

Copilului, cît e mic, să nu-i dai mîța în mînă, căci îngerul nu-i mai dă în mînă mărul cel de aur să se joace. (Se va mai vedea vol. II*.) (Mîța se dă afară cînd tună, căci e a necuratului.)

Ouăle roși, de Paști, să fac în Joia Mare; ouăle ce se fac sadea roși se numesc „merișoare", de acestea dacă dai de pomană, pe ceea lume să fac mere sau mere de aur; cu un astfel de merișor, e bine să te speli, ca să fii rumen peste an, sănătos. Cînd e cineva rumen, să zice că „parcă e un măr".

Ca să știi de te iubește cine gîndești, iai un sîmbure de măr și-l înfigi într-un bold și-l aprinzi la lumînare. De pocnește, te iubește, de nu, nu. *Botoșani*

Ca să te iubească cineva, să împungi degetul cel mic, să picure 3 picături de sînge într-un măr, și să-l dai aceluia să-l mănînce.

(Despre mărul de Crăciun, în colinzi, s-a văzut vol. I, p. 55. Mărul la nunți și în cîntece se va vedea.)

(„Mărul lipei", se va vedea descîntec vol. II*, la *boale*.)

De Sf. Ioan-Tăierea Capului nu să mănîncă măr și nimic ce e „cap", căci mărul e cap.

Copac măr, e păcat să tai, păn' nu răsădești altul în loc. *Mihalcea*

Pară coaptă de va visa fata că mănîncă, să știe că-și va pierde cinstea.

Mere de visezi că-ți dă cineva, e dragoste. *Botoșani*

Mere de visezi, au să vie oaspeți. *Mihalcea*

Mere e huit, bataie. Tot astfel și pere: vorbe proaste, bucluc. *Mihalcea*

Mere, pere dacă visezi, sînt suflete, cer de pomană.

Măr sau pară dacă visezi că cade de pe copac, îți moare cineva din familie. De cade o perișoară sau un merișor mic, moare un copil, de mare, un bătrîn.

De-i visa că-ți vine cineva care e mort și rupe un măr din copac, desigur îți va muri cineva. *Mihalcea*

În Molodia, de Sf. Ilie duc lapte și vin la biserică pentru morți.

Sf. Ilie să răfuiește cea întăi zi de toamnă.

De Sf. Ilie să fac praznice pentru morți.

*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Care-i ceasul cel mai curat?

Un împarat a fost învitat pe alt împarat la bal la dînsul. Mergînd tînărul împarat, vede pe un drac văitîndu-se. „Ce faci tu acolo?" „Ia, trag durerile de naștere ale fetei de împarat la care mergi tu, căci ea mîne are să nască și sufletul ei are să fie al meu, pentru că are să sucească gîtul copilului." Merse împaratul la bal și poronci ficiorului să iaie sama de fată și să scape copilul. Petrecură ei păn' la o vreme, deodată fata împaratului fuge după ușă, naște și dă să omoare copilul... cînd ficiorul i-l apucă din mîni... Să lățește vorba; împaratul alungă pe fată, iar pe băiet îl cere împaratul cel venit să i-l dea lui. I-l dădu. Pe drum, cînd să înturna acasă, să întâlnește iar cu dracul. „Tu ai luat băietul de la mine, îi zice dracul, dar să știi că el are să-ți ia averea și împărăția, iar tu ai să muncești cum m-am muncit eu cînd l-am născut." Cum auzi boieriul, poronci să-l deie într-o fîntînă. Un pădurari, mergînd să ia apă, îl găsi și, pentru că n-avea copii, îl crescu. După ce să făcu mare, băietul nu vru să șadă la tatăl său, merse la împaratul și se vîrî ficior în casă. Era foarte harnic și împaratul a prins foarte mare dragoste de dînsul. Într-o zi, l-a întrebat a cui e. El a spus că l-au găsit în fîntînă. Pe loc, împaratul s-a priceput. Ca să-l prăpădească, l-a trimes să meargă la dracul să-i aducă vestea: „Care ceas din zi e mai curat?"

El merse. Pe drum, ajunse la un măr tare frumos, care înflorea, dar nu rodea. Acolo era un moșneag. Să miră el de asta și întreabă pe moșneag de ce nu poate copacul să dea roadă? Dar acesta nu știu ce să-i spuie. Mai merse, ajunse la un preot ce avea trei fete cîte de 40 de ani și nu să măritau. Îl roagă preotul că, unde merge, să întrebe de ce nu să pot mărita fetele lui? Ajunse la necuratul. Îl întrebă care-i ceasul cel mai curat din zi și el îi spuse că 8, fiindcă dimineața, la ceasul acela, toți stau la masă, și oameni, și draci, și apoi pornesc la biurouri și la lucrul lor. Copacul de aceea nu face roade, căci sub el e aur și argint; iar fetele nu să mărită că le-a botezat tatăl lor. Cum le va boteza altul, cum să vor mărita. A pornit el ș-a spus preotului pricina. Pe loc a chemat alt preot de le-a botezat și pe loc le-au venit pețitori. Preotul i-a dat o mulțime de bani și el ș-a cumparat cal și căruță de i-a pus. Merse la măr, aice amăgi pe moșneag să meargă să-i aducă apă, iar el dezgropă aurul, argintul și fugi. Pe drum, cînd era să ajungă la împaratul, îi iese dracul înainte c-un tun în spate. „Te rog, fă bine, zice dracul, și-mi ține puțin tunul ista." El îi răspunse: „Dă-te, te rog, trei pași mai departe ș-apoi ți l-oi ținea." Dracul s-a dat deoparte și el a trecut cu căruța și s-a tot dus. Cum a văzut împaratul bogățiele lui, îl întreabă de unde le are? El îi spuse că cole în drum un om cu tunul în spate l-a rugat să i-l ție oleacă și, pentru că l-a ținut, i-a dat bogățiele ce vede. Merse și împaratul să-i deie – și dracul lăsă tunul pe spatele lui și fugi. „De-amu, tu ai să ții tunul totdeauna în spate și ai să te năcăjești cum m-am năcăjit eu; iar băietul are să-ți iaie fata de soție și are să împărățască în locul tău." *Ionică Pisarciuc, Roșa*

D. Copiii cei nebotezați, omorîți

Piatra o fac copiii cei care-i fac fetele și-i îngroapă nebotezați; dacă nu-i botează nimene cînd strigă (s-a văzut vol. I, p. 415), să duc de slujesc dracului.

O fată a făcut odată un copil și l-a îngropat sub boz. După ce s-a măritat, a făcut cu barbatul ei alt copil; acesta era nazdravan. Într-o zi, îi zice băiatul mîne-sa: „Mamă, eu mă duc să caut pe frate-meu." A luat el și s-a dus, până a ajuns acolo unde fac copiii cei nebotezați piatră, și a luat și un tovarăș de drum; dar pe tovarășul său l-a înecat. Acolo a văzut cum sfarmau copiii la gheață, iar un drac mai mare tot le striga: „Mai mărunțel, mai mărunțel!" „Ce faci, frate?", l-a întrebat el pe fratele său. „Ce să fac, ia, năcăjesc! Da mama ce face? Să-i spui că poimîne am să mă duc cu mare halai la dînsa."

Băiatul a venit acasă și i-a spus. Cînd a treia zi, numai ce vine un nour de piatră și deasupra un cal de argint – acela era băiatul – și cu un domnișor calare pe dînsul (dracul) și a dat o piatră că i-a sfarmat toată grădina; n-a avut nici un păpușoi și la nimeni altul n-a bătut, numai la ea. Astfel a ramas saracă și a murit și ea, căci nu avea ce mînca; și tot la draci s-a dus, pentru pacatul ce a făcut.

Este un loc departe, unde nu luminează niciodată soarele, acolo fac ei piatra.

Piatra e pacat să o iai în mînă sau în gură, că-i de la dînșii.

Ecaterina Pantea, Mihalcea

*

Cine ia piatră în gură, acela nu are voie să între în biserică 7 ani; așa mare pacat are.

Un om, mergînd prin Munții Negri (Galiția), a dat de niște băieți ce tăiau gheață din munți. Toți au sărit la dînsul să-l omoare, dar unul le-a zis: „Lăsați-l, că-i neam cu mine" și i-a zis să se dea într-o parte. Apoi au rădicat gheața cît cărămizile de mare în ceri. Dumnezeu în ceri o blagoslovește și se face mică.

Maria Stefaniuc, Roșa

Piatra numai atunci bate într-un sat, cînd în satul acela vro fată a avut copil și l-a pierdut și apoi l-a îngropat undeva. Pe locul acela trebuie să vie piatra; ea ucide pămîntul, îl sfarmă, ca să dezgroape ce este ascuns într-însul, să se arete la lume ce s-a făcut, că nimic nu se poate trece așa. Cînd se face vro primejduire – ce vînt se stîrnește – cînd se spînzură cineva? Atunci necuratul pornește cu bucurie că are un suflet, că e biruitor asupra lui Dumnezeu.

Tot așa și cu piatra; – parcă Dumnezeu ar da pe lume piatră – ian cată ce mîndrețuri, ce flori și ce roade dă Dumnezeu pe lume oamenilor; oare după ce ni-a dat de toate, Dumnezeu ar veni și le-ar sfarma?

Piatra o fac numai moroii, adecă diavolii acei ce se fac din copii nebotezați, ei sînt cu diavolii la un loc, dar tot nu-s ca dînșii, căci se cheamă că-s din trup botezat. De aceea ei pot să se rădice în nouri – nici un necurat nu se poate sui cu nourii în cer, dar cel din copil prăpădit se poate. – Sf. Ilie nu dă cu săgeata în acei draci, dară dă în cei necurați, cari sînt din necuratul făcuți. Ei o fac și în ceri; sau o rădică de prin bălți și o sfarmă mărunțel și apoi merg s-o dea pe ogoarele oamenilor, în satul unde s-au întîmplat pacatele. Dacă poate fata n-a fost vinovată, dar ficiorul a îndemnat-o, atunci merge pe ogorul lui; de aceea se zice în descîntec: „Piatră de fată, or de ficior, or de văduvă etc."

Gheorghe Manoilă, Cuciur-Mare

*

Cum se leagă sau cum se alungă piatra

Piatra o leagă pietrarii de Ajunul Crăciunului. Toată ziua postesc, iar sara pun pe masă bucate din toate roadele pămîntului; masa lor e țarină atunci. Înainte de a se pune la masă, se pun în genunchi și cheamă să vie „piatra" (grindina), că de nu va veni atunci cînd o cheamă el, la vară n-are dreptul să vie ea. Zice astfel de trei ori și înnoadă noduri pe ață de cînepă uitată pe ogor – și piatra e legată. Cu acele noduri și cu coasa, merge apoi el vara ș-o alungă descîntînd, cum s-a spus mai sus.

Gheorghe Manoilă, Cuciur-Mare

În Broscăuți, dacă își face cineva samă, nu lasă să-l scalde cînd e mort, căci din cauza aceea se face potop, bate piatră.

În satul în care se împușcă cineva singur, se omoară, musai să bată pe locurile acelea 7 ani de zile piatra, pentru pacatul ce s-a făcut; căci Dumnezeu urăște fapta aceasta și trimite acolo pedeapsă.

Petrea Beicu, Mihalcea

Piatra se face din pricina fetelor și femeilor celor rele, că nu cruță sfînt pămîntul, își pun flori pe cap și umblă cu capul gol, macar că sînt păcătoase (vezi vol. I, p. 215), și de aceea Dumnezeu dă piatră, să ne pedepsească.

*

În Ostrița, era un om ce știa întoarce piatra. – El se lega peste trup în cruciș cu lemn de clocotici și avea o vargă de clocotici în mînă. Piatra venea în chip de bou păn' la hotar și-l ruga: „Dă-mi drumul, că crăp!" Dar el n-o lasa, trebuia numaidecît să se ducă peste păduri, peste ape, unde o trimetea el. Dacă n-ar fi avut varga cea de clocotici în mînă, nu l-ar mai fi întrebat, ar fi bătut, da așa, nu se putea apropia.

Roșa

Piatra, dacă apucă a scapa peste hotar, n-o mai poate alunga.

Pentru piatră, postesc pietrarii trei Ajunuri, unul după altul: Ajunul Crăciunului, Ajunul Sf. Vasile și Ajunul Bobotezei; nu mănîncă nimic toată ziua. La Ajunul cel întîi, face pietrariul o turtă din cel întîi aluat și pune în ea de toate bucatele ce sînt pe masă; iese cu turta în prag și zice: „Poftim, piatră, la mine la masă! Cum nu vezi tu amu pînile mele și n-ai nici o putere, așa să n-ai putere vara în cîmpuri, cînd îi veni." Așa cheamă el cu turta ceea piatra în trei

Ajunuri și apoi vara, cînd merge la alungat piatra, ia turta într-o mînă și mîțișori de la Florii în alta și tot în una dă din mîni, o alungă unde vra el – că are drept: de ce n-a venit atunci cînd a chemat-o?!

Catrina Olănița, Broscăuți

Pietrariul alungă piatra, dezbracat în piele și cu cojocul întors pe dos, avînd în mînă un bețișor scobit, în care se află grîu sfințit de la 12 litii.

Gheorghe Torschi, Mihalcea

*

În ceri sînt grămezi de piatră; strîng dracii (nu moroii), o fac în chip de cal, în chip de bou și pornesc calare prin cer să o arunce asupra oamenilor, să-i ucidă, să deie foamete; dar sînt oameni cari o știu întoarce de la hotar. Cînd e piatra cal, li-i mai ușor de întors, dar cînd e bou, tare e greu, că dă cu coarnele să-i împungă (pe acei ce voiesc să o întoarcă).

Dracii tot una sfarămă în ceri gheață și fac piatră; ei, dacă nu s-ar teme de Dumnezeu, ar turna-o deodată toată, dar Dumnezeu dă ploaie și mai încéată.

Piatra, or că-i pe berbec, or pe cal, pe porc – acestea nu-s tare rele, dară cînd e pe buhai, e tare rea.

Dracul vine cu piatra pe cal alb, la pietrari; „Sloboade-mă!" „Nu te slobod!" „Sloboade-mă, că pocnesc!" „Pocnește!" Da Dumnezeu tot umblă cu săgeata în urma lui de-l trăsnește.

Piatra o fac dracii vara, cînd e ferbințală mare, atunci ei să strîng mulți la un iaz și suflă păn' se face gheață. Gheața o sfarmă ș-o rădică în nouri, ș-o dau pe satul care vrau ei. Sf. Ilie de aceea umblă cu tunul, ca să-i omoare etc.

Dacă trece ziua lui Sf. Ilie, nici tunul nu are atîta putere, că piatra nu cumpănește așa tare asupra pămîntului.

Gh. Andriciuc, Mihalcea

Păn' la Sf. Ilie, piatra merge asupra vîntului; dar după Sf. Ilie, după vînt. Piatra are vîntul ei, afară de vîntul acesta.

Manoilă, Cuciur-Mare

Tunul e tare bun, el păzește omul și țarina, hrana noastră. Domnul Hristos merge înainte, da Sf. Ilie vine în urmă cu tunul. „Ilie, îi zice Dumnezeu, dacă mergi cu mine, bate mai tare din picioare"; și atunci se aude mai tare tunînd.

Cînd tună, nour de nour se lovește și dau mană, din omătul din ceri pe pămînt.

Andrei Motoc, Mihalcea

E. Piatra și Sf. Petru

Piatra o poartă Sf. Petru și balaurii în ceri, ei o fierb de-i mai măruntică și Sf. Petrea o dă.

Botoșani

Piatra o dă sf. balaur, cînd îi dă Dumnezeu drumul din lanț, cînd îi mînios pe oameni. Odată s-a văzut cum s-a fost pus sf. balaur pe un nour și a fost piatra ca nucile; de aceea e pacat a zice: „Bată-te mînia lui Dumnezeu!", „Bată-te varga lui Dumnezeu!"

Ferească Dumnezeu de mînia lui Dumnezeu!

Anița Haidău, Costîna

Gheața o duc balaurii în ceri și acolo o sfarmă; atunci zice că se bat balaurii, cînd huiește tare piatra, se sfarmă. Cînd slăbește balaurul, îl vezi că pică în jos, se vede prin nour ceva negru.

Iftimciuc, Șcheia

Balaurul se vede pe ceri ca o piele neagră, întinsă.

Plopenii Mici, Moldova

În Ardeal, țin de piatră Sf. Precup (Procopie), Sf. Petru și Sf. Ilie. Cînd tună, Ilie prorocul împușcă după balaur.

Cînd tună de Sîn-Petru, anul acela nu sînt nuci, nici alune, le mănîncă viermii și pică.

Bulzești, Ardeal

Pe Sf. Petru de aceea îl ținem trei zile de-a rîndul, pentru că el trei zile a fiert piatra în ceri, ca să nu le strice oamenilor, de aceea piatra e mărunțică și rară, cu picături calde de ploaie.

Maria Struț, Mihalcea

Agafia Popovici, din Mihalcea, spune că Sf. Petru în tot anul fierbe piatră adevărată, nu grindină, 3 zile în ceri, și de aceea e grindina măruntă; (ca și cum din piatră s-ar face grindina.)

Cu piatra, Sf. Ilie și Sf. Petru orînduiesc. Sf. Ilie dă foc și Sf. Petru fierbe piatra în ceri.

Ursana Filip, Mihalcea

Cînd se aude piatra forcotind, atunci Sf. Petru o fierbe. Sf. Paul se ține a doua zi de Sf. Petru pentru foc.

Mihalcea

A doua zi de Sf. Petru, în Botoșani, țin pentru piatră.

Pentru piatră se țin, se serbează 3 zile la Duminica Mare, trei la Sf. Petru și trei la Sf. Ilie. Acești sfinți poartă nourii, ploaia, piatra și cine îi ține pe aceia îi păzesc.

Costîna

Se ține: Constantin și Ileana, Duminica Mare, Ilie, Pălie și Foca.

F. Balaurii

Zmeii, balaurii poartă ploaia, nourii; ei se scobor în iazuri și sug apă; din aceea împrăștie pe ceri ca nouri și crește, ca și cum ar crește pînea cînd dospește.

Curcubăul e drumul balaurilor; pe curcubău se duc la apă. De e ploaia sarată, ce o dau – de au băut din loc sarat, nu se face pîne. Ei dau ploaie cu broaște și alte cele. Dumnezeu pe balaur îl rînduește să poarte și să facă după cum sînt oamenii de buni.

Odobești

Zmăul, balaurul se face din șerpe, dacă n-a mușcat pe nimene 12 ani și n-a văzut pe nimene; atunci capătă picioare și aripi și-i zmeu. Cînd iese din pădure, copacii se pleacă într-o parte și el se rădică în sus și se duce în nouri. Acolo ei rînduiesc cu tunul și cu fulgerul, cu ploaia și cu piatra. Cînd se aud în ceri bubuituri de tunete, hurducături și nourii se frămîntă, sînt ei. Ei umblă să omoare pe dracul și, unde-l văd că se ascunde, sub vită, sub om, îl trăsnesc.

Zmeii, după ce se rădică, merg la Dumnezeu și zic: „Acu trebuie să prăpădim lumea, Doamne, că se fac prea multe pacate!" Da Dumnezeu zice: „Încă nu! Încă nu!" Ei dau ploaie ca să prăpădească lumea, dau piatră și viermi. *Agafia Popovici, Mihalcea*

Sînt în ceri niște zmei, puteri a lui Dumnezeu; ei sînt doi, unul la răsărit și altul la sfințit. Cel de la răsărit e de ploaie, de mană, cel de la asfințit, de secetă – și cînd se face furtună, se aude tunînd și se vede fulgerînd, ei se bat. Atunci sloboade săgețile cel de la răsărit spre cel de la apus și vezi pe ceri cum unul dă în altul. Dacă dovedește cel de ploaie, e anul mănos, dacă cel de secetă, e secetos. *Odobești*

În Odobești, cînd fulgeră, zic că se bat zmeii.

Zmeii se bat în ceri așa tare, că curge sînge pe jos și să face gramadă închegată; acel sînge e bun de orice leac, de afumat omul sau vita. Ei să bat în săptămîna Duminicei Mari. Povestitoarea își aduce aminte aceasta din copilărie, cum cînd erau furtuni, părinții spuneau că să bat zmeii. *D-na Elena Braha, n. în Ropcea*

Zmeul e foc, dacă vezi sara o lumină săgetînd, acela e zmău. *Mihalcea*

Balaurul s-a văzut acuma cîțiva ani pe un nour străsnic mare; și pe urmă a venit prin gazete că s-a lasat cu nourul pe un sat și l-a ras cu totul de pe fața pămîntului; de acolo s-a fi dus cu pohoaiele în mare, că șederea lui e în mare. *Roșa*

Zmeii zice că trăgeau oamenii de 7 stînjeni de departe și-i înghițau. – Dumnezeu i-a luat la ceri. *Maria Struț, Mihalcea*

Odată zice că a căzut un zmeu jos; zice că are gură străsnic mare, cascată, roșă și lungă cît ograda; și a stat trei zile, nu s-a urnit din loc. Oamenii au fost fugit, au fost lasat case și tot. Duhul lui era așa de puternic că, cînd se răsufla, trăgea toate lucrurile din casă pe horn, pe ferești și pe uși. – Apoi a început a se mișca și a dat Dumnezeu c-a venit un nour și, încet-încet, el s-a învălit cu nourul acela și s-a rădicat în sus. *Odobești*

Ploaia o poartă balaurii, ei sug apă din mare ș-o dau, că ploauă; da piatra o poartă un popă calare cînd pe cal, cînd pe bou, atunci e mai tare. *Plopeni, Moldova*

*

G. Sfînta Duminică și Sf. Ilie

Pe cea lume, la Dumnezeu, toate sfintele își au căsuța lor. Sf. Luni își are căsuța ei, Sf. Marți etc.; și fiecare își are în casă lucrurile cu care orînduiește. – Așa, la Sf. Duminică în casă să află o măsuță ș-un scaun și pe masă o oglindă, iar dinaintea oglinzei stă un sfeșnic cu lumînare. Sf. Ilie, cînd are să trăsnească undeva, vine aice și se sfătuiește cu Sf. Duminică. Prin oglinda ceea să uită în lume, de vede tot ce fac oamenii; și dacă au hotărît să trăsnească pe cineva, ia sfeșnicul cu lumînarea în mînă și amenință asupra oglinzei, în acel loc – și în același moment a și trăsnit... Dar pănă ce nu se sfătuiește cu Sf. Duminică, nu face nimic. – La Sf. Marți (se pare) se află un săculeț cu piatră și cînd trebuie, Sf. Marți dezleagă săculețul și toarnă piatră peste lume, spunînd niște cuvinte din gură. – Un alt sfînt al săptămînei ține ploaia, altul vînturile și așa m.d. – Era minunată povestirea aceasta în întregul ei, pe care d-l părinte Iancu Ienache din Suceava o auzea de la un uncheș bătrîn al său.

H. Cu ce se alungă piatra? Paștele. Lumînarea. Cuțitul. Femeia. Floriele Duminica Mare. Sf. Ion. Broasca și șerpele

Cînd e furtună mare, cu tunete și fulgere, să aprinzi lumînare de la Pasți, să pui crucea paștei pe masă și să afumi cu tămîie de la Pasți. *Siret*

De tunet, aprinzi lumînarea de la Pasti și citești psalmul 54, caftisma 11. *Botoșani*

Să aprinzi lumînarea de la Paști și să încunjuri grădina în jur, că nu se apropie de casa ceea tunul și piatra.

Ca să nu strice sămănătura piatra, se pune în 4 cornuri ale ogorului naforă de la Paști.

Dacă afumi cu sfințituri de la Paști: pască, ouă etc., piatra mai fuge. *Mihalcea*

Cînd e piatră, să arunci afară cociorva și lopata cu care scoți din cuptor nafora, că stă. *Mihalcea*

Cînd tună, femeia să ție cuțitul în mînă, în sus, și lumînarea de la Paști aprinsă în jur cu buruiene sfințite de la Paști, flori, și să afume cu ele, că îndată fuge tunul, piatra. Sau să arunce afară cociorva și lopata cruciș. *Camena*

În Mihalcea, cînd e piatră, înfig cuțitul în pămînt și toporul, să dumice piatra. Se pune cociorva și lopata în cruce sau, de nu au lopată, pun mătura și cociorva sau două lemne cruciș.

În Botoșani, să înfige toporul sau cuțitul în pămînt și se aruncă, ca și mai sus, cociorva și lopata.

Odată, cînd a fi fost aceea, a ars lumea și Maica Domnului a aruncat cociorva și lopata afară și numai în locul acela n-a putut să ardă pămîntul – și de pe bucățica aceea s-a făcut apoi pămîntul ce-l avem astăzi; altfel ne-am fi prăpădit; de aceea aruncă și femeia cociorva și lopata cînd e piatră și atunci grindina să mai potolește, căci femeia e de partea Maicei Domnului și de aceea și femeia are dreptatea ei în lume și barbatul trebuie și pe ea s-o asculte, macar cît de puțin. *Nichifor Filip, Mihalcea*

*

Cele trei zile de la Duminica Mare, să nu smulgi nici o buruiană sau o frunză din pădure, să le serbezi; căci dacă rupi sau nu le ții pe toate trei, bate piatra. *Camena*

În Ardeal, satul Tomnatec, de Duminica Mare, fac cunună de sînziană și pun pe casă, ca să nu detune casa.

De Sînziene (Nașterea Sf. Iona) și de Ziua Crucei, să strîng flori și să pun sub streșina casei, ca să nu să apropie tunul. *Ropcea*

De tun, să aprinzi mîțișori (stîlpările) de la Florii, tămîie de la Florii și tei de la Dumnica Mare, căci fug nourii. *Mahala*

Pentru tun, se aprinde foc și pun mîțișorii de la Florii să ardă. *Mihalcea*

Pentru piatră, să aprinzi o creangă de tei de la Duminica Mare și s-o arunci afară, că piatra fuge.

Cu tei de la Duminica Mare, neaprins, să ameninți – și fuge piatra. *Broscăuți*

Piatra o alungă pietrarii cu trei crengi de mîțișori de la Florii și trei crengi de tei de la Duminica Mare, dar numai atunci, dacă n-a trecut hotarul. *Mihalcea*

Cu stîlpările ce să dau în ziua de Florii (un fel de lozie) poate să alunge o fată fecioară piatra. Cînd vine de la biserică, crenguța să n-o aducă-n casă, dar s-o puie afară, sub ștreșina casei, și să zică un descîntec; și cînd va vedea nourul, să iaie creanga și în care parte va amenința ea să cadă, într-acolo să întoarce îndată nourul. *D-na Maria Diaconovici, Botoșani*

*

Cînd vezi că vra să mănînce un șerpe pe o broască, să iai un bețișor și să-i despărțești și bețișorul acela pe urmă e bun de alungat piatra; unde amenințі cu el, într-aceea parte fuge. *General*

Pentru piatră, toamna, după Ziua Crucei, care șerpe a mușcat pe cineva rămîne afară, de pedeapsă; pămîntul nu-l primește pentru pacatul ce l-a făcut. El atunci iese la drum să-l ucidă omul, să-i iaie

pacatul. Cine a ucis așa un șerpe să strîngă bățul acela și, cînd vine piatra, să încunjure casa de trei ori cu bățul și piatra fuge. *Camena*

„Iarba tunului" (*sempervivum L. Hauswurz*) se ține în cutii pe casă. Planta aceasta e totdeauna verde. Samănă a fi luată de la șvabi. În Roșa, spun că apără casa de tun. În Șcheia, de asemenea, e cultivată, dar nu pentru tun, ci spun că e bună de leac: e bună de răul copiilor, pisată și dată în lapte. E bună de împușcături în urechi.

E bună de ochi, să stea în apă și să dea cu apa ceea pe ochi.

În Mihalcea, spun că dacă o ține cineva pe casă, n-are grijă că-i va lua casa foc. Palie Bilig, de aice, spune că iarba aceasta e iarba lui Sf. Ioan, a crescut în locul în care s-a culcat Sf. Ioan; altă dată spune că „vîscul" e a lui Sf. Ioan. După cît înțăleg, o confundă cu viscul, despre care să va vedea la Bobotează. În Moldova e necunoscută.

Pentru alungat piatra, se toarnă anume clopote, care apoi se sfînțesc și la sunetul cărora fuge nourul.

I. Solomonarii și balaurii

Piatra o fac farmazonii. Sînt de acei cari iau bani de la boieri și dau piatra pe moșiile altora. Anume învață cum să facă. *Odobești*

Sînt oameni solomonari, cari poartă piatra pe unde vrau: da cu piatra, balaurii rînduiesc.

Balaurul e șerpe; dacă n-a văzut om 7 ani, el se face balaur. Toți șerpii suflă la un loc și fac o mărgică și acela o ia și se suie la ceri; acolo el sloboade piatra; și pe dînsul, omul care știe – solomonariul – umblă calare.

Odată, un solomonari s-a sfătuit cu jidanii să bată pînile oamenilor, să cumpere de la jidani. Oamenii au știut și i-au zis: „Tu îi da piatră pe pînile noastre, dar nici tu să nu te scobori de acolo!" El s-a temut, a dat piatra într-o fîntînă și a făcut încă două stoguri. De cădea pe ogoare, numai pămîntul rămînea.

Balaurul, după ce înghite mărgica ceea, poate zbura pe unde vra; da solomonariul e tovarăș cu dînsul; îl cheamă cu descîntece și îl scoboară pănă jos, învălit în pîclă, de se suie pe el, și apoi iar se rădică în sus și îl duce pe unde vrea solomonariul.

Povestitoarea a văzut în pădure, la părău, pîclă și din ea să vedeau numai cît coada balaurului și unghiile ca la cîrtiță, da pe solomonari nu l-a putut vedea.

Odată, un solomonari s-a fost întălnit pe drum cu un om și l-a rugat să-l iaie în car. Solomonariul era tare trudit și a adormit. Omul a luat cartea solomonariului – o carte mare cu slove vechi – și a început a ceti. Cînd s-a trezit, era cu carul cu boi în ceri!

S-a fost rădicat de pe pămînt, nici n-a știut cînd; atunci s-a trezit și solomonariul: „Vai de mine, ce-ai făcut!”, și a luat îndată și a cetit îndărăpt și pe încetul s-au coborît; dar de gătea de cetit cartea, cădea cu boi cu tot și se sfărmau.

De Sf. Marie, spune povestitoarea, un solomonari la ei a făcut din apă caldă în covată gheață, un drob, că tocmai la două zile s-a topit.

Saveta Buzdugan, Ilișești

Odată un om a fost căzut în groapa balaurilor ș-a stat toată iarna acolo. În primăvară, zic balaurii cătră dînsul: „Noi te-om scoate de aice, de nu-i spune la nime c-ai fost la noi.” „N-oi spune”, zice omul. „Caută, că poate să te întrebe cineva unde ședem, să nu cumva să spui!”

Iese omul și se duce acasă; pe drum îl întâlnește un solomonari; acesta l-a cunoscut îndată c-a fost la șerpi. „Spune-mi unde-s balaurii; – de cînd îi caut și nu-i pot găsi, s-au ascuns de mine.” Omul dintăi n-a vrut să spuie, da pe urmă nu a avut ce face și i-a spus. A mers solomonariul la groapa ceea și a descîntat cum a știut și au ieșit balaurii. Solomonariul s-a suit pe unul. „Sui și d-ta și hai cu mine”, i-a zis omului și s-a suit și omul pe celalalt balaur și s-a dus în nouri cu solomonariul; – că lui îi trebuie să poarte piatra pe unde vra.

Balaurii suflă pe ape și fac gheață, da nourii vin și o iau. Solomonarii învață sub pămînt învățătura lor. *Pintea Maieran, Șcheia*

Un preot avea un băiat și l-a trimis la Paris la învățătură; el acolo n-a învațat altă decît cum să deie piatra. Tatăl său, cînd a venit acasă, l-a huit tare că a cheltuit paralele degeaba. Ficiorul său, de ciudă, s-a dus de la el și i-a spus că în cutare zi îi va arata cine e. Și în adevăr, în aceea zi a venit o piatră și i-a sfarmat 40 de fălci de sămănătură. Tatăl său l-a zărit, a pus pușca la ochi și l-a omorît.

Dumitru Morar, Botoșani

Solomonarii au școală unde învață și nu fiecare iese solomonari, ci din șepte, unul; ei au o carte și în aceea cetesc de fac ce știu ei. Învață în orașul sau cetatea „Babariului”. *Verești*

Odată un om, mergînd prin pădure, s-a năruit pămîntul sub picioarele lui și a căzut într-o bortă. Acolo era o bălăuroaică cu doi pui. Bălăuroaica i-a zis că nu l-a mînca, dară să nu spuie la nimene unde stă ea.

Merge după aceea omul pe drum și-l întâlnește alt om. Acela era solomonari și l-a cunoscut, că mirosea a șerpi. N-a avut ce face, a trebuit să spuie. S-a dus cu dînsul acolo. Solomonariul a scos o carte și a cetit; a ieșit un pui de al bălăuroaicei în chip de mînz. „Du-te înapoi, i-a zis, și să iasă haita cea bătrînă!” A trimis pe alt pui – tot așa; a ieșit ea singură. Solomonariul i-a pus un frîu de tei în cap și i-a dat omului s-o ție de frîu, dar să nu cumva să o sloboadă, că el vra să se culce puțin, de trudit ce era. După ce a adormit, bălăuroaica i-a spus omului să-i deie drumul; omul a ascultat-o. Ea a înghițit pe solomonari, da omului nu i-a făcut nimic.

S-a dus omul mai departe, îl întâlnește altul și iar îl întreabă și-i spune tot. Îl duce și pe acela acolo. Acela, cînd a încalecat-o și cînd a început a merge pe sus, așa o furtună strașnică a fost atunci și așa piatră a bătut, că pămîntul s-a cutremurat. Doamne ferește ce a mai fost atunci!

Fulgerile, tunetul de aceea se face, că balaurii se bat; se întâlnesc doi solomonari și nu pot ținea balaurii lor să nu se bată; – iar trăsnetul de aceea e, că trăsnește în balauri prorocul Ilie, poate a făcut ceva la un om; că balaurul e necuratul.

Un ardelean din Bulzești

Solomonarii sînt oameni ai lui Dumnezeu și numai unul din 7 iese solomonari; ei merg de dau piatră ca să pedepsească pe cei ce nu țin sărbătorile sau poate a greșit ceva înaintea lui Dumnezeu.

Piatra se face din coada balaurului; încotro dă balaurul cu coada, într-acolo și piatra cade mai mult. Balaurul se face, după cum se știe; el e rece, că șerpele orișicînd e rece, fie cît de mare fierbințeală vara (în fîntînă unde nu este șerpe și broască apa nu e bună, că ele sînt reci). Cu balaurul merge solomonariul spre răsărit și acolo, în țările acele, îl vinde cîte o bucățică, îl taie și oamenii o țin în fereastă, ca să le fie mai răcoare, că pe acolo e tare cald.

După aceea se duce solomonariul în drum și face în colb sămn cu bățul: carul cu toate celea, să nu-i lipsească nici un cui; înseamnă așa. Se culcă în locul acela și a doua zi se trezește acasă. Că de acolo e departe, cînd ar veni?! Balaurului îi pune solomonariul frîu de tei în cap.

Despre solomonari se povestește numai, dar nime nu i-a văzut; Dumnezeu știe de o fi drept sau nu. *Alt ardelean, Bulzești*

§ 2. Despre șerpi. Piatra cea scumpă Balaurul e sfînt

Dacă vezi în pădure un șerpe și iai o vargă și îl croiești cu dînsa, pielea ceea e fragedă și șerpele se rupe în două; coada rămîne, dar capul cu bucata cealaltă scapă și trăiește mai departe; atunci el se cheamă „holtuănit”.

Atunci el merge la borta lui și se adună mii și mii de șerpi, toți pun capetele unul lîngă altul și suflă, stupesc niște spumă, de se face coșcogea movilă; pe aceea atîta o fierb, până se face piatră scumpă. Piatra ceea nu poate nime să o iaie, decît cel holtuănit; acela o înghite și fuge iute în pămînt de ceilalți, că l-ar suge, l-ar omorî de ciudă, și stă acolo adînc, să nu audă nici glas de om, nici glas de pasere 7 ani.

La 7 ani, iese cu aripi și cu picioare de balaur; umblă prin pădure și poate înghiți și un copil, așa-i de mare, și poate zbura la ceri.

El e sfînt și bun la Dumnezeu; mă rog, dacă îl primește în ceri! Are solzi ca de pește, lați ca palma și vineți; pușca nu-l străbate, decît împotriva solzilor. Urechile îi sînt galbene și capul ca la cîne. El e vînăt-pestriț, mîncarea lui sînt fragii.

În ceri sînt balauri, 9 de dînșii, și se arată cîteodată. Dar Doamne ferește să vie vreodată jos, ar arde tot pămîntul cu duhul ce iese dintr-înșii, cu para lor! Tocmai cînd va fi sfîrșitul lumei, atunci îi va trimite Dumnezeu la oameni, dacă nu se vor pocăi, și-i vor arde cu foc. Și aceia balauri sînt tot așa făcuți, numai cît acolo la Dumnezeu au crescut în puteri, se întind lungi, lungi, ca o pînză, pe ceri.

Odată un om a văzut cum a lovit balaurul cu coada de ceri în sus și apoi iar s-a întins. *Gheorghi Botezat, Roșa*

Balaurii în Basarabia

Balaurul se face din șerpele care a înghițit mai degrabă piatra cea scumpă ce o fac ei; 7 ani după aceea capătă aripi și picioare și solzi ca galbenii pe el, iar înlăuntru foc. Glonțul nu se prinde, lunecă ca pe gheață, doar pe pîntece or în gură să-l împuști. Șederea lui e prin codri, prin pustii, în mare; e lung ca de 4 stînjeni și gros că încape în el un om. În Basarabia sînt vînători anume, cari merg să vîneze balaurii, îmbrăcați în fier și cu totul ce le trebuie lîngă dînșii.

Așa zice că au mers odată 40, în un codru aproape de mare, să le facă vînătoare. Cînd au șuierat balaurii o dată, au dat pe 12 la pămînt, cînd au șuierat a doua oară, au căzut 24 – rămăsese numai 4 – au mai șuierat și au căzut 3, numai unul a rămas în picoare și pe acela l-a înghițit un balaur.

Cum ședea el în balaur, avea lîngă el chibrituri și surcele și s-a apucat de făcut foc și tot tăia dintr-însul bucăți de carne și frigea și mînca. Simțind balaurul că-i e rău la inimă, a mers la mare să bea apă, dar cum a băut, a pocnit și a perit. Ce folos, că a ieșit un pește mare la mal și l-a înghițit pe balaurul cel mort cu om cu tot și a întrat înapoi în mare. Omul dinlăuntru a simțit că-l duce ceva, dar nu se pricepea ce. El, tot făcînd foc și mîncînd din carne, a gătit pe balaur și a început a tăia din pește; de la o vreme, și peștele a trebuit să moară și, vîntul cum l-a aruncat la mal, voinicul a ieșit.

Trei ani i-au trebuit până s-a întors înapoi acasă! În balaur îi era bine, dar focul din balaur îl frigea prin hainele cele de fier, da în pește i-a fost tare bine.

Odată a stat balaurul pe ceri cîteva luni, că îmblau oamenii să-și lese casele și să fugă, se temeau că va cădea și se va prăpădi lumea! Acolo era o bahnă și pesemne l-au rădicat nourii în sus, că nourii de pe apă se rădică, și iar l-or fi lasat înapoi. Ori poate cineva știa că se află acolo și înadins l-au scos, ca să deie frică la oameni – căci sînt fărmăcători și fărmăcătoare, cari fac multe. – N-a stat odată închis luceafărul la o babă într-o ladă cîteva luni?! *Ioan Pisarciuc, Roșa*

*

Povestitorul a văzut un balaur în Nistru, era mare cît un junc, avea coadă subțire și gura ca o cofă. Mergea înotînd în josul apei, pe cînd povestitorul a înotat pe dedesubtul lui în sus.

Sf. Gheorghe are de lucru cu balaurii; după cum se vede pe icoană. *Alexandru Prodanciuc, Roșa*

Vara asta (1895) a picat la Calarași, în România, un balaur, era gros cît un țuhal și din gură îi sărea foc, mînca toate vitele de primprejur – până ce s-a găsit un voinic și l-a omorît pe la spate cu un glonte sfințit. Dar așa venin a curs dintr-însul, că putea să înece un car cu boi.

Cu coroana balaurului nu se știe ce s-a făcut. *Gh. Cosminschi, Roșa*

Pe o fată a prins-o un balaur și a mușcat-o; un flecău a mers cu un ciomag și l-a omorît, dară până a doua zi fata s-a umflat și a murit. Boierul a cărui era moșia avea multe sate; a chemat pe flecău și a spus că-i dă toată avuția, să meargă la balaur, să-i taie gușa și să-i aducă piatra cea scumpă de-acolo; dar cînd a mers, n-a mai găsit-o, altul o luase. *Mihalcea*

Balaurii iau piatra cea scumpă, diamantul, în cap și, pe unde se duc, strălucește ca soarele. Cine o are e foarte norocit; dar șerpii cînd o fac, cum vine cineva, o rup bucăți și fug cu ea. Cine aruncă atunci cușma pe o bucată o poate lua. Piatra ceea zice că să fie așa mare cît un ou; cine o are, ce va gîndi, aceea va avea; – trebuie să fie omul însă fără pacat, să o poată capata.

O femeie în Ropcea a văzut pe bălăuroaică mergînd cu coroana în cap și pe ceialalți șerpi în urmă; apoi au stat sub un copac și ea-i judeca pesemne; căci toți se plecau și mergeau încotro le zicea ea.

În Botoșani, era într-o vie un balaur și a mușcat pe o fată. Nimenea nu-l putea omorî, păn' i-a învațat să facă plumb de aur și cu acela l-au împușcat pe după solzi. *Ilie Lupu*

În Ilișești, la balaur se zice „bală".

A. Povești

Era o babă ș-un moșneag, dar ei n-aveau copii. Se sfătuiesc ei într-o zi că să apuce el pe un drum și ea pe altul și ce vor găsi în cale, acela să le fie copil. Iată că, mergînd moșneagul cu capul în jos, găsește un șerpe mititel. L-a adus acasă și l-a pus pe cuptori. Hrănindu-l ei bine, s-a făcut din șerpișorul acela, în scurt timp, coșcogemite balaur.

Într-o zi, să scoală șerpele și zice moșneagului: „Tată, eu vrau să mă însor, să te duci la Verde-Împarat și să ceri fata s-o deie după mine". „Da cum a da împaratul fata după tine, nu te vezi cine ești?" „N-ai d-ta treabă, mergi și fă cum îți zic." Ce să facă moșneagul, se duce, căci se temea. Împaratul, cum aude, îi zice: „Dac-a face ficiorul

d-tale pănă mîne dimineață de la mine păn' la d-ta un drum de aur, pe amîndouă părțele cu fel de fel de pomi și fel de fel de păseri, cu fel de fel de glasuri, iar casa d-tale mai frumoasă decît a mea, îi dau fata, dar de nu, să știi că de d-ta va fi rău." Vine moșneagul acasă și se pune pe plîns." Lasă, tată, n-ai habar, culcă-te fără grijă și dormi, asta-i grija mea..." Cînd se scoală a doua zi împaratul, să mai fi avut încă doi ochi să vadă! Trimete șerpele iar pe moșneag: „Mergi amu, tată, și întreabă, mi-o dă?" Merge iar moșneagul. Împaratul îi spune că: „Dacă va face pe lîngă casa mea o apă curgătoare și pe apă un pod de aur cu fel de fel de pomi, iar în apă fel de fel de pești, îi dau fata." Moșneagul iar vine suparat și-i spune. El iar face. Îl trimete ficiorul său a treia oară. Împaratul zice c-o dă. Merge și șerpele. Cînd l-au văzut, s-au spăriet cu toții, dar n-au putut zice nimică, s-au temut. Au făcut nunta; ce nuntă va mai fi fost și aceea! Sara, pe miri i-a dat deosebit, în altă odaie. A doua zi dimineață, împărăteasa așteaptă să vadă pe fata ei suparată, dar ea, de bucurie, nu știa pe unde calcă. Împărăteasa a gîndit că, de spaimă, poate s-a smintit. În cele din urmă, vede că e teafără. „Draga mamei, o întreabă împărăteasa, ce vra să zică asta, că la nenorocirea ta te văd așa de veselă?" „Doamne, mamă, cînd ai ști ce frumos barbat am eu, atunci m-ai crede. El noaptea nu e șerpe, își leapădă pielea și rămîne un tînăr cum nu mai este altul sub soare." Auzind, împărăteasa s-a bucurat de vestea aceasta și în curînd a știut toată curtea împărătească.

Iată că vine într-o zi o babă și-i spune fetei că, dacă vra ca el să rămîie pentru totdeauna om, să nu să mai facă șerpe, să ia o tava cu jaratec și s-o puie la capătul patului și sara, cînd va arunca el pielea la picioare și va dormi, ea să împingă pielea pe jaratec, căci va arde și el nu va mai avea cu ce să îmbraca. Ea a ascultat pe babă ș-a făcut așa. Pielea a început a sfîrîi ș-un miros rău ș-un fum s-au împrăștiat prin casă. El s-a trezit ș-a sărit în picioare. „Alei, draga mea, ce-ai făcut? Dacă ai făcut din capul tău, proastă minte-ai avut, dar de te-a învățat cineva, rău ț-a priit. Eu am fost ficior de împarat ș-am fost blastamat să fiu șerpe, mai aveam încă cîteva zile și eram să lepăd singur pielea, dar dac-ai făcut așa, eu cu tine nu mai pot trăi și te blăstăm că: cînd voi pune mîna mea peste pîntecele tău, atunci să ți se nască pruncul." A întins mîna ș-a cercuit-o cu trei cercuri de fier și s-a făcut nevăzut.

Ea a ramas plîngînd... Pîntecele, pe zi ce mergea, tot mai mare îi creștea, ce să să facă ea?

Ș-a făcut opinci de fier și cîrjă de oțel ș-a pornit după el în lume, să-l caute. A mers, a mers, a ajuns la Sf. Luni. Îi spune de toată nenorocirea ei ș-o întreabă unde l-ar putea găsi. Sf. Lune îi zice că ea nu știe. „Dar du-te la sora mea, Sf. Miercure, că poate ea te va îndrepta." I-a dat dar o furcă de aur cu caier de aur, care torcea sîngură, și i-a zis s-o strîngă, căci îi va prinde bine unde va merge. A mers la Sf. Miercure. Aceasta i-a dat o vîrtelniță de aur cu tort de aur, ce singură să depana. Nici ea n-a știut s-o îndrepte, a trimes-o însă la Sf. Vinere. Sf. Vinere a îndreptat-o și i-a dat o cloșcă cu pui de aur. Ea de-abia să putea urni de greutate. Cu vai ș-amar a ajuns păn' la curțile lui. Acuma opincele îi erau de tot roase și cîrja, numai o bucățică i-a fost ramas. La poarta curței lui era o fîntînă și aice spalau niște fete cămeși. Ea a început a le ispiti pe fete, doar a afla ceva, și i s-a spus că împaratul care trăiește acolo e însurat. Șezînd lîngă fîntînă, a scos furca cea de aur, pe care, văzînd-o fetele, una iute a alergat la împărăteasa să-i spuie. Împărăteasa a trimes s-o întrebe ce cere pe furcă să i-o dea? „Nu cer nimică decît să mă lese să dorm o noapte în odaia împaratului." Fata a mers ș-a spus. Împărăteasa s-a gîndit că nu-i mare lucru; ș-a zis c-o lasă. După ce-a adormit împaratul, i-a dat drumul în casă. Ea s-a apropiat de dînsul ș-a început a zice incetișor:

„Iorgu, Iorgușorul meu,
Întinde-ți mîna peste pîntecele meu,
Ca să pocnească cercul
Și să se nască pruncul tău."

El a oftat prin somn, a întins puțin mîna, dar n-a atins-o. A mai zis de cîteva ori mai tare, dar el dormea ca mort. După ce s-a făcut ziuă, ea a trebuit să se ducă. A doua zi iar a mers lîngă fîntînă ș-a scos vîrtelnița și iar a capatat pentru vîrtelniță să doarmă o noapte în odaie la împaratul. El a oftat tare, ș-a întins mîna, dar tot n-a atins-o. A treia zi a scos cloșca. Venind în odaie, ea a început amar a plînge și a zice ca mai sus. Împaratul a atins-o ușor cu vîrful degetului prin somn. Atunci s-a auzit un pocnet și un țipet în casă și cînd s-a trezit el, copilul era născut. Pe femeia a doua a alungat-o și au trăit amîndoi fericiți.

Botoșani

*

Pan Racoțchi

Au fost doi oameni și n-aveau copii. Femeia a pus de mămăligă, iar barbatul s-a dus să prindă pește pentru borș. Cît s-a năcăjit, dar n-a prins nimică, tocmai la urmă prinde un rac. „Pe aista, gîndește omul, n-am să-l mănînc, tot n-avem copii, să ne fie nouă copil." L-a adus acasă și l-a pus într-un ciubăr. Păn' la anul în ziua ceea, s-a umplut ciubărul de dînsul și zice: „Tată, du-te și mă-nsoară. Mergi la împaratul și cere să dea fata după mine." Omul nu vra, da el, numaidecît să se ducă. Merge la împaratul. Împaratul îl întreabă ce vra. Moșneagul îi spune. „Să-mi aduci colaci, zice împaratul, să vedem ce putere are ficiorul tău; ș-apoi voi vedea de voi da-o or nu." Racul cela, cînd a șuierat, au venit lighioi sute și mii: vite, urși, lupi, ce a fost pe lume, și le-a trimes împaratului. Împaratul, cînd a văzut, s-a spăriet. Merge iar moșneagul. „Să spui ficiorului d-tale să-mi facă un pod de aur de la la mine păn' la d-ta, cu pomi pe de lături, unii să înflorească, iar alții să aibă poame gata coapte, numai bune de mîncat." El a șuierat și păn' a doua zi au fost toate tocmai așa. Împaratul a zis ca să vie să-l vadă; că dă fata după dînsul. Cînd l-a văzut, ce-a avut să facă? A trebuit să facă nuntă. L-a pus moșneagul pe umăr și l-a dus.

După nuntă, a dat împaratul pe fată cu racul într-o cotează. Da el sara era un împarat frumos, cum nu se mai poate, și n-avea să mai poarte mult pielea cea de rac – numai 4 zile.

Vine o babă de la mă-sa ș-o întreabă cum trăiește? Ea spune babei cum era. „Pune jaratec, zice baba, și frige-i pielea ș-a rămînea om." Ea a făcut așa. Cînd s-a trezit el în părpîitul cela, s-a suparat așa de tare și i-a spus: „Rău ai făcut ce-ai făcut, că eu amu trebuie să mă duc să te las, dar tu, dacă vrai să mă găsești, să-ți faci o cîrjă de fer și opinci de oțel și să te cercuiești cu cercuri de fier și să nu naști pruncul păn' n-oi pune eu mîna pe pîntecele tău. Și să știi că eu șed acolo unde iarba se împletește și nime n-o cosește." Ea, cînd a auzit, l-a blastamat așa: (că el avea pe cămeșă trei pete de sînge) „Atuncea să se poată spala petele astea de la tine cînd voi pune eu mîna pe ele." Și el s-a dus. Ea a făcut așa cum a zis el: o cîrjă de fier și opinci de oțel, ș-a pornit.

A mers ea ce-a mers, a ajuns la mama Soarelui ș-a întrebat-o dacă n-a auzit unde șede barbatul ei. – „Ascunde-te, zice mama Soarelui, c-a veni ficiorul meu și te-a arde; că eu l-oi întreba." Sf. Soare a zis că nu știe unde poate să fie țara aceea. Mama Soarelui i-a dat o cloșcă cu pui de aur ș-o găină de aur; și ea a pornit. A ajuns la mama Vîntului. „Ascunde-te, c-a veni ficiorul meu și cine știe unde te-a sufla; las' că eu am să-l întreb de nu știe." Vîntul i-a zis că nu știe. Mama Vîntului i-a dat o vîrtelniță care singură să depăna și singur să așaza fuior de aur. A mai mers și la Sf. Lună ș-a capatat o furcă de aur, dar tot nu știa unde șede barbatul ei. A pornit singură în știrea lui Dumnezeu mai departe, a ajuns lîngă o apă unde niște fete spalau niște cămeși și tot să vaicarau că stăpîna lor le-a bate, că ele în fiecare zi spală o cămeșă cu niște pete și nu le pot spala. Ea a mers și numai a pus mîna și petele nu s-au mai văzut. A scos apoi cloșca cea cu puii de aur și să juca cu dînsa. „Ce mi-i cere, zice cucoana ceea, să-mi dai mie cloșca asta?" „Ț-oi da-o, zice ea, dacă mi-i da astă-noapte pe barbatul tău." „Ți l-oi da." Cînd a venit barbatul ei tărziu acasă și s-a culcat, ea a pus pe dînsul o pînză de moarte ș-a ramas păn' a doua zi ca mort. Degeaba femeia lui să vaicara lîngă el și plîngea și-l ruga să puie mîna pe pîntece, el nu auzea.

A doua zi, ea a scos vîrtelnița etc. Femeia lui iar l-a acoperit cu pînza de mort și n-a știut nimică.

A treia zi, a scos furca. În noaptea ceea, a fost uitat să puie pînza și el a atins-o prin somn pe pîntece. Atunci cercurile au pocnit și copilul s-a născut. Cînd s-a sculat el ș-a văzut, s-a bucurat; da femeia cealaltă a trebuit să se ducă ș-a ramas ast' cu cununie în loc.

Nastasia Motoc, Mihalcea

Cînele, mîța și șerpele

A fost un băiet sarac; el, după ce-a slujit un an, ș-a luat banii și s-a dus să-și caute norocul. A mers pănă undeva – ș-a văzut că niște oameni vreau să ucidă un cîne; el l-a cumparat. A mai mers, a văzut că vrau să ucidă pe o mîță, a cumparat-o. I-a adus acasă și iar s-a

dus; – găsește iarăși pe niște oameni că vrau să ucidă un pui de șerpe; și pe acela l-a cumparat și l-a dus acasă. A hrănit cînele, mîța și șerpele; – șerpele așa crescuse că era cu coada în casă și cu trupul în jurul casei. Într-o zi, îi zice șerpele: „Stăpîne, du-mă tu pe mine la tatăl meu – tatăl său era balaur – și ce-i cere, aceea ț-a da. Dar tu să nu ceri nimic decît mărgeaua ce o are în fundul gurei, în măsaua cea de pe urmă, din falca dreaptă." I-a zis să se suie calare pe dînsul ș-a zburat la tatul său. Cînd a fost aproape, l-a ascuns sub un solz. Tatăl său s-a bucurat tare ș-a zis că unde-i făcătorul lui de bine, să-l facă împarat...! După ce l-a văzut, l-a înghițit și l-a dat mai frumos afară. El a cerut mărgeaua și i-a dat-o. Cum a avut mărgeaua ceea – că șerpele i-a spus de ce e bună: că tot ce va gîndi i să va împlini; – mai întăi a dorit să fie acasă. Apoi a gîndit să-i fie o masă; pe urmă a trimes pe mă-sa la împaratul să ceară fata. Împaratul a zis că să-i facă un pod de aur de la dînsul păn' la casa ei, pe de lături cu pomi și păseri; pănă a doua zi dimineață. El i-a făcut și a doua zi împaratul s-a luat cu fata pe podul cela păn' a ajuns la capăt; acolo era mă-sa și cu un purcel. Vasile, căci așa-l chema, se uitase în mărgea și se prefăcuse în porc; așa a fost vrut el. „Unde ți-i ficiorul?", zice împaratul. „Aice", zice femeia. „Cum aice? Că nu te văd decît pe d-ta și un porc?!" „Apoi, porcul ista mi-i ficior." Împaratul și fata s-au suparat tare, dar n-au avut ce face, ș-a dat fata; – a cununat-o cu porcul. Noaptea, el a lepadat pielea și s-a făcut un tînăr tare frumos. Împaratul pe fată a alungat-o cu dînsul la bordeiul lui, dar el, cînd gîndea, avea de toate, mai dehai decît la împaratul. Fata împaratului a spus unei babe cum să dezbracă el de piele, pielea o lasă pe cuptiori și el vine mai frumos decît orișicine la dînsa. Baba a învațat-o să facă o bortă deasupra pe cuptiori și un foc bun în cuptiori, să cadă pielea acolo. Pielea a ars și el n-a zis nimică, a ramas Făt-Frumos.

Fata împaratului a înțăles că trebuie să aibă el ceva, de face toate; l-a întrebat – și el i-a spus. Ea a furat mărgeaua ș-a gîndit să să facă drumul care duce la păgîni, că ea era păgînă; și acolo avea un logodnic. A mers cu mărgeaua într-un ceas peste mare la acela ș-aista a ramas sarac ca dintăi. S-a luat el cu cînii ș-a mers păn' la mare, mai departe nu putea trece. Dar pe drum mergînd, a întălnit un guzan ș-a zis mîței și cînelui să-l omoare. Guzanul a spus că el știe unde merg, să nu-l ucidă, că le-a prinde bine. Cînele și mîța s-au dus singuri prin apă; au ajuns la curțile păgînului ș-au sărit zidul noaptea. Guzanul a mers cu dînșii; acela era împaratul guzanilor; – el ș-a bagat coada în gura păgînului, cum dormea – că el ținea mărgeaua sub limbă; păgînul a stupit-o jos; mîța a apucat-o și la fugă cu cînele. Cum a avut Vasile mărgeaua, îndată a gîndit să fie femeia lui la dînsul înapoi; ș-apoi au trăit bine amîndoi.

Neculai Cocriș, Botoșani

Balaurul

A fost un om ș-avea un băiet. El a murit ș-a lasat o păreche de boi ș-o vacă. Băietul a mers cu carul în tîrg și le-a vîndut pe 5 bani.

Venind acasă, un om ducea un șerpe și el l-a cumparat. A doua zi a mers ș-a vîndut vaca, tot pe atîta; acuma a cumparat o mîță ș-un cățel. Șerpele, după ce a crescut mare, i-a zis să iaie toporul și să strîce hornul, apoi s-a suit cu dînsul în slavă ș-a mers păn' la Sfînta Duminică. Sfînta Duminică a strigat: „Măi cîne de balaure, ce-ai luat creștinul în spate, dă-l jos!" „Îl duc la tatul meu, împaratul balaurilor, să-i răsplătească pentru cît m-a ținut!" L-a învațat ca să ceară de la tatul său „mărgica din gușă și murișca de după ușă". Balaurul s-a bucurat și i-a dat ce-a cerut. Vine el cu lucrurile celea și să întâlnește cu „Barba-de-un-stat-cot calare pe un iepure șchiop", avînd în mînă o măciucă. „Ce duci acolo?", îl întreabă el pe băiet. „Duc o morișcă, care, cînd îi pofti, îți iese mîncări feli de feli și muzici, și tot ce dorești. Da d-ta ce ai în mînă?" „Eu am o măciucă care, cînd îi zice, va da numai vro șepte-opt în cap și acela-i gata." Băietul zice moriștei să se deschidă și, după ce-au mîncat, le-au cîntat muzica. Face Barba-de-un-stat-cot: „Dă-mi mie morișca d-tale, să-ți dau eu bît-măciuca mea." Băietul a schimbat. Merge o bucată și i-i foame; vede c-a făcut rău c-a dat murișca. „Nu te supara, stăpîne, zice bît-măciuca, că ț-o aduc eu înapoi." Bît-măciuca a mers și i-a dat vro șepte lui Barba-de-un-stat-cot în cap, l-a omorît și i-a luat morișca. Mai merge, întâlnește pe alt Barba-de-un-stat-cot calare pe un iepure șchiop, ducînd o rîșniță în spate. Și acesta îl întrebă: apoi îi spune că în rîșnița ceea este atîta oaste, cîtă frunză și iarbă. Și acesta a schimbat rîșnița cu morișca și bît-măciuca l-a omorît. Să duce acasă la mă-sa cu toate lucrurile celea. Peste noapte, gîndește ca să se facă 3 poduri: unul de aur, altul de argint și altul de aramă, păn' la împaratul, și pe de lături, copaci cu felurite poame: unii să înflorească, alții să se coacă, alții să fie pe jumatate copți; – și el să se scoale a doua zi într-un palat cu 24 de rînduri și să fie îmbracați, el și mă-sa, în haine de aur și de argint.

Împaratul, cînd a văzut, a zis: „Da mare nazdravan îi aista!" Cînd a mers mă-sa la împaratul să ceară fata, un țigan păzea la poartă și i-a dat o palmă de a căzut. Împaratul a zis ca s-o lese înăuntru; – ș-a zis c-atunci va da fata după dînsul cînd va vedea împaratul ce oaste are; să vie cu dînsul la bătălie; – și i-a trimes răspuns că să-i facă un loc mare de mii și mii de fălci, neted, să nu fie mlaștine, să aibă unde își întinde oastea lui. El a gîndit de s-au făcut toate podurele celea trei unul, și cînd a început a curge oastea împaratului, trei zile și trei nopți a trecut pe pod; iar el cu împaratul a ramas la urmă. Împaratul mergea calare, da el pe jos cu rîșnița în spate, cu morișca și măciuca în mînă. Gîndește împaratul: „Oare ce bataie va purta el singur cu mine?" Cînd a ajuns la locul acela ș-a zis: „Ieșiți, soldați, cîtă frunză și iarbă și cetină pe copaci și pești în mare!" și cînd au început a ieși și li-a întins o masă, ș-apoi cînd s-au apucat la bataie – într-o zi a fost oastea împaratului măcilărită, i-au ramas numai cît 100 de soldați. Împaratul ș-a dat fata ș-a făcut nuntă mare.

Odată s-a dus el la vînat și-n lipsa lui a venit la femeia lui zmăul. „N-ar fi mai bine să fie averile iestea la mine? În ce-i stă lui

puterea?" Ea i-a spus că barbatul său are o mărgică în gură și ce gîndește, toate face cu ea. Dar să se culce zmăul sub pat, că ea va turna la noapte barbatului ei apă în gură și el va stupi mărgica ș-atunci zmăul o va putea lua. – Tocmai așa au fost toate; și zmăul a gîndit să fie toată averea la el, peste 9 mări; iar băietul a ramas gol ca dintăi, în bordeiul lui. Împaratul l-a închis pe 10 ani ș-a zis că de-a fi la 10 ani în închisoare mai frumos, fără să-i dea mîncare, îl va scoate... Cînele și mîța îi aduceau tot ce apucau de pe la praznice, petreceri și, după 10 ani, l-au găsit mai gras și mai frumos de cum îl pusese. S-a dus el cu cînele și cu mîța lui păn' la zmău. Mîța a întrat în casă și l-a zgîriet pe zmău pe limbă, de-a stupit mărgica; ș-a adus-o la stăpînul său. El a gîndit să fie toate curțile cu femeia lui dormind cu zmăul alături, la dînsul. L-a adus pe socrul său și i-a aratat. „Las', dacă-i așa, i-oi face eu", a zis socrul său. Ș-a adus 9 iepe sirepe și l-a legat pe zmău de cozile lor și unde pica bucata, să făcea dîmbul și groapa.

Și m-am pus pe o șa, ș-am spus-o așa. *Ilie Buzilă, Botoșani*

Inelul de la șerpe

A fost odată o femeie ș-avea un băiet. S-a dus băietul la slujbă ș-a slujit un an pe trei greițari. Cînd a venit acasă, bordeiul era răsipit și mă-sa a început a plînge ș-a-i spune. „Lasă, mamă, că merg eu la pădure s-aduc pari și-i voi pune propele."

Mergînd el pe drum, vede pe o toloacă niște băieți ce vroiau să ucidă o mîță. El le-a dat un greițari ș-a cumparat mîța ș-a adus-o acasă. Mă-sa s-a suparat, că lor li se răsipește casa și el cumpără mîți; nu destul că n-au ei ce mînca... A doua zi, merge iar și cumpără un cîne și a treia zi, tot așa, cumpără un șerpe. Pe șerpe l-au pus pe cuptor și-l hrănea cum putea. La un timp, zice șerpele: „Stăpîne, tu ai fost tare bun și ai multă cheltuială cu mine, eu amu sînt mare, hai și m-ăi duce la părinții mei, să-ți dea răsplată pentru binele ce mi-ai făcut." El a luat un odgon s-a legat ș-au pornit. Pe drum îi zice șerpele: „Tata, cînd m-a vedea, n-a ști ce să-ți dea de bucurie; dar tu să nu vrei alta nimică decît inelul lui de pe degetul cel mezin." A mers el păn' într-o pădure la gaura balaurilor. Cînd l-a văzut tatăl său pe șerpe, nici nu l-a cunoscut, că era mic cînd ieșise și se rătăcise din cuib. L-a întrebat pe băiet ce să-i dea? El a spus că nimica alta decît inelul. Balaurul i-a spus că-i dă ba asta, ba ceea, tot lucruri scumpe; dar el ținea una a lui, așa cum l-a fost învațat șerpele. Balaurul nu vra nici într-un fel; atunci el s-a făcut că se întoarce cu șerpele. – „Dă-i, tată, dă-i, că noi ne-om pune toți ș-om sufla ș-om face altă spumă, de s-a face piatră și ți-i face alt inel." N-a avut ce face balaurul, a scos inelul din deget ș-a zis: „Alelei, ficior de... lele ce-mi ești, de-ai făcut din capul tău, bună minte ai avut, dar de te-a învațat cineva, bine ț-a priit." A luat băietul inelul și s-a dus – ș-a gîndit, cum l-a fost învațat șerpele, să se facă un cal să meargă acasă. Calul s-a făcut ș-a mers. Pe urmă, a gîndit să se strîngă la loc și el să rămîie pe jos, și așa a fost. A întrat în casă, mă-sa i-a dat

niște cir de mămăligă; el a tăcut ș-a mîncat și n-a zis nimică. A doua zi se scoală dimineață și zice mîne-sa: „Mamă, mergi la împaratul și cere fata s-o dea după mine." Mă-sa nu vra să se ducă, da pe urmă n-a avut ce face ș-a pornit. Împaratul, cînd a auzit, s-a minunat, dar pe urmă o întreabă: „Ce putere are ficiorul tău, de-mi cere fata?" „Ce putere să aibă? Eu știu?", zice baba. – „Să-i spui așa: că dacă vrea să ieie fata de la mine, să facă pănă mîne dimineață un pod etc.; că de nu, vă tai capul și ție, și lui."

A mers baba acasă suparată ș-a început a-l blastama: „Vezi la ce belea m-ai bagat, n-ai mai ajunge!" „Taci, mamă, n-avea nici o grijă, mergi de te culcă, că eu știu ce fac." Și cum a gîndit, pe loc s-a făcut un pod întocmai ș-o curte mai dehai decît la împaratul. Cînd se scoală împaratul a doua zi, nu credea ochilor la ce vede. Fuga a scris carte ș-a trimes pe o slugă să meargă păn' la ficiorul acela să-l cheme, să-l vadă ce fel de om e. Băietul, cînd a primit scrisoarea, macar că nu știa carte, dar a gîndit și pe loc a cunoscut totul, dar și el amu nu era prost. „La ce să merg eu la dînsul?", să gîndește el. „Las' să vie împaratul la mine și m-a vedea." Ș-a scris așa o scrisoare pe care, cum a cetit-o împaratul, a poroncit să-i puie 4 cai la o butcă și să meargă. Cînd a întrat în palaturele băietului, așa i s-a părut – ca în rai. I-a ieșit mă-sa și el înainte, strașnic gătiți, și s-au pus la sfat cu împaratul. El a gîndit de s-au întins mese ș-au ospatat... Împaratul s-a minunat. „Așa un noroc pentru fata mea, nu-i de lepadat", își gîndește în sine. Face vorbă pe cînd are să fie nunta. Cu toții erau mulțămiți, numai fata împaratului era cu banat, căci pe dînsa era s-o ia ficiorul unui arap tocmai de după America; dar n-a avut ce face, a trebuit să se ducă.

Iată că vine vremea să meargă împaratul cel bătrîn la bataie și tare se temea că n-a birui dușmanul. A venit și pe la ginere-său să-l roage să meargă cu dînsul. Dar el i-a spus că să teme de bătălie; el, cînd aude numai pușca, fuge, da încă să mai meargă acolo! Împaratul tare s-a suparat ș-a pornit cu lacrimile-n ochi: cum va vrea Dumnezeu! De-abia a fost ajuns împaratul acolo și ginere-său a gîndit și i s-a făcut un cal cu straie de aur și cînd s-a aruncat pe dînsul, pe loc a fost între oaste; a făcut cruce cu paloșul în truspatru părți și oastea dușmanilor a căzut. Iute a venit acasă ș-a ieșit înaintea împaratului, cînd venea de la bătălie. Împaratul era tare voios, dar cînd l-a văzut pe dînsul, a vrut să-i facă rușine înaintea tuturora ș-a zis: „Un singur ginere am și acela nu vra să-mi ajute la bătrînețe și la nevoie, dar Dumnezeu tot s-a îndurat de mine; mi-a trimes un arhanghel și m-a scapat"...

Tocmai la a treia bătălie, ginere-său, tăindu-se în sabie, socrul său îl legă cu basmaua sa și-l cunoscu; îi făgădui lui împărăția, apoi femeia îi fură inelul etc. și mîța îl scapă.

*

Un băiet sarac cumpără pe 3 greițari slujiți o mîță, un cîne ș-un șerpe; ș-a mai mers să slujască pe nănașul său un an, să-i hrănească. La anul, balaurul l-a luat în spate și l-a dus la mama lui. Bălăuroaica

l-a înghițit de trei ori și l-a dat afară nazdravan și cu părul de aur. Ea avea 3 fete așa de frumoase, că el a căzut mort cînd le-a văzut, și iar a înviat, dar n-a vrut să ia pe nici una, macar că-l îmbiau, a cerut pietricica cea scumpă; pe aceasta trebuia s-o poarte în ureche și, cînd îi va trebui mîncare, să zică. „Pietricica mea: de mîncat și de băut!" sau orce i-ar fi trebuit...

Ș-a luat cînele și mîța ș-a mers la mama lui acasă – care nu l-a cunoscut. El a cerut să-i facă mîncare la cîni; dar ea a spus că la dînșii nu e apă, căci nu dă balaurul... luase apa etc. El a mers de a scos fata de la balaur ș-a pornit mai departe, luînd semn mai întăi limbele. Cînd s-a întors la anul, a găsit că fata făcea nuntă cu un țigan, ce s-a lăudat că el a scapat-o. Băietul, arătînd limbele, a luat-o și au trăit fericiți. *Nastasia Motoc, Mihalcea*

Să nu-i zici „șerpe"

A fost odată un domn și avea un băiet, toată averea lui era: 300 de lei ș-amu era aproape de moarte. Ia și-i dă ficioru-său 100 de lei să meargă să-și cumpere ceva. Băietul a mers în tîrg ș-a întălnit o fată c-o mîță în mînă. „Cît cei pe mîța asta?", o întrebă el. „O sută de ei", a zis fata în rîs. El a luat și i-a dat suta de lei și mîța a adus-o acasă.

Cînd l-a întrebat tatul său ce-a cumparat, el a spus că o mîță. „Bine, zice tatul său, îi bună și mîța la casă." I-a mai dat și altă sută de lei. Merge iar la tîrg și întălnește un băiet c-un cîne după dînsul. Îl întreabă ce vrea – spune și acela că 100 de lei. I-a dat și lui suta. Vine cu cînele acasă. Îi mai dă tatul său altă sută de lei. Merge iar la tîrg, pe drum întălnește o femeie ce alerga cu o coromîslă-n mînă și țipa. „Unde te duci?", o întreabă el. „Iată un balaur vrea să mă muște și eu vreau să-l omor." „Na-ți o sută de lei, numai nu-l omorî!", a zis băietul și i-a dat banii. Balaurul s-a luat după dînsul ș-a venit cu el acasă. Amu tatul său murise. Rămăsese cu mîța, cînele și cu balaurul; le da lapte, șerpele sta încolătăcit de piciorul patului, sub pat, cînd se punea el pe pat, să suia și balaurul lîngă dînsul.

Într-o noapte, șerpele leapădă pielea și să face o fată așa de frumoasă, cum nu mai văzuse – cu părul de aur; și tot ce dorea el, totul avea: bani, straie, mîncare – îi spunea ei și ea îndată gîndea la Dumnezeu și era; dar ziua să făcea iar șerpe și el toată ziua plîngea, pentru că-i era dragă ș-o vedea așa... Odată, o babă care slujea la dînsul îl întreabă că de ce plînge? „Parcă d-ta-mi vei ajuta ceva dacă ț-oi spune?", zice el; dar pe urmă tot i-a spus. „Ț-oi ajuta", zice baba; și cînd dormeau amîndoi, baba a făcut foc în sobă, a întrat în casă ș-a luat pielea ș-a aruncat-o în foc; da în casă era lumină de la părul ei, că să vedea ca ziua. Cînd s-a trezit a doua zi, fata n-a găsit pielea. Atunci ea a spus că era fată de împarat și mai avea două surori și ele trei și cu tatul lor erau blastamate să fie șerpi – și i-a bănuit de ce i-a ars pielea, că ea, cum i-a zice „șerpe" ori va blastama-o, nu va mai putea trăi cu dînsa. El s-a giurat că nu-i va zice niciodată, nici n-o va blastama; și au trăit tare bine mai departe

la un loc. El să făcuse așa de bogat, mai ca un împarat, pentru că ea avea un inel pe deget și cînd îl învîrtea, toate i să împlinea.

Odată a mers el la drum și i-a spus femeiei lui ca să puie să strîngă de pe cîmp sacara, că era cosită, să nu dea ploaia peste dînsa; dar ea a uitat și, cînd s-a înturnat el peste 2 săptămîni acasă, a găsit sacara încolțită, verde, la pămînt. Atunci el a zis: „Dacă-i șerpe!" Cînd a ajuns acasă, a găsit-o pe dînsa plîngînd: „De ce m-ai blastamat, că numai păn' la amiază mai am a trăi cu tine și apoi iar mă fac șerpe și mă duc pe zece ani să umblu așa; de nu m-a omorî nimene, voi scapa și mă voi face iar om, dar de m-a omorî, atunci sînt prăpădită!" A luat și i-a dat inelul de pe degetul ei lui și pe la o amiază, cînd i-a venit vremea, s-a făcut șerpe, a șuierat ș-a ieșit pe ușă și s-a tot dus... A plîns el căt a plîns, de la o vreme ș-a luat o gospodină și trăia.

Un moș al lui de peste mări a auzit că el e tare bogat, s-a pus în corabie – a venit păn' la dînsul să-i fure inelul, că moșul său știa pricina bogăției; ș-a adus un vas cu vin, pe la jumatate despărțit; jumatate cu vin și jumatate cu bere; l-au pus pe masă și moșneagul din partea lui slobozea bere, da nepotul, vin. Nepotul s-a îmbatat ș-a adormit, atunci moșneagul i-a luat inelul și s-a cam mai dus. Cum a ajuns moșul său acasă, a înturnat inelul și toată averea nepotului a venit la dînsul; iar el a rămas numai în cămeșă și cu mîța și cînele, zestrea lui. Ce era să facă? S-a apucat de carat apă pe la jidani, cîte 2 creițari cofele, și agonisea hrană pentru mîța și cînele său; el mînca or nu mînca.

Într-o zi, mîța și cu cînele s-au sfătuit între ei să meargă să aducă stăpînului lor inelul; de ce să șadă degeaba? Merg ei la mare, mîța să suie pe cîne, cînele înoată până ce iese la capăt și de acolo s-au dus drept la moșul stăpînului lor. Moșneagul, cînd i-a văzut, tare s-a bucurat. Hrănea cînele cu carne și mîța cu unt, cînele era voinic, latra pe lîngă casă, mîța prindea șoareci prin pod... Da inelul era ascuns într-o cutie de steclă și pus într-un dulap. Mîța, umblînd după șoareci, a prins pe mama șoarecilor și, cînd a apucat-o cu dinții, așa a țipat, că toți șoarecii s-au strîns; și i-au spus mîței că ce vra îi vor da, numai s-o sloboadă pe mama lor. Mîța le-a spus ca să facă bortă la dulap și să dea jos cutia, ca să se strice, și să-i aducă inelul. Ei au făcut, dar inelul nu-l puteau aduce.

Mîța i-a învațat că să se vîre care va fi mai mic în inel și-l vor aduce; – și astfel l-a capatat. Mîța a luat inelul ș-a ieșit pe sub streșină afară la cîne ș-au fugit amîndoi.

Cînele, cum înota prin mare, îi zice mîței: „Dă-mi mie inelul să-l duc, că tu rîzi de mine cum înot și l-îi scapa din gură; – or, cum ești tu lacomă, vei vedea vrun pește și te vei repezi să-l prinzi și-l vei scapa." „Ba mai degrabă-l vei prăpădi tu, Balane... Nu știi cum sînteți voi, cînii? Mergeți oleacă și cum vă înfierbîntați, scoateți limba de-un cot să vă răsuflați ș-ai să-l prăpădești!" – Dar tocmai așa s-a întîmplat, cum a zis cînele; ajungînd aproape de mal, scapă inelul. Mîța tace, nu spune nimica cînelui și cum vine pe uscat, țup din spatele lui, se acață pe-o rachită și să suie drept în vîrf. „Dă-mi

inelul", îi zice cînele. „Ni-au", zice ea. „Ce n-ai, unde-i inelul?" „N-am"... Cînele vra s-o înșface, s-o rupă. Ea de sus îl stupește. N-are ce-i face, căci era în vîrf sus. A șezut cînele o zi ș-o noapte sub copac, doar, doar ar prinde-o; amu a fost flămînzit; dar mîța prindea pui de vrăbii de prin cuiburi și mînca și el crapa de ciudă cînd să uita de jos la ea! Da face mîța către dînsul: „Dacă n-ai fi tu așa de rău cu mine, eu ț-aș da și ție să mănînci!" El a zis că să-i dea. „Eu, zice mîța, tot aș putea să capăt inelul, dar mă tem de tine să mă cobor. Du-te tu și stăi pe dealul cela și eu voi face ce voi ști." Cînele a ascultat-o și s-a dus. Ea s-a pus pe malul apei să pîndească. Iacă vine un peștișor de aur jucîndu-se păn' la mal, ea să răpede și pune laba pe dînsul și-l aruncă afară. Atunci s-au strîns o mulțime de peștișori ș-au zis că ce vra mîța numai să le-o dea pe mama lor? Mîța a spus că să-i scoată inelul. Dar inelul era greu de scos, că era tocmai în fund, în mîl. Mîța i-a învațat că să să vîre un peștișor înăuntru și alții să-i ajute și vor putea. I-au scos inelul, ea l-a luat ș-a chemat cînele: „Dă-mi-l mie, zice el, că iar ai să-l prăpădești, de l-ăi duce tu!" Ea s-a temut și i l-a dat. Cînd au ajuns la stăpînul lor, el era lat de foame și bolnav de moarte. Mai întăi, au luat ei ș-au întors inelul ca să fie sănătos, pe urmă, i-au întors averea și i-a luat și cămeșa moșu-său. N-a trecut mult ș-a venit femeia lui cu părul de aur, să împlinise 10 ani. Ea știuse tot ce-a pățit el; dar pe urmă nu s-au mai despărțit ș-au trăit cît au avut de trăit. *Nichifor, Broscăuți*

Gheorghieș

Au fost odată trei frați nevoieși tare; și ei atîta au umblat, atîta au sucit, ba cu negoțul, ba cu una, ba cu alta, că ș-au fost strîns o avere, de nu-i mai știau de samă. S-au fost făcut amu așa de delicați, aveau curți frumoase, moșii, mă rog, toate celea, numai cît îmbătrînise așa, fără să se însoare, și n-aveau pe nime căruia să-i rămîie averea în urma lor. Stau ei într-o zi la masă la sesie și vorbesc între dînșii: „Noi de-om muri ș-om lasa bogățiele așa pe sama nimărui, pacat vom avea, dar hai ș-om căuta un copil să fie al nostru, ș-acela la cîțiva ani o dată ș-a aduce aminte de noi și ne-a face pomenire de sufletul nostru." Ceialalți zic că-i bine.

Să iau ei și poroncesc să le puie patru cai la valon și cînd a fost așa pe la o amiază, au pornit. Ce-or găsi: că țigan, că jidan, să le fie copilul lor. Merg ei, merg, drumu-nainte, li să face lor noapte sub o poală de pădure.

„Fraților, zice unul, aici am picat noi amu; aici trebuie să rămînem, cum să întrăm noi asupra nopței într-o pădure ca asta? Doar ca să ne iasă ceva înainte, să ne prăde, să ne omoare?" Rămîn ei acolo, dau caii să pască, numai ce aud un țipet ca de copil. „Oare ce se aude?", zice unul. „Parcă plînge un copil; in hai ș-om vedea!" Se duc în pădure și găsesc un copil înfășat, că plîngea. Îl iau ei bucuroși și se întorc acasă; înainte n-aveau ce mai cata. Îi tocmesc mancă, îl botează, era băiet – și-i pun numele Gheorghieș. Da creștea băietul

cela, cît altul într-un an, el într-o lună. L-au dat la învățătură și învața bine, bun cap avea; iar în cîțiva ani a fost flăcău.

Da face iar unul dintr-înșii: „Ce folos c-am învațat noi pe băietul ista, da el avuția asta o prăpădește toată, dacă n-a ști cum să trăiește în lume. Haidem și i-om da bani de-ajuns și cal de călărie să meargă prin lume, să vadă cum să vînd vitele, cum îi prăjina de pămînt; altă dată a răbda de foame, a mai păți ceva și tot minte a învața; și cînd a veni, a ști cum să trăiește." „Bine, zic ceialalți frați, hai și i-om da." I-au dat ei bani de-ajuns și cal de călărie și i-au zis că 6 luni de zile să meargă pe o parte de lume și 6 luni să se întoarne pe altă parte acasă, precum că să știe și el și pe acolo cum e; și în fiecare tîrg ce-a ajunge, lor să le tot scrie de acolo, ca să știe ei cum se află.

Merge el țară multă, c-amu nu era mult păn' s-a înturna acasă pe cealaltă parte, și ajunge la o pustie: pămîntul era tot ars, fără iarbă, fără nimică, tocmai hăt departe să vedea un stog. Se uită, poate a vedea vrun sat pimprejur, că doar stogul, oamenii au trebuit să-l facă! Nu vede nimic. Gîndește el: unde s-a duce mai departe? Ia și poposește cu calul sub stog și-l lasă să mănînce; iar el se culcă. „Să vie cineva să mă-ntrebe ce mănîncă calul la fîn, gîndește el, eu îi plătesc stogul cu parale și tot al lui va rămînea." Doarme el un somn bun, se scoală, încalecă calul și se duce. Nu s-a fost dus el departe, numai ce aude în urmă strigînd: „Om bun, mă rog d-tale, nu mă lasa, scoate-mă de aici, că mor!" Se uită în urmă, stogul acela ardea și în vîrf sta o doamnă așa de frumoasă! „Mă rog d-tale, nu mă lasa aicea să mor, îndură-te de mine și mă ia cu d-ta." Se întoarce el. Cum s-o scoată? Dar erau prăjini pe lîngă stog roată, ca să nu ia vîntul fînul. „Cum să te scap eu de-acolo, zice el, că de m-oi sui, voi arde și eu!" „Întinde-mi o prăjină, zice ea, și eu m-oi da pe prăjină pănă jos." Îi întinde el prăjina... Ea se dă peste cap, de vro trei ori, și cînd ajunge lîngă dînsul se face șerpe și se încolătăcește după gît, cu gura la gura lui.

Așa sta, ca și cînd ș-ar fi pus două șaluri la gît. El s-a spăriet așa de tare, cum nu se mai poate; gîndea că are să-l mănînce. Se suie pe cal și fuge, fuge, doar va cădea jos balaurul de pe gîtul lui. Merge el prin tîrguri, cu șerpele după gît; se roagă la oameni: nu s-ar găsi careva să i-l ia, că i-ar da bogăție, de ar putea și copiii lui să trăiască în bine... Îi spun oamenii că în cutare loc, după ce va trece pădurea ceea, este o casă ș-acolo șede o femeie, aceea dacă nu l-a scoate, alta nu. Aleargă repede calare într-acolo; dacă el a adormit, tocmai pe aproape de casa babei și calul a trecut înainte. A întrat iar într-o pădure, a mers, a mers, păn' a dat de o curte mare și foarte frumoasă; păreții toți erau zugrăviți cu aur și cu argint, da pe cornurele casei erau pene de diamant. Cum a ajuns, poarta i s-a deschis; a descălecat calul; – în grajd sta ovăz și fîn pentru cal. Merge în casă; acolo, în cănțălărie, sta masa așternută cu două talgere, două furculițe și cuțite și două pîni și bucate și două pahare cu vin. El numai se pune la masă, da șerpele țup, de pe gît pe pat. Bucuria lui c-a scapat. Atunci din șerpe s-a făcut iar doamna pe care a văzut-o în stog, înaintea lui, și începe a-i vorbi:

„Te-ai spăriet tare de mine, așa-i – cît ț-am șezut după gît? Dar de-amu n-ai frică, că nu ț-oi mai ședea. Eu nu-s vinovată; nici eu singură nu vreu să mă fac șerpe; dacă părinții mei m-au blastamat să fiu așa și acuma tu m-ai scapat. Amu, m-ai slujit tu un an, mai slujește-mă un an și ț-oi da mare bine. Dac-ăi vrea, m-ăi lua pe mine și-i fi împarat și eu împărăteasă, dar dacă nu, ț-oi plăti."

Amu, el socoate așa: „Bine că te-ai descurcat de pe capul meu, te-oi sluji." A stat el o zi acolo. De mîncat avea, de băut avea. – A doua zi, iar vine ea. „Cum ți-i, Gheorghieș, bine?" „Bine", zice el. „Mai m-ai slujit un an, zice șerpoaica, mai slujește-mă unul ș-apoi te-i duce. Iaca, ce vrei ai, gîndește numai și toate ț-or veni de-a gata, numai nu-i ști cine le aduce; și muzic-ăi avea și ce vrai." „Voi mai sluji, zice el, și anul acesta." Stă el iar păn' a doua zi; de mîncat avea, muzică avea. – A treia zi, iar îl roagă să mai rămîie un an. A patra zi, vine ea la dînsul și-i zice: „Ei, Gheorghieș, dragul meu, tu m-ai slujit pe mine, spune-mi ce vrai: să mă iai și să fii tu împarat cu mine aice or să-ți plătesc?" „Eu te-oi lua, zice el, dar mai întăi trebui să mă duc la părinți, că am pornit de atîta vreme de acasă și nu știu nimică despre mine." „Apoi dacă te duci, du-te sănătos; știu eu că înapoi nu te-i mai înturna; ba te-i înturna tu, dar tăiet bucățele, nu așa cum ești!" – Ș-a scos o sabie, o cămeșă ș-o pungută și i le-a dat lui ș-a zis așa: „Cu sabia asta cînd vei face cruce, ce-a fi în calea ta, tot vei tăia; cu cămeșa aceasta, cît vei fi îmbracat, nu s-a prinde nici un rău, nici o boală de tine; da din pungușa asta, cîți bani să cheltuiești, banii tot la loc vor fi. Acuma cată ce-ți spun eu: tu te-i însura, dar să nu spui toate celea la nevastă, c-a fi rău."

El ș-a luat ziua bună de la dînsa ș-a pornit la drum. Gîndește el: „Am eu lucrurile iestea, da in să vedem de-s bune la ceva!" Vede o pădure, scoate sabia și face asupra pădurei cruce; pădurea toată a căzut jos. Îmbracă cămeșa; vede că i-i bine, se simțește tare. Scoate pungușa și aruncă bani; da banii, alții în pungă la loc. – „Apoi, dar las' că-i bine", gîndește el și se duce.

Dă de un tîrg, unde împaratul a fost dat în gazeturi că cine s-a găsi să-i ție lui bal, un an de zile pe banii săi, i-a da fata. Merge el la împaratul și se apucă că va ținea. Ș-a ținut bal zi și noapte și muzica cînta și mîncări și băuturi, că venea lumea de pe lume. – Cînd s-a încheiet anul, a trebuit împaratul să-și ție cuvîntul, că el pe a lui l-a fost ținut. Au făcut nunta. Le-a dat împaratul o țîmbră[1] (odaie) deosebită, ca la tineri, să șadă. Da ceialalți ficiori de împarat, ce umblase la fată, s-au mîniat: cum, un împarat ș-a dat fata după unul din toată lumea? Și după dînșii, că-s ficiori de împarat, nu! Ș-au trimes cuvînt c-au să vie cu bătălie, cu foc, asupra împaratului. Împaratul s-a fost suparat și s-a spăriet tare. Îl vede așa suparat ginerele său și-l întreabă: „Înalțate împarate și tată, pentru ce ești d-ta așa de suparat?" „Cum n-oi fi, dacă la fata mea au umblat ș-au cerut-o prinți și n-am dat-o și după unul ca tine, care nu te știe nimene, am dat-o; – amu s-au sculat cu oaste asupra mea!" „Ei,

1. De la nemțescul „Zimmer".

despre asta, nu-ți fie d-tale grijă, lasă că m-oi bate eu cu dînșii." Acu oastea a fost venit și începuse lupta cu oastea împaratului – și aceia erau mai tari. Merge și el pe cîmpul de luptă și face cruce cu sabia și nu s-a știut din oastea ceea ce s-a făcut; mergeau capuri de oameni prin sînge, ca cum ar merge surcelele pe Prut. S-a înturnat el cu oastea tătîne-său acasă. Împaratul s-a bucurat tare cînd a văzut că are ginere așa de puternic și, de mare bucurie, i-a zis lui să facă un bal. La balul cela au venit și prințișorii ceia, doar vor afla ceva; – n-au mai căutat că le-a omorît oastea. Și prin bal pe-acolo, ș-a dat unul urechea cu fata împaratului. „Ia spune-mi, ce putere are barbatul tău. Întreabă-l în ce-i stă puterea, că cu dînsul ce cinste ai? Da cu mine, dacă te-oi lua, vei fi între neamuri. Cum îi afla, chiar vină fuga la mine și spune-mi ca să știu, c-apoi vei trăi cu mine, nu te-i mai înturna la dînsul."

A doua zi după balul cela, ea se pune pe lîngă dînsul cu vorbe bune; îl ia pe departe și-l întreabă: „Doamne, doamne, omule, amu eu sînt a ta și tu ești al meu, și tu nu vrai să-mi spui tu mie ce putere ai – că nu te temi de împarați și pe toți îi tai?!" El a uitat în ceasul acela ce i-a fost spus șerpoaica. „Apoi ce putere să am? Ia, am o săbiuță, cu dînsa, dacă fac cruce, fie ce-a fi, totul tai; – ș-o cămeșă: asta cu care-s îmbracat, că de mine nici un rău, nici sabie, nici boală, nimică nu se poate prinde; – ș-o pungută: cîți bani să cheltuiesc, vin alți bani la loc."

„Apoi, dar aiestea-s lucruri tare scumpe, nu le purta cu d-ta, dă-le încoace să le strîng eu în ladă, că le-i rupe, le-i ponosi și altele nu-i avea." El, prostul, s-a apucat și i le-a dat. Ea a pus degrabă să facă altele în potriva acelora: cum săbiuța, cum cămeșa, cum punguța; și singură a poruncit să-i puie caii la valon ș-a pornit calea la acela. Aista era la vînat, nimica nu știa. Vine acasă și caută lucrurile: nu știe or sînt acelea, or nu? Cată punguța: ia și toarnă banii pe masă, punga e deșartă! Face cruce, să taie cu sabia, nu mai taie! „Na, gîndește el, n-am ascultat vorbele șerpoaicei și iată c-am pățit-o!" Dar aceea era o nimică...

A doua zi dimineață, stă oastea împaratului celui protivnic dinaintea curței lui . Împaratul vine la dînsul și-i spune. – El atunci îi zice: „Înalțate împarate, de-amu n-am nici o putere, că iacă și iacă... fata d-tale ce mi-a făcut..." Merge el singur și rădică steagul de împăciuire. Ficiorul cel de împarat vine cu sabia la dînsul: „Amu, pentru că ai tăiet tu atîta oaste de-a tatei, să te tai și eu pe tine!" și l-a făcut bucăți. A luat și l-a pus într-un sac și l-a pus pe cal și i-a dat drumul. Căluțului îi fusese bine la șerpoaică în pădure și s-a dus ș-amu tocmai acolo. „Hai, hai, voinice, nu ț-am spus eu că femeiei tale tot dreptul să nu-i spui?! Am zis eu c-ai să vii tăiet?", zice șerpoaica, de departe cînd l-a văzut.

L-a luat în casă și i-a pus trupul la loc ș-a luat apă moartă și l-a închegat și apă vie i-a turnat în gît, păn' ce i-a întrat în toate vinele; și cînd a fost înviat gata, numai a strănutat de trei ori. „Hei, că strașnic am mai dormit!" „Dormeai de veci, zice fata, de nu eram eu. Dacă n-ai ascultat cum ț-am zis, să-ți ții mintea ta – și ai fost așa de

lacom și iute la limbă, iată ce-ai pățit!" „Amu, nu vrau nimică, zice el, decît să am lucrurile celea înapoi, cum le-am avut." „Iacă, îți mai dau un lucru, zice fata, de-i avea minte, vei scoate lucrurile și vei ieși bine, dar de nu, apoi mai mult nu te-oi ajuta"...

El îi mulțămește și se duce păn' a înnoptat într-un sat și bate la fereastă la un om. „Moșule, moșule!" „Care-i acolo?" „Eu!" „Da cine ești d-ta?" „Ia, un drumeț, mă rog primește-mă să mîn în casă la d-ta, eu de mîncat, moșule, nu vreu, că am al meu ce mînca, numai, Doamne ferește, de-o ploaie ceva, să nu fiu în drum, să fiu în casă de om." I-a deschis omul ușa, i-a așternut să se culce; da el a scos un căpăstru și l-a pus sub cap și i-a spus moșneagului: „Vezi d-ta căpăstrul ista? L-am pus sub cap; d-ta mîne dimineață să mă trezești cînd a începe a să zori de ziuă și să zici: «Hi, cal!», nu altfel, și eu m-oi scula cal, un cal tot de aur – să mă învălești în țoale, cu ce-i avea, și să mă duci la tîrg; ș-or sări jidanii cu miile să mă cumpere și cît îi cere, atîta ț-or da și-i capata o mulțime de bani, c-ăi avea toată viața cu ce trăi, numai caută: căpăstrul să ți-l oprești la d-ta, să nu-l dai, c-apoi va fi bine, iar de nu, tare rău va fi de mine și pe d-ta te voi blastama." Moșneagul șede, nu doarme toată noaptea, așteaptă să se facă ziuă să-l scoale. S-a zorit oleacă de ziuă, a mers la dînsul și i-a zis: „Hi, cal!" și el s-a sculat de acolo un cal, tot de aur și mare, că nu încăpea în casă.

A luat moșneagul lăicere, ce-a avut, și l-a învălit ca pe-o cămilă și încă a tăiat ușorul la ușă și așa a ieșit cu dînsul și l-a dus la tîrg; ș-au venit atîția negustori, că el nu știa ce să facă. L-au întrebat ce cere? El a zis că jum. de coreț de galbeni. I-au dat cît a cerut el. Moșneagul, de bucurie că vede atîția bani, a uitat să ia căpăstrul. Jîdanii s-au apucat și l-au dus prezent la împaratul. Au mers ei la împaratul și s-au închinat: „Înalțate împarate, poftim de la noi, jidanii, un cal cum nu s-a mai văzut pe lume." Împaratul tare s-a bucurat și l-a dat la grajd să-l grijască frumos, să-l hrănească. Dar acolo era o bucătăriță care făcea mîncare împaratului, merge și ea să-l vadă, să uită la dînsul și face: „Frumos cal mai ești!" Da calul face: „Draga mea, să mai vii pe aice, că ț-oi spune ceva, căci nu-i departe pănă cînd voi fi eu împarat și tu împărăteasă." Bucătărița, dac-o văzut că vorbește, n-a spus la nime nimică și s-a dus în treaba ei.

Amu, împaratul, de bucurie mare că are așa cal, a făcut sesie să vie toți miniștrii lui să vadă ce n-au văzut; și cum au venit și s-au uitat la dînsul, au început a vorbi între dînșii: „Cum poate un cal de aur viu să fie? Că asta nu s-a auzit de cînd e lumea! Da oare nu s-a închipuit Ghiorghieș acela, că el multe știa și cine știe de-i el mort cum l-am tăiat?" Și au făcut ei cuvînt că: „Cal de aur nu poate să fi-bă[1] (hi-bă) și, ca să n-aibă nici o frică, mai bine să-l taie și să-l ardă și cenușa în vînt s-o arunce." Aude bucătărița și merge la cal și-i zice: „Calule, calule, frumos ești, dar nu știi că umblă să te taie și carnea în vînt să ț-o arunce!" Da face calul: „Draga mea, m-or

1. Astfel vorbesc roșinenii: „fi-bă!", în loc de „fie", „ști-bă", în loc de „știe". „Să știbă el..." Tot astfel să vorbea și în Botoșani de demult.

taie-mă ei pe mine și carnea or arde-o cu lemne în varniță, dar tu să cauți, c-or sări două picături de sînge pe pestelca ta, tu să le ascunzi, să nu vadă nime etc. (după cum știm și-n poveștele precedentele: s-au făcut 2 tei, apoi o rață de diamant; el s-a dat iute peste cap, a apucat sabia de pe mal și l-a omorît pe împarat).

Merge Ghiorghieș în casă, da cucoana lui dormea. „Ian scoală, draga mea, că amar cu dulce mai dormi, da eu tare chinuiesc! Te-ai îndurat tu așa să mă tai și să mă arzi?" Da ea atuncea sare la dînsul și începe să-l cuprindă: „Mă rog iartă-mă, că am greșit și Dumnezeu de multe ori iartă." „Apoi, Dumnezeu poate rabda, da eu nu pot." Și ia și-i taie capul.

S-a însurat cu bucătărița ș-a ramas el acolo împarat.

Auzită de la Gheorghe Botezat, din Roșa

Slutul

A fost un împarat ș-a avut un ficior tare slut. De urît ce era, a trimes împaratul pe-un om cu dînsul în pădure să-l omoare. Omul i-a spus – și el s-a rugat să ducă tatu-său ochii și inima cînelui – că avea un cîne cu el; da pe dînsul să-l lese. Omul a făcut așa și împaratul a crezut. A ramas slutul sîngur în pădure. S-a dus el, s-a dus, găsește o colibă, c-un pat de mușchi ș-o bărdiță ș-o pușcă ruginită. – În coliba ceea venea și dormea, cu bărdița mergea și ciocănea lemne, tăia, da cu pușca împușca sălbătăciuni și trăia. Odată s-a dus el mai departe în pădure, dă de-un zmău că se lupta cu un cioban. Se luptau și se luptau întruna, și nu se mai biruiau. „Slutule, zice ciobanul, vină de-mi ajută să omor zmăul, că ț-oi da oi." „Ba vină mie, slutule, de-mi ajută să omor ciobanul, că ț-oi da ce-i vra." El să gîndește că mai bine-i să-i ajute zmăului și omoară pe cioban. „Cînd ț-a trebui ceva, zice zmăul, să vii la curțele mele, că ț-oi da."

Să duce slutul înapoi la bordei; să gîndește el: „De ce nu m-ași duce la dînsul să cer ca să am cu ce trăi, decît să năcăjesc pe aice?" Pornește. Pe drum întîlnește un moșneag. „Slutule, dacă te duci la zmău, nimic să nu ceri, că el ț-a da moșii, bogății, decît pe Maria, sora lui." Mai merge, îi iesă alt bătrîn, îi spune tot așa; mai merge, îi iesă și al treilea, tot așa. Să gîndește el că, de vreme ce toți îi spun tot întruna, să facă cum îi spun.

Merge la zmău; era soarele drept amiază și zmăul dormea. Îl întreabă ce caută. El îi spune că a venit să-i dea pe sora-sa, Maria. Zmăul spune că-i va da moșii, împărății... Nu, că el pe dînsa o vrea. „Scobori, Mario, de pe cuptiori și te du, zice zmăul mînios, dacă pentru slutul te-a făcut mama." Cînd să scoboară ea de pe cuptiori, acea era o bălăuroaică, blastamată ca să fie așa păn' ce s-a mărita. El, cum a văzut-o, la fugă, ea după dînsul. El de-abia a întrat în bordei, a luat barda și pușca și la fugă. Ea rămîne acasă. Îndată s-a schimbat în cea mai frumoasă femeie, iar din bordeiul acela a făcut palat. Apoi s-a apucat să-i facă de mîncare și cînd l-a strigat pe dînsul răstit să vie din pădure să mănînce, el de frică a trebuit să vie. Cînd a întrat în casă ș-a văzut-o, îi venea să leșine de bucurie.

Iată că vine omul cela ce l-a fost dus pe dînsul să-l omoare pe acolo și să întâlnește cu slutul. „Mai trăiești, slutule?" „Ba încă cum trăiesc! Ia hai și mi-i vedea casa și femeia!" Cînd s-a dus ș-a văzut, acela a înmărmurit. Ia și să duce la împaratul și-i spune. Împaratul merge singur să vadă, pe cînd slutul nu era acasă. Cînd a văzut pe femeia slutului așa de frumoasă și mîndrețele celea, ciuda lui... A trimes de la curte după ficiorul său să vie la dînsul, că are să-i spuie ceva. Împaratul avea împrejurul curței o pădure; pădurea ceea, a spus el ficioru-său că păn' a doua zi să i-o taie, să samene grîu pe locul acela și dimineața să găsească pe fereastă o azimă caldă, că de nu, îi taie capul.

„Ei, slutule, la ce te-a chemat tatul-tău, zice femeia, ț-a dat ceva moștenire?" „Ba vra să-mi taie capul", zice el; și-i spune. „Nu te teme, ia și te culcă." Ea s-a pus c-un picior în prag și cu o mînă sus în ușor și, cînd a șuierat, au venit fel de fel de paralei. Le-a poroncit ce să facă – și păn' a doua zi era azima coaptă gata pe fereastă. Iar îl cheamă împaratul... Până a doua zi dimineață, să-i facă un lac cu lapte dulce, să se trezască în huitul valurilor, și pe fereastă să fie un pahar de lapte, nici rece, nici cald. Ș-aceea i-a făcut. A treia oară, iar l-a chemat și i-a poroncit să se ducă pe ceea lume, la mă-sa, să-i aducă inelul. „Ei, slutule, la ce te-a chemat tatul tău, are să-ți deie moștenire?" „Ba vra să-mi iaie capul. Uite-te ce m-a trimes să fac." „Amu, asta ai s-o faci tu. Culcă-te și te hodinește ș-apoi ai să te duci." După ce s-a sculat, i-a dat un frîu să meargă la o movilă și să zică: „Ptru... roibușorul meu!" De acolo are să iasă un cal și el pe acela s-a încăleca și s-a duce. Iese calul. „Cum să te duc, stăpîne, ca gîndul or ca vîntul?" „Ba ca gîndul." Îndată au fost pe ceea lume în ceri; era tocmai amiază și porțile raiului erau deschise. A întră înăuntru; vede o horă de mirese cum să învîrteau și alta de miri. Mai merge, vede doi porumbi că ziceau: „Vai, vai de noi, dar mai rău de cei ce ni-au făcut pe noi" etc. Mai merge, vede un pat mic c-o babă ș-un moșneag culcați pe o pernă mică și acoperiți c-un laiceri mic. Să mai duce, vede un pat mare, c-o pernă și c-un oghial mare și cînd unul să acoperea și celalant rămînea descoperit și cu capul de pe pernă jos, cînd celalant. Mai merge, vede două lumînări în cale, că i să dau în lături din carare. Se mai duce, vede un pat de flori și în pat o cunoaște pe mă-sa. „Ce-ai venit?" El îi spune că după inel. „Eu inelul ți l-oi da, dar mai întâi să-mi spui ce ai văzut păn' aici?" „Întâi am văzut niște mirese jucînd o horă." „Acelea-s fetele ce au murit logodite." „Apoi am văzut niște miri în horă." „Aceia sînt miri ce-au murit logodiți." „Apoi am văzut porumbi" etc. „Aceia sînt copiii ce-au murit botezați și sînt fericiți, ei și părinții lor, și vice-versa." „Apoi am văzut doi moșnegi, pe-un pat mic, ș-o pernă mică, ș-un lăicer mic, învăliți, și alții pe pat mare, goi, cînd unul, cînd altul." „Acei dintâi au dat cu toată inima lucrurile celea, iar la aiști din urmă, unul a dat și celuialant i-a părut rău și de aceea li-i tot frig și-s neacoperiți." „Da cele două lumine, ce-s?" „Acelea-s două surori a tale. Acu vin încoace!" A mers mai înăuntru, acolo era un pat și pe dedesubt și deasupra lui, era încunjurat de foc: „Aista-i patul tatului

tău, în care va ședea cînd va veni aice. Amu na-ți inelul și te du." S-a dus iar cu calul. I-a dus tatu-său inelul. „Amu, zice el, să-mi aduci om cu capul de fer, să mă lupt cu dînsul." „Ei, mutule, ț-a dat tatăl tău poate moștenirea?" „Ba", a spus etc. „De ce n-a cerut aceasta mai de mult? Fratele meu cel mic e cu capul de fer, mergi și-l cheamă." S-a dus el iar la casa zmeilor de l-a chemat să meargă la împaratul să să bată. „M-oi duce, zice zmăul, dar să-mi pregătească împaratul 12 ialovițe să mănînc și 12 buți de vin să beu." El a mers la tatăl său ș-a spus, tatăl său s-a pregătit. Zmăul cu capul de fer a venit și, după ce-a mîncat totul, s-au apucat la luptă și l-a omorît pe împaratul; iar slutul a ramas împarat. *D-na Sevastița Dumitriu, Botoșani*

B. Șerpele blastamat. Femeia

Șerpele dintăi nu a fost șerpe, a fost om și era în ceri la Dumnezeu, dar Dumnezeu l-a blastamat cînd a înșelat-o pe Eva și s-a făcut șerpe. *Dimitrie Volcinschi, Ropcea*

În ceri la Dumnezeu, sînt de toate lighioaiele, numai șerpi, nu. Șerpele dintăi era zburători, avea aripi și picioare, ședea în rai și era bun la Dumnezeu, dar el a primit duh rău într-însul, pe diavolul, și a învațat-o pe Eva de au păcătuit. Dumnezeu s-a mîniat și i-a dat atît pe dînșii, cît și pe șerpe, afară din rai, iar șerpelui i-a luat picioarele și aripele și l-a trîntit jos. I-a spus ca să se tîrîie ca funia și cînd îl va durea capul, să iasă la drum, că va veni popa și-i va face agheazmă să-i treacă. De aceea iese șerpele la drum, iară omul merge cu măciuca de-i dă în cap și-l omoară. *Dumitru Grigorașciuc, Mahala*

Șerpele e din drac, el are pe dînsul piele de drac. *Roșa*

Șerpele e din degetul diavolului; avea diavolul un deget mai șurubari ș-a gîndit: oare ce să facă dintr-însul? „Ian să-l tai să-mi fac mie un ajutor" și cum l-a aruncat pe pămînt, a început a umbla și-i șerpe. *Ioan David, Botoșani*

Șerpele și bradul. Șopîrla

Șerpele zice că a umblat în 24 de locuri să-și facă cuib, de aceea șerpele, după ce mușcă, la 24 de ceasuri moare omul; și s-a suit în brad să-și facă cuibul, dar s-a scoborît din ceri Sf. Lună și l-a alungat; el a sărit la dînsa – și ea l-a blastamat, zice: „Te blastăm eu și Maica Domnului, că cine te-a vedea să-ți sfărme capul, să te omoare, că femeie, că barbat." Și chiar să vedeți D-voastre, că șerpele să-l faci bucăți încolo, el, dacă nu i-ai ucis capul, tot e viu. Șerpele, dacă îl ucizi, nu moare păn' ce nu asfințește soarele – să-l faci pămînt și el, păn' la asfințit, tot se mișcă.

Sf. Soare zice că tare să supără cînd vede că șerpele a mușcat pe vrun om, să întoarce cu fața, ca să nu vadă... *Ioan David, Botoșani*

Omului numai șopîrla și cînele îi sînt credincioși. Șopîrla, cînd doarme omul și vrun șerpe vra să-l muște, i se bagă în sîn și-l gîdele, doar l-ar scula; unui om i s-a bagat în gură și l-a pișcat; atunci omul a sărit în sus – și șerpele lîngă dînsul... *General*

În Moldova, oamenii, cînd văd șopîrla întăi, întind brîul sau cureaua, să treacă șopîrla peste ea, ca să fie vînjoși peste an ca șopîrla. *Botoșani*

Mîța, cînele, lupul, șerpele nu-s prieteni omului; că ei au venin în dinți și dacă-l mușcă pe om, moare. *D. Volcinschi, Ropcea*

De ce n-are dreptate femeia

Pe șerpe să nu-l ucizi, Doamne ferește, că el e bun omului. Atunci cînd era să se înece corabia, cînd s-a făcut dracul șoarec etc., șerpele a pus coada și a ținut și pentru aceea Dumnezeu l-a făcut om, care mai frumos.

El atîta că s-a dat în bedreag[1] cu Eva și Dumnezeu l-a blastamat să se tîrîie și să fie șerpe; da el era ca toți oamenii și umbla pe pămînt. *Gheorghi Postolachi, Bagiurea*

Cînd s-a făcut necuratul șoarec ș-a bortit corabia, ca să înece oamenii, Noe l-a căutat pe șoarec să-l omoare, dar Eva l-a ascuns sub poale; și de atunci e femeia blastamată, ca să nu mai aibă dreptate pe lume. Șerpele e cel mai bun prieten omului, el e ca și cînele, el înainte nu mușca, dar după ce l-a ascuns femeia pe necuratul, el l-a învațat pe șerpe cum să muște și l-a mușcat pe Noe. Dumnezeu însă a dat că Noe n-a murit, a vrut însă să omoare pe șerpe, dar el s-a rugat să-l lese să trăiască pănă va avea copii, ca să rămîie în urma lui, și apoi îl va omorî. *Călena Caliniuc, Mihalcea*

Femeia a greșit că l-a ascultat pe diavolul, pe șerpe, de-a mîncat măr; Dumnezeu, pentru aceea, i-a alungat din rai; iar Evei i-a zis: „Pentru aceasta, de-acuma tu să știi că pe lumea asta ai să fii pedepsită; întruna ai să fii bătută de barbat!"

Și de-atunci femeia, orce ar zice și orcum ar face, bine sau rău, barbatul tot una o bate; așa-i pes' tot locul și în Moldova, bat barbații pe femei. *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Șerpele. Mărul

În jos înspre răsărit,
Este-un măr mîndru-nflorit,
Dulce somn am adormit
Și șerpele m-a găsit.
Jumatate m-a mîncat,
Jumatate nu mă poate,
Vină, Doamne, de mă scoate,
Din gura șerpelui,
Din mîna calăului. *Birchișești*

1. Dragoste.

Ciobanul Limon

Limon, Limon, dragul mamei,
Ce-ai strigat în gura mare?
Ori oile-ai prăpădit,
Ori mîncarea ai sfîrșit?
– Ba eu singur am greșit,
Că m-am culcat sub un hat,
Sub un hat lăturat,
Și șerpe-n sîn mi-a întrat.
Un șerpe balaur,
Cu solzii de aur.
Învălește-ți mîna bine
Și vîr-o în sîn la mine,
Și-mi scoate șerpe balaur,
Cu solzii de aur.
– Limon, Limon, dragul
mamei,
Decît oi fi făr' de mînă,
Mai bine-oi fi făr' de tine;
Dac-a ținea țara-n pace,
Mama un Limon ș-a mai face.
Și m-am dus la nenicu[1]:
– Nenico, nenico hăi!
Învălește-ți mîna bine
Și vîr-o în sîn la mine,
Și scoate-un șerpe balaur,
Cu solzii de aur.
– Limon, Limon, dragul
nenei,
Decît nenea fără mînă,
Mai bine fără de tine.
Dac-a ținea țara-n pace,
Nenea un Limon ș-a mai face.
M-am dus la un frățior:
Frate, frate, frate hăi,
Învălește-ți mîna bine
Și bag-o în sîn la mine.
– Decît oi fi făr' de mînă,
Mai bine oi fi făr' de tine etc.
Și m-am dus la drăguța:
– Puică, puiculița mea,
Am pus gînd că te-oi lua,
Învălește-ți mîna bine
Și vîr-o în sîn la mine,
Și scoate-un șerpe balaur,
Cu solzii de aur.
Ea mîna ș-a învălit
Ș-a scos aur și argint.

Mahala

Dragostea. Comoara

Și pe dealuri, și pe văi,
Strigă Gheorghe: – Mamă hăi!
– Ce strigi tu, măi Gheorghe,
măi,
Or boii ț-ai prăpădit,
Or mîncarea ț-ai gătit?
– Nici boii n-am prăpădit,
Nici mîncarea n-am gătit,
Am apucat ș-am adormit,
Sub un măr mîndru-nflorit,
Mare șerpe mi-a venit,
Nu știu, șerpe ori balaur,
Văd că-i cu gura de aur etc.
....
De-mi ești, puică, cu dreptate,
Bagă mîna și mi-l scoate,
Leagă mîna c-o basma,
Vină și m-ăi apara,
Că eu pe tine te-oi lua.
– Da tu de nu m-ăi lua,
Eu atîta te-oi blastama:
Să te-nsori de nouă ori,
Și să ai nouă ficiori,
Și la urmă-o copiliță,
Să te poarte de mînuță.
Să te poarte nouă sate
După cîrmăje uscate,
Și să vii și-n satul meu,
Că te-oi milui și eu,
C-o cojiță de malai,
Uscată de nouă ai,
Nici aceea nu ț-oi da,
Până nu te-oi întreba
De ț-am fost dragă or ba?

Strojineț

*

1. „Nenea" să spune la tată prin părțile acestea.

Fata pădurariului

A fost odată într-o pădure un pădurari ș-avea o fată. Într-o zi, pădurariul cu femeia lui s-au dus de-acasă la tîrg ș-a lasat fata singură. Vine ficiorul împaratului pe acolo, o vede că-i singură și gîndește că i-ar fi îndămînă s-o scoată din minte. Începe a-i spune fetei una, alta. Fata zice: „Eu voi face ce spui d-ta, dar vină în casă, că eu am icoană, Maica Domnului, bate mătăni și jură la sf. icoană că, cînd te-i însura cu alta și-i avea în cap cununia, să se facă din cununia d-tale un șerpe balaur și să se plece cu limbele la limba d-tale să te sugă." El a bătut mătăni ș-a jurat c-așa să fie. Ș-a făcut gustul și nici nu i-a mai pasat; s-a dus și în curînd a și uitat. Fata a tăcut, n-a spus la nime nimică, dar în gîndul ei tot zicea: „Rău așa, rău așa, da cum a fi, tot a fi."

A trecut vreme de la aceea, merg iar părinții fetei în tîrg și cînd vin, îi aduc veste că duminică are să fie nunta la ficiorul împaratului, că ș-a găsit o fată de împarat de potriva lui și se însoară.

„Mamă, zice fata, ce-i zice d-ta, acea ț-oi face și te-oi asculta, dă-mi ce treabă vrei, numai să mă lași duminică la tîrg să mă duc la biserică să văd și eu nunta împaratului." „Bine, draga mamei." Silește fata și face tot lucrul până duminică și duminică de dimineață să scoală, să gătește și pornește la tîrg. S-a dus și s-a așazat în biserică într-un loc bun, sus, să vadă ea cum s-a cununa împaratul. Vine nunta, îi pune pe miri pe un covor frumos alăturea, preotul le citește cununia, ia nunul cu preotul și-i pune mirelui cununia pe cap, dă să puie și miresei, da din cununia lui iese un balaur cu un cap și cu niște limbi și să pleacă la limba lui să-l sugă. Atuncea toți au ramas încremeniți; au lasat jos și cununie, și tot, și oamenii care încotro au fugit. Fata, cum a văzut, tiulea, băiete, la fugă acasă, în pădure. Mireasa s-a dus; ce să facă cu ficiorul împaratului? Îl iau preoții în altari, îi cetesc, șerpele nu să duce. Stă o zi, stă două, stă trei. „Poate-i vrun blăstăm, vro afurisenie, poate ai făcut vrun pacat, adu-ți aminte" îl întreabă preotul. Deodată își aduce aminte de fata pădurariului, pe care a înșelat-o el în pădure, și de jurămîntul ce l-a făcut și spune la preoți.

„Dacă-i așa, atunci să meargă s-o caute și s-o aducă, că altfel nu scapi." Au spus împaratului, au trimes oaste, poștalioni; poc! poc! din bice... Aud moșnegii că huiește pădurea. Da pădurariul sta și asculta – c-o cușmă întoarsă pe dos și c-un chimir pîn' la piept și cu niște opinci și liulea lungă în gură și pădurărița, c-o cîrpă lungă și îmbracată cu catrință. „Oare ce să fie asta, barbate?" „Ce-a fi, om vedea", zice el. Fata sta pe colțul prispei și tare bine să pricepea, numai cât tăcea. Vin oameni, vin aghiotanți, generali, să pleacă toți înaintea lui ș-a ei, c-au venit cu poroncă de la împărăție, să-i ducă la curte la împaratul pe dînșii amîndoi și pe fată. Îl pune pe pădurari și pe pădurăriță într-o cupe, și pe fată în alta. „Te pricepi tu, babă, ce să fie asta?" „Dacă nu te pricepi tu, da eu de unde să mă pricep!" Se suie și fata în trăsură și gîndește și ea în gîndul ei: „Rău așa, rău așa, da cum a fi, tot a fi." Au ajuns noaptea la împărăție; îndată au

pus pe pădurari și pe pădurăriță și pe fată de i-au fereduit; i-au îmbracat în haine scumpe: pădurariului i-au pus la umere niște galoane, pe pădurăriță iar au îmbracat-o în haine de matasă, pe fată iar ca pe mireasă, cu diamante și pietre scumpe. Pădurariul se uită împrejurul lui, pădurărița iar, i-au luat de mînă pe toți și i-au dus în salon. Acolo, lumină strașnică, policandre și împarați, crai fel de fel. Stă pădurariul spăriet la ușă și începe a răcni cît putea: „Tiuha! Tiuha!" Lui i s-a părut că-i în pădure, între copaci și că alungă vro sălbăticiune, ceva. Toți s-au uitat spărieți la dînsul, ce-a pățit? „Îi împarat mare, zic cei de casă, și numai o fată a avut și, de scîrbă c-o dă, ș-a ieșit din minte. Chiar fata lui îi tare fudulă, îi tare scumpă la vorbă." S-au liniștit lucrurile. Îndată s-au dus cu toții la cununie, la biserică; pe mireasă au pus-o lîngă dînsul, da șerpe-balaur deodată începea a să trage de la gura lui înapoi și s-a învîrtit, că nu s-a știut ce s-a făcut, a ramas pe cap numai cununia! Preoții i-au cununat și pe urmă s-au întumat cu toții acasă ș-au făcut nunta și ea a fost împărăteasă; dacă a fost cu credință în Dumnezeu.

Ilinca Puricioaia, Botoșani

C. Șerpele noroc. Să nu-l omori

Pe șerpe e pacat să-l omori. El nu mușcă decît dacă-i face cineva vrun rău. Dumnezeu zice că omul e șerpe. Șerpe este la toată casa; unde este șerpe, e noroc la casă, merge bine și nici un rău, nici un farmec nu se apropie. Dar să ferească Dumnezeu să-l omori, că îndată moare unul din gospodari.

Acela se cheamă șerpe de casă. S-au văzut astfeli de șerpi bînd lapte din strachină de-a valma cu copiii. Copiii îi dădeau cu lingura peste cap, plîngînd că le mănîncă laptele, dar șerpele mînca înainte, nu se supara.

General

Cînd merge un om cu pluta și dacă să suie un șerpe, să nu-i facă nimică șerpelui, căci merge într-un loc și pe urmă singur sare înapoi în apă – și timpul acesta pluta merge ca o pană, iar dacă-l omoară, atunci pluta numaidecît să strică. Acesta e șerpe de apă. Șerpele în apă nu mușcă. Ciolan de șerpe dacă-i întră omului în picior, omul moare.

De la d-l David, com. Buhalnița

Un om a căzut, căutînd toamna bureți, în groapa șerpilor. Acolo era și cel mai mare: balaurul. Pămîntul s-a închis și el a ramas acolo cu ei. Balaurul l-a îndemnat să lingă din piatra ceea a lor, de unde lingeau și ei, și cu aceea s-a hrănit pănă primăvara, la Blagoviștenie. Atunci s-a deschis pămîntul și el a ieșit, da bălăuroaica i-a zis: „Vezi, ai trăit cu noi iarna; să nu te apuci să omori vrun șerpe, că vai de tine, căci noi n-avem voie să mușcăm pe nimene, că nu ne primește pămîntul."

În o altă variantă, se spune că omul lingea cu ei piatra bălăuroaicei din cap și se făcuse gras, frumos și cuminte: „Vezi c-ai stat

între noi și nu te-am mîncat, dar omul vine în pădure, în casa noastră, și ne omoară. Să știi de-acuma să spui și la alții să nu ne omoare, că noi avem cine să ne omoare, mai mare peste noi: pe Domnul Hristos."

Petrea Beicu, Mihalcea

D. Sf. Alexi, Omul lui Dumnezeu
Diferite despre șerpi

În ziuă de Sf. Alexi, Omul lui Dumnezeu, iese toate gîngăniele din pămînt. În ziua ceea, băț în mînă să nu iai și să nu umbli cu sulă, cu ac, cu nimic ascuțit, ca să nu te muște șerpele și să te păzești să nu-l pomenești în acea zi, c-apoi îl vezi peste an. În Mihalcea, să păzesc tot anul să nu-i spuie numele, zic: „de cei lungi", cînd vorbesc despre dînșii, sau „nu să mai vadă" ș-apoi nu-i văd; da de-i zic pe nume, să arată. Dacă ții ziua Sf. Alexi, șerpele și alte gîngănii nu mușcă vitele, nu fac nici o stricăciune.

Pe șerpe cînd îl vezi întăi, să-l omori, c-apoi îți ia puterea și rămăi tot anul fără putere.

Roșa

Șerpe de omori, îi iai puterea. Șerpele are mare putere, căci are venin într-însul.

Cernăuți

Bățul cu care l-ai omorît să nu-l aduci acasă, să-l lași acolo, căci vin șerpii la casă.

Stănești

Șerpele mai mult sub alun șede. Alunul e cumătru cu șerpele; pe șerpe să-l atingi căt de ușor cu o nuielușă de alun și el îndată moare.

Șerpoaica scoate cîte 12 pui deodată și dacă îi moare părechea, iese la drum s-o omoare; ori dacă moare ea, iese el să-l omoare.

Șerpi ar fi fost așa de mulți pe pămînt, că n-ar fi putut să trăiască oamenii, dacă Dumnezeu n-ar fi rînduit un cocostîrc cu clonțul de fier să-i împuțineze.

Un soldat odată zicea altora că aceia nu-s șerpi ce-i văd ei, dar să le arăte el șerpi! Și a așternut mantaua jos ș-a șuierat o dată, de-au venit șerpi puzderie, ș-a mai șuierat o dată și iar au venit și cînd a șuierat a treia oară, a venit o șerpoaică groasă și lungă ștrașnic și s-a amestecat pintre ceialalți; el a netezit-o cu mîna ș-a zis: „Draga mea, a ei sînt 24 de hotare!" și cînd a șuierat iar, nu s-a știut ce s-au făcut toți.

Maria Struț, Mihalcea

Șerpoaica ouă cîte 100-150 de ouă, ca de hulub, toate se țin la un loc, ca mărgelele înșirate, roată. Din șerpi, dacă unul n-a văzut om 7 ani, se face „sugel": îi cade coada și-i cresc labe. Acela își cată o vacă cu vițelul întăi ș-o suge; se încolătăcește pe picior și vaca îl linge și-i strînge lapte și rage după el. Vaca ceea, căpătînd suc de al lui, se face sănătoasă, voinică și dă mult lapte. Șerpele acesta, dacă mai trec 7 ani fără să vadă pe om, se face balaur; iar după alți 7 ani, se face

zmeu: îi iese foc din gură și capătă coadă șuvăită, vînătă, și la coadă capătă două steaguri, de o parte și de alta, și aripi ascuțite. Atunci se duce în stînci lîngă mare. Cu aripele înoată, iar cu limba, cu focul lui, zboară în nouri. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Copacul în care va lasa șerpele veninul se desface.

Șerpii leapădă în toată primăvara pielea.

*

Cimilitură:

Cureluşă unsă,
Pe sub pămînt dusă.
(Şerpele)

*

Șerpe de visezi, ai un dușman.

Șerpe de visezi, e fulger.

Șerpe de visezi, are să fie vînt. *General*

Cînd s-au adunat dușmanii cuiva la un loc, acel ce are dușmani zice: „Amu fierb piatra cea scumpă", adecă îl vorbesc.

Cînd a tras cineva un chin, zice: „Ferească Dumnezeu și pe dușmanii mei, să nu pățască ce am pățit eu, și pe puiul cel de șerpe."

*

Un om a văzut iarna un șerpe înghețat.

„Omule, omule, nu mă lasa a muri,
Că nici eu nu te-oi lasa a trăi", zice șerpele.

Omul l-a pus în sîn și l-a dus acasă. Cînd pe drum, după ce s-a dezghețat, îl mușcă pe om."Apoi de asta te-am încălzit la sînul meu și te-am scos de la moarte?, zice omul, să mă omori?" „Da eu nu ț-am spus de la început că să nu mă lași a muri, că nici eu nu te-oi lasa a trăi? – Tu la ce m-ai luat?" *Botoșani*

În Mihalcea, se spune despre țaran că e ca șerpele: nemulțămitori cînd îi faci bine.

(Vol. II*, se vor vedea variații asupra temei aceștia, cu privire la înțelepciune.)

Pielea de șerpe e bună de afumat pentru friguri. *Mihalcea*

Prin pielea de șerpe să se petreacă apă, pentru mușcătură de șerpe, și să se spele rana. *Botoșani*

Limba șerpelui se pune în vîrf de biciușcă și atunci, caii aceia sînt vrednici, sănătoși și nu se apropie nici un rău de ei. Acel ce are un asemenea bici are mare putere. *Petrea Beicu, Mihalcea*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Șerpe să pune în pușcă și cu el se împușcă, pentru ca să moară desigur acela pe care îl împuști. *Corovia*

Cum se face otrava

Otrava se face din șerpe și din om care-i bun de otravă, că nu fiecare e bun. Omul care e iute tare, rău, se mînie degrabă, acela e potrivit. Un astfel de om și singur face într-însul otravă și dacă n-ar varsa venin, se poate pune pe inimă și crapă; de aceea e mult mai bine să fie omul mai dămol. Cîteodată, omul se mînie de ceva și ar sfarma pe cel vinovat, nu alta, dară să-și aducă aminte că pentru dînsul e rău, căci așa un om nu poate să trăiască mult.

Otrava au făcut-o armenii, iată cum:

Odată prășau patru oameni pe cîmp. Vine un arman la dînșii: „Bună ziua la d-voastră!" – „Mulțumim!" – „Da cît luați de lucru pe zi?", îi întreabă armanul. – „Cîte 50 de cruceri." – „Numai atîta! Veniți la mine, că eu dau cîte 100 de lei pe lună." – „Haidem", zic oamenii și leapădă sapele. Unul nu vrea ca să meargă, dară ceilalți trei se iau cu armanul și se duc.

Ajunși la arman acasă, îi cheamă după el, îi bagă într-o pivniță – o lampă ardea sus – și închide iute ușa după el. Apoi merge la o ladă, o deschide și scoate un șerpe; oamenii au încremenit.

„Dezbracă-te!", poroncește armanul unuia. Dintăi, omul nu se da, în cele din urmă, a trebuit să asculte. „Așterne-ți sumanul și te culcă!"... Atunci armanul a slobozit șerpele, care a mers drept la om și l-a mușcat. Omul pe loc a murit și a început a se umfla; așa era șerpele cela de veninos. L-a rădicat armanul pe om de jos, l-a legat cu picioarele de o grindă, anume făcută, iar capul îi spînzura deasupra unei căzi cu apă și a început a-i curge din gură venin.

„Amu, dezbracă-te și tu!", strigă armanul la altul. S-a dezbracat și celalalt și s-a pus jos; a venit șerpele și l-a mușcat și a făcut și cu el așa.

A venit rîndul celui al treilea. S-a dezbracat și s-a culcat. Dă drumul șerpelui – nu-l mușcă. Scoate alt șerpe flămînd – nu-l mușcă nici acela. Deschide o ladă mai mică – cînd a ieșit un șerpe roș, gros cît mîna, și a țîșnit ca săgeata drept la om... Îl cearcă în toate părțile trupului, prin gură, pe sub limbă, pe la urechi, dar nu găsește loc de mușcat; nu era bun de otravă.

„Ai noroc, zice armanul, scoală-te!" I-a dat 100 de lei și s-a dus.

Cum a scapat, omul a început a povesti în toate părțile ce i s-a întîmplat. S-au dus oamenii cu putere și au găsit toate așa și l-au omorît pe arman.

Acuma, iată cum făcea otrava: din veninul ce curgea în cadă, bracul se așeza la fund, iar deasupra apei se ridica niște spumă; aceea spumă era otravă. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

*

De ce te temi, de aceea nu scapi!

Era odată un om; el zicea că de nimică nu să teme decît „să nu-l muște șerpele, să nu cadă de pe copac și să nu se înece".

A mers el odată la pădure și căuta pui de grauri – sînt așa buni de mîncat și mărișori cît puiul. – Cată el cît cată, da era un copac plecat peste o baltă; se suie în copacul acela, în copac era o bortă. Cînd bagă mîna, îl mușcă un șerpe ce era acolo; de frică, cade de pe copac în baltă și se îneacă.

Și iată că, de ce s-a temut, de aceea n-a scapat.

Dumitru Grigorașciuc, Mahala

E. Descîntece de șerpe

Cînd un șerpe a mușcat pe un om sau pe o vită, cel mușcat să se silească degrabă să beie apă păn' a nu fi băut șerpele, căci el, cum mușcă, aleargă la părău să beie apă și atunci omul cel mușcat trebuie să moară, dar de bea omul înainte de șerpe, șerpele crapă și omul scapă. *Vasile Jemna, Cernăuți*

Sus tună, fulgeră,
Jos pică negură, păcură;
Păcură pestriță de peliță;
Pelița de carne,
Carnea de os,
Să fie de folos.
Cine a adus vestea
Să-i meargă povestea!

Anița Smolinciuc, Horecea

Sus în ceri tună,
Pe pămînt fulgeră.
Istrița, pestriță,
Lipită de peliță.
Carnea de os,
Să fie de folos.
Liliac, tiriac,
Să fie de leac!

Maria Cocia, Voloca

Descîntecul îl spui repede, într-un duh, de 9 ori – să nu te răsufli – descînți cu răchită în apă. *Anița Smolinciuc, Horecea*

Iai trei fire de iarbă de la părău și descînți în apă neîncepută, cu iarbă, în cruciși:

Lestriță albă,
Lestriță neagră,
Lestriță pestriță.
Pelița-i de carne,
Carnea de os,
Veninul să curgă în jos,
N. să rămîie sănătos.

După ce-l speli, pui iarba la rană. *D-na Panoria Petrașescul, Camina*

Mai întăi, să spune ca mai sus. Apoi:

A ieșit bourul negru
Din munte,

De unde a mușcat,
Venin n-a lasat,
Curat sănătos a rămas,
După cum Dumnezeu l-a dat.

Se descîntă cu trei fire de iarbă crescută în gard și cu apă neîncepută și se spală rana. *Siret*

Altele descîntă cu trei fire de paie.

*

Dediță pestriță,
Pielea ț-ai pișcat,
Pielcica ți s-a umflat.
Iarbă din gard ț-am descîntat,
Ouăle în șerpe au crapat.

Descînți cu iarbă din gard, 9 fire, descînți de 9 ori, frămînți iarba în apă și te speli și trece. *Victoria Cocriș, Botoșani*

*

Dacă a mușcat un șerpe vaca, alergi la femeia ce descîntă și de la ușă zici: „A mușcat șerpele vaca!" (Ziua bună nu se dă.) Femeia ce descîntă nu face nimic alta decît la minut zice din gură:

Nistriță bistriță,
Os din os,
Să fie de folos.

De trei ori; apoi bate cu mîna de trei ori pe pămînt, o dată cu palma, a doua oară întoarce mîna și bate cu dosul și a treia oară iar cu palma, zicînd:

Descîntecul de la mine,
Leacul, Doamne, de la tine.
Dihania să crăpe,
Iar vaca să fie sănătoasă.

Și poate să fie vaca mușcată tocmai în alt sat, că merge descîntecul pe pămînt pănă acolo și șerpele trebuie să crăpe, iar vaca scapă. *Catrina Olănița, Broscăuți*

De șerpe, e bine să afumi cu frunze sau rădăcină uscată de mutătoare. *Voloca*

*

A mușcat țînțare pe mînzare,
În păr, din păr,
În piele, din piele;
Din piele în bîrdahan,
Din bîrdahan în rărunchi,
Din rărunchi în inimă,
Din inimă în plămăi,
Să curgă apa,

Să vie vestea,
Să rămîie Huluba curată, luminată,
Din ist ceas, din astă dată.

Se descîntă în apă cu 12 mlădițe de rachită sau alun.

D-na Maria Reus, Broscăuți

*

Descîntec din Costîna

Ediță pestriță
De pintre garduri,
Cine ț-a adus vestea
Să-ți beie apa,
Iar pe gîndacul
Să-l ieie dracul,
Și umflăturei
Să-i fie leacul.

De la d-l profesor Vasile Bumbac, Suceava

F. Cucostîrcul. De ce sînt șerpii
Din ce s-a făcut cucostîrcul

Cucostîrcul e din om. Zice că Dumnezeu, după ce a făcut lumea, a adunat toate jingăniile neprincioase omului: șerpi, șopîrle, chifterițe și le-a pus într-un sac și le-a dat unui om să-l arunce în mare, dar i-a spus că nu cumva să dezlege sacul și să se uite într-însul.

Omul a mers. Cînd pe malul apei gîndește: „De ce să nu mă uit să văd și eu ce-i acolo?" Și a dezlegat sacul; pe loc au început a ieși toate jivinile celea afară și el, de spaimă, a aruncat sacul și a fugit. Atunci Dumnezeu i-a zis: „Vezi, eu am vrut să curăț lumea de gîngănii, ca să fie oamenilor bine de trăit, și tu ce-ai făcut! De-amu, tu ai să le curăți pe toate și, pănă ce nu le-i găti de cules, n-ai să te faci om" și l-a făcut cucostîrc și de aceea cucostîrcul culege șerpi, șopîrle de prin bahne, de unde sînt. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Zice că Dumnezeu a fost strîns toate dihăniile și le-a pus în două lăzi și le-a dat la un om și la o femeie să le ducă și să le arunce în apă, ca să fie oamenilor bine pe lume. D-apoi dacă tot femeia... a fost de la început pricina că a greșit omul și va fi cît va trăi! – Ea a zis: „Omule, oare ce ne-a dat Dumnezeu să ducem în lăzile acestea? Poate-s bani, ian hai să căutăm!" A deschis lada ei și au ieșit toate jingăniile afară, da a lui a aruncat-o în apă. Și Dumnezeu, pentru că n-au ascultat, i-a făcut cucostîrci. Și să te uiți de departe cînd îi vezi, că parcă-s femei; în sus au cămeși albe, da în jos cătrință, ca femeile. *Dumitraș Grigorașciuc, Mahala*

Cucostîrcul e din soldat, el are uniformă.

Cucostîrcul e din dascăl, l-a chemat Constantin. *Botoșani*

Cucostîrcul își are zilele lui, în mart, s-a văzut la Dochia. Cînd vin cocostîrcii, totdeauna ninge.

Cucostîrci cînd vezi întăi, de vezi mai mulți, ești în societate tot anul, de vezi numai unul, ești singur, de vezi păreche, ești cu păreche.

General

Cucostîrcii au diamant în cuibul lor. Cuibul de cucostîrc e bun de afumat unde este moroi. *Raruca Sorocean, Ropcea*

Carnea de cucostîrc e bună de „cordea", cine are în pîntece.

La casa unde cucostîrcul își face cuib, merge tare bine; numai cît să nu-i strice cuibul, căci aduce foc și aprinde casa.

De omori un cucostîrc, alt cucostîrc îți aprinde casa.

Un om a stricat cuibul și a aruncat ouăle și i-a perit o pereche de boi și o vacă.

Cucostîrc cînd vezi întăi, să-i zici „veselule", că el îți zice: „Să-ți fie lumea veselă!" E pacat să-i zici pe nume.

Ecaterina Pantea, Mihalcea

Cucostîrc de visezi, e barbat.

Cucostîrc dacă visează fata, că zboară păreche, se mărită.

Botoșani

*

Cocostîrc, cocostîrc,
N-ai văzut pe mama-n tîrg? *Botoșani*

*

Cocostîrc, stîrc,
Mînă baba-n tîrg,
Să cumpere mere, pere,
Nuci, alune,
Ce-a găsi.
Vin acasă,
Sfîr pe masă...
Mîncă, dragă jupîneasă. *D-na Ana Onicescu, Botoșani*

*

Cimilitură:

Pana cucostîrcului
Bate fața tîrgului.
(*Clopotul*)

*

G. Șerpii s-au dus cu corabia etc.

Șerpi, Doamne ferește, cît erau de mulți în ținuturile acestea! Dar au avut ei județ între dînșii și s-au sfătuit să se strîngă cu toții și să se ducă în toată lumea, să se împrăștie. Și au pornit ei, că pe drumul împărătesc, cît e de lat și de lung, erau numai șerpi; măturau locul. Da înaintea lor mergea cu capul în sus un balaur. Au mers ei așa, până au ajuns la mare; acolo erau corăbii și oamenii, cînd i-au văzut, au vrut să fugă. Da șerpele cel mare a vorbit la ei: „N-aveți grije, nu vă temeți că nu v-or mușca, treceți-ne, mă rog, în ceea parte!" Ș-au întrat toți în corăbii și s-au pus căpiță deoparte de oameni și cînd au ieșit la mal, au ieșit tot pe departe, să nu se teamă oamenii, căci acel mare așa le-a zis.

Și de atunci, nu-s atîția șerpi prin ținuturile noastre, da înainte, Doamne ferește ce era! Să fi rămas, n-ar fi putut îmbla oamenii.

Toader Cojocariu, țigan din Broscăuți

Balaurul ce cîntă

Demult zice că erau o mulțime de balauri pe lume; oamenii îmblau în catalige, ca să nu-i muște. Și care flecău cînta frumos din frunză, balaurul se suia pe copac să vadă unde-i, ca să-l mănînce, de ciudă că cîntă mai frumos decît dînsul, că și el cînta. Dară omul fugea și nu-l prindea. *Dumitru Grigorașciuc, Mahala*

Gerul zice că ar fi fost mai tare, dar l-a mușcat un șerpe de deget. Zice că era o movilă unde erau mulți șerpi și el s-a pus să curățească, că nu putea trece oamenii pe acolo, ș-a făcut pe movila ceea o mănăstire.

(Povestitoarea era foarte bătrînă și uita degrabă ce spunea. A doua zi, mi-a spus că pe vînt l-a mușcat șerpele de deget.)

Maria Galațanca, Botoșani

H. Nazdravanul

Un om era odată nazdravan, mîncase șerpe alb și știa tot ce-i pe lume și chiar limba păsărilor ș-a dobitoacelor. Odată venea el calare cu femeia lui de la un drum, da calul lui zice către iapa pe care mergea femeia lui: „Hai mai repede, inca eu ce repede merg!" „Tu mergi repede, îi zice iapa, că tu duci numai cât un suflet cu tine, da eu duc trei: pe stăpîna mea, copilul dintr-însa și mînzul din mine." Atunci el a dat un hohot! „Ce rîzi, barbate?", zice femeia. „Ia, rîd și eu." „Ce rîzi, spune-mi, să știu și eu." „Ț-aș spune, dar nu să poate să-ți spun." „Ha, ha, tu ai pe alta și amu rîzi că ț-ai adus aminte." El începe a să jura. Ea nu-l crede, musai trebui să-i spuie și pace. „Eu ț-oi spune, zice barbatul, dar să știi că, cum ț-oi spune, trebui să mor." Au ajuns ei acasă. Ea una și una ca să-i spuie. I-a zis el că să-i puie de scăldătoare, să fie totul gata cînd are să moară; – ea i-a pus. Da vine cucoșul în tindă și zice: „Prost mai ești, stăpîne, tu ai numai o femeie și vrai să spui drept, da eu am 20 și pe toate le amăgesc c-un grăunte. Ia dă femeiei tale o bataie și nu te-a mai întreba!" Ș-a luat barbatul sama că bine-l învață cucoșul; la ce să-și deie viața pentru dînsa, dacă ea vrea ca el să moară, ș-a apucat-o la bătut, c-a zis că așa trebuie să facă înainte de a-i spune; păn' ce femeia a zis că nu vra să mai știe nimic, numai s-o lese; – și astfel cucoșul l-a scapat. – Cucoșul l-a învațat pe barbat minte să bată femeia. *Ion Pisarciuc, Roșa*

*

Cum poți fi nazdravan

Odată un om s-a dus în pădure după lemne și s-a aprins pădurea, da erau niște movili de vreascuri și s-au fost aprins și acelea. Numai ce vede în vîrful unei movile un șerpe cum se zvîrcolea. Omul ia și întinde o prăjină la șerpe ca să-l scoată, că i-a fost milă; șerpele s-a învălătucit de băț și spre dînsul El atunci a aruncat bățul și la fugă; da șerpele nu se lasa, fuge și el. „Ian stăi, omule, nu fugi, mi-ai făcut tu un bine că m-ai scos de la moarte, vrau să-ți fac și eu ție!" Omul stă. – „Cască gura", îi zice șerpele. Omul s-a spăriat. „De amu îmi întră în gură", gîndește el. Șerpele s-a rădicat și i-a suflat în gură de trei ori și-i zice: „Du-te!" El a ramas nazdravan.

Omul merge acasă și s-apucă de făcut ocoale. A doua zi dimineață, ocoalele, pline de vite. Da femeia începe a-l hui de unde le are. El zice că Dumnezeu i le-a dat.

Amu, el era boier. Se ia într-o zi cu trăsura și cu femeia alăturea și pornește undeva; dar era cam vînt și florile se plecau și se întrolocau între ele. El se uită și începe a rîde. Îl întreabă femeia că să-i spuie numaidecît de ce rîde? El îi spune că rîde de aceea, că florile se pupă. Mai merge și trece pe sub o pădure; aude cum se sfădeau două paseri pe un copac scorburos. Una spunea că a ei sînt banii cei din scorbură, alta că a ei. El aude și merge și ia banii din copac. Femeia, numaidecît ca să-i spuie și ei de unde știe el toate acestea așa de bine? „Nu ț-oi spune, zice omul, că de ț-oi spune, voi muri!" „Ba să-mi spui!"

S-au înturnat ei acasă și i-a spus și a murit. Ș-apoi? Ea ce folos a avut din aceea, că nici ea nimic n-a știut și omul i-a murit!...

Nazdravan zice că-i acela care are piatra cea scumpă sub limbă, ce o poartă sub limbă șerpele. *Dumitru Grigorașciuc, Mahala*

I. Medicina. De ce mănîncă cînele iarbă

Cînele s-a jeluit la șerpe că-l doare capul. „Du-te și mănîncă iarbă de aceea, că ț-a trece", îi zice șerpele. (Așa o iarbă lungă ca mohorul) „Dar și pe mine mă doare capul, da eu ce să fac?" – „Pe tine dacă te

doare, ieși la drum, că te va lecui cineva", răspunde cînele. (Va veni omul și-l va ucide.)

Șerpele l-a învățat bine pe cîne, nu cum cînele pe dînsul. Și cînele– ați văzut cum mănîncă iarbă de aceea? Atunci pe dînsul îl doare capul. *Domnica Culincu, țigancă, Mihalcea*

Doctoresele

Zice că florile vorbesc și toate buruienile; cînd te duci pe cîmp, e așa frumos, cine le știe limba lor! Una spune că e bună de asta, alta de asta. Una zice: „Ia-mă, că eu sînt pentru dragoste!" Da alta zice: „Ia-mă pe mine, că eu sînt pentru cinste!", da alta că-i de noroc. Alta spune: „Ia-mă pe mine, că bani mulți vei avea!" Și de boale, de leacuri, de toate spun și se îmbie. Numai trebuie să pricepi limba lor!

Șerpe alb zice că dacă mănînci, îndată știi tot ce vorbesc. Șerpele alb se găsește la alun alb.

Un boier odată a zis bucatariului să-i frigă șerpe alb, da i-a zis că nu cumva să guste. Bucătariul a gîndit: „Dacă poate mînca boieriul, de ce să nu mănînc și eu?" A mîncat și el și a mîncat și boierul și s-au dus amîndoi pe cîmp. Mai mare-ți era dragul să asculți cum vorbeau florile! Boierul a cunoscut că el înțălege și i-a zis: „Ai gustat!" – „N-am gustat, cucoane!" Atunci boieriul a rupt o buruiană și i-a dat pe la nas și îndată n-a mai știut nimică.

Ionașeni, județul Botoșani

În Costîna, era o femeie bătrînă, zice că era turcoaică, și ea mîncase șerpe alb; dară și lecuitoare ca dînsa nu mai era. Să fi fost boala cît de grea: ologi ce pătimeau de ani sau și or de ce ar fi fost bolnavi oamenii, îi scotea de la moarte. Care nu mai avea nădejde de la doftori mergea la ea și trebuia să-l deie sănătos! Ea mergea pe cîmp, prin rîpi, pe maluri și strîngea la buruiene și toate buruienele le știa care de ce-i bună, pentru că înțelegea limba lor.

Mărul cel de viață lungă

Toate cele vorbesc – și pămîntul, și copacii, și buruienile, și apa, toate; numai cît cine le înțelege?

Era zice că un boieri și a poruncit la argat să-i fiarbă de 7 ori în 7 ape șerpe alb, dar să nu guste. El a gustat întăi și-a înțeles toate limbele; da boierul n-a înțăles nimică, fiindcă a gustat după el. Cum a mîncat bucatariul, îndată a știut limba păserilor. Dar la cucoana ceea s-a fost prăpădit un inel, a fost căzut de pe fereastă și l-a înghițit o rață. Cucoana gîndea că i l-a luat cineva și punea napaste pe slugi, le chinuia... Inelul era foarte scump și a fost făgăduit o mulțime de bani aceluia ce-l va găsi. Cînd au mers rețele la mîncare, a auzit bucatariul cum vorbea rața ceea ce-a înghițit inelul că i-i tare greu. „Nu ț-a fi nimică", îi zice altă rață. El a pus de a prins rața, a tăiat-o, a luat inelul și l-a dus cucoanei. Cucoana, de mare bucurie, i-a dăruit un cal; el a luat calul și s-a dus în lume. Pe drum, a întălnit o oaste de furnici și împărăteasa furnicilor l-a rugat să nu-i calce oastea, să se deie în lături, și ficiorul s-a dat. Furnica a scos o aripă, i-a dat-o și i-a spus că, dacă-i va trebui ceva, să gîndească la ea și îndată va veni.

A mers el, a mers, vede un pește în iarbă cum se zvîrcolea; el l-a dat în mare. Peștele i-a dat un solz de a lui și i-a zis ca și furnica.

Mai merge el, mai merge, vede doi corbi mici, pui – și doi bătrîni; cei bătrîni îi alungau pe cei mici să se hrănească singuri și ei țipau. El a luat și li-a taiat calul său ca să aibă ce mînca și s-a dus pe jos.

A mai mers ș-a dat de un tîrg. Acolo era un împarat, care zicea că după acela va da fata, care-i va face trei lucruri. A mers și el să-și cerce norocul. Împaratul a poruncit de au varsat un sac de mac și i-au dat lui termin păn' a doua zi să-l aleagă fir de fir. El a scos aripa cea de furnică și furnicile au venit și tot macul, până în ziuă, a fost ales.

A doua zi, împaratul a aruncat inelul fetei lui în mare, ca el să-l găsească. A scos solzul și a venit peștele, care i-a găsit inelul.

A treia zi, i-a zis împaratul că de-i va aduce mărul cel de viață lungă, îi dă fata. El avea penele de corb și cum a gîndit, corbii s-au dus și i-au adus mărul, de i l-a dat împaratului, iar împaratul i-a dat fata și l-a pus pe ginerile său împarat.

D-ra Cleonica Tușinschi, Mihalcea

Cum se poate preface omul în alt chip

Ca să te prefaci în alt chip de cum ești, mai tînăr or mai bătrîn, să ai altă față, să te faci cum vrei – să fierbi șerpe și să zici niște cuvinte și, de la a treia bucățică, cînd îi înghiți-o, începi a te schimba. Atunci se strîng toți șerpii și vrau să te muște, dar nu pot, căci ești de feliul lor. *Roșa*

Dacă te ungi cu untură de șerpe, de arici și de bursuc, te schimbi în ce vrei; cu de aceasta se ung strigoaicele.

Untură de șerpe se poate capata, dacă știi în ce copac e șerpele, să-i dai foc pimprejur și să astupi, să nu poată el scapa – El atunci așa șuieră, de te ia groaza...

Preminte Solomon

Preminte Solomon, după ce a fost blastamat și alungat de mumă-sa, pentru ocara ce i-a făcut, împaratul a trimis oameni să-l caute și să-l aducă ca să-l pedepsască și au făcut mai multe încercări, doar l-ar putea capata, până ce la urmă au făcut un pod, pe care, cînd va calca el cu călcăiul, să cadă sub pod. Astfel, l-au prins și l-au însamnat pe frunte ca să nu-l prăpădească; dar el, pe cînd dormeau

ei, a făcut singur din lemn o boia neagră, că pe toți i-a însamnat de nu s-au mai șters, iar el a fugit.

Preminte Solomon multe a făcut. El avea o buruiană care, dacă ar fi băut cineva, să făcea din bătrîn tînăr și mai mult nu mai îmbătrînea – și multe altele; aceea ce-a aratat el ș-a învațat pe prietenul său, care să află scris pe icoană la spițerie, nu e nici a zecea parte din cîte știa el; și le-ar fi spus toate, dar dacă a văzut că fac oamenii așa cu el, de ciudă, a luat lădița cu plantele și leacurile cele minunate și le-a aruncat pe apă. *De la Petrea Beicu, Mihalcea*

§ 3. Ziua Crucei (14 septembre)

Ziua Crucei e sărbătoarea cea mai mare, că ea-i arma cea mai puternică a Domnului Hristos și a omului; din pricină că avem cruce, dracul nu să poate apropia de noi, că-l frige. În ziua aceasta să postește; unii nu mănîncă deloc, precum nici vinerea ce cade înainte; iar alții mănîncă de post 3 zile înainte.

În Botoșani, un barbat îmi spunea că aceasta e singura zi în an în care el nu pune în gură nimic și sf. zi pe el îl ține sănătos și în putere, de să poate hrăni. *Toader Clim*

În ziua de Ziua Crucei, vorbesc toate florile, le pare rău că să usucă. *Tomnatic, în Ardeal*

În Moldova, în ziua aceasta, credincioșii aduc la biserică foarte multe flori și pun împrejurul crucei. Preotul, după ce termină sf. slujbă, rădică crucea ș-o închină în cele patru părți, iar o dată în mijloc, apoi ia un buchet și să duce în altari ș-atunci poporul aleargă care mai de care, să apuce mai întăi flori (Vezi *busuiocul*, vol. I, p. 109-111.)

Buruiene, flori și tot felul de poame aduc oamenii în toate părțile, în ziua de Ziua Crucei la biserică, ca să le sfințească, căci sînt lecuitoare, pentru orce. Sînt bune de durere de cap, de durere de dinți, de umflătură; să te afumi, să te lai etc. Bozul e bun de sclintit, de bataie. În această zi, să lipește, ca și de Sf. Ghiorghe și ca și de Stratenie, o baligă de vită în gard. E bună să afumi roiul, că nu fuge, precum și pentru umflătură, bube, giunghi, sclintitură, durere de dinți, cap, durere de urechi etc.

Perjile de la Ziua Crucei sînt bune pentru durere de cap, dinți, umflătură la om și la vită, să se afume; pentru gîlci, precum și mîțișorii de la Florii etc.

De Ziua Crucei să iai cu gura 9 perje din copac și cînd te doare capul, să fierbi 2 și să le pui la cap, că-ți trece; tot astfel și cînd ți să dezvălește mîna.

Asemenea, iai și 9 nuci și, pisînd, le pui la reumatism. *Maria Gabora, Stănești*

Nucele de la Ziua Crucei sînt bune de „os mort", să frămîntă în gură și să unge osul. *Ropcea*

În ziua aceasta, să iai cu gura o perjă și să te speli; pentru guri, cînd te vorbesc oamenii. *Mihalcea*

De Ziua Crucei, nu să mănîncă nimic ce are cruce: usturoi, nucă, perjă, pește (că are cruce în cap); întocmai precum și de Sf. Ioan, nu să mănîncă nimică ce are cap.

Ziua Crucei și Tăierea Capului Sf. Ioan să țin pentru durere de cap.

Florile de la Ziua Crucei și Sînziene (Nașterea Sf. Ion) sînt bune să le pui sub streșnă de tun, căci fuge tunul. *Ropcea*

Dacă tună după Ziua Crucei, e semn că va fi toamna lungă.

Care pom n-a rodit, să pui în ziua de Ziua Crucei curpeni de pepeni pe el, că la anul rodește.

După Ziua Crucei, dacă găsești fragi, să nu mănînci, căci e pacat; aceia sînt ai morților. *Broscăuți*

După Ziua Crucei, dacă găsești șerpe, n-ai voie să-l omori. Șerpii numai păn' la Ziua Crucei să pot omorî, pe urmă e pacat, căci le vine timpul să se ascundă iar în pămînt; dar păn' atuncea au avut slobod de la Dumnezeu ca să umble prin lume.

În ziua de Ziua Crucei, întră toate dihăniele în pămînt și care șerpe a mușcat pe cineva, om sau vită, pe acela nu-l primește pămîntul să între înapoi și umblă rătăcind în toate părțile, iese la drum să-l omoare. *General*

În Broscăuți, în ziua aceasta a șerpilor, n-ar lua un băț de jos sau vro creangă din pădure, Doamne ferește, să tem de șerpi, că vin la casă.

Sufletul

Odată un om a mers în pădure să caute păstrăvi de acei de copaci, nu pești, ci „rînză" – cum zice că era de demult, poate cînd s-a făcut lumea – ș-a căzut în groapa șerpilor. – Era de Ziua Crucei, atunci cînd întră ei. – Acolo zice că era un balaur mai mare și-i ducea pe toți șerpii la un părău la apă și-l ducea și pe dînsul. Aveau ei nu-ș ce de mîncare, dară omul acela nu putea mînca.

Femeia lui acasă gîndea că-i mort, și-i tot făcea praznice și abur de acela venea la dînsul și el cu aburul se sătura. Cînd a fost de 40 de Sfinți, a ieșit balaurul cel mare afară să vadă cum e: de nu-i frig. Da omul se temea, gîndea: „De amu, cînd va veni, mă mănîncă!" El a venit și nu i-a făcut nimică.

De Sf. Alexi i-a scos pe toți afară și i-a zis și omului: „Suie-te pe mine", și l-a scos și pe om la lume, da era în alt sat. A mers o

săptămînă, pănă ce-a dat de satul lui, și zice că primăvara s-a jupit și de pe dînsul pielea, așa ca de pe șerpi.

Dumitraș Grigorașciuc, Mahala

Unii zic că de 40 de Sfinți să nu iai băț în mînă, că atunci iese șerpii.

De Ziua Crucei se închide pămîntul.

Dacă are cineva friguri și nu s-a lecuit păn' la Ziua-Crucei – cînd să închide pămîntul, să închid și frigurile în acela și nu se mai lecuiește păn' la anul.

De Ziua Crucei, merg toate păserile, să călătoresc de la noi și vin tocmai primăvara.

Dacă vrai să nu-ți mănînce uliul păserile și să nu piară de boale, să ții ziua a doua după Ziua Crucei, care oamenii zic că e a Sf-lui Macovei; în carte însă stă scris Sf. Nichita.

D-na Maria Stavrat, Botoșani

În Măzănăești, în ziua de Ziua Crucei, să fac praznice și duc pom la biserică, pentru morți.

În ziua de Ziua Crucei, să scutur nucile. (Cîntece despre nuc și plecare se vor vedea.)

(Asemenea, și cîntecele unde crucea însamnă sfârșitul unui lucru, precum e vol. II, p. 165, sau plecarea.)

Soldații înrolați primavara în cîntece zic:

„Iată, vine Ziua Crucei,
Eu ca mîne că m-oi duce."

Slujba de Ziua Crucei

Un cioban a voit să meargă de Ziua Crucei la biserică și a întărziat. Întălnește pe un prieten: „Valeu, zice ciobanul, tare îmi pare rău că n-am ascultat astăzi slujba!" „Am ascultat-o eu și pentru tine", zice acela. „Ai ascultat-o? Dar să-ți plătesc!" Și scoate cîțiva creițari și-i plătește. De acolo, s-a dus înainte în sat. Cînd s-a înturnat, prietenul lui era spînzurat – pentru că a fost spus minciuni!

Ion Pisarciuc, Roșa

Un om avea un băiet și lui așa-i era scris că, cînd va fi de atîția ani, să moară de pușcă. Omul era foarte suparat și, după ce a crescut băietul mărișor, i-a spus ce-l așteaptă. Băietul, cum a auzit, a început a să ruga la Dumnezeu și, în toată duminica și sărbătoarea, mergea la biserică. Iată că a venit ziua cînd trebuia să fie împușcat, dar el a fost uitat, nu să mai gîndea la asta și, tocmai în ziua ceea, n-a mers la biserică. Mergînd el așa pe drum, întălnește un bătrîn găfîind. „Da ce ești așa de obosit, moșule?" „Ia, am fost la biserică ș-așa m-am trudit, că mai bine nu mergeam." „Dacă-ți pare greu, vinde-mi mie truda d-tale de astăzi; că eu tot n-am putut merge la biserică." „Ț-o vînd" și scoate și-i dă un galbăn. Abia a mers cîțiva pași și numai ce aude în urmă o împușcătură: boaf! Să întoarnă și să uită... vede pe omul care-i vînduse slujba tăvălindu-se în sînge... Împușcătura ce era hotărîtă pentru el l-a omorît pe celalalt, dar să nu fi cumparat mersul la biserică de la dînsul, tot îl omorea.

De la d-l Vasile Săbiuță, Botoșani

Un împarat n-avuse copii și iată că-i dă Dumnezeu un ficior. La nașterea lui i-au căutat în stele și i s-a spus că, cînd va fi de 15 ani, are să moară de tun. Împaratul a făcut o pivniță în pămînt, de piatră și fier, și drumul până acolo totul lucrat în piatră și fier, ca să să ascundă în acea zi. Iată că a venit ziua. Băietul n-a vrut să să ducă în tainiță, a spus că de ochiul lui Dumnezeu el nu e vrednic să să ascundă și dacă-i va fi să moară, moartea orișiunde-l va găsi. Ce-l rugau părinții și plîngeau, el nu vra. Ceriul s-a fost întunecat de nouri, a fost început să tune și să trăsnească îngrozitor, el ș-a luat o manta și s-a pus în mijocul ogrăzii pe un scaun și cînd a început a trăsni în pivniță, a sfarmat-o cu totul, s-a scos toată piatra afară, iar băietului nu i-a fost nimic. „Vezi, tată, te vei mai ascunde altă dată de puterea lui Dumnezeu? Nu mai bine am făcut eu?!" *Idem*

§ 4. Alunul

Alunu-i cumătru cu șerpele; s-a văzut. *Roșa*

La alun alb, găsești șerpe alb.

Floarea de alun e bună întocmai așa ca și floarea papurei; ea la 12 ceasuri noaptea înflorește, dar e foarte mică; de-o ai, poți să știi tot ce-i pe lume, ești nazdravan, avut etc. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Cu nuiele de alun să face de dragoste, sorocindu-l și chemînd cu 3 smicele din 4 părți, ca să vie iubitul.

Cu nuia de alun, se bate în ulcică, de adus pe sus ibovnicul.

Pe nuia de alun, vine calare cel adus.

„Noi" de alun sînt buni de leacuri, de ologeală.

S-a văzut mana la vaci, vol. II, p. 177-178.

Ca să vie mana la vaci, să fie smîntînă multă, iai păn' a nu răsări soarele 9 mlădițe de alun din 9 locuri și opărești oalele cu ele.

Camena

Dacă ai bube, să iai un băț de alun, îi faci atîtea crăpături cîte bube ai și îl arunci cu un creițari sub un pod, că să duc bubele, pier.

Mihalcea

A mînca alune se crede că e foarte sănătos; alune și nuci. Alunele se crede că sînt bune de dat la lehuze. De aceea sînt turcii tari, că mănîncă alune. *Roșa*

Cînd e cineva sănătos, să zice că e ca aluna.

Dacă tună de Sf. Petru, nuci și alune în anul acela nu-s.

Alunele cele mai bune sînt acelea ce să coc tocmai de Ziua Crucei, dar pe acelea noi nu le căpătăm, căci le mănîncă veverițile.

*

Cîntece

Alunel cu-alune multe
Și bădița cu-a lui mîndre,
Păn' ajunge pe la toate,
I să face miez de noapte,
Păn' ajunge și la mine,
I să face ziua bine,
Îmi trece dorul de tine.
Mă visez în vis cu tine,
Mă trezesc, tu nicăire,
Strîng pernuța lîngă mine
Și-mi trece dorul de tine...

(Despre alun, să va mai vedea la cîntece, leacuri etc.)

*

Frunză verde trei alune,
Lung îi drumu-n ceea lume,
Lung îi, lung îi și cotit,
Cine-a mers n-a mai venit!...

Partea IV

APA

Cap. I

Iarna. Omătul. Ploaia. Curcubeul Ovidenia. Sîmbăta. Joia. Băutura Iordanul. Sf. Ioan. Trif și Stratenia Șoarecii. Ursul

§ 1. Strigoaicele. – Piatra. Ploaia. Bruma

Strigoaicele-s femei care știu a lua mana de la vaci, știu a înturna ploaia; ele au coadă. Sînt boieri cari le cunosc, cum te cunosc eu pe d-ta, și le plătesc să alunge piatra de pe moșia lor. Ea atunci merge la altul și întreabă cît îi dă s-o alunge și de la el. Acela poate nu crede și zice: „Pe mine m-a păzi Dumnezeu!" Atunci ea nu zice nimică, numai cum vine nourul și merge așa nu tare pe sus, face cu mîna și acolo piatră să lasă. Și poate să fie un ogor alăturea cu altul și pe unul să nu pice piatră, iar pe altul să stea de o palmă.

Gh. Botezat, Roșa

Cînd nu plouă într-un sat, se știe că strigoaicele au legat ploaia; ele fac neguțitorie cu jidanii și cu boierii. Atunci, vornicii de prin sate scot cu jandari oamenii la scaldat și care a fi să fie strigoi, cum se bagă în apă, cum plouă. Cel care-i strigoi nu se îneacă; plutește pe deasupra apei.

Cînd mor strigoaicele, plouă cîte două săptămîni.

O femeie din Voloca, grasă și frumoasă, că n-ar fi gîndit nime că-i strigoaică, luase bani de la un boieri din tîrg, să facă secetă. La toți oamenii era pămîntul ca piatra, că nu puteau prăși, ba nici rouă pe pînea lor nu era, dar la dînsa dimineața curgea roua de pe strujan, că era ud pămîntul și păpușoii erau în spic.

Oamenii au fost bagat de samă că cineva din sat nu e curat; au prins-o ș-au pus pe o femeie s-o caute; ș-a găsit că avea coadă și încă

cu păr lung și negru pe ea. Strigoaica s-a rugat de femeie să spuie că a găsit-o curată, dar femeia n-a vrut să spuie minciuni. Oamenii, ca s-o mai cerce, au aruncat-o într-un iaz și nu s-a înecat, plutea pe deasupra. Atunci i-au spus că să facă să ploaie, că de nu, îi leagă o piatră de gît ș-o vor îneca; ș-așa o bătaie i-au dat!...

Păn' a doua zi, a fost o ploaie, că curgeau părăiele, numai pe grădina ei nu! *Marghioala Covalița, Camena*

Strigoii se fac unde sînt 7 fete sau 7 băiați în șir; unul dintre aceia trebuie să fie strigoi. *Elena Braha, Mihalcea*

Coada strigoaicelor e cu păr, se cheamă „costroș". Pe strigoaice le trage coada spre apă. Odată, la un părău, o femeie a dus-o pe alta în spate s-o treacă, da aceea era strigoaică și cît pe ce era să se înece acea ce o ducea; o trăgea coada aceleia în jos și cum a ieșit la mal, strigoaica a început a varsa o mulțime de apă. De ș-ar fi muiat coada, îndată ar fi plouat. *Ana Darie, Broscăuți*

Strigoaica, cît trăiește, are putere de oprește sau sloboade ploaia, grindina, ia mana pînei de pe cîmp, luîndu-ți cea dintăi brazdă cînd ari și aruncînd-o pe cîmpul ei. Atunci la nime nu va fi cîmpul așa de frumos; macar să-l grijească cît va vra. *Ion Arseni, Mihalcea*

Cînd nu plouă, pe care știi că-i strigoaică, s-o uzi cu apă și îndată plouă. *Camena*

Cari oameni sînt strigoi numai fac cu mîna și ploaia fuge. În Toporăuți, este o fată cu coadă; ea dacă vra să nu ploaie, merge de trei ori pe hotar, cînd vede că vin nourii și în satul lor nu plouă.

Odată niște oameni din Mihalcea au mers în pădure după lemne și au văzut într-un copac o femeie îmbracată până la brău în roș și cu un steag roș în mînă; amenința încoace și încolo. Aceea era strigoaică, alunga ploaia. Au luat și au dus-o la cănțălărie ș-au închis-o. Ea spunea că a trebuit să facă așa, căci a fost luat bani.

La o cărămidărie, era un strigoi; îl ținea anume ca să nu ploaie, să se poată usca cărămida, să fie tot vreme bună. Dară apoi, după ce a murit, nu putea lucra nimene pe locul lui, căci venea noaptea și strica lucrul, adecă lucra și el. *Mihalcea*

Spre Sf. Gheorghe, strigoaicele se adună cîte 12 la hotar și au pe una mai bătrînă, care le învață, le poruncește ce au să facă, și acolo dau sama ce au lucrat și se bat cu melițele, fac exercițiu ca soldații, țin război, joacă – și toate-s goale; atunci, de aceea se presoară mac în jurul vacelor, ca să nu le iaie strigoaicele mana. *Maria Braha, Mihalcea*

Strigoaicele, vidmele[1], sînt puse fiecare pe lucrul ei; una pe pîne, ia noaptea pe lună pînile de pe cîmp; alta pentru mană, alta să oprească ploile, să facă ger. Fiecare are altă treabă; sînt și de acele cari scîrție numai ușile noaptea, altele sînt puse pe curmeiele de la

1. „Vidme" se spune la strigoaice în limba ruteană.

juguri și pe propelele de la gard. Altele ling limba clopotului, altele smulg penele de pe toți cucoșii din sat și de la toate jivinele, să le ia mana, spre Sf. Gheorghe. *Ana Sava, Mihalcea.*

Unele strigoaice iau mana pînei, că e numai hlujanul gol, ș-o duc la stăpîna lor, altele iau ouăle de la găini, altele iau o ulcică de apă din părău și nu-i ploaie, ș-o duc lor. Fiecare are lucrul ei; pe fiecare o trimite stăpîna lor și trebuie să meargă. *Agafia Popovici, Mihalcea*

Spre Sf. Gheorghe, strigoaicele se bat la hotarul dintre două țări și care pe care se biruiește, acolo e anul mănos, iau ploaia și la celelalte e secetă.

Strigoaicele la lună noauă îmblă mai tare.

Un om avea femeie strigoaică. Odată el s-a făcut că doarme și s-a pus de păndă să vadă ce va face ea. Ea a adus într-o strachină de toate pînile și deasupra a pus cînepă și un ou și a făcut o turtă, amestecînd oul cu pînile, iar cu cînepa a învălit turta. Atunci s-a sculat barbatul și i-a dat o bataie și a dat turta pe apă și anul acela a fost pînile tare frumoase. Dar de ar fi dat-o în cuptiori, n-ar fi fost nimic, totul ar fi ars.

Cînd țin ele turta la udeală, plouă, dar de o țin pe cuptiori, e secetă. Lor le plătesc boierii, ca alții să n-aibă pîne, să cumpere și să vîndă ei cu preț. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Unei strigoaice odată, îi plătise jîdanii să facă să degere păpușoii la oameni și vro 5 ani de-a rîndul, după prașila a doua, da cîte o brumă de îngheța toate celea. La strigoaica ceea sta un argat și vedea că ea totdeauna făcea lapte cu pasat, dar lui nu-i da niciodată. Într-o noapte, pîndește el unde-a pus ea oala și merge să iaie; cînd pune mîna pe capac: lui îi îngheață mîna... Rădică capacul și îndată au început a îngheța ferestile și-n casă s-a făcut un frig!... El a fugit și s-a dus în șură și s-a culcat. A doua zi merge el cu stăpînul său, că și stăpînul dormise în șură; dă să deschidă ușa, nu poate, că în casă omătul era păn' în pod; da femeia și cu doi copii, țapeni! Au fost degerat. Pasatul acela era să-l toarne ea peste ogoare. După aceea nu mai avea cap vro femeie să meargă prin cîmp singură, căci vornicul îndată o închidea. *Ioana Lupașcu, Siret*

*

Strigoaica cal etc.

Era odată un covali și la covălie avea o calfă de ajutor. Calfa ceea în cîteva luni așa slăbise, că l-a rugat pe stăpînul său să-i dea drumul, că zicea că-i prea grea covălia pentru el. O babă a auzit și i-a spus să nu meargă, da să se stăpînească să nu doarmă cîteva nopți, că are să vadă cum vine stăpînă-sa cu un căpăstru la el să i-l puie în cap. Că ea îl face cal și umblă cu el pe unde vrea; el să nu să lese, da să-i apuce căpăstrul și să i-l puie ei în cap. El s-a pus de pîndă; ea tot să

codea ca să nu să culce, ba cu spalatul blidelor, ba cu una, ba cu alta, pînă tărziu. Calfa se făcea că horăiește; deodată vine la el cu un căpăstru și cînd dă să i-l puie-n cap, el i-l apucă iute din mînă și i-l pune ei în cap și deodată s-a făcut covălița iapă.

El s-a suit calare pe dînsa și l-a purtat prin toate părțile; a mers pe la hotare, a văzut cum să bat strigoaicele și făceau fel de fel de năzdrăvănii, ba pînă și pe baba ceea ce l-a învațat a văzut-o; și ea era acolo, și ea era strigoaică și avea ciudă pe asta. A văzut cum o mulțime de lumini tot să băteau și săreau în sus și-n jos – iar spre cîntatul cucoșilor, s-au întors acasă. El a luat iapa ș-a închis-o în grădină, apoi s-a dus de s-a culcat.

A doua zi îl trezește covaliul: scoală, scoală! El era trudit. – S-a sculat; – da aude cum o căuta stăpînul său pe covăliță și n-o putea găsi nicăieri. Se duce covaliul în grădină, vede o iapă că i-a fost sfarmat toată grădina. Îl întreabă pă calfă... El spune că-i a lui, zice c-a cumpărat-o, că vrea să fie negustor de lemne, și-l roagă pe stăpînul să-i ajute s-o potcovească. Au potcovit-o. – Calfa rîdea și se bucura de nu mai putea. Să duce el cu dînsa la pădure ș-aducea un car bun de lemne, pe urmă i-a scos căpăstrul și s-a făcut iar femeie cum era. Intră ea în casă, dar cu potcoave la mîni și la picioare. Întreabă covaliul ce-i asta? Atunci calfa i-a spus toate. Dar nici covaliul n-a mai căutat că are 10 copii și că i-i femeie; a pus ș-a ars-o chiar pe lemnele cele care le-a fost adus cu ea. *Ioana Lupașcu, Siret*

Strigoii au două inimi. Să fac din al 7-lea copil, unde sînt de-a rîndul 7 ficiori sau 7 fete. Ei nu mănîncă nici ceapă, nici usturoi și au coadă. Cît trăiesc, merg noaptea la lună nouă la hotar; iese pe cahlă la miezul nopței și să duc calare pe cociorvă de să bat cu melițele în loc de săbii, iar din gură tot zic: „Tai ni tai, tai ni tai", că altfel s-ar omorî. Niciodată să nu lași afară lopata, melița, că pe acelea să încalecă și să duc. Unsoarea strigoaicelor s-a văzut vol. II, p. 231.

Strigoiul, cînd merge noaptea, să poate preface în cal, în orșice. O femeie spunea că bunica ei era strigoaică și mergea noaptea. Să culcau amîndoi alăturea; cînd se trezea el, ea nu era lîngă dînsul! Odată a întrebat-o unde merge. „Trebuie să mă duc, a zis ea, să-mi fac treaba mea, căci altfel te-aș rupe pe tine!"

O femeie, odată, iar era strigoaică și barbatul ei nu știa nimică. Ea, cum adormea el, îl înconjura cu niște buruiene și dormea dus. Pe urmă, lua dintr-un hîrbuț ce-l ținea în cahlă niște farmeci, de să ungea pe sub urechi spre gît, lua melița și să ducea. Argatul a văzut-o, s-a uns și el ca dînsa, ș-a luat spanga de la pușcă și s-a dus și el unde mergea ea, la hotar. Acolo erau sute și mii, să băteau cu melițele, dar el a început a tăia cu spanga ș-a tăiet-o și pe dînsa. A doua zi în sat, una era fără nas, alta fără o mînă și care încotro să văitau. O vede omul acela și pe femeia lui toată tăiată. O întreabă ce-a pățit. Ea nu vra să spuie, dar argatul i-a spus tot.

Catrina Motoc, Mihalcea

Alta avea copil mic pe timpul acela, de Sf. Ghiorghe, cînd avea să meargă, și l-a trimes pe barbatul ei în loc. I-a dat un cuțitaș și i-a zis că să nu zică altfel decît: „tai și nu tai". El a zis: „tai și tai" și cum a venit acasă, a murit. *Aceeași*

În Mihalcea, este un jidan care are o fată strigoaică, și părinții o țîn așa de bine ș-o cruță, – n-ar pune nime mîna pe dînsa, Doamne ferește! Cînd au venit în sat, erau saraci lipiți pămîntului ș-acuma-s așa de bogați! Strigoaicele iau pentru dînsele mana și frumuseța de la toate celea și tot binele de la alții și-l iau lor.

Agafia Popovici, Mihalcea

Spre Paști și spre Sf. Gheorghe, strigoaicele merg de se bat cu dracii la hotar; atunci nu-i nici un drac pe pămînt, poți umbla toată noaptea fără grijă, că toți sînt acolo. *Vicov*

Strigoaicele merg la hotar și fac un foc mare și se fac roată și joacă împrejur, iar dracii vin la ele și, din pricina focului, nu se pot apropia, căci dracul fuge de foc. Ei se anină de ele să le bată, să le omoare; dar ele îi împung cu țepoiul ce au în mîni, le dau cu lopata în cap. Ele împrejur fac gropi și fac movile de țărnă, dar ce folos: păn' la anul cînd vin, e ca pe palmă, că dracii le strică tot și ele iar fac. Acolo, împrejurul focului, ele fac un semn și măsură. Dacă le-ar apuca cîntatul cucoșului acolo, dracul le-ar omorî.

Marghioala Covălița, Camena

Odată slujea un flăcău la o femeie și ea avea fată și amîndouă erau vidme. Sara să vorbesc ele: „Mamă, zice fata, noi pe ce vom merge la noapte?" – „D-apoi inca știubeiul cela de lîngă casă!" zice mă-sa. Flăcăul a auzit toate și noaptea a pîndit cum s-au uns ele cu unsoare pe frunte ș-au ieșit pe cahlă. – S-a luat și s-a uns și el, și după dînsele... S-au pus ele două pe știubei calare și el dinapoi și s-a dus cît ai clipi din ochi, cine știe unde, în ce parte a pămîntului; dacă asta era de Sf. Ghiorghe și unde pe la noi atuncea sînt mere și păpușoi de copt, și acolo erau!... El a luat de toate ș-a pus în știubei ș-a adus acasă; le-a văzut pe dînsele cum să bat... Acasă, a luat toate celea ce adusese și le-a pus în iesle, iar el s-a culcat alăturea. Cînd să trezește gospodariul și merge în grajd, vede... – Îl întreabă de unde-s păpușoii și merele? – „Eu știu? zice el, întreabă pe lelica; ea știe ce țară e aceea pe unde umblă!" *Anița Haidiciuc din Zucica*

La o fată umbla un flăcău, da știubeiul sta totdeauna pe prispă. Într-o sară, a venit flăcăul cela c-un altul; dar acel care era ibovnicul fetei s-a băgat în știubei și l-a trimes numai pe celalalt în casă. A stat de vorbă cît a stat, pe urmă fata i-a zis că să să ducă, că ea are de mers a doua zi la tîrg și trebui să se culce. (Dar era lună nouă, că ele numai la lună nouă merg.) Cum a ieșit flecăul, ea s-a uns cu ceva dintr-un hîrbușor ș-a ieșit pe cahlă, s-a pus pe știubei și-a mers tocmai la Keiva, unde să adună ele la bataie. Flecăul a ieșit din știubei, acolo era o grădină frumoasa plină de meri și peri, a luat mere și pere și iute s-a bagat înapoi.

A doua zi, i-a spus celuialalt unde a fost. „Astăzi am să mă bag eu", zice acela. Și s-a dus el. Acela a întărziat uitîndu-se și cînd a

mers să să bage în știubei, nu mai era, fata să dusese acasă. Ce să facă? A pornit pe jos, cînd mai cu căruța, cum a putut. Șepte ani i-au trebuit păn' s-a înturnat înapoi acasă! Tovarășul lui acuma era însurat, avea și copii, dar nu cu fata ceea, cu alta.

Strigoaicele pocesc noaptea: îl năvălește pe om sînge pe nas și pe gură, îl înjunghie la inimă și moare. *Mihalcea*

Era o femeie tare frumoasă și barbatul ei nu știa unde merge; atîta vedea, cum să ungea cu ceva și să ducea pe horn. Într-o zi, el a luat-o cu binele: „Draga mea, spune-mi ce faci tu acolo?" Ea avea o carte ș-a început a-i spune din cartea ceea; numai căt i-a zis că, la fiecare cuvînt ce-a auzi, să stupească, dar el n-a stupit și cînd a gătit de cetit, el face cu barda: hărșt... capul ei!... de-a sărit cine știe unde. Și atîta gînganie a venit la trupul ei: că cioară, că șopîrlă, că gîndaci fel de fel; ș-au început a suge din sîngele ei... Ea era pe dînsele pusă, era stăpîna lor care le rînduia, cînd aveau să moară sau ce? Și lor le părea rău, pesemne... *Maria Cocia, Voloca*

Motanul strigoi

Odată un om era strigoi și nu-i spusese femeiei lui. A mers la hotar. – Acolo să adunau toți, aveau coase și să apucau la bătut și la jucat. Dar motanul lor era și el strigoi, el cînta din scripcă acolo. Cînd să vie acasă, motanul a ajuns înainte. Omul păn' atuncea n-a știut că-i și motanul său strigoi. Intră și îl vede pe horn dormind. Femeia îl întreabă unde a fost? El ia și-i spune toate; cum a petrecut și la urmă zice: „Și motanul nostru cînta din scripcă!" Atunci motanul țuști... de pe horn și-i scoate ochii... și l-a omorît. – La ce-a spus!...

Maria Ursu, Roșa.

Dacă vrai să cunoști pe strigoaice, cel întăi șerpe ce l-ăi vedea în mart să-l omori și să-i tai capul. În gura lui să pui usturoi de vară și în ziua de Sf. Ghiorghi, păn' a nu răsări soarele, să-l pui în pămînt. După ce crește, îl strîngi. La anul în ziua de Sf. Ghiorghe, să te ungi pe piept cu usturoiul acela și să te sui într-un copac și toate strigoaicele vor veni la copacul acela și ți să vor închina ca la cel mai mare. Atunci le întrebi: „Tu unde te duci?" „Eu merg la cutare să-l sărăcesc." „Da tu?" „Eu merg la cutare să-i iau mintea." Altă merge să îmbolnăvească. „Voi să nu mergeți acolo, dar să vă duceți pe al 9-lea hotar și să vă bateți ș-apoi iar acasă să vă duceți, căci dacă nu veți asculta, eu voi ști!" *Petrea Beicu, Mihalcea*

Pe vidme le cunosc numai copiii de gemene păn' la 7 ani, pe urmă nu le mai cunosc. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Cîteodată, strigoaicele fură luceafărul, să nu ploaie, și atunci e grindină peste an și foamete în lume. *Roșa*

Altă dată, iau roua, că nu-i deloc, pentru că sînt oamenii răi și nu se roagă la Dumnezeu. Strigoaicele sînt date tot de Dumnezeu.

Mihalcea

Despre un om rău și ascuns, ce lucrează tainic, să zice: „Mare vidmă de om e acesta"... Iar la femei răutăcioase li să spune „vidmă".

Botoșani

Strigoaicele, Doamne ferește ce putere au! Zice că, cînd umbla Dumnezeu cu Sf. Petru pe lume, Dumnezeu s-a suit pe o cruce înaltă și le-a întrebat pe strigoaice: „Ce faceți voi acolo?" „Noi așa facem, au zis ele, că cît vedem cu ochii, de Duminica Mare să fie brumă." „Eu nu v-oi lasa să faceți voi asta!" „Apoi nici noi în ceri nu te-om lasa pe tine, la Ispas, să te sui!" Cînd a venit la Ispas, Domnul Hristos nu s-a putut sui. A venit înapoi la ele și s-a suit pe cruce, de le-a vorbit: „Faceți voi ce faceți și cînd veți veni în ceri la mine, v-oi întreba eu ce faceți aice!" ș-apoi tocmai s-a putut Domnul Hristos sui la ceri; – dacă le-a dat lor voie, i-au dat și ele lui Dumnezeu.

Anița Ciuntuleac, Roșa

Dumnezeu și cu Sf. Ilie de aceea dau grindină, din pricina strigoaicelor, căci se pun împotriva lui Dumnezeu și opresc ploaia; dar cînd se pornește Dumnezeu cu tunete, cu trăsnete, cu grindină asupra lor, ele n-o mai pot ținea ș-o scapă, ș-atuncea plouă. La Dumnezeu este un cal ș-un bou care duce piatra; cînd o poartă calul, nu e așa tare, căci calul fuge repede și piatra cade numai ici și cole; dar cînd boul, e tare, căci boul merge încet ș-atunci cade multă și e ca nucele. Pietrarii însă o alungă unde vrau ei. Boul sau calul se roagă ca să-i sloboadă, că crapă, și pietrariul îi sloboade pe ape, pe drumuri, pe păduri; musai s-o sloboadă. Pietrariul alungă piatra cu furculița și cuțitul și lingura cu care a cinat el sara de Ajun.

Sf. Ilie izbește cu piciorul cînd trăsnește, – înainte izbea cu amîndouă picioarele, dar Dumnezeu i-a luat un picior, că sfarma lumea. Doamne ferește ce a fost din început...! *Roșa*

*

Strigoaicele se pot preface orcum, de ele și dracul se teme. Ele sînt ca și cei nazdravani, căci știu toate. În contra lor, e bine să poarte omul usturoi și turtă de orz la sine.

Așa, erau odată sub pădure trei fete strigoaice, vidme, și nimene nu să încumăta să meargă la dînsele noaptea. Un flecău s-a apucat ramașag, pentru un lucru mare, ș-a zis c-a merge ș-a mînea acolo, dar mai întăi a mers la o babă ș-a întrebat-o ce să facă. – „Ia turtă de orz și usturoi și te du fără grijă, numai de la ele să nu primești nimic: nici mîncare, nici așternut, nimic ce ț-or da."

S-a dus acolo: „Buna sara!" – „Mulțumim!" – „Ce mai faceți?" „Poftim de șezi", i-au zis ele. Îi aduc de mîncat. – „Mulțămesc d-voastre, că tocmai amu am ospatat." Îi aștern lăicer pe laiță și pernă; (lăicerul era să fie șerpe.) – „Mulțămesc, că eu voi dormi pe laița goală!."... Nu doarme toată noaptea... Aude cum vorbesc: „Eu mă duc să-l omor!" zice cea mare. Dă să să apropie, nu poate; o ardea, că avea usturoi și turtă de orz. Merge cea mijlocie și cea mică, nu pot.

A doua zi dimineață, el să scoală, să spală; ele vreau să-i dea ștergari să să șteargă, el nu primește. Își ia rămas bun și să duce.

„Vai de noi! cum de l-am lasat să meargă teafăr!" – „Mă duc eu înaintea lui", zice cea mare... Și să face cățel și dă la dînsul. El avea o bardă și-i taie o labă. Vine ea acasă cu mîna tăiată. Merge a doua. Să face un lup și dă să-l muște. El dă cu barda; să spărie lupul și merge acasă. „Mă duc eu", zice cea mică; și să face un rug pe pămînt și-l cuprinde pe dînsul din toate părțile, să-l înăduşe. – Începe el a tăia. – Atunci a început a curge sînge. – „Alei! zice ea, de-ai făcut din capul tău, bună minte-ai avut, dar de te-a învațat cineva, bine ț-a vrut!"

El o nimerise în piept. Ea s-a tras acasă, cum a putut, ș-a murit.

Ion Pisarciuc, Roșa

Mama-Pădurei și vidma sînt totuna; ea e jumatate femeie și jumatate barbat. Ea ia mana de la vaci, că ea n-are lapte – și cînd vro vacă n-are lapte, trimite pe șerpe ca s-o sugă, să-i vie laptele. Cînd e ploaie, ea să suie pe movilă și alungă nourii de ploaie. Ea stă în pădure și plînge; dacă o întîlnesc oamenii, să nu-i zică altfeli, dar: „Doamnă mare, de ce plîngi?" Ea zice că n-are ce mînca. Atunci să-i dai o bucățică de pîne. Dacă nu-i dai, e foamete.

Vidma aceasta, pe ceea lume, bagă copiii în gură la fetele cari au avut copii și i-au omorît; și-i mănîncă toată săptămîna, iar sîmbăta să fac la loc.

Domnica Ghidici, Toporăuți

Vidma orînduieşte cu broaștele, cu șerpii etc., și dacă mușcă pe cineva șerpele, nu-l primește înapoi.

Mama-Pădurei stă în pădure cu cei nazdravani.

Maria Ursu, Roșa.

(Despre strigoaice, se va mai vedea vol. II* și III*.)

§ 2. Curcubăul

Curcubăul bea apă din părău și cînd ne rugăm noi la Dumnezeu să ploaie, el sloboade apa ce a băut-o și-i ploaie.

Pălie Bilig, Mihalcea

Curcubăul e brîul ceriului; el se scoboară și bea apă din iazuri, apoi apa o împrăștie în ceri, de se fac nourii și ploauă. Cînd vezi curcubăul că bea apă, cu bună samă că va fi ploaie și după cum e locul de unde bea, așa va fi și ploaia, mai mare sau mai mică. Altă dată, bea numai din rouă.

Cînd e Dunărea mare toamna, n-are să fie ploaie; dar cînd e mică, da, căci a băut din ea curcubăul.

O fată spala cămeșile la părău și curcubăul a tras-o și a slobozit-o tocmai de cea parte. Fata nu știa altă limbă decît italienește; cu mare greu s-a găsit un italian și a înțeles-o și au trimis-o în țara ei.

Roșa

* Aceste volume nu au mai fost publicate de autoare (n.ed.).

Curcubăul s-a făcut din fata bogatului; păștea oile la părău; un nour a venit și a luat-o și s-a făcut din ea brîu pe ceri.

Andrei Motoc, Mihalcea

Curcubăul e om; el trage apa în ceri, de plouă. Curcubăul bea apă prin inel. De este vrun om aproape cînd bea, îl trage și-l sloboade de cela capăt; atunci, acel om e o lună barbat și o lună femeie și cunoaște orice în stele.

Roșa

Cine merge calare pe porc unde bea curcubăul apă și se dă de trei ori peste cap, se face o lună băiat și o lună fată. Și care femeie îngreunată va merge în genunchi până unde bea apă curcubăul, să zică „Tatăl nostru" de trei ori și să beie apă mai la vale, copilul acela ce-l va face are să fie o lună fată și o lună băiat și are să știe tot ce-i pe lume, are să fie nazdravan.

Omul care merge în genunchi până acolo și zice de trei ori „Tatăl nostru" încă se face nazdravan.

Maria Stefanciuc, Roșa

În Moldova, să știe că dacă vei bea apă unde bea curcubăul, te faci o lună băiat și o lună fată sau din femeie barbat și din barbat femeie.

Curcubăul, la sfîrșitul lumei, are să bea apa din toate mările și pe urmă are să dea foc peste noi; atunci are să se prăpădească lumea și vom arde.

Matei Puzdreac, Mihalcea

Curcubăul e drumul balaurilor, pe curcubău se duc ei la apă.

Cînd vezi întăi curcubău, să zici:

Curcubău, curcubău!
Acel roș al meu,
Acel verde-al tău!

Că cel roș e mai frumos, e vesel și ești vesel tot anul. *Ropcea*

În Clucucica, spun la curcubău: „Curcu-boului". *Roșa*

Gura curcubăului e ca la bou.

Curcubăul e duminica noastră, s-a văzut vol. I, p. 221.

Pălie Bilig, Mihalcea

Curcubăul e din trei surori: una roșă, una galbănă și una albastră. Una-i creștină, alta-i catolică și alta-i jidaucă. Ele se sfătuiesc pe cari țări să deie ploaie; și pe o țară dau, da pe alta nu. Ploaia o scot din mare.

Mihalcea

Apa de unde bea curcubăul e bună să stropești cu ea cîmpul, cînd nu se face pîne.

Odată s-a găsit unde bea curcubeul deschis și oamenii au luat de au stropit cîmpul și, anul acela, a fost tare bună pîne; da altă dată au găsit închis și a fost secetă.

Maria Galațanca, Botoșani

Curcubăul bea apă prin o pietricică bortită. Oamenii, cînd găsesc piatra aceasta prin care a băut curcubăul apă, o strîng ca pe un odor scump și o lasă moștenire din tată în fiu. E bună de muls vaca, de trei ori în cruciș, cînd e laptele cu sînge; e bună de descîntat de gîlci,

de gușă – tot suflă pe piatră și o lipește de gîlcă. Iar cînd fată întăi vaca, de va mulge-o prin aceea și va spala vaca și vițelul cu lapte și le va da să bea, nu le mai strică nime. *D-na Maria Chiseliță, Mihalcea*

Curcubăul e din soare și din apă. Curcubăul de s-arată cînd e ploaie, e semn că se va însenina, se va face frumos.

§ 3. Gușa

Gușa la gît se face din apă. Sînt sate de munte, unde mai toți oamenii sînt gușeți, din cauza apei minerale ce beau. Despre oamenii gușeți, se spune în glumă, că, cînd vreau să deie de mîncat la găini, strigă: „Pui, pui, pui!" ș-apoi cînd slobod respirația fac: „hîșșș!" Astfel că găinele îndată ce au venit, fug.

Leac de gușă e acesta:

Să cumpere un burete de spalat, să dea cît va cere pe el, să cumpere o ulcică potrivită pentru burete, plătită tot astfel. Buretele să-l puie în ulcică și s-o astupe cu aluat pe deasupra. Să facă un foc mare în vatră și să despartă jaratecul în două și să puie ulcica în mijloc, s-o învîrte și să descînte: „Eu nu întorc ulcica, dar întorc gușa; cum se mistuie buretele acesta de foc, așa să se mistuie gușa lui N." Așa zice de trei ori și cînd socoate că e gata, în pravul ce a ramas în ulcică toarnă rachiu tot astfel cumparat și dă celui cu gușă la sfîrșitul lunei: de trei ori pe zi, cîte o lingură: dimineața, la amiază și sara; luni, miercuri și vineri. La alt sfîrșit de lună, cum s-a pișcat lumina, cumpără alt burete și face tot astfel. Așa, în trei luni, și nu mai are gușă. *De la mama autoarei, Botoșani*

Descîntec de gușă

Cînd vezi curcubăul, descînți gușa la curcubău, frecînd-o:

Curcubău, curcubău,
Bea de unde-i bea,
Bea din gușa mea!

*

Cîntec

Săniuță cu cătușă,
Dragă mi-i lelea cu gușă,
Cînd mă duc vara la sapă,
Ea mi-aduce-n gușă apă,
Cînd mă duc vara la fîn,
Ea mi-aduce-n gușă vin! *Brăești*

*

§ 4. Apa și focul. Vinele de ploaie, de apă

Ploaia se face, că Dumnezeu sloboade vine din ceri și ia apă din mare și din iazuri, care se preface în ceri în nouri și plouă. Acele sînt vinele lui Dumnezeu; și Dumnezeu are vine ca și noi, dar noi nu le putem videa. Vine are și pămîntul, că ține apă în ele: de ce nu se usucă popușoiul și pînea? Așa cum noi, oamenii, avem vine, de curge sînge prin ele, așa are tot ce trăiește; rupe frunza copacului și ai să vezi apă. *Gh. Dragomireschi, Mihalcea*

Pămîntul e viu și el are sînge și vine de sînge ca și omul. Cînd a dat Dumnezeu oamenilor întăi plugul ca să are, au arat o brazdă, da înlăuntru sîngele curgea pohoi. Oamenii s-au spăriat și au lasat de arat. „De ce nu mai arați"? le-a zis Dumnezeu. – „Dacă plugul nostru e tot plin de sînge!" – „Duceți-vă acuma și arați!"

Cînd au tras brazda a doua oară, sînge nu mai era; îl prefăcuse Dumnezeu să fie alb.

Sînt oameni cari, cum sapă fîntăna, se nimerește deasupra pe vînă și îndată dă de apă, pe cînd altul, care n-are noroc, cine știe cît sapă și de apă nu mai dă, căci nu e pe acolo vîna.

Și buruiana, și copacul are sînge. Primăvara el sloboade sînge de acela, mîzgă sub coajă, care apoi se învîrtoașă, și cînd tai lemnul, poți numara anii copacului, după rîndurile vîrtoase ce a lasat în tot anul. *Dumitru Surugiu, Verești, România*

Cine e mai puternic?

Apa și focul sînt sfinți; noaptea, fără apă și fără foc, e pacat să stai în casă. Dacă nu e apă, ceasul cel rău vine noaptea și cată în toate vasele și de nu găsește, aprinde casa.
Profira Zvorîșteanu, Botoșani

La soare, în apă și în foc, e pacat să te uiți.

Fără apă și fără foc, nici preotul în biserică nu poate. *Mihalcea*

Apa e sfîntă și focul e sfînt; dacă n-ar fi foc și apă, nici lumea n-ar putea fi. *Botoșani*

Ca apa și focul, nu e mai puternic pe lume; apa smulge pietre, copaci din rădăcină, ia case și le duce, dar tot nu e ca focul; din apă, cine știe înota scapă, dar din foc nu. Apa ia de la unul și dă la altul, dar focul unde arde e ars. Apa o bem, ne spălăm, da focul in ia-l pe mînă, fie un cărbune cît de mititel, l-îi ținea? *Botoșani*

Apa și focul sînt împarați. Apa e mai mare decît focul, că apa stînge focul; ian să ardă un foc cît de mare în vatră, dacă torni apă, numai ce auzi fîs, fîs, iese fum și e gata; nu mai este foc. Și din foc tot mai poți scoate cîte ceva: dacă arde o casă, te bagi cum poți; da cu

apa nu poți să te pui că te-neci; cînd vine o apă mare cît curțile lui Valva și te cuprinde, te duci! *Ilie Lupu, Botoșani*

Împărăteasa apelor se cheamă Istolina. – Vîntul cu focul îs veri. Zice că s-a-ntălnit Istolina cu vîntul: „Da unde te duci, vîntule?" – „Ia, mă duc, poate voi găsi undeva un foc să-l aprind!" – „Mă duc și eu, zice Istolina, ca să-l stîng." *Ilie Lupu, Botoșani*

Odată s-a întâlnit apa cu focul. Apa e femeie și focul barbat voinic, cu cruce, cel întâi pe lume.

S-a întâlnit apa cu un tăciune jumatate stîns. „Buna ziua, cărbune stîns!" „Eu sînt cărbune stîns?" a zis focul. „In ia-mă în mînă!" Cum l-a luat s-a fript și l-a scapat jos. Face ea vînt cu păioara (aripele ce au zînele) ca să-l stîngă; tăciunele mai tare se aprinde. O cheamă pe sora ei mai mare, Maria Magdalina, căci ele sînt trei surori – și încep a să lupta cu focul timp de trei zile. Focul le-a cuprins de jur-împrejur, că abia a ramas în mijlocul lui o mică fîntîniță, un mic izvor, toată apa sacase, o uscase el cu fierbințeala lui. „Lasă-mă de-amu, i-a zis apa, acuma văd că tu ești mai mare decît mine; fii dar tu ca barbat înaintea mea Gheorghe Roșu, – l-a numit atunci apa – și eu ca femeie voi fi în urma ta." „Ba nu, a zis focul, și tu ești mare, tu să-mi fii mie de ajutor!" și de la lupta ceea s-au împacat.

Mihalache Munteanu, Botoșani

Ce-i apa?... Ce-i focul?...

„Focu-i împarat și apa împărăteasă; apa, dacă ia de la unul, dă la altul, da focul ce arde e ars!"

„Și ce știi despre dînșii, ce feli de împarați sînt ei?"

„Sînt așa împarați, că soarele e împaratul focului și luna e împărăteasa apei!"

„Cum se poate? De unde știi d-ta asta? Ce are a face apa și cu luna?"

„Ț-oi spune cum se poate și de unde știu. Odată au vrut jidanii să cumpere luna și soarele de la împaratul nostru și anume cum să cumpere? Cine va spala cămeși și le va usca la soare, acela să plătească. Dar împaratul nostru n-a vrut, Doamne ferește; s-a pus la sfat cu miniștrii și n-au vîndut lor soarele și luna."

Maria Cloșca, Suceava

Dacă femeia, cînd spală cămeși, are vreme bună, soare, la uscat, atunci o iubește barbatul. În Moldova, acesta e călindarul cel mai bun.

Cînd zolești cămeșile, să pui o păreche de pantaloni bărbătești deasupra și vor fi curate; iar apoi, la uscat, de cumva e nouros, întinde pantalonii barbatului afară și să va face frumos. *Suceava*

În Botoșani, cînd plouă cu soare, să zice că sînt multe fete îngreunate.

În București, spun că se însoară dracul cu drăcoaica. (Se va vedea apa și soarele la descîntecele de dragoste și ursită pentru măritat vol. II*).

Cu cerc de la cofă plesnit, dacă cuprinzi chiar atunci pe cel ce ți-e drag, te ia. *Roșa*

Ploaia, dragostea și urîtul

Neagră-i apa pe părău,
Da-i mai negru traiul meu!
Mîndră, de urîtul tău,
S-a mîniet Dumnezeu:
Nici nu ninge, nici nu plouă
Nici pe văi nu pică rouă,
Nici pe codri promoroacă
Te-am urît cât mi-ai fost dragă.
Neagră-i apa pe părău,
Da-i mai negru traiul meu!
Negru-i, mîndruță, pămîntul,
Da-i mai negru dar urîtul,
Că pămîntul ne hrănește,
Urîtul ne-mbătrînește.
– Badeo, badeo, badeo hăi,
Nu mă mustra așa rău,
C-am jurat lui Dumnezeu.
Ș-am jurat lui cu dreptate
C-a să nu făcem pacate!...

Mahala

Femeia. Fîntîna

La fîntîna cea din sat,
Bat femeiele-un barbat,
Că toată vara ce-a lucrat.
Cușmă nu ș-a cumparat,
Totul pen crîșme-a lasat
Ș-au strîns ele cîte-un pitac
Și i-au cumparat cușmă-n cap.
Dar nu cușmă, pălărie -
Și el are bucurie,
Dar bucurie și nici prea,
C-amuș ș-aceea o bea.

Roșa

În Mihalcea, era la un om o fîntînă, la care, cum mergea o fată sau o femeie după apă, să ducea în lume cu cofă cu tot, nu să mai întorcea, nu să mai știa de urma ei.

Barbații puteau lua apă, dar femeiele nu. Nu era locul curat sau ce, destul că cineva l-a învațat pe proprietar ca să se strîngă mai multe femei, să strice fîntîna și să arunce tot lemnul în fîntînă și s-o astupe, să facă alta. Și așa au făcut.

*

Femeia. Apa. Dragostea

La crîșmuța-ntre priloage
Este vin de trei soroace,
Cine bea copii nu face.
Mama mea, de-ar fi știut,
Ar fi mers ș-ar fi băut,
Pe mine nu m-ar fi făcut.
Decât m-ar fi făcut fată,
Mai bine-o stîncă de piatră
Și m-ar fi pus la o fîntînă
Să să cheme-o apă bună.
Căți voinici pe drum vor trece,
Toți la mine să se plece,
Cușmele din cap să-și ieie
Și apă bună să beie.

Ropcea

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Frunză verde de trifoi,
Mai poftim, bade, la noi,
Vină, bade, joi sara,
Pe cînd doarme și apa,
C-atunci doarme și mama.
– Eu, mîndruță, c-oi veni,
Dar să lași ușa crapată
Și fereasta destupată,
Să văd unde ești culcată.

Brăești

La fîntîna cea de piatră,
Stau doi voinici să se bată
Pentru-n tăbîieț de fată.
Stați, voinici, nu vă băteți,
Că mai vine-un tăbîieț!

Ostrița.

La casa cu 7 fete,
Cat în cofă, pieri de sete,
Da la casa c-o nevastă,
Cură apa pe fereastă.
Apa cură, bade-adună,
Vin, mîndruță, și-mi dă gură
Și-mi dă gură
Cu măsură,
Să-mi fie macar pe-o lună.

Corcești

Dascalașe tinerele,
De ți-i gustul de-o muiere,
Vin' la mama și mă cere,
De m-a da, de nu m-a da,
Scrie-n carte că-s a ta.
Da de-ai fi tu un viteaz,
Ț-ai face gard cu pîrlaz,
Și-n grădină fă-ți fîntînă,
Să-ți vie puica la mînă
De trei ori pe săptămînă.
Din fîntînă curge-o gîrlă,
Spală puiculița lînă.
Din gîrlă curge părău
Spală puiculița grîu
Cu rochița pusă-n brîu,
Cu tulpan cărămiziu.
– Cînd îi văd piciorul gol,
Mă legîn ca pana-n zbor,
Cînd îi văd merele-n sîn,
Picioarele nu mă țîn,
Cînd îi văd picioarele
Mă apucă boalele.

Brăești

Frunză verde pui de praj,
Dacă ești tu un viteaz,
Fă-ți grădină cu zaplaz,
În grădină fă-ți fîntînă
Și numește-o apă bună.
La fîntînă voi veni
Ș-amîndoi ne-om întălni,
Două vorbe vom vorbi,
Inima ne-om răcori.
Măi băiete, măi muntene,
Leagă calul cu zăbrele,
Intră-n casă, nu te teme,
Că de cine te-ai temut
A pus dosul la pămînt
Și fața la Domnul sfînt.

Botoșani

– Măi bădiță, badiule,
N-ai văzut mîndruța me?
– Am văzut-o la fîntînă,
Să ținea cu doi de mînă.
Unul îi ținea cofița,
Altul îi pupa gurița!

Corcești

M-a făcut maica pe gheață
Să fiu dragă și isteață,
M-a făcut maica pe văi
Să fiu dragă la flecăi.

Broscăuți

(Despre *apă și dragoste*, se va mai vedea vol. II*).

Fîntîna din fată

A fost un împarat ș-avea 1001 de fete; – și un om era c-avea și el 1001 ficiori.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Amu au gîndit ei unde să se însoare, ca să-și găsească atîtea femei? „Nu-i alta de cît să mergi d-ta, tată, la împaratul," a zis un ficior dintr-aceia. „M-oi duce", a zis omul. – S-a dus. Împaratul, cînd l-a văzut, s-a mîniat. „Dacă mi-i face tu cu ficiorii tăi, de la tine păn' la mine, drum de aur, cu pomi de aur și păsări să cînte prin copaci, ț-oi da fetele; de nu, am să-ți iau capul, să te mai înveți altă dată a veni în starostie la mine", i-a zis împaratul. – Moșneagul s-a dus acasă plîngînd. – Da din copiii ceia, și la moșneag, și la împaratul, ficiorul cel mai mic și fata cea mai mică erau nazdravani.

„Taci, nu plînge, tată, i-a zis ficiorul cel mic, ia un sac de surcele de la trunchi și du-te înapoi – și tot drumul păn' acolo, tot să arunci: de cea parte, o surcică și de asta parte, o surcică, da una s-o pui, cînd îi ajunge, în prag." Face el așa cum i-a zis ficiorul.

Intră la împaratul în casă. – „Ei, ai făcut ce ț-am zis or să-ți iau capul!" „Dumnezeu poate să facă, nu eu!" a zis moșneagul. Iese afară împaratul mînios și vede în fața lui un drum așa de frumos, cu pomi și păsări de aur! „Apoi, dac-ai făcut, să vie ficiorii cu nunta, să le dau fetele." A mers moșneagul acasă și s-au pornit ficiorii toți, numai cel mai mic nu; și i-a învațat cum să facă, – dar la întors, le-a zis că să nu cumva să rupă de acolo vo creangă, că-i moartea lui sau a lor.

Au pornit ei 1000 de ficiori cu 1000 de căruți; fiecare avea căruța lui. – Merg ei; pe drum le iese înainte un purice. „Nu m-ați lua și pe mine, cu d-voastră în căruță?" „Te-om lua; hai, sui colo în căruță lîngă mine," a zis unul. – Mai merg, mai merg, întălnesc o șară (fiară) groasă, nantă, pîntecoasă. „Nu m-ăți lua și pe mine la nuntă cu voi?" „Ba te-om lua; sui ici în căruță." – Mai merg, văd pe unul mititel, zgribulit și tot tremura; ș-acela le zice tot așa. Și l-au luat și pe acela.

Ajung ei la împaratul. Îi trimete să mîie într-o casă mare de aramă și pe dedesubt i-a dat foc să ardă, doar va scapa de dînșii. Văd ei că, din ce în ce, li-i tot mai cald, ba de la o vreme pe jos a început a fi fierbinte, că nu puteau sta pe picioare. Ce să facă ei? Văd că-i nevoie, c-au să ardă... Iese cel mititel, zgribulit, – acela era gerul. „Vi-i fierbinte, așa-i? Da ce-mi dați mie, să vă fac amuș așa de răcoare, cum v-a plăcea!" „Nu ne trebui răcoare, fă-ne frig cumsecade, că e mai bine." Acela s-a scuturat numai o dată și s-a făcut o brumă ca de două degete pe păreți. Ei s-au culcat ș-au dormit. A doua zi, trimete împaratul să măture ciolanele cele ce-or fi ramas acolo.

Merge o țigancă. – „Vai de mine, împarate, zice țiganca ceea, dacă ei nu-s morți, îs vii și bruma stă ca de două degete pe păreți." Împaratul i-a tras o palmă țigancei: de ce spune minciuni? Trimite pe altă slugă. Îi spune tot așa. Auzînd împaratul aceasta, le-a trimes răspuns că, dacă vor mînca toată mîncarea cît le va da, va da fetele după dînșii, da de nu, îi omoară. Le-a pus acolo mese și le-a pus atîta băutură și atîta mîncare că nu era în stare 20.000 de oameni să mănînce. Dar acela care era pîntecos toată a mîncat-o.

„Amu, zice împaratul, eu v-oi da fetele, dacă îți ști voi să gîciți, care după care e făcută." Da purecele le zice: „Nu vă temeți nici de asta, că eu le știu pe dînsele tare bine, să luați numai sama la mine,

că eu am să mă bag în sîn întăi la cea mai mare, și pe care îi vedea-o scărpinîndu-se, să pui mîna pe dînsa tu, cel mai mare; pe urmă, m-oi duce la cea după dînsa și tot așa la toate; voi să vă ațineți și să le prindeți. – S-au dus în odaie la împaratul; fetele toate au stat în șir și ficiorii iară. „Amu, alegeți-vă și dacă nu-ți nimeri, vă omor." Numai ce văd pe cea mai mare, că iute duce mîna la piept. Flecăul iute pune mîna pe dînsa; pe urmă pe cealaltă – păn' le-a gătit. „De-amu luați-le, zice împaratul, și vă duceți!" S-au dus ei fiecare cu miresele lor în căruță; dar au uitat ce le-a spus fratele lor de-acasă. Pe drum, i-a trebuit unuia o vargă să mîie calul ș-a rupt o creangă din pom. Cum a rupt, iată și-mparatul din urmă: „Stați, zice el. La ce ați rupt creanga, de-amu ori dați-mi pe fratele vostru, ori vă omor pe toți 1000!" Ei s-au socotit că, decît să moară ei atîța, mai bine l-or da pe el.

S-au dus acasă, dar amu fratele lor știa. „Așa-i că m-ați vîndut, pentru tot binele ce v-am făcut!" N-a avut ce face și s-a luat singur și s-a dus.

Cum l-a văzut împaratul, bucuria lui! „Tu ai făcut toate, că am dat fetele mele după voi; de-amu stăi, că și eu te-oi juca!" A luat și l-a închis într-o pivniță, să șadă deodată acolo. Șede el și plînge; vede că amu din mînele lor nu scapă. Da fata împaratului cea mică ședea într-o cămăruță alăturea cu pivnița ș-avea o ferestuică. „Făt-Frumos, îi zice ea, nu plînge; lasă că tu nu-i muri, te-oi scapa eu și pe tine și pe mine ș-om fugi amîndoi. Da fă-te tu un șoricel și vină pe ferestuica asta la mine!" „Eu nu pot să mă fac, i-a zis flăcăul; fă-te tu o rîndunică, dacă știi cum, și vină pe ferestuică la mine." S-a făcut ea rîndunică și s-a dus acolo. S-au sărutat și s-au bucurat amîndoi. „De-amu, zice ea, hai să fugim, că n-a fi bine nici de mine, nici de tine." A luat ea și l-a făcut cum a știut pe dînsul ș-au fugit.

Au mers ei, au mers; deodată zice fata: „Tare mă frige în spate; vine tata după noi. Fă-te tu un morari bătrîn și eu mă fac o moară și el cînd te-a întreba de n-ai văzut așa doi ca noi, să spui că ai văzut c-au trecut, cînd moara asta se făcea." S-au făcut ei așa.

Vine împaratul. „Moșule, n-ai văzut d-ta trecînd un flecău ș-o fată pe aice?" „Ba i-am văzut, dar tocmai cînd se făcea moara asta." Se întoarce el; merge acasă și-i spune femeiei. „Aceia erau ei, zice ea. Mă duc eu după dînșii." Fata cu flăcăul fugea cît puteau.

„Mă arde în piept, zice fata; – vine mama. De-amu e rău, că pe dînsa n-avem s-o amăgim; dar eu m-oi face o apă și tu te fă un rățoi, numai cît ia sama, să nu te uiți la dînsa, că ea te-a striga și cum te-i uita, cum îți ia vederile." S-au făcut ei așa; ce folos, dacă el s-a uitat! Ea i-a luat vederile și i le-a pus în basma și s-a dus.

„Vezi ce-ai făcut", a zis fata. „Stăi aice că eu îndată vin." Și s-a făcut o albină ș-a mers de a mușcat pe mă-sa și cum a mușcat-o, a murit. Da ea i-a adus lui vederele și i le-a pus la loc. „Vezi ce am făcut eu pentru tine, mi-am omorît pe mama. Amu, tu du-te fără mine și șezi 12 ani la tatăl tău, că eu am să mă fac o fîntînă, să bea oamenii apă din mine, să se răcorească; și Dumnezeu mi-a ierta pacatul ș-atunci voi veni." Au trecut 11 ani după aceea, amu el a fost

uitat-o; ș-a fost găsit alta să se însoare. Și cum sta el să se puie la cununie, vine și ea. „Ce ț-am zis eu? Așa-i că m-ai lasat!" „Ba te iau pe tine," a zis el; și s-au cununat; – dar ea n-a fost deplin iertată, că n-a împlinit ș-acela an[1]. *Gheorghe Manoilă, Cuciur.*

Credinți. Dumnezeu și dracul

Apa e femeie, că la fîntînă mergem cu cofa ca și cu donița la vacă, să ne dea lapte; și fîntîna are izvor, vine de apă, cum are și vaca vine de lapte. *Maria Struț, Mihalcea*

La fîntînă, cu oala ce faci mîncare nu să merge, trebuie să ai anume cană curată sau cofă; nici cu donița nu să merge.

Cînd torni apa ce ț-a rămas, în fîntînă, sacă izvorul.

Cînd nu-i apa în cofă, să zice: „Cofele-s de brad" sau „Va da Dumnezeu"; să nu zici că nu-i apă, că sacă fîntînă.

Femeia care nu e curată și e lucru rău să nu meargă la fîntînă, că sacă izvorul. Tot astfel și femeia care are rîndurile.

Femeia în fîntînă n-are voie să între, căci ea e blastamată de Maica Domnului cu rîndurile. Numai barbatul poate întra, care e curat.

Care femeie nu e harnică, nu spală cofele, nu umblă curat, dacă umblă la apă, fuge izvorul. Așa și focul: după care nu-i harnic, nu să aprinde, dar care e harnic să-l facă și pe apă, că arde.

Cine e harnic e născut în zodia apei, nu stă cum nu stă apa.

Cînd vin mulți oameni undeva, să zice că „parcă i-a adus apa..."

Despre cineva urît să zice: „E urît de acopere apa..."

Cînd verși apă în prag, au să vie musafiri. *Mihalcea*

„Mi-a veni el apa la moară", adecă împrejurări mai bune; pentru interesul său.

„Merge ca apa" să zice despre un lucru ce merge bine; sau, în rîs, să zice: „Merge ca apa la deal."

„Știu lecția ca apa..." zic copiii.

La fîntînă să nu mergi mîncînd, că-ți mănînci mintea, te prostești, uiți totul. *Mihalcea*

Cu cofele pline de-ți iese înainte, are să-ți meargă bine și vice-versa.

Femeia ce aduce apă să nu bea ea întăi, că i-i barbatul bețiv. *Botoșani*

---

1. În o variantă cunoscută, Ilie Lupu, vezi vol. II, pag. 247-248, spune că „vîntul" a mers astfel în pețit la Roșu-Împarat.

Fata, cînd spală cămeși, să nu să leopăiască în apă, să nu să ude pe strai, că i-i barbatul bețiv.
Mihalcea

Cînd aduci apă de la fîntînă, să nu vorbești, căci e pace-n casă.
Botoșani

Pe cap cînd te lai, cînd aduci apă, să nu vorbești cu nime.

Din gură să nu te speli, că te urăsc oamenii.

Să nu te speli prin casă, că-i huit.

Spălătoriul să nu-l scurgi prin casă, că să sfădesc cei de casă.

Cînd speli pește, să nu scapi apă prin casă, că să bat cei de casă ca peștii.

*

Frunză verde solz de pește,
Toată lumea mă grăiește,
De m-ar grăi un om de treabă,
Mi s-ar părea că e șagă,
Dar mă grăiește-un blastamat
Care n-are cinste-n sat.
Frunză verde os de pește,
Toată lumea mă vorbește.
Nici pragul nu le-am calcat,
Nici paharul nu le beu,
Ei la mine cată rău,
Plătească-le Dumnezeu!
Roșa

(Despre mînie și apă, se va mai vedea vol. II*.)

Broască cine-ți trimete e fapt, e pentru ca să facă huit.

Cu cerc de la cofă, plesnit, să arde și să face trai rău, huit, ura-n casă.
Roșa

Sara să nu te speli, că îmbătrînești degrabă.

Totdeauna, dimineața, să te speli spre răsărit, nu spre asfințit, să fii frumoasă ca dimineața și ca soarele, și apa să ț-o aducă o femeie curată; te speli cu apă ne-ncepută și apa de pe față s-o torni la loc curat, nu unde calcă oamenii.
Botoșani

Cînd speli cămeșile, să te speli îndată cu apă curată pe obraz, ca să nu să prindă uri, căci cămeșile nu-s curate, să nu să prindă de față; sau că dracul zice: „e mai curat dosul meu decît fața ta" și atunci toți te uresc.

În Mihalcea, cînd merg femeiele la părău și gătesc cămeșile, să spală bine și pe gît, pe picioare, pe mîni, iar cât spală, bat și degeaba cu maiul în scaun, ca să rămîie gurele acolo; și cînd merg, nu să uită-napoi, c-atunci ajută.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd bat femeiele cămeșile cu maiul, diavolul din fundul apelor iesă și de aceea ele fac cu maiul cruce și bat degeaba, ca să-l depărteze.
Mihalcea

Apa de luni nu să ține în casă pe a doua zi, de uri, o arunci sub un gard, să nu calce oamenii.
Botoșani

Lunea, vinerea, să nu dai zoile afară sara, că-i huit, sfadă în casă.
Mihalcea

Sara să nu aduci apă, că sara toate răutățile iese.

Sara, dacă aduci apă, să zice la cei din casă: „Blagosloviți!" și aceștia răspund: „Dumnezeu să blagoslovească!" și atunci să poate bea. Or de nu-i nime, zici singur; sau faci cruce cu podul mînei și apoi beai, că „acela" se vîră noaptea-n apă și dac-o blagoslovești, fuge.
General

Și, cînd bei, să torni mai întâi puțin pe pămînt.

Copilul, de-l scalzi cu apă adusă după asfințitul soarelui, nu poate să doarmă sau capătă samcă, dar dacă trebuie numaidecît, să pui câțiva cărbuni și nu i-i nimic.
General

(S-a văzut apa de Sf. Toader vol. II, p. 146-147.)

Necuratul tare trage la apă să se scalde, lui în apă îi place, dar oamenii toarnă agheazmă în fîntîni și nu se apropie. Parcă preoții de ce sfințesc izvoarele de Iordan, – fac Iordanul pe părău, de merge apa cine știe unde? Ca să să curățească, să nu îndrăznească el!

Niște femei în Mihalcea s-au scăldat în pădure vara într-un părăuaș și, cînd au ieșit din apă, nu cunoșteau locul unde se află, căci se scăldase „el" acolo; s-a nimerit însă că era un om la lemne și le-a învațat să-și întoarcă straiele pe dos, ca să-l depărteze și să-și aducă aminte în ce zi a fost Crăciunul – și îndată ș-au venit iar în minte.
D-na Elena Braha, Mihalcea

Cînd te speli pe mîni, să nu scuturi mînele să sară stropi, căci din aceia să fac diavolii. S-a văzut, vol. I, p. 28.

Dumnezeu s-a făcut din spuma mărei. Drept în mijlocul mărei, s-a făcut un vîrtej de spumă și din acela s-a făcut Dumnezeu și îndată, chiar din aceeași spumă, ș-a sucit Dumnezeu o lumînare, – căci era întuneric peste tot. Apoi, s-a făcut necuratul, tot din spumă. Dumnezeu l-a trimis să-i aducă, în numele său, năsip din fundul mărei. El n-a zis așa și de acolo nu i-au dat. A treia oară, cînd a văzut că Dumnezeu face gheață deasupra, a adus 3 fire de năsip, dar unul l-a ascuns sub limbă; a zis că să fie lumea a treia parte a lui. Dumnezeu a pus piciorul pe turtă ș-a crescut, dar la mijloc Dumnezeu a făcut o piatră ș-a zis că atunci va fi și a lui pămîntul, cînd va gîci ce-i în piatră; dar n-a putut gîci. Dumnezeu a sfarmat-o; acolo era un vierme. „Na, zice Dumnezeu, piatra este a ta." Și de atunci sînt viermii pe lume, ca să mănînce pe oameni, că-s păcătoși din pricină că s-a amestecat

și diavolul. Apoi a făcut pentru Dumnezeu un scaun și Dumnezeu l-a închis și covalii necontenit îl întăresc. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Soarele, după ce asfințește, se suie în luntre și merge toată noaptea cu luntrea pe mare, până ce vine iar la răsărit.

(Vezi cum se scaldă soarele, vol. I, p. 41.)

Diavolului i se spune „Cel din baltă".

Cînd are cineva o înfățoșare neobicinuită, ciudată, i se zice: „Parcă-i dracul pe uscat."

Apa. Nașterea. Moartea

Femeia îngreunată să se pazască, să nu deie apă de băut, din mîna ei, la un barbat străin, sau foc – să puie jos și de acolo să ia; că nu poate naște, până ce nu vine acela să-i dea apă din pumni să beie– și de-i străin, de unde l-a lua? *General*

La facere grea, cînd se trudește femeia, barbatul îi dă de 3 ori apă din pumni, pe urmă copiii sau alți casași.

La facerea grea, se toarnă apă peste scînteiele ce sar din foc și să dă să beie, să nască iute, cum sar scînteiele. *Mihalcea*

Sau se toarnă apă de trei ori pe lopată și pe cociorvă și să rade de trei ori lemnul și-i dă femeiei cu apă să beie.

Îi dă apă prin inelul de cununie. *General*

Rupe lînă din brîul de mireasă, rade de pe salba de mireasă, spală mărgelele acelea și-i dau apa s-o beie. *Mihalcea*

Spală Icoana Maicei Domnului și-i dau să beie.

*

Femeia îngreunată să nu meargă cu trei cofe la fîntînă, că face copilul cu trei suflete. Dar dacă îl face așa, să meargă la un trunchi de copac și să-i facă trei borte cu sfredelul: pe două să le astupe cu cep, da una s-o lese; c-atunci și copilul rămîne c-un suflet. *Voloca*

Femeiei, dacă îi iese înainte cu trei cofe de apă, să beie din toate trei și nu-i va fi nimică; altfeli, face copilul cu trei suflete!... *Mahala*

Nu că are trei suflete, dar prin trei părți se răsuflă și acela copil nu poate trăi, se chinuiește numai; dar să ia o babă bătrînă, neprimenită cu alt barbat, și un moșneag tot așa, nu barbatul ei, copilul și să meargă la un copac, el să facă trei borte cu sfredelul și ea să ție copilul să curgă din sfredel pe copil surcele; două borte să le astupe, iar pe acea din mijloc s-o lese – și cu surcelele celea să-l spele și să-i dea de băut, că se însănătoșează.
Oamenii de aceea caută să fie bătrîni, ca să nu cadă răul pe dînșii. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

Să faci într-o răchită 9 borte și pe toate să le astupi cu cep de paltin, că rămîne copilul c-un suflet. *Mahala*

Femeia îngreunată să nu beie apa în care s-a prevăzut luna, că face copilul lunatec. *D-ra Grosar, Siret*

Copilul cum să naște, să-l scalzi în apă rece, căci sufere la frig.

*

Cînd nu poate omul muri, să-i toarne apă prin inelul de cununie și să-i deie să bea; ori să-i puie inelul și alte lucruri de la cununie sub cap. *Siret*

Cine udă pînea, cînd o scoate din cuptor, o răcorește, acela moare ușor. *Mihalcea*

Jugul să nu se dea pe foc, că nu poate muri omul; să-l dea pe apă.

(S-a văzut peștele ce gustă întâi din om, cînd moare, vol. I, pagina 242.)

*

Într-un bocet din Șcheia, se cîntă mortului:

Nu te lua cu apele:
Că apele-s călătoare
Și-napoi ne-ntorcătoare.
Dar te ia cu Sf. Soare:
Sfîntul Soare-i călător
Și-napoi întorcător. *Domnica Onciu*

§ 5. Sufletul. Apa. Știma apei. Înecații

Știma apei e femeia albă și rece. *Roșa*

Știma apei șede în apă; are piepți mari că-i dă pe spate. *Siret*

Știma zilei șede în apă; e femeie naltă tare, îmbracată în alb. În Siret, o femeie spala cămeși și a văzut-o cum a ieșit drept la amiază-zi și îi făcea cu mîna femeiei să vie; dar femeia a fugit, iar știma s-a bagat în apă. *D-ra Panoria Zus, Siret*

Știma apei e cu cămeșe cu altiță și cu ștergari; ea are copii – oameni de apă. *Maria Cloșca, Suceava*

E jumatate om și jumatate pește și este și femeie, și barbat. Ea îndeamnă pe oameni să se înece. *Stănești*

Știma apei e femeie cu păr până în pămînt, galbăn, sclipește ca aurul. E cît o cămilă și albă; iesă cînd e vreme rea, dar și cînd e lună. Cînd iesă, se scutură, umblă pe uliță ca un nour, să scaldă. Dacă-i dai pace, nu zice la nimene nimică; dar de nu, te mutește, te sluțește; umblă până la miezul nopții. Ea trage pe om să-l înece,

zice: „Ceasul a sosit, omul n-a venit." Și să puie numai piciorul în apă, se îneacă.
Șcheia

Apa are știmă, se arată și ca femeie, și ca flecău, feli de feli. – Un om dormea odată lîngă Prut și a auzit pe la miezul nopții zicînd din apă: „Ceasul a venit, da omul nu-i!" Numai ce văd un flecău calare, că venea cît putea. Da oamenii ceia erau mai mulți, iute se scoală și-l prind de mîni, căci el întins la apă se ducea: „Mă rog, lasați-mă să mă duc, macar picioarele să-mi moi, căci mi-a fi mai ușor." Și numai a pus piciorul în apă ș-a murit.
Mahala

Odată niște oameni treceau cu carele cu poloboace de vin pe lîngă un iaz și aud din iaz: „Ceasul a sosit, omul n-a venit!" așa de trei ori. Văd ei pe un om ce prășea, nu departe tare, că leapădă sapa și fuga spre iaz. „Unde alergi, bade?" „Mă duc să mă scald". „Da nu te mai scalda amu, las' că te-i scalda altă dată." „Ba chiar mă duc, că nu mai pot"; și dă să se dezbrace. Oamenii îl prind și-l țin cît pot. „Mă rog, lasați-mă să-mi bag picioarele!" Ș-a muiat picioarele, dar tot îl țineau. Deodată, a lasat capul pe spate ș-a fost gata.
Povestea aceasta se spune în toate parțile în Moldova.

Zice că, dacă-i scris omului să moară de apă, el trebuie să se înece.

Un om a botezat odată un copil, dar el a auzit noaptea cum au venit ursitoarele la fereastă și au spus că copilul cela, cînd va fi de cîțiva ani, are să se înece în fîntîna cea din ogradă. Nănașul a pus de-a acoperit fîntîna cu o piele, anume ca să nu se primejduiască copilul.

Într-o zi – amu copilul era mărișor –, a dat o ploaie mică și s-a strîns oleacă de apă pe pielea ceea. Copilul a căzut cu gura în jos și nu s-a putut rădica și s-a înecat.

Și iacă, dacă i-a fost scris, tot de apă a murit.
Mihalcea

*

Înecații stau pe ceea lume deoparte, nu cu celelalte suflete.

La lună nouă, ies înecații, în ceasul în care s-au înecat, atunci au ei putere și pe cine îl întîlnesc pe lîngă apă, îl trag în apă; ca să se înece ca și ei. Sufletul lor stă acolo în apă în vecii vecilor.
Ursana Filip, Mihalcea

În Siret, trecea odată un om pe lîngă apă, pe la miezul nopții, ș-a văzut oameni în apă; erau cei înecați: unul ici, altul dincolo, mergeau pe deasupra, în susul apei, cu pași largi și erau foarte înalți; pe urmă, s-au luat toți de mînă – erau șesă –, și într-un moment nu i-a mai văzut. Dar omul a fost după aceea bolnav de spaimă cîteva săptămîni.
D-ra Veronica Grosar, Siret

Înecatul fără voie umblă numai cît până la anul pe locul acela; iar cel ce ș-a făcut moartea singur umblă întotdeauna, iese pe la miezul nopții și se scaldă; se arată sau ca gîscă, ori rață înotînd, mai ales pe lună nouă. Sau se arată ca om și strigă ajutor; bocește,

își caut părechе, să mai înece și pe altul, și cum s-ar apropia cineva, îl trage de picioare și-l îneacă.

Mai mult celor slabi de fire li se arată.

O femeie, trecînd apa Siretului în Ropcea, noaptea, a văzut o mulțime de femei cum întindeau pînzele pe mal, altele spalau cămeși în apă; pe un om l-a văzut spălînd caii. Așa se arată, care cum s-a înecat. Acolo era o plisă.

Înecatul iesă până la 7 ani și cheamă pe alții să se scalde. Unde s-a înecat unul, trebuie să se înece mai mulți. În Roșa, într-un iaz, s-au înecat într-o vară 9 oameni.

Odată l-a prins vîrticușul pe unul și alți oameni de la mal, ținîndu-se de mînă, l-au înhațat; dar necuratul din apă pe toți îi trăgea, păn' au venit mai mulți oameni de s-au prins în lanț și s-au apucat de răchițele de pe mal și astfel l-au scapat. – Nu înecatul se arată, dar necuratul ia chipul celui înecat. Omul dacă minește din gură că are să se înece, el își scrie.

Odată o femeie s-a dus la scaldat ș-o trăgea într-o groapă s-o înece faraonul cel mare, care e legat de Dumnezeu în lanțuri.

Pe rîul Bistrița, în Moldova, este un loc printre stînci, că în fiecare an trebuie să se înece cel puțin un om.

O fată, în Mihalcea, s-a înecat într-o fîntînă și la lună nouă ieșea și bocea, se lua după oameni. Oamenii au astupat fîntîna și acuma rar cînd iesă.

Sufletul ei trebuie să iasă, să umble păn' i se va sfărși veacul, cît a avut de trăit.

Maica Domnului. Sfîntul Neculai

Maica Domnului e de ajutor celor înecați fără voie.
Roșa

Cei înecați sînt ai Maicei Domnului; toți cei înecați merg la Maica Domnului, ca să aibă și ea norod pe ceea lume. Ea atunci așa se bucură, cînd se îneacă cineva! Pe cei ce se îneacă, ea îi trage în apă să se înece. Niciodată, cînd treci pe la o apă, să nu te rogi la Maica Domnului ca să-ți ajute, că-i rău; dar la Sf. Neculai.

Un om odată trecea o apă mare înotînd și tot se ruga la Maica Domnului să-l scape. Da el, cu cît se ruga, tot mai tare se cufunda, că ea îl trăgea. Atunci el deodată strigă: „Sf. Neculai, nu mă lasa!" Și pe loc a fost deasupra apei. „Ce-i barbat, tot barbat, zice el; da ce-i c..., tot c...!"
Pachina Fidirciuc, Corovia

Sfîntul Neculai e pe ape; de ce fac corăbierii praznice de ziua lui?!

Sf. Neculai a oprit apele, cînd a fost potopul, altfel îneca corabia.
Focșani, România

Sf. Neculai e brodari mare (podari). *Mahala*

(S-a văzut *Sf. Neculai şi catanele*, vol. II, p. 116.)

*

Înecaţii. Luna. Lumina

Să nu torci la lună, că nu li se vede celor înecaţi.

Să nu zici, cînd e lună, că tare bine se vede; dară să zici că tare e frumos; că blastămă cei înecaţi. *Ambele Bagiurea, Moldova*

E tare pacat să te uiţi spre stele, că sufletul celor înecaţi iese pe mal din apă şi se usucă şi dacă-i priveşti, zic: „Nici aici nu ne dau pace!" *Ion Pisarciuc, Roşa*

În sîmbăta Paştelor de faci foc, numai atîta lumină au cei înecaţi.

Duminica Tomei e pentru cei înecaţi. Spre Duminica Tomei se aprinde o lumînărică şi se pune pe pămînt; şi toate sufletele se strîng împrejur, cari s-au înecat fără voie. *Roşa*

Capătul de lumînare ce rămîne în sfeşnic, dacă îl pui pe pămînt să ardă, acela e pentru cei înecaţi, cei prăpădiţi. *Mahala, Botoşani*

Sîmbătă, să pui capătul de lumînare pe prag, pentru cei înecaţi.

Cei înecaţi, pe ceea lume, numai atîta lumină au, şi cei spînzuraţi: capătul ce se pune să ardă pe prag. *Şcheia*

Blajinii sînt cei înecaţi, sînt tare buni; sînt de apă, de mare. *Maria Cloşca, Suceava*

(Vezi *Paştele Blăjinilor* vol. I, pag. 292-295).

În Mihalcea, a doua zi de Sînta-Marie şi a doua zi de Sf. Neculai, se face slujbă pentru sufletele celor înecaţi, arşi, mîncaţi de lupi etc.

De lasatul secului de carne iarna, sînt Moşii de iarnă, atunci se dă pentru cei înecaţi. *Botoşani*

Pentru cel înecat, dacă dai în toată ziua, cît e anul de mare, cîte ceva, fie numai o bucăţică de pîne, să zică: „bodaproste", că dacă nu zice cuvîntul aceasta, e ca şi cînd ar da în drum; – şi dacă-i dă aşa un an de zile, acel suflet e ca şi cum ar fi împărtăşit. *D-na Tinca Dumitriu, Botoşani*

*

Ovidenia. Iarna

Ovidenia e numai pentru lumini. În ziua de Ovidenie, se dă pe la casă de pomană lumînări cu colac – lumînarea aprinsă; căci atunci de dai, vezi pe ceea lume. Atunci dai şi pentru sine, cînd te vei duce, să vezi. *Tinca Dumitriu, Botoşani*

Celor înecaţi, ce au murit fără lumînare, li-i tare întuneric, lor numai de la lună, cînd e pe cer, li se vede; dar dacă le dai de pomană de Ovidenie lumînare, e ca şi cum ar fi murit cu lumînare şi văd.

Măsori feştila cît uşa şi faci un toiag ca la mort şi-l dai de pomană cu un colac şi cu o ulcică de apă şi atunci dacă dai, în ziua ceea vede întocmai cum le vezi cu ochii aici. La toţi aceia care au murit fără lumînare, aşa să le dai, c-apoi au lumină pe ceea lume.

Ovidenia e mare zi, că de Ovidenie s-a vădit lumea; de Blagoviştenii numai s-a blagoslovit. *Pachina Fidircie, Corovia*

Ovidenia se ţine pentru sanatate şi se fac praznice, pomenire, pentru morţi. *General*

Ovidenia se ţine pentru ochi, că ce-i ca vederile? *Corovia, Mahala*

De Ovidenie, să sfinţeşti un fuior şi e bun să te speli cu fuiorul acela şi cu apă pe ochi, la trebuinţă. *Ropcea*

În Şcheia, spun că, spre Ovidenie, să nu dormi toată noaptea, să arzi lumină şi să nu stîngi focul; căci atunci s-a născut Hristos în ieslele vitelor; atunci se deschide ceriul; atunci vorbesc vitele. *Rachila Berar şi alţii, Şcheia*

În satele româneşti de pe lîngă Cernăuţi, afară de Roşa, spre Ovidenie, se pune apă la priveghiat, care e bună pentru orişice, pentru durere de cap, pentru dragoste; în fine, orişice pui gînd şi cui dai, ajută, – numai dacă te rogi cu toată inima. Se pune sara apă într-o strachină, de care se lipeşte o lumînare şi o privighează toată noaptea. Bate sara 100 de mătăni, la miezul nopţii 100 şi în zori 100, iar a doua zi se spală cu dînsa şi e de mare ajutor.

Tot aşa se face şi de Stratenie; atunci pun apă şi afară la stele şi dau la vite. *Horecea, Corovia, Voloca etc.*

De la Ovidenie pănă la Sf. Gheorghe, nu se bat cu maiul cămeşile, pentru cei înecaţi; că Maica Domnului nu-i poate scoate cu volocul ce-l face din fuiorul de la Bobotează. Cînd bat femeile, mai în fund cad. *Dochiţa Hurghiş, Mahala*

*

În ziua de Ovidenie, să ungi uşa şi gura cuptiorului cu lut, amestecat cu piatră, şi să zici: „Eu nu ung uşa sau gura cuptoriului, da ung gura duşmanilor"; şi tot anul nu te va vorbi nime de rău. Ovidenia o ţin şi turcii. *Ana Darie, Broscăuţi*

De Ovidenie, nu se dă gunoiul afară pentru – peatră-n gură le... lupii; şi de Andrei. În ziua de Ovidenie, să iai lut, piatră, cremene şi să ungi gura cuptoriului şi să zici: „Eu nu ung cu lut, da ung, încremenesc, împietresc gurele duşmanilor ş-a jigăniilor". Şi nu te vorbesc atuncea, nici nu se apropie de vite, de paseri: uli, lup, vulpe, nimic. *Domnica Culincu, ţigancă, Mihalcea*

Spre Ovidenie, să ungi cu usturoi ferestele, uși și locul unde te culci, că de Ovidenie încep fărmăcătoarele farmecele lor. *Broscăuți*

De Ovidenie, se întâlnește iarna cu vara; întră iarna în vară. *General*

Iarna e tristoasă și mînioasă, da vara e veselă și frumoasă. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Lunile de iarnă merg una cu cele de vară; adecă: cum va fi timpul iarna, așa va fi și vara în lunile corespunzătoare. Dacă sînt iarna furtuni cu vînt, va fi vara grindină multă. Dacă va fi ger, va fi vara pe timpul acela cald. – Dacă e iarna iarnă, e și vara vară.

Gerul stă păn' în postul Sînpetrului pe ape și dă bruma, cînd sînt pe atuncea brumi; – apoi se rădică și se duce cu totul și tocmai între Sîntă-Mării vine iar. *Roșa*

Pîcla zice că e femeie. Gerul e barbat, că-i tare.

Gerul e foarte tare, e mai tare decît soarele; căci de soare îți poți face umbră, dar de ger, afară, ce poți face? Degeri!

Despre un ger mare, însă, se zice: „Doară nu-i gerul ciuciulei!"

Cimilitură

Doamna a sărit pîrlazul
Și soarele s-a răpezit ș-a luat-o.
(*Bruma*)

Femseia. Iarna

Cîte păseri pe sus zboară,
Toate-mi zic: bade, te-nsoară,
Numai neagră rîndunea:
Nu-ți lua, bade, belea,
Iarna pică și se ia,
Femeia-i mare belea!

Apa pe ceea lume

Nimică nu cere sufletul pe ceea lume ca apă, nu trupul, ci sufletul, așa e de însetat. De aceea se dă de pomană, pentru suflet, mai ales apă.

La masă după mort, se dau ulcele cu apă, cu vin, cu bere, cu lapte, cu mursă, paos de sufletul morților.

Unde ș-a dat omul sufletul, stă trei zile un pahar cu apă etc.

În Botoșani, peste groapă se dă groparìului o cofă cu apă; în Siret, dau de-acasă, a treia zi, o cofă cu apă.

Apă se dă de pomană la Ovidenie, c-un colac și lumînare, de sîmbăta Duminicei Mari, în cofe și cofăiele nouă, și în toate sîmbetele morților poți să dai, dar să nu pui în cofăiel, că pocnesc

cercurile și apa curge și pe ceea lume n-ai; dar în ulcică, că-i de lut, și încă într-o oală veche, fiartă la foc cu mîncare, care ș-a facut slujba, că-i mai primit; și așa cum o dai, stă fîntîniță pe ceea lume.

Dacă faci o fîntînă, atunci păn' la al nouălea neam ai pomană; or dacă la altă fîntînă faci reparație, o curăți, ca să poată bea oamenii apă dintr-însa – ai încă parte din izvorul acela pe ceea lume. Dacă faci fîntînă ș-o vinzi cu casa, mai mult nu e a omului care a făcut-o; dar tot are parte pe ceea lume, pentru că a scos izvorul.

Sînt oameni cari fac cîte șepte fîntîni, pe la locurile unde n-au oamenii apă, ca să aibă pe ceea lume.

Cînd faci fîntînă, aduci preotul de o sfințește, iar zidarului atunci îi dai o vită cu mană: vacă sau oaie, cu lumînare aprinsă și colac și o bucată de pînză. Învălești colacul fîntînei cu o bucată de pînză și un capăt îl lași spre om, ca să ai punte pe ceea lume. Dacă n-ai de unde să dai vită, faci macar o masă acolo.

Povestitoarea a fost bolnavă și în boală a văzut o femeie cu o cană cu apă; ea cerea și nu vrea să-i dea. Cum s-a sculat, a făcut într-o vale în cîmp o fîntînă; și acum e liniștită, că va avea pe ceea lume. *D-na Tinca Dumitriu, Botoșani*

*

Vaca-i izvor; zice că-i mare pacat, dacă cineva dă o vacă de pomană, care încă n-a avut lapte, și acela o vinde de tăiat; pentru că pe ceea lume, omul acela care a dat-o stă pe-un deal înalt deasupra unui părău și cel ce a vîndut vaca trebui să-i care omului apă într-o coajă de bostan, pănă sus; și cînd de-abia ajunge acolo, apa se varsă și el trebuie să se coboare și să-i aducă din nou; și așa, cît va fi lumea. Dar de o ține, se face părău între ei și fiecare cu paharul lui bea vin, nu apă, că apa se face vin pe ceea lume.

Și dacă vei da cuiva vacă și acela nu s-a ruga de trei ori pe an: în sîmbetele de toamnă, în Joia Mare și de sîmbăta Moșilor – vara, dînd liturghie pentru morții acelui ce-a dat și pentru sanatatea lui, acela n-are parte din vacă, – piere; căci pomana ceea e pentru tot neamul, păn' la al 12-lea neam, toți au parte dintr-însa. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

Nouă hîrgăie de apă dacă dai la nouă Moși de pomană, se face izvor, – tot adică din lut. *D-na Tinca Dumitriu, Botoșani*

Porc de dai de pomană, pe ceea lume ai izvor, că el sapă cu rîtul și se strînge apă. *Moldova, Bucovina*

Mare pacat este a nu lasa să iaie oamenii apa din fîntînă; acela ce nu dă apă, pe ceea lume stă pănă în gît în apă și de băut nu poate bea.

(S-a văzut, vol. II, p. 78, cel ce a oprit fîntîna.)

Un om a fost pe lume așa de bogat, că el în viața lui apă n-a băut,– numai vin. Tocmai la moartea lui a gustat apă. „Am fost

bogat și cu minte, zice el, dar tot ce-a fost mai bun pe lume n-am știut...”

Pavel Bojescu, Iordănești

§ 6. Leșia

Sfîrșitul lumei va fi cînd n-a mai fi apă pe pămînt; ci numai leșia ce o fac femeile sîmbăta. Dracul va umbla pe la case cu leșia și cu păcornița ș-a zice că-i apă și pe oamenii cari vor bea, îi va însemna cu păcornița în frunte și pe asta s-or cunoaște că-s ai lui. Dar cine postește și nu mănîncă nimică de ajunuri nu va avea sete.

Ion Pisarciuc, Roșa

Luni să nu faci leșie, că pățești rușine cînd ești mort, te tăvălești.

Botoșani

Cine păzește lunea și nu face leșie, pe ceea lume, Sf. Luni îl scapă de la greu.

Să nu faci leșie luni, miercuri și vineri, că curge venin cînd mori – și pe ceea lume beai leșiă în loc de vin. *Șcheia*

Marți sara spre miercuri să nu zolești.

Leșie să nu faci vinerea, că stă ciubere înainte sufletelor pe ceea lume.

Să nu zolești vinerea or spre vineri, că stai pe ceea lume până în gît în zoală.

E pacat a face leșie sîmbăta, că beu morții; dar dacă faci, s-o guști.

Roșa

Leșia de sîmbătă s-o verși, să nu steie peste duminică, că-i pacat.

General

În săptămîna mare, în Mihalcea, nu fac leșie.

Pentru ca să nu-ți moară părinții, leșia să nu steie de sîmbătă peste duminică, ci s-o arunci. *Maria Gabora, Stănești*

Ca să-ți trăiască părinții, totdeauna cînd faci leșie să te lai, să strecori leșia prin o mătură curată, anume pentru acest scop ținută; și vor avea viață lungă. *Stănești, pe granița Moldovei*

După ce te-ai lăut, ca să-ți trăiască părinții, totdeauna să arunci în lăutoare 3 cărbuni. Cum sînt cărbunii de vii și de iuți, tot astfel de cu viață și iuți să-ți fie și părinții; și vor avea trai lung. *Stănești*

§ 7. Sîmbăta

Sîmbăta să nu începi nici un lucru, nici la drum să nu pornești în vrun interes, că sîmbăta e a moarte. Strai să nu-ți începi, că nu ajungi să-l porți, mori.

Teara să n-o mîntui sîmbăta, nici să începi, numai aceea care a avut copii sîmbăta poate începe. *Mahala*

Sîmbăta e a morților. Ce dai în ziua ei, ea îndată-și scrie în carte și vezi pe ceea lume. Sîmbăta orișice dai e pomană.

Sîmbăta e a saracilor și a morților. Proverbul spune: „Calicului să-i dai toată săptămîna și dacă nu i-ai dat sîmbăta, tot zice nu i-ai dat...”

Sîmbăta e așa o zi a morților, cum e a noastră duminica.

Sîmbăta nu se toarce, nu se perie cînepa, că se colbăiesc sufletele morților.

Sîmbăta să nu arunci gunoiul din casă, până ce nu dai macar ceva, macar o bucățică de mămăligă la un cîne, ș-apoi să-l arunci; că gunoiul acela, dacă-l arunci, merge la suflete. *Mahala*

Sîmbăta vin sufletele la casă; vine sufletul celui mort și se pune în ungheri și așteaptă să-i deie ceva de pomană și ce dai apucă și se duce. De arunci gunoiul, zoiele dacă le dai dimineață afară, el acelea le ia și merge suparat: „Iacă ce mi-au dat!” zice el.

Anastasia Constantinovici, Mihalcea

Dracii se fac din măturătura de sîmbătă; din gunoiul acela și din cenușa de pe zolniță ce-o arunc femeile sîmbăta.

Dumitru Surugiu, Verești

Toate sufletele celor ce se prăpădesc să află pe ceea lume, numai a celor mîncați de lupi și de porci sînt pierdute. Dară și pentru acelea este rugăciune în sîmbăta cea de pe urmă înaintea lui Sf. Dumitru, toamna, atunci preotul îi pomenește și pe ei. Femeile duc lumînări și se roagă sara și dimineață pentru sufletele celor înecați, pierduți, mîncați etc.; fac praznice, căci și ei se vor ruga lui Dumnezeu să ierte păcatele celor ce se roagă pentru dînșii – și Dumnezeu îi scapă. Numai sufletele celor omorîți de voie le ia necuratul și le arde în iad.

Sîmbăta dimineața să nu mături, că li se colbăiește împărtășenia îngerilor – nici să mănînci, că nu se pot împărtăși îngerii; copiii cei morți. *Mahala*

Îngerul omului în toată sîmbăta se împărtășește; numai cînd mănîncă omul sîmbăta dimineața, până a nu răsări soarele, atunci nu se poate împărtăși și e suparat, că nu e curat. De aceea oamenii păzesc sîmbăta să nu puie nimic în gură și barbații să nu fumeze până nu a răsărit soarele. *Mihalcea*

În Botoșani, oamenii se păzesc să nu mănînce vineri sară usturoi, că nu se poate împărtăși îngerul; se împărtășește în biserică.

În Mihalcea, zic că vineri sară să nu mănînci ceapă, că cumpenește asupra capului, – mori. *Ana Malec, Mihalcea*

Sîmbătă dimineață să nu mănînci, că se roagă îngerii lui Dumnezeu.

Sîmbăta și duminică, e pacat să pomenești numele diavolului, atunci să te rogi lui Dumnezeu, acele zile sînt a lui Dumnezeu.

Sîmbătă dimineață, cum te scoli, îndată să te speli și să faci cruce, căci în iad dracii toată săptămîna rod lanțurile diavolului și pănă sîmbătă, numai într-o cruce să mai țin, și sîmbătă s-ar desface cu totul și el ar scapa, dar sîmbătă dimineața, oamenii lui Dumnezeu, cum să scoală, fac cruce și zic: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh" și lanțurile se fac la loc! *Mihalcea*

Diavolul stă ferecat sub apă etc. și sîmbătă, dacă fură covaliul fier și dă cu ciocanul degeaba pe ilău, lanțul lui să face din nou. *Mahala*

Păingănul să-l omori sîmbăta cu dosul mînei, că-ți iartă Maica Domnului 7 pacate, altfeli nu se poate să-l omori, e pacat. *De la d-na Ana Onicescu, Botoșani*

Să furi tot anul, că nu te-a prinde nime, dar cum îi fura sîmbătă sara spre duminică, te descopere. Sîmbăta-i așa o zi, că orce greșală ai face, orce pacat, îl descopere. *Catrina Dănilă, țigancă, Mihalcea*

De omori cîne sau mîță, pe ceea lume îl mănînci putred toată săptămîna și cînd mergi sîmbăta la apă, se face din nou.

(Vezi cine fură bostanul.) (Vezi ca să îmble copilul, vol. II*). (Vezi ca să uite copilul; vol. II*.)

Femeile ce-și omoară copilul, pe ceea lume, îl mănîncă toată săptămîna și sîmbăta se face din nou. *Mihalcea*

Sîmbăta e moașă. Dumnezeu a fost dat o ploaie repede, da mergea o femeie pe drum și toată s-a udat; se duce sub un acoperemînt să se usuce. În casa ceea, se trudea tocmai în ceasul acela femeia de copil. Dumnezeu trecea pe acolo și-i zice femeiei ce se usca: „Mergi și ajută să se nască pruncul, nu auzi cum strigă femeia în casă? De-amu, tu ai să fii moașă."

Pe femeia ceea o chema Sîmbăta și Dumnezeu a dat că sîmbătă să fie ziua ei. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Cine să naște sîmbăta e lucru rău.

Sîmbăta dimineața și joia, să face de dragoste. Dar sîmbăta mai ales, că zice că:

Sîmbăta are 9 surori,
Să fie toate de ajutori.

(Vezi apa sfințită de Paști vol. I, p. 286.)
(Vezi pasca pentru vaci vol. I, p. 286.)

Ca să vie mana la vacă, să pui tărîțe spre sîmbătă, la lună veche, la rouă și să-i dai vacei. *Maria Chiselița, Mihalcea*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Dacă vrai să să alunge vaca, să-l ghiontești pe barbat în pat sîmbătă demineață și după aceea să mergi să dai vacei în poale tărîțe, că se alungă. *Dochița Hurghiș, Mahala*

Sîmbăta e fată, să cuvine să te lai, să te grijești frumos pentru duminică.

Sîmbătă e soră cu duminica, e curcubeul, s-a văzut.

§ 8. Borșul

Borșul se face din tărîțe sau făină de sacară, păpușoi etc.; mai întăi, să udă cu apă rece ș-apoi să toarnă uncrop și se pune la dospit pe cuptor. Ca să se înăcrească mai degrabă, să pun și puține huște din borșul cel vechi sau puțin aluat dospit. Care femei sînt harnice, borșul dacă-l umple de dimineață, pînă în sară e acru; pe cînd, după altele, și trei zile dospește. După care-i iute, rău, borșul degrabă să înăcrește, – da după care-i moale, nu. După ce l-ai umplut, mergi și tragi pe cineva, care e iute, de urechi și zici: „Acru borșul!" Și moțăi din gură ca să crească. *Botoșani*

În Mihalcea, zic că cum e mînios degrabă acel pe care-l trage de urechi, așa degrabă se face borșul acru; de aceea se trage de urechi.

În Roșa, trag pe cineva de părul din frunte și zic: „Să fie bun ca vinul și acru ca oțetul!"

În Mihalcea, cînd umplu borșul, femeile descîntă și zic așa:

Omul negru în pădure lemne taie,
Da nevasta rumână borș umple
Și-ntr-însul Maica Domnului se scaldă.

Că, altfel, se scaldă diavolul în borș și barbatul, cînd mînîncă, o bate pe femeie, zice că nu-i borșul bun; cum descîntă însă, el nu se poate apropia. *Maria Spînul, Mihalcea*

Borșul cînd îl umpli, să pui în el vro doi cărbuni aprinși, că mai bun se face.

Borșul lunea nu se umple, e pacat. De umpli borș luni, capeți „cel perit" și vin gîngănii la casă. *Ropcea*

Borș, doar la mare trebuință, se umple luni, atunci să pui într-însul 3 cărbuni și sare, că dracul nu se apropie; dar dacă nu pui, borșul acela e al lui. *Roșa*

De umpli borș luni, să pui o crenguță de busuioc, că nu gustă dracul dintr-însul. *Mihalcea*

Dacă împli borș lunea, își spală dracul dosul în el. *Roșa*

Lunea de împli borș, verși venin cînd ești mort. *Botoșani*

Lunea să nu împli borș, căci omul, cînd e mort, tare se umflă. *Mihalcea*

Borș nu se împle lunea, de pe cînd îmblau strigoii. O femeie a împlut borș luni și un strigoi i-a pus un cap de mort în putina cu borș. *Mihalcea*

Borș de împli lunea, e „de cei răi”, o boală cu cîrcei în pîntece. *Botoșani*

Borșul de luni e bun de boale. *Broscăuți*

Luni nu se împrumută borș și aluat dospit, nici pîne nu se face. *Mihalcea*

Borș să nu împli, pîne să nu coci și leșie să nu faci luni, că-s sîngele Domnului.

Vineri să nu coci pîne, să nu împli borș, că-s sînge; sau că e păcat să dospească borșul sau pînea vinerea.

Sîmbătă sară să nu împli borș, să dospească peste duminică; să-l umpli sîmbăta dimineața.

Borș niciodată să nu oprești, cînd vine cineva și-ți cere, că borșul e vin pe ceea lume.

În ziua de Joia Mare, să umpli borș și să dai cu ulcicuța de pomană și acela borș, pe ceea lume, se face vin. *Botoșani*

La un vin care nu e bun, e acru, i să spune: „bun borș!”

§ 9. Joi

De Sf. Vasile, cînd să urează, să spune:

A purces badea Vasile
Într-o sfîntă Joi
Cu plugu-n doisprezece boi.
Brazdă neagră-a răsturnat,
Grîu de vară a samanat;
Grîu mărunt, în două cu arnăut,
C-a dat Dumnezeu și s-a făcut.
Și încă a rugat joile cu ploile
Ca să coacă grîiele.
Ș-a pus la uitare,
Pănă la Sînta-Maria Mare.
....
(Vezi *Plugul*.)

Joi e a Sfîntului Niculai – bisericește.

Duminica și joia se poate face nuntă.

Joia e zi slobodă pentru orșice; e zi bună să tai vite, să mănînci, să dai de pomană, să faci nuntă.

Cine se naște joi e cu noroc și e negutitori de boi. *Șcheia*

Joia-i pentru dragoste.

Joi să speli icoana Maicei Domnului cu busuioc și să te speli cu apa ceea și s-o dai pe flori, pentru dragoste. *Maria Cloșca, Suceava*

Joia îi bine întotdeauna să te lai, să te piepteni, pentru dragoste; să scuturi, să grijești în casă, că toți te iubesc; aceea zi îi a dragostei. *Elena Braha, Mihalcea*

Joia e barbat. – Vezi vol. II, p. 166.

În unele cîntece cătănești, să zice:

Joi în săptămîna mare,
Iau voinicii la catane.

Joia e jumatate barbat și jumatate femeie; că și barbații, și femeile îl țin.

În Strojineț, joi sara fac flecăii vizită pe la fete.

Joi se urzește pînză, pentru sporiul lucrului. *Ropcea*

Pentru spalat cămeșile, sînt două zile pe săptămînă: marța și joia. *Broscăuți*

În Verești, în Moldova, cămeșile numai joia se spală; în celelalte zile nu se cade.

Joi în săptămîna albă, se spală cămeșile, să fie albe peste an. *Mihalcea*

Joi în săptămîna albă, țin femeile să nu le ucidă barbații la pădure. *Camina, Mihalcea.*

Joi în săptămîna mare, să perie cînepa, se începe a se toarce, ca să fie spori la călepe peste an. *Botoșani*

Cine postește din ziua de Joia Mare pănă în ziua de Paști și nu mănîncă nimică, acela știe cu trei zile înainte cînd va muri. *Broscăuți*

Joia Mare

Pănă nu de demult, oamenii erau mai dumnezeioși, țineau posturile mai cu credință, nu ca amu. Încă ne putem aduce aminte de bătrîni, femeile mai cu samă, cum mîncau duminică sară, în ziua de Florii, nu mîncau nimic, nici apă nu beau, păn' în ziua de Joia Mare; atunci se împărtășau și după împărtășanie mîncau puțin. Mîncau apoi sara; și din sara Joiei Mari nu mîncau iar nimic păn' în ziua de Paști; numai se închinau și mergeau la biserică. Se păzeau să nu se supere, să nu se sfădească or să nu vorbească pe cineva; – și așa, cu sufletul curat și fără pacat, așteptau învierea Domnului, petrecînd în voie bună Paștele.

În Joia Mare, se împărtășesc cei mai mulți; mai ales acei care nu se împărtășesc de Florii; alții se împărtășesc sîmbătă, iar alții în

ziua de Paști iau sîngele și trupul Domnului Hristos. Acel ce-a fost vrednic de împărtășenie, după ce s-a spovăduit și i-a dat voie preotul să se împărtășască luînd în sine trupul lui Hristos, nu mai are nici un pacat.

Împărtășenia e un foc ce curăță totul înlăuntru; dar și dacă se împărtășește cineva fără ca să fie vrednic, fără ca să să fi curățit de pacate, pe acela focul cel nestîns îl va arde pe cea lume.

În ziua ce să ia împărtășenia, să nu te săruți cu nime și nici să stupești, căci e pacat.

În ziua aceea, să nu dormi, căci îți fură diavolul împărtășenia și rămîi neîmpărtășit. *Mihalcea*

În ziua de Joia Mare, oamenii se scaldă, că și Domnul Hristos s-a scaldat. Se scaldă să fie sănătoși preste an și e foarte de ajutor. Numai în apă curgătoare e bine a te scalda, până a nu răsări soarele, și tot răul ce ai se duce; bube și orice, ia ca cu mîna. Alții ce au bube rele, după ce se scaldă, lasă acolo și cămeșile. *General*

De Joia Mare spre vineri, fetele pun trestii pe părău, punte ursitoriului, și zic: „Eu pun punte ursitoriului meu, să vie la mine peste ape, peste dealuri; în vis să-l visez și aievea să-l văz." *Botoșani*

De Joia Mare, fata ia apă cu gura și pune în ceva și apa ceea o pune în blid dedesupt, în care duc parastasul, ca să se sfințască, și cu aceea se spală, ca să se mărite. *Mihalcea*

De Joia Mare, se fierb ouăle cele roși, căci țin mult și-s frumoase.

În ziua de Joia Mare, se face la biserică pomană pentru suflete.

De Joia Mare, dacă dai de pomană, e cel mai primit; dacă umpli borș și dai o litră cuiva, se face vin pe ceea lume, iar în putină, borșul e tot anul bun. *Botoșani*

De Joia Mare, se încheie sorocăustele sau parastasele morților, cari s-au început din sîmbăta lui Sf. Toader. În sîmbăta lui Sf. Toader, în Mihalcea, se duc ulcele cu miere (vin nu duc), franzole și lumînări, pentru toate sîmbetele o dată, și se plătește liturghie preotului, să pomenească pe morți.

În Moldova, le numesc „parastasele postului." Se duce, o dată pentru toate sîmbetele, o lumînare mare, 7 prescuri pentru slujbe (o prescure cu 7 bobiți) și se plătește înainte pentru liturghii; iar în toată sîmbăta, duc paosul: vin și colaci. Atuncea pomenește preotul și sufletul celui uitat, care nu mai are pe nimene, să fie partaș.

În Joia Mare, se duce și pom și atunci e încheierea. În Botoșani, miere nu se duce.

Mierea ce se dă în satele de primprejurul Cernăuțului e împărtășenia sufletelor pe ceea lume. Atunci se dau de pomană la oameni, lîngă biserică, varzare, ulcele cu mursă și cu apă etc.

Cînd dai un blid cu mîncare de Joia Mare, stau mii și mii de suflete, ca nourii, și se adapă din aburul ce iesă; iar dintr-o picătură de apă sau de mursă, ce curge pe unghie, mii și mii se răcoresc.

De Joia Mare, se face foc pînă în ziuă, ca să se încălzească sufletele.

Sufletele așteaptă sîmbetele, Joia Mare și Paștele, să le dea de pomană; nici o zi nu așteaptă morții așa ca pe acelea.

În Joia Mare, tot ce-i da e primit pe ceea lume.

Atunci să cumperi un gărnicior sau o ulcică și dai apă de pomană, dar s-o cumperi și să face pe ceea lume fîntînă. Pui deasupra un colăcel, nu franzolă, că se astupă fîntînă – și o lumînărică lipești de cofă ș-o dai; și, pe ceea lume, stă înaintea celui ce a dat.

Ori dai mursă, miere făcută cu apă, și din aceea se îndulcesc sufletele. Pentru copii mici, se dă lapte.

Joi, în Cuciur-Mare, în zor de ziuă, se face foc și, lîngă foc, pun masă și fac praznic; dau la copii colaci de pomană, iar la alții trimet pe acasă. La focul acela se adună sufletele; unii oameni sar peste foc, căci zice că n-au bube peste an.

Noaptea de Joia Mare

În Joia Mare noaptea, cînd iese oamenii de la denie, cei vii iese din biserică și cei morți întră. O babă zice că avuse o fată și murise. Amu ea auzise despre asta și zice: „Hai c-am să mă pun în Joia Mare de pîndă, cînd or veni morții, s-o văd pe fata mea!" După denie, cînd au ieșit cu toții, ea s-a dat într-o parte și dascalul a închis ușa, nici n-a văzut-o că-i acolo; s-a ascuns după cristelniță și ședea.

Numai ce vede că se deschid ușile și încep a întra preoții rînd, rînd, cîntînd și cu dascalii după dînșii, așa cum fusese vii și, după dînșii, s-a împlut biserica de oameni. Vede o mulțime de cunoscuți, iar la urmă vede că vine și fata ei: talap, talap, cu ciobotele pline de lacrimi, că abia își putea trage picioarele – căci zice că tare e greu mortului, dacă plîngi; să nu plîngi. – „Ce faci, zice fata, la ce-ai venit? Fugi degrabă, că te-or mînca" și dă degrabă cojocul de pe dînsa mîne-sa, ca s-o acopere. Baba fuge, da strigoii după dînsa; – morții cei ce erau strigoi – și-i apucă cojocul și tot l-au făcut bucăți, că a doua zi, tot țintirimul a fost plin de bucăți, dar de nu-i da cojocul, o rupeau pe babă. *Elena Braha Mihalcea*

Joi după Paști, în Mihalcea, să dă de pomană, la țintirim, pește, apă, păscuțe, ouă; dau și cămeși, brîie etc.

Joile de după Paști să țin pentru năvălile cîmpului; s-a văzut. *Ropcea*

*

§ 10. Băutura. Sf. Vasile. Vinul

Sf. Vasile e bețiv mare; de altfeli, e tare bun. El s-a rugat lui Dumnezeu ca să-i deie o zi să fie a lui și Dumnezeu i-a dat cea întâi zi, de Anul Nou. Sf. Vasile a luat un clopoțel și a legat la toartă o crenguță de busuioc și s-a suit la Dumnezeu să ureze. De aceea, de Sf. Vasile se urează.

Sf. Vasile șede calare pe poloboc; de aceea, de ziua lui se fac veselii și chefuri. Cînd se mai fac ca atuncea?

Sf. Vasile a fost sfînt din pîntecele maicei sale.

Ioan David, Botoșani

Sf. Vasile e holtei, atunci se fac petreceri mari. El face pozne mari, dragosti; e împaratul iubirilor. El petrece și iubește, și joacă și cîntă – le cîntă muzici, strică fete, beau, fură...

Profira Zvorîșteanu, Botoșani

(Vezi colinda vol. I, p. 105. Vezi Busuioc vol. I, p. 456).

Spre Anul Nou, cînd se deschide ceriul, toate apele se prefac în vin. În ceasul acela dacă iai apă, e vin. Un om a fost auzit de asta și s-a apucat la carat apă cu femeia, ca să aibă tot anul vin. Pe urmă s-a culcat; dar pe copii i-a pus pe laiță la fereastă, să păzască cînd s-a deschide ceriul, să ceară ce le-a zis. Dumnezeu a dat că laița s-a răsturnat tocmai cînd ceriul s-a deschis și n-au mai văzut. Și apa unde era să se prefacă în vin? Numai dacă nimerești de o scoți în ceasul acela, se preface.

Mihalcea

Demult, prin toate părăiele și prin toate fîntînile era vin, nu apă. Dar oamenii au fost răi și de aceea Dumnezeu s-a mîniat și le-a luat tot vinul; a lasat numai atîta vin și grîu, cît să aibă cu ce sluji preotul la liturghie în biserică.

Mihalcea

Constelația. Fata cu coromîsla (Vulturul)

„Fata cu coromîsla" a fost luat în ziua de Iordan des-demineață apă, dar ea era așa de bună la Dumnezeu, încît cînd a gustat era vin; și chiar a luat-o cu apă cu tot ș-a pus-o în ceri.

Mihalcea

(Variații, vol. III*).

Poama, dacă vei lucra 7 ani un pogon de vie fără să sudui niciodată în ea, cum e via: că te zgîrie, te tai, dar să nu zici nimică, atunci Dumnezeu îți iartă pacatele, te duci drept în ceri. Dacă-i sîngele Domnului Hristos!

Ion David, Botoșani

Poama s-a făcut din sîngele Domnului Hristos, cînd l-au răstignit pe cruce; din sîngele ce a curs, a crescut via.

Botoșani

Despre cineva ce e din neam bun și e scapatat, cînd ajunge la ceva, să zice: „Vița din vie, tot învie."

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Bradul și viișoara

În o variantă a baladei *Dragostea*, vol. II, p. 133, să spune că „din el s-a făcut brad și din ea o viișoară, viișoara s-a întins și cu bradul s-a cuprins..." O altă variantă, e următoarea:

Olio, lio, lio, lio, lio,
Mi-a avut Dedel o mămuță,
Sîmbătă dimineață s-a sculat
Ș-a luat două-trei păscuțe
Și vro două-trei ouțe,
Și la temniț-a alergat.
– Dedel, Dedel dragul mamei,
Să mărită mîndra ta,
Mîndra ta și nora mea,
Mîne nunta i-om vedea.
–Na-ți, mamă, inelul meu,
Cînd îi trece pe-acole,
Nuntașii mi te-or vede,
Ei în casă te-or pofti.
La mireasă mi-i cinsti,
Inelu-n pahar i-i da,
Și mireasa l-a vedea...
Ea pe-acolo mi-a trecut,
Nuntașii o au văzut
Și în casă o au poftit
Și cu vin o au cinstit.
Ea la mireas-a-nchinat,
Inelu-n pahar i-a dat.
Mireasa, cînd a cinstit,
Din ochi negri-a lacramat,
Din guriț-a cuvîntat:
„Beți, noroade, și mîncați,
De-amu eu nu mă mărit,
Că-ncă Dedel n-a murit."
– „N-a murit, dar năcăjește,
Că-i bat barba genunchele
Și musteața brîiele,
Da chica călcăiele."
Tatul lui a auzit
Și pe cal a-ncălecat,
La temniț-a alergat,
Pe Dedel l-a spînzurat.
Mireasa, cînd a aflat,
De jele s-a giunghiat.
Tatăl-său a cuvîntat
Și din ochi a lacramat:
– Of, Doamne-am făcut pacat,
Că dragii i-am departat!
Șepte oameni a naimit,
Zîd de piatră mi-a-ngrădit
Și li-a sapat două gropi:
Colo-n vale-n pomețel,
Sub cel mîndru cireșel,
Și pe dînșii i-a-ngropat.
I-a-ngropat cap la cap,
Că tare au trăit cu drag.
I-a-ngropat într-un mormînt,
Că n-au trăit cu urît.
Dintr-însul mi-a crescut rug,
Da dintr-însa lozioară.
Rugușorul s-a întins,
Lozioara mi-a cuprins.
Tatăl său i-a îngrădit,
Nici paserea n-a trecut.
– Of și vai, soția mea,
Cine strică dragostea,
Ardă-i focul căsuța!

(Și de atunci e rugul de mure și lozia pe lume, spune povestitoarea.)

Voloca

Cimilituri

Am o babă buboasă,
Șede cu Vodă la masă. (*Poama*)

Demerlie de demerlie,
Mare bucurie.
Seminoc de seminoc,
Crenguță de busuioc.
Poftim, boieri mari, de gîciți ce-i asta? (*Poama*)

Dumitru Morar, Rachiți, Botoșani

Lie, lie, ciocîrlie,
Vin să-ți spun o bucurie
De la mare-mpărăție.
Da la nuntă cine joacă?
Sfîntă poamă busuioacă.
(*Vinul*) *Natalia Barbacariu, Bagiurea*

La pahar se cîntă:

Frunză verde matostat,
Ciocîrlanul s-a-mbatat,
Unde-i bățul, ca să-l bat!
Botoșani

Credinți

De 40 de Sfinți, se beau 40 de pahare de vin și din toate ce mănînci să fie tot 40.

Dacă mănînci supă, să bei vin, ca să nu te împungă vrun bou.
Siret

Cine are galbanare, cînd se împărtășește, să se uite în sf. potir; și-i trece.
Mihalcea

Omul niciodată să nu se uite drept la sf. potir, cînd iese preotul cu darurile, căci de aceea dioache, ci să plece ochii în jos. *Mihalcea*

Cînd e omul bolnav de moarte, de cere vin, moare, de cere bere, trăiește.
Șcheia

Cînd împărtășește preotul pe bolnav, de se cufundă părticica în fund, moare.
Moldova

Mortul, după ce se pune în groapă, să stropește cruciș cu vin.

Poamă dacă visezi, e lacrimi, boală, moarte. *General*

Băutura. Sînge

Dacă bea cineva de la cel sarac, cum sînt vornicii, că le place să jupească, băutura ceea se face sînge pe ceea lume și omul acela bea sînge. Acel ce i-a dat, poate n-a avut de sare în casă, la copii, și lui i-a dat.

Era un vornic, că el nu vrea să bea de la oameni la cîrșmă, zicea ca să-i aducă acasă cîte o jumatate de ocă de rachiu și tot turna într-un poloboc. Cît a stat trei ani vornic, a fost împlut polobocul. Cînd a ieșit din vornicie, el amu se bucura că n-are să cheltuiască la praznice. S-apucă el de face masă; cheamă pe toți finii lui. Cînd trimite la poloboc după răchiu și scoate – în poloboc, numai sînge! – Încă pe lumea asta, s-a fost făcut sînge!

*

Bețivul și norocul

Norocul e ca un înger; el umblă pes'tot locul cu omul, dacă știe cum să-l poarte: să nu facă vro greșală, să nu fure, să nu blastăme pe altul, să nu huiască, că norocul fuge de omul care strigă și blastămă, care ocărește pe altul, căci atunci omul acela se cheamă că-i cu dușmanul (necuratul).

Norocul zice că se ține de cel bețiv, că acela bea el și dă și altuia, îl cheamă, îl cinstește și e tot cu voie bună, cu chef, cu veselie; și norocului zice că atunci îi place, cînd e bucurie și veselie în casă, cînd oamenii vorbesc, sfătuiesc, nu să șadă posomorîți.
Vasile Langa, Botoșani

Crîșma e blagoslovită

Odată s-a dus Dumnezeu la o crîșmă și oamenii ședeau îmbrăcați în giubele, cu blănuri, ca de demult. Da Dumnezeu sta cu Sf. Petru zdrențuroși la ușă, să vadă, i-a pofti cineva? A doua zi, merge și Dumnezeu gătit, da oamenii toți s-au sculat și s-au închinat la dînsul și toți îl cinsteau; da Dumnezeu tot lua băutura și o turna pe strai.

Au tăcut ei, ce-au tăcut, de la o vreme întreabă unul: „De ce torni d-ta pe strai"? – „Pentru că straiul mă cinstește!" – „Cum straiul, doar noi pe d-ta te cinstim." – „Ba nu pe mine, căci eu ieri cînd am fost rupt și felegos, nu m-a văzut nime; da astăzi, cînd am venit îmbracat, mă vedeți!" – Atunci toți au căzut la picioarele lui Dumnezeu; și Dumnezeu i-a blagoslovit și s-a dus.
Maria Ciobanul, Botoșani

Nunta. Dumnezeu și Sf. Petru

Dumnezeu, cînd umbla pe lume, mergea la nunți și în tot locul. S-au făcut el și cu Sf. Petru saraci și au mers la o nuntă; da omul i-a dat afară și le-a zis: „Voi ce întrați aice? Mergeți și ședeți pe prispă, că mai pe urmă v-a da și-ți mînca." A mers Dumnezeu și cu Sf. Petru și s-au făcut amîndoi boieri, cu trăsură; da oamenii le-au ieșit înainte: „Poftim, cucoane, poftim," și i-au pus după masă.

Au cinstit ei la Sf. Petru și el a băut; cinstesc și la Dumnezeu, da Dumnezeu ia și toarnă pe straie.

– D-apoi d-ta de ce nu cinstești?

– Asta-i cinstea mea; a zis Dumnezeu. Mai înainte, cînd am venit cu straie rele, nu m-ați primit! Aceste-s cinstea mea!

Atunci au văzut oamenii că acela-i Dumnezeu și mai mult n-au alungat pe cei saraci. De aceea, și amu, cînd vine un calic la praznic, oamenii îl pun pe acela întăi la masă, că acela-i Dumnezeu. Dumnezeu ca sarac umbla; de ce nu umbla ca bogat?
D. Grigorașciuc, Mahala

Vinul. Dragostea

Șede bădița în deal,
Frumușel ca un pahar,
Da lelița, dar în vale,
Frumușică ca o floare
Și tot strigă-n gura mare:
– Cobori, bădiță, din deal,
Frumușel ca un pahar!
– Of, leliță albineață,
Nu te ține-așa măreață,
Că bădița-i albineț,
Nu să ține-așa măreț
Și-ncă are părul creț!
– Cobori, bădiță, la mine
Și-nchină paharul de bine,
Să știu că te ții de mine!

Broscăuți

Frunză verde trifoieș,
Am ibovnic megieș
Și cunosc că m-a urît,
Că cată posomorît
Și-mi priește dușmănește,
Ca să nu-i mai trag nădejde.
De vrai, bade, să trăim
Haide-n crîșmă ș-om bea vin,
Dar de vrai să ne lăsăm,
Dă-mi mîna să ne iertăm.

Strojineț

Puiculiță, puiculea,
Să știi bine că nu-i bea
Vin roșu din mîna mea,
Că te-oi da pe-a altuia
Și te-i duce de-a dura.

Iordănești

(S-a văzut în balada vol. II, p. 130 vinul și nunta.)

Bine-a zis frunza de vie
Că dragostea nu-i moșie.
Numai pizmă și urgie
Și mai multă dușmănie.

Obiceiuri la pahar

Băutura e ca să să facă veselie, să meargă totul cu voie bună, cu dragoste din partea tuturora.

Dacă să încheie vro nuntă, cînd s-a hotărît cuvîntul, trebuie să bea și atunci tocmala e gata.

Cînd se face o vînzare, numaidecît trebuie să beie aldamaș, ca să le fie voia amîndorora deplină, să nu-i pară rău unuia după marfă și altuia după bani și să le meargă pe urmă rău.

La popor nu se zice că „beau", dar „cinstesc", numai boii beau, omul cinstește.

Dacă i să dă cuiva de băut, se cheamă că „l-a cinstit", iar dacă beau cîțiva împreună, se cheamă că „cinstesc" împreună.

La nunți, la cumătrii, cînd masa e încheiată, se cinstesc unii pe alții nu după rînd, dar după rangul de înrudire ce-l ocupă între ei, sau și după vază, or după dragostea ce o au cătră cineva.

În Bucovina, gazda cinstește întăi, apoi toarnă în același pahar și închină la cel mai principal dintre musafiri – la cumătru, dacă e cumătrie; la nuni închină vornicelul întăi, dacă e nuntă, și acel ce a băut e datori să toarne și să închine mai departe: la socri sau la cine știe, după iscusința lui – și ceilalți trebuie să aștepte pănă ce le vine rîndul. Astfeli e obiceiul în Bucovina, obicei vechi. Dîndu-și paharul, se felicitează să trăiască etc.

La orșice ocazii, auzi: „Să trăiești cumătre, să trăiască finul; sughiț dulce la cumătra" (dacă nu se află cumătra acolo). „Să trăiești și d-ta la mulți ani, cu bine." – „Să te audă Dumnezeu!", „Închin la cinstita fața d-tale ca la un codru verde!"

Să trăiești din fin în fin,
Să-ți fie voia deplin.

Cînd îl mai nimerește pe vrounul de la capăt, ce a așteptat mult, acela bucuros îndată răspunde:

„Să te vadă Dumnezeu cu darul,
Cum m-ai văzut pe mine cu paharul!"

Mai toarnă și pe pămînt, să bea și morții. La nunți, la cumătrii, aruncă ce rămîne în pahar în podea, ca să picure, să fie începutul cu ploaie, cu mană, cu noroc. Cu un pahar în mînă, cine știe cît timp stau și să urează, fac veselie, cîntă; tocmai cînd l-au băut tot, să cheamă că l-au băut „de bine".

În vremile de demult, cînd petrecerile țineau cu zilele, boierii umblau cu muzica, de la unul la altul. De mergeau noaptea cu muzica la familia unui amic, lăutarii cîntau mai întăi la fereastă:

Primește-mă, maică-n casă,
C-afară plouă de varsă!

Cînd se închină paharul, muzicanții cîntă:

Frunză verde de-avramască,
Cuconu N. să trăiască,
Să trăiască, să cinstească,
Să cinstească numai vin,
Să-i fie voia deplin.

(S-a văzut paosul la morți, vol. I, pagina 323.)

Cînd ia unul paharul în mînă, felicitează pe ceialalți cîntînd.

Acest pahar de băutură
Să ne fie de voie bună,
Să trăim cu toți! bis.

*

Apoi mai cîntă și polobocului:

Poloboc, poloboc,
In mai stăi pe loc,
Să-ți citesc molifta ta
Pănă ne-om-mbata!

Cîntă și paharului:

În fundul paharului,
Sanatatea omului!

(Cîntece de pahar se vor mai vedea la nunți.)

Veselia

Cine trece pe la vie,
Gheorghieș cu pălărie,
Cu cordica vișinie
C-așa mi-i dragă și mie.
L-așteaptă puica să vie
Și puicuța-i bucuroasă,
Bagă pe Gheorghiță-n casă
Și-ntinde masă frumoasă,
C-o găină friptă, grasă.
Și cu oca plină rasă
Bea cu Ghițișor la masă.

Botoșani

Trandafir bătut pe masă,
Poftim, logofete,-n casă,
Că mămuța nu-i acasă,
Că s-a dus în deal la vie
Păn' desară n-ar să vie,
Noi v-om face-o veselie.
Logofete, dă-ne pace,
Căci sîntem fete sarace,
Noi umblăm cu furcele
Să ne hrănim gurile,
Noi umblăm cu furca-n sat
Și căpătăm cîte-un barbat.

Ropcea

Vinul, cîntecul și femeia

Doină, doină ș-o doiniță
Ș-o copilă, copiliță,
Cu părul lasat pe țiță.
De ce beu, și beu, și beu,
Numai cu-atîta mă ieu,
De ce beu și hăulesc,
Cu-atîta mă răcoresc.

Ropcea

Crîșma dorului

În mijlocul codrului,
La crîșmuța dorului,
Dorul mă poftește-n casă
Și-mi taie pîne pe masă,
Eu mănînc și mai rămîne,
Dorul mă pricepe bine
Că doresc de oarecine.
– Strînge pînea, n-oi mînca,
Că mi s-a-nchis inima.

Gemenea

(Vezi *Fete de fiie*, vol. I, p. 458.)

La mijlocul codrului,
Șede vatra dorului.
Șede dorul la fereastă,
Mă cheamă cu drag în casă
Și-mi taie pîne pe masă.
Eu mănînc și mai rămîne,
Dorul mă cunoaște bine,
Că mi-i dor de oarecine.
– Lasă, lasă, țoarf-aleasă,
Mi-i veni desar-acasă
Și te-oi pune după masă!
(barbatul)

Mihalcea

Diferite

Cînd e înnourat și merg nourii mînați de vînt a ploaie, în jos, – merg, merg, atunci se zice că „merg nourii la cumătrie, să se îmbete"; și cînd vin nourii de acolo înapoi și umblă bucăți încoace și încolo, se zice că s-au înturnat de la cumătrie și că sînt beți. *Botoșani*

Cînd strănuți, ți se răspunde în chip de felicitare: „Bucurie! chef!" Sau: „Să trăiești!" „Sănătos!" *Moldova*

În Bucovina, se zice că acela va merge la cumătrie sau la nuntă și va bea rachiu.

Cel ce aduce apă de la fîntînă să nu bea el întăi, că-i va fi soțul bețiv. *Botoșani*

Fata să nu se șteargă de poalele cămeșei, să nu se umple de apă pe poale, că-i va fi barbatul bețiv. *Roșa*

Fata să nu mănînce sare din lingură spartă, că i-i barbatul bețiv. Camina

În ziua de Spolocane – cea întăi zi din postul mare –, femeile toată ziua beu și joacă, ca să li se facă cînepa. Aduc pe cineva nalt în casă, să fie cînepa subțire și naltă. *Mihalcea*

În Moldova, arunc cu paharul în podea și joacă bine, să fie bătută pînza, chiuind:

La pămînt, să sune grinda,
Să fie bătută pînza! *Botoșani*

Tot pentru acest scop, beau și joacă femeile de Sf. Vasile; joacă furca și fusul.

În crîșmă de te visezi însamnă negustorie, bataie sau vei avea gutunari.

Proverbe

Despre băutură, se zice că: „Nime nu duce la ureche!"

Băutura e pentru om, dar să bea cu măsură; căci dacă nu ia sama:

Sîngele Domnului
Să suie în capul omului.

Cîteodată, se întîmplă că omul se „întrece cu de diochiul".

Altă dată, „e aghezmuit bine" sau numai așa:

„Ghergheteag," „în patru ițe".

„E cu chef", are gust de vorbă; vorbește vrute și nevrute; – „s-a uitat prea mult în pahar."

„Face feredeie la măsele", chilește, bea.

„E cum îi șede voinicului mai bine."

„E ca frunza-n codru", adecă beat.

„A prins prepelița de coadă", e acuma beat.

„E cuc", adecă mort beat.

„A furat papucul Maicii Domnului!" adică s-a îmbătat.

„A șters luleaua neamțului!" s-a îmbatat.

D-l Gh. Codrescu, Botoșani

– „A băut pănă la brîul preutesei", adecă destul.

– „Trebuie să mai bea unul păn' la botul calului" și atunci e încheiere.

Vinul. Pacatele

Frunză verde poamă coarnă,
Leliță Ioană.
De-aș ajunge păn' la toamnă
etc.
Să beu vin, să mănînc poamă,
Să-mi zică lumea cucoană.
Zice lumea, zic și eu
Că n-a mai fost neam de-al
meu,
Numai singurică eu,
Să mă duc la mănăstire,
Să plătesc o liturghie,
Să-mi mai iaie din pacate,
Că eu n-am multe pacate,
Numai cinci care-ncarcate
Ș-al șeselea jumatate.

Siret

Finul și Nașa

Frunză verde de dudău,
La crîșmă la Făgădău,
Bea nașa cu finul său,
Finul bea, nașa plătește.
– Fine, fine, Constantine,
Stînge lumînarea bine
Și vină în pat la mine.
– Nașă, nașă, dragă nașă,
Scrie lucru cu rușine
Să mă duc în pat la tine.
– Fine, fine, Constantine,
Tot stînge mucșorul bine
Și tot vină-n pat la mine.
– Nașă, nașă, dragă nașă,
Scrie lucru cu pacat
Să mă duc la nașa-n pat.
– Fine, fine, Constantine,
Tot stînge mucșoru bine
Și vină în pat la mine.
Cîte pacate le-om face,
Toate nănașa le-a trage,
Că nașa are galbeni mulți
Ș-a face drumșor pin munți,
Și la gloduri a face poduri
Și pin tîrguri mănăstiri
Și pe lîngă drumuri fîntîni.
Și încă nașa are multe vaci
Ș-a da pe la cei saraci,
Și cîte pacate a face
Toate nașa le-a desface.

Ileana Olănița, Broscăuți

Variantă

– Nănașă, n-a fi pacat
Că de mic m-ai botezat
De mare m-ai cununat?
– Nănașa are bani mulți
La pacat să nu te uiți,
C-om face poduri la rupturi,
Șepte fîntîni la drumuri,
Ș-om da slujbe la călugări,
Călugării vor ceti
Și-ntre noi pacat n-a fi.
Ș-om da vaci cu viței
Pe la copii mănînței.

Strojineț

Dunăraș și Sf. Duminică. Poveste

Era un împarat ș-avea o fată frumoasă cum nu să mai putea; a luat-o ș-a pus-o într-un hîrzob înalt, să nu ajungă nime la dînsa. Dar să face o vîntoasă mare și-i aduce o frunză; ea, din frunza ceea, a prins așa de frumos a cînta – și a ramas îngreunată. La cîtva timp, trece un țigan pe acolo și aude... merge fuga la împaratul și-i spune: „Înalțate împarate, la fiica d-tale s-aude un prunc plîngînd." Împaratul nu crede. Vine țiganul ș-a doua oară și iar așa spune, păn' a treia oară... Împaratul a mers singur ș-a auzit. Ce să-i facă împaratul s-o prăpădească? A strîns mai mulți împarați și le-a zis că vrea să dea hîrzobul jos să cadă ea, să să răsipească. Dar împarații n-au vrut să-l lese, ci au zis că s-o puie într-un poloboc cu copilul și

să-i dea drumul pe Dunărea. Copilul a zis mîne-sa că alta nimic să nu ceară să-i deie decît 7 bobițe de poamă și 7 prescuri.

Polobocul cela avea 7 cercuri de fer. Mergînd ei pe apă, cere băietul la mă-sa să-i dea o bobiță de poamă ș-o prescure. Cum a mîncat, s-a întins o dată ș-a pocnit un cerc. A doua zi, mai mănîncă o bobiță de poamă ș-o prescure și pocnește și alt cerc, ș-așa păn' ce-au pocnit toate. Au mers ei așa păn' la malul Dunărei, acolo era Dumnezeu și cu Sf. Petrea; s-au făcut moșnegi. Dumnezeu, cînd i-a văzut, zice fetei: „Lasă-mă să-ți botez eu copilul." „Botează-l." Dumnezeu l-a botezat și i-a pus numele Dunăraș, pentru că era venit pe apă și i-a dat o pușcă ș-o tesacă ș-un cal. Cu pușca vîna, iar cu tesaca cînd melița, toate celea hăbucea. A mers el prin pădure ș-a dat de curțele zmeilor, erau 27; și pe toți i-a tăiet, numai unul a ramas; acela a strigat: „Dunăraș, nu mă omorî, că ți-oi prinde odată un bine." Dunăraș nu l-a omorît, da l-a închis într-o casă. Merge el acasă și zice: „Mamă, hai de-amu cu mine, lasă bordeiul ista, că eu am găsit alte curți frumoase, ș-om trăi acolo." S-au dus acolo și i-a dat cheile mîne-sa să umble prin 9 odăi, da într-a zecea să nu între. Da în odăile celea, mama mea... ce frumos era! A mers ea în toate – nu a putut rabda să nu între și într-a zecea. Cînd a văzut-o zmeul, a vrut s-o soarbă. „Mă rog nu mă omorî, a zis ea, că ț-oi prinde-un bine odată." El nu i-a făcut nimică; a ieșit de acolo și umbla prin toate părțile, cît nu era Dunăraș acasă, și s-a fost dat în dragoste cu dînsa. „De-amu, zice el, să faci ce ț-oi zice eu, să-l omorîm pe Dunăraș, că de dînsul mă tem, să nu mă omoare. Fă-te bolnavă și trimite-l la ursoaică în pădure, să-ți aducă lapte, că ursoaica l-a mînca și noi vom trăi amîndoi." L-a trimes mă-sa după lapte. Să duce el și întinde pușca – da ursoaica să roagă: „Mă rog nu mă omorî, că ce ț-a trebui ți-oi da eu singură." A luat el lapte ș-a dus acasă, mă-sa a aruncat laptele. A doua zi, o învață zmeul să-l trimeată la lupoaică, c-acea îl va mînca.

I-a dat și ea lapte. A treia zi, îi zice zmeul că alta nu-i chip decît să-l cheme ea la scaldat și să-l lege cu 24 de jirăghii de matasă cot la cot, ca să-l poată el tăia. A venit el acasă; ea s-a făcut că i-i mai bine. „Hai, dragul mamei, și te-oi scalda. Da in să văd, tare ești? Să te leg cu jirăghiele acestea: le-i rupe tu? Dacă le-i rupe, ca tine nu este altul mai tare!" El s-a lasat. Cearcă să rupă ș-a rupt cîteva fire, dar tot căleapul nu poate. „Mamă, dezleagă-mă, că crăp, nu mai pot." Mă-sa atunci a făcut semn zmăului – el a întrat ș-a luat tesaca lui. „Alei, mamă, așa mi-ai făcut! Și tu, zmăule, vrei să mă tai? Da eu ție cum ț-am lasat viața, cînd te-ai rugat?" „Tu m-ai lasat, dar eu nu te-oi lasa, că tu pe toți tovarășii mei i-ai omorît!" „Dac-așa, fă-mi macar aista bine, pentru binele ce ț-am făcut, pune-mi toate bucățile de carne în desagi și le pune pe cal să mă poarte mort pe unde m-a purtat viu." „Asta ț-oi face-o", zice zmăul. Și l-a tăiet bucățele; pe urmă l-a pus pe cal cum a zis el și i-a dat drumul calului să să ducă. Calul lui Dunăraș era nazdravan; el s-a dus în pădure la Sf. Duminică, că Dunăraș umbla întotdeauna la dînsa. Sf. Duminică, cînd a auzit de departe, a întrebat: „De ești dură de pădure, du-te și

te-acufundă-n pădure, da de ești om premintean, apropie-te de chiliuța mea!" „Ba-s om premintean", a zis calul. Sf. Duminică, îndată cum l-a văzut, a adus apă vie și apă moartă de l-a înviat. „Greu somn am fost adormit", a zis el. „Dormeai de veci, de nu eram eu", a zis Sf. Duminică. „Amu, zice Sf. Duminică, ia și te fă crucea sau «crucea babei»[1] de trei ori, și te fă o pasăre și mergi la zmău și ți-i lua armele." Să face el o pasere așa de frumoasă și merge și să pune pe un plop. Mă-sa, cum l-a văzut, zice: „Uite ce pasere a venit la noi; paserea asta are ochii lui Dunaraș!" Zmăul s-a mîniet. „Cum să poate? Că Dunaraș e și putred, de cînd e mort!" și să dezbracă să se suie să prindă paserea. Cînd zmăul sus, Dunăraș s-a lasat pe-o aripă jos, s-a dat peste cap și a luat tesaca. Zmăul a văzut că n-are încotro. „Amu, zice el, să mă pui și tu pe cal: pe unde a fost cu mine viu, să mă ducă și mort." L-a omorît și l-a pus, dar calul lui nu era nazdravan ca a lui Dunaraș. „Amu, zice el mîne-sa, pentru că mi-ai făcut așa – de ce nu mi-ai spus că trăiești cu dînsul, că nu-ți făceam nimic, dar m-ai omorît – amu, am să te închid în odaia asta și am să pun un ciubăr, cînd l-ăi umplea de lacrimi, atunci ț-oi da drumul. În trei ani am să vin"... Și s-a dus la Sf. Duminică. A trăit el 9 ani acolo. Cînd a venit la mă-sa, casa era plină de lacrimi, numai capul i să vedea și ea era ca o umbră, ar fi murit și nu putea, că n-o iertase el. El numai a venit ș-a iertat-o, și ea a murit. După aceea s-a înturnat ș-a trăit în dragoste cu Sf. Duminică 3 ani. Atunci Dumnezeu l-a luat la ceri; că Dumnezeu uitase de dînsul că i-i fin, pentru ceea ce a făcut cu mă-sa. Da Sf. Duminică, pentru pacatul ei, arde-n foc păn' la sfârșitul lumei, să vede pe icoană – și 4 îngeri o păzesc. Duminica să nu faci foc că o arzi pe dînsa.

Catinca Pîslariu, Curtești, Botoșani.

Vinul din România

O poveste din vechime spune că niște tineri din familia Roznovanu studiase în Anglia și aveau acolo niște lorzi prieteni, cu care corespondau. Odată li-au trimes prietenii lor de acolo niște daruri scumpe. Acuma trebuiau să le trimeată și ei ceva de aici – dar ce să le trimeată? „Ceva ce nu au ei acolo – li-a zis tatăl lor. Trimiteți-le vin de-al meu." Ficiorii au început a rîde. „Nu rîdeți, faceți cum vă spun eu și-ți vedea că are să fie bine." Roznovanu avea de la via sa din Cotnari, în pivniță, 2 vase cu vin, de 45 de ani; a pachetat 20 de butelii și le-a trimes.

Lorzii s-au pus la masă și, după supă, au băut ca de obicei un pahar mare de al lor. Dar cum au băut, pe loc au și adormit cu toții cu capetele pe masă, singură doamna de casă era trează, fiindcă nu băuse. Toți cei de casă s-au spăriat, au alergat degrabă după medic. Acesta a venit, li-a pipăit pulsul, li-a cercat respirația – vede că sînt în deplină stare de sanatate, numai cît dormeau. „Ce s-a întîmplat?" întreabă doctorul. „Au băut vin de acesta"... răspund cei de casă.

1. A să da de-a tumba peste cap, să zice ca mai sus, precum și „cîrciu babei".

„Îndată pecetluiți butelcile, să nu se mai bea la masă, căci acesta e vin scump." S-a urmat ordinul doctorului. Lorzii habar n-aveau de grijă de cele ce să petreceau, dormeau duși; – și au dormit două zile neîntrerupt pe scaune, cu capetele pe masă, numai doctorul și servitorii vegheau zi și noapte lîngă ei și-i păzeau.

Cînd s-au trezit, le vinea a zbura!... Aveau o putere ș-un curaj, cum nu mai avuse în viața lor; erau ca din nou născuți. Văzînd ei ce are țara noastră, îndată au trimes pe doctor și oameni de ai lor la Răznovanu cu sume mari să le vîndă vin pentru medicină; căci o picatură de acela îndoit cu apă, luîndu-se la tot ceasul, ajungea ca să dea putere la un om slab. Roznovanu n-a vîndut, căci era lucru greu să mai aștepte atîta timp, ca să-și facă alt vin; dar li-a mai dăruit pe atîtea butelii, – i-a primit foarte bine – poate le va fi vîndut alt vin, aceasta nu să știe – să știe numai că de atunci e cunoscut și renumit vinul romănesc în Anglia.

(*De la mama autoarei*; i-a spus un doctor bătrîn, anume Samurcaș, din Botoșani.)

Vinul întărește pe om îi dă putere, viață.

A. Rachiul și Sf. Petru

Zice că, întăi și-ntăi, cînd s-a făcut rachiul, vrăbioiul l-a făcut. A luat de toate pînile, două-trei corețe: grîu, săcară, ș-a pus într-o groapă și l-a făcut. Pe urmă, a luat și a băut și s-a îmbatat și sta pe jos beat, tăvălit de glod. Vine mîța să-l mănînce. El zice mîței: „Așa tăvălit de glod, cum mă vei mînca? Nici tatăl tău n-a mîncat vrabiele așa; stăi să mă spăl. Și se face că se duce la un părău aproape, să se spele; dar cum s-a spalat, zbrrr! a zburat pe un copac. Da mîța: „Na că l-am scapat! Nu era mai bine să-l fi mîncat și plin de glod!"

Dumitru Grigorașciuc, Mahala

(Vezi cine a băut întăi rachiu, vol. I, p. 331.)

Iarmarocul de Sf. Petru în Cernăuți

Pe cînd umbla Dumnezeu cu Sf. Petru și cu Sf. Paul pe pămînt, au ajuns la o velniță. Acolo făcea dracul rachiu. Sf. Petru a întrebat ce face? „Ia, niște apă", a zis dracul; și i-a dat să beie atîta, pănă s-a îmbatat și a căzut sub lătoc.

Dumnezeu a mers și a făcut agheazmă apa de pe lătoc; și acuma curge agheazmă pe lătoc. Sf. Petru, cînd s-a trezit, a mers la Dumnezeu să-l întrebe ce a fost pățit? Dumnezeu i-a spus că s-a îmbatat și i-a zis că de-amu, de Sf. Petru, are să fie iarmaroc în Cernăuți și oamenii au să se îmbete; și bețivii lui îi rămîn pe ceea lume de judecat; că dintre păcătoși, mai întăi va alege Dumnezeu, pe urmă Domnul Hristos, apoi Maica Domnului și Sf. Neculai și tocmai la urmă Sf. Petru pe cei bețivi, pentru că și el a fost beat.

Ionică Pisarciuc, Roșa

De ce l-au bătut pe Sf. Petru catanele?

Pe Sf. Petru, de aceea l-au bătut catanele, că s-a îmbatat. Dumnezeu anume a făcut așa. Cînd umblau cu Sf. Ilie, le-a ieșit necuratul înainte cu rachiu și numai Petrea a băut; Dumnezeu și Sf. Ilie, nu. După ce s-au culcat, Sf. Petru s-a furișat dintre dînșii și iar a mers la dracul, – să-i mai deie; și după aceea a venit de s-a culcat. Dumnezeu toate le știa; și a făcut de i-au tras catanele bataia ceea.

Catanele și ploaia la manevre

Sf. Petru a capatat odată trei bătăi de-a rîndul. Dumnezeu, Sf. Petru și Sf. Paul tot mergeau, ce mergeau și sara veneau de se culcau într-o crîșmă. Sf. Petrea se îmbata bine și pe urmă se trînteau toți trei jos, să doarmă. Niște catane veneau și ele totdeauna acolo să bea și zic dînșii: „Ce caută bătrînii iștia aicea prin picioarele noastre; ian hai și vom trage unuia o bataie, să nu mai vie! Apucă-l pe ist din margine!"

Acela s-a fost nimerit că era Sf. Petru. Îi trag o bataie bună. A doua zi, vin ei iar acolo să se culce; Sf. Petru zice lui Dumnezeu ca să se dea Dumnezeu la margină și să-l lese pe el la mijloc.

Vin iar catanele acolo: „Ce, tot nu s-au dus aiștea? Ian hai și l-om bate și pe ist din mijloc; că ieri l-am bătut pe cel de la margină." Și iar îl apucă pe Sf. Petru la bătut.

A treia sară, schimbă Sf. Petru cu Sf. Paul: vine el la margină și Sf. Paul la mijloc.

Vin iar catanele: „Ei, da groși de obraz îs aiștia; hai și i-om trage și aistui din ceea margină o bataie, că amu pe aiștia doi i-am bătut; poate acela va fi mai subțire la obraz." Și îi mai trag și a treia bataie, tot lui Sf. Petru. – De unde era să-l bată cineva pe Dumnezeu!

Și așa a mîncat Sf. Petru trei bătăi, dar Dumnezeu anume a vrut așa, pentru că el s-a fost îmbatat atunci la lătoc. Dar pe urmă, Petrea a cerut de la Dumnezeu ca să le deie o pedeapsă catanelor. Și Dumnezeu le-a dat, că au ploaie la manevre. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Sf. Petru și omul sarac

Mergea Dumnezeu și cu Sf. Petru. Vede Sf. Petru un om cum duce o sarcină de lemne în spate din pădure. „Doamne, zice Sf. Petru, uită-te la omul acesta, cum năcăjește saracul! Dă-i ceva să-și cumpere boi, să aibă car cu ce cara, să fie gospodari!"

– „Îi voi da, zice Dumnezeu, dacă vrai numaidecît; dar ai să vezi că acesta are să te bată!"

Dumnezeu i-a dat bani și el ș-a cumparat boi și de toate; ș-a cumparat cîmpuri, ba ș-a făcut și crîșmă în sat și sta toată ziua la crîșmă, numai sara venea acasă.

Trece Dumnezeu cu Sf. Petru după o vreme, prin satul acela, înnoptează pe aproape de casa lui și se roagă la femeie să-i lese să mîie. Femeia le zice: „V-aș lasa, dar nu mi-i omul acasă și mă tem să nu vă zică ceva!" Ei au întrat în casă și s-au culcat pe laiță: Dumnezeu la părete și Sf. Petru la margină.

Vine omul bat acasă și întră înlăuntru: „Da ce calici îs aicea? La ce i-ai primit? Ian stai să le dau eu, ce umblă noaptea pe la case!" și merge la Sf. Petru și-i dă o bataie. După aceea, se duce iar la crîșmă.

Iar îl aud că vine; Sf. Petru zice: „Doamne, lasă-mă pe mine la părete" – etc.

„Vezi, zice Dumnezeu, nu ț-am spus eu că aista are să te bată!"

D. Grigorașciuc, Mahala

Sf. Petru, cînd a mers la cîrșmă, vede un om bat. „Uită-te, Doamne, ce om bat!" – Acela nu-i om bat, zice Dumnezeu, e cîne turbat!"

După ce omul l-a bătut pe Sf. Petru, zice Dumnezeu cătră Sf. Petru: „Uită-te omul cel bat!" – „Ba nu-i om bat, zice Petrea, da-i cîne turbat!" *Mihalcea*

Un om era foarte bețiv. A mers Dumnezeu și cu Sf. Petru la casa lui; dar femeia s-a temut să-i primească, să nu-i bată barbatu-său cînd va veni; Dumnezeu a spus că nu se teme. Și cînd a venit omul, Dumnezeu așa a dat, că n-a zis nimic. Dumnezeu i-a dat 20 cr. să meargă să-i aducă o pîne; el s-a dus la crîșmă și banii i-a băut cu prietenii; vine și spune că a fost dator și n-a cumparat. I-a mai dat Dumnezeu bani, păn' în de trei ori, dar tot degeaba. A doua zi, Dumnezeu și Sf. Petru au zis că-i vor plăti să-i treacă o apă. El a luat pe Sf. Petru în spate și l-a trecut; l-a luat și pe Dumnezeu, dar pe la mijlocul apei, se gîndește: ce să treacă pe toți calicii, să-l trîntească pe aista în apă,... ș-a stat pe loc; apoi ș-a tras pe samă și l-a trecut;– dar Dumnezeu știa.

Cînd au fost la mal, Dumnezeu l-a întrebat să-i spuie adevăr ce gînd a avut; – și omul i-a spus. „Acuma, spune Dumnezeu, ce vrai pentru cît m-ai trecut, căci eu sînt Dumnezeu: vrai avere, vrai viață lungă și raiul, căci ți le voi da?!

El a vrut că: cine se va sui în părul lui să nu se mai coboare, păn' nu va zice el; – pe scaun cine se va pune să nu se mai scoale – și în sac cine va întra să nu iasă, păn' ce nu îl va slobozi el. – Avînd toate darurile acestea, moartea a venit de două ori și a stat pe scaun și în pom, pănă ce nu s-a mai putut tîrîi; apoi a venit dracul. Pe dînsul l-a bătut în sac, că, ducîndu-se el apoi pe ceea lume, dracii n-au vrut să-l primească în iad; ș-a mers tot în ceri. *D-na Anast. Constantinovici*

Rachiul făcut de dracul

A fost un om care a greșit mămăliga nesarată; dracul a găsit o bucățică ș-a mîncat. Sara, cînd au venit toți dracii la cel mai mare, fiecare a spus ce a făcut; da aista a spus că a mîncat omului

mămăliga. „Apoi n-ai făcut bine ce-ai făcut, de amu du-te și-i slujește pentru mămăliga ceea un an", i-a zis cel mai mare.

El s-a bagat în slujbă la om și l-a învațat ca să ceară de la boieri de lucru; până a doua zi, să-i gătească de legat tot lanul și el alta nu vra decît pîne cît va putea duce băiatul lui în spate. Diavolul, și noaptea, tot lucra cu dracii lui; și până dimineață a gătit; a luat în spate gireada întreagă și a dus-o la stăpînul său.

Așa a făcut la mai mulți boieri și a strîns o mulțime de pîne. „Amu, ce-om face noi, zice omul, cu pînea asta așa de multă?" – „Lasă că eu te-oi învața ce să faci; fă o velniță." L-a învațat cum să facă. Amu, cînd a fost velnița gata, dracii s-au strîns toți la sesie ca să se sfătuiască cum vor pune numele băuturei ce vor face ei.

Dracii cei bătrîni au zis că, în numele lor, să se cheme „drachiu".

„Da într-al nostru cum să se cheme?" au zis cei mijlocii. – „S-a chema drăchilă."

„Da într-al nostru?" au zis cei mititei. – „Într-al vostru, țuică."

Și amu așa a rămas, că rachiul cel mai tare e drachiu, cel mijlociu drăcilă, iar cel slab, care se face din perje, țuică.

Gh. Bejan, Broscăuți

Căiala

Rachiul se cheamă căială; l-a făcut dracul cînd a făcut Noe corabia și i-a dat de a băut. Noe, după ce a băut, s-a căit de cea ce a făcut și „căială" i-a rămas numele, că și noi amu, după ce bem, ne căim. (S-a văzut, vol. I, p. 34.) *Gh. Postolachi, Bagiurea, Moldova*

Dracul s-a apucat să facă rachiul; trece Dumnezeu și-l întreabă: „Ce faci acolo?" – „O băutură", zice el. – „Dă-mi-o mie", zice Dumnezeu. – „Dată să-ți fie, dar să-mi împlinești trei lucruri: mai întăi, să-mi spui cum se cheamă băutura asta?" „Rachiu", a zis Dumnezeu. „Pe urmă, să-mi dai pe orcine va bea să fie al meu." – „Ba nu, numai cine va face-o să fie al tău" – unii zic că numai cei ce vor muri de rachiu să fie ai lui; – da de al treilea lucru l-a iertat pe Dumnezeu, nu i l-a cerut.

Dracul a făcut rachiul cu gîndul că cine va bea să moară, dar Dumnezeu l-a blagoslovit ca să-l poată bea oamenii. *Botoșani*

Rachiul l-a făcut Dumnezeu din pîne, da dracul, cînd a văzut, a luat și s-a scaldat într-însul. Și amu ce să facă dracii ca să capete suflete? Fac velnițe de fac rachiu și-l dau la jidani degeaba, să fie a lor numai sufletele cari s-or face la rachiu. Că nu-i numai că-l bei; asta n-ar fi nimic, dar cîte pacate se fac la dînsul? Cîți se omor, fac rele, toți rămîn ai lui. *Pachina Fidirciuc, Corovia*

(Vezi îngerul și crîșma, vol. I, pag. 425.)

În rachiu este un jidan mort ș-un creștin ș-un neamț.

Odată, un jidan a dat 700 de lei la un român sarac să-i aducă o inimă de om, s-o puie în rachiu. Omului i-a fost milă să taie pe cineva; a vrut să taie un cîne, tot nu s-a îndurat. A luat și a tăiat un

porc; carnea a mîncat-o, da inima i-a dus-o jidanului. Jidanul o ia și o pune în vas; cînd se trezește el mai după aceea: plin pe lîngă crîșmă de porci; – dădeau să între înlăuntru!

El a fost voit ca să puie inimă de om, ca pe oameni să-i tragă inima să meargă la crîșmă... *Catinca Pîslariu, Curtești*

Pacatele și rachiul

Odată, a venit vremea ca, din trei pacate, să se ierte unul și s-au sfătuit mai mulți la un loc, care pacat: furatul, c... sau beția? Da un călugăr s-a sculat și a zis că a bea nu-i pacat și a ramas cum a zis el. Se îmbată el într-o zi și merge la primblare; vede în pădure niște femei că ghileau la un șipot pînzele. El să duce și prinde o pînză de capăt și tot trage și zice trăgînd: „Și rușine, și pacat"... până a tras-o toată. – „Nici rușine, nici pacat", zice deodată – și la fugă cu dînsa; că amu îi venise altă minte în cap... Ș-a furat pînza. – A bea n-ar fi pacat, dar ce folos, că toate răutățile de la beție se trag!

Pintea Maerean, Șcheia

Un om a fost jurat că nu va bea de la Sf. Gheorghe, pân' la Sf. Dumitru; – dar vine iar acasă mort beat. Femeia se apucă de capul lui: „Bine, măi omule, nu te temi de bataia lui Dumnezeu? Doar ai jurat, de ce nu ții?" – „Ba țin, zice omul; hai cu mine și vei vedea." S-au dus amîndoi.

Lîngă biserica Sf. Gheorghe era o crîșmă, a întrat și a cerut să-i deie o litră. Apoi s-a dus fără ca să între nicăiri la altă crîșmă tocmai lîngă biserica Sf. Dumitru și a întrat acolo de a băut; dovedind astfel că ține jurămîntul de la Sf. Gheorghe și pân' la Sf. Dumitru...

Femeia a stăruit că așa nu e împacată, să nu beie deloc. „N-oi bea, zice el; n-oi bea astăzi și n-oi bea mîne, păăănăăă... poimîne!..."

Botoșani

Cîntece despre beție

Holercuță roșioară,
Eu te beu de bunișoară,
Eu te beu, da tu mă-mbeți,
Rele năravuri mă-nveți.
Holercuță, draga mea
Pus-am gînd că nu te-oi bea
Până-n ochi nu te-oi vedea!

Ropcea

Holercuță de ovăz,
Eu te beu de bun folos,
Da tu mă pleci de cap jos.
Holercă de barabule
Nu te-aduce la căi bune.

Broscăuți

Holercuță de sacară,
Eu te beu de bunișoară,
Tu mă scoți pe uș-afară,
Eu te beau de după masă,
Tu mă duci pe după casă.
(L-au dat afară!)

Ilișești

Holercuță de sacară,
Eu te beu acum de-asară
Și te beu cu rînduială,
Să nu-mi faci vro hămeială.

Mahala

Frunză verde de omăt,
Ian dați rachiu să mă-mbăt,
Să bem să ne îmbătăm,

Să vedem ce fire-avem.
De-om avea o fire bună,
Noi vom mai trăi vro lună,
De-om avea o fire rea,
Ticăloasă viața mea!

Siret

Cîntă puiul cucului
Pe crucea molidului,
Cînt-o mierlă pe teleagă
Și strigă la boi să meargă.
Cucul cîntă, mierla zice:
Nu-ți bea banii, măi voinice,
Că ți-i carul tot sfarmat
Și pămîntul nelucrat,
Și tu cînd te-i îmbata,
Drăguța nu te-a mai vra!

Brăești

Cine bea și cîntă bine
Nu mai poartă straie bune,
Bunuoară ca și mine.
Da cine cîntă și nu bea
Poartă cantoș și giubea.

Idem

Cîtă lume pe sub soare,
Nu-i ca scripca c... mare
Și ca crîșma-nșălătoare,
Că scripca te cam trudește
Și crîșma te sărăcește.

Idem

Astăzi beu de sanatate,
Mîne iau bordeiu-n spate!

Idem

Hai cu fliușca și sîngeapul,
C-a ramas badea ca napul!
Hai fliușca și cu lelea,
C-a ramas badea cu pielea!

*

Frunză verde măr rotund,
Mă duc miercurea la tîrg,
Mă-ntălnesc cu frații bînd
Și mă pun și eu la rînd
Și pun cușma pe pămînt.
Băui az și băui joi,
Băui prețul a doi boi.
Băui vineri păn' în sară,
Păn' mi-a scos murguț-afară.

Mahala

Bea-oi az și bea-oi mîne,
Bea-oi prețul murgului
Cu mîndrele tîrgului.
Băui preț de nouă cai,
De vin nu mă săturai!

*

Dragu mi-i în crîșm-a bea
Cu voinici de sama mea,
Dragu mi-i în crîșm-a bea
Cu omul care mă vrea,
Dragu mi-i a face șagă
Cu omul care mă-ntreabă.

Tudora

Deie boala-n Făgădău,
Că rău îi stă, de nu-s eu.
Cînd sîntem eu și cu tine,
Pe trei părți îi sta mai bine,
Cînd oi fi cu d-ta,
N-are nime ce cata.

Brăești

Drag mi-i casa sub pădure,
Cînd beu nu mă vede nime,
Da nu-n vatra satului
Și-n ochii barbatului.

*

Cîte păhăruțe beu,
Atîtea ciomege ieu!

*

Vinu-i bun, holerca-mi place,
Da banii pe ce i-oi face?
I-aș face pe iubit,
Dar mă tem de prăpădit,
Și i-aș face pe furat,
Dar mă tem de spînzurat,
Da i-oi face pe muncit
C-acela-i lucru cinstit.

Strojineț

De ciudă și voie re,
Mi-am băut găinele,
Da dacă m-oi pune ș-oi vre,
Și cucoșul mi l-oi be,
Că ș-acela-i munca me.

Idem

Bețivul, ardă-l-ar focul,
Mi-a băut casa și locul,

Ș-o găină porombacă,
Ce n-aș da-o nici pe-o vacă.

Strojineț

Am văzut mîndrele bînd
Și m-am pus și eu la rînd,
Cu trei mîndre alăturea:
Una-n deal și una-n vale,
Una-n coastă, nu prea proastă,
Cere rochie albastră,
Dară mîndra cea din vale
Cere rochie și parale,
Dară mîndra cea din deal
Cere rochie și tulpan.

Tudora

– Măi bădiță Ionel,
Cu cușma creață de miel,
La crîșmă, la Oltinel,
Boii tăi cei bălănei,
Cum îi beu două femei!
– Las' să beie că-s ai mei!
Mult aș be, mîndră, cu tine
Și n-am bani pe lîngă mine.
– Măi bădiță, spic de grîu,
Drag mi-a fost numele tău.
Mori și tu, să mor și eu,
Să ne-ngroape-ntr-un mormînt,
Să nu ne fie urît.
Să ne puie-ntr-un săcrieș,
Să ne fim noi megieși.

Strojineț

Călinar cu creangă-n drum,
Am un galbăn și nu-i bun
Și l-aș da pe-un pas de drum,
Ca să trec în cel cordun,
Să văd vinul cît de bun.
Vinu-i bun și oca mare,
Crîșmărița-i hîdă tare,
Vinu-i bun și oca mică
Crîșmărița-i frumușică.

Ropcea

Frunzuleana de-alde una,
Am ramas fără căciulă.
Frunzuleana de-alde doi,
Am ramas în cămeșoi.
Frunzuleana de-alde trei,
Am ramas fără copii.
Frunzuleana de-alde patru,
Am ramas fără barbatu.
Frunzuleana de-alde cinci,
Am ramas fără opinci.
Frunzuleana de-alde șeșă,
Am ramas fără cămeșă.
Frunzuleana de-alde șepte,
Merg în joc să joc cu fete.
Frunzuleana de-alde opt,
Stau c-o fată față-n joc.
Frunzuleana de-alde nouă,
Eu mă duc în joc cu două.
Frunzuleana de-alde zece,
Am ramas pe laiță rece,
Am apucat cofa-n mînă
Ș-am alergat la fîntînă,
Să-mi plivesc busuiocu,
Să-mi găsesc ibovnicu.

Mihalcea

Frunzulica trei masline,
Unde mergi tu, măi Vasile?
– La crîșmuță sub pădure
Să beu vin, să mănînc pîne
Cu trei mîndre lîngă mine.
Da nici una n-a mai zice
Nu-ți be banii, măi voinice,
Strînge banii, du-i acasă
La copii și la nevastă!
Căt a fost punguța plină,
Ele m-au ținut de mînă.
Cînd a fost pe la sfărșit,
Mîndrele că m-au urît,
Da una plînge și suspină.
Taci, puică, nu suspina,
C-oi veni și te-oi lua
Cînd a face plopul pere
Și or fi perele moi,
Atunci voi veni-napoi,
Ț-oi pune mîna după cap
Ș-om merge-n lume cu drag.

Roșa

Foaie verde trei căpșune,
Ține-mă, puicuță, bine,
Păn' ce sînt pe lîngă tine,
După ce m-oi departa,
Tot îi plînge și-i ofta,
Om ca mine nu-i afla.
Așa nant și sprincenat,
Cum mai bun de sărutat.
Căt o fost punguța plină,
Mîndra m-a ținut de mînă,

Cînd o fost la giumatate,
Mîndruța m-a dat la spate,
Cînd o fost la trei parale,
Mîndra m-a dat la picioare,
M-a băut și m-a mîncat,
Numa-n piele m-a lasat,
Numa-n piele și-n căciulă
Și cu liuleuța-n gură.

Părhăuți

Be, be, be, mîndruță, be,
Că ca mîne nu-i ave!

Doina. Beția

Doina zic și doina cînt,
Gîndul meu îl dau în vînt.
Mi-a fost neamul băutori
Și am ramas mult datori,
Și-am ramas eu să plătesc,
Și mai mult mă-ndatoresc.
Bețiv sînt, bețiv mă cheamă,
Bețiv sînt de bună samă,
C-așa a fost neamul meu,
Și m-am aruncat și eu.
Cu cît beu și hăulesc,
Cu-atîta mă răcoresc.
De n-aș bea, n-aș hăuli,
Nici atîta n-aș trăi.
Astăzi beu și mîne iară,
Stau dușmanii și să miară
De unde-am bani de cheltuială
Și straie de primineală.
Stați dușmani și vă mierați,
Nu v-oi spune, să crapați!

Ropcea

Be-oi az și be-oi mîne,
Be-oi patruzeci de zile,
Be-oi murgul de sub mine.
Bun îi vinul și l-aș bea,
Dar nimică n-oi avea.
Bun îi vinul, bun și bun,
Dar desar-oi dormi-n drum
Ș-oi veni păn' la fereastă,
Dar ea nu-mi dă drumu-n casă,
Să o văd îmblînd pin casă,
Ilincuța mea frumoasă.
Ilincuță draga mea,
Ascultă-mă tu așa:
Cînd voi veni sara-acasă,
Mîncarea să-mi fie pe masă,
Să mă iai în brățișoare,
Să mă strîngi la inimioară.
Ilincuță draga mea,
Și Dumnăzeu zice-așa!

*

– Frunză verde alunică
Un'te duci tu, Ionică?
– Mă duc, mă duc, bre Domnică,
Să beu vadra ș-o ulcică.
– Na-ți un galbîn, bre Ionică,
Și-ți plătește datoria,
Lasă toată mișelia.
– Eu atuncea m-oi lasa,
Cînd mi-a suna scîndura
Și mi-a trage clopotul
Să se strîngă norodul
Să-mi petreacă prohodul.
– Frunză verde alunică
Tot te duci tu, Ionică?
Tu te duci ca vînturele,
Eu rămîn cu gîndurele.
Tu te duci ca norurele,
Eu rămîn cu dorurele,
Că dorul tău îi voinicesc,
Da trupul meu copilăresc.

Broscăuți

Contra și pentru băutură

Bețivul, pe ceea lume, e cu oasele jupite de piele, stă în foc și numai două degete îi stau din foc afară, iar dracul îi ține deasupra șipul și paharul. *Toader Ostafi, Roșa*

Pentru ca să faci pe cineva, dacă ai ciudă pe el, să fie pătimaș de beție, să iai gît de rață, să-i torni apă pe gură să iasă prin gîtiță și

să zici: „Cum se linciurește rața în apă, așa să se linciurească el în băutură" și să-i dai să beie.

Ca să întorci farmecul acesta, iai gît de rață, dacă-i femeie, or gît de rățoi, dacă-i barbat, și torni apă îndărept pe gîtiță, ca să iasă prin gură, și zici: „Cum întorn eu băutura, așa să i se întoarne și lui N. a bea." Să-i dai să beie și nu mai bea. *Botoșani*

Pentru ca să nu bea, este un bondari negru pe toloacă și are bortă în pămînt; – copiii îl scot din bortă cu ceară: îi dau drumul cu ață și el se prinde de ceară și iese. – Bondarul acela, cînd se duce la borta lui, duce un fir de iarbă în gură și atunci el merge cu dosul înspre bortă; 9 fire de acelea să pîndești să iai de la dînsul și să dai celui ce bea în rachiu, – așa cu dosul să meargă și el înspre cîrșmă –, că mai mult nu bea. *D-ra Maria Grigorescu, Botoșani*

Să iai găinaț de păun, de-i barbat, de-i femeie, de păuniță, și să-i dai celui ce bea, în rachiu, că mai mult nu bea. *Mihalcea*

Să mergi la un mormînt unde știi cine-i îngropat și să duci o litră de rachiu, să îngropi șipul în țărînă și să zici, numindu-l pe nume: „N., ț-am adus rachiu, cum nu poți tu, că ești mort, să beai, așa mort să-i fie gustul și să nu poată bea cutare." Lași trei zile șipul acolo și cînd îl scoți, torni puțină țărnă în rachiu, îl dai să beie și mai mult nu bea. *Botoșani*

Să pui în gura unui mort un ban de patru greițari și să-l lași acolo trei zile. Pe urmă să-l iai și să-l speli în rachiu, să-i dai acelui bețiv și mai mult nu bea. *Mihalcea*

Să pui în gura unui cîne perit unul de 4 greițari să steie 9 zile și să cumperi pe banii ceia rachiu, să i-l dai să beie, că pierde gustul, mai mult nu mai bea. *Mămăești*

Să pui baligă de vacă în rachiu și să-i dai să beie.

Să pui un șoarec să moară în rachiu și să zici: „Cum nu bea șoarecul, ci numai pîne mănîncă, așa să nu beie cutare" și să-i dai să beie, că n-a mai bea. *Stănești*

Contra băuturei, e bună floarea de alun: să o iai în luna lui mart, de la 9 aluni cîte puține floricele, să le pui să steie 9 zile în rachiu și să-i dai omului să beie. *Maria Ștefaniuc, Roșa*

Negușitorul de vin în rai. Poveste

Era odată un om, care a vrut să se rădice cu un balon la ceri, ca să vadă cum e pe cea lume. Voind să se pornească, s-a întîlnit cu un negușitor de vin, care a trimis prin el multe închinăciuni la tatăl său. Pornind acela, a trecut peste multe dealuri și văi; deodată, a ajuns într-o poiană frumoasă, verde, unde s-a scoborît el întîi din balon și mergînd a ajuns la o curte foarte mare, unde sta la ușă Sf. Petrea cu o legătură de chei în mînă.

Omul l-a rugat pe Sf. Petrea să-i arate cum e în rai. Auzind aceasta, Sf. Petru s-a dus să-i arăte.

În odaia întâia, erau mulți copii nebotezați, cari plîngeau; într-a doua, erau copii mai mari, cari cîntau și se jucau și casa era plină cu flori, împodobită. Mergînd mai departe, au întrat într-o casă, unde au văzut un om bătrîn cu o barbă albă și pe lîngă dînsul vro cîțiva îngeri și asupra capului său sta soarele, luna și stelele. Omul cel bătrîn era Dumnezeu, care l-a blagoslovit.

Înturnîndu-se înapoi, îi spune lui Sf. Petru că are multe închinăciuni cătră bătrînul negustor de vin și ar vrea să se întâlnească cu el. Auzind asta, Sf. Petru i-a spus că negustorii stau într-a doua scară de rai, adecă mai jos. Și ducîndu-se acolo, au întrat într-o casă, unde erau oameni beți; unii dintr-înșii dormeau prăvăliți pe lăiți, alții beau, alții cîntau; erau și șipuri stricate, – ca într-o crîșmă.

Mergînd mai departe, i-a ieșit negutitorul de la tarabă înainte, necurat și uns, căruia i-a spus drumețul că are multe închinăciuni de la fiul său pentru el. Mulțumindu-i acela, s-a dus cu Sf. Petru mai departe și au ajuns în altă casă, unde erau multe bucătărițe; unele dintr-însele bucătăreau, altele se băteau cu polonicele. După aceea, s-a întors înapoi pe asta lume, s-a întâlnit cu acela care a trimes închinăciuni la tatăl său și el a întrebat: „Cum îi merge tatei?” El i-a spus că tatăl lui e într-a doua scară de ceri, nu într-a întâilea. Supărîndu-se acela, a lasat negustoria de vin și s-a făcut călugăr.

De la d-l Cornel Dumitrescu, Roșa

(Despre talhari și vin s-a văzut vol. I, p. 443.)

§ 11. Agheazma. Ploaia. Izvoare lecuitoare

În Ardeal, se află undeva o fîntînă cu un turn, pe care boieriul o ține închisă și numai la zile mari se deschide ea singură și atunci dă apă; dar așa de bună, cum nu să mai poate. Spre ziua în care are să se deschidă, noaptea, din fîntîna ceea cîntă în fluiere, fel de fel de cîntece frumoase; iar a doua zi pe la amiază, cîntă muzici din fîntînă.

De la un ardelean

Mănăstirea Gorovei

Mănăstirea Gorovei cum s-a făcut?

Zice că au mers, din sat de-acolo, trei fete în pădure la bureți. Două erau sănătoase și au apucat-o înainte, dar una, ce era șchioapă, a rămas departe în urma lor. În cale, trebuia să treacă un părău. Ea cum întră, stătu pe loc, căci văzu că vine pe deasupra apei o casă cu lumînări aprinse înlăuntru și o femeie foarte frumoasă sta pe prag și se opri dinaintea ei. „Copilă, copilă, de ce ești tu bolnavă?” o întreabă femeia. Fata îi spuse că e șchioapă de un picior. „Ia și te du degrabă în sat, la dascalul și preotul și le spune să vie repede aice unde stau eu.”

Fata, cum a ieșit din apă, nu a mai fost șchioapă și a ținut tot o fugă păn' în sat. A spus preotului și dascalului ce i s-a întîmplat; iar ei auzind, au alergat îndată la fața locului și înțelegînd că femeia cea strălucită e Maica Domnului, au căzut cu fețele la pămînt înaintea ei.

„V-am chemat, le zise Maica Domnului, ca să vă spun să făceți în locul acesta o mănăstire, ca să fie părăul acesta, pe care îl blagoslovesc eu, de acuma înainte oamenilor de tămăduire!”

Mănăstirea s-a făcut și părăul a fost mult timp la orșice boale de ajutor, dar acuma oamenii l-au spurcat.

La mănăstirea Gorovei este icoana Sf. Ioan Botezătorul, făcătorul de minuni, și cînd nu plouă, o scot și fac agheazmă.

Gh. Cantea, Tulbureni, Botoșani

Izvorul ciobanului sau al Maicei Domnului. Ploaia

În Moldova, dacă nu plouă în vrun oraș, se aduce cu preoți și procesie, cu cîntări, icoana Maicei Domnului cea făcătoare de minuni și se poartă prin oraș, se face agheazmă și numaidecît plouă.

Icoane de-a Maicii Domnului făcătoare de minuni au fost 4, făcute de cei 4 evangheliști, dintre cari: una e la Neamț, una la Florești, lîngă Huși, alta la Țarigrad și alta în alt loc. Cînd au fost odată turcii asupra Mănăstirei Nemțului s-o ardă, starețul a fost dat icoana pe apă. Acolo în pădure, era un cioban tare bun la Dumnezeu; el altă rugăciune nu știa, decît să facă două cruci: „Una ție, Doamne, și una mie, Doamne”, zicea el. Într-o zi, vede pe apă icoana și se vîră în apă s-o scoată. Icoana vinea mînată de valuri în picioare spre dînsul. El a scos-o și a pus-o pe iarbă și a dat îndată de știre la călugări. Cînd vin ei să o ia, în locul unde șezuse icoana, a fost izvorît apă! Preoții au cunoscut minunea și au făcut pe locul acela o fîntînă, care se cheamă „izvorul ciobanului” sau „izvorul Maicei Domnului”. (Nu sărbătoarea asemenea numită, în vinerea după Paști.)

Acolo s-a făcut o fîntînă cu nouă crucițe și din fiecare cruciță iesă o țavă cu apă. Și aici o scot pe Maica Domnului de Ispas, cînd se face agheazmă și dacă se întîmplă că este cineva bolnav și dă bani mulți, orșicînd scot icoana cu procesie și slujbe din biserică, de o duc la acea fîntînă unde fac agheazmă, care e făcătoare de minuni pentru boale sau alte cele.

De Ispas, e hramul mănăstirei. Slujbele se încep de miercuri. A doua zi dimineață, scot icoana și a treia zi, vineri, fac iar slujbă și se serbează până la amiază-zi și tot astfeli se serbează în toată țeara, pentru serbarea de la mănăstire.

De Ispas, cînd se face agheazmă, numaidecît trebuie să ploaie.

De Duminica Mare se spune că trebuie să ploaie.

*

În Bucovina, a doua zi de Duminica Mare, luni, se face agheazmă în cîmp, se merge cu procesia; dacă nu e timp frumos, agheazma se face în biserică.

Izvorul Sfîntului Ioan

Sfîntul Ioan de la Suceava era negustori și turcii, de ciudă că era creștin, l-au legat cu funii pe cal și i-au dat drumul calului să meargă cu dînsul. Calul a alergat cu el tocmai de acolo, din țara turcească și pănă la Crisceatec, aice funia s-a desfăcut și trupul lui a căzut sub o stîncă, iar calul a căzut mort mai încolo. La cîtva timp, trupul sfîntului a fost găsit acoperit de pămînt; dar cînd l-au rădicat din locul acela, a izbucnit un izvor, din care s-a făcut părău și curge și astăzi. Atunci au văzut oamenii că e sfînt și găsindu-i și calul mai încolo, au făcut mănăstire pe acel loc, iar pe Sf. Ioan l-au dus la Suceava.

La apa ceea însă, în tot anul oamenii merg de Sînziene cu procesie. Preotul face agheazmă și oamenii iau apă din părău, care e bună de boale de ochi, de cap, de orce.

De Sînzieni, se face agheazmă și la Suceava, cînd scot moaștele Sf. Ioan cu procesie. Agheazmă de aceea și untdelemn e bună de durere de cap, de surzenie, ba și pentru dragoste, de poți să o iai ca la Iordan, cea întăi.

Cînd îl scot pe Sf. Ioan și fac agheazmă, trebuie să ploaie.

Tot de Sînzieni, se face în Bobești, lîngă Broscăuți, agheazmă în pădure, la o fîntînă în care s-a găsit icoana Maicii Domnului; agheazma ceea e bună pentru durere de cap, amețeală. Merg o mulțime de oameni din jur cu procesiunea.

(De Sînziene, se scaldă soarele în apă, s-a văzut.)

Călindarul vremei

Pentru ca să știi în ce lună va fi ploaie și în ce lună nu, vezi calindarul cepei, la Anul Nou.

Cînd se umezește sarea, plouă. *General*

Cînd luna e cu pîntecele în jos la început, plouă. *Botoșani*

Cînd se întinde fumul pe pămînt, plouă. *Idem*

Cînd zboară rîndunica pe jos, pe sub vite, plouă. *Idem*

Cînd se scoală vrăbiele de noapte și ciripesc strînse la un loc, plouă, e vremea rea, furtună. *Idem*

Cînd zboară corbii, cioarele, stancele, asupra vîntului. *Botoșani*

Cînd bat cucostîrcii din bîtlan. *Mihalcea*

Cînd se tălăpăiesc rețele cu aripile de pămînt, ca și cum ar înota, cer ploaie.

Uliul cînd croncănește, cere ploaie. *Mihalcea*

Broatecul cînd cîntă, asemenea.

(Despre găini, cucoș, s-a văzut.)

Cînd te bate tare somnul, plouă.

Cînd te mănîncă tare în urechi, are să ploaie.

Cînd te mănînc tare purecii, plouă.

Cînd arde soarele tare, va ploua.

Cînd zburd mîțele, e vreme rea, are să vremuiască.

Cînd cară porcii paie în gură, asemenea va fi ger și vreme rea.

Cînd se bat vitele e semn de ploaie.

Cînd se uită soarele înapoi, are se fie vreme rea.

Cînd răsare soarele cu urechi, iar așa.

Cînd plouă, de va fi ploaia cu bulbuci, va ținea mult.

Cînd se arde fundul ceaunului, făcînd mămăligă, va fi ploaie.

Cînd se aprinde celiștea cuptorului, asemenea; (gura cuptorului de sus.) *Com. Buhalnița*

Cînd găsești în sobă, dimineața, cărbuni aprinși, nu se stîng peste noapte, are să fie ger.

Ciocîrlanul cînd îți vine la prag și strigă, va fi ger. Toamna spre iarnă, cînd are să fie vreme rea, el strigă:

„Cîrpiți, cîrpiți” sau „opinci”...

iar primăvara, cînd are să se facă vreme bună strigă:

„Simții vară”... Sau: „Ciuboțele”... Sau: „Copii”... ca să iasă afară. *Siret, Botoșani*

Cum va fi vremea de Simion Stîlpnicul va fi tot anul.

Cum va fi de Cuvioasa Paraschiva va fi tot una păn' la Sf. Dumitru. *Botoșani*

Cum va fi de Stratenie va fi vara. *Strojineț*

Cum e de Blagoviștene e în ziua de Pași.

De 40 de Sfinți dacă plouă, plouă 40 de zile.

Ploile de toamnă sînt pentru lacrimile femeilor, cînd li se duc ficiorii și drăguții în catane. *Ropcea*

De e ploaie de sărbătorile jidovești, plouă 40 de zile.

De Pași să nu dormi, că-ți plouă finul; (s-a văzut blăjinii.)

Să nu smulgi iarba cu mîna, că plouă tocmai cînd trebuie să fie frumos, ca să crească iarba, că aceea e hrana boului. *Ropcea*

Copiii, cînd plouă, sparie ploaia, s-a văzut vol. I, p. 305, 485 sau:

Stăi, ploaie,
Că te moaie,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele. *Botoșani*

Tot aicea, cînd plouă, zic:

Plouă, plouă,
Babele se ouă
Într-o casă nouă.
Fetele dumică,
Flecăii mănîncă.

Dacă nu hrănești bine mîțele, îți plouă la nuntă. *Siret*

Să nu mănînci din oală, că-ți plouă la nuntă. *Horodnic*

Niciodată să nu bănuiești, dacă te duci la botez și plouă, că atunci sau copilul, sau nănașul va avea ploaie la îngropăciune. *Botoșani*

Cine ocărește ploaia cînd plouă, același lucru se întîmplă. *Idem*

Cui îi pare rău că moare, îi plouă la îngropăciune.

Să fie cît de secetă și dacă treci cu mortul peste hotar, în satul acela plouă. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

Cînd cineva se îneacă, plouă cu săptămînile.

Dacă se naște pe lume un copil cu noroc, de e secetă, îndată va fi rouă; iar cînd îl botează, plouă; dar numai un copil din părinți curați, cari nu umblă în alte căi, acela e cu noroc; și acela de moare, e înger; care nu sînt născuți din părinți curați sînt îngeri de cei de la mîna stîngă. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Ca să ploaie, să uzi pe o copilă cu apă păn' ce plînge și atunci plouă. *Botoșani*

Ca să ploaie, să se scalde femeia îngreunată; e destul să-și moaie picioarele în apă. *Camena*

(S-a văzut strigoaicele.)

Cînd îngroapă copilele păpușile, desigur plouă. *Botoșani*

Cînd îi secetă, să arunci o cană nouă furată în fîntînă. *General*

Cînd îi secetă, să furi din grădini 9 măciulii de mac și să furi o oală nouă din tîrg, să torni macul în oală și s-o arunci în fîntînă, dar atunci pe acea care a oprit ploaia o detună, că s-a pus în harță cu Dumnezeu. Vezi vol. I, p. 133, 135.

Ca să faci ploaie, să arunci crucea în fîntînă. *Siret*

În Botoșani, pentru ca să ploaie, arunc icoana Maicei Domnului în fîntînă.

Visuri

Apă de visezi, e viață.

Fîntînă, e noroc.

Apă limpede, e veselie, sanatate.

Apă mare, grijă.

Apă tulbure, glodoasă – boală, moarte.

De visezi că scapi cofa în fîntînă, îți cere un suflet apă.

Spălînd cămeși de te visezi, sînt lacrimi.

Plouînd de visezi, sînt lacrimi.

Oi negre de visezi, are să ploaie.

Oi albe, are să ningă, sînt nouri de omăt.

Gîște, rețe, are să ningă.

Brînză de visezi, asemenea.

Poveste. Fata cu ochii scoși

Zice că era o casă, numai una singură în cîmp, și femeiei i-a venit poftă de păstăi (de fasole) și s-a dus la sora sa în sat, să-și aducă. Cînd a venit acasă, a găsit-o de copil; da Dumnezeu cu Sf. Petru și Sf. Paul au venit la mas. „Eu, zice omul, bucuros v-aș primi în casă și v-aș ospata, dar pe femeia mea au găsit-o durerile de facere." „Dacă noi știm asta, zice Dumnezeu, las' c-om ședea cum vom putea, n-avea grijă d-ta de noi." Ei s-au fost făcut calici. Să duce omul. Da Dumnezeu zice către ceialalți: „Are să se nască o fată, numai de-ar ploua, să nu fie secetă, cînd s-a naște, ca să nu fie... lucrul rău." „Va ploua", zice Sf. Petru. Ș-a dat Dumnezeu c-a plouat și s-a născut fata. A doua zi, omul vrea să se ducă în sat să-și caute cumătri; da ei îi zic că vor boteza ei; să le caute o căruță să meargă la preotul; și s-au dus cu toți trei ș-au botezat-o.

„De-amu, zice Dumnezeu, să-i dăm cîte ceva... Eu îi dau că, de cîte ori se va scalda, să se facă aur apa cea care se va atinge de ea." „Eu, zice Sf. Petru, îi dau că, de cîte ori va plînge, să ploaie." „Da eu, zice Sf. Paul, îi dau că, de cîte ori va rîde, să i se facă două flori la urechi."

S-au dus ei. Amu fata a fost crescut mare; dar era un ficior de împarat, că el lumea umbla să se însoare și nu-și putea găsi de potriva lui. Într-o zi, a mers fata cu ulciorul la fîntînă, să aducă apă; și împaratul acela tocmai se întîmplase acolo, poposea caii. Ea merge de scoate apă; da apa strălucea ca aurul de la mînele ei. El o întreabă a cui e – și se uită că e așa de frumoasă, cum nu mai văzuse el păn' atunci, cît umblase pe lume; și ca s-o zădărască, îi ia ulciorul din mînă. Ea atuncea a început a plînge; și unde n-a început a ploua, că

gîndea boierul că se îneacă, radvanul și caii erau cu totul în apă. El i-a dat ulciorul înapoi, iar ea a început a rîde ș-așa frumoase două flori i s-au făcut la urechi ș-așa de bine-i ședea, că na!

A mers boieriul cu dînsa la casa părinților ei ș-a vorbit cu tatăl ei să i-o dea de soție; ș-a scris-o pe dînsa și pe dînsul la tatăl ei pe poartă, de frumoși ce erau. De bucurie că amu ș-a fost găsit lui potrivă, s-a dus să pregătească nunta; iar pe dînsa avea să o aducă în urmă.

A luat mă-sa ș-a trimis-o c-o soră a ei și cu fată-sa drușcă; că ea nu putea să lese copiii. Da mătușa-sa a făcut o azimă de făină pentru dînsele, iar pentru mireasă a pus o parte făină și două părți sare și cînd mergeau pe drum i-a dat-o s-o mănînce. Ei din aceea așa i s-a făcut de sete, că tot una cerea apă și apă, da apă nu era.

„Ț-oi da apă, zice mătușa-sa, dacă mi-i da amîndoi ochii." Ea s-a lasat și i-a scos ochii să-i dea apă, așa de însetată a fost! Și cînd au ajuns la o fîntînă, i-a zis ca să se plece să beie. Ea numai s-a plecat și mătușa-sa huștiuliuc!... a dat-o în fîntînă și ele amîndouă s-au dus în locul ei. Împaratul, dacă a văzut-o, n-a cunoscut-o că nu-i aceea ș-a luat-o pe asta ș-a făcut nuntă.

Fata cea frumoasă a ramas acolo în fîntînă, nu s-a înecat, că nu era tare adînc, numai era glod și nu putea ieși, și plîngea. Iaca vine un moșneag; și ea începe a-l ruga: „Moșule, or cine ești, mă rog scoate-mă de aici: de ești bătrîn, să-mi fii tată, de ești tînăr, ț-oi fi femeie, numai nu mă lasa să mor." Moșneagul a scos-o plină de glod; da fetele lui nu erau departe, legau niște snopi; le cheamă și le zice s-o spele. Cea mai mare zice că ea nu vrea să să tăvălească; cea mijlocie zice că nici ea nu vrea. „Lasă c-o spăl eu, tată, zice cea mai mică"; și fuga aleargă acasă și aduce un ciubăr și scoate apă din fîntînă. Cînd o scoate din apă: apa ceea, cît era ciubărul roată, s-a fost făcut un bolohan de aur! Celelalte pe lîngă dînsa, – amu li era rușine să ceară să le deie; și moșneagul a zis că numai cît cea mică are să aibă parte, că ea a fost mai bună.

Au ținut-o ei la dînșii cît au ținut-o, da într-o zi, nu-ș ce s-a întîmplat c-a început și ea a rîde. „Vai! ce flori frumoase ai la urechi! zic fetele; dă-le tatei să le vîndă în tîrg, că pentru acele mare lucru poate să capete." „Eu nu vrau nimic, zice fata, numai ochii mei, macar unul de l-aș capata." „Dă-mi florile încoace, zice moșneagul, că eu ți-i aduc."

S-a dus el cu florile cele prin tîrg; toți oamenii să îndesau să le cumpere, da el zicea că pentru nimic nu le dă, numai pentru un ochi de om, cine-a avea să-i deie; și s-a fost întîmplat și împărăteasa cu împaratul cu radvanul la primblare, – împărăteasa zice: „Adă-n-coace, că eu am doi și ți-i voi da, nu unul." L-a dus acasă de i-a dat ochii. Fata, cum i-a pus, îndată a dat Dumnezeu că s-au prins la loc ș-a văzut.

I-a mulțămit moșneagului și s-a dus în lume. S-a dus la împaratul și s-a apucat bucătăriță, ș-așa de bune bucate făcea, că toți se mierau și la toată lumea bucatele ei plăcea; de departe miroseau. Odată s-a fost făcut la un împarat bal ș-a mers împaratul cu împărăteasa ș-au

mers o mulțime de ficiori de domni și de crai, da fetei așa îi da Dumnezeu niște straie de frumoase și trăsură și cai – și după ce să duceau toți, să îmbraca și pe unde mergea, strălucea de la dînsa ca de la soare și cu florele cele cînd rîdea așa de frumos îi ședea, că nu mai era ca dînsa nime. S-au pus împarații și craii toți să afle cine-i; ș-amu, a treia oară, s-au luat cu trăsurile în urma ei și s-a luat și împaratul ista, da ea întră în ograda lui! El iute, cînd era ea să să scoboare din trăsură, o prinde în brațe: „De-amu nu mai scapi, spune-mi cine ești?" „Nu mă cunoști, zice ea împaratului, nu-ți aduci aminte cînd scoteam apă la fîntînă ș-ai mers la părinții mei să mă iai și eu am rămas în urmă să merg cu mătușa, – ea, inca și inca ce mi-a făcut!" Și cînd a prins a plînge, și cînd a prins a ploua! Pe urmă, iar a rîs și florile s-au făcut la urechi la loc. „Hai la noi acasă și te uită să mă vezi scrisă pe poartă, n-oi fi eu aceea?"

Au mers ei pân' la casa tătîne-său și era ea cu adevarat, scrisă cu dînsul. Atunci el a venit ș-a început altă nuntă cu dînsa, dar pe acea a legat-o de coada unor harmasari nenvățați și din urmă flecăii îi alungau cu harapnicele și, unde a picat capul, s-a făcut deal, unde ochii, părău, unde picioarele, răschitoare, unde mînele, greble și de atunci sînt dealuri și părăie și greble și răschitoare pe lume.

Dochița lui Hurghiș, Mahala

Pe cînd umbla Dumnezeu pe lume, au ajuns noaptea la casa unui om sărman. Acolo tocmai atuncea năștea femeia. S-a născut o copilă. Dumnezeu spune omului că i-ar boteza, dimpreună cu Sf. Petru și Paul. Omul a primit bucuros. După botez, Dumnezeu zice cătră Sf. Petru și Paul. „Eu am să-i dau ca dar copilei acesteia că, de tot pasul ce va păși, să se facă în urma ei un galbăn. Da tu ce-i dai?" îl întreabă pe Sf. Petru. „Eu îi voi da că, de cîte ori va plînge, să-i curgă diamante din ochi." „Da tu ce-i dai?" îl întreabă pe Paul. „Eu îi dau că, de cîte ori va rîde, trandafiri să-i curgă din gură." – S-au dus ei.

Cum a început copila a umbla, de tot pasul unde pășea, în urma ei rămînea galbănul. S-au fost făcut părinții ei bogați strașnic. Iată că visează ficiorul împaratului că în cutare loc să află o fată cu aceste daruri. Pornește ficiorul împaratului s-o caute ș-o găsește. Au făcut vorbă și s-a întors acasă să spuie la părinți să facă nunta. Ea a pornit în urmă c-o mătușă a ei și c-o vară. Mătușa și vara ei, de ciudă, pe drum, i-au tăiet picioarele și i-au scos ochii ș-au aruncat-o într-o fîntînă. Un bătrîn a scos-o ș-a adus-o acasă, dar ea, unde calca cu monturele ei, tot să făcea galbănul.

Acuma și moșneagul se făcuse bogat. Diamante, de asemenea, avea destule.

După ce-a mai uitat din supărări, a început a rîde. Au început a curge trandafiri pe jos! Ea a făcut un buchet frumos și l-a dat moșneagului să se ducă la ușa bisericei și pe nimic să nu-l deie, decît pe doi ochi, cine-i va da. Vine la biserică împărăteasa, vara ei, și vede buchetul. Vra să-l ieie pentru împaratul, gîndea că, de i-l va da, o va iubi, căci el nu să uita la dînsa. I-a dat cei doi ochi ai fetei și i l-a luat.

Fata a pus ochii și îndată s-au prins. Acuma vedea. Să apucă să coase, cu diamante, o basma tare frumoasă și-l trimete pe moșneag s-o vîndă pentru două picioare de om, cine-i va da. Împărăteasa i-a dat picioarele și pe loc s-au lipit cum au fost. „Acuma, zice ea bătrînului, ia aur mult și dă să-mi facă la aurari o raclă, în care să mă pot închide pe dinlăuntru." Cum i-a adus-o, s-a pus într-însa ș-a zis moșneagului s-o ducă și s-o puie în mijlocul bisericei. Vine împaratul și vede racla și să gîndește că atîta aur ca să facă o raclă nu poate nime să aibă, decît logodnica lui. Poroncește să i să ducă racla în odaie la dînsul. S-a uitat cît s-a uitat, a cercat s-o deschidă, dar văzînd că nu poate, a pus-o sub pat. Noaptea ea a ieșit pe cînd dormea el, a plîns peste așternutul lui și l-a stropit totul cu diamante. A doua zi, el să scoală și să miară. A doua noapte, ea rîde deasupra patului lui și-l presură totul cu flori. Cînd s-a trezit împaratul, un miros de-l îmbata! A treia noapte, n-a mai dormit, s-a pus s-o pîndească și prinzînd-o în brațe, nu s-au mai despărțit. Cu mătușa ei și vara – a făcut ca și mai sus. *V. Tanasiuc, Clucucica*

*

§ 12. Iordanul

Botezul Domnului (în 6 ianuarie)

Ce povestesc oamenii despre Iordan:

Adam a fost dat diavolului, prin înscrisul ce l-a făcut, toate sufletele: și cele vinovate, și cele nevinovate, iar hărtia, diavolul a pus-o într-un șip și a slobozit-o în apă sub o piatră. Dumnezeu a trimes pe Sf. Neculai în iad să-l întrebe cine poate scoate înscrisul de la dînsul. El a zis că nime nu-l va putea scoate, decît acela ce se va naște din fecioară și să va boteza de două ori. Acu iadul se împluse de suflete și gemeau. El îi lua fără judecată și-i ducea și pe cei vii, și pe cei morți. Lui Dumnezeu i-a fost milă și l-a trimes din duhul său pe lume pe Domnul Hristos. Cînd Domnul Hristos a fost de 30 de ani, a căutat pe Sf. Ioan, să-l boteze în apa Iordanului. Găsindu-l, i-a zis: „Ioane, botează-mă." „Nu știu cum!" a zis Sf. Ioan. „Fă cum știi", a zis Domnul Hristos. Sf. Ioan a luat apă și i-a turnat în cap ș-a zis: „Că a ta este împărăția și puterea, în ceri și pe pămînt; a Tatălui ș-a Fiului ș-a Sf. Duh, amin!" Atunci Domnul Hristos a slobozit trei lumînări în apă, care au mers păn' în fundul mărei ș-au ars hărtia de la necuratul.

Diavolul nu s-a lasat cu atîta, s-a apucat să facă un scaun în iad, să-l prindă pe Domnul Hristos cînd va veni etc., dar Domnul Hristos a blagoslovit și s-au închis lăcățele, ș-amu el stă acolo ferecat și tot anul lanțurile lui să desfac; dar cînd vine la Bobotează și strigă preotul „Chiraleisa", atunci lanțurile se întăresc din nou.

Ioan Pisarciuc, Roșa

De demult, erau draci mulți pe lume și dracul avea treabă la om, pe oameni de vii îi ducea în iad și-i muncea, dar dacă i-a luat Domnul Hristos asupra sa, să cheamă că sîntem ai lui Dumnezeu, că avem cruce cîți sîntem botezați și dracul nu mai are treabă, nu să poate apropia. El de cruce fuge, îl arde! De ce să zice: „Ucigă-te crucea!" Atîta să teme: de cruce, că-l arde, și de tun, că-l ucide, de aceea să zice: „Ucigă-te tunul." El pe oameni mereu umblă să-i îndemne la rău, să facă pacate, doar i-ar putea lua în iad. Păn' la Domnul Hristos, oamenii erau bezmetici, nu să știau ce-i pe lume.

Ștefan Pita, Mihalcea

Sfîrșitul lumei și cei 30 de ani ai diavolului

Cînd au făcut lumea, Dumnezeu a spus diavolului că să facă el pămîntul și casa, căci Dumnezeu va face pe om, și pentru lucrul lui, îl va pune în scaun. Dar cum nu s-a putut să fie decît un tată la copii, tot astfel nu s-a putut să fie decît un Dumnezeu pe lume.

Diavolul, de ciudă că nu l-a pus, a făcut o fîntînă ca să-l închidă pe Domnul Hristos, cînd va veni; căci el vrea să fie singur pe lume stăpînitor, nu-i era destul că lua și pe vinovați, și pe cei nevinovați și-i muncea în iad, că amu nu mai încăpeau. Cînd s-a scoborît Domnul Hristos în iad, el i-a zis să între în fîntînă etc. Dumnezeu a suflat și l-a închis. Diavolul a început a răcni: „Tu m-ai închis aicea, eu n-am parte la jumatate de împărăție pe lume ca și tine?" „Vei avea, zice Dumnezeu, dară tocmai la sfîrșitul lumei; atunci 30 de ani întregi ai să fii numai tu stăpîn." Ș-a deschis Dumnezeu iadul și au ieșit la suflete 7 zile și 7 nopți necontenit, pănă s-a deșartat. Și amu-i iadul gol. El s-a mîniat ș-a început a striga: „Cum, cei buni ț-ai luat toți ție și mie ai să-mi lași numai pe cei calici?"

„N-ai grijă, a zis Dumnezeu, că toți cei mari, toți vornicii și bogatașii au să fie ai tăi și cei saraci ai mei!" (Că vornicii înșală și bogații sînt fudui și nemilostivi.)

Atunci, la sfîrșitul lumei, cînd i-a făgăduit Dumnezeu, el are să poată ieși de acolo și are să caute să-și facă norod, să i se dea lui. Oamenii noștri, cari vor fi a lui Dumnezeu, nu se vor da lui și el i-a munci, i-a pune să care pietre și să facă poduri – podurile vor fi cu cuie pe ele și i-a pune să treacă cu picioarele goale, să-i înfrice, ca să i se deie. Da acei cari vor fi ai lui Dumnezeu nu se vor teme, vor trece și le va fi moale ca pe paie sub picioare; și-i va pune să treacă prin foc și cei ce vor trece le va fi rece, ca și cum n-ar fi foc. Atunci apă n-a fi, vor vrea oamenii să beie apă și el va schimba apa în aur și argint, numai atîta apă va fi, cît va purta-o el în ciubere: ud de-a lui și de cal. Și care va putea să rabde va fi bine, da care va bea va fi al necuratului. Noi de aceea, în ziua de Ajunul Iordanului, nu mîncăm și nu bem nimic, pănă nu gustăm agheazmă; ca să putem rabda pe ceea lume, cînd va veni el.

Da Dumnezeu așa are să facă, că are să scape pe oameni degrabă de muncă; anii aceia n-or fi ca aceștia lungi. Acei 30 de ani vor fi ca 30 de zile, ziua are să fie ca ceasul, iar ceasul, ca minuta.

Pe urmă, are să dea Dumnezeu foc, să ardă și cei vii, și cei morți, și s-a deschide pămîntul și va arde de 7 stînjeni, iar după ce va fi ars totul, cenușa o va sufla Dumnezeu pe valea lui Safat și acolo vor învia cu toții și va fi judecata. Pe cei buni îi va lua Dumnezeu, iar cei păcătoși vor fi ai diavolului și-i va duce în foc. Da Maica Domnului tot are să moaie fuiorul cel de la Bobotează în foc de trei ori și are să scoată suflete, cîte s-or prinde. De aceea femeiele dau la Bobotează, la cruce, fuioarele cele mai lungi.

Femeile din Mihalcea perie bine fuiorul care-l dau la cruce, să n-aibă puzderie într-însul, ca să se rupă, căci păcătoși vor fi mai mulți decît buni. Cine știe, poate și aceea ce dă să fie pe acolo.

Zice că-i tare pacat dacă femeia desparte fuiorul și dă numai jumatate; Maica Domnului atunci plînge că nu l-a dat întreg Domnului Hristos.

Fuiorul ce se dă la cruce, în Mihalcea, se cheamă „crijma lui Hristos".

Safta Andriciuc

Maica Domnului, de cînd lumea, tot împletește la un sac din fuioarele ce se dau de Bobotează la cruce, cu care să scoată sufletele din iad.

Roșa

În Ropcea, spun că împletește o mrejă.

În Botoșani, cari n-au cînepă dau la cruce jerbii de bumbac cumparat. Aice, se spune că Maica Domnului se duce în toată ziua de Înviere cu fuiorul și scoate sufletele din iad, cîte se pot prinde.

La sfârșitul lumei, apă n-are să fie deloc. Diavolul cel mare stă în iad legat de un munte, atunci el va ieși și va ascunde toate izvoarele, toate apele, sub o piatră și n-are să rămîie de băut decît păcură și leșia ce o fac femeiele vinerea și în sîmbetele morților, precum și după Bobotează cele două săptămîni.

Ioan Pisarciuc, Roșa

Ajunul Bobotezei

De Ajunul Bobotezei, se fac aceleași bucate ca și de Ajunul Crăciunului. Ajunul acesta, unii spun că se postește pentru că, dacă gustă agheazmă de cea mare, să nu se mănînce îndată carne. Dimineață, până ce nu aduc agheazmă de la biserică și nu gustă, nime nu mănîncă, nici copilul cel ce suge.

Preotul vine cu crucea și cu agheazma, de stropește în casă și masa; oamenii sărut crucea și preotul îi stropește pe fiecare. La cruce, se leagă un fuior de la toată casă. Masa e întinsă; preotul o blagoslovește și se pune de gustă. După ce a plecat preotul, în Moldova, să pun de mănîncă cei de casă. În Bucovina, tot cina de sară li e mîncarea de căpitenie.

Dacă vrai să nu-ți mănînce uliul puii, în ziua de Ajunul Bobotezei, să dai un ou de sufletul uliului, dar n-a vra nime să-l ia, că n-a avea pui, tot anul îi va mînca uliul puii.

Ropcea

Sub preot, să pun grăunțe și fin, care apoi să dau la găini, iar fînul să pune în cuibare la cloște, căci e spori în pui, îi scot pe toți și-i cresc.

Moldova

Mai demult, în satele de lîngă Cernăuți, cum e și Horecea, pe preot îl duceau oamenii de la o casă păn' la a 12-cea casă cu lumînări aprinse, strigînd „Chiraleisa!" și tot așa păn' ce găteau. Acuma, să petrece numai până la altă casă. În Moldova, și acuma îl duc pe preot oamenii gramadă, cu lumînări.

Masa se pregătește ca și de Ajunul Crăciunului. În timpul acestor două săptămîni, în satele de pe lîngă Cernăuți, sămințele toate au stat sub fața de masă, de Bobotează mai stropesc masa în cruce cu agheazmă și apoi, gustînd din trei locuri din mîncare, iau mîncarea pregătită pentru vite, o stropesc cu agheazmă, stropesc și fînul în iesle și le dau să mănînce, zicînd după cum am aratat la Ajunul dintâi; apoi să pun gospodarii și mănîncă.

În această noapte vitele vorbesc; să spune în Mihalcea.

În Mihalcea, de Ajunul Bobotezei, să colindă umblînd cu capra.

În Ilișești, fetele fac toate vrăjile de măritare, ca și spre Anul Nou. În sara aceasta, lipesc de cornul drept al vitelor cîte o cruciță de ceară, ca să fie aparate peste an de boale. Tot astfel, lipesc crucițe de ceară pe toți patru păreții casei, dinlăuntru, căci atunci nu se pot apropia pocitură, boale, – cînd trec pe aproape, zic îndeele: „Aici să nu ne apropiem, căci este cruce de la Iordan și apără casa."

Catrina Pantea, Mihalcea

(S-a văzut sămînța de bostan, de Bobotează.)

În Moldova, paiele ce să aștern în ziua de Bobotează sub picioarele preotului, cînd sfințește agheazma, se dau la vite, pentru blagoslovenia vitelor și roadă peste tot anul; au spori și izvor și sînt sănătoase. Din acelea paie fac colăcei și-i pun prin copaci, ca să rodească la anul.

Botoșani

În Mihalcea, în ziua de Ajun, fetele pregătesc cana cu care au să meargă după agheazmă. Îi fac cruciți de ceară și o împodobesc cu ghirlănzi de berbenoc poleit, cu flori, iar la toartă leagă în cruciș lînă roșă. Tot atunci sau și mai înainte, pregătesc lumînarea pentru Iordan, numită troiță; cu aceasta în mînă, asistă la sfințirea apei. Troița se face astfel: iau o lumînare mare, lîngă care lipesc la mijloc o cruce de lemn simplă, o leagă bine, iar împrejur pun busuioc, spice, măciulii de mac, flori uscate, căline, și fac un mănunchi mare, astfel că crucea nu se vede deloc. Pe deasupra, pun berbenoc poleit, vîsc (vîscul înaintea Iordanului să vinde pe piață în Cernăuți); prin verdeața aceasta, mai pun simetric șiraguri de mărgele, lînă roșă, iar mănunchiul în jos, precum și lumînarea, o învălesc c-o naframă frumoasă, ca o lumînare de botez; mai ales să face troița peste Prut, unde populația e mai rusificată. Spicele, macul etc. sînt bune de leac, de sămînță, de afumat vaca, cînd e bolnavă la ulger, vîscul e

bun de tusă etc. După ce se sfîrșește Iordanul, lumînarea o duc în biserică și o lasă să stea pănʼ la Stratenie, atunci o aduc acasă și, dezbrăcînd-o de toate, o întrebuințează ca lumînare simplă, în ziua de Paști, cînd merg la înviere. E un obicei vechi creștinesc, cu resturi păgîne.

Care nu au troiță, ci simplu lumînare, vin cu ea aprinsă pănʼ acasă și aice își pîrlesc părul în frunte, în ceafă și pe la urechi; ca să nu se teamă noaptea, să nu aibă frică peste an. Fac cruce cu lumînarea, pîrlind grinda în casă, și afumă vitele; mai ales fac acestea cu iască, pe care o aprind la Iordan, de la săcălușele cu care se împușcă, cînd se face botezul Domnului și poporul strigă într-un glas: „Chiraleisa!"

Împușcatul

Diavolii, cînd s-a botezat Domnul Hristos, au venit cîtă frunză și iarbă, trăsnind și pocnind pe apa Iordanului, că se auzea cine știe de unde huitul, să nu lese să se boteze Dumnezeu. Dar Dumnezeu a poruncit la preoți să citească și să sfințească apa și cînd au început oamenii a împușca ș-a striga „Chiraleisa!", gheața s-a rupt sub diavoli și cu toții au căzut în apă și s-au înecat; de aceea, amu nu sînt așa de mulți, s-a curățit lumea de dînșii. Pe acei cari au mai ramas îi omoară Sf. Ilie cu tunul, dar ei la om n-au ce cata.

Ștefan Pita, Mihalcea

În Rarancea, la granița Bucovinei dinspre Rosia, Iordanul îl fac ambii preoți, atît cel bucovinean, cît și cel rus, lîngă graniță, deodată, și cînd împușcă din săcăluși aice, acolo slobod salve de puști soldații ce stau înșirați pe graniță. *De la d-l părinte Gh. Levescu*

Cînd se strigă „Chiraleisa", îndată omul capătă putere, se simțește că e mai tare, mai cu curaj. Atunci toate necurățeniele, toate boalele, toate fiarele, cîte sînt stricăcioase omului: lupi etc. se împrăștie, se depărtează, fug fiecare la locașurile lor prin păduri și tot anul e curat, pănă iarăși la Sf. Andrei, cînd iese ele și țin pănʼ la Crăciun mai tare. De Crăciun, le alungă băieții cu colindele și cu uratul, cu pocnitele de bice, iar de Bobotează se duc cu totul. (Vezi vol. II, p.33.)

De Bobotează, cînd strigă preotul „Chiraleisa" și stropește în patru părți cu agheazmă, pe necurați atunci îi arde și toți aleargă să se ascundă care încotro. Atunci nu-i bine să lași nimic afară; petecă, pînză, să aduci totul în casă; nici omul, pe lîngă casa lui, afară să nu steie; căci „el", sub ce găsește atunci, se ascunde, nici chiar bucii în pod să nu-i lași. – La o femeie a trăsnit vara în polobocul cu buci; căci el, unde se ascunde în ceasul acela, în ziua de Bobotează, merge și se ascunde vara, cînd tună, și Sf. Ilie îl trăsnește. De aceea oamenii închid îndată ușele și astup cahla, cînd aud strigînd la Iordan, doar n-ar întra atunci în casă. În ceasul acela, ei cîtă frunză și iarbă fug, se ascund în fundul apelor și a pămîntului și se împrăștie.

Săptămînele celea, să nu moi cămeșile în părău, căci ei de cămeși să prind și iese. De arunci o cotreanță atunci în apă, de cotreanța ceea se prind sute de mii și înoată cu dînsa. *Catrina Beicu, Mihalcea*

Babele cele afurisite moaie în zilele acele petecă în părău și îl scot; ele știu pentru ce le trebuie! *D-l Ilie Dulgher, Broscăuți*

(Vezi grindina și diavolul vol. II, p. 184.)

Două săptămîni după Bobotează, cămeșile nu se spală, căci sînt apele sfințite. *General*

Cînd sfîrșește preotul agheazma, pornește de la părău spre biserică stropind în toate patru părțile; atunci cei care au venit după agheazmă aleargă care mai de care, să ieie întăi, să grămădesc, se împing, să bat. Agheazma dintăi e bună pentru dragoste, cinste, măritare; – să să spele fata cînd se duce undeva, ca așa să se grămădească pețitorii și așa să fie de cinstită. – Cu agheazmă stropesc și vita, cînd o duc la vîndut. Îndată după ce s-a luat agheazmă, fetele se cufundă în părău de 3 ori, ca să se mărite, să se strîngă flecăii la dînsele, cum s-a strîns norodul la Iordan.

În satele în care umblă cu malanca, flecăul ce a fost îmbracat ca femeie trebuie să se scalde în părău, ca să nu se dioache, de a fost tare frumos; iar moșneagul sare peste foc, în ziua de Anul Nou sau în ziua de Sf. Ioan, ca să nu-i facă ceva necuratul.

În ziua de Bobotează, cum vii cu agheazma acasă, mergi și stropești în toate părțile, pe la vite, pe la gospodărie, torni în fîntînă și diavolul fuge, n-are cum se apropia, nici în apă n-are voie, că e cruce; doar în belți de cele stătute dacă șede.

Iordanul, Boboteaza, e zi mare, o dată-n an, cînd se sfințesc toate apele, fîntînele și ne apără Dumnezeu cu crucea de rău. De atunci se botează oamenii cu apă; pănă atunci, Sf. Ioan boteza, dar numai cu lumînarea. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

În ziua de Bobotează, în Șcheia, merg la țintirim și toarnă agheazmă la copiii cei morți și nebotezați și dacă toarnă 7 ani, e ca și botezat.

În Ropcea, dau agheazmă de sufletul celor ce s-au spînzurat etc., de sufletul celor ce nu mai au pe nime, și li e pe ceea lume mai ușor.

Cu agheazmă să stropește vita, de e bolnavă, să alung farmecile, ba și de pistrui e bună.

Numai calul nu se poate stropi cu agheazmă; căci calul e blastamat de Dumnezeu; el piere și nu se satură; el, și mort, e cu iarbă-n gură. Diavolul în cal se preface, în om, în iepure; dar în bou, oaie, porc, nu, căci acelea sînt blagoslovite de Dumnezeu.

Elena Braha, Mihalcea

Dacă se botează vrun băiet în ziua de Bobotează, cine vra îi pune numele Iordache.

Cînd se naște vrun copil iarna, pe cînd sînt troiene, i să pune numele Troian. Se punea mai de demult.

Păn' la Bobotează, e dricul iernei, de la Bobotează crapă gerul și iarna e pe ducă.

Agheazma ce să face peste an

În Bucovina, a doua zi de Duminica Mare, se face agheazmă pentru roada cîmpului; să merge cu procesie în cîmp și se stropește. (S-a văzut.)

Tot aice, la 1 august, se face agheazmă pentru insecte în grădină, să nu mănînce viermii, și cu aceasta se stropește grădina.

În Ropcea, atunci duc la biserică snopi de flori, buruiene, spice, pe care le sfințesc și sînt bune de scaldat, de samanat.

Luni, a doua zi de Paști, se face agheazma Învierei, cu care se stropește biserica și locul împrejur.

Tot astfel să stropește în fiecare an, făcînd agheazmă a doua zi de hramurile bisericilor, numită „agheazma înnoirei". (Biserica ce se face nouă se sfințește întăi cînd îi dă hramul, de sărbătoarea unui sfînt și apoi din an în an.)

În Moldova, se face agheazmă vineri după Paști, în ziua de „Izvorul Maicei Domnului", care e bună de stropit cîmpurile pentru viermi etc.

Agheazmă pentru gîngănii, aice se face de Trif. (Se va vedea la Trif.)

Se face agheazmă în biserică la începutul fiecărei luni și apoi, mergînd preotul la fiecare casă, stropește cu aceasta, ca să curețe, să alunge relele, fapturele, pentru sanatate etc.

Fac particularii agheazmă la începutul fiecărei săptămîni, avînd un preot tocmit anume cu luna, ce vine să facă. Cu aceasta se stropește în casă, pentru sfințirea casei și a trupului; căci zice Hristos în rugăciunele aghezmei: „Iată v-am dat vouă (preoților) putere asupra duhurilor celor necurate, ca să curățiți norodul de orice boale și să tămăduiți."

Într-o casă unde sînt boli multe, se întîmplă pagube, nenorociri, îndată își aduc aminte că n-au făcut de mult agheazmă; atunci cheamă preotul și fac, stropesc peste tot locul și depărtează tot ce-i rău.

Asemenea, se face agheazmă și pentru farmece.

Agheazma cea mare de la Iordan nu se poate întrebuința la toată nimica, ca în Bucovina, numai cînd se împărtășește cineva, cu o zi înainte bea agheazmă, se toarnă în fîntîni cînd se curățe sau cînd un

vas s-a spurcat, după ce l-a fiert, l-a frecat, să toarnă agheazmă și apoi se poate întrebuința, e curat etc.

§ 13. Sf. Ioan Botezătorul

A doua zi de Bobotează, în 7 ianuarie e Sf. Ioan Botezătorul, atunci se fac patroane. Despre Sf. Ioan vezi vol. I, p. 52. Despre el puțin să poate scrie, deoarece poporul, în toate povestirele, îl confundă cu Sf. Ioan de la Suceava; după cum să vede și vol. I, p. 181 – ceea ce se adiverește în povestea Maicei Domnului – vezi la broască, partea prezentă: *Maica Domnului găsind pe Domnul Hristos*. S-a văzut rugăciunea de sară vol. I, p. 424.

Despre constelația numită Plugul (constelația lui Orion), să spune în Mihalcea că acolo e Sf. Ioan. Sf. Ioan era bat ș-a fost adormit pe plug. „Ioane, strigă Dumnezeu, scoală, căci sînt 4 ceasuri și te apucă de arat"! *Isidor Filip, Mihalcea*

În miezul verei, cad Sînzienele, nașterea lui Sf. Ioan. Sînzienele sînt pentru roada grădinilor ș-a cîmpului, pepenilor, curechiului; să va vedea vol. III*. Atunci se strîng buruiene, flori și să sfințesc. S-a văzut Sînzienele la tun. – Pănă la Sînziene cîntă cucul. – Vezi vol. I, p. 261.

„Capul lui Sf. Ioan sau os viu" se numește în Mihalcea un trifoi alb, mare, ascuțit; e bun de scaldat, pentru întărirea trupului, pentru boale. Sînziana e, asemenea, bună de scaldat.

Vîntul e Sf. Ioan, s-a văzut vol. I, p. 345. Vezi *învățătorul* vol. I, p. 46.

De Sf. Tăierea Capului Sf. Ioan sau „Sf. Ioan taie capul pe curechi", nu se mănîncă curechi, mere, vezi vol. II, p. 334. Lui Sf. Ioan, de 7 ori i-au tăiat capul pe curechi și iar a înviat. *Ropcea*

În ziua aceasta să postește. Vezi frigurile vol. II, p. 147.

§ 14. Lanțul Sfîntului Petru în 16 ianuarie

În ziua de Sf. Petru de iarnă sau Lanțul Sf. Petru, e jumatate de iarnă. Din ziua aceea păn' la Sf. Petru de vară, e tocmai atîta cît e de la Sf. Petru de vară pănă atunci.

În Bagiurea (Moldova), țin Lanțul Sf. Petru pentru lupi. Povestea spune că Sf. Petru e mai mare pe lupi, atribuindu-se lui Sf. Petru aceeași poveste cu lupii ca și lui Sf. Neculai, în Mihalcea, și lui Sf Gheorghe, în Botoșani. (Se va vedea vol. III*).

În Șcheia, țin pentru sanatatea vitelor.

În Voloca, spun că, la Sf. Petru de iarnă, se întorc jivinile în pămînt cu capul în sus. *Gh. Bilețchi*

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

În Mahala, țin pentru șoareci; căci le rod toate celea, dacă nu țin. Aici spun că, în ziua ceea, fac șoarecii nuntă. *Dochița Hurghiș*

§ 15. Șoarecii. Din ce s-au făcut șoarecii

A fost odată un om ș-o femeie foarte saraci. Să duce omul într-o zi la pădure, întâlnește pe Sf. Arhanghel Gavriil; îi dă o legătură cu galbeni. Omul vine acasă ș-o pune într-o putină cu cenușă. Vine femeia fratelui său la ei, să împrumute cenușă; femeia omului, neștiind nimică, merge și-i dă cît a putut apuca, cu legătură cu tot. Merge omul să caute banii, – nu-s; ocărește femeia; – femeia ce era vinovată, dacă n-a știut! Merge la frate-său, o roagă pe cumnată-sa să-i întoarcă, ea nu vra. Merge iar în pădure. Îl întreabă Arhanghelul ce ș-a cumparat pe bani? El spune... – „Asta, zice îngerul, e pentru aceea că n-ai spus și femeiei!" S-apucă și-i dă o masă, cînd îi va zice: „Masă, deschide-te!" are să iasă fel de fel de mîncări.

El ia masa și se duce în ciudă la frate-său, să-i arete. Frate-său, după ce a mîncat bine ș-a băut, i-a luat masa; iar pe dînsul l-a alungat.

Merge iar în pădure; îi dă Sf. Arhanghel un berbec; cînd va zice: „Berbece, scutură-te!", să curgă o mulțime de bani. El iar merge pe acolo, să le arete. Frate-său a strîns toți galbenii, a luat berbecul și iar l-a alungat.

Se întoarce iar suparat în pădure: „De ce l-ai dat, zice îngerul! Na-ți amu doba asta, du-te la frate-tău și să zici: «Toți din dobă!» pe urmă, cînd îi vra iar să închizi, să zici: «Înapoi în dobă!» că trebui să-ți dea lucrurile ce le-a luat." Merge și-i spune: „Amu, frate, trebui să-mi dai lucrurile înapoi, c-a fi rău." Femeia îl dă afară. Mînios, omul zice: „Toți din dobă!" Ș-au ieșit o mulțime de-a draci ș-au început a-i bate pe amîndoi și i-au petrecut bătîndu-i păn' în pivniță, unde erau ascunse lucrurile. El ș-a luat lucrurile și s-a dus la femeie acasă. Amu, ei se făcuse tare bogați. Într-o zi, îi zice femeia: „Știi tu ce? Ca noi, puternici și bogați, nu mai sînt pe lume, hai și l-om omorî pe Dumnezeu, să fim și noi Dumnezei."

Merg prin pădure, găsesc un moșneag. Îi întreabă ce caută? Ei spun că pe Dumnezeu, ca să-l omoare, să rămîie ei în loc. „Dacă-i așa, zice Dumnezeu, și nu vă mulțumiți cu ce aveți și vreți să fiți cei mai mari, să fiți voi dar cei mai mici și de toate cele să vă temeți și, de frică, tot pe ascuns să umblați!" și s-au făcut o păreche de șoareci. – Și de atunci sînt șoarecii pe lume. *Dl. Cornel Dumitrescu, Roșa*

Șoarecul e dracul

Șoarecul nu-i prieten omului, că el a făcut bortă la corabie, ca să prăpădească pe oameni; da șerpele e mai prieten, că el îndată a vîrît coada ș-a astupat. Șoarecul s-a facut din dracul. (S-a văzut, vol. I, p. 35.)

Șoarecul e dracul; el răstoarnă căruța pe drumul neted; (s-a văzut.)

Șoarecul, curat că e dracul, că el ce pozne îți face, numai dracul ț-a face. El de ce, cînd roade sacul, nu face o bortă mititică, cît să mănînce? Da face borta cît palma, ca să facă oamenilor pagubă, rău! *Grigorașciuc, Mahala*

Cînd îți rod șoarecii lucrurile, să știi că ți se fură din casă, ai talhari în casă, e pricaz.

Șoarec de visezi, sînt farmece, fapt, sau ai în casă talhari.

Șoarecul suflet

Șoarecii îți rod lucrurile, dacă ț-a fost vro femeie îngreunată în casă și s-a uitat cum mănînci și dacă i-a fost poftă și nu i-ai dat; îți rod șoarecii din straie. *Mihalcea*

Sub noi, sînt oameni ca șoarecii, vezi vol. I, p. 43.

Femeiei, cînd i să mișcă întăi în pîntece copilul, i se pare că a trecut un șoricuț și tresare.

*

Odată un muscal a mers în gazdă la un om. Muscalul nu putea să doarmă și s-apucă să-și grijască armele; dar vede un șoricuț ieșind din gura omului. Șorecuțul merge la ușă; muscalul îi deschide și se ia după dînsul. Merge, merge, ajunge la un părău; muscalul pune sabia de-a curmezișul și șoricuțul trece. Merge la un copac și tot se învîrtește împrejurul lui; pe urmă, vine înapoi, trece peste sabie și vine acasă și se vîră în gura omului înapoi.

Trezindu-se omul a doua zi, îi spune muscalului că a visat că a trecut o apă peste un pod ș-a mers la un copac, sub care era îngropată o comoară. – „Da mi-i da și mie jumatate din comoara ta?" – „Ț-oi da." – „Hai, zice muscalul, să ț-o arăt." L-a dus la copacul în jurul căruia a umblat șoarecul, au sapat ș-au găsit sub copac bani. *Auzită în Basarabia de Ioan Pisarciuc, din Roșa*

Oală spartă, covată, strachină, să nu ții în casă, că de trece musca sau șoarecul prin borta ceea, trebuie să moară unul din gospodari.

Țiganul și șoarecul

Țiganul, de cînd lumea, a fost minciunos și este. Odată un țigan era bucatari la un boieri și i-a fost făcut femeia copil; să cere la boieri să meargă la cumătrie; dar a zis c-a veni chiar a doua zi la slujbă. Trece-o zi, el nu vine, trece alta, iar nu, a fost șezut o săptămînă. Amu, țiganul știa că nu-l așteaptă cu colaci și că n-are să-i fie lui tocmai moale, cînd are să să ducă; gîndește el feluri și chipuri ce minciună să spuie. Ajunge la curte, îl cheamă cucoana și boieriul, mînioși foc. „Măi țigane, ce-ai șezut așa de mult?" „Dacă m-am pornit de 9 ori cucoane și mi-au ieșit înainte 12 lupi." – „12 lupi, țigane?" – „12, cucoane!" „Mă țigane, tu nu spui drept, că n-or fi fost

12, or fi fost poate numai 10." – „Poate numai 10, cucoane." – „Da poate numai 7." – „Poate că numai 7, cucoane." – „Da poate numai cinci!" – „Or fi fost și cinci." – „Apoi dar vezi că ai spus minciuni adineoarea, c-au fost 12." – „Ba zău 12, cucoane!" „D-apoi eu ț-am spus că tu nu i-ai numarat bine ș-or fi fost numai cinci" – „Poate numai 5, cucoane." – „Da poate nici atîta, poate or fi fost numai trei or doi." – „Poate, cucoane." – „Da poate numai unul?" – „Poate că să fi fost și numai unul, cucoane!" – „Da poate nimică?" – „Poate și nimică – dar nimica mișcă?" – „Ba nu mișcă." – „Apoi vezi d-ta, că mișca. Umbla cu frunza-n cap!" – „Poate a fi fost vrun șoarec, țigane." – „Ha, ha, șoarec era, cucoane! Cînd am întrat eu în pădure, da el ciuști printre frunze înaintea mea!..." Au rîs și cucoana și boierul. Da cucoana a început pe urmă a-l ocărî: „Nu ți-i rușine, om așa sarac și nevoieș și încă îți trebui copii!" „D-apoi, dacă dă Dumnezeu, cucoană. Dac-ar fi și la D-voastre, n-ar strica!" Atuncea boieriul a scos 10 lei și i-a dat țiganului, că cucoana nu vrea să aibă copii. „Să trăiești, țigane, că ai vorbit așa!" Ș-a scapat cu minciuna de la belea. *Catrina Daniliuc, țigancă din Mihalcea*

Credinți

Pentru spăriet, ca să nu te temi de nimic, să porți ochi de șoarec la gît. *Botoșani*

Ochi de șoarec să poartă și pentru ca să nu te diochi. *Idem*

Să poartă de către copii, pentru ca să învețe bine. *Bacău*

În Mihalcea, cînd unui copil îi pică dintele, îl pune în borta șoarecului, ca să-i dea șoarecul alți dinți mai buni. (Să zice „dinți de șoarec" la niște dinți mici.)

Femeia, cît are piept, să se păzască să nu-i iaie șoarecul din lapte, să nu curgă cumva pe jos; că de-a lua el, stîrpește cu totul. *Mihalcea*

Femeia, ca să-i vie laptele, să mănînce baligă de șoarec.

(S-a văzut contra băuturei vol. II, p. 291).

În Ardeal, se spune că de plouă în ziua de sărbătoarea șoarecilor, care e înainte de Sf. Petru de vară, anul acela nu-s șoareci. (Ce zi anume nu mi s-a spus. Va fi poate Sf. Onofrei, care, în Moldova, se ține pentru viermi, să nu strice curechiul, pînea).

În ziua de Sf. Petru de iarnă, e nunta șoarecilor; șoarecul cel mai mare le zice:

Dragii mei, nuntașii mei,
Catați și vă ospatați
Și de bortă vă catați,
Că nunul cel mare,
Rea cătătură are!

Motocul îi și cunună, și-i și mănîncă!

Dochița Hurghiș, Mahala

(Se va vedea vol. III*, pentru ce mănîncă mîța șoarecii.)

Cînd are să fie foamete, sînt mulți șoareci.

De la moară să nu iai nimic, că-ți vin șoarecii.

Ca să scăpi de șoareci, să iai ață de la sac, să legi 99 de noduri și să zici: „Eu nu leg ața, dar leg gura șoarecilor de la casa mea și-i trimet la moară, acolo este hrană de ajuns; să meargă acolo să trăiască." Arunci ața în moară și toți merg acolo. *Ropcea*

Ca să alungi guzanii, să mergi la lună nouă, dezbracată și cu cociorva în mînă, de trei ori primprejurul casei și să zici, viind în prag:

Crai nou în casă,
Guzanii afară să iasă! *D-na Elena Braha, Mihalcea*

De guzani, să iai la sfârșitul luminei, după ce asfințește soarele, și să pui pe truncheri fundul de mămăligă, ceaunul și melesteul și să zici: „Oaspeții mei sînt flămînzi, eu le aduc mîncare"! A doua zi, iai aceleași lucruri și vii la fereastă afară, bați cu ele la fereastă și zici:

Luna-i la sfîrșit
Și oaspeții mei la despărțit!
Așa faci la trei sfîrșituri de lună și se duc toți.
D-na Anast. Constantinovici, Mihalcea

Sînt oameni care descîntă guzanii și-i pornesc cu cîrdul și se duc cine știe unde; sau îi trimet la cine vrau să-i facă pagubă. Un boieri a pus ș-un clopoțel la gîtul unui guzan, trimițînd cîrdul altuia, să știe că e de la el. *Botoșani*

(Vezi capul de cal, vol. II, p. 158; vezi ciolan de la roată, vol. II, p. 175.)

§ 16. Trif și Stratenia (în 1 și 2 februarie)

Pe guzani, șoareci, pureci și orce gîngănii, cu nimic nu-i stîrpești, decît cu agheazma ce se face, în ziua de Sf. mucenic Trifon, în biserică; aceasta se strînge și se stropește unde sînt și toți fug. Agheazma aceasta e bună și pentru grădină, pentru viermi, păseri stricăcioase, locuste; piere orșice jiganie. Se poate face orșicînd, la casa unde e trebuință. La un boieri la țară, pe lîngă Botoșani, erau îngrozitor de mulți pureci; cum a făcut agheazmă ș-a stropit, nu s-au știut ce s-au făcut!

*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Trif a fost nebun. Pornind Maica Domnului în ziua de Trif cu copilul în brațe la biserică, se întâlnește cu Trif; el îmblătea și zice: „Ce picioare albe ai!" Atunci Maica Domnului s-a întors înapoi și i-a zis: „Nebunule!" și pe loc a ramas nebun. Din pricina lui, Maica Domnului a mers a doua zi și a luat molitfa în ziua de Stratenie – și amintirea ceea o serbăm noi.

Trif e nebun. Un om a îmblătit în ziua de Trif ș-a nebunit; tot una îmblătea cu mînele.
Ambele de la Ioan Pisarciuc, Roșa

Zice că mergea Stratenia pe drum și Trif mergea după dînsa ș-a tușit-o doar s-ar înturna, s-o vadă cine-i. Ea atunci s-a întors să vadă cine i-a tușit în urmă și i-a zis: „Dar fie astăzi ziua ta și mîni va fi a mea!"
D-na Tinca Dumitriu, Botoșani

Trif trîfnește iarna.

Trif trîfnește orișice. El a trîfnit pe Maica Domnului, că nu s-a mai dus în ziua ceea cu pruncul la biserică; – a tușit-o.

(A trîfni un lucru însemnează a-l tăvăli, a-l spurca. Ce e trîfnit nu mai e curat.)
Bagiurea

Zice că, înainte, femeia era cap pe om, ea era mai mare, dar a mers Stratenia la biserică de ziua ei și l-a găsit pe Trif îmblătind. „Apoi, dacă-i așa, zice Stratenia, și îmblătești tu de ziua mea, fii tu întăi, fii tu mai mare, – c-oi fi eu pe urmă." Și de aceea Stratenia a ramas să fie a doua zi. De atunci e femeia mai mică decît barbatul, că barbatul zice că el e mai cuminte decît femeia, că: „Femeia e cu părul lung și mintea scurtă", și femeia biata, pentru că e mai mică în trup și în putere, trebui să tacă; dar cîte femei sînt mai cuminți decît barbații și trăiesc ei de pe mintea femeielor lor!
Gr. Dumitrașciuc, Mahala

Trif nu-i îngăduitor, ca alți sfinți, e nebun; de ziua lui, să nu lucreze mai ales femeiele, că le izbește de toți pereții.
Ion David, Botoșani

Maica Domnului, cînd s-a dus cu Domnul Hristos la molitfă, a avut să treacă peste un pod, da morariul – îl chema Trif – s-a îmbracat c-un cojoc pe dos, s-a făcut urs sub pod ș-a spăriet-o. Atunci ea a trăsărit și i-a zis: „Dar fie ziua asta a ta, Trif, că a mea va fi mîne" și s-a întors. Și de atunci, în amintirea ceea, serbăm pe Trif întîi și a doua zi Stratania.
Dl. Grigore Constantinovici, Mihalcea

Trif e Domnul Hristos, pentru că tot ce nu e curat, el curățește. Ca agheazma de la Trif, nici o agheazmă nu e așa curățitoare. De șese ori pe an să face închipuirea botezului Domnului (agheazma). Trif e Domnul Hristos, iese înaintea Maicei Domnului. Și nu numai Trif, dar toți sfinții sînt Domnul Hristos; și Sf. Vasile, și Sf. Toader, și Sf. Gheorghe, și Sf. Ilie – toți sfinții – numai cît Domnul Hristos e cu alt nume, căci Domnul Hristos 1000 de nume are; și tîrguri și sate să numesc după numele lui.

Părintele Iosif, Dumnezeu, e de cînd lumea, e îndoit de bătrîn ce-i, el a văzut pe Maica Domnului și i-a plăcut. Domnul Hristos e născut dintr-o floare. A fost o floare samanată de părintele Iosif pe pămînt, cu cap, cu ochi, cu gură, cu chip ca de om, aceea a blagoslovit părintele Iosif să să întrupeze om în pîntecele Maicei Domnului și să se nască din ea.

Cînd s-a născut Domnul Hristos cu cununa de lumină pe cap, nime nu să putea uita la el, mă rog: Sfîntul Soare! Cine să poate uita la Sf. Soare! Căci Dumnezeu și Maica Domnului și Domnul Hristos sînt Sfînta Lună și Sf. Soare. – Domnul Hristos s-a născut de Crăciun; Crăciunul e bătrîn, iar Domnul Hristos să naște atunci tînăr!... Aceasta e închipuirea: Dumnezeu bătrîn Tatăl și Fiul născut în aceeași zi! Domnul Hristos este și tînăr, și bătrîn. – Părintele Iosif, dimpreună cu Sf. Dumitru, e ziditorul ceriului și al pămîntului...
Maria Ciobanu, Botoșani

(Despre un om bătrîn se zice: Mic, bătrîn, tatăl lui Crăciun.)

De Stratenie unde calcă boul, izvorește apă, pentru că Maica Domnului e izvorîtoare de apa.
Idem

Credinți

De Stratenie, să întâlnește vara cu iarna și să iau la luptă, vara zice că de-amu iarna să se ducă, că vine ea, dar iarna nu să dă și se luptă.

De Stratenie, dacă bea boul apă în urma lui, va fi anul mănos.

Dacă sînt de Stratenie țurțuri de gheață mari, atunci vor fi păpușoi mari și roadă bună, dacă țurțurii sînt mici, mai slabă.
D-na Maria Braha, Mihalcea

Spre Stratenie, să pune apă într-o strachină, pe laiță afară, la stele, și se dă vitelor să beie.
Horecea

De Stratenie, să păzește apa ca și de Ovidenia; apoi o despărțești în trei: dai la vite, te speli și strîngi un pahar, că-i bună de deochi și de toate, să ai în casă peste an.
Cuciur-Mic

De Stratenie, nu să cade să doarmă mirele cu mireasa, nici barbatul cu femeia, nici vitele nu să dau atunci la înmulțit; e tare mare zi.
Horecea

De Stratenie, des-de-dimineață, păn' a nu răsări soarele, să lipește o baligă de gard și-i bună de afumat vaca cînd să trage laptele, cînd e bolnavă etc.

Stratenia să ține pentru vite, să nu strechie, că vara vitele unora merg cale de două trei zile; dar la ce-i ce o țin, vine vita drept acasă.

În Transilvania, spun că Stratenia e sărbătoarea boilor, o țin pentru boi; atunci dau fînul la vite cu brațul, nu cu furca.
Un om din Tomnatec

Vulpea, de la Stratenie, să teme a merge pe gheață.
Șcheia

§ 17. Ursul

Ursul, de Stratenie dacă găseşte punte pe părău, o strică; da de nu găseşte, pune punte.
Siret

În ziua de Stratenie dacă-i soare, vîrcolaciul îşi trage pălăria pe urechi, ş-o bagă bine-n cap; dar de nu, o aruncă. Dacă-i numai spre sară oleacă de soare sau o mică parte din zi, o pune pe-o ureche.
Elena Braha, Mihalcea

Ursul, dacă îşi vede în ziua de Stratenie umbra, dacă e cald, îşi aduce cioate şi le pune la vizunie şi se vîră înapoi; dar dacă e frig, posomorît, atunci umblă prin pădure, nu se mai ascunde în culcuşul lui.
Roşa

Ursu-i ca ş-un om: el îşi face căsuţă ca omul şi îşi aduce de toate; numai cît atîta, că n-are foc. În ziua ceea a lui, – iarna – de Stratenie, el iese din casă şi, de vede că-i afară frig, ger tare, vine înapoi şi îşi sfarmă casa şi începe a umbla aşa prin pădure; dar de-i cald în ziua ceea, se bagă în colibă şi şede; că are să mai fie frig, are să fie primăvara friguroasă, ploioasă.

– Mă rog, cum ştie el care e ziua lui şi că are să fie frig? Aşa-i de cuminte; dacă-i din om!

El e din om, era morari, a greşit nu ştiu ce şi Dumnezeu l-a trimes în pădure să fie urs.
Dumitrache Volcinschi, Ropcea

Pe urs, întăi, zice că la miere îl trăgea cu lanţul şi nu vra să se ducă, se temea de albine. Cînd a văzut că mierea-i dulce şi nu-i pot face nimică, că el are blană groasă, a început a mînca, ş-a mînca, de s-au fost spăriet oamenii că are să le mănînce toată prisaca, ş-au început a-l trage înapoi; l-au apucat de coadă şi atîta l-au tras, păn' i-au rupt coada. De aceea acuma ursul n-are coadă.
D-l Teofil Constantinovici, Mihalcea

„A dat de mierea ursului" se zice cînd un tînăr a început a umbla după femei.

„Mierea ursului" se numeşte o plantă primavaratecă, cu floarea jumatate roză şi jumatate albastră, avînd miere în potir.

Dumnezeu şi cu Sf. Petru mergeau la moară. Da morariul şi cu cei dinuntru îl văd: „Vine Dumnezeu, vine Dumnezeu, hai ş-om dezbate scîndura de pe punte, să cadă, să se înece." Au dezbătut scîndura, că numai abia se ţinea, cum ar fi pus piciorul, era să cadă. Da unde Dumnezeu s-a îneca! Dumnezeu numai a calcat şi scîndura s-a întărit. Dar morariul fuga sub pod şi se ascunde macar să-l sparie şi face: Morrr! Atunci Dumnezeu l-a blagoslovit că aşa să rămîie, tot să moraie; şi s-a făcut urs.
Dumitraş Grigoraşciuc, Mahala

Ursul e om, că demult şi oamenii erau ca urşii, aveau aşa păr pe ei, şi pe urmă Dumnezeu i-a făcut cum sînt astăzi şi le-a lasat numai semn pe subsuori, că au fost odată şi ei aşa. Oamenii noştri sînt din urşi făcuţi. – Zice că o femeie a şi trăit c-un urs!
Ilinca Cozma, Roşa

(Ursul de Anul Nou, s-a văzut.)

Ursul. Ursita

O fată zice că a fost ursită s-o iaie ursul. Zice că ele erau două surori şi stau sub pădure. Într-o noapte, cînd a ieşit ea afară, a prins-o ursul în braţe ş-a dus-o în vizunia lui ş-a acoperit groapa cu cioate, cu copaci, că nu putea nime să străbată la dînsa. El îi aducea acolo gîşte, miei; amu s-a fost deprins a mînca carne crudă.Ursul a fost dezbracat-o de haine ş-a îmbracat-o cu piei de miel...

La vro 7 ani, a avut un copil, jumatate urs şi cu păr pe el. Dac-a văzut ursul că ea nu se duce nicăiri şi nu mai cearcă nimene s-o scoată, el n-a mai astupat-o, n-a mai păzit-o; păn' au dat oamenii ş-au scos-o ş-au dus-o acasă. El a venit la casa ei şi urla, şi ce făcea! Oamenii ţineau ferestele astupate cu rogojini, să n-o vadă. El pe prispa casei, acolo dormea. Ea plîngea în casă după dînsul, că s-a fost deprins, dar n-o lasau să se ducă; până cînd s-au strîns mai mulţi oameni şi l-au împuşcat. Dar nu mult după aceea, a murit şi copilul, şi a murit şi ea păn' la anul de jelea lui.

Dacă a fost ursită să trăiască cu dînsul! De nu-l împuşcau, trăiau păn' la sfîrşit.
Odobeşti

(Povestea cu femeia ce a trăit cu ursul e foarte răspîndită.)

Despre soarta fetelor să zice: „Fetele, numai după urşi şi după lupi nu să duc!"

Ursul şi cerbul

S-a întâlnit ursul cu cerbul în pădure: „Du-te de-aici, îi zice ursul cerbului, că îndată te fac bucăţi." „Ba du-te tu, zice cerbul, să nu te iau eu într-un corn pe tine, să te arunc cine ştie unde!" „Coarnele tale, zice ursul, cînd te-oi prinde în labe, îndată ţi le dezbat!" Cerbul se răpede la dînsul şi cînd i-a vîrît un corn în pîntece, l-a spintecat. „Vai de mine, ce mi-ai făcut!" strigă ursul văitîndu-se. „Tu ai zis că mi-i dezbate coarnele, eu ţ-am dezbătut ţie inima, la ce te-ai pus cu mine."

Stă ursul jos şi să văita; vine vulpea: „Tare eşti tu frumos, cerbule, şi mare şi cu minte, da tare mă tem de coarnele tale; inca ce i-ai făcut ursului!" „Da el la ce s-a aninat de mine? Tu n-ai ce te teme, du-te colo în borta ceea, c-ăi găsi trei pui de iepuri, poate ţi-i foame, să mănînci."Vulpea merge şi prinde unul; mai vine o vulpe: „Dă-mi şi mie", zice aceea. „Apucă tu de picioarele de dinainte, că eu apuc de cele de dinapoi, şi trage ş-aşa ne-om împărţi!" „Da capul?" zice aceea. „Capul a fi a aceleia, căreia i-a pica." „Voi rupeţi, zice cerbul, dar de ce nu daţi şi ursului ceva, că şi lui i-a fi foame!" „Dacă ursul nu poate mînca, că tu l-ai spart", zice vulpea.

Vine cerboaica. „Fugi de-aici, ursule, zice ea, să nu caţi la mine, cît eşti tu de negru şi de urît, mă tem să nu fac copilul ca tine." „Aş fugi, zice ursul, dar nu pot, că m-a spart barbatul tău, sparge-ş-ar ochii." „Tu la ce te-ai pus cu dînsul", zice cerboaica. Iacă dă Dumnezeu că pe cerboaică o apucă dureri de naştere. Vine cerbul. „Ursule, zice el, roagă-te la Dumnezeu să nască femeia mea uşor, că

eu pe tine te-oi coase la loc și te-oi ține ca pe copilul meu!" Ursul a pus două labe în sus și începe „huu!" „Ce faci?" zice cerbul. „Mă rog." „D-apoi tu așa te rogi?" „Așa." Ursul s-a rugat la Dumnezeu și numai a pus laba pe cerboaică și ea îndată a născut. Cerbul s-a apucat și l-a cusut la loc și l-a ținut pe urs, l-a hrănit cu fripturi, cu ce-a avut mai bun. Amu ursul să făcuse tare, că cerbul să temea de el. „L-am ținut, l-am hrănit, gîndește cerbul, ș-amu el îi mai tare decît mine; înainte macar avem coarne, da amu nu m-aș putea pune cu dînsul." Ia și trimete pe urs în pivniță la pîntrijel și-l închide. Da ursul în pivniță gîndește: „Amu tare sînt, de-amu aș ruga pe Dumnezeu să mă facă încă morari." Dumnezeu l-a făcut. Iese el din pivniță cu ciocanele cele ce tocmește moara. „D-apoi tu cum ai ieșit, zice cerbul, c-ai fost urs?" „Dacă Dumnezeu m-a făcut morari; așteaptă că înc-ăi veni la măcinat făină la mine." Și s-a dus ș-a fost morari ș-apoi Dumnezeu l-a făcut înapoi din morari urs, c-a greșit. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Era un morari care mînca tare mult, de l-a suparat pe Dumnezeu; zice: „Ce vrai tu că așa mănînci?" „Vrau să fiu tare." Da Dumnezeu a spus așa: „Dacă vrai să fii tare, să te chemi urs și să mănînci carne de orce." Și l-a prefăcut în urs. Și el îi jumatate om și jumatate urs. *Ilinca Olănița, Broscăuți*

Pe urs îl prind țiganii îmbătîndu-l cu rachiu, îi frig ochii ca să nu vadă și-i pun belciug în nas cu lanț, iar mîncare îi dau foarte puțină, ca să nu fie prea tare, căci altfel l-ar omorî pe țigan. Țiganul îl învață a juca, bătîndu-i tactul cu ciurul și se hrănește din jocul ursului, mergînd prin sate, prin orașe. Cu ursul, țiganii pornesc la Blagoviștene. (În Ardeal, se spune că ursul iese din vizunie la Blagoviștene.) Ursului i se pun nume de oameni. Un nume uzitat la urs este „Martin": „Joacă bine, măi Martine, ț-oi da pîne cu masline."

(S-a văzut despre urs și mazăre vol. I, p. 470.)

Pe urs îl aduc oamenii în casă și dacă nu întră e semn că casa nu e curată. Oamenii îi dau să bea rachiu, el bea și mănîncă orșice. Oamenii care au durere de șele se pun cu fata-n jos să-i calce ursul și le trece. Cu păr de urs e bine să te afumi de spăriet. *Botoșani*

„Ursul nu joacă de voie, dar de nevoie" se zice cînd ești silit la ceva.

„Ursul din pădure și încă-l înveți, dar încă pe om!"

„S-a urșit" să spune cînd cineva se înăsprește, e obraznic.

„Să uită oamenii ca la urs" să zice cînd provoacă cineva atențiune.

Urs de visează fata, au să-i vie pețitori. Ursul e curtezan.

Urs de visezi, merge omul spre putere.

Ursul arhimandrit

Niște talhari s-au făcut călugări, iar pe un urs dresat l-au îmbracat ca arhimandrit, puindu-i rasa pe obraz. Au mers la o dugheană ș-au ales o mulțime de mărfuri, arătînd arhimandritului de-i place și

tot da din cap, că da. La urmă, au plecat cu marfa, lăsînd pe arhimandrit să plătească. Arhimandritul nici nu vra să audă. Jidanii au început a-l înjura, vrînd să-l dezbrace; – dar apoi n-au știut unde apuca. *De la d-na Sofia Romanescu, Botoșani*

Poveste. Ursul. Mărul

A fost un împarat, că el tot mergea la bătălie, dar acasă, femeia lui cîți copii făcea, pe toți îi fura nu știu cine. A treia oară, a poroncit s-o păzască și ea a făcut un urs. Împaratul s-a suparat. Ea i-a dat de supt trei ani. Cînd era flăcău, s-a însurat c-o fată de împarat. După nuntă, el venind acasă cu dînsa cu trăsura, s-a dus de s-a tăvălit într-o baltă ș-a întrebat-o: îl iubește? Ea a zis că nu. El a rupt-o bucăți. S-a însurat și a doua oară și a treia oară și s-a întîmplat tot așa. A patra oară, a scris prin lume că cine va merge după dînsul? S-a găsit o fată de vadană. A mers și cu dînsa la primblare și s-a tăvălit, ea a luat și l-a spalat și l-a sărutat ș-a zis că-l iubește. Cînd a venit el acasă noaptea, s-a făcut om, dar i-a spus ei că să nu spuie la nime. Mă-sa a întrebat-o; ea întăia ș-a doua oară n-a spus, dar a treia oară i-a spus. El era la vînat; cînd să întoarce acasă, stă supărat. Sara să înțăpenește să scoată pielea, păn' în de trei ori, nu crapă. „M-ai spus, zice el; de-amu mă duc în lume, să vii după mine la dealul de steclă. Na-ți un bețișor de măr, să-l uzi cu gura și, cînd voi mînca eu din merele lui, atunci îi naște pruncul."

Ea a pus bețișorul în pămînt, l-a udat și păn' la trei zile s-au făcut mere. A luat merele ș-a pornit să-l caute pe dînsul. A mers, a mers, a ajuns la Sf. Vinere. A întrebat-o pe unde-ar merge la dealul de steclă? Sf. Vinere i-a dat un rîșchitor de aur. A mers la Sf. Sîmbătă, i-a dat o cloșcă de aur. A mers la Sf. Duminică ș-a întrebat-o; – Sf. Duminică a chemat toate păserile și, la urmă, a venit un vultur șchiop și numai acela a zis că știe unde-i dealul de steclă; ceialanți au spus că n-au auzit. Sf. Duminica i-a zis s-o ducă păn' acolo, dar i-a spus ei că, de-a întreba-o vulturul de vede dealul, să nu cumva să-i spuie că vede, că va trînti-o jos. – Vulturul tot să suia în sus și tot o întreba, nu-l mai vede? Ea zicea că nu; ș-a dus-o păn' acolo. Ea a mers la curțele ursului; acu el nu mai era urs și era însurat; – da niște fete spalau la fîntîna cămeși etc. Femeia lui i-a dat ceva de băut. Ea, peste noapte, a plîns și lacrimile ei îl frigeau, dar nu s-a putut scula. Întrebînd el a doua zi pe slugă cine plîngea, sluga i-a spus. A treia noapte, n-a băut nimică și, cum a mîncat mărul, ea îndată a născut. *Roșa*

(Povești despre urs să mai află la *Șugubine* în vol de povești* etc.)

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

§ 18. Aflarea Capului Sf.-lui Ioan. Primăvara

La 24 februarie, e Aflarea Capului Sf.-lui Ioan; atunci s-a găsit capul Sf.-lui Ioan în apă. În acea zi e capul primăverei.

Pintea Maieran, Șcheia

În ziua de Aflarea Capului, „se întoarnă păserile la cuib și copiii la hrană!”, spune o zicere rusască în Mihalcea.

În ziua aceasta, se începe orice lucru, că merge cu spori; se scutură, se așază în casă, ca să vie binele și averea; să se întoarcă la casă.

Din ziua aceasta, cloștele se întorc la cuib, încep a cloci; iar vitele se întorc de la iesle, nu mai mănîncă așa de mult; asemenea, și copiii se întorc de la mîncare și oamenii – mai umblă pe afară, nu mai mănîncă așa de mult, ca iarna.

Cap. II

Primăvara. Postul. Peștele Racul. Broasca. Rața. Răchita Sf. Gheorghe

§ 1. Postul. Apa. Peștele

Pămîntul e din jur-împrejur înconjurat de apă; noi pe apă ședem. Apă e și sub noi și deasupra noastră. Dumnezeu, dac-ar vra, într-un minut ne-ar potopi.

Pămîntul stă pe 4 stîlpi, pe un pește adormit. În colindă se spune:

Cînd peștele se trezește
Și pămîntul se clătește!

Stîlpii aceia sînt cele 4 posturi pe care noi trebuie să le ținem, să nu se prăpădească lumea. (S-a văzut, vol. I, p. 119.)

În orașul Bistrița, zice că în toată luna trebuie să arunce peștelui celuia cîte un bou; oamenii pun mînă de la mînă și cumpără, căci cum nu-i dă într-o lună, îndată se cutremură pămîntul.

I. Motoc, țigan, Mihalcea

De la peștele cel din mare, se trag toți peștii iștialalți.

Ion David, Botoșani

Peștele zice că să nu-l mănînci, că el ține lumea.

(S-a văzut, vol. I, pag. 241, peștele și Sf. Toader.)

Peștele e din rîmă. Lîngă un iaz, era un brad și-n frunzele bradului s-a înghimpat o rîmă; ghimpii au ramas în carne și s-au făcut cu timpul aripi, iar coada – era în brad niște painjiniș – și din acela s-a făcut.

De la d-l Iancu Stavrat, Botoșani

Somnul zice că a mîncat nasul unui om prin somn și Dumnezeu i-a pus numele somn.

Ion David, Botoșani

Știuca are bot de rață, pentru că a mîncat ouă de rață. Ea are în cap toate patemile lui Domnul Hristos; scară, ciocan, cruce, tot.

Idem

Chișcariul e din șerpe, el are numai 6 limbi; dar de-ar avea 12, ar mușca ca șerpele. Capul de chișcari nu se mănîncă.

La pahar se cîntă:

Vine știuca de la baltă
Cu plătica-mbăierată,
Cu costrășul în podhod,
Ca să bem paharul tot!

Copiilor mici, ca să doarmă, li să cîntă:

Vine somnul și cu domnul
Să-l adoarmă pe cuconul.
Vină, soamne,
De-l adoarme,
Vină, știucă,
De mi-l culcă.
Și tu, pește,
De mi-l crește,

sau:

De-l trezește.

Botoșani

În Ropcea, se cîntă la copii:

Hai liuliuțu, pui de pește,
De te-ar putea mama crește,
Să-i fii mamei de-ajutori
Și nenițului de spori.

Se zice: „Crește ca din apă!”

În Mihalcea, cînd se naște un copil și întreabă ceialalți copii de unde a venit li se răspunde că „l-au adus de pe apă”.

D-na Anastasia Constantinovici

În glumă, se spune, cînd începi ceva:

Doamne ajută,
Cap de ciută, (sau: papa ciută)
Și sporește
Cap de pește.

Botoșani

(Vezi: *O glumă*, vol. I, p. 242.)

Ștefan-Vodă și schivnicul

Ștefan-Vodă s-a dus la un schivnic ș-a cerut să-i dea ceva să mănînce; schivnicul avea un pește și l-a fiert. „Iată, mănîncă peștele

ista, a zis schivnicul, că numai atîta am; dar cată să nu prăpădești oasele, nici să nu le mănînci." Și oasele celea, schivnicul le-a pus înapoi, așa cum au fost să fie, ș-a blagoslovit de s-a făcut iar pește la loc!

Mihai Juravla din Burla

Apa Iordanului

La apa Iordanului, unde s-a botezat Domnul Hristos, odată a fost o bătălie mare și împaratul perduse o mulțime de-a oaste. Împaratul avea cu sine putini de pești murați; ș-a trimes pe o catană să-i spele. Merge catana; da el, cum vîra un pește în apă să-l spele, peștele învia! Bagă altul, tot așa. Merge la împaratul și-i spune. Împaratul nu crede; trimite pe unul mai mare, – și acela îi spune tot astfel. Atunci împaratul s-a dus singur; a luat peștii și i-a bagat în apă și toți au înviat. Dac-a văzut minunea aceasta, a adus pe toate catanele cele moarte, le-a pus capul la trup și, băgîndu-i în apă, au înviat.

Ion Pisarciuc, Roșa

Dacă nu era cucoșul și peștele, Domnul Hristos n-ar fi înviat. (Cucoșul și peștele fiert, s-a văzut, vol. I, p. 53.)

Credinți

Cînd cineva e bolnav, dacă vrai să știi de va trăi sau nu, să măsuri 9 păhăruțe de apă și să le pui într-un vas să stea păn' a doua zi. A doua zi, le măsuri din nou și de crește apa, de găsești spori, un pahar sau jumatate mai mult, va trăi; de scade, moare. *Mihalcea*

Tot astfel se face și de Anul Nou, dacă vra cineva să știe de va trăi anul acela; se face și cînd pornești o casă, pui pe locul acela apă; sau pentru dragoste, căsătorie, și de va fi spori, gîndul ce-l ai îți va fi cu noroc.

De Blagoviștene și Florii, să stea toată ziua masa întinsă.

De 40 de Sfinți, să prind 40 de pești și unul să înghite viu.

Mahala

Primăvara, cînd samăn oamenii straturi, de sameni în zodia racului, cresc sucit, cu vițe, dar de sameni într-a peștelui, cresc tare bine.

Roșa

Pe cea lume, cît pește ai mîncat, trebui să-i arăți capul. *Mahala*

Apa de la pești, cînd speli, să n-o arunci prin casă, căci să bat cei din casă ca peștii.

Scheia

Dacă găsești un peștișor întreg, într-un pește mare, ce a fost mîncat de acela – să-l usuci și să-l păstrezi, căci e bun pentru friguri.

Să nu arunci apa pe unde trece vita, căci tot să alungă ca peștele.

Mihalcea

Să înăduși un pește cu gura și să-i dai să-l mănînce acelui ce vreai să te iubească. *Botoșani*

Pește viu să înăduși subsuoară și să-l dai acelui pe care ai ciudă să-l mănînce, căci se usucă ca peștele. *Mahala*

„Să zbate ca peștele pe uscat" să zice cînd cineva e la mare chin și nu poate să-și ajungă scopul lui, cu toate opintirile.

„E în apele lui" să zice cînd cineva e în elementul lui.

„Îi e ca peștelui în apă", îi e bine.

„Cu chiticul cel mic, prinzi pe cel mare" să zice cînd, prin o îndatorire mică, cîștigi ceva însemnat.

Pește dacă visezi, are să fie ger... omăt... e vînt... *General*

Pește dacă visezi, e negustorie mare; mulți bani. *Andrei Motoc*

Fata, dacă visează pește zbătîndu-se în apă, va avea copil.

Pește dacă visezi, e femeie. *D-ra Aglaia Braha*

Peștele și porcul

Peștele să sfădește cu porcul; peștele zice: „Tu, tăvălitule, tu, glodosule, te bagi prin glod!" „Eu mă bag, zice porcul, dar oamenii tot mă mănîncă și mă sfințesc, nu stupesc de mine, dar de tine stupesc!"

Ilinca Cozma, Roșa

Povești. Ion Lenea. Norocul

Era un băitan; de leneș ce era, i-au pus numele Ion Lenea. „Măi Ione Lenea, măi, îi zice mă-sa; in du-te și adă o cofă de apă!" Să cioșmolește el, să întinde, să sucește. „Du-te, du-te, că iaca, n-am cu ce face mămăliga." Se duce cîni-cînești la părău și ia o cofă de apă; în cofă s-a fost prins un peștișor. „Măi Ioane Lenea, măi, slobozi-mă în părău, că eu îs norocelul tău." „Dacă n-am cînd; cînd voi ajunge cu cofele acasă?" „Las', n-ai grijă, că cofele – tu numai să zici: «Gîndul meu ș-a peștelui, norocelul meu, duceți-vă cofelor acasă!» – și ele s-or duce; și nu numai asta, dar de te-i duce la lemne în pădure, tu numai leagă sarcina și te pune deasupra, că ele singure te vor duce acasă;– și orce altă-i gîndi, dacă-i zice așa, aceea vei izbîndi." Ion Lenea l-a ascultat și l-a aruncat înapoi în părău.

„Măi Ioane Lenea, măi, in du-te în pădure și adă niște vrescurele, că inca, n-am cu ce face focul; du-te, du-te, dragul mamei, și ț-oi face mămăligă ș-om mînca!" El să duce în pădure și leagă o sarcină bună de lemne și se pune deasupra și zice: „Gîndul meu ș-a peștișorului, norocelul meu; să meargă sarcina asta cu lemne, cu mine acasă!" Cum a zis, sarcina s-a pornit; dar era fata împaratului în cerdac și

l-a văzut ș-a început a rîde: „Ian uitați-vă cum se duce omul ista pe-o sarcină de lemne, fără cai, fără nimică!" El s-a uitat la fata împaratului ș-a suduit-o; și din sudalma ceea, a purces fata grea.

Împaratul, cînd a văzut asta, a pus-o la pedepse strașnice, să spuie cu cine i-a făcut rușinea; că numai pe fata asta o avea ș-o ținea anume închisă într-un foișor, să nu se mai poată apropia nime de dînsa; numai cît o femeie sta cu dînsa și-i aducea mîncare. Fata-i spune că nu se știe cu nimică vinovată, macar facă cu dînsa ce-or vra.

Cheamă împaratul oameni, împarați tineri, să facă o încercare: și fetei îi dă un măr în mînă: – la care s-a duce de-a dura mărul, acela va fi tatăl copilului. Toți împarații au trecut pe dinaintea ei, – mărul nu s-a urnit; amu nu mai rămăsese nime, păn' și pe slugi le-a prubuluit. Văd că stă un flecău mînjit după poartă, îl aduc și pe dînsul. Atunci mărul: durr... din brațele fetei și se duce drept la el. Împaratul cînd a văzut cu cine ș-a bătut ea capul, și mai tare s-a suparat. Dar mai era un țigan, care zicea că el e vinovatul. O ia împaratul pe fată ș-o închide într-o chiliuță, să doarmă între amîndoi aceia; și la care va fi ea a doua zi cu fața – acela-i.

Fata șede, șede, întoarsă cu dosul la Ion. Peste noapte, Ion începe a crănțăi niște coarne de mari; (zisese iar: „gîndul meu" etc.) Îl aude țiganul cronțăind; „Măi, ce rozi tu acolo?" „Mi-am tăiet urechile și le mănînc!" Țiganul ia și le taie și el pe ale lui. Mai gîndește și capătă niște smochine. „Măi, ce mănînci tu acolo?" „Mi-am tăiet nasul și-l mănînc." Țiganul își taie nasul și el. Da Ion întinde și fetei smochine; ea mănîncă și se întoarce cu fața spre dînsul, doar i-ar mai da; că împaratul o canonea, nu-i da de mîncat. A doua zi, o găsesc cu fața spre Ion, iar țiganul, fără urechi și fără nas.

A luat împaratul și i-a pus pe amîndoi într-un poloboc și i-a dat pe apă. S-au dus ei, s-au dus... Face băietul: „Ei, gîndul meu ș-a peștișorului meu, de s-ar face polobocul ista mai mare, ca să putem mai bine ședea!" S-a făcut. „De s-ar face amu o masă cu fel de fel de bucate!" S-a făcut și masă ș-au mîncat. „De-ar ieși polobocul ista la mal!" Au ieșit și s-a desfăcut. Iese ei pe-un șes frumos. Da lor le-a dat Dumnezeu un băiețel frumos și Dumnezeu cu Sf. Petrea l-a botezat și l-a îmbracat în straie soldățești și, pe cît creștea copilul, și hainele pe dînsul creștea și pușcuța și sabia tot așa!

„De-amu, zice Ion Lenea, gîndul meu ș-a peștișorului, norocelul meu, de s-ar face aice niște palaturi mai dihai decît la împaratul!" S-au făcut; cu slugi, cu oaste, cum e la împarați. „Ș-amu să se facă un drum de aur și cu pomi frumoși pe amîndouă părțile, păn' la ușa împaratului, tatăl femeiei mele!" Păn' a doua zi, și drumul s-a făcut. Amu, gîndește el să facă un bal mare prin cutare zi și trimete de poftește pe toți împarații și pe tatăl lor.

Toți împarații s-au bucurat că împaratul ist nou îi bagă în samă ș-au venit la bal; a venit și tatăl ei, dar nu i-a cunoscut. După ce s-au pus la masă și era amu pe sfărșit, zice în gînd Ion: să se ascundă niște furculiți, niște cuțite de cele de aur, pahare, la tatăl lor în buzunari. – Să scoală toți de la masă, să face Ion a căuta paharele

de-s toate, – nu-s. Pornește să caute la împarați; le găsește la tatăl lor. Împaratul a încremenit; decît atîta a putut zice: „Să poate să facă un împarat ca mine un lucru ca aista? Credeți D-voastre una ca asta?" „Da aceea să poate, zice Ion, o crezi d-ta, că fata d-tale să fi făcut copilul c-un om prost din sat ca mine?... Cum nu s-a putut să faci d-ta asta, tot așa nu s-a putut să facă nici ea lucrul de care ai pedepsit-o. Eu sînt acela cu care ai închis-o în poloboc ș-ai dat-o pe apă și femeia mea e fata d-tale, iar acesta e copilul nostru!." Atunci împaratul a cunoscut-o: „Neiertat să fie de Dumnezeu cine a mai lua-o de la tine; dacă ai așa putere de la Dumnezeu și dar!" „Veniți să vă blagoslovesc!" a zis împaratul; și s-a bucurat cu dînșii și l-a pus pe dînsul împarat în loc, că alți ficiori n-avea.

Auzită în Orășeni, lîngă Botoșani

(Vol. III* să va vedea o poveste asemănătoare – cu porcii de aur.)

O variantă auzită de la țiganii din Mihalcea sună:

A fost de unde a fost! A fost un împarat și împaratul acela avea o fată. Da în ogradă la împaratul era un băitan, nu cu toată mintea și așa de tare, că el lua copacul în brațe și-l scotea cu rădăcină cu totul din pămînt. Într-o zi, sta fata împaratului în cerdac ș-a văzut cum scotea el din rădăcină copacii ș-a zis: „Uite-te ce tare e prostul!" „Să fii tu dar grea de mine!" Și din ceasul acela ea a purces grea ș-a făcut un băiet. Împaratul a strîns toată țara și i-a dat băietului un măr; în care va azvîrli, acela îi va fi tată. Apoi împaratul îi pune în poloboc, (încercările de mai sus lipsesc) – ei fac un bal – (fără încercări) și să cunosc.

Femeia. Apa

A fost un împarat care a făcut cu corăbiile un hambari de bani. Murind, i-a spus ficiorului său să nu se însoare decît cu o fată ce va avea și ea un hambari de bani. S-a luat ficiorul împaratului ș-a pornit din împărăție în împărăție să găsască ce i-a cuvîntat tatăl său. Cînd s-a întors la anul înapoi, cheltuise tot hambariul de bani și nici fată cum îi trebuia n-a găsit. Vine suparat acasă, și culcîndu-se seara, să roagă la Dumnezeu: „Doamne, dă-mi s-o văd macar în vis pe aceea ce am s-o iau." Peste noapte, visază ca să se scoale tare dimineață, să se spele și să se puie la fereastă, căci ursita-i trece în toată dimineața pe la poarta lui.

Trezîndu-se păn' în ziua, să așază la fereastă și vede pe fata porcarului său trecînd pe acolo. Atunci a început a plînge. „Doamne Dumnezeule, așa zile am ajuns: dintr-o avere ca a mea și ficior de împarat, să iau fată de porcari? În sfărșit, dacă așa vrea Dumnezeu, o voi lua", să gîndi el. Să duce la porcari și-i zice: „Amu, să-ți spun o poveste!" „Spune, Măria Ta." „Dai fata după mine?" Porcarul n-a zis nimic. Ș-a întors capul într-o parte să rîdă. „Ce rîzi, că nu-i de rîs.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Dai fata după mine or nu?" „Dacă nu-i șagă și e într-adins, îți stă în voia Măriei Tale s-o iai!"

Împaratul a făcut nunta, dar n-a stat mult pe acasă; s-a dus să-și cîștige înapoi, cu corăbiile, banii ce i-a fost perdut. A ramas împărăteasa singură; dar ea, unde se culca sara, a doua zi era plin de bani; ș-a strîns păn' ce a umplut și ea un hambari. Dar gîndindu-se că banii, stînd în hambari, nu-i vor aduce nici un folos, a cumparat o moșie de 10 poște de lungă și de 10 de lată; și pe moșie a făcut trei crîșme, iar la crîșmari le-a spus că, de va veni un boieri așa și așa – cu 4 cai, să nu ia nici un ban de la dînsul pentru mîncare, căci e stăpînul lor. A samanat moșia cu pîne și cînd era la coptul grîului, iată vine și el.

Ajunge la o crîșmă: bea, mănîncă el și caii; cînd la plată, crîșmariul nu vra să ia nimic. – Mai merge cîteva poște; iar flămînzește. Poposește la a doua crîșmă. Și aice crîșmariul nu vra să ia bani pentru cît a mîncat. Ajunge și la a treia, iar așa. Iesă el afară mirat de acestea. Vede pe prispă o babă: „Nu știi d-ta, mătușă, de ce crîșmarii de la crîșmele acestea nu vreau să-mi iaie plată?" „Pentru că sînt ale d-tale", zice baba. „Cum se poate; d-apoi de unde și cum; că eu nu le-am avut?" „Apoi dă, pentru că de cînd te-ai dus d-ta de acasă, umblă alții la femeia d-tale și-i dau bani și ea a strîns!"

Împaratul a ramas încremenit; dar n-a zis nimic. A mers acasă. Femeia lui l-a primit cu mare bucurie. Dar el nu făcea nici un haz. „In hai și ți-i vedea cîmpurile, pînea!" i-a zis ea lui. S-au dus amîndoi cu trăsura ș-au întrat în lanul de grîu, – musteţile grîului erau de aur, iar grîul mai nant decît dînșii. Cînd au întrat, nu s-au mai văzut. Au mers păn' la mijlocul lanului, el scoate sabia și-i taie ei capul.

Se întoarce singur la trăsură: „N-ai văzut pe cucoană?" întreabă el pe vizitiu. „Nu." Se face a striga. „Ei, haide înainte, căci nu se va mai prăpădi pe cîmpul ei."

Cum a ajuns, a pus să-i pregătească trăsura de drum și a doua zi a și pornit la corăbiele lui. În timpul cît lipsise de acasă, cîștigase 100 de corăbii.

La cîteva zile, trec niște lipoveni c-o căruță de pești uscați pe drumul de pe acea moșie; dar un părău le tăia de-a curmezișul drumul. Trecîndu-l lipovenii, li se rupe coșul căruței și curge tot peștele în apă. Dau să-l strîngă... peștișorii au înviat! și fuga înot la deal. Ei, după pești, păn' la mijlocul lanului celui de grîu. Aice, ce să vadă? O femeie moartă, iar din ea curgea părăul cel limpede și în jurul ei plin de bani! Au lasat peștele, că nu le-a mai trebuit, aveau bani destui; iar pe femeie au aruncat-o într-o fîntînă. Apoi s-au dus de ș-au cumparat corăbii pe mare de la barbatul ei. – Acuma el necontenit păgubea.

Va fi trecut de la aceasta iar vro cîtva timp, trec niște vînători pe locurile acele și alungînd cînii vînatul, s-au oprit la fîntînă și au început a latra... Vînătorii, crezînd că e vrun vînat, au sărit în fîntînă. Dar ce văzură? Fîntîna plină de bani și o femeie moartă în ea. Vînătorii au scos-o, au lasat vînatul, că aveau bani de-ajuns; iar pe

femeie au pus-o într-o raclă și au dat-o pe mare. Și vînătorii, cu banii aceștia, s-au dus de ș-au cumparat corăbii de la barbatul ei.

Pe mare, săcriul ei a mers plutind, pînă ce-a ajuns în dreptul corăbiei barbatului său. Acuma, el nu avea decît o singură corabie. Corăbiele toate erau trase la mal și corăbierii păzeau, să nu se izbească vrun lemn de corăbii să nu să strice; cînd au văzut că se apropie săcriul. Corăbierul de la corabia barbatului ei a tras racla în corabie și deschizînd-o, au văzut în ea pe moartă și racla plină de bani. Atunci a început a striga să vie și cialalți corăbieri să o vadă...

Dar în același minut, ea a înviat – și li-a spus să tacă, să nu strige așa, să nu audă barbatul ei; au venit și lipovenii și vînătorii acolo.

„Voi, lipovenilor, le-a zis ea, m-ați văzut și nu ați spus la nimene, ci m-ați aruncat mai adînc în fîntînă! Iată, dar, ce vi să cuvine vouă": și luînd sabia le rase capul la amîndoi. „Și voi, vînătorilor, zise ea, m-ați văzut, dar nu m-ați aratat la nimene, m-ați închis mai tare în săcriu; deci tot aceasta plată e și pentru voi!" și iar așa, li-a rătizat capul. „Dar voi, zise ea corăbierilor, să fiți cu noroc cît veți trăi!"

Apoi a cerut straie bărbătești, s-a îmbrăcat și a mers la împaratul de s-a cerut să-i fie scriitor. Dar cum? Unde va gîndi el că are scrisori de scris, ea îndată să-i aducă scrisoarea gata; iar plată n-a cerut nimică. Așa a stat ea un an. El numaidecît vroia să-i plătească; atunci ea i s-a dat de cunoscut. Apoi s-au dus amîndoi acasă și au trăit fericiți; n-a mai purtat împaratul negoț cu corăbiele, căci aveau bani destui. *Mahala*

*

În o poveste din Botoșani, ficiorul unor negustori e un rău – și e alungat de-acasă. Fata împaratului îl vede și-l ia. El spune că e ficior de împarat. Ea pornește cu oastea la împărăția lui, dar ajungînd într-un tîrg, el fuge ș-o lasă. Ea trimete înapoi suita și pornește pe jos înainte. Ajungînd într-o pădure la niște ciobani, să îmbracă bărbătește și merge cu oile la păscut. Adoarme la rădacina unui copac și visează că acolo sînt 3 șipuri cu apă de ochi: să ducă împaratului, că e orb. Împaratul să lecuiește ș-o face general. Barbatul ei ajunsese slugă; ea l-a cunoscut și l-a luat înapoi de barbat.

*

O variație a povestei, vol. II, pag. 87:

O copilă orfană, găsită de către o altă copilă, din părinți avuți, în țintirim, rugîndu-se la mormîntul mamei ei, a fost luată de părinții copilei și crescută mare. Fata străină era mai dragalașă și mai cuminte decît cea de casă; și o cereau o mulțime. Ei locuiau în oraș; odată a venit și un boier mare la dînsa s-o ceară. „Unde șezi d-ta?" l-a întrebat fata. „De vei putea să descoperi unde șed eu, mare lucru va fi"; și i-a spus cam în ce parte. Acela era hoț și avea casă sub pămînt, într-o pădure, și pe sub oraș erau ascunzătorile lor, era totul sapat, acolo-și duceau caii, averile lor. Fata s-a luat în urma lui ș-a văzut pe unde întră; a întrat și ea, cînd nu erau ei acasă, ci numai mama lor ș-o cățea; amăgind cațeaua cu pîne. În timpul acela, au venit talharii, ea a luat calul celui mai mare, cu desagii cu

bani, și ceialalți cai cu desagii au mers după ea. A dat de știre la împaratul și un prinț a venit cu oaste, să-i ajute a-l prinde. Viind el acolo, căci s-a priceput că ea i-a luat caii, cum sta la masă, prințul a scos sabia și i-a tăiet capul; iar pe ceialalți i-a prins și averile le-au luat și au sfarmat totul și pe fată a luat-o prințul.

Trăiau foarte fericiți; dar odată, merge undeva cu niște barbați și se laudă ce femeie cuminte are. – Da unul zice: „Pe ce te prinzi ramașag, că am să dorm cu femeia ta?" „Pe toată averea mea, să-ți rămîie ție." Au făcut vorbă că el să se ducă pe cîteva zile de acasă. Acela a cumparat un dulap frumos ș-a zis să-l puie înlăuntru și să treacă pe drum pe acolo. Ea, văzînd dulapul, l-a cumparat. Aducîndu-l în casă, el a ieșit cînd n-a fost ea și s-a ascuns sub pat. Sara, ea s-a scaldat și el a văzut o alunică pe spate. Ea lasase inelele pe scaun. A furat ș-un inel și noaptea a ieșit din casă, a venit la barbatul ei ș-a zis că i-a dat ea inelul, spuindu-i ce semn are.

El nici nu s-a mai întors acasă, s-a dus și s-a făcut catană. Femeia lui l-a așteptat un timp. Acela a venit să-i ia averea; și ea, rămîind saracă, s-a dus la împaratul, s-a îmbracat bărbătește și s-a făcut catană; și cum s-a întîmplat – că tocmai ea îl rădea pe împarat. „Ce mînă ușoară ai, ce să-ți dau, pentru că mă razi așa de bine?" „Să poronciți să treacă pe dinaintea mea toți soldații." A fost simțit că-i și el acolo. Au trecut toți și cînd a ajuns păn' la dînsul, l-a chemat la împaratul. L-a întrebat ce caută un prinț ca dînsul între soldați? El a spus totul. „Nu-i drept ce ț-a spus, e minciună", a zis ea; – ș-a cerut încuviințare de la împaratul să-l aducă pe acela, pe sus, acolo; și după ce l-au judecat, ea singură i-a rătezat capul. Ș-au luat înapoi averile ș-au trăit fericiți.

Ana Ciuntuleac, Roșa

Pescariul și fata Lunei

A fost un băiet sarac și s-a dus la un stoleri, să învețe stoleria. Dar el așa cap bun avea ș-așa de iute învața tot lucrul, c-amu lucra așa ca și maistrul lor; da la celelalte calfe le era ciudă. Odată s-a fost dus stăpînul lor de acasă și ceialalți i-au zis acestuia: „Măi, dacă ești tu așa de bun maistru, îi face tu o lacră pentru tine așa potrivită, întocmai pe trupul tău?" „Voi face." S-a luat el și îndată a măsurat ș-a făcut. „Gata-i!" zice el. – „Amu, ia și intră, să vedem, să potrivește?" El a intrat. Atunci, băieții au pus capacul deasupra și l-au țintuit bine și l-au dat pe apă. A mers el pe apă cîte zile a fi mers, dar trece pe lîngă un mal; acolo era un moșneag și prindea pește. Moșneagul cela vede lacra ș-aude dinăuntru nu-ș ce gemînd. Ia ș-o trage la mal. O deschide, găsește într-însa băietul, de-abia viu. I-a dat el de mîncare, l-a întărit, amu el era ca și a moșneagului; s-a învațat a prinde pește... Da moșneagul era pescari la curtea împărătească și în toată ziua ducea pește la curte.

„Dragul moșului, zice el băietului; tu, dacă voi muri eu, ț-a rămînea ție bordeiul și-i rămînea tu pescari în locul meu!" La cîțiva ani, a murit moșneagul. Ș-amu ducea el la curte pește. Într-o zi, pune meredeul; dă să tragă, – e greu; scoate afară coșcoge pește mare, că

nu-l putea rădica, și era cu totul de aur. Bucuros el, să ia și-l duce în casă, în bordei. Amu, înnoptase. Să întoarce înapoi să mai tragă o dată; cînd să întoarce acasă, vede lumină în casă, o fată frumoasă ca sfîntul soarele ședea și să pieptana etc. etc. (De aice urmează ca și în poveștile cunoscute.)

Dar femeia lui era fata Lunei. – „Du-te la mama, zice ea, ș-apoi mama te-a îndrepta pe unde ai să mergi; ori frații mei, c-ai mei frați sînt: Vîntul, Gerul și Soarele. De l-ăi întâlni pe Vînt în cale, să-i zici: „Buna ziua, cumnate, mai încet oleacă!" și el va ști că ești tu și l-ăi întreba. Tot așa să faci cu Gerul și cu Soarele și ei te-or cunoaște ș-or mai lasa oleacă: nici nu ț-a fi frig să degeri, nici nu te-a frige prea tare, că altfel nu scapi cu zile de pe acolo; și ț-or ajuta."

Merge el, merge, după multă cale, ajunge la o casă, acolo ședea Sf. Lună. Luna nu era acasă, era dusă pe ceri, numai o slugă ședea și torcea. „Voinice, voinice, ce cauți pe aici, pesemne ți-i greu de zile; pe aici nu aduc nici cioarele ciolanele, da încă să vie om! De-a veni Luna, cînd te-a vedea, te-a înghiți..." „Nu te teme, lasă, ascunde-mă undeva și cînd va veni, întreab-o: nu i-ar fi dor să vadă pe un ginere al ei? Ș-apoi îi vedea ce ț-a spune."

Vine Luna mînioasă; simte că este cineva. „Da care-i aici? Trebuie să fie vrun străin." „Nu-i nime; zice fata, da nu ț-ar fi dor să vezi pe un ginere a d-tale?" „Ei cum nu mi-ar fi dor să văd pe ginere-meu, da unde-i el!" „Iacătă-mă-s aice", zice ginere-său și chiar iese de sub covată. „Ai venit de bună voie?" zice Luna. „Ba de nevoie." „Apoi dar bine, te iert; altfel ar fi rău." L-a ospătat; el i-a spus toate ș-a întrebat-o să-l îndrepte pe unde ar merge la Dumnezeu. „Nu ț-oi ști a spune, zice Luna, că eu pe așa departe nu umblu, dar du-te că te-i întâlni cu Vîntul, ficiorul meu, și el poate a ști."

Să ia el a doua zi dimineață și se duce. Dă de un Vînt ștrașnic, că să-l rădice, nu ceva. „Buna ziua, cumnate, mai încet oleacă!" – „Buna ziuă, zice cumnatu-său. Da ce cauți pe-aice; vii de voie or de nevoie?" „Ba de nevoie." „Apoi dacă de nevoie, bine." Și-i spune el toate. „Eu, despre Dumnezeu unde șede, nu ț-oi ști a spune, fără decît mergi la fratele meu celalalt mai mare – Gerul, poate te-a îndrepta."

Merge el într-acolo; dă de-un Ger, că-l tăia... „Hei, cumnate, mai slobozi oleacă!" „Da ce cauți pe aici?" „Pe Dumnezeu." „Dar de voie umbli?" „Ba de nevoie." „Apoi dar bine; eu de Dumnezeu nu ț-oi spune, că nu umblu pe așa de departe; dar du-te la frate-meu – Soarele, acela umblă pe toată lumea."

Iar merge, amu era aproape de Soare; da-l frige, da-l frige!... „Buna ziua, cumnate, mai slobozi oleacă." „Da ce cauți pe aice?" „Pe Dumnezeu." „De voie?" „Ba de nevoie." Îi spune și lui toată istoria. „Apoi dar sui pe mine." S-a suit pe Soare și l-a dus tocmai la Dumnezeu.

– Știu la ce ai venit, zice Dumnezeu, du-te-napoi, că eu, în ziua ceea și la ceasul acela, am să fiu acolo."

S-a suit iar pe Soare și s-a scoborît tot în jos, păn' ce l-a pus pe pămînt.

A venit el iar acasă; încă nu era anul; femeia îl aștepta. Cînd s-a împlinit ziua ceea, face împaratul bal mare, să vie fiecare să vadă, că doar are să vie Dumnezeu la dînsul la masă. – A poftit o mulțime de împarați, îl cheamă și pe dînsul și-i zice: „Iată, eu mă pun la masă,– și se pune. L-ai adus pe Dumnezeu?" „L-am adus." Cînd a zis „L-am adus", atunci și Dumnezeu a fost lîngă boieri la masă, – un moșneguț. Da în ogradă sta pregătită spînzurătoarea pentru băietan, să-l prăpădească. Atunci boierul, de spaimă, s-a dus și s-a spînzurat singur. Da omul a rămas în pace cu femeia. Dumnezeu le-a dat blagoslovenie și poate încă trăiesc și azi. *Auzită de la Gheorghe Botezat, din Roșa*

Poveste dumnezeiască. Blăstămul mamei Preaminte Solomon

Eva, după ce a murit Adam, avea un ibovnic și el venea sara la dînsa; dar Solomon, ficiorul ei, a simțit; și într-o sară, s-a făcut că e amorezatul ș-a bătut la fereastă. Ea i-a deschis ușa și l-a cuprins, l-a sărutat.

El s-a dus la ea în pat și ședea binișor. „Da bine, ce vra să zică asta, ce-ai pățit, ești de lemn?" El a pus mîna pe pieptul ei, ș-a zis: „Acesta e pieptul ce am supt." Atunci ea l-a cunoscut și i-a zis: „Solomoane, pentru asta ce mi-ai făcut, să fii blastamat de Dumnezeu și de mine: să ajungi înaltul ceriului și fundul mărei, – și atuncea tocmai să fii tu iertat de Dumnezeu și de mine. Să te duci, să nu te văd!"

El s-a dus prin lume; ajunge păn' la mare, se pune pe mal și începe a plînge. Iese un pește mare: „Ce plîngi, Solomoane?" „Ia, îmi plîng pacatele; iată cum m-a blastamat mama..." „Sui pe mine, să nu pici, căci te voi duce... Ia un odgon și te leagă bine de mine." Acela era împaratul peștilor. L-a dus în fund; el de acolo a luat mărgăritare, pietre scumpe și cînd a ieșit, a mers acasă ș-a pîndit cînd nu era mă-sa, de le-a pus pe masă ș-a fugit. Pe aceasta, ea a cunoscut c-a fost în mare.

Se duce el, se duce, ajunge lîngă o stîncă; se pune jos și plînge. Vine o păjuroaică: „De ce plîngi, Solomoane?" El iar îi spune... „Să-mi cauți 12 ialovițe de mîncare și 12 poloboace de apă; să-mi dai, cînd îmi va fi foame, și eu te voi duce la ceri." El a căutat ce i-a zis; și ajungînd la ceri, a apucat un fluieraș de aur, de pe masă de la Dumnezeu, ș-a venit de i l-a adus mîne-sa, ca semn. Ș-atunci a fost iertat. *Ilinca Măzilița, Botoșani*

§ 2. Racul

Racul e unghia necuratului. Trecea dracul pe o iezătură ș-a aruncat o bucățică de unghie de-a lui în apă, da un pește or ce era acela a înghițit-o. Lui Dumnezeu i-a fost ciudă și l-a blastamat să se facă ca unghia lui, de ce s-a amestecat cu dracul. Dar tot să cheamă că-i a lui Dumnezeu și-l mîncăm. *Ion David, Botoșani*

Racul, zice că atunci cînd a pus Dumnezeu ochii la toate dihăniele, el nu era ș-a venit mai pe urmă. „Unde să ți-i pun?" zice Dumnezeu. Fiindcă ești coada, am să ți-i pun la coadă." Și așa i-a pus; de aceea racul merge cu coada-nainte, nu ca celelalte dobitoace.

Racul, zice că demult nu să mînca, dar a mers o babă la Prut ș-a prins un rac, baba ceea n-avea copii și să zăbăvea cu dînsul ca cu un copil: „Dragul mamei, șezi colo; dragul mamei, vin încoace!"... Într-o zi, pune baba într-o oală pe laiță apă, racul bojbăiește printre oale și întră în oală. Baba vine acasă și pune oala cu apă la foc și fierbe racul. Ea îl strigă, îl caută în toate părțile, nu-i; cînd ia oala de la foc, îl vede pe rac roș. Dac-a văzut așa, s-a apucat și l-a mîncat și de atuncea mănîncă oamenii raci. *D. Grigorașciuc, Mahala*

(S-a văzut povestea *Pan Racoțchi.*)

Cînd interesele cuiva nu merg bine, să zice că cutare merge îndărăpt, ca racul.

(În o poveste a lui Preminte Solomon, racul, pentru că n-a vrut să meargă Pr. Solomon cu dînsul în mare, i-a tăiat funia pe care s-a fost slobozit. – Despre foarfecele racului, să va mai vedea la poveștile animalilor.)

§ 3. Broasca. Broasca țestoasă. Broatecul.

Broasca țestoasă își face cuibul în iezeturi. O babă a găsit-o cu 24 de ouă; le-a adus acasă și le-a pus într-o putină cu zăr. Cînd să uită după vro cîteva zile, ieșise 24 de broaște. – Ea-i bună la vaci, să nu le ia mana. *Ion David, Botoșani*

Broasca țestoasă e foarte bună la vaci; o pui în ciubărul cu lăturile și vacii care bea de pe dînsa îi vine laptele.

Sînt unii că cumpăr anume, dau o mulțime de bani pentru așa o broască. *Mihalcea*

Broasca țestoasă să mănîncă. *Botoșani*

Broatecul

Broatecul e făcut din inelul Maicei Domnului. A avut Maica Domnului o veriguță – un inel, în capătul brîului și l-a prăpădit toamna. Cînd s-a dus primăvara să-l caute pe unde l-a fost prăpădit– inelul s-a fost făcut albastru. Maica Domnului l-a luat și l-a sărutat: „De-amu, zice ea, să rămăi printre buruiene, nu te mai iau!" Și de aceea broatecul, cînd îl iai, îl săruți de trei ori și-l dai de trei ori peste umăr și de trei ori printre picioare.

Broatecul de cîte ori cîntă, plouă. *Ioan David, Botoșani*

Broatecul se sărută și se petrece pentru friguri. *Roșa*

Cînd îți sînt umflate buzele, să săruți broatec, că trece.

Dochia. Broasca. Izvoarele

Broasca e a Dochiei; Dochia e matca apelor, este chipul ei în munți; din ea curge apă. Ea, cînd a mers atunci cu oile ș-a împietrit, a găsit acolo o broască, unde s-a pus ea, și a blagoslovit-o: să nu facă viermi și să bea oamenii apă de pe dînsa. Și iată, cîte dihănii pier, toate fac viermi, dar broasca nu. Cînd sapi o fîntînă și găsești în pămînt broască, să știi că acolo ai să dai de izvor.

Ion David, Botoșani

Uliul și broasca etc.

Cînd a descoperit Dumnezeu izvoarele, uliul n-a vrut să ajute, a zis că nu-și va tăvăli picioarele; și Dumnezeu l-a blastamat că el să nu bea apă etc.

Da broasca a ajutat; a descoperit izvorul și Dumnezeu, pentru asta, a blagoslovit-o și e sfîntă. Ea șede în apă și e curată, oamenii de pe dînsa beau; ian să fie vrun șoarec, ai pute bea?

Ea niciodată nu se strică și cînd moare șede cu fața în sus. Broasca e pacat s-o omori. Broaștei nu i să cade să-i zici „broască", dar „cucoană". Cînd le auzi întăi cîntînd, zici: „Cucoanele cîntă"; și ea îți zice: „Să fii frumoasă ca o cucoană!" *Roșa*

Pămîntul l-a făcut broasca. I-a poruncit Dumnezeu să care apă cu gura și să care țernă pe niște beldii de urzică. Ea tot a carat, păn' s-a făcut pămîntul destul de mare. Atunci Dumnezeu a blagoslovit-o: „Blagoslovită să fii tu, Florino, și floarea de urzică blagoslovită să fie!" De aceea, bem apă de pe broască și ea niciodată nu se strică.

Ana Darie, Broscăuți

Într-o fîntînă unde nu e broască, apa nu e bună.

De cum încep a cînta broaștele, se face primăvara și poți samana păpușoi.

Dacă păn' la Florii cîntă broaștele, are să fie vara frumoasă.

Siret

Ca să n-ai pureci în casă, cînd auzi broaștele cîntînd, să mergi la fereastă și să întrebi pe cei din casă: „Este malai mănînțel în casă?" Și ei să răspundă că „nu-i! nu-i!"... *Siret*

La broaște, cînd le auzi întăi cîntînd, să le zici: „cîntă veselele" și ești tot anul vesel. *Mihalcea*

Broaștele cînd cîntă, are să ploaie.

Cînd faci casă, dacă găsești broască unde se sapă fundamentul, are să-ți meargă ca din apă. *Botoșani*

Mama. Broasca

Broasca e făcută din femeie; a avut un copil și a murit și ea tot plîngea după copilul ei, prin grădină, prin buruiene; și Maica Domnului a făcut-o broască. *Maria Cocea, Voloca*

Aniță, Aniță!
De pe stuh, pe papură
Păn' la mama-n brațe!

Așa a chemat broasca pe puiul ei, cînd a întălnit-o Maica Domnului; iar Maica Domnului a blagoslovit-o, că unde nu va fi ea, apa bună să nu fie. *Curtești, Botoșani*

Povestea Maicei Domnului

Maica Precurată au luat un topor mare
Și s-au dus într-o pădure mare
Și au tăiat copaci mari.
Și au făcut o mănăstire mare,
Cu nouă pristoale,
Cu nouă altare
Și cu nouă țintirimuri.
Au căutat în altarile cele mici
Și au găsit cărți mici,
Și au căutat în altarile cele mari
Și au găsit cărți mari.
Și au căutat în cărți
Și în toate părți
Și nu l-au văzut pe Dumnezeu,
Pe fiul său cel iubit,
Da au văzut pe toți orbii și chiorii
Și pe Ion Sintilion, într-un ungheri.
„Ioane Sintilioane,
N-ai văzut, n-ai auzit,
De fiul meu?
De finul tău cel iubit?"
„Maica Preacurată, ț-oi spune:
De văzut, nu l-am văzut,
De auzit, am auzit:
Cînii de păgînii l-au găruit[1],
Pe cruce de lemn l-au răstignit
Și-n mîni și-n picioare
Piroane de fier i-au bătut.
Și cu cămeșă de urzică l-au îmbracat
Și cununi de măcieși în cap i-au pus
Și cu răni de păduri l-au încins
Și spini i-au așternut."
....
Maica Precurată
S-au luat pe cărărușă văierînd
Și mînele albe frîngînd
Și păr gălbăn smulgînd,
Și s-au întălnit c-o brosculiță.

1. Chinuit.

Brosculița așa i-au zis:
„Maică Preacurată,
Ce te văierezi și te plîngi
Și mîni albe-ți frîngi
Și păr galbăn îți smulgi?"
„Broască, brosculiță,
Bine mă-ntrebi, bine ț-oi spune:
Cum nu m-oi văiera și nu m-oi plînge
Și mîni albe nu mi-oi frînge?
Pe Dumnezeu, fiul meu,
Pe fiul meu cel iubit
Păgînii l-au găruit,
Pe cruce de lemn l-au răstignit.
Și-n mîni și-n picioare
Piroane de fier i-au bătut,
Și cu cămeșă de urzică l-au îmbracat
Și cununi de măcieși în cap i-au pus
Și cu răni de păduri l-au încins
Și spini i-au așternut."
....
Brosculița așa a zis:
„Maică Precurată,
Și eu așa am avut doisprezece ficiorași
Într-un ogaș (hogaș sau hăugaș)
Și au venit o roată farfanoată
Și i-au sfarmat pe toți deodată,
Numai cu unul șchiop am ramas.
Și tot cu știrea lui Dumnezeu sfîntul
Port cununi de flori în cap."
Maica Preacurată mai s-au bucurat
Și așa i-au cuvîntat:
„Broască, brosculiță,
Cînd vei avea tu să mori,
De vei fi în izvor or pe mal,
Să nu te strici.
Să nu se îngrețoșească norodul de tine,
Să rămăie blagoslovită apa de pe tine,
Și să rămăi tu blagoslovită."
Maica Preacurată
S-au dus pe cărărușă înainte
Păn' la dealul Gararăului, înalt și ascuțit
Ca un săgeț de cuțit.
Și se topea ca ceara și se sleia ca aurul.
Maica Preacurată
S-au înturnat înapoi
Și-au zis: „Of ,Doamne,
Tot cu știrea lui Dumnezeu sfîntul!"
Și s-au dus la portița raiului
Și au dat cu piciorul cel stîng

Și nu s-au deschis.
Și au dat cu piciorul cel drept
Și s-au deschis...
L-au văzut pe Dumnezeu,
Pe fiul său cel iubit.
Dumnezeu fiul său a zimbit a rîde,
Iar Maica Preacurată
A început a plînge și a se văiera:
„Fiul meu cel iubit,
Pentru ce cînii păgînii te-au găruit
Pe cruce de lemn te-au răstignit,
Și-n mîni și-n picioare
Piroane de fier ț-au bătut
Și cu cămeșă de urzică te-au îmbracat
Și cununi de măcieși în cap ț-au pus
Și cu răni de pădure te-au încins
Și spini ț-au așternut?"
„Maică Preacurată,
Aceea nu-i nici pentru mine,
Nici pentru tine,
E pentru viermii cei de pe fața pămîntului
Neadormiți
Și cine va ști a mele, aceste trei cuvințele
Și le va zice
O dată-n săptămînă
O dată-n lună sau o dată-n an,
Are să treacă
Nouă poduri tocmite, nouă fîntîni pline,
Nouă pomete-nflorite, nouă mese-ntinse,
Cu nouă făclii aprinse.
Dar cine a ști și nu le-a zice,
Acela va trece
Nouă poduri stricate, nouă fîntîni secate,
Nouă pomete uscate, nouă mese strînse,
Cu nouă făclii stînse.

De la d-l învățător Vasile Scripniciuc, Roșa

Maica Domnului găsind pe Domnul Hristos

A fost un om mare ș-a mers la pădurea mare
Ș-a tăiat lemnul mare, a făcut biserica mare.
În altariul cel mare,
Ședea Sf. Maria cea Mare,
În altariul cel mic,
Ședea Sf. Maria cea Mică.
Și-n mijlocul bisericei, Maica Precista
Cete și precete, pe toți orbii,
Pe toți șchiopii-i adorme.
– Ieșiți voi, patru ficiorele,
Din patru ungherele

Și catați în cărți și-n părți,
Nu-ți auzi, nu-ți vede,
Nu-ți da de fiul meu, Dumnezeu?
Maica cuvîntul n-a împlinit
Și ele afară au izbucnit.
Și-n cărți și-n părți au catat
Și de Domnul Hristos n-au mai dat.
Ș-au zis că n-au auzit și n-au văzut.
Maica Domnului a blagoslovit
Și din biserică a ieșit:
Fața albă veștejind,
Cosiță galbănă despletind,
Din ochi negri lăcrămînd.
Multă lume-mpărăție
Ca cuvîntul din poveste
Dumnezeu la noi sosește.
S-au dus pe dealul Galariului,
Așa era de ascuțit, ca sîngeaua de cuțit,
Maica, cum a putut, s-a suit.
Muntele a blagoslovit,
Ca ceara s-a topit, ca argintul s-a sleit.
Cum a putut, s-a suit.
S-a-ntălnit cu Ion Sfînt Ion
Nanașul lui Dumnezeu:
Din ceri se scoboarea
Cu cal negru, alb de spume,
Din paloș întuneca, din bici tuna.
– Buna ziuă, cumătre.
– Mulțămesc, cumătră.
– N-ai văzut pe fiul meu și pe finul tău?
– De văzut, nu l-am văzut
Da de auzit, am auzit:
Că l-au întins pe cruce de măcieș,
Cu cămeșă de urzică l-au-mbracat,
Piroane prin tălpi i-au bătut
Și coroană de spini în cap pusu-i-au
Și-n opinci de broască-ncalțatu-l-au
Și groapă de trei stați de adîncă
Și trei coți de largă făcutu-i-au
Și piatră de trei stați de lungă
Și de 3 stați de groasă pe mormînt pusu-i-au,
Dar du-te mai încolo, cumătră, că mai bine îi auzi...
Maica Domnului s-a pornit,
Fața albă veștejind,
Din ochi negri lăcrămînd,
Cosiță albă de părîngă,
Multă lume-mpărăție
Ca cuvîntul din poveste
Dumnezeu la noi sosește.
S-a dus, s-a dus,

Se-ntălnește c-un meșter de lemn.
– Buna ziua, meșter de lemn!
Umblînd prin ținuturi,
N-ai văzut, n-ai auzit de fiul meu, Dumnezeu?
– De văzut, nu l-am văzut,
Dar de auzit, am auzit
C-au venit cînii de jidani
Și mi-au dat să-i fac obezile cu 3 părți mai mici
Și eu le-am făcut cu 3 părți mai mari,
Că-i lemnul ieftin.
– Meștere lemnari!
Să lucrezi cu anul și să-ți capeți banul!
Maica Domnului s-a dus, fața albă etc.
S-a întălnit c-un meșter de fier.
– Buna ziua, meșter de fier,
N-ai văzut, n-ai auzit de fiul meu, Dumnezeu?
– De văzut, nu l-am văzut,
Da de auzit, am auzit,
Că mi-au dat cînii de jidani
Să-i fac lanțuri cu trei părți mai mari,
Da eu le-am făcut cu trei părți mai mici,
Că-i fierul cam scump.
Dar du-te mai încolo, că vei auzi mai bine.
– Meștere de fier,
Să dai o dată cu ciocanul și să capeți banul!
Ș-a pornit Maica Domnului etc.
Se-ntălnește c-o broscuță.
– Buna ziua, broscuță.
– Mulțămesc Dumitale, Măicuță.
– Broscuță, n-ai auzit etc.
– Doamne, Maică, ț-aș vorbi o vorbă
Dar să nu te superi.
Ce te văierezi, ce te căinezi după un puișor,
Că eu am avut doisprezece ficiori,
Care mai de care mai trîncoșei
Și mai crăcănăței și mai bulbucăței etc.
Mi-a ramas numai un ficior
Ș-acela-i beteag de-un picior.
Maica Domnului a zis: In să mi-l aduci!
Cînd l-a văzut, a zîmbit a rîde:
– Broască, broască,
Cînd vei muri, să nu te strici
Și unde vei fi tu, să fie izvor
Și să bea oamenii apă de pe tine,
Să nu le fie greață!
S-a luat și s-a dus etc.
S-a-ntălnit cu cumătrul său,
C-un cal negru, alb de spume,
Din paloș întuneca, din bici tuna
Și pe pămînt se afla.

– Du-te, cumătră, că mai bine-i nimeri.
Se duce, se duce, găsește-un ratoș mare.
A bătut cu piciorul stîng, nu s-a deschis,
A bătut cu piciorul drept, s-a deschis.
Ș-a mers prin o sală lungă
Ș-a dat într-o odaie mare.
Acolo ședea un jidan – Iosif – și cetea
Și ferbea o caldare c-un berbec ș-un cucoș ș-un pește.
– Buna ziua, Iosive.
– Buna ziua, Maică.
– N-ai văzut, n-ai auzit de fiul meu, Dumnezeu?
– Atunci vei vedea pe fiul tău,
Cînd se va zbate peștele cela ca-n apă
Și cucoșul va cînta ca-n găini
Și berbecele va zbiera ca-n oi.
Atunci, Maica Domnului a blagoslovit și
Peștele a-notat ca-n apă
Și cucoșul a cîntat ca-n găini
Și berbecele a zbierat ca-n oi.
Și pe cine au ajuns stropii, le-au sărit ochii
Și de-atunci au jidanii pistrui, sînt patați pe obraz.
Maica Domnului s-a dus din casă-n casă
Ș-a dat de niște scări
Așa de nalte, ca păn' la jum. de ceri,
Și acolo l-a găsit pe Domnul Hristos.
Din față l-a sărutat și din dos l-a cercetat:
– Dragul mamei fiușor, cum de te-ai lasat
Și te-au chinuit într-aista feli și chip?
Zice:
– Doamne, mamă,
Nu știu, să vorbesc or mai bine să tac!
– Să te fi ascuns, dragul mamei,
Sub o steblă de busuioc,
Că poate nu te găseau cînii de jidani.
Dar de te-ar fi găsit acolo,
Să te fi ascuns sub o cosiță de fată mare.
Dacă te-ar fi găsit și acolo,
Să te fi ascuns în al 9-lea ceri,
Că nu te mai găseau!
– Nu m-am lasat pentru tine sau pentru mine,
Dar pentru o lume toată,
Că unde doi se-mpreuna, nu se cununa
Și unde pruncul năștea, nu se boteza
Și unde vaca răgea, nu s-auzea
Și unde omul lemne tăia, nu răsuna.
Dar de-amu înainte etc.
Și cine va ști aceste două cuvințele
Îl va lua Maica Magdalina de mîna dreaptă
Și-l va duce etc...
Pe la ușa iadului și-l va da în fundul raiului.

Dar cine le va ști și nu le va spune
La anul, la jum., la luna, la săptămîna,
Îl va lua etc., îl va duce pe la ușa raiului
Și-l va da-n fundul iadului.

Ilinca Mazilița, Botoșani

Lacrimile Maicei Domnului

Hai înainte, că mai este,
Că Dumnezeu la noi sosește.
A ieșit un om mare și s-a dus în pădurea mare
Și a tăiat lemnul mare, a făcut biserică mare,
Cu nouă uși, cu nouă altare,
Cu nouă procitoare.
În altarul cel mic, ședea Sf. Maria mică,
În altarul cel mare, ședea Maica Precista
Cetind, procetind, fața albă zgîriind,
Păr galbăn despletind,
Din ochi negri lăcrămînd,
Că nu ș-a văzut fiul ei venind.
A luat și se duce Maica Domnului
Să-și facă samă.
Se duce la un deal
Să deie malul peste dînsa.
Ea se duce, delușul se topește
Ea se duce, delușul se topește.
De-acolo, s-a întors înapoi,
Văierînd și mișelînd, fața albă zgîriind,
Păr galbăn despletind,
Din ochi lăcrămînd.
A văzut o baltă,
Ea se duce să se înece...
Balta sacă, se usucă, balta sacă, se usucă.
Se întoarce iar înapoi,
Văicărînd și mișelînd, fața albă zgîriind,
Din ochi negri lăcrămînd.
A văzut o pădure;
Ea a voit să se spînzure.
Ea se duce, pădurea pică.
Ea se duce, pădurea pică.
S-a întors iar înapoi,
Văicărind și mișelînd, fața albă zgîriind,
Din ochi negri lăcrămînd,
S-a-ntâlnit c-o broscuță; da ea zice:
– Maică, Maiculiță,
Ce te văicărezi așa de tare, în gura mare?
Că eu am avut doisprezece cuconași,
Dormeau-ntr-o urmă de roată
Și mi-a fărmat gloata toată,

Mi-a ramas numai unul mititel,
Mititel, bocănățel, de genunchi depărtățel,
De călcăi apropițel,
Cu picioarele ca rășchitoarele,
Mînile ca fusele, ochii ca talgerile.
Maica Domnului a spus să-l cheme, să-l vadă.
– Ea i-a zis: Toma calcă, calcă-n busuioace,
Vin la mama-ncoace!
Maica Domnului, de suparată ce era,
A zîmbit a rîde.
Ș-a blastamat să fie lumea
C-un glas de plîns și cu unul de rîs.
(Căci păn' atunci omul era
Or numai vesel, or suparat.)
Și broasca a spus: Cine va ști
Aceste trei cuvinte a mele și cu a tale
Să le povestească în toată sara,
De nu în toată sara, la săptămîna,
De nu la săptămîna, la luna,
De nu la luna, la jumatate de an,
De nu la jumatate de an, la anul,
Eu l-oi lua de mîna dreaptă
Și l-oi duce pe cararea dreaptă,
Prin mese întinse, prin făclii aprinse,
Prin pahare pline, prin cuvinte bune,
Și acolo l-oi da și acolo va vețui.
Dar cine nu le-a spune,
Eu l-oi lua de mîna stîngă
Și l-oi duce pe cararea strîmbă,
Prin mese strînse, prin făclii stinse,
Prin cuvinte rele, și acolo l-oi da
Și acolo va ședea și va vețui.
Maica Domnului a spus:
– Broscuță, lacrimile mele și cu ale tale
Să se facă tot busuioc și tămîie.
Cine a pune busuioc și tămîie-n sîn
Să nu fie iertat nici de mine, nici de tine
Și unde îi ședea tu, apa să nu se strice.
De-acolo, Maica Domnului s-a dus
Văicărînd și mișelînd,
S-a dus la poarta Rusalimului,
La dealul Galarimului.
Acolo, cînii de jidovi
L-au fost îngropat pe Domnul Hristos
Și fierbeau o știucă, un cucoș ș-un berbec.
Oala fierbea și ei au spus:
– Cînd cucoșul ista va cînta
Și știuca din coadă va da
Și berbecul va zbiera,

Atunci Domnul Hristos va învia.
Iaca și Maica Domnului la poartă:
Maica Domnului a dat cu mîna stîngă,
Poarta nu s-a deschis,
A dat cu mîna dreaptă,
Poarta s-a deschis.
Cînii de jidovi au chiorît; cucoșul a cîntat,
Știuca din coadă a dat, berbecele a zbierat,
Domnul Hristos din mormînt a înviat.
Maica Domnului în brațe l-a strîns,
În fată l-a sărutat.
L-a luat și s-a dus pe un deal,
Acolo erau niște oameni și Maica Domnului a dat:
– Noroc bun, oameni buni!
Dac-ăți vedea pe cînii de jidani
Că vin pe aice, chiorînd și văicărînd
Ș-or întreba:
„N-ați văzut un om c-o femeie pe aici trecînd?",
Să spuneți că n-ați văzut,
Că eu vă dau grîu și secere,
Să spuneți că ați văzut cînd samanați,
Da amu secerați.
Să spuneți: „Nu vă mai duceți,
Că nu aveți să-i ajungeți."
Cînii de jidovi au venit
Chiorînd și întrebînd:
– N-ați văzut așa o femeie ș-un om trecînd?
– Ba am văzut pe cînd aram,
Da de cînd săcerăm, n-am văzut.
Și ei s-au întors înapoi chiorînd și văicărînd
Și Maica Domnului s-a dus
Cu Domnul Hristos într-o vale.
A zis:
– Dragul mamei, fiul mamei,
Ce te-ai lasat și te-au canonit
Cînii de jidani așa de tare:
Cu cămeșă de urzică te-au îmbracat,
Cu brîu de măcieș te-au încins,
Coroană de spini în cap ț-au pus,
Peste pari te-au întins,
Cu suliță vargată în inimă te-au lovit.
– Maică, măiculiță,
Nu mi-a fost nici de tine, nici de mine,
Da mi-a fost de toată creștinătatea,
Că amu este lege nouă, lege veche,
Că-n legea cea veche,
Cine murea nu se prohodea,
Cine se-ntroloca nu se cununa,
Cine se năștea nu se boteza.

În legea ast' nouă, cine a muri s-a prohodi,
Cine s-a întroloca s-a cununa,
Cine s-a naște s-a boteza.

Natalia Berbecariu, Bagiurea

Altă variantă a povestei din Botoșani
(Scriem numai de unde e deosebirea.)

La porțile lui Adam,
Cînii de jidovi l-au prins,
Pe cruce de chiparos l-au răstignit,
În cămeșă de urzică l-au îmbracat,
Zăvoare de lemn pe sub coaste i-au vîrît,
Chiroane de lemn prin trup i-au bătut.
Ce sînge dintr-însul curgea,
Cînii de jîdovi îl bea.
Cu trestii peste cap l-au lovit
Și-n fața l-au scuipit.
Din ochii Domnului Hristos lacrimi curgea,
Lacrimi ca bobul, fierbinți ca focul.
Pe unde picura, pămîntul crapa,
Busuioc și tămăie creștea,
Creștinii o strîngea, la biserică o ducea
Și tot pe Domnul Hristos pomenea.
Maica Domnului, văzînd pe cruce de chiparos
Chipul lui Domnul Hristos,
Intră în chilie și găsi pe jidani la masă,
C-un pește fiert, un cucoș cu borș ș-o găină friptă
și o strachină de ouă fierte,
Și una de pasat fiert.
Ș-au zis jîdanii: „Cînd va învia peștele ista
Ș-a bate cucoșul din aripi ș-a cînta
Și cînd va fi găina cloșcă și ouăle pui
Iar pasatul se va face sămînță la loc,
Și puii vor mînca, atunci și Domnul Hristos va învia.
– Atunci Maica Domnului la ceri s-a radicat
Și pe Dumnezeu l-a rugat.
– Du-te, i-a zis Dumnezeu, înapoi jos
Pe pămîntul lui Hristos
Și din gură-i vorbește:
„Scoală, fiul meu, cel prea dulce!"
Maica Domnului pe pămînt s-a înturnat
Și așa i-a cuvîntat.
Atunci peștele, găina, cucoșul
Și puii au înviat,
Pasatul pe jos s-a vărsat
Și puii l-au mîncat.
Domnul Hristos cu piciorul drept a dat,
Piatra a crapat, mormîntul s-a despicat
Și Domnul Hristos la ceri s-a rădicat.

Dumitru Surugiu, Verești

În una din povestele acestea, să mai adauge:

Din lacrimele Maicei Preciste
Mere de aur să face
La biserică le trimete.
....

Apoi, înturnîndu-se jidanii de la mormînt, au pus o jidaucă să-l păzească, iar ei au pus la fiert un pește ș-un cucoș etc. și cînd Domnul Hristos a înviat, jidauca, de mirare mare, a întins mîna și cum a întins-o, așa a ramas, căci Domnul Hristos a făcut-o stîncă de piatră și din jgheabul ei curge apă și bea lumea și azi!

Gh. Cantea, comuna Tulbureni lîngă Botoșani

Credinți etc.

Broască să nu ucizi, că-ți moare mama. *General*

Fiecare om are broască știmă; pe aceea cînd o omoară, moare și el. *Maria Spînu, Mihalcea*

(Se va vedea la ursite.)

Cînd te rătăcești la drum, zice că să-ți aduci aminte de Maica Domnului, cînd s-a întîlnit cu broasca. *Andrei Motoc, Mihalcea*

De broască cînd vorbești noaptea, să nu-i spui „broască", dar „cal de apă", că e omul tare ca calul.

Să-i zici „cal cu 4 picioare", căci de o prinzi și o usuci în foc ș-o ai în buzunari, poți să mergi la judecată or unde vrai, că izbîndești. Cum nu poate striga ea, nu pot dușmanii tăi! *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Broaștei să nu-i zici broască niciodată, să-i zici „cal"; căci ea îți zice: „Să fii tu tare ca calul!" *Roșa*

Unde e copil mic, noaptea să nu pomenești cuvîntul „broască", dar să zici „de cele cu patru picioare" or altfel, căci copilul noaptea nu poate dormi, tresare prin somn, dar dacă ai apucat a zice „broască", atunci să spui îndată: „Usturoi copilului sub limbă" sau „usturoi copt" etc., că nu i-i nimic. *Mihalcea*

Dacă zici „broască", poate copilul să capete piele ca de broască; așa ca rapănul pe trup. *Horecea*

Poate să să sparie or să mutască. *Camena*

Sînt strigoaice pe broaște, pe cai, pe șerpi, pe vite, pe toate cele. Un om a văzut spre Sf. Gheorghe cum a venit un cîne la o baltă ș-a strigat: țip, țip, țip (cum să strigă puii), și au ieșit toate broaștele la mal. Pe urmă, a rădicat mînile în sus și toate au sărit înapoi în apă. *Elena Braha, Mihalcea*

În Botoșani, la Răchiți, era un iaz al lipovenilor și broaștele totdeauna cîntau. Acolo în apropiere, era o babă, căreia nu-i plăcea că-i tot huiesc broaștele la cap și le-a legat gura. De atunci, broaștele acolo nu mai cîntă; chiar o broască străină s-o arunci, că nu va cînta.

Baba ceea a murit, dar lipovenii îs așa de mînioși, ei zic că n-au știut, dar n-ar fi lasat pe babă să moară, păn' ce nu ar fi dezlegat gurile broaștelor înapoi. Amu, acolo toate broaștele-s mute. *Botoșani*

Broaștele, cînd cîntă, spun așa:
Una întreabă: „Dat-ai pînza, dat-ai pînza?"
Alta răspunde: „Am dat, am dat, am dat."
– „Cu cît, cu cît?"
„C-un ort, c-un ort"
„O cî, cî, cî, că mult ai dat! O cî, cî, cî, că mult ai dat."
Sau:

„Pus-ai pînză?"
„Pus, pus!"
„Da tu?"
„Și eu, și eu!"

Ori:

„Unde te duci?"
„În tîrg, în tîrg!"
„Ce să cumperi?"
„Orz! orz! orz!" *Suceava*

Sau: „Cît ai dat pe tatăl tău? Cît ai dat pe tatăl tău?"
„Un ort, un ort, un ort, un ort!"
„O țu, țu, că mult ai dat! O țu, țu, că mult ai dat!" *Botoșani*

Cînd bea cineva multă apă, i se zice că „va face broaște în pîntece." Iar dacă cineva, în loc de vin, bea apă, zice că bea „vin calcat de broaște".

Să zice: „Atunci se va întîmpla cutare lucru, cînd vei lua de la broască lînă", despre un lucru ce nu poate fi.

În glumă, să spune că să fac farmece „cu picior de broască vadană".

Un proverb de prin părțile acestea a Bucovinei spune: „Omul potcovește calul, da broasca întinde și ea piciorul s-o potcovească." Adecă să pune de măsură cu calul.

În descîntece: a fi îmbracat în haine de broască însamnă a fi fermecat tare, pentru a fi urît de cătră toți.

Cînd vin broaște în casă, să spune că sînt descîntate și trimese să aducă huit, boală, moarte.

(Să va vedea la farmeci.)

De visezi broască, e femeie dușmancă. *General*

De visezi broaște, șerpi, șopîrle, gîndaci, sînt farmece.

(Se va vedea broasca și negeii, vol. II*).

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cîntece

Unde-ai văzut ș-ai aflat
Broască-n baltă pieptanată,
Pe mîna dreaptă culcată,
De bădița dezmierdată?
Mihalcea

Broasca cu dosu-nainte,
Om bătrîn și fără minte,
Broasca cu dosu-napoi,
Om bătrîn și cu nevoi.
Cine dracu-a mai văzut
Broască cu capul legat,
Om cuminte, cînd e bat!
Botoșani

Racul și broasca

Merge broasca la primblare
Și-ntîlnește racu-n cale
Mergînd repede la vale.
– Racule, unde te duci?
– Mă duc, broască, să mă-nsor,
Că de urît mai că mor!"
– Racule, ia-mă pe mine,
Că sîntem de-o potrivire
Și la stat, și la făptură
Sîntem tot de o măsură.
– Ba eu, broască, nu te ieu,
Că nu ești pe gustul meu,
Nici n-ai cap de legătoare,
Nici n-ai trup de-ncingătoare,
Nici picior de pus papuc,
Numai lumea să mi-o-ncurc.
– Racule, nu fii tu prost,
Ce vorbești făr' nici un rost?
Ian să vii la mine-acasă
Să vezi moara prin fereastă:
Găina strînge făina,
Un cucoș toarnă-n coș,
Iar noi, dragă, amîndoi,
Piept la piept, halal de noi!
Darabani, Moldova

Povești. Vîntul, ploaia și gerul

A fost un împarat și avea trei ficiori. Într-o zi, le-a spus împaratul ficiorilor: „Mergeți și împușcați și la care casă îți nimeri, acolo să vă însurați!" Cel mai mic a nimerit într-un glod. Aude dinăuntru un glas: „Cine-a întra păn' în genunchi m-a lua! Cine-a întra păn' în brîu m-a lua! Cine-a întra păn' în urechi m-a lua." El a întrat; îi sare o broască în spate. „De-amu, eu îs partea ta!" Vine acasă suparat, cu broasca. Ceialalți acu erau cu toți însurați, pe la casele lor. Trimete împaratul la toți ficiorii, să-i facă nurorile pîne. Cele două mai mari trimet pe o slugă la broască, să vadă cum a face ea. Ea face o bortă în cuptori, pune covata și toarnă apă și cerne o țîră de făină ș-o lasă acolo și se face o pîne ca aurul.

Sluga merge și spune ce pîne frumoasă a făcut broasca. Fac ș-acelea așa, dar ele cum au pus, așa a ramas; au trebuit să verse aluatul și să facă cum știau ele. Duc ficiorii pînea la împaratul; aist mic merge voios și pune pînea pe masă. Împăratul să uită la pînea celei mari și zice: „Asta-i bună la porci." Să uită la pînea celei mai mijlocii: „Asta-i bună pentru slugi." Să uită la pînea celei mici și zice: „Da asta-i bună pentru masa împărătească."

Trimete apoi împaratul la nurori niște fețe de mese, să i le coase; să vadă care a ști coasă mai frumos. Ele iar trimet sluga să se uite ce-a face broasca. Barbatul ei plînge, că de unde era să poată ea coasă? Ea s-apucă și taie pînza cu foarfecile bucăți, o aruncă în glod și zice: „Vîntule, ploaie și gerule, să-mi coaseți fața de masă cea mai frumoasă!" Cînd a scos-o, nu se putea lucru mai frumos. S-au apucat

și cumnatele ei ș-au făcut așa; iar pe urmă, au trebuit să coasă altă pînză, că lor vîntul ploaia și gerul nu le-a cusut.

Cînd au adus la împaratul fețele de masă, pe ale lor le-a dat în cuhne și la grajd, da a ei a ramas pentru împaratul.

Le-a trimes împaratul pînză să facă cămeși. Ea tot așa a făcut și numai cămeșa ei a plăcut împaratului.

Face împaratul bal și cheamă pe toți ficiorii să vie cu nurorile la bal. Plînge cel mic. Broasca îl trimete să meargă înainte cu frații lui, zicînd că ea va veni mai pe urmă. – Cum a ramas singură, a lepadat pielea ș-a ramas o fată frumoasă, îmbracată toată în aur; iar o trăsură de aur i-a venit la scară ș-a dus-o. Cînd au văzut-o, toți s-au mierat: cine poate să fie?... Ea a mers și l-a luat pe barbatul său de mînă; a spus că-i femeia lui și s-au dus la împaratul. Barbatul său nu mai putea de bucurie...

Cînd s-au pus la masă, ea nu mînca, nici nu bea; mîncarea o turna într-o mînecă, da băutura în alta, și pe urmă, din mînecele ei: din una ieșeau rațe, găini, toate din aur, și din altă, apă de aur. Cumnatele ei au făcut tot așa– și s-au tăvălit pe straie și toți au rîs.

Cînd erau să se întoarcă acasă, barbatul său a alergat înainte de-a ars pielea. Ea cînd a venit, a bătut în palme: „Ce-ai făcut?! Că mai aveam trei zile s-o port. De-amu, de nu m-ăi prinde la cumnata cea mare și cea mijlocie, să știi că nu mă mai vezi!" S-a făcut iar broască și a fugit. El, la cea mijlocie, n-a putut-o prinde, dar a prins-o la cea mare; ea s-a făcut iar om ș-au trăit fericiți.

Auzită de d-ra Natalia Țarevici, Mihalcea

Maria Cosînceana. Oul

A fost odată un împarat ș-avea trei ficiori. Ficiorilor celora, le-a abătut să se însoare toți într-o zi. Împaratul le-a spus că nu se poate; cum nu s-au născut toți deodată, așa nu se pot nici însura deodată. Dar să iaie cel mai mare pușca și să tragă un glonț și unde a cădea glonțul și cine l-a lua, cu aceea s-a însura; și pe urmă, să meargă al doilea ficior să tragă și tocmai la urmă, să tragă cel mic.

Ei au făcut așa cum le-a spus tatăl lor. Trăgînd și cel mic, a mers să-și caute glonțul, dar nu l-a putut găsi. Se întoarce acasă; întâlnește o broască. „Ce cauți, voinice? Glonțul tău îi la mine, da m-ăi lua?" „Adă-mi-l încoace", zice el. Ia glonțul și la fugă; gîndea c-a scapat; cînd se uită: broasca pe șea, după spate. Se scoboară de pe cal, broasca se coboară și ea și întră în casă. Ce să să facă? Merge și-i spune tătîne-său ce s-a legat de capul său... „Dragul tatei, trebui să răbzi, a fi vrun blăstăm, ceva." Dar așa-i era de jele împaratului de ficioru-său, că pentru ca să nu-l aibă în ochi totdeauna, i-a dat o casă deosebită și numai mîncare de la curte îi trimetea. – Merge el la casa lui; merge și broasca și se bagă sub masă și șede.

Stă el suparat; sara, vine bucătărița împaratului și-i aduce de mîncare. El se pune la masă, dar nu mănîncă. Broasca sare pe masă și cere lingură să-i dea, să mănînce și ea. El ș-a pus ochii în pămînt

și numai ofta. Broasca, după ce s-a săturat, sare înapoi și se bagă sub masă – și iese de sub masă o fată așa de mîndră și frumoasă, cum n-a mai fost văzut alta! „Dragul meu, nu fii suparat, îi zice ea; că eu nu-s broască, dar am fost blastamată de părinți să fiu așa și încă am să mai port pielea trei zile, iar poimîne dimineața, păn' a nu răsări soarele, am s-o îngrop și scap."

S-au primblat ei amîndoi prin casă, au mai vorbit și s-au culcat. A doua zi iar, cum s-a făcut ziuă, s-a îmbracat în pielea cea de broască și s-a bagat sub pat. Cînd vine sara bucătărița și-i aduce mîncare, ea vede pe ficiorul împaratului voios. – Gîndește: „Am să stau mai mult, să văd ce-i?" Broasca iar, după ce a mîncat, s-a bagat sub masă și deodată a ieșit o fată. Aleargă la împaratul și împărăteasa și-i cheamă să vadă. Vin ei și se uită și îi văd cuprinși pe după gît, cum se primblau prin casă și vorbeau. „De-amu, mai am o zi să port pielea și, poimîni dimineață, de vom ajunge cu sanatate, o lepăd; vom merge amîndoi ș-om îngropa-o; da cată să nu cumva să între cineva în casă să mi-o ieie, să păzești să fie ușele bine închise."

Împărăteasa n-a auzit ce-au vorbit; ea, de bucurie mare, a pus a doua zi de-a făcut o cheie și pe cînd dormeau ei mai tare, a întrat pe-ncetu-n casă, a luat coaja ș-a aruncat-o în foc. Atunci ea deodată a sărit arsă: „Ce mi-ați făcut! Mai aveam cîteva ceasuri și scapam ș-amu, la mai mare muncă, în veacul veacului m-ați dat. De-amu, m-ăi vedea cînd ți-i vedea ceafa!" a zis ea. S-a dat de trei ori peste cap, de s-a făcut o cioară și s-a dus.

El a mers la părinții lui ș-a început a plînge: „Ce mi-ați făcut! Și pe dînsa ați prăpădit-o, și pe mine! De-amu, zice el, eu nu mai stau pe-aici, mă duc unde m-or duce ochii. Mă duc după dînsa, or voi muri, or voi trăi, totuna mi-i." Ș-a luat ramas bun de la părinți ș-a pornit.

Merge el, merge, dă de-un urs, de-un lup, de-un iepure și de-un leu; și-n mijlocul – lor o oaie; tot vroiau s-o mănînce și n-o puteau, căci cum începea unul, ceialalți strigau: „Stăi, că tu-i mînca tot și nouă nu ni-i lăsa nimic!" El vrea să-i împuște, ei îl roagă că mai bine să le împărțască oaia, că ei nu ș-o pot împărți. El le-a făcut la toți parte dreaptă ș-a pornit. Da lupul și ursul și iepurele și leul, de dînsul să țin.

Merge el așa cu dînșii păn' la mare. Pe mare umbla un moșneag cu ciobaca. „Ei, voinice, ce umbli cu fiarele celea, c-amuș or sări în apă și m-or mînca." El îi spune că să n-aibă frică, c-acelea îs tovarășii lui; și începe a spune moșneagului toată durerea lui; cum își caută femeia și nu știe unde ar putea-o găsi.

Moșneagul acela era Sf. Neculai. „Pe dînsa îi găsi-o, că nu-i departe: aici, în mijlocul mărei, este o moară și morariul nimica nu face alta, decît macină făină de steclă pentru dînsa, că morariul e necuratul; și acolo mai este o fată blastamată; aceea îi face mămăligă din făina ceea; ea stă în podul moarei și nu iese niciodată, numai sacii cu făină îi trage cu șferi. Dar tu te fă că te duci la măcinat făină"... și l-a învațat Sf. Neculai ce să zică. Îl ia Sf. Neculai în ciobacă și-l duce păn' la moară. Intră înăuntru; morariul s-a mîniet:

„Pe aice, zice el, nu zboară nici pasere, nu tocmai să vie oameni; cum de-ai ajuns d-ta pǎn' aici?” – „Ia, am auzit și eu că să măsoară tare bine făina. Da a cui îi moara asta, că nu macină nime?” „Moara asta-i a unei cioare; șede în pod, numai sluga ei vine.” Chiar atunci sluga venise. „Ia spune-mi d-ta, zice ficiorul împaratului, stăpîna d-tale n-ar mînca niște ouă? Mergi ș-o întreabă, mă rog, că eu i-aș aduce.” Merge sluga și-i spune că este aice un om, care zice că i-ar aduce ouă, n-ar mînca? Ea zice c-ar mînca, de ce nu, numai să-i aducă. El, cum a auzit, s-a dus la Sf. Neculai – că-l aștepta afară – și s-a suit în ciobacă și i-a spus. „Bine, zice Sfîntul Neculai, este aice, la malul mărei, o cetate de spijă, cu 12 porți, și acolo în cetate este un bou, care de cînd e lumea trăiește acolo și el încă n-a văzut soarele, nici ziua. Pe el sînt 3 cercuri de fer și cine l-a dovedi din luptă, cercurile au să plesnească și el atuncea are să crape. Atunci să mergi degrabă să-l spinteci, că-n pîntecele lui este o rață, și în rață sînt două ouă, acelea două ouă dacă le-a capata cioara și le-a strica, acolo stă închis blăstămul ei. D-ta l-ăi dovedi cu fiarele d-tale, numai să păzești rața să n-o scapi, macar că ea nu-i învațată a zbura.”

Cînd a ajuns la mal, îl așteptau dihăniele. „Amu, zice ficiorul cel de împarat, am venit și eu la voi să vă cer o treabă. Tu ce poți face, ursule?” „Eu stric trei porți.” „Da tu, leule?” „Eu stric șese.” „Da tu, zmeule?” „Eu le stric pe toate.” „Da tu, iepure?” „Eu pot să-ți prind ceva.” Ficiorul cel de împarat le-a spus ce vra de la dînșii. Ei, cînd s-au aruncat, au sfarmat toate ușele. Atunci boul, cînd a ras o dată, s-a rădicat țerna de pe pămînt și iar a căzut înapoi, ș-a prins a se alunga după dînșii. Dacă leul, ursul și zmeul erau mai mulți și tot îl zădărau și el atîta a alergat, păn' a plesnit cercurile de pe dînsul ș-a picat. Ficiorul de împarat s-a dus degrabă și l-a spintecat și i-a scos din pîntece rața; dar n-a luat bine sama ș-a scapat-o. Rața fuga la apă; iepurele după dînsa ș-o prinde. El îndată a tăiet-o, a scos ouăle, s-a pus cu Sf. Neculai în ciobacă și s-a dus înapoi la moară.

Cum a ajuns, i le-a dat fetei să le fiarbă și i-a spus că unul să-l mănînce ea, pe acela să-l curățe, da celalalt, necurățit, să-l dea cioarei. Da pe morari l-a rugat să-l puie pe dînsul într-un sac, să-l lege la gură și să-l dea sus, în loc de făină. Morariul a făcut așa, cioara a luat sacul și l-a razamat de părete, a gîndit că-i făină. Iaca vine și argata de-i aduce ouăle și-i zice: „Poftim d-tale cel necurățit, c-aista-i al meu.” Atunci cioara s-a mîniet. „Dacă-i așa și tu te faci mai mare, apoi na!... nu-mi trebui!” și trîntește oul de pămînt.

Atunci blăstămul s-a dezlegat. Pe locul acela s-a făcut tîrg așa de frumos și o împărăție mare; iar din cioară s-a făcut om. Da el a început a striga din sac: „Tăieți-mă mai degrabă la gură, că mă înăduș. V-am scapat eu pe voi, scapați-mă și voi pe mine!” Merge ea degrabă să dezlege sacul și-l găsește pe barbatul ei. S-au bucurat tare și au făcut nuntă frumoasă ș-au ramas acolo în împărăția lor.

Gh. Ștefaniuc, Roșa

*

Broasca zmeoaică

A fost un împarat ș-a avut trei ficiori; vrînd să se însoare, împaratul a încarcat tunul cu glonți și care ficior va găsi glonțul va avea voie să se însoare, care nu, nu. Cei doi mai mari au găsit glonțurile degrabă, unul la o fată de împarat, iar altul la o fată ce păștea vitele, da cel mai mic l-a căutat 10 ani și tot nu-l găsea. De scîrbă și de rușine să nu să întoarne așa, a mers la mare să să înece. Cînd ajunge la mal, zărește boamba cea mare de diamant înotînd; cînd să rădica, cînd să scobora în fund; dar el nu putea s-o prindă. Iată că o broască de la mal îi zice: „De m-ăi lua pe mine, eu ț-oi scoate glonțul.” El i-a făgăduit c-a lua-o; și cum l-a capatat în mîni, pe cal și la fugă. Broasca țup, să vîră sub șea. „Degeaba mai înfoci calul și fugi, că eu îs aici!” îi zice ea. Merge el, merge, a ajuns pe la curțele frate-său. S-a coborît și broasca după dînsul. I-a dat de mîncat; broasca i s-a bagat în talger, să mănînce și ea, că-i era femeia. Cum a ajuns acasă, a trebuit să facă nunta, că era partea lui.

După cununie, ea a lepadat pielea și s-a făcut o fată tare frumoasă. Ea i-a spus că-i fată de împarat, blastamată să fie broască, ș-amu mai ave 19 zile de purtat pielea și scapa. Dar el, de bucurie, n-a vrut să aștepte și pe cînd dormea ea, a ars-o. „De-amu, zice ea, dacă ai făcut așa, să vii să mă găsești în cetatea mea de steclă, cu iarba de matasă, că cu mine nu mai poți trăi, eu trebuie să mă fac zmăoaică” și s-a dus.

El tare s-a suparat; a luat un escadron de oaste ș-a mers, ș-a mers, păn' a ajuns la o moară din împărăția ei. Acolo era un moșneag de 700.000 de ani. L-a întrebat cum ar putea să ajungă la dînsa? Moșneagul i-a spus că să deie drumul la oaste să se ducă, că el l-a pune într-un poloboc de făină, căci poloboacele singure să suie în sus, ș-a merge la dînsa; da mai întâi, să puie catanele să-i taie un fag mare, ce era acolo, că acela îi trebuie. În fagul acela era o ladă, în ladă un bou, în bou un berbec, în berbec un iepure, în iepure un hulub și în hulub un ou; oul acela trebuia să-l fiarbă și să-l dea ei să-l mănînce, căci altfel ar fi fost rău.

Au tăiet catanele copacul ș-au deschis lada; au tăiet boul, din bou, berbecul – da iepurele, ud cum era, la fugă. Ce să facă? Iată zboară pe sus un corb. „Dă-mi mie să mănînc boul ista și-ți prind eu iepurele.” A prins iepurele și l-a tăiet – scapă hulubul. Corbul iar zice: „De mi-i da și berbecul și iepurele, eu ț-oi prinde și hulubul.” I l-a prins. Ficiorul de împarat a luat oul și s-a bagat în polobocul cel de făină. Moșneagul l-a înfundat ș-a pus țidulă, că din acela să înceapă întâi. Bucătărița l-a desfundat și cînd l-a văzut, s-a bucurat. El i-a spus la ce-a venit și i-a dat oul să-l facă scrob și să-l deie stăpînă-sa să mănînce. Ea, cum a gustat, îndată s-a făcut frumoasă și bună, n-a mai fost zmeoaică și cînd l-a văzut pe barbatul său, s-a bucurat tare ș-au trăit fericiți.

Din Rarancea

*

Broasca și băietul

(Începutul ca și la cea precedentă; iar după ce-i arde pielea, broasca îi spune ca să vie la dealul de steclă.)

A pornit el după dînsa, merge, merge, ajunge la Sf. Vinere (Sf-ta Vinere e cu colții de fer, alții zic că-i pîcla). Ea a spus că nu știe cum să-l îndrepte, să meargă la Sfînta Sîmbătă. Sf. Sîmbătă a zis că nici ea nu știe. S-a dus la Sf. Duminica. Sf. Duminică a chemat toată oastea păsărilor, dar nime nu știa unde e dealul de steclă. La urmă, au venit două rîndunele ș-au zis că acolo li-i cuibul lor. Sf. Duminică le-a poroncit să-l ducă păn' acolo. – Rîndunoiul zice rîndunicei: „Eu îndată îi dau drumul..." Da rîndunica zice: „Doamne ferește, că ne-a omorî stăpîna." Cînd au ajuns acolo, rîndunica i-a spus lui: „Tu amu mergi spre poartă și ț-a ieși un vatrari înainte, tu zi-i: «Băiete, du-mă în țîmbră». Doamne ferește să nu-i zici vatrari."

S-a dus el, vine un vatrari, el i-a zis așa și îndată s-a făcut băiet și l-a dus în casă. Femeia lui s-a bucurat tare cînd l-a văzut, amu aveau un băiet și era nazdravan. Băietul le-a spus: „Tată și mamă, voi duceți-vă peste hotar, dar orce-ți auzi, să nu vă înturnați înapoi; tocmai după ce-ți trece, să vă uitați." Băietul, după ce-a ramas singur, el avea trei bețișoare în mînă și cînd a amenințat, toate curțile s-au răsipit. Cînd s-au uitat ei, au văzut. „Vedeți, le zice băietul, de nu v-ați fi dus, așa aveați să vă răsipiți și voi." Apoi, s-au pus toți trei pe cal ș-au venit la tata feciorului de împarat. *Ionică Pisarciuc, Roșa*

*

§ 4. Oglinda, apa, muțenia

Copilul, păn' ce nu-i iese dinții, să nu-l dai la oglindă, că nu se cade.
Botoșani

Copilului, păn' ce nu are dinți, să nu-i dai oglinda, că nu vorbește, rămîne mut.
Mihalcea

Pe copil să nu-l dai la oglindă, că i se schimbă fața. De aceea, unii copii de mici îs frumoși și cînd îs mari, se fac urîți.
Elena Braha, Mihalcea

Copilul să nu se uite în oglindă, că nu crește, nu vorbește și se dioache singur.
Roșa, Broscăuți, Mihalcea

În oglindă să nu se uite, că rămîne vînăt pe sub ochi sau că, păn' la vro 5 ani, moare de pîntece.
Mihalcea

Copilul, dacă se uită sara în oglindă, plînge noaptea, îi neliniștit.

Copilului mic să nu-i dai oglinda să se uite, căci cînd se însoară, plînge; timirice își găsește cu femeia și plînge. Da fata, dacă se uită de copil în oglindă, capătă barbat care lesne plînge – și unui barbat nu i-i dat să plîngă.
D-na Anastasia Constantinovici, Mihalcea

Copilul să nu se uite în oglindă, că se schimbă cu dracul, se face drac; că, în oglindă, parcă cine i se arată? (S-a văzut despre copiii schimbați.)

Femeia îngreunată să nu se uite în oglindă, că se sparie copilul într-însa și de aceea capătă copilul „răul copiilor"; de aceea, pe la boieri, copiii mor.
Elena Braha, Mihalcea

Femeia lehuză să nu se uite în oglindă, că i se poate arata necuratul. O femeie cam lumeață, la vro trei zile după facere, s-a uitat – și l-a văzut cu luleaua-n gură ș-a murit; că oglinda îi a necuratului.
De la aceeași

Femeia lehuză să nu se uite în oglindă, căci ea atunci nu-i curată și capătă pete; în oglindă se arată și se pun pe față.
Mihalcea

Femeia, la vreme, în oglindă să nu se uite, că rămîne vînătă pe sub ochi.
Idem

Să nu te uiți în oglindă cu alta ce are perioada, căci capeți pete; dar să te ștergi atunci pe obraz cu ceva. Alta anume te cheamă să te uiți.
Botoșani

Să nu te uiți în oglindă noaptea, că ești urît la oameni. *Botoșani*

De te uiți noaptea în oglindă, îmbătrînești; îți ia „el" frumusețа.
Mihalcea

Oglindă de visezi, plîngi ori ai scurgere mare de sînge.

Oglinda e fățărnicie sau fețe de oameni streini, de visezi.
Broscăuți

Oglinda de se strică, e 7 ani sărăcie în casă.
D-na Olimpia Albu, Gogolina

Oglinda de crapă în două, fără nici o cauză, îți moare cineva.
Botoșani

Preminte Solomon

Preminte Solomon, cînd era băiet mic, jucîndu-se, făcea cumpene. „Ce vrai tu să cîntărești?" îl întreabă într-o zi mă-sa. „Mintea femeiei", a zis el. „In cîntărește-mi tu mintea mea!" El a luat o necurățenie ș-a cîntărit ș-a zis că mai mult trage decît mintea ei. Mamă-sa l-a blastamat că să se ducă în lume și să nu să întoarcă înapoi păn' ce n-a cerca cerul de înalt și pămîntul de adînc și n-a face fluierul. (În Ardeal, se spune că păn' ce n-a atinge cerul cu capul și iadul cu picioarele și n-a scoate glas din lemn – ș-a făcut scripca.)

Băietul s-a dus; dar tatăl său, auzind, a vrut să-l omoare, pentru că a batjocurit pe mumă-sa. A făcut un plug de aur ș-a trimes să-l caute, spunînd că să întrebe pe tot omu cît prețuiește plugul acela și cine va gîci ce preț are, acela e el. S-au dus oamenii împaratului cu plugul și, întrebînd, fiecare a spus ce-a gîndit; au găsit și pe un băiet că făcea ceva sub un gard, l-au întrebat și pe dînsul cît plătește. El a

spus că, de va fi ploaie în luna lui mai, plugul acela nu are preț, iar de nu va fi, nu plătește nici cît cea ce face el.

Împaratul s-a priceput că acela e ficiorul său și, ca să-l poată capata, a pus să facă o petrecere mare, la care să vie tot poporul. Le-a dat masă, – dar le-a legat la oameni polonicele de mînă și nu puteau mînca. Atunci a venit din mulțime un băiețel și le-a zis: „Hrăniți-vă unul pe altul!" ș-a fugit. Împaratul a trimes să-l caute, dar nu l-au mai putut găsi.

De-acolo, s-a dus Solomon în lume să-și facă canonul; și cînd s-a întors, a adus mamei lui o oglindă foarte frumoasă – păn' atunci oglinzi nu erau – el a făcut oglinda întăi. Cînd a venit, mama lui nu l-a cunoscut, era acum barbat. Dar cînd a văzut ea oglinda, așa de tare i-a plăcut, încît i-a spus că va greși cu dînsul, numai să i-o dea. La culcare, el a pus sabia între dînșii ș-a zis, puind mîna pe piept și pe pîntece: „Acesta este pieptul ce-am supt și aceasta – cetatea în care am stat eu închis 9 luni." Atunci mă-sa l-a cunoscut. „Vezi, mamă, am avut eu dreptate cînd ț-am spus că mintea d-tale nu prețuiește nici cît ce e mai rău?"

Broscăuți

(Legenda acesta, în general, e în mare vază și se crede că e din cartea *Alexandria*. – Nu se găsesc însă oameni care s-o povestească în întregul ei, ci numai fragmente.)

Muțenia, apa

Copilului să nu-i dai apă, pînă ce nu capătă dinți, că rămîne mut.

Mihalcea

Să nu-i dea apă mama, altul cineva poate să-i dea, căci bea tare multă apă cît trăiește, nu să poate stînge de sete; – nu că rămîne mut.

Macovei, Mihalcea

Ba să-i dea apă, dar să nu-i dea pește, că mutește. *Roșa*

Ba poți să-i dai și pește, dar cînd îi dai întăi, să zici:

Mănîncă pește,
Dar vorbește!

Șcheia

Cine să naște în zodia peștelui vorbește puțin.

Să zice: „Tace ca chiticul."

Copilului, cît e mic, cît suge, să nu-i dai apă, că pe dînsul îl adapă Maica Domnului; dar cum îi dai apă, Maica Domnului să depărtează, nu-l mai adapă.

Mahala

Copilului îi bine să-i dai apă, că el nu să teme de apă: la scaldat, la trecut o apă mare, merge cu bucurie.

Copilul să nu să uite de trei ori, una după alta, în fîntînă, că va avea trei cumpene de apă.

Elena Braha, Mihalcea

Poveste. Fata mamei mărei

A fost o babă într-o pădure și n-avea copii. A luat ș-a făcut o păpușă mare ca un om, cu față frumoasă; a îmbracat-o în straie frumoase, a pus-o să stea la fereastă și i-a zis: „Draga mamei frumoasă!"

Trece un ficior de împarat pe acolo ș-o vede; și de frumoasă ce era, îi aruncă în treacăt o pungă de galbeni – și se duce. Galbenii cînd i-a aruncat, fereasta s-a spart, păpușa jos a picat și baba a venit și i-a luat. A mers baba și, pe banii ceia, i-a făcut straie încă mai mîndre; a pieptanat-o mai frumos, i-a pus flori pe cap, a pus-o la fereastă și i-a zis: „Draga mamei frumoasă!"

Trece iar, la cîtva timp, ficiorul cel de împarat ș-o vede. Iar îi aruncă în treacăt o pungă de galbeni – și se duce. Fereasta iar s-a spart, păpușa a picat, baba a venit și banii i-a rădicat. Pe păpușă, încă mai frumos a îmbracat-o, a pus-o la fereastă și i-a zis: „Draga mamei frumoasă!"

Mai trece ș-a treia oară ficiorul împaratului pe acolo și iar o vede așa de frumoasă și, de calare cum era, iar îi aruncă o pungă cu bani – și se duce. Baba iar așa a făcut.

Da amu, ficiorul cel de împarat numai cu gîndul la păpușa ceea era; el gîndea că-i om. A spus la împaratul și împărăteasa: „Mamă și tată, făceți ce vrați cu mine, că eu de n-oi lua fata babei celeia – este o babă în pădure și are o fată tare frumoasă –, mor!" Dar tot în ceasul în care făcea baba păpușa, s-a zimislit în mare și fata mamei mărei!

A trimis împaratul, ș-a adus pe babă la împărăție: „Ai o fată, mătușă?" „Am!" „După cum aud eu, e frumoasă tare?" „Apoi așa-i!" „Și ce putere, ce avere ai d-ta, ca să-ți ieie ficiorul meu pe fata d-tale?" „Adă d-ta 9 țări și 9 mări și pe toate ți le hrănesc eu." „Apoi dacă vrai d-ta să-ți ieu fata, du-te acasă și să-mi vii: nici calare, nici pe jos, nici îmbracată, nici dezbrăcată și să-mi vii cu dar și fără dar; colaci de nuntă", a zis împaratul.

Baba, a doua zi, s-a îmbracat c-un voloc, a pus într-o farfurie o pasăre și cu alta a acoperit-o, s-a pus calare pe o capră ș-a venit la împaratul cu colaci de nuntă. Cînd a luat împaratul ș-a deschis, pasărea a zburat; ea era îmbracată și dezbracată, și calare, și pe jos.

„Amu mergi și te pregătește, c-am să trimet să aduc fata."... Baba, ce era să pregătească?!...

A venit ficiorul împaratului, cu oaste, cu muzici, cu trăsură poleită, după mireasă. Baba îi spune că ea va da fata, dar la dînsa nime nu poate să se uite. – Cînd va scoate-o ea ș-a pune-o în trăsură, toți să se întoarne cu fețele în altă parte ș-apoi, în trăsură, de la fereastă, o poate orcine vedea. Împaratul a spus că bine, să facă cum vra.

A dus baba repede, singură, păpușa în trăsură; au mers păn' la un loc pe pămînt, de acolo au trebuit să meargă cu corabia pe mare. Baba, ce a făcut, ce-a dires, a lasat deschisă ușa la cupe și face huștiuliuc păpușa în mare. Chiu! țiu! Vine împaratul și întreabă ce-i? Ea spune că s-a plecat fata pe fereastră și s-a înecat în mare. Împaratul, spăriet, vai de dînsul și de dînsul, ce să facă, că tare-i

era dragă! Macar moartă s-o poată vedea. A trimes înot s-o caute, a pus oameni cu năvoade să pescuiască păn' în fundul mărei; și cînd au ajuns la fund, au prins în năvod pe fata mamei mărei. Mă-sa cînd a văzut c-o ia, a strigat la dînsa: „Numai 9 zile să stai pe pămînt și să fii mută." Ea a ramas mută. A adus-o acasă, a făcut nuntă cu dînsa; împaratului îi era tare frumoasă, dar ce folos, că n-avea cu cine vorbi.

A trăit trei ani cu dînsa. La trei ani, l-a sfătuit împaratul și împărateasa că ce, ar' să trăiască c-o mută, s-o deie deoparte, că ei îi vor căuta altă mireasă. A dat-o pe dînsa într-o casă în sat și el s-a însurat. Iată c-a venit vremea să meargă ficiorul împaratului de-acasă ș-a lasat cuvînt la femeia lui ca să nu cumva să trimeată pe cineva or să se ducă la mută. Femeia lui parc-anume: cum s-a dus el, ia și trimete pe o slugă să ispitească ce face ea?

Intră sluga în casă; o găsește cosînd la o vapelă (brodărie), c-un degetar de argint pe deget. Sluga stă și se uită; ea știe c-a venit s-o ispitească... Bagă degetariul printr-o nare și-l scoate prin cealaltă și ia nasul cu degetar cu totul și-l aruncă jos și pe urmă îl pune cum a fost.

Sluga, cum a văzut, vine și spune acasă la stăpîna ei. „Adă-mi degrabă încoace și mie degetariul. Adică nu-s și eu împărătească ca și dînsa; ea poate face așa lucru și eu nu!" Ia și bagă degetariul printr-o nare, îl scoate prin cealaltă și aruncă bucățica cea ruptă cu degetar cu totul jos. Cînd dă să-l puie la loc, nu se prinde... Mă rog, aceea era fata mamei mărei, făcea din puterea lui Dumnezeu ș-a mîne-sa; da asta, om ca toți oamenii. Vine împaratul, o găsește cîrnă! „Vai de mine, ce-ai pățit?" Ea îi spune. „Nu ț-am zis eu să nu trimeți la mută!" Merge bietul ficior de împarat la părinți: „Vai de mine, tată și mamă, ce s-a legat de capul meu; ceea mută, asta cîrnă, ce să mă fac?" „Las', dragul mamei, nu te supara, dă-o și pe asta deoparte, las' că ț-om căuta noi alta mai frumoasă."

A dat-o și pe asta la o parte și l-a însurat cu altă fată de împarat. Amu, se împlinise șese ani. Trăiește împaratul și cu asta cîtăva vreme, dă Dumnezeu că iar se duce împaratul de-acasă și iar îi spune femeiei lui să se păzască de aceea.

El cum s-a dus, asta fuga ia și trimete o slugă la muta s-o ispitească ce face. Muta ș-a despletit părul dintr-o parte – un păr frumos– și dintr-a alta; s-a dus la cuptiori, numai a suflat cu duhul și s-a făcut un foc... A luat părul ș-a măturat focul și a pus pe-o tablă niște jaratec ș-a pus o mînă cu dosul pe jaratec și s-a făcut un pește frumos, ș-a pus și cealaltă cu fața pe jăratec și s-a făcut alt pește; cînd au fost prăjiți, a luat și i-a pus pe-un talger pe masă. Sluga, cum a văzut, pe ușă și la fugă, la stăpînă-sa, și-i spune. „In lasă, eu n-oi face așa, parcă eu nu-s ca dînsa împărătească?! Adă un braț de lemne și fă foc!" Să despletește și mătură vatra, focul deodată a cuprins-o și ochii din cap i-au plesnit. Pune mînele pe jaratec, – toată carne vie s-a făcut! A trimes degrabă să-i aducă leacuri, s-a pus în pat, vine împaratul, o găsește toată friptă și pîrlită... Ce pacate-s pe capul lui acestea: una mută, altă cîrnă, asta pîrlită, ce să să facă? Amu, cu asta avea trei femei cu cununie. Să sfătuiesc ei s-o aducă tot pe cea

dintăi, că aceea macar îi frumoasă. Amu să împlineau cei 9 ani. Da aceea știa. S-a gătit frumos și cînd a venit el, l-a primit cu bucurie și cu plăcere. El nu știa ce să facă de fericire.

A adus-o acasă ș-a poroncit să pregătească niște pui fripți, mîncare, că vra să facă cu dînsa o primblare cu trăsura prin pădure. – A mers păn' la un loc, au lasat trăsura, s-au pus jos să mănînce..., ea începe a vorbi! El nu știa, visează ori e treaz!... S-apropia amu ceasul. A cuprins-o, a sărutat-o. S-au sculat amîndoi și merg la primblare spre mare. Ea-i spune lui că ea nu-i mută, dar mama ei a blastamat-o să fie mută, că ea-i fiica mamei mărei, și numai 9 ani era să stea pe pămînt. Vorbind așa, s-a apropiat de mare și cînd a ajuns la mal, mă-sa a sorbit-o – și el a ramas ca dintăi.

Ileana Puricioaia, Botoșani

§ 5. Marea. Apa Sîmbetei

Cîntecele noastre, poveștile, vorbele

În mare, sînt mărgele și toate lucrurile cele scumpe din mare se aruncă; în mare, sînt femei, oameni jumatate pești. Ei, cînd e cald primavara, se joacă pe mal cu șiraguri de diamante și le lasă acolo,– dar tare rar, de aceea sînt așa scumpe; – iar corăbierii merg de le iau. Cîntările noastre, toate din apă, de la acele femei vin și apoi noi le știm. Ele noaptea cîntă. Catanele spun că, mergînd pe mare cu corabia, cei ce stau de strajă adorm de cîntecul femeilor din mare, de jale – și cad în mare. *Andron Dragan, Mihalcea*

Oamenii din mare anume arunc mărgele, ca să-i amăgească pe ai noștri la dînșii și să-i mănînce. Cînd merg ai noștri cu corabia pe aproape, femeile cîntă glasuri așa de frumoase, că de-ar auzi ei, s-ar răsturna corabia. De aceea dau cît pot cu tunurile, să nu audă, păn' trec. (Alții spun că ar muri de jale.)

Aceia sînt oameni blastamați de părinți ca să fie așa; au zis părinții cu toată inima și s-a prins. *Gh. Cozmischi, Roșa*

De la faraonii cei din mare, cari sînt jumatate om și jumatate pește, ies toate cîntecele și toate poveștile cîte sînt pe lume. *Roșa*

Sub noi în apă, sînt niște oameni jumatate pești; așa de mari, că nu-i poți urni cu 100 de boi. Corăbiele ce merg la America au cuțite pe dedesupt, ca să le taie degetele, cînd vor să-i tragă la ei. *Mihalcea*

În mare, este o fată care cîntă tare frumos; ea, de prinde omul, îl înghite; aceea înghite și carul cu boi.

Toate vorbele și toate cîntecele, de la femeia ceea din mare sînt.

Andrei Motoc, Mihalcea

(Se va vedea la Povești*: *Cuconița cea din mare* etc.)

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Sfîntul Gheorghe

Sf. Gheorghe a făcut mare ispravă la Dumnezeu; că erau niște faraoni pe lume, niște țigani așa de strașnici, că Dumnezeu se temea de dînșii; nu știa ce să facă și cum să facă să-i prăpădească. L-a trimis pe Sf. Gheorghe: „Du-te tu, Gheorghe, tu ai cal și aripi, nu ț-or pute face nimic."

S-a dus el; da sabia lui Sf. Gheorghe scotea scîntei. „Iată ce sabie am eu, zice Sf. Gheorghe, pe toți vă omor cu ea!" Da aceia aveau o babă, mama lor, ea numai dintr-un vreasc, cînd îl lua în mînă, scotea foc.

A alergat Sf. Gheorghe spăriat la Dumnezeu: „Nu pot, Doamne; atîta am avut noroc de aripi, altfeli mă prăpădea. Dă-mi așa o putere, cînd voi zice eu mărei «Deschide-te!» să se deschidă." Dumnezeu i-a dat.

S-a întors el înapoi și a prins a vorbi cu dînșii: „Voi, cît sînteți de iscusiți și meșteșugași, ce stați aice? Haideți cu mine peste mare, că vreau să zidesc niște mănăstiri; voi barbații îți lucra la fier și de cîte ori îți da cu ciocanul îți cîștiga un galbăn, da femeile, pentru fiecare cărămidă ce vor face-o, vor cîștiga galbănul."

S-au luat ei cu toții și s-au dus, numai o fată netrebnică a fost rămas. Cînd au fost ei la mijlocul mărei, Sf. Gheorghe a blagoslovit să se închidă marea și toți s-au rădicat pe apă, dînd din mîni, păn' ce s-au înecat cu totul. Fata ceea a început și ea a alerga după dînșii; dar cînd a văzut: la unii picioarele, la alții capul, a început a țipa „tată, mamă!..." și s-a aruncat și ea în mare.

Pe aceea a înghițit-o un pește și peștele acela s-a făcut jumatate om și jumatate pește. Și peștele cela cîntă feli de feli de cîntece și de acolo iese în lume prin jurnale cîntecele, unele mai triste, altele mai vesele, ce le cîntăm apoi noi.

Țigani de aceia n-au mai rămas; aceștia sînt numai corcitură de aceia.
Gh. Postolachi, Bagiurea

(S-a văzut bățul lui Moisi vol. I, p. 128.)

În mare, nu știu unde, zice că sînt niște pești jumatate femei și numai sîmbăta iese, că marea toată săptămîna clocotește, da sîmbăta stă locului. Acolo se face o dungă roșă, una galbenă și una albastră și femeile acele stau și cîntă; dar cîntă așa de frumos! Zice că de acolo vin toate glasurile ce le învățăm noi; de acolo se aduc.

După marea ceea, stau cei ce mănîncă oamenii și ei tot vrau să facă pod sîmbăta, cît stau apele de fiert, dar soldații noștri le sfarmă podurile. Acolo zice că merg jidanii la Ierusalim.
Elena Braha, Mihalcea

Apa Sîmbetei

Apa Sîmbetei fierbe toată săptămîna, numai sîmbăta stă; atunci cînd jidanii nu pot merge – și duminica dimineață, la 3 ceasuri, începe iar a fierbe.

Așa a rămas de cînd l-au cercat jidanii pe Domnul Hristos. Ei au zis că ce tot se face Domnul Hristos mai mult decît dînșii, să le arete cu cît e mai mare. – Domnul Hristos le-a zis ca să se suie cu el pe un deal. Domnul Hristos mergea pe deasupra frunzelor, florilor, nu calca pe pămînt, da ei toți s-au cufundat în glod. „Poate el e mai ușor decît noi", au zis jidanii.

„Haide dar ș-om trece apa", a zis Domnul Hristos. Domnul Hristos a rădicat straiul și cînd a pus piciorul s-a deschis apa de a trecut. Da cînd au vrut să treacă jidanii, apa a început a fierbe și a arunca piatră și foc, că ei n-au putut trece dincolo. Și de atunci apa ceea în totdeauna fierbe și se cheamă Apa Sîmbetei, că numai sîmbăta o pot trece oamenii, cînd au ei sărbători. De atunci, ei nu mai pot merge de ceea parte. Acolo au ei un bou și o vacă; boul acela paște 100 de fălci pe zi și bea 100 de vedre de apă. La boul acela ei se roagă, cred în el; să poată merge acolo, le-ar spune boul multe. Și mai este acolo un jidan, acela care s-a spalat pe mîni cînd l-au răstignit pe Domnul Hristos; el n-a murit, trăiește acolo în Eghipt. Jidanii strîng aici tot anul bani, fiecare pune în toată săptămîna în lădiță un greițari și-i trimit lui acolo.
Dumitrache Volcinschi, Ropcea

Peste Apa Sîmbetei, femeie nu poate trece, numai barbat.

După apa ceea, sînt călugării cei mai sfinți și care merg de la noi, din schivnici, acolo rămăn.
Neculai Kircor, Bagiurea

La Apa Sîmbetei sînt blăjinii.

Marea Roșă

Marea Roșă toată săptămîna fierbe, numai sîmbăta și duminica stă; dar nici pasere nu poate să treacă pe acolo. Nimene nu se poate să iaie un strop, că cum se apropie, pămîntul îndată se închide.
Ioan David, Botoșani

Acolo e apa cea vie și cea moartă, dar duminica se poate lua.
Gh. Morar, Botoșani

Mărul roș

Sub pămînt, este un măr, „mărul roș". Sub acela șede peștele care ține pămîntul. Cum s-ar clătina peștele oleacă și ar pica mărul în apă, pace, n-ar mai fi pămînt!

Mărul cela zice că are mere, dar cine le poate capata! Nimene pe lume nu e în stare să străbată acolo. Zice că cîte ape sînt pe lume și curg de la asfințit spre răsărit, toate de acolo, de sub mărul cela, pornesc, se împrăștie pe lume și iar înapoi acolo se întorc. Marea aceea unde-i mărul se cheamă „Marea Neagră".
Aceasta a auzit la oaste Ioan David, Botoșani

La capătul lumei, se află Apa Sîmbătei. Apa Sîmbetei de aceea necontenit fierbe și nu mai are stare, pentru că-i matca tuturor apelor, într-însa se varsă toate mările, toate apele.
Botoșani

Apa Sîmbetei e la capătul lumei, ea împrejură pămîntul ca un gard.

Mihai Munteanu, Botoșani

La marginea pămîntului e apa răcituri și-i rece tare; acolo-i cetatea lui Dumnezeu Sfîntul.

Un om ș-a făcut o corabie să meargă la Dumnezeu și a mers pe dedesuptul apei, dar Dumnezeu l-a rădicat cu corabie cu tot în sus și șede acolo închilit deasupra mărei de răcituri, păn' s-a sfîrși lumea.

Păn' la Dumnezeu, numai paserile cele cari merg pe sus tare străbat, cum sînt vulturii, cucoarele etc., altele nu.

Nastasia Corneanu, Botoșani

Apa Sîmbetei e în iad; se zice: „Duce-te-ai pe Apa Sîmbetei!" Cînd îi dorești cuiva un chin mare, îl trimiți la un amar, la o pedeapsă.

La capătul lumei e întuneric și este o apă, care merge în iad.

Marghiola Cioban, Botoșani

(Aceasta se spune de mai mulți.)

Sorbul apelor

Este în ape un „sorb". Odată a mers o femeie și o copilă să spele lînă la un iaz în coșarcă și cum spalau, sorbul le-a sorbit. Oamenii au dat drumul la iaz și le-au găsit moarte, iar pe sorb l-au împușcat cu canoanele. Zice că are solzi.

Raifta Berariu, Șcheia

Sorbul mărilor e acela care sorbește marea, căci din cîte ape se varsă în mare, s-ar îneca lumea, dar Dumnezeu așa dă, că la cîteva zile sorbul sorbește aburii din mare și se face mai mică.

Andrei Motoc, Mihalcea

Valurile mărei

În mare, este un pește mare tare, pe care cresc buruiene, ca pe pămînt; acela, cînd ț-ar lua casa cît e de mare în spate, o duce cu totul; peștele acela, cînd vede pe dracul scăldîndu-să în mare, se alungă după dînsul și, din lupta lor, să fac valurile în mare; atunci oamenii fac borte pe la maluri și apa cînd să liniștește, rămîn în borte pești.

Petrea Beicu, Mihalcea

(Vezi lupta lui Moisi vol. I, p. 128.)

Oameni palustri

Sînt pe lume oameni de apă, cu picioare, cu trup așa ca noi, numai cît ei nu pot vorbi. Spun acei ce au fost la bătălie că ei, cînd vedeau catanele, începeau a striga ca cioarele: cau, cau, cau, cau, cau – repede – și alergau la apă și se bagau nu știai unde; în papură, pesemne, acolo ședeau; că era pe iazuri papură crescută mare.

Maria Struț, Mihalcea

Despre mare se spune, cînd făgăduiești cuiva foarte mult, „că-i făgăduiești marea cu darea" sau „marea cu sarea".

Cînd e cineva suparat, i să zice în rîs: „Ți s-au înecat corăbiele?!"

Cimilitură

Pe cea vale rourată
Merge-o vacă-ncornorată,
Suflet n-are, suflet duce,
De pămînt nu mai ajunge.
(Corabia)

„Corăbeasca" e un joc ce-l joacă numai flecăii în Mihalcea, numindu-l și „caraban".

În Iordănești, în timpul jocului, se reciteazâ mai multe chiuturi, dintre care e și aceasta:

Hai la una, bat-o bruma;
Hai la două, bat-o roua.

(Cînd vezi întăi curcubău, dacă e mai mult roș, se va face vin mult anul acela; dacă e verde, grîu; dacă e galbăn mai mult, păpușoi.)

Botoșani

§ 6. Mărgăritarele. Apa. Mama

Mama nedreaptă. Sora nedreaptă. Femeia nedreaptă

A fost un ficior de împarat și a vrut să știe ce-i nevoia și s-a dus la slujbă, dar el, pe ce sluja, n-avea noroc. Așa a slujit el la un om 3 ani de-a rîndul; pe-al patrulea an, s-a apucat să slujască pe trei nuci. Omul a zis că i-a da un car plin; el nu: trei nuci. Cînd a împlinit anul, a mers el singur în grădină, ș-a rupt 3 nuci și s-a dus cătră casa tatălui său.

Pe drum, a stat la o fîntînă, a stricat o nucă ș-a mîncat-o ș-a băut apă. A stat la altă fîntînă și iar a mîncat o nucă ș-a băut apă. A stat și la a treia fîntînă, strică nuca, din nucă iese o fată frumoasă, că strălucea... Cînd a văzut-o el, a cuprins-o, a sărutat-o și i-a zis: „De-amu, tu ai să fii soția mea, că eu pentru tine am slujit atîța amar de ani. Te-aș duce amu acasă, dar fără lăutari nu te pot duce; stăi aice păn' ce voi veni cu lăutari să te iau." Pe dînsa a ascuns-o într-o răchită deasupra fîntînei, da el s-a dus. Iaca vine o argată cu cofele la apă și cînd să uită în fîntînă, o vede strălucind. Să uită deasupra, vede pe fată. – „Îra, zice ea, ce șezi acolo, uite cum te-ai stricat la față, scoboară oleacă și te spală, că boieriul d-tale n-are să vie degrabă." Fata se coboară. „Ia dă-mi oleacă straiele d-tale, zice argata, să mă îmbrac și eu, să văd cum mi-a șede cu ele?" Fata să dezbracă și cînd să pleacă să să spele, argata a împins-o cu capul în fîntînă. S-a îmbracat cu straiele și s-a suit ea în copac.

De la curte așteaptă să vie cu apa, nu vine. Să ia altă argată și se duce după apă. Da fata cea frumoasă nu s-a fost înecat; s-a fost

prefăcut în pește; – un pește frumos și mare. Scoate argata apă, întră peștele. Ea îl duce acasă și-l arată în cuhne. Bucătărița pe loc l-a luat și l-a curățit și l-a pus la fiert, apoi l-a dat la masă.

Dar în masa pe care l-a curățit, era o crăpătură ș-a întrat un solz și din solzul cela a crescut o steblă de busuioc de aur. Cînd l-au văzut oamenii, fiecare au vrut să-l apuce; dar o babă era mai aproape și apucă ea busuiocul și-l pune în sîn: „Lasați-mi-l mie, zice baba, că eu fată n-am, m-oi juca cu el și mi s-a părea că mi-i fată." Baba l-a dus acasă și l-a pus la icoane. Pe argata cea din copac au luat-o cu țigani, au dus-o acasă ș-au pus-o între perini. Amu, ea era împărăteasă. Ba încă l-a ocărît pe dînsul, cînd l-a văzut: „Ce-ai șezut atîta și m-ai lasat să aștept... Uite cum m-am stricat la față!"... El n-a cunoscut-o că-i alta ș-a luat-o așa cum era.

Baba, cu busuiocul tot se juca și-l săruta și iar îl punea la icoane. Vine duminica, baba lasă casa așa cum era nemăturată, focul nefăcut, și pornește la biserică. În urma ei, fata se scoboară de la icoane, s-apucă și mătură casa, face mîncare bună și iar se face busuioc și se suie acolo. Vine baba, vede și se miară. A doua duminică, iar așa. A treia duminică, se face că merge și s-ascunde după ușă. Fata cînd grijea, baba întră ș-o cuprinde ș-o sărută. – Tot satul acu să miera că are baba fată.

Iată că să face la curte la boieri clacă și vine răspuns să meargă și fetele din sat. Baba nu vrea să-și lese fata, să teme. Fata așa o roagă: „Hai și d-ta mamă!" Au mers. La clacă, împaratul a poruncit că fiecare să spuie cîte o poveste. Vine și rîndul fetei. Baba n-o lasă, zice că ea nu știe. Păn' ce cu de-a sila a trebuit să spuie.

Da fata, bucuria ei; țipa să spuie; – și începe povestea ei. Începe așa: „Înșirați mărgăritari și ascultați, boieri mari! A fost odată un băiet sarac, el n-avea noroc la nimică – ș-a slujit pe trei nuci. – Înșirați mărgăritari și ascultați, boieri mari!" – și spune mai departe toate. Da împărătesei tot îi sărea cîte-o pernă. „Daț-o afară, că cu dînsa îți fi, da cu mine nu-ți fi!" „Să-ți ții gura, strigă împaratul, că te dau pe tine afară! – Spune, fată, spune." Fata a spus tot, păn' ce-a gătit. „Și dacă nu credeți, poftim și vedeți!" – și cînd a aratat capul ei, părul îi era tot de aur. Pe argată au legat-o de coada cailor, iar fata a fost împărăteasă ș-a luat și pe babă pe lîngă dînsa.

Nastasia Motoc, Mihalcea

Suie-te mărgăritari mare

Apoi zice că au fost de unde au fost; au fost trei fete sarace și ele aveau un lănișor de grîu lîngă drum și săcerau. Trece un boieri, un negustor mare, pe acolo și poposește cu trăsura lîngă dînsele. Da ele grăiesc între ele: „De m-ar lua pe mine aista, zice cea mai mare, eu i-aș umple casa c-un fus." „Da pe mine de m-ar lua, eu i-aș umple casa c-o vîrtelniță de aur." Da cea mai mică zice: „Da eu i-aș face doi feți-logofeți cu părul de aur." Boieriul cela cum a auzit asta, au bătut în palme: „Aceea-i de mine!" Și le-ntreabă pe dînsele: „Care din voi au zis așa, fetelor?" „Eu", zice cea mai mare. „Ba n-ai zis tu", zice boierul. „Care-au zis, să meargă să-mi aducă apă să beu." Să duce fata cea mai mică ș-aduce o cofiță de apă. „Sui în trăsură la mine, au zis el, și ți-i alege șaluri"; că era negustori. Da cea mijlocie zice: „Luați-mă și pe mine, c-oi fi slugă pe lîngă cucoană". Ș-au luat-o și pe dînsa. Au mers ș-au poposit la curțele boieriului. Boieriul a trebuit să meargă iar în negustorie, pe-un an de-acasă; ș-au ramas cucoana îngreunată, singură cu soră-sa, țiganca. Cînd au venit vremea să facă, tocmai atunci au fatat și cățaua casei.

Soră-sa au luat băieții, erau așa, cu părul de aur, cum a zis ea; și i-au aruncat în părău, da ei i-au pus doi căței să sugă la piept, – ș-au suit-o cu cățeii în pod, că-i era rușine. Cînd vine boieriul din negustorie, îi spune sora ei: „Uite-te ce feți-logofeți a făcut femeia ta; a făcut doi căței ș-am pus-o în pod cu dînșii. Nu mai bine mă luai pe mine?" „Apoi ce-om face, las-o să șadă acolo și de-amu mi-i fi tu femeie."

Da copiii ceia erau nazdravani, ei nu s-au înecat; ședeau pe apă, unul lîngă un mal și unul lîngă celalalt, pe părău, și sara ardeau ca două lumini, ș-așa creșteau, ca din apă: – într-un ceas, ca într-o zi. La cîteva săptămîni, i-au dat ei în gînd împaratului, să facă clacă; – că ei erau nazdravani, ce gîndeau, aceea se făcea.

Amu, țiganca ședea în perne, ea era cucoană. „Știi ce mi-au venit în gînd? zice boierul; să facem o clacă de tors, să chemăm 12 ținuturi." Că era boieri mare. „Da la ce, că eu voi toarce totul!" „Așa mi-a venit un gust!"

Au făcut o clacă cu scripcari, cu țimbalari, ș-au spus la toți să spuie cîte o poveste. După ce au mîntuit toți, să uită într-un ungheri și vede pe cei doi băieți: „Da voi de ce n-ați spus?" „Vom spune", zice cel mai mare; și începe: „Ascultați, boieri mari, suie-te sus, mărgăritari mare! Au fost trei fete sarace ș-aveau un lan de grîu lîngă drum ș-au trecut pe acolo, pe cînd secerau ele, un boieri mare: suie-te, mărgăritari mare! Ș-a poposit boierul lîngă drum și una au zis: «De m-a lua pe mine boieriu ista, i-oi umplea casa» etc. suie-te, mărgăritari mare!" Da de sub țigancă pernile tot săreau; și ea tot striga: „Dă-i afară pe mincinoșii iștia! Ce-i asculți?" Da boieriul a înțeles. Și cînd au mîntuit, au rădicat cușmele ș-au zis: „Uitați-vă și vedeți-ne, tată!"

Pe țigancă au legat-o de coada calului și, pe unde au picat dintr-însa bucățile, pe acolo s-au făcut dealuri, văi, și de atuncea sînt dealurile și văile pe lume.

„In du-te la mama nostră în pod, a zis băietul cel mai mare frăține-său, și-i ia cățeii, să sugem și noi o dată, să știm că ni-i mamă!" Au mers ș-au supt amîndoi o dată ș-au adus-o de-au pus-o iar pe perne, așa cum a fost la început cucoană; și ei cînd au gîndit, și mai frumoase curți s-au făcut și părinții au întinerit.

Sanda Buftea, țigancă, Broscăuți

Doi feți-logofeți cu părul de aur

A fost odată un împarat și el îmblîndurea cu trăsura, a văzut două fete la un pod cum spalau cămeși. Una zice: „Să mă iaie pe

mine împaratul ista, i-aşi ţinea casa c-un tort!" Da cealantă zice: „Ba pe mine să mă iaie, i-aşi face doi feţi-logofeţi cu părul de aur." Împaratul a auzit ş-a luat-o.

Ea îndată a ramas grea. Da împaratul cela avea maştehă. Cînd a avut ea să nască copiii, împaratul nu era acasă; da maşteha lui îi zice: „La noi nu se fac aşa copiii, ca pe la voi; da se fac prin pod. Sui în pod şi de acolo l-ăi da jos." Ş-a luat maşteha un sfredel gros ş-a făcut o bortă. Cînd a făcut împărăteasa copiii, nici nu i-a văzut, că maştehă-sa a adus îndată nişte căţei ş-a zis că pe aceia i-a făcut ea.

Cînd a venit împaratul acasă, maşteha lui îndată l-a chemat şi i-a aratat: „Inca cum te-a înşalat, a zis că are să-ţi facă feţi-logofeţi cu părul de aur; da ea a făcut cîni!" Împaratul s-a mîniet ş-a pus îndată de-a zidit-o aproape de curte ş-a lasat-o acolo!

Băieţii ceia, maşteha i-a luat şi i-a dat între porci, doar i-or mînca. Da scroafele au zis: „Aiştia-s copiii stăpînului nostru, care sîntem cu lapte să-i hrănim şi care sterpe să-i încălzim" şi nu le-au făcut nimic. Cînd a venit maşteha ş-a văzut că trăiesc, a luat şi i-a dat între cai, doar i-or omorî cu picioarele. Caii iar aşa au zis: „Care sînteţi cu lapte să-i hrăniţi şi care sînteţi sterpe să-i încălziţi, să nu le făceţi ceva, c-aiştia-s copii stăpînului nostru." I-au hrănit şi i-au încălzit şi ei. Maşteha, dac-a văzut, i-a luat şi i-a îngropat lîngă fereşti. Acolo au crescut dintr-înşii doi păltinaşi şi împaratului aşa-i erau de dragi; totdeauna se punea sub dînşii şi se umbrea.

Maştehă-sa i-a fost ciudă ş-a pus de i-a tăiet ş-a făcut două scînduri de pat pentru dînsa şi pentru împarat. Da noaptea, ei se întreabă: „Cum ţi-i frăţioare, bine?" „Mi-i bine că pe mine doarme tata." „Dar ţie cum ţi-i?" „Ba mie tare mi-i greu, că doarme căţeaua de maşteha."

Ea a auzit şi a doua zi a pus să ardă scîndurile şi să păzască să nu sară nici o scînteie. Dar ei macar c-au păzit, au sărit două scîntei şi s-au făcut doi berbecuţi cu părul de aur. Ea, cum i-a văzut, că să-i taie, să mănînce dintr-înşii carne, că de nu, moare.

I-au tăiet ş-a mîncat carne; dar maţele le-au dus la părău ş-au scapat două măţişoare şi s-au făcut doi răţoieşi. Din răţoieşii ceia s-au făcut în mijlocul apei, unde era stuhul des, un leagăn de matasă cu doi copii. Un moşneag bătrîn vede cum bate vîntul leagănul şi s-a dus înot păn' la dînşii şi i-a luat. Copiii au vorbit şi l-au rugat să le facă cuşmuţe, ca să nu-i vadă nime la cap. Ei, la moşneag, creşteau ca din apă.

Iaca că s-a făcut la împaratul clacă de desfacat ş-au mers şi ei. Toţi au spus cîte o poveste, numai ei nu. Împaratul le-a zis şi lor să spuie. Ei au început povestea lor; dar maşteha tot striga să tacă. Da la mama lor, pe cît spuneau ei povestea, zidul tot să răsipea şi ei i-a venit lapte în piept. Cînd au mîntuit, au zis: „Şi dacă nu credeţi, poftim de vedeţi!" ş-au aratat părul cel de aur. Da unul fuga la mă-sa ş-a supt. „Eu amu am supt lapte de la mama!" zice el. Celalalt a zis că i-i ruşine. Pe maştehă au azvîrlit-o, iar pe împărăteasă au scos-o de acolo.

Aniţa Darie, Broscăuţi

(Într-o variantă, ţiganca arde plopii cu frunzele de aur şi rămîind cărbunii, îi pune într-o ladă şi-i dă pe apă; nişte pescari prind lada şi din cărbuni se fac iar copii. La şepte ani, au zis unul la altul: „Haide, frate, ş-om scoate pe mama!" Ş-au mers de-au spus povestea etc.)

Trei feţi-logofeţi cu părul de aur creţ

Era odată un împarat ş-o împărăteasă ş-aveau trei feciori ş-o fată. Amu, iată că să îmbolnăveşte fata împaratului şi cîte leacuri i-au dat, nici unul nu i-a fost de ajutor. O întreabă mă-sa ce-ar vrea, poate să mănînce ceva, poate să bea? Ea-i spune că aşa simţeşte ea că, dacă i-ar aduce apă de la cutare fîntînă, să beie, atuncea i-ar fi bine. Cheamă împărăteasa pe ficiorul cel mai mare şi-i dă un pahar de aur, să meargă la fîntîna ceea, să-i aducă soră-sa apă. Dar cum s-a plecat el, că apa i-a luat paharul. Vine acasă şi-i spune mîne-sa ce-a păţit. Mă-sa, cînd a auzit, aşa l-a blastamat: că să meargă în lume, să nu să mai apropie de casa părintească.

L-a trimes pe cel mijlociu, dîndu-i alt pahar de aur. Păţeşte ş-aista tot aşa; cum s-a apropiet, apa i-a furat paharul. Mă-sa şi pe dînsul l-a blastamat tot aşa.

Îl trimete pe cel mic; şi acesta a păţit ca şi fraţii lui şi mă-sa l-a blastamat, de s-a dus şi el în lume.

Amu fata, de la o vreme, s-a rădicat din boală; întreabă pe mă-sa unde-s fraţii ei? Ea îi spune c-au murit. Fata nu vra să creadă: „Cum se poate să fi murit, zice ea, că de ar fi murit, macar morţi i-aş fi văzut." Da credincioasa ei i-a spus ce-au păţit. Atunci fata a spus tătîne-său ca să-i facă o păreche de papuci de fer ş-o cîrjă de oţel ş-a pornit în lume. – A umblat ea, a umblat, că amu papucii numai oleacă la călcăi să ţineau şi cîrja numai de-o palmă rămăsese, cît o ţinea în mînă; iată că ajunge într-o pădure şi dă de-o casă. Intră în casă, acolo era pentru trei oameni mîncare gata, mană de la Dumnezeu.

Ea s-apucă şi mănîncă mîncarea unuia. Gîndea că aceia poate-s fraţii ei, dar tot să temea; ia şi să bagă în sobă. Iată că vin fraţii ei şi vrau să mănînce, dar mîncarea unuia lipseşte. „Oare ce-i asta? zice unul; cineva trebui să fie în casă!" şi s-apucă de cată peste tot locul. Vine şi la sobă, găseşte pe fată. O scoate afară; ea începe a să ruga ca să n-o omoare, că-i sora lor, a venit după dînşii să-i caute şi să-i ducă acasă la părinţi. Ei s-au bucurat cînd au văzut-o, dar i-au spus că înapoi nu să pot duce, că-s blastamaţi de mama lor, pentru dînsa. – „Dar dacă vrai tu să ne faci un bine, mergi în pădure şi te fă mută trei ani de zile, – că la un loc cu noi nu poţi trăi, c-ăi vorbi – pentru fiecare cîte un an, şi dac-ăi ţinea, să va dezlega blăstămul nostru şi atunci ne-om putea înturna iară acasă la părinţi." „Bine, a zis ea, mă duc."

S-a dus în pădure şi să hrănea cu ce putea; noaptea dormea în copaci şi să învălea toată cu părul ei de aur. Odată merge un împarat la vînat şi dau cînii de dînsa. Vine şi împaratul după latratul lor ş-o

găsește. Vorbește cu dînsa, – ea-i mută. Dar împaratului tare i-a plăcut, că era așa de frumoasă, că la soare te puteai uita, da la dînsa ba. S-apucă împaratul ș-o ia ș-o duce acasă și fac nuntă. Ea tot nu vorbea nimică, numai i-a scris pe hîrtie că i-a face „trei feți-cucuieți cu părul de aur creț”. Împaratul tare s-a bucurat și a spus la toți ce i-a făgăduit; ș-a auzit ș-o țiitoare a lui de mai înainte, o țigancă.

Dar cum s-a întîmplat, că tocmai pe timpul facerei, împaratul a trebuit să se ducă de-acasă. Împărăteasa a făcut un copil cu părul de aur, da țiganca a luat copilul ș-a pus un cățel, iar pe copil l-a aruncat între urși.

Urșii au zis: „Cei sterpi să-l încălzească,
Cei cu lapte să-l hrănească.”

Dumnezeu a vrut că era acolo o ursoaică cu pui, aceea l-a luat și l-a hrănit ș-a crescut. Vine împaratul – da țiganca îi iese voioasă înainte: „Înalțate împarate, împărăteasa Măriei Tale n-a făcut un copil așa cum a spus, dar un cățel.” Împaratul a strigat răstit la dînsa: „Las' să facă! Și Doamna-i a mea, și cățelul va fi al meu!”

La a doua facere, iar n-a fost împaratul acasă ș-a dat copilul în pădure între urși; împaratul iar așa a zis. Da la al treilea, s-a mîniet tare ș-a poroncit să aducă spini și s-o ardă.

S-a fost strîns norod o mulțime, ea plîngea, – amu dăduse foc la spini și era s-o arunce în foc; iată să văd de departe niște oameni alergînd și strigînd. Stau toți și așteaptă. Întră în ogradă: frații ei, cu ursoaica și cei trei copii cu părul de aur... Tocmai atuncea să împlinise trei ani și frații, pornind s-o caute pe sora lor, au întâlnit pe ursoaică și au luat-o cu dînșii, căci ei știau a cui îs copiii. Atuncea și ea a putut să vorbească; a spus ce a pățit de la țigancă și îndată au aruncat-o pe țigancă cu căței în foc.

Auzită de la Gheorghe Botezatu, Siret

Cei doisprezece feți cu părul de aur

A fost odată un ficior de împarat și cum mergea cu trăsura cu patru cai prin împărăție, iată că, lîngă drum, trei fete strîngeau cînepă. Una zice: „De m-ar lua pe mine, i-aș îmbraca casa c-un tort.” Alta zice: „Da eu i-aș hrăni casa c-o pîne.” Da alta zice: „Ba eu i-aș face 12 feți cu părul de aur.” Viziteul ascultă și spune împaratului ce-a auzit. Împaratul îl întreabă pe care s-o ieie? „Știi ce, împarate, zice viziteul; Măria Ta, ai cu ce-ți hrăni și îmbraca casa, nu ești nevoieș; ia-o pe aceea ce-a spus că ț-a face 12 feți cu părul de aur, că mai bine îi nimeri.”

Îndată a întors trăsura ș-a luat-o pe aceea. A făcut nuntă și a trăit tare bine mai la un an cu ea. Iată că-i vine împaratului veste, să meargă la bătălie; și o lasă pe dînsa singură îngreunată acasă. Ea a făcut 12 feți, toți cu părul de aur și i-a scris lui ravaș și l-a trimes pe o catană, să nu-l dea la nime, numai lui în mînă.

Catana a mers păn' a ajuns la cele două fete și a poposit; a spus că împărăteasa a născut și merge la împaratul, să-i ducă veste. Ele i-au dat de mîncat și s-a culcat. Cum a adormit, au luat încet

scrisoarea din desagi și, după ce au cetit-o, au aruncat-o în cuptor; și au scris alta în loc, că ea a făcut 12 căței. Împaratul a cetit ș-a scris înapoi că ce-a făcut, bine că-i sănătoasă, să caute mance și să-i deie să-i crească.

Cînd s-a înturnat cu scrisoarea, a abătut iar pe la fete. Ele iar așa au aruncat scrisoarea în foc și ,în loc, au scris alta că să-și ieie copiii și să se ducă unde or duce-o ochii, că el de va găsi-o o omoară.

Ce să facă ea saraca? Își ia toți 12 copiii în brațe, cum a putut, și se duce. Se duce, se duce, ajunge la o apă. Dă să treacă, dar scapă copiii în apă, îi rămîne în brațe numai cît unul. Copiii, cum au căzut, nu i-a mai văzut. Plînge ea, plînge și-l strînge pe aista la piept, doar nu l-ar scapa. Iese din apă și nu departe, vede o cetate cu 12 turnuri. – Întră acolo. Înuntru nu era nime. Se gîndește: „Ce bine ar fi fost să nu se fi înecat copilașii mei, cum ar fi șezut fiecare în turnul lui!”

Da băiețelul cela era nazdravan, macar că era mic; cum se făcea sara, se ducea pe malul apei – și de acolo ieșau frații lui și se jucau împreună în năsip. Ș-așa au trăit ei și s-au jucat păn' au fost mari.

Odată a mers cel nazdravan și ca să-i amăgească, să nu se ducă înapoi în apă, i-a pus să se numere. Ei cînd se numarau, acel ce numara nu se punea și ieșeau numai 11; dar aist nazdravan cînd numara, ieșeau 12. Tot așa s-au numarat ei, păn' au cîntat cucoșii.

Atunci apa s-a închis și ei n-au mai putut întra. „Vai! de-amu, nu ne mai primește mama noastră!” „Vă primesc eu”, a zis aista. Și le-a cumparat straie și i-a dus acasă la mă-sa. Ei au rugat-o să le spuie toată istoria și au cerut inelul ei de cununie. Apoi au mers la tatăl lor, să-i spuie povești, dar cușma din cap nu ș-au rădicat.

Acuma fetele cele două, surorile ei, erau la dînsul: una – în casă și una – bucătăriță; și tot le da la băieți nuci, să nu spuie povestea. Copiii, după ce au gătit, ș-au rădicat cușmele din cap și i-au zis: „Dacă nu credeți, poftim și vedeți!” Pe acele două, împaratul le-a alungat și a dus pe mama lor.

Glicheria Constantiniuc, Stănești pe Ceremuș

Blagoviștenia

Au fost odată trei fete sarace și s-au pornit pe drum cu furca torcînd. Le întâlnește un ficior de împarat. „Pe mine de m-ar lua aista, i-aș îmbraca oastea c-un fus de tort.” „Pe mine de m-ar lua, i-aș sătura oastea c-o pîne.” „Da eu i-ași face trei feți-logofeți cu părul de aur creț” – zice cea mică.

El le-a luat pe toate: pe una a dat-o unui aghiotant, pe alta altuia, da pe cea mică ș-a luat-o lui. Cînd a venit vremea să nască, el s-a dus de-acasă și țiganca, în locul copilului, a pus un cățel; da copilul l-a dat pe apă și s-a dus la niște morari. Al doilea copil, la anul – tot așa. La al treilea, a zis împaratul, că dacă va naște tot cîne, are s-o îngroape în pămînt. Al treilea era fată. Morariul și femeia lui, pe toți i-a crescut; ei, cît creștea altul într-un an, creșteau într-o zi. Da pe mama lor, împaratul a trimes de-a îngropat-o păn' la brîu.

Acuma și morarii erau bătrîni; a murit morariul și pe urmă femeia lui, da copiilor le-a lasat o rotiță: s-o azvîrle și să se după păn' unde i-a duce rotița.

S-a dus cel mare, a ajuns la un moșneag bătrîn, bătrîn, cu genele păn' la gură și barba păn' în pămînt. El a zis băietului să-i taie genele, ca să-l vadă, și i-a dat altă rotiță s-o arunce și să meargă în urma ei, c-a ajunge păn' la o babă: om-pasăre. Baba ceea l-a ocărî feli de feli, da el nu cumva să întoarcă capul într-o parte, că are se rămîie stîncă de piatră. Băietul s-a dus; și ocărîndu-l baba, s-a uitat într-o parte ș-așa a ramas.

A mers ș-al doilea băiet pe urma rotiței dintăi ș-a ajuns la moșneag și iar i-a tăiet genele de l-a văzut ș-a mers și el la babă ș-a împietrit.

A mers fata. Ea s-a ținut, nu s-a uitat într-o parte, cînd a ocărît-o. Dac-a văzut baba așa, s-a întors cu binele la dînsa: „La ce-ai venit?" „Am venit, c-a murit morărița, mama noastră, să-mi dai apă vie și apă moartă, apă răsăritoare, copac care cîntă și pasăre care vorbește." Așa o învațase moșneagul să zică. „Sora mamei voastre sînt eu; eu sînt pasărea care vorbește." I-a dat apă vie și ș-a înviat frații ei, apoi a luat copăcelul ce cînta și apa săritoare și s-a luat cu baba pasăre-om și s-a înturnat la moara lor; ș-a răsădit copacul lîngă apa ce sărea; – dintr-însa sărea aur și mărgăritari; și cînd cînta copacul cel de lîngă fîntînă, te adormea.

„Hai ș-om face o masă de Sf. Blagoviștene, a zis pasărea ceea, să chemăm pe toți preoții și împarații și va veni și tatăl vostru, să vă spuie unde vi-i mama, că vouă nu vi-i tată și mamă morărița."

Ș-au chemat lumea de pe lume; dar mîncare n-au făcut alta nimică decît pepeni umpluți cu aur și mărgăritari. – Mai întăi și-ntăi, i-a dat baba împaratului să scoată și să taie și l-a întrebat ce mîncare-i asta? „Pepeni umpluți cu aur și mărgăritari."

„Apoi, cum sînt pepenii iștia împluți cu aur și mărgăritari, așa nu să poate ca femeia d-tale să fi făcut căței; dar trei feți-logofeți cu părul de aur creț – și iată aiștia sînt copii tăi." Îndată ș-au aratat toți trei părul de aur și pe împărăteasa au trimes de-au scos-o ș-au trăit în fericire. *Profira Zvorîșteanu, Botoșani*

Pomul care cîntă etc.

A fost odată un ficior de împarat și el, în cîteva rînduri, a visat că să meargă tărziu noaptea la casa unde va vedea lumină și să asculte la fereastă ce vor vorbi. A mers la o casă și s-a uitat pe fereastă, acolo erau 3 fete, vorbeau înde ele: „Eu, zise una, m-aș mărita după vezeteul împaratului." „Și eu m-aș mărita, zise alta, după bucatariul împaratului." „Ba eu m-aș mărita după însăși ficiorul împaratului – și i-ași face trei copii cu părul de aur." Împaratul ș-a însemnat casa– ș-a doua zi a trimes de a chemat pe cele trei fete la curte; pe una a dat-o vezeteului, pe alta bucatariului și pe cea mică a luat-o el.

A trecut vreme de vro zece luni de la însurătoarea lor; acu împărătesei îi venea vremea să nască și el tot una nu era acasă. A chemat

pe surorele ei și le-a dat-o în samă s-o îngrijască la facere. Ea a născut o fată cu părul de aur. Surorilor le-a fost ciudă, că ele nu sînt împăretese ca dînsa, ș-au dat copilul într-o lădișoară, pe apă; iar ei, i-au pus căței s-o sugă ș-au zis c-a făcut căței.

Împaratul, cînd a venit, n-a zis nimică. Lădița a mers cu copila, păn' la niște moșnegi, pe care i-a fost pus împaratul cu casa acolo pe apă; și ei au știut îndată că e copilul împaratului, căci să auzise cum s-a făcut însurătoarea și lumea aștepta să nască.

La cîtva timp, împărăteasa iar a purces îngreunată și împaratul iar n-a putut fi la naștere și împărăteasa iar a pățit ca întâi și tot așa păți și cu al 3-lea copil; aceștia doi erau băieți. Împaratul, de ciudă, a strigat s-o îngroape păn' la brîu în pămînt pe împărăteasă și să-i puie căței s-o sugă.

Copiii ceia au crescut mai repede decît alți copii. În cîțiva ani, fata a fost mare și avea pețitori; frații ei, de asemenea, erau mari, dar nu le vedea nimene părul, căci totdeauna purtau cușmele pe cap și fata umbla îmbrobodită. Ei o rugau întruna pe sora lor să se mărite, dar ea nu vroia, păn' ce nu-i vor aduce „paserea care cîntă, pomul care cîntă și fîntîna ce luminează". Nime nu să găsea care să știe unde să pot afla lucrurile acestea. A plecat fratele cel mai mare. A mers, a mers, păn' a ajuns la un moșneag.

Acesta i-a dat un măr și i-a zis că să-l arunce și să meargă pe urma lui. Acolo dacă va ajunge, va auzi strigăte, răcnete în urmă, i să va părea că-l taie, el să nu cumva să întoarcă capul, să să uite, căci pe loc va rămînea piatră. Băietul a mers după măr, păn' ce-a ajuns înaintea niștor palaturi foarte frumoase, înaintea cărora era o cîmpie întinsă, plină cu stînce de piatră. Aude strigînd și răcnind în urma lui, ca să steie, să nu meargă-nainte, că-l vor tăia. El n-a bagat samă ș-a vrut să meargă mai departe, dar clocotul de glasuri îi era acuma la spate, s-a uitat în urmă ș-a ramas piatră.

Trece un timp, vede fratele cel mic că nu vine, pornește în urma lui; dar pătește tot așa. Așteaptă fata cît așteaptă și pornește și ea. Întălnește pe moșneag. „Știu eu unde te duci, zice el, dar caută să nu pățești și tu ca frații tăi..." A învațat-o ce să facă – și ea a pornit. „Să știu bine că mă vor tăia bucățele, se gîndește ea, că înapoi nu mă voi uita." A mers păn' a ajuns și ea pe cîmpia ceea; îndată au început a o striga din urmă; ea nu s-a potrivit, a mers înainte, păn' ce-a ajuns unde erau împietriți frații ei; acuma, au fost început a hui săbiele, a o tăia pe la spate; ea a tras o fugă ș-a întrat în palat; acolo nu-i puteau face nimică.

Paserea, cum a văzut-o, s-a bucurat: „Bine-ai venit, fată de împarat, că de mult te-aștept! Ia apă din fîntînă și stropește peste oamenii cei împietriți. Apoi rupe o creangă din pomul cîntători din grădină și o vei răsădi în grădina ta și să va face păn' a doua zi întocmai așa un pom și ia într-un șip apă din fîntîna luminoasă și toarnă în fîntîna ta și întocmai așa va lumina; ia-mă și pe mine cu cușca și să ne ducem." Fata a mers în grădină. Era ca în rai. Pomul acela înflorit cînta, că întrecea cele mai minunate muzici; iar fîntîna arunca o lumină ca de la soare; să vedea noaptea ca ziua de la ea. Fata ș-a luat ce i-a spus paserea, a luat cușca și, stropind cu apă vie peste cîmpie, cu toții au

înviat. Erau singuri ficiori de crai și voinici, care mersese și ei să-și cerce norocul, după lucrurile minunate de care auzise, și nime nu a fost în stare să aducă la capăt, decît fata cea de împarat. S-au primblat prin grădină, prin palat – lor li să păruse că au fost dormit. Un ficior de împarat foarte frumos, nebun de dragoste după fată, a cerut-o să-i fie soție. Ea a primit și a poftit pe toți, precum și pe locuitorii palatului, care acum înviase, la nunta ei; și în mare veselie, au pornit cu toții spre casa ei. Ajungînd acasă, găsiră pe moșnegi bolnavi de tot. Ei binecuvîntară copiii și le dădură o lădiță, pe care le spuseră să o deschidă în ziua nunței fetei, cînd vor fi la masă.

Bătrînii au murit chiar atunci, nunta a ramas mai pe urmă. Pomul l-a răsădit lîngă fîntînă în grădină; era întocmai ca cel de la palat și cînta; iar pasărea sta sus în pom, dar nu cînta, – era tot una suparată. Acuma, fata era să se cunune; merge la pasăre. „Păsărică, păsărică, zice fata, de ce tu nu-mi cînți, tocmai acuma cînd sînt mireasă!" „Îți voi cînta, zice pasărea, la nuntă, dacă cînd te vei duce la cununie, mă vei lua pe umărul tău drept." „Te voi lua." „Cată să nu uiți!" – Cînd a venit ziua nunței, fiind gătită frumos, a mers ș-a luat paserea; și tot drumul așa de minunat cînta, că toată lumea se minuna. Preotul în biserică i-a pus pe miri alăturea, să-i cunune; dar iată că paserea se dă de 3 ori peste cap și se face un tînăr ficior de împarat, așa de frumos, cum n-a mai fost. Vine și-l dă deoparte pe mire și se pune el lîngă mireasă.

El era ursita ei, dar fusese blastamat să fie pasere, păn' ce ea îl va scoate. Toți s-au minunat de aceasta. Preotul a trebuit să-i cunune. Au venit acasă și au deschis lădița cu hărtiele de la moșneag.

Acolo era și împaratul, tatăl lor. Moșneagul a fost scris toată istoria lor. Împaratul s-a bucurat, auzind că-i sînt copii – și mireasa cu frații ei s-au dus să-și scoată pe mama lor de la pedeapsă; iar pe cele două surori, le-au prăpădit. *De la d-na Repta din Comărești*

Rața. Mama

Era odată un om sarac, cu o casă de copii. Hrana lui era peștele, cît pescuia în fiecare zi; dar niciodată nu pescuia mai mult decît îi trebuia. Într-o zi, ia el la pescuit pe fata cea mai mare; a doua zi, pe cea mijlocie; a treia zi, pe cea mică. Prinde el o mreană tare frumoasă ș-o dă fetei în mînă s-o ție.

Mreana începe cu glas jalnic a-i zice: „Fată frumoasă, fată frumoasă, dă-mi drumul, că ț-oi prinde un bine odată." Fata ia și-i dă drumul în apă. Tată-său mai prinde una ș-aceea tot așa-i zice; și-i dă ș-acelia drumul. Așa, trei mrene ce le-a prins, pe toate le-a slobozit înapoi; și de frica tătîne-său, a pornit înainte acasă.

Pe drum cum mergea, a început a-i curge din ochi mărgăritare, din nas pietre scumpe și din gură diamante. Cum a ajuns acasă, mă-sa a pus-o într-o odaie deosebită; iar pietrele celea curgeau necontenit. Ieșind tată-său din apă și văzînd cararea ceea, a început a culege păn' acasă – și vine de spune femeiei lui. Femeia îl duce și-i arată fata-n camară.

Vestea asta a mers păn' la împaratul. Au trimes ș-au adus pe fată acolo. Ficiorul împaratului, cum a văzut-o, s-a amorezat de dînsa ș-a luat-o de soție. Împărăteasa a purces îngreunată; dar era o fată de mai mulți ani la împaratul ș-aceea avea pizmă pe dînsa. Într-o zi, a îmbiet-o să meargă la scaldat și, știind un loc adînc, a împins-o ș-a înecat-o.

Apoi, s-a îmbracat cu straiele împărătesei și s-a făcut împărăteasă în loc. Împaratul n-a prea luat sama; s-a trecut așa. Dar ea, înecată cum era, n-a murit, că cele trei mrene îi purtau de grijă. Acolo a născut trei băieți, cu părul de aur creț. Băieții s-au făcut muzicanți, cu scripcă de aur, ș-au început a umbla prin lume.

Iată că au venit și la împaratul. Da împaratului, fără să știe, îi erau tare dragi și-i punea totdeauna să cînte la masă. Numai ea, chip împărăteasa, nu-i putea suferi. Într-o zi cînd nu era împaratul acasă, s-a dus și le-a tăiet capul la toți trei. Împaratul vine acasă și trimete după dînșii să vie să-i cînte. Sluga vine și spune că-s cu capetele tăiete! Împaratul hîrști o palmă slugei – de ce spune minciuni. Trimete pe altă slugă, tot așa. Merge împaratul singur și vede. S-a suparat tare... Iată că vine un călugăr și spune că el, dacă le va ceti, vor învia. Să pune călugărul și citește, dar printr-un ochi spart de fereastă venea o rață zburînd și-i bocea: „Dragii mamei, cum v-au tăiet dușmanca!" Și plîngînd, îi curgeau pietre scumpe. Călugărul strînge pietrele și nu spune nimic. Mai avea două zile să citească; vine împaratul și zărește pietrele cele scumpe; – îl întreabă pe călugăr de unde-s? El de frică a spus. Împaratul a văzut singur cum a venit rața, dar n-a putut-o prinde. A doua zi, s-a pus pe atîta ș-a prins-o și, căutînd cu de-amănuntul, a văzut un bold în cucui: l-a scos și din rață s-a făcut femeia lui. Pe copii i-a înviat călugărul, iar pe fata ceea au prăpădit-o. *D-na Tasiluța Nastasi, Siret*

Bucatele amare. Paserea

Un moșneag avea o fată și s-a însurat c-o babă, care avea și ea o fată. Moșneagul a zis că, care s-a scula mai dimineață, aceea va merge la biserică. S-a sculat fata moșneagului și s-a dus ș-a scapat un papuc.

Ficiorul împaratului a umblat cu papucul ș-a găsit-o; – cucoșul i-a spus. Fata babei a mers în slujbă la ea. Păn' la anul, împărăteasa a avut un copil. Într-o zi cînd împaratul nu era acasă, a îmbiet-o soră-sa că să meargă să să caute amîndouă în fîntînă; ș-a înecat-o pe împărăteasă.

Noaptea, vinea o pasere la fereasta bucătăriei și zicea: „Dormi, bucatariule?" „Nu." „Da cuconașul meu doarme?" „Doarme." „Dacă doarme, ușor să să scoale. Da domnul doarme?" (Idem). „Da doamna doarme?" „Doarme." „De la pămînt greu, să nu să mai scoale. – Da de nu-i spune ce-ai auzit, să-ți fie bucatele amare."

Bucatele au fost amare, împaratul l-a chemat și l-a ocărît; el a spus și împaratul s-a pus la pîndă; a prins paserea și s-a făcut iar femeie. *De la o țigancă, Mihalcea*

Crucița

Era o babă ș-un moșneag; baba avea o fată și moșneagul altă fată. Baba, pe fata moșneagului o chinuia, o punea la lucru greu, – da pe a ei nu. Dar moșneagul mai avea trei ficiori morți și unul în slujbă la împaratul.

Odată se duce baba la biserică și pe fată o pune să culeagă un căuș de mac, ce l-a fost turnat în cenușă. Se pune fata și plînge, și plînge, și tot zice: „Toată lumea are noroc, numai eu nu!" Frații fetei au venit și i-au făcut toată treaba; și pe dînsa au trimes-o la un copac, să zică: „Deschide-te copac!" Copacul cela se deschidea și ea-și lua ce-i trebuia – și cai, și trăsură din el ieșea. A mers ea la biserică, dar în urma ei, pe unde mergea, mirosea a mintă și busuioc.

La biserică, a văzut-o un ficior de împarat și s-a pus s-o caute pe la toată casa, după mirosul de mintă și busuioc. Fratele ei i-a spus că numai sora-sa miroasă astfel; și împaratul a trimes s-o aducă. Baba și cu fata s-a rugat să le ieie și pe dînsele de argate. Fata le-a luat.

Pe drum, s-au oprit la un iaz să se scalde și baba a scos ochii fetei, i-a legat un bolohan de gît și i-a dat drumul în apă. Da o cruciță ce-o avea ea la gît, din copac, baba a luat-o ș-a pus-o la icoane.

Cînd a văzut ficiorul de împarat mireasa, n-a cunoscut că nu-i aceea. Apoi, pe fratele fetei, baba l-a pus la închisoare.

Fata moșneagului, macar că sta în apă, ea nu se înecase, că ea era nazdravană; și tot una zicea: „De-a fi moșneag, mi-a fi tată; de-a fi babă, mi-a fi mamă." Auzind un moșneag ce venise la pește, a scos-o ș-a dus-o acasă.

Ea sîmbăta cînd se la, din capul ei fire de argint și mărgăritari ieșea. Cu acelea a cusut o naframă frumoasă ș-a trimes pe moșneag s-o vîndă împărătesei pentru un ochi de om; ș-a zis că, cînd va pune-o împărăteasa pe umăr, împaratului și mai frumoasă are să-i pară. S-a dus omul, baba nu prea vra să dea, da fata-i zice: „Doamne, mamă, cum gîndești d-ta că, de atîta vreme, ea să mai fie vie?" Și i-a dat un ochi moșneagului. Ea a mai lucrat o naframă – și i-a dat și pe celalalt.

Fata cea nazdravană, în toată noaptea, se prefăcea în pasere și zicea:

„Înainte luminiță,
Îndărăpt neguriță;
Nime să nu mă vadă,
Nime să nu mă audă!"

Și zbura la fereasta împaratului și zicea:

– Crucița mea, cruciță!
– Aud, doamna mea!
– Ce face domnul?
– Doarme și nici prea.
– Da doamna?
– Doarme și ea.
– Domnul, de unde s-a culcat,

Sănătos să se scoale.
Da d-na în stîncă de piatră
Să se prefacă.
– Da frățiorul meu?
– Șede în fund de temniță,
Îi bate chica călcăiele,
Barba genunchile,
Și musteţile umerile,
– Dumnezeu să-l scoată!

Și apoi zbura.

Împaratul, cum a auzit, a doua zi a scos pe flecău din temniță și el a spus că aceea nu-i sora lui; că ea miroasă a mintă și busuioc; și s-a luat flecăul pe mirosul mintei ș-a găsit-o la moșneag ș-a adus-o. Iar pe babă și pe fată, le-au legat de coada cailor și le-au dat drumul...

Am șezut pe o șea ș-am spus-o așa.
Ș-am șezut pe o roată, forforoată
Ș-am spus-o toată.
Talhariul de tîrgovăț mi-a luat calul,
C-am avut un cal de nagară,
Cu trupul de ceară
Și cu coama de usturoi,
C-așa se spun minciuni pe la noi.

Gheorghe Botezat, Siret

Irina și Chiril. Cerbul. Mreana

Era un om și avea doi copii: un băiet ș-o fată: Irina și Chiril. Băietul era mai mic și fata mai mărișoară. Abătîndu-i omului să se însoare de a doua oară, face el prieteșug cu o femeie din alt sat, care avea și ea o fată. Femeia îi spune că s-ar mărita, dacă ar găsi un om fără copii. Omul, auzind asta și căzîndu-i dragă, îi spune că să meargă după dînsul că el n-are copii – și pe copii i-a dus în alt sat, la un neam a lui, să-i crească. S-a însurat și trăia bine cu femeia și pe copila ei o ținea așa ca pe a lui. Dar de la o vreme, copiilor lui le-a venit tare dor de tatăl lor ș-au pornit amîndoi, fără să le prindă nime de veste, venind drept acasă; dar n-au întrat deodată-năuntru, au stat la fereastă.

Tocmai atunci gătise ei de mîncat și, uitîndu-se omul la fata femeiei lui, zice: „Doamne, Doamne, cît îi e de bine copilei tale; da cine mai știe cum le va fi copiilor mei, saracii!" Atunci și copii au întrat înăuntru... Tatăl lor tare s-a bucurat și i-a sărutat; da femeia lui s-a făcut pară și foc. „Așa, blastamatule și ticălosule, m-ai amăgit că n-ai copii și amu ț-ai adus țiganii tăi să-i cresc eu! Să știi că te las, de nu i-i duce de la casă. Să-i duci în pădure, să nu-i văd!" Ce-a rugat-o omul să mai îngăduie păn' a doua zi, să nu-i lepede noaptea. Ea nu, și nu. – „Macar păn' ce-or cînta cucoșii, mai lasă-i femeie!" – „Nici un ceas, nici o minută, așiș îndată să te cărăbănești cu dînșii;

că de nu, mă duc eu!" N-a avut ce face bietul om, a pus boii la car și i-a dus în pădure și i-a lasat acolo, amăgindu-i că el merge să taie lemne și îndată va veni.

A mers mai încolo, a legat o scîndură de-un copac; vîntul tot o lovea: boc, boc, de copac, da copii tot să bucurau și ziceau: „Ia, tata taie lemne!" De la o vreme, dacă au văzut că tatăl lor nu mai vine, au pornit într-acolo unde s-auzea sunetul. Acuma să facuse ziuă și copila a văzut scîndura legată; atunci s-a priceput că tatăl lor i-a lasat. Băietul a început a plînge și a cere de mîncat, da copila l-a amăgit cu vorba cît l-a amăgit... Iată, vede pe lîngă copac, unde dejugase tatăl său, că erau baligi de la boi. Îndată ia și le adună și să face că frămîntă, amăgind pe băiet că face pîne; iar pe dînsul l-a pus să strîngă fîn de cel ramas de la boi și vreascuri pentru foc, să să coacă pînea. Așa s-a fost ogoiat băietul. A pus baliga să să coacă. Vine un moșneag – Dumnezeu – și o întreabă: „Ce faci tu, copilă?" Ea îi spune plîngînd cum i-a lasat tatăl lor în pădure.

Dumnezeu blagoslovește baliga și s-a făcut pîne. Mănîncă băietul și să sătură; mănîncă și copila și, de unde mînca, pînea la loc creștea. Băietului i-a venit sete și cere apă. Dumnezeu i-a zis copilei: „Mergi încolo și-i găsi trei părăie: să nu beie din cel dintăi, nici din al doilea, dar tocmai din al treilea." I-a blagoslovit ș-a pornit. A mers copila cu băietul. Dau de-un izvor: „Sorioară, sorioară, lasă-mă să beu, că tare mi-i sete." – „Ba, dragul leliței, de-aici să nu bei, că să vede urmă de lup și te-i face lup și m-ăi mînca." Au mers la al doilea izvor. Acolo era urmă de urs. El a vrut să bea de-acolo; soră-sa nu l-a lasat. A mers la al treilea, acolo era urmă de cerb. Ea nici aice nu-l lasa. – „Lasă-mă, leliță, să beu, că m-oi face cerb și te-oi purta în spate și nu te-i trudi a umbla pe jos." A băut el de-acolo și s-a făcut cerb. Fata ținea pînea subsuoară și mînca de cîte ori îi era foame, da el păștea și așa trăiau acolo în pustietăți păziți de Dumnezeu.

Iată că odată vine ficiorul împaratului la vînat în pădurea ceea și văzînd cerbul așa de frumos, a poroncit haitașilor că numaidecît să-l prindă așa viu, că el vrea să-l ducă în grădina împărătească la tatăl său. Cerbul sta într-o poiană la soare cu soră-sa și așa i-au împrejurat din toate părțele, că n-aveau unde fugi. Fata, după atîta timp, crescuse mare și frumoasă. Împaratul, cînd a văzut-o, s-a minunat de frumusețа ei și i-a dat o manta să se acopere, că era goală; iar pe cerb, cînd l-a văzut că-i cuminte și vorbește, s-a minunat și mai tare. A vrut să-l puie în trăsură alăturea cu dînsul, da cerbul n-a vrut, el a zis că știe la curțele lui ș-a merge înainte. (Că era nazdravan.) Cum a ajuns acasă, l-au dat în florărie, iar pe fată au fereduit-o și au îmbracat-o ca pe-o împărăteasă ș-a făcut nuntă cu dînsa.

Iată că aude maşteha ei ce-a ajuns; și învață pe fata sa să meargă acolo și s-o prăpădească, iar pe împarat să-l fermece și să se puie ea în locul Irinei. Într-o zi, cînd împaratul s-a fost dus la vînat și dase de grijă la păzitorii cerbului ca să ia sama să nu i se întîmple nimica, iată că vine o fată și să cere la împărăteasa la slujbă. Păzitorii o alungă de la poartă. Ea nu se duce. Împărăteasa o vede ș-o cheamă ș-o întreabă ce vra? Ea spune că știe să facă niște scăldători, că cine

se scaldă amiroase a smirnă și tămîie; și că s-ar baga la împărăteasa în slujbă. Împărăteasa a luat-o ș-a mers cu trăsura cu dînsa la un iaz să se scalde.

A intrat în apă; ea i-a dat brînci ș-a înecat-o. S-a îmbracat cu straiele împăratesei și, viind acasă, s-a făcut ea împărăteasă. Împaratul, fermecat, n-a cunoscut-o. Da cerbul, atunci cînd o îneca pe soră-sa, se tăvălea pe jos și se sfarma și nime nu știa ce are.

Cînd vine împaratul acasă, împărăteasa numaidecît să taie cerbul, căci e bolnavă – și de n-a mînca carne de cerb, moare. „Moară și moartea din tine, da eu pe cerb nu l-oi tăia!" zice împaratul. Ea iar îi spune că dacă n-a tăia cerbul, n-are să aibă împărăție nici soție. A treia oară, el s-a înduplecat. – A trimes tingirile la spoit și cuțitele la ascuțit ș-a mers singur împaratul la cerb să-i spuie.

Cerbul a zis că bine; dar mai întăi, să meargă împaratul cu dînsul la primblare. Și au mers la iaz și a vorbit cerbul de la mal: „Soră, sorioara mea, soră mi-ai fost și soră mi-i fi, unde ești?" Din iaz, ea a răspuns: „Frate, frățiorul meu, frate mi-ai fost și frate mi-i fi, aice sînt. Spune împaratului să facă plasă albastră de matasă, să mă scoată și să mă ducă acasă!" Împaratul aude și întreabă pe cerb cu cine vorbește? Cerbul îi spune că acolo este o împărăteasă și să cere scoasă.

A făcut împaratul așa o plasă și a tras o dată; a scos mreana cea mică; a tras a doua oară, a scos mreana cea mijlocie; a tras a treia oară, a scos mreana cea mare – acolo era ea. Ea îi spune cerbului că să nu lese pe nime să taie mreana, să n-o atingă pe dînsa; dar să o spintece el cu cornul drept. După ce a spintecat el mrena, ea a ieșit; iar pe mreană a cusut-o și i-a pus cerceii ei cei de aur în urechi și i-a dat înapoi drumul în apă. Da pe fata babei au legat-o de două iepe nenvațate și unde a picat ciolanul, s-a făcut dealul; unde ochi, s-au făcut ape; unde capul, fîntînă. Și de atunci sînt dealuri și fîntîni.

Marghioala Chitic, Botoșani

În alte variante se spune că cerbul, îndată ce a simțit că au să-l taie, s-a dus la iaz ș-a vorbit:

„Cuțitele s-ascuțesc,
Tingirele se spoiesc
Și pentru cerb se gătesc!"

Sau:

Sorioară Ileană,
99 de casapi s-au strîns,
Tingirele undează
Pre cerb ca să-l piarză!
– Frățioare Chirilă!
O neagră de țigancă
În apă m-a aruncat
Și mreana m-a apucat!

Împaratul a auzit etc. Se mai spune că ea avea copil și cerbul îl aducea la ea în coarne, de-l hrănea.

Tatăl. Mama. Mîncătorul de carne

Era un om căruia îi plăcea tare carnea. Într-o zi, aduce el o măsură de carne, cumparată pe banii ce-i mai avusese, și-i dădu femeiei să-i facă mîncare. Femeia puse carnea pe masă și zise la copii să păzască, să n-o mănînce mîța; căci ea avea altă treabă. Dară copiii nu au pazit bine și mîța a mîncat carnea. Ce să facă ea? Bărbatul ei trebuia să vie îndată – și era foarte rău...

A luat ș-a tăiat pulpa ei de la picior și a fiert-o; iar ea s-a legat și s-a suit pe cuptor, căci o durea. Cînd a venit el sara acasă, copiii dormeau. A cerut de mîncare, da femeia a zis să ia singur, că ea e bolnavă. După ce a mîncat el, a venit s-o întrebe ce boală are și a lăudat-o, că niciodată nu i-a făcut mîncare așa bună ca atunci. Femeia i-a spus de ce a fost așa bună; și i-a aratat piciorul ei.

„Așa de bună e carnea de om? zice el. Eu ași mai mînca! Hai ș-om tăia copiii." „Bine, omule, i-om tăia, zice femeia, dar lasă să adoarmă oamenii pe la case și-i vom tăia mai tărziu." Copila dormea alăturea cu băietul – mai mulți copii nu aveau. Ea a auzit ce a vorbit tatăl ei cu mă-sa; a ghiontit pe frate-său să meargă cu dînsa afară; și cum au ieșit, l-a luat de mînă și la fugă. „Hai ș-om fugi, zice fata, că iată ce vrea să facă tata cu noi!"

Au mers ei într-o pădure, într-un codru des, și tot au fugit mai departe, cît au putut. Acuma să făcuse ziua. Băiatului îi era sete și vroia să bea apă din urma unei fiare. Fata nu l-a lasat; a zis că se va face lup și va mînca-o; băiatul a mai rabdat păn' a dat de-o urmă de berbece. Din aceea a băut și s-a făcut berbec. Rătăcind ei așa prin pădure, au dat de-un stog cu fîn. Băiatul a făcut cu coarnele o colibă și dormeau amîndoi în stog. Berbecuțul păștea, iar copila să hrănea cu rădăcini, cu ce putea, păn' ce a crescut mare.

Iată că vine un domn acolo în pădure, la vînătoare, și se ia după berbec; acesta a alergat păn' la stog. Fata era afară. Cum l-a văzut pe domn cu arma în mînă, s-a pus în genunchi și s-a rugat să nu-l omoare, căci acela e fratele ei. Domnul a luat-o cu berbecul acasă. A îmbracat-o, a pus-o să învețe și în curînd s-a cununat cu ea, căci era tare frumoasă. La nuntă, au adus și pe mama fetei și toți s-au bucurat. Numai unei țigance, ce a fost țiitoarea împăratului, îi era ciudă. – Păn' la anul au avut și un copil.

Odată s-a dus împaratul de-acasă și femeia lui a rămas numai cu țiganca. Acolo în apropiere, era un iaz afurisit; în locul acela fusese de mult o mănăstire și, mergînd o femeie necurată (ce avuse la timp) la biserică, Dumnezeu a trimis un nour și a izărit mănăstirea. Țiganca luă pe doamnă și îi spuse că să se uite în iaz și va vedea ceva. Doamna uitîndu-se, țiganca o împinsă și o înecă. După aceea a venit acasă, s-a îmbracat în straiele doamnei și s-a pudruit. Cînd a venit d-nul, a crezut că-i femeia lui. Dar copilul necontenit plîngea, pentru că-i era foame și țiganca nu avea de unde să-i dea piept. Berbecul știa toate. Cînd nu l-a văzut nimene, a întrat în casă, a luat copilul în coarne și l-a dus la iaz, zicînd de trei ori: „Ieși afară, rățișoară, ieși afară, sorioară, și-ți hrănește copilașul și-ți adoarme

cuconașul." Apa s-a tulburat și de trei ori s-a aratat în sus icoana Maicei Domnului. Apoi a ieșit o rață frumoasă cu penele de aur. A lepădat penele și s-a făcut femeie cum a fost.

A dat piept copilului, a spalat pelincele și a suflat de două ori de le-a uscat; după aceea l-a înfășat și l-a pus înapoi pe coarnele berbecului. Ea a întrat iar în apă, iar berbecul a dus copilul înapoi și l-a pus în leganaș. A doua zi, țiganca, ciuda ei! A înțeles că berbecul trebuie să fi făcut ceva; – ea aștepta ca copilul să fie păn' a doua zi mort...

Numaidecît cere la boierul ca să-i taie berbecul și ea să-i mănînce inima. Domnul s-a mirat, căci știa cît de tare îl iubește soră sa, și a înțeles că trebuie să fie ceva. A pus de-a tăiat un cîne și a adus țigancei inima, iar pe berbece l-a ascuns și s-a pus să pîndească. Berbecul, cînd a auzit copilul plîngînd, a alergat de l-a luat iar în coarne și l-a dus la mamă-sa. Domnul sta deoparte ascuns. Cînd a văzut pe femeia sa, a vrut s-o prindă. „Stăi, nu pune mîna pe mine, a zis ea, că nu se poate; pe mine numai astfeli mă poți lua: să faci lîngă iaz duminică dimineață, păn' în ziuă, liturgie cu 12 preoți și cînd va ieși icoana Maicei Domnului, să o apuci și atunci să mă apuci și pe mine; căci aice unde sînt eu, e locul Maicei Domnului; și atunci voi putea să trăiesc cu tine vie pe pămînt."

D-nul a făcut așa. A scos și icoana și a pus-o spre răsărit în odaia lor și s-au închinat totdeauna la ea. Iar pe țigancă au legat-o de 4 cai și i-au dat drumul. Unde i-au picat ciolanele, s-a făcut vale, unde capul, deal, unde ochii, baltă, unde părul, iarba de cea rea, că nici vitele n-au mîncat-o. *Maria Gabora, Stănești*

Berbecul

(Începutul, aproape ca și la cerb...)

...Împaratul a luat-o și s-a cununat cu dînsa. Păn' la anul, a făcut un băiet cu părul de aur. Împaratul nu era acasă, dar o țigancă a tăiet copilul și l-a dat între vaci, iar pe mă-sa a înecat-o. Pe copil l-a mîncat o vacă ș-a făcut un vițel cu părul de aur. Pe vițel l-au tăiet și cînd îi pîrleau capul, a sărit o scînteie pe niște tărîțe ș-a lins o oaie ș-a făcut un miel cu părul de aur. Au tăiet și mielul. Au mers la părău să-l spele; un maț a scapat mai la vale și s-a făcut iar băiet. Îl vede un moșneag, îl ia și-l îmbracă și-l ține. Merge băietul la împaratul și se întâlnește cu berbecul, moșul său; și merg amîndoi la iaz.

„Sorioară, zice berbecul, ieși afară și-ți hrănește pruncul tău, că plînge de foame." Ea era vie și sta în apă, sub aripa Maicei Domnului. Iese și-i dă piept, îl dezmiardă și iar s-ascunde. Împaratul a bagat de samă că merge undeva berbecul c-un băiet; trimite după ei o slugă să vadă. Sluga vine la împaratul și-i spune.

Împaratul cheamă pe berbec și pe băiet și-i întreabă... Atunci băietul începe a-i spune că el și-n vacă a trăit, și-n oaie și din toate a scapat. „Da pe soră-ta cum o putem scapa?" îl întreabă pe berbec." „Să se ascundă doi oameni în niște poloboace, în apă, zice berbecul,

și cînd va ieși să deie băietului de supt, s-o prindă și s-o aducă înaintea ta." – Așa au făcut; și pe țigancă au omorît-o. Da berbecul s-a făcut om ș-au trăit fericiți.

Ion Pisarciuc, Roșa

§ 7. A. Rața. Lebăda. Gîsca

În Horecea și alte sate din jur, la copii mici, ca să adoarmă, li să cîntă:

Haide liuliu, pui de rață,
Vină la mămuca-n brață.
Haide liuliu, pui de curcă,
Vin' la mama și te culcă!

Poveste: O rață înota pe apă. Vulpea o vede și-i zice: „Ce frumoasă ești tu, vină să te văd mai de aproape!" „Vină tu la mine", zice rața. Vulpea a întrat în mîl și s-a înecat, iar rața a scapat.

D-na Elena Braha, Mihalcea

Rățele cînd vorbesc, rățoiul zice: „Taci, taci" – iar rața răspunde: „Nu tac, nu tac."

Pe o rață străină dacă o închizi, îndată o cunoști de-i rață sau rățoi: căci rața strigă tare, ocăiește, pe cînd rățoiul are glasul amorțit.

Un surd își căuta rățele; un prietin îl întâlnește și-i zice:

– Buna ziuă, măi Istrate!
– Șepte pui de rață, frate.
– Măi Istrate, tu ești surd?
– Și mainte a trecut un cîrd! – răspunde surdul.

Botoșani

Rața descoperitoare

A fost un ficior de împarat și el nu știa ce-i nevoia; a cerut la tatăl său să-i dea bani de drum și cal de călărie, să se ducă în lume, să dea peste nevoie.

Se duce păn' la un iaz; da un om legase la gîtul unei rețe o pungută deșartă și tot o alunga prin iaz s-o prindă. „Ce faci d-ta acolo?" îl întreabă ficiorul de împarat. „Ia, vreu să prind rața asta, că are la gît o pungă de bani – și nu pot." „Stăi că ț-o prind eu!" și iute se scoboară de pe cal, se dezbracă și întră în apă – și după rață... Celalalt a ieșit, i-a apucat straiele de pe mal și calul și tiulea la sănătoasa. Cînd se întoarce aista să se-mbrace: tufă! A stat în niște păpușoaie păn' ce-a însarat, apoi a apucat-o înainte spre un sat.

Mergînd prin grădini, ajunge la o casă, unde era cumătrie înlăuntru. Ce a făcut, ce a dres, c-a întrat în casă și s-a vîrît sub pat. Dar sub pat mai era și popa, ibovnicul femeiei; și ea tot una-i da

acolo mîncare, rachiu, friptură; dar totul ce da ea, apuca aistalalt, că era și el destul de flămînd. După ce-a mîncat ș-a băut bine, zice cătră popă: „Eu de-amu cînt!" „Ba, mă rog d-tale, nu face asta!" „Dă-mi straiele d-tale și voi tăcea", zice ficiorul de împarat. Popa s-a dezbracat și i-a dat. El, după ce s-a văzut îmbracat, a ieșit afară, nebagat în samă. Toți erau beți și nu știau nimic. A început a striga la poartă,– omul de casă a ieșit. El s-a rugat să-l primească la dormit. Omul l-a poftit, l-a cinstit. „Mulțămesc d-tale; – toate ar fi bune și-mi plac la D-voastre, văd că ești om cuprins, numai casa d-tale nu e curată, – ai pe dracul în casă; – și pe cît timp va fi, vai de zilele d-tale. Dar ce-mi dai mie să ți-l scot?" „Îți dau 400 de lei", zice omul. „Bine. Puneți o caldare mare de uncrop la foc..."

Cînd a fost uncropul gata, el a început a stropi, de la ușă spre fundul casei, tot descîntînd: „Ieși, drac necurat, de la om din casă"... păn' ce a ajuns la pat, atunci a turnat toată oala, cînd a ciușnit popa, parcă era un drac gol. Da omul s-ațînea c-o măciucă bună la ușă, căci așa i-a spus descîntătorul, că să-i deie cît va putea, cînd va veni în dreptul lui; i-a dat și el cîteva ș-a fugit dracul, că nu se va mai fi apropiat cît va fi trăit. Ficiorul de împarat ș-a luat banii și s-a dus – amu văzuse cum e nevoia.

Roșa

În o variantă din Botoșani a povestei acesteia, ficiorul prinde o rață, după ce a ieșit de sub pat și viind cu ea în casă, zice că rața îi spune totul – vînzînd apoi omului rața cu mulți bani.

În o altă variantă din Mihalcea, cucuveaua joacă acest rol.

(S-a văzut povestea cu rața și inelul, vol. II, p. 230-231.)

Barbatul înainte

O fată odată s-a fost măritat și mă-sa a învațat-o să să facă ea totdeauna mai mare decît barbatul, că va vedea c-a fi bine. Ea a ascultat-o și cum la ceva, ea tot mai întăi era. Odată vin ei de la o nuntă, el calare pe cal și ea pe iapă, dar și ea îngreunată, și iapa a fata. Vin la un părău, barbatul dă pinteni calului și deodată sare, da femeia grea, iapa grea, nu poate trece așa de iute etc.

Merge omul mai departe cu femeia, iată pe un iaz înoată niște rețe, rățoiul înainte și rețele după el. „Uite-te, barbate, aceea-i rață care merge înainte!" „Ba-i rățoi" zice el. „Îi rață!" „Nu, îi rățoi!" zice barbatul. „Zi, barbate, că-i rață, că începe a-mi fi rău." „Dacă-i rățoi, cum pot eu să zic că-i rață, femeie!" „Valeu, barbate, zi că-i rață!" „Îi rățoi, femeie." Au întrat ei în ogradă, femeia – mai moartă. El o ia ș-o duce-n casă, ea tot întruna îl roagă să zică că-i rață; el nu, că-i rățoi. Se strîng și oameni împrejurul ei, ea tot îl roagă încetișor să spuie așa, că moare. El nu vra. Să duce afară să deie mîncare la găini, da cucoșul zice: „Doamne, ce prost îi stăpînul nostru, eu am atîtea femei și cu toate știu să rînduiesc, ba încă merg și-n ograda vecinului de rînduiesc, da stăpînul are numai una și n-o poate stăpîni!" Aude el asta și gîndește să ceară sfat de la cucoș. „Și ce să fac cu dînsa?" „Ian

ia biciul din cui şi-i dă cîteva şi-i vedea cum s-o molcomi." Merge în casă, rădică lăiceriul de pe femeie şi începe a o croi. Atunci ea a sărit arsă. „Răţoiul merge-nainte, barbate, răţoiul, niciodată raţa nu merge înaintea răţoiului!" Şi de atuncea, a avut femeie cumsăcade.

Maria Covaliţa, Camena

„A se răţoi" însamnă a să obrăznici, a să întrece cu vorba, a să sfădi.

B. Lebăda

A fost un soldat tînăr. Mergînd el prin lume, ş-a găsit un prieten. Aude tînărul acela că, în cutare tîrg, este o fată de împarat, pe care acela o va lua care-i va putea gîci gîndul. Mergînd ei amîndoi pe lîngă o apă, aud un cîntec. Cînta o lebădă. Lebăda, numai cînd moare, cîntă. „Dezbracă-te iute şi scoate-o, zise prietenul şi cum va muri, să-i tăiem aripele, căci unde te vei duce, îţi vor trebui."

A făcut cum i-a zis. Ajungînd la împaratul şi anunţîndu-se pentru ce scop a venit, împaratul i-a răspuns că-l primeşte şi că mîne dimineaţă să se prezinte cu fata înaintea sa. Prietenul său l-a învaţat că în acea noapte să nu doarmă, ci să-şi lege aripele la spate şi să se puie de pază la uşa fetei de împarat; căci ea va ieşi şi el să se ducă după dînsa şi tot drumul s-o bată, căci ei i să va părea că plouă. El a făcut aşa. Fata a mers la un fărmăcător ş-a întrat şi el înăuntru, dar ei nu-l vedeau. Ea l-a întrebat ce să gîndească? „Gîndeşte la mîna ta" a zis el. S-au înturnat amîndoi şi, păn' în ziuă, au mai tras un somn.

A doua zi dimineaţă, venind înaintea sfatului împărătesc, el a gîcit. Împaratul a zis că să mai încerce păn' în de 3 ori. A doua sară, el iar s-a luat după dînsa; acuma a bătut-o şi mai tare şi ei i se părea că aşa ploua de tare! Fărmăcătorul i-a zis că să gîndească la piciorul ei. – Şi a doua zi a gîcit.

A treia sară, încă şi mai bine a bătut-o. „Gîndeşte-te la capul meu", a zis fărmăcătorul. Ea s-a dus, iar el a ramas ş-a tăiat capul fărmăcătorului şi s-a dus cu el. A doua zi, vine înaintea împărăţiei;– ea gîndea că acuma îl va cîştiga; asta nu ş-a putea-o el închipui – dar cînd a văzut capul în mînele lui, de ciudă a leşinat. „Nu i-a fi nimic, a zis prietenul, daţ-o pe mîna mea!" A luat ş-a spintecat-o ş-a scos dintr-însa 11 balauri. Ea avea 12, dar unul i l-a lasat, căci a zis că, fără nici unul, femeia e prea moale: „Pe acesta lasă-l să-i rămîie"... Au făcut nunta şi au trăit fericiţi.

De la d-ra Aurora Preda, elevă în Cernăuţi

Despre ceva foarte curat şi alb, să spune că e „ca lebăda."

C. Gîştele

Primăvara, dacă iese mai întăi bobocii şi apoi să nasc mînzii, vor fi gîşte multe anul acela, dară va fi lipsă în cai; şi vice-versa. Oamenii cred că aceasta să fie drept.

General

„Nu da orzul pe gîşte"... s-a văzut vol. II, p. 157.

Cînd vorbesc multe femei la un loc, se spune în rîs că „gîgîiesc gîştele"...

Despre gîşte e puţin de spus; cîntecul următor e cunoscut:

Şepte gîşte potcovite,
Lele draga mea,
Au plecat să se mărite,
Iar gînsacul le-a-ntălnit,
Le-a bătut de le-a stîlcit...

Cimilitura gîştei

Cărăruşă prin ogor,
Curte albă-ntr-un picior.

Proverbul spune: „Toamna să numără bobocii", adecă după ce i-ai scos din greutăţi şi i-ai crescut. Bobocii sînt foarte gingaşi, mai ales au un timp că hîrcîie, atunci cînd îşi schimbă glasul, şi mulţi pică.

Gîştele nu sînt atît de preţuite ca reţele, carnea lor, la mîncare, e mai tare şi nu aşa gustoasă; în Roşa, să spune că gîştele sînt ca nişte cucostîrci sălbatici.

Penele de gîscă sînt căutate.

*

Un talhari s-a dus la furat; ş-a luat cu dînsul o raţă, o gîscă ş-o curcă, să-l păzască, să nu-l prindă. Cînd va zice raţa: aşa, aşa, – el să fugă pe dedesupt, pe jos; cînd va striga gîsca: ghiau, ghiau, – să fugă pe fereastă; iar cînd va striga curcanul: pipic, pipic, – să sară pe sus. S-a apucat de furat, dar cei de casă l-au simţit. Păserile i-au spus cum să facă, în limba lor; dar ce folos, că el n-a înţeles bine glasul, ş-a apucat pe fereastă. Acolo sta păgubaşul cu un sac mare şi l-a prins în sac. Voios că a prins talhariul, păgubaşul zice:

Am prins talhariul,
Cu 3 mănunchiuri de cuţite,
Cu 3 săbii ascuţite
Şi cu 3 inimi cătrănite.

Da talhariul la păseri, le zice:

Voi pe cît mi-aţi cuvîntat,
Mai rău în mîna duşmanilor am picat!

Da păserile au zis:

Tu, dușmane, tu păgîne,
Slobozi-ne stăpînul,
Că vom peri fără pîne.

D-na Anast. Constantinovici, Broscăuți

Un țigan s-a fost dus noaptea la vînat; iată că-i iese în cale o curcă. „Ș-acesta e vînat", zice el:

Dacă-i curcă,
Ce se-ncurcă,
Prin revarsatul zorilor
În calea vînătorilor? *D-na Elena Aftanachi, Botoșani*

Despre curcan se spune că nu poate suferi coloarea roșă, îi sare în cap celui ce o poartă.

Curcanul e fudul ca și păunul: se umflă în pene, se rotește. Proverbul zice: „Ce te umfli în pene?" la cineva fudul.

Rața. Povești. Fetele Lunei. Norocul

Era odată un băietan argat pe la oameni; dar în ce zodie fusese născut, că n-avea la nimic noroc. De sluja pe straie, i se rupeau degrabă; de slujea pe vite, i se treceau; nu-i mergea și pace.

Odată s-a apucat la un om pe 20 de prăjini de grîu; arat, samanat gata. Grîul se făcuse mare, frumos, numai să-l secere; dar a dat o piatră, de l-a făcut chisăliță. Umblă el suparat; s-a suparat și stăpînul său... „Știi ce, măi Ionică? îi zice gospodariul. Ț-oi samana hrișcă-n loc și tot va fi ceva."

A samanat hrișcă. S-a făcut hrișca frumoasă; a fost înflorit ca omătul, legase, avea roade și se cocea; dar dă într-o noapte o brumă țapănă, c-a fert-o ca aluatul.

I se împlini și anul băietului. Stăpînului său îi părea tare rău că-l scapă și i-a zis: „Gîndește-te tu, măi Ioane, pe ce ai mai sluji, că ce-i cere, ț-oi da." „Nu știu, stăpîne, zice băietul; că la nimic nu-mi merge; dar voi sluji un an pe piatra ceea – era o lespede la ușă –, să văd ș-amu cum mi-a fi norocul."

„D-apoi, pacat, băiete, să-ți prăpădești munca ta, zice omul, alege-ți altă ceva." „Tot atîta va fi, stăpîne, vei vedea; și pacat să se mai treacă vro vită sau ceva, c-amu așa mi-i norocul meu, de aceea vreau să cerc ce a fi și din asta." L-a lasat. A slujit băietanul încă mai cu credință. Dar piatra, cum a dat de la jumatate de an, a început a se cufunda și tot așa în toată ziua, că păn' a mîntuit el anul, nu s-a mai văzut. „De-amu, zice băietul, am împlinit cu slujba; rămăi sănătos, stăpîne, că eu mă duc în lume, poate voi găsi alt talant" și s-a dus.

A mers el cît a mers, spre sară ajunge într-o pădure și vede un om cum trăgea c-un cal niște căpiți de fîn la un stog. Dar era flămînd, de nu vedea lumea cu ochii. Omul cela era necuratul. „Măi flăcău, zice omul, nu mi-i ajuta să gătesc, păn' ce-a asfinți soarele, stogul ista?" „Ba ț-oi ajuta, zice băietul, numai să-mi dai ceva de mîncare, că nu mai pot de foame!" „Hei, dragul meu, încă nici n-ai lucrat nimică și ceri de mîncare; stăi să văd mai întăi cum ț-a fi lucrul, mîncarea ține bani, nu se dă cum gîndești tu; dacă mi-i găti, păn' ce-a asfinți soarele, stogul, ț-oi da, dar altfel nu!"

Mai erau încă 70 de căpiți de pus în stog, dar gîndește el că poate n-a fi așa de strașnic. Silește el, silește cît poate; da foamea îl curma la inimă, de să cadă la pămînt. „Mă rog d-tale, bădică, dă-mi ceva să mănînc, că mor!" „Ț-am spus că păn' ce nu-i mîntui stogul, nu-ți dau, iacă îndată soarele apune și-i mînca." Dar 70 de căpiți e lucru! și soarele era la scapatat. Se mai încoardă și tot aruncă voinicește cu țepoiul fîn pe stog diavolului, dar iată că soarele e după deal și numai cîteva raze se mai văd... „Sfinte soare, nu mă lăsa, stăi să gătesc și rămășița!" și mai aruncă o dată; cînd caută, soarele s-a dus în drumul lui și el a rămas cu trei pîlnii de fîn, cît ar mai fi luat o dată în țepoi. „Vezi că n-ai mîntuit, zice necuratul, acuma n-am să-ți dau ce ț-am făgăduit, c-așa ni-a fost vorba." Băietul n-a zis nimic, gîndea că s-a coborî gios și l-a ruga. Tot așteaptă, așteaptă, cînd să uită, – omul nicăieri. Atunci l-a înfiorat prin tot trupul... Ostenit cum era și lat de foame, cade pe cele trei pîlnii de fîn și să gîndește că mai bine omul să n-aibă nici zile, dacă n-are noroc! Ș-a adormit așa.

Cînd era pe la miezul nopții, se trezește și aude parcă în depărtare un huit ca de lanțuri. Huitul cela să apropia din ce în ce tot mai tare– gîndește că poate vor fi niște vite sau niște cai ceva, ce au fost scapat și alergau; cînd iată că să pomenește c-un om lîngă el.

Era tot satana cel de pe stog, dar schimbat, că nu-l cunoștea. „Ce șezi, Ioane, și nu te duci?" zice omul. „Da unde să mă duc în puterea nopței, pe loc necunoscut, cînd numai pădurea neagră îmi stă înainte– și așa n-am noroc; să merg să mă mănînce niște lupi!" „Nu te teme de nimic, dacă nu te-am mîncat eu, că eu îs lup, nu te mai mănîncă nime! Apucă cărărușa asta și mergi tot înainte păn' ce ieși la cîmp; în cîmp ai să vezi un iaz și lîngă iaz o căsuță ș-acolo ai să dai de noroc" – și cum a zis vorbele iestea, a perit. „Ce-a fi a fi, gîndește băietanul – și dac-oi muri, parcă-i mare lucru? Voi scapa de nacaz!" Își face cruce și să duce. Apucă pe cărărușa ceea printre tufe și craci, merge cîteva ceasuri bune, iată că i se luminează și să mai rărește împrejur, dăduse de-o cîmpie. Merge pe cîmpul acela, merge, zărește la lumina lunei strălucind o apă; să duce, amu se vede lîngă apă o căsuță. A dat Dumnezeu că s-a făcut și făcea ziuă; vede lîngă apă o căsuță. A dat Dumnezeu că s-a făcut și ziua, numai bine a ajuns, da lîngă iezătură îl așteptau trei oameni. „Buna dimineața, voinice! De unde ești și ce cauți pe aici?" – „Ia din toată lumea, mă duc să-mi caut slujbă." – „N-ai sluji la noi? De mîncat vei avea, de băut vei avea și altă treabă n-ai să faci decît să păzești cine se scaldă noaptea în iazul ista." „Voi păzi", zice flecăul. Atunci Dumnezeu și cu Sf. Petrea și Paul, căci erau ei, ș-au luat rămas-bun și s-au dus. Băietanul a rămas pe gînduri: Ce bine a dat pe dînsul! și merge cu bucurie spre casă. Cînd a întrat în casă, nu știa pe ce să se uite: așa mîndrețe era, cum numai la Dumnezeu sfîntul putea să fie! Mese stăteau întinse și tot ce dorea îi era pregătit. A trăit el în ziua ceea cum n-a mai fost trăit în toată viața.

Vine și sara, merge cîntînd și să așază pe mal. Păzește, păzește, iată că, pe la o vreme de noapte, aude pe sus ceva zburînd și vede venind spre dînsul, bătînd din aripi, trei rețe. Dar abia au fîlfîit cu aripele de două-trei ori și el a adormit.

Cînd s-a trezit, era amu dimineață și nici urmă de rețe nu mai era; îi părea ca și cînd ar fi visat. Iată că-i stau iar bătrînii ceia înainte: „Ei, ai păzit cine să scaldă?" „Am păzit, dar atîta știu numai că au venit niște rețe, mai departe nu pot spune, nu știu nici eu singur ce mi-a fost, că n-am putut ținea cu somnul." – „Îi rău dacă dormi, ziseră moșnegii, noi te-am pus ca să fii treaz și să privighezi... Ia seama că au să vie și-n astă noapte, dar cată să nu pățești tot așa." Și să duseră. Gîndește el că poate nu ș-a dat destulă silință, dar în astă noapte va păzi mai bine. Dar unde să putea ținea, că rețele anume așa făceau un vînt de-l adormeau. A doua zi, numai s-a trezit cu moșnegii lîngă el. El le-a spus că s-a pus cu toate puterile să nu doarmă, dar n-a putut.

„Cată, încă mai ai o noapte, i-a zis Dumnezeu, încă în noaptea asta au să vie să se scalde ș-apoi nu mai vin; tu caută, ia sama bine ce am să-ți spun și cum ai să faci, că de nu, nici nu mai ai la ce trăi, e sfîrșitul tău. Au să vie aicea trei rețe și cînd vor ajunge la mal, se vor preface-n fete și s-or dezbraca să se scalde; tu să pîndești unde va pune cea mai mică cămeșa, s-o apuci și să fugi într-un suflet păn' acasă. Ele vor striga, vor plînge, te vor spăria, vor slobozi apă, că vei merge păn' în gît; să nu te temi, nici să te uiți înapoi, dar să alergi drept în casă."

A stătut el pe gînduri: cum să facă, că aista nu era lucru așa de ușor, cum i se păruse. Ia și se duce după un hîrleț și ia o coșarcă și se duce pe imaș de strînge toată ziua la spini, porumbrei și vine acolo pe iezătură și-și sapă cu hîrlețul un loc bun de șezut, se-ncunjură din toate părțile cu spini și așteptă.

Cînd au venit rețele ș-au bătut din aripi, el cade somnoros pe spini, dar s-a înghimpat zdravăn și îndată s-a trezit. A văzut cum cele trei rețe s-au făcut fete și s-au dezbracat. Numai cît ele au întrat în apă, da el apucă cămeșa celei mai mici și la fugă. Deodată s-a făcut un huiet mare în urma lui și tunete și fulgere ș-o apă strașnică, de să-l înece, iar ele blastamau din gură și plîngeau și-l rugau să se întoarne; el n-a bagat în samă nimică și nu s-a uitat înapoi, s-a dus drept înainte ș-a întrat în casă.

Amu să lumina de ziuă; cînd să uită: fata e lîngă dînsul. Atunci a întrat și Dumnezeu cu apostolii în casă: „Vezi, Ioane, așa-i că greu ț-a fost, păn' ai găsit norocul, dar amu să știi că-l ai, aista-i norocul tău! Fata asta are să-ți fie femeie de-acuma; să trăiți bine, să vă purtați frumos cu oamenii și-ți fi norociți." Numai atîta le-a zis Dumnezeu și s-a dus, iar el a ramas cu norocul lui. Aceea era o fată de-a Lunei, cea mai mică din trei surori, ea a fost să-i fie lui partea.– Casa și toate celea s-au făcut nevăzute.

Au mers la un boieri și s-au tocmit în slujbă. Acolo-i era tare bine, avea leafă bună, tain și o căsuță pentru femeia lui. Muncea cît putea toată ziua și sara iar venea și se hodinea lîngă ea. Iată că, odată, trimete boierul cela pe un vatav să cheme pe Ion de-acasă și zărește vatavul femeia. Cînd a văzut-o, s-a spăriet, așa era de frumoasă! Se duce fuga drept la boier și-i spune. (Boierul era tînăr și neînsurat.) Altă dată trimete pe alt vatav, și aceala s-a spăriet de frumusața ei. Atunci boierul s-a cuprins de mare dor s-o vadă. Cum să potrivească el chipurele, ca să nu fie barbatul ei acasă? Ia și trimete după vornic, doar i-ar da vrun sfat. „Nu-i tocmai mare lucru, i-a zis vornicul, doar e argat la Măria Ta și trebui să meargă unde-i vei poronci, ia și-l trimete cu o scrisoare pe ceea lume, la tatăl d-tale, să-ți aducă răspuns de-acolo cum îi e: și înapoi n-a mai veni, – și îți va rămînea d-tale femeia." „Bine că mi-ai spus, zice boierul, așa am să fac." Dar zina, de-acasă, știa tot ce vorbesc ei. Cînd a venit, sara, barbatul său acasă, i-a spus: „Dragul meu, tu ai să faci mare drum mîne; vrea boierul să te trimeată cu o scrisoare la tatăl său pe cea lume, dar tu să spui așa: că singur nu vei merge păn' nu-ți va da pe cineva de martur, precum că tatăl său cu adevarat a cetit și el a scris scrisoarea care-i aduce-o, nu altul străin."

A doua zi, boieriul, păn' în ziuă, a chemat pe Ion la dînsul și i-a spus unde are să se ducă. „Bine dar, m-oi duce, zice Ion; dar să-mi dați pe cineva martur, ca să meargă cu mine; să nu ziceți că n-am fost." „Va merge vornicul", a zis boieriul, că tocmai atunci să prilejise și el acolo. Cînd a auzit vornicul, a ramas ca varul; dar la porunca boieriului, nu putea nimică să zică.

S-a luat Ion și cu vornicul și s-au dus; Ion mai întăi a întrat pe acasă; l-a rugat pe vornic să-l aștepte oleacă în drum, că vrea să-și ieie ramas-bun de la femeie. Ea i-a spus să nu se teamă de nimică și i-a dat o naframă încă de la părinți: „Na-ți naframa asta, ai să mergi la dealul cela mare și să ameninți cu dînsa de trei ori, că atunci pămîntul se va deschide și ai să vezi niște scări în jos; pe scările acelea să te cobori"... și i-a spus toate, cum are să meargă și să facă.

A mers el cu vornicul păn' la dealul cela, a scos naframa ș-a amenințat de trei ori; pămîntul s-a deschis, ei au întrat înuntru și pe scări tot s-au coborît, s-au coborît, păn' s-au văzut pe ceea lume. Acolo au mers pe-un cîmp, pănă au dat de casa părinților ei, unde ședea Luna.

Boc, boc... bate-n ușă. Îi deschide soacră-sa. „De voie sau de nevoie ai venit la noi, ginere?" (Că ea l-a cunoscut, de pe inel și pe basma, că-i barbatul fete-sa.) „Ba de nevoie", zice el; și le spune ce-l găsise. „Șezi dară, dacă-i așa." Altfel, aveau de gînd să-l ardă. Pune-te la masă și ospătează. A șezut ce-a șezut, l-a întrebat ce face fată-sa. „Amu vină să te ascund, că îndată a veni barbatul meu, Luna, și mă tem să nu pățești ceva." L-a ascuns în pivniță. Luna cum a venit, a început a întreba: „Cine-i acolo?" „Nu-i nime; ai venit și tu de pe lume ș-amu îți mirose a om." „Ba nu; parcă eu nu știu că aici e ginere-meu!" Dac-a văzut bătrîna că știe, a mers și l-a adus. A spus și Lunei toate, socrul său l-a învațat pe unde să meargă la iad, ș-a pornit.

A mers el cu vornicul păn' ce-a ajuns la un loc unde carau dracii piatră; pe o căruță era un stînjen de piatră, – o cara cu doi cai; da altă căruță, tot de-un stînjen de piatră, o cara numai cu un cal. „La ce ai venit?" l-au întrebat dracii. „Am aici o scrisoare la tatăl boieriului, de la ficiorul său, și cere numaidecît de la mine să-i aduc răspuns." „Eu l-aș lasa pe-un ceas, zice necuratul, să vorbească cu tine, dar cine mi-a cara piatra în loc?" Da-l vede dracul pe vornicul: „Vină-ncoace la mine și te-oi face pe d-ta cal și-i trage olecuță în loc!" Vornicul n-a avut ce să zică. Dracul l-a înhamat și vio! se opintea vornicul de-i curgeau sudorile. A mers tatăl boieriului la băietan în chip de om ș-a luat scrisoarea; după ce a citit-o, i-a scris și el alta în loc; că să se poarte cu oamenii bine, că pe ceea lume tare-i rău. După aceea a mers înapoi, de l-a făcut dracul cal și i-a dat drumul vornicului, ostenit ca vai de dînsul.

S-a înturnat el iar pe la Lună. Întră în casă și-i spune cum a umblat; dar vede că soacră-sa pune un scăunaș jos. „Da pentru cine pui scăunașul ista?" întreabă flecăul. „Pentru Soare, că iată-l vine, să nu se pălească cînd va pica." El atunci iute trage scăunașul și cade soarele jos. „Pentru ce-ai făcut asta, ginere?" îi zice mă-sa. „Știu eu pentru ce! Da el de ce, cînd am avut eu o pîlnie de fîn să arunc, a fugit așa de degrabă?"

Vine pe urmă un moșneag bătrîn. „Da aista cine-i?" „Aista-i Gerul." Îl prinde de barbă și-l bate bine. „Ginere, da ce faci? îl întreabă baba, – nu-i frumos, aiștia-s sfinți!" „Știu eu ce fac. El pentru ce mi-a degerat grîul?"

Mai vine unul, acela era Bruma, – c-o barbă albă. Îi dă ș-aceluia o bataie, pentru hrișcă.

Pe urmă, vede trei lumini la fereastă: „Da acelea ce-s?" „Acelea: una-i fulgerul, una-i a Sf.-lui Neculai, da una e de la care se aprinde lumina, la fiecare cînd se naște" – Dar de acolo din fereastă se vedea tot ce-i pe lume. „Lasă-mă să mă uit și eu oleacă să văd ce-i pe lume," zice el. „Uite-te!" Cînd se uită, vede la dînsul acasă cum boieriul aleargă după femeia lui și ea, tot pe după masă, se ascundea și se apara.

Atunci el ia fulgerul și trăsnește în boieri. „Ei, zice soacră-sa, nu-i bine ce-ai făcut. Noi am vrut să te luăm aice, să te punem în locul nostru, dar dacă ești așa de iute, nu ești bun de noi, du-te înapoi."

El îndată a și fost acasă; a găsit pe boier mort jos și pe femeia lui spăriată. După ce a făcut rînduială cu boieriul, l-a îngropat; oamenii l-au pus pe el în loc – și a fost el pe urmă boieri. *Mihai Pantea, Roșa*

Cutia cea verde. Paștele

A fost un boieri ș-avea un ficior boieresc, Ion. Într-o zi, îl cheamă și-i spune: „Ioane, na-ți bani și te du la moșia cealaltă și dă drumul slugilor, la care li s-a împlinit anul, plătește-le și tocmește altele; revizuiește totul cum stă pe moșie și vină de-mi dă socoteală!"

Își ia Ion un cal bun de călărie, merinde în traistă și bani și se duce. Ajunge el printr-o pădure; lui i se face foame; gîndește să se puie să mănînce. Se așază la rădăcina unui copac și după ce-a mîncat în ticnă, ia șipul și trage... „Ioane, strigă un glas din copac, dă-mi și mie un gît de vin!" El se uită în toate părțile și nu vede nimică. „Toarnă-mi pe aice, prin borta asta, în copac!" El vede o borticică și toarnă ce a mai ramas în șip; se suie pe cal și pornește. Nu face cîțiva pași și aude în urma lui un pocnet strașnic. Își întoarce capul și se uită: se despicase copacul și din el ieșea un balaur.

„Ioane, zice balaurul, tu te duci la moșia boieriului, dar cînd te vei întoarce, să vii tot pe aice, că am să-ți dau un dar; pentru binele ce mi-ai făcut, că m-ai scapat de la pedeapsă." Ion s-a spăriet cînd l-a văzut și s-a tot dus. La întoarcere, n-a mai dat pe acolo, ci a apucat pe alt drum, pe departe; cînd iată, la o cîrnitură, îi iese balaurul înainte: „Ioane, ce vorb-am avut?... Hai, scoboară-te de pe cal și te suie pe mine, c-am să te duc la tata, să-ți plătească pentru facerea ta de bine. Tu nimică să nu ceri decît «cutia cea verde»."

Ion a trebuit să se suie pe dînsul. El o dată a șuierat, mai strașnic decît mașina de la drumul de fier, ca să audă la tatăl său, să strîngă otrava de prin ogradă, că vine cu om pămîntean.

Acela era împaratul tuturor șerpilor cîți sînt pe lume. În cîteva minute a și fost acolo; dar i-a spus lui Ion: „Eu am trei surori – și tata n-a vrea să-ți dea cutia, păn' ce nu vei gîci care e cea mai mare, care cea mijlocie și care cea mică; dar eu m-oi face o muscă și la cea mare m-oi pune pe frunte – ele se vor apara, și le vei cunoaște; la cea mijlocie pe nas și la cea mică pe barbă"...

Cînd au ajuns, ograda era curată. Ion s-a scoborît de pe balaur plin de frică; iată că le iese în cale tatăl lui; el era și mai strașnic. Ficiorul său îi spune că acela e făcătorul lui de bine, l-a adus ca să-i plătească. Îl întreabă ce vrea; și Ion spune că cutia cea verde. „Dacă ai cerut din capul tău, bună minte ai avut; dar de te-a învațat cineva, bine ț-a priit." Apoi l-a chemat în casă, să gîcească fetele. Au întrat trei fete, foarte frumoase, îmbracate în straie frumoase, și Ion a gîcit pe cea mare. Au mers și s-au schimbat în alte haine și au venit iar, a gîcit-o pe cea mijlocie; și apoi iar s-au prefăcut, de a gîcit pe cea mică.

„Ț-ai cîștigat cutia." – Pe poliță la balaur, erau trei cutii: una roșă, a fetei celei mari; alta albastră, a celei mijlocii; și alta verde, a celei mici. Pe aceasta i-a dat-o lui. El a mulțămit, ș-a luat ramas bun ș-a ieșit, ca să pornească pe jos; cînd se uită, la poartă sta legat calul lui.

S-a suit calare și a plecat prin pădure, dar nu merge mult și vede că iese dintre tufe o bălăuroaică și vine de se încolătăcește de piciorul de dinapoi al calului, iar jum. se tîrîia pe jos. El a înghețat. A mers cît a mers; lui i s-a făcut foame. A stat lîngă o fîntînă să mănînce. Atunci și bălăuroaica s-a descolătăcit de pe picior ș-a fugit în pădure. Cutia i-a așternut masă și bucate cum nu mai mîncase, – vinuri; după masă, lui i-a venit somn și a adormit; bălăuroaica pîndea din pădure. Îndată a lepadat pielea cea de balaur ș-a ramas o fată

frumoasă – ca soarele. A mers și i-a ridicat capul și i l-a pus în brațe la dînsa să-i caute în cap.

Iată că se trezește el din somnul acela ș-o vede. „Vai de mine, să am eu așa o femeie, aș ținea-o pe palmă!" Ea îndată a fugit între tufe și s-a făcut nevăzută, așa că el nu se pricepea: a fost adevăr ceea ce văzuse or numai un vis. S-a suit calare pe cal să fugă, gîndind că a scapat de bălăuroaică, dar abia a făcut cîteva sărituri și bălăuroaica s-a azvîrlit, de s-a încălătăcit din nou de piciorul calului, jum. spînzurînd pe pămînt. El a oftat și n-a mai zis nimică.

Merge el, păn' ce i se face iar foame. Stă la altă fîntînă. Bălăuroaica fuge. El mănîncă și iar adoarme. Vine ea ca fată frumoasă și-i pune capul pe brațe. El se trezește ș-o vede și spune iar așa: „Vai de mine, să am eu o femeie așa frumoasă, aș ține-o pe palmă!" „Da eu cine-s, zice ea, nu-s femeia ta? Eu sînt bălăuroaica ce vine după tine, sînt blastamată să port pielea asta..."

El s-a mai bucurat. Se scoală și încalecă și se duce voios. Ajunge sara la casa mîne-sa. El întră în casă, bălăuroaica se pune la fereastă. Mă-sa s-a uitat – și ea cînd s-a sluțit o dată, mă-sa de spaimă a murit. La cîteva zile, moare și soră-sa și el le îngroapă; rămîne cu dînsa. Ea noaptea era femeie și ziua bălăuroaică.

El s-a dus la slujbă la boieri. Cînd vine acasă, găsește toți păreții îmbracați în pietre scumpe, masă de pietre scumpe, scaune de pietre scumpe, totul în casă era de pietre scumpe, iar pe masă stăteau trei mere de aur. Cînd a venit el, s-a umplut de bucurie; atîta suparare avea c-o vedea pe dînsa balaur.

Se ia el și se duce la crîșmă și găsește o babă și-i spune: „Mătușă, ce să fac eu, că iată femeia mea e așa ș-așa..." și-i spune. „Iată ce să faci, dragul mătușei. Să te duci acasă și să zici: «Doamne, Doamne, ce m-oi face eu, că boieriul mi-a poruncit să mă duc pe o săptămînă la moșie și n-are cine-mi face niște turte...», căci ea va lepada pielea și se va apuca să-ți facă. A face focul în cuptor; și pe cînd se va duce după apă, tu să-i arunci în cuptor pielea." El a făcut după cum i-a zis. Ea a simțit mirosul de la piele, a alergat repede și i-a zis: „Alei dragă, dac-ai făcut din capul tău, rea minte ai avut; dar de te-a învațat cineva, rău ț-a priit; încă trei zile am avut și lepadam singură pielea; de-acuma, cînd îți va fi ție amar, mie are să-mi fie acru, și cînd îți va fi ție acru, mie-mi va fi amar." Din ceasul acela, ea a ramas femeie, așa de frumoasă, că pe soare te puteai uita, da pe dînsa ba.

Vine o slugă de la curte să-l cheme pe Ion și se sparie de cele ce vede. Aleargă degrabă înapoi și spune ce casă are Ion, că la boieri nu poate fi nici a suta parte – și ce femeie frumoasă are. Boieriul îi face treabă lui Ion la moșie; apoi se gătește, se bărbierește și se duce acasă la Ion.

Ea îl poftește și-l trătează cu dulceț. Boieriul începe a-i spune că pacat de dînsa să fie femeia unui țaran, – să se deie în dragoste cu dînsul. „Ian ascultă, cucoane, d-ta îmbracă degrabă ușa, să nu iau ciociorva..."

Boieriul a ieșit rușinat și s-a dus acasă; dar în ceasul acela, a pierdut gustul de mîncare și a căzut bolnav la pat. Vine bucatariul a doua zi, vine a treia zi să-l întrebe ce să-i facă mîncare? El spune că nimic. „Cum nimic, cucoane, d-ta ai ceva la inimă, spune-mi." „Ce să-ți spun eu ție, parcă tu cine ești?" „De ce să nu-mi spui, doar eu am fost bucatari la babaca d-tale și te știu de mic; s-ar căde să ai atîta încredere în mine." S-apucă boieriul și-i spune: „Are Ion o femeie așa de frumoasă, că m-a prăpădit și nu știu ce să fac să i-o iau." „Ia-i capul și i-i lua femeia." „Alei, cum vorbești! Dar cum pot eu să omor o slugă așa de credincioasă, fără nici o pricină!" „Nu-l omorî fără pricină, cată-i pricină. Cheamă-l și spune-i că, până mîni dimineață, să-ți puie în ogradă butuci de vie și cînd te vei scula, să mănînci poamă de pe fereastă, să spînzure strugurii în casă; că de nu va face așa, îi tai capul. El asta n-are s-o poată face și-l vei omorî și-ți va rămînea femeia d-tale." „Bine zici!" spune boieriul.

Cheamă pe Ion și-i dă porunca aceasta. Ion, ca slugă supusă înaintea stăpînului, n-a mai zis nimica, atîta a zis: „Bine, cucoane", ș-a ieșit cu sufletul amărît.

Vine acasă și spune femeiei. „De-amu, știu că-mi va lua capul." „Nu ț-am spus eu că, cînd îți va fi ție amar, mie-mi va fi acru! De-amu, lasă toate în sama mea, tu ia și te culcă că ești trudit."

El s-a culcat, iar ea a luat un măr de cele de aur ș-a bătut în masă. A venit un om de fier. „Ce poftești, stăpînă?" „Să mergeți să rasădiți în curtea boieriului butuci de vie și, până mîni dimineață, să fie coaptă; cînd se va scula, să mănînce poamă de pe fereastă. Cată, cînd va fi gata, să-mi aduci și mie un paneri."

El s-a dus ș-a șuierat și s-au strîns toate dobitoacele din lume: unele răsădea, altele uda, altele sufla și păn' a doua zi dimineață, a fost poama coaptă. Cînd se zărea de ziuă, vine omul cel de fier, cu panerele de poamă.

Femeia lui Ion îl scoală pe barbatul ei, să meargă la curte să vadă poama. Cînd dă să între pe poartă, nu poate, totul era numai o vie. A trebuit ca boieriul, după ce s-a sculat, să puie oameni să taie din butuci, să facă cărări: la grajd, la poartă, pe unde a trebuit, căci nu puteau umbla. – N-a avut boieriul ce să zică.

Vine bucatariul: „Asta a făcut-o, cucoane, dar să-i ziceți că, păn' mîni dimineață, să vă aducă vaca cea din mijlocul mărei, care-i c-un corn în ceri și cu altul în pămînt, s-o mulgă și să beți cafeaua cu lapte de la ea; că asta nu e în stare nime s-o facă, – că-l omoară."

L-a chemat boieriul pe Ion și i-a poruncit să facă și asta. El a zis ca și întăi: „Bine, cucoane", ș-a ieșit cu sufletul amărît. A venit la femeia lui: „De-amu, cu bună samă că boieriul mă omoară..." „Nu ț-am zis eu etc." I-a zis să se culce și a bătut cu două mere în masă ș-au venit doi oameni de fier. Li-a spus să facă și asta și le-a zis să aibă grijă că vaca să nu lovească pe stăpînul lor.

Cînd se zărea de ziuă, ei au venit și au adus-o. Ea l-a sculat pe Ion și l-a trimes s-o mulgă. Boieriul sta în cerdac și se uita. Numai a pus Ion mîna la ulger ș-a început boieriul a striga din cerdac: „Oprește-te,

nu mai mulge, că ne înecăm!" Laptele umpluse grădina, ograda, și ajungea la cerdac. I-a dat vacei drumul ș-a mers în mare la locul ei.

Vine bucatariul: „Alta n-avem, cucoane, ce-i face, decît să-l trimeți să-ți aducă la masă pe cei trei oameni de fier, că aceia îl vor omorî!" Amu, de unde știa el de oamenii cei de fier!...

A venit Ion iar suparat acasă ș-a spus femeiei lui. Ea i-a zis să se culce; ș-a bătut și cu al treilea măr în masă. Au venit trei oameni de fier – și ea le-a spus să meargă la boieriul la masă.

Cînd a venit vremea mesei, ei la scară. Calcă pe scară, scara se rupe; calcă pe podea, podeaua crapă; îi pune pe scaune, scaunele se fac bucăți. Mă rog, dacă erau de fier! „Poftim și-ți mînca!" le zice boieriul.

Ei scot: unul o bucată de criță și altul o bucată de oțel și încep a mînca. „Poftim și mănîncă și d-ta din mîncarea noastră!" Boieriul, de unde să poată?! – „Apoi dar noi atîta îți spunem: să dai pace stăpînului nostru, că de nu, cu noi ai de cîrd" – și s-au dus.

Vine iar bucatariul: „De-amu, cucoane, nu știu ce să-i mai facem; dar s-o chemi pe baba ceea, să te învețe..." Au chemat pe babă. „Trimeteți-l în mare, la ucigani, să vă aducă clavirul care cîntă singur."

L-a chemat și i-a spus. Ion vine acasă și-i spune femeiei lui... „Ei, Ioane, nu ț-am spus eu că, cînd îți va fi ție amar, mie-mi va fi acru etc. Acuma mie-mi e amar și ție acru!"...

Ea s-a apucat ș-a scos pietrele cele scumpe din păreți, din scaune, de pe unde erau, a luat merele cele de aur și le-a pus în cutie ș-a ramas casa ca dintăi. A scos inelul din deget și i l-a dat lui și i-a spus: „Na-ți inelul acesta și cînd vei avea o trebuință sau îți va fi dor de mine, să-i dai drumul și să te duci unde te va duce el." Ș-a luat ramas-bun de la dînsul ș-a pornit peste nouă mări și nouă țări și nouă cetățui și peste nouă împărății ș-a ajuns la o biserică, care era făcută pe un pai de sacară, ș-a făcut 2 rețe de ipsos și le-a pus pe vîrful bisericei, pe cruce, una de o parte și alta de altă parte, și a zis: „Atunci cînd se vor oua acestea 2 rețe, am să dau «Hristos a înviat» cu barbatul meu, și cînd vom mînca acelea 2 ouă." Apoi a întrat în turn ș-a ramas acolo.

Să ne înturnăm acuma la dînsul. El a ramas singur și străin pe lume; fără de nici un sfat. A plecat plin de durere pănă la mare, s-a pus pe mal și plîngea. Iese un drac. „Da ce plîngi d-ta aice?" „Cum n-oi plînge, dacă m-a trimes boieriul să aduc din mare, de la ucigani, clavirul care cînta singur. Cum pot eu ști pe unde să mă duc să-l aduc!" „Clavirul acela ți-l putem face noi, dar trebuie să nu dormi 7 ani. Te prinzi să nu dormi?" „Mă prind." Dracul l-a umflat în spate și l-a dus în mare la ei. Diavolii s-au apucat să lucreze la clavir, au lucrat ei 3 ani și Ion n-a dormit.

Acuma, el nu mai putea să ție, a început a ațipi. „Da ce faci, Ioane, dormi? Că stricam clavirul!" „Ba nu dorm, da gîndesc. Căci nu știu ce e pe lume: iarbă mai multă or frunză pe copaci?" „Stăi că ne-om duce noi și ț-om spune." Au mers dracii să numere; Ion a avut timp cînd dormi și cînd se trezi. Vin ei: „Cu patru fire e mai multă iarbă decît frunză." S-au apucat ei iar la lucru.

Au mai lucrat ei trei ani. Iar începe Ion a clipoci. „Da ce faci, Ioane, dormi?" „Ba nu, da gîndesc de-s mai mulți pești sau năsip mai mult este în mare?" Au mers ei să numere; a avut Ion cînd dormi.

Trezîndu-se și văzînd că dracii încă nu-s, a apucat clavirul în spate, așa cum era – mai trebuia poleit, înflorit – ș-a ieșit cu dînsul afară. Cînd el pe mal, dracii după dînsul. „Mai stăi, Ioane, să-l poleim." „Da las' că-l duc ș-așa." I-a dus boieriului și pianul care cîntă singur. Vine baba. „De-amu, cucoane, să-l trimeți «nu știu unde, să-ți aducă pe nu știu ce»." Iese el pe-un cîmp și plînge. Își aduce aminte de inel. Îl scoate din deget și-l dă jos. Inelul pornește înainte. El merge după inel. Merge el, merge 3 ani de zile și ajunge la niște palaturi minunate.

Ar întra înăuntru și să teme. Dar nevăzînd și neauzind pe nime, întră cu inima-n dinți. Vede frumos în toate părțile, dar nu era nime. Aude că vine cineva de afară; să ia și să ascunde în tindă, sub pat. Vede că întră un zmău. Se duce în odaie. El iese și să uită pe borta cheiei. Zmăul aprinde 3 lumînări pe masă și zice: „Nu-știu-cine?!" „Aud!" „Pune-mi masa!" Masa să pune fără a se vedea pe nime și zmeul mănîncă. „Nu-știu-cine?!" „Aud!" „Strînge masa!" Ș-a strîns. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Cîntă-mi un cîntec de joc!" A cîntat. Zmăul a jucat și a jucat și Ion. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Cîntă-mi un cîntec de jele!" Nu-știu-cine a cîntat, – a plîns zmăul și a plîns și Ion. Apoi zmăul s-a culcat.

A venit alt zmău, care a făcut tot așa. A venit și al treilea. Apoi zmeii s-au dus după treaba lor. Întră Ion în odaie, să pune la masă și strigă și el. „Nu-știu-cine!" „Aud!... Ei, stăpîne, de mult te-aștept să mă iai și n-ai mai venit, m-ai lasat aice la cînii iștia de zmăi! Eu sînt norocul tău!" „Dacă-mi ești tu norocul, de-acuma te iau, dar mai întăi să-mi pui masa, căci sînt tare flămînd!" A mîncat bine, apoi a strigat: „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Cîntă-mi un cîntec de joc!" I-a cîntat și Ion a jucat. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Cîntă-mi un cîntec de jele!" I-a cîntat și Ion a plîns. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Aș vra să mă duc la locul meu, de unde sînt!" Îndată s-a simțit rădicat și în cîteva minute s-a văzut într-un oraș mare. „Acuma vrau să mă primblu cu trăsura." – Îndată s-a făcut o trăsură cu 4 cai ca focul. Ion s-a primblat prin oraș, apoi îi spune lui „Nu-știu-cine" că vra să să scoboare, să să mai primble și pe jos.

A întrat într-o cafenea – cea întăi. S-a pus la masă ș-a strigat: „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi pui masă să mănînc!" A mîncat. Dintăi lumea nu luase sama. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi cînți un cîntec de joc." „Au jucat toți cei cari se aflau acolo, între care să aflau și doi prinți. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi cînți un cîntec de jale." I-a cîntat ș-au plîns cu toții. Vin prinții la Ion și-i spun: „Ce să-ți dăm ca să ne dai nouă pe «Nu-știu-cine» aista?" „Mi-ți da o haraba de galbeni?" „Ț-om da!" I-a dat unul o jumatate din haraba și altul jumatate; el a luat banii și s-a dus. „Nu-știu-cine" a ramas la aceia.

A mers prin oraș și tot da în dreapta și-n stînga pe la saraci, păn' a mîntuit harabaua; că lui nu-i trebuiau bani. Apoi a vîndut și caii și harabaua, a mai dat și banii ceia ș-a pornit la orașul lui.

Ajunge la boieri. „Ei, Ioane, ai adus pe: «Nu-știu-cine»?" „Adus cucoane; dar, mai întăi, am și eu o poftire. Să chemi pe bucatariul și pe babă, să-l vadă și ei." I-a chemat. „Nu-știu-cine!" „Aud!" (Cum l-a chemat a venit înapoi.) „Să pui la boieri masa." Nu-știu-cine a întins o masă de cele împărătești. A stat boieriul ș-a mîncat. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi cînți un cîntec de joc." Au jucat cu toții. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi cînți un cîntec de jele." A cîntat și toți au plîns. „Ei v-am adus, cucoane?" „Mi-ai adus." „De-amu, pot să mă duc acasă?" „Poți."

Ion s-a dus și s-a culcat, căci era trudit. Rămîne boieriul singur și vra să cerce și el pe „Nu-știu-cine". „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi pui masa." I-a pus. A mîncat boieriul și apoi s-au pus de-au mîncat și baba și bucatariul. „Nu-știu-cine!" „Aud!" „Să-mi cînți un cîntec de joc." A cîntat. Cînd au început ei a juca, ș-a juca – au jucat, păn' au crapat cu toții, căci n-au știut cum să-i zică să steie.

A doua zi, numai ce aude că-l strigă cineva: „Ian scoală, Ioane, că-i ziuă, și te du la curte de curățește hoiturile celea din odaie. N-ai grijă, de-amu nu te-a mai trimete boieriul după nimica, te-am scapat eu! Ai ramas tu pe moșie stăpîn; a tale sînt toate averile."

Se duce Ion și vede... bucuria lui. Îndată a curățit hoiturele, le-a aruncat în gîrlă, a afumat în casă, a mers de s-a uitat în toate părțile, a luat totul în samă, – rămăsese el amu stăpîn. Își aduce aminte de femeia lui. Ia și dă drumul inelului. Se duce el, se duce, se duce; se împlineau acuma 7 ani. Ajunge tocmai sîmbăta sara, spre ziua de Paști, în orașul acela unde era ea; și trage la un om în gazdă.

Da era rupt, ferfenițit, nespalat, ca vai de dînsul. Omului i-a fost milă. „Măi femeie, spune omul la femeia lui, ia și lă pe omul acesta și-l spală, piaptănă-l și-i dă cămeși curate și-i dă vro 2 paști și vro 3 ouă să meargă și el la sf. înviere, cum merg creștinii"... Femeia a făcut toate întocmai.

El s-a dus la biserică și s-a razamat afară, de ușă, nu îndrăznea să între înlăuntru. Pe-ncetul a întrat și el în biserică. Atunci, acele două rățe de pe crucea bisericei au înviat și s-au ouat în poale la dînsa. Ea, de sus, din turnul bisericei, a strigat să închidă biserica și să aducă pe străinul ce se află în biserică la dînsa.

Îndată l-au luat și l-au dus în turn la ea. Ea, în timpul celor 7 ani de zile, n-a fost mîncat nimica; ș-a luat un ou și i-a dat și lui unul și au ciocnit amîndoi – ș-apoi le-au mîncat.

„De-amu, hai cu mine, zice el, că am și eu cu ce să te țin și ce să-ți dau de mîncat!"... se gîndea la norocul lui. A luat-o și îndată, cît ai clipi, au fost la casa lor, adecă la a boieriului, care acuma era a lor, și au trăit fericiți. *Dumitru Ciocalău, Botoșani*

(Despre ouă de rață, de hulub, s-a văzut la broască, – se va mai vedea la povești*.)

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

§ 8. A. Răchita

Răchita e copacul lui Sf. Gheorghe. Zice că răchita era să fie cel dintăi lemn pe lume, pentru că pe răchită, pune orișice poamă îi vrea, că se prinde; dar Sf. Gheorghe a blastamat-o.

Sf. Gheorghe mergea, de ziua lui, prin niște tufe de răchiți și s-a împiedecat ș-a picat. „Te-ai îmbatat, Gheorghe!" îi zice răchita. „Dacă zici tu că m-am îmbatat, zice Sf. Gheorghe, atîta cinste să ai tu, cît de ziua mea, mai multă să n-ai!" Și chiar așa e. Pe răchită, cine o cată tot anul? Atîta numai cît, la Sf. Gheorghe, se înfige în brazde, atîta cinste are ea. *Ion David, Botoșani*

Pe răchită să hultuiesc mere, dar sînt sălcii.

„Îmi arată pere pe răchită" se zice cînd un barbat face promisiuni sau îi vorbește vorbe echivoce unei femei.

Răchita nu e tocmai sfîntă, are oleacă de pricină, – că v-oi spune amuș povestea despre răchită (se va vedea partea V, la *Foc*); din răchită ce poți face? Doar atîta, că ține malurile și se prinde degrabă; pui în rîs un bețișor în bahnă sau și în alt loc – și cînd te duci la o lună, nu-l poți scoate din pămînt, așa rădăcină prinde. Un măr sau alt copac, cît trebui să-l uzi, păn' ce-l vezi prins! Dar din răchită, nici un stîlp nu poți face, că îndată putrezește. Amu, cum e fagul, bradul, stejarul, acelea-s lemne sfinte etc. *De la Dumitru Volcinschi, Ropcea*

(Se va vedea vol. III*, începutul și urmarea.)

„Copilele sînt ca răchițele, unde le pui, acolo se prind." Se zice despre fete, cu privire la măritare, cînd se duc la loc străin.

Răchiți sînt mai de multe feluri: răchită albă, galbănă, roșă, răchită plîngătoare etc.

Burete de răchită roșă e foarte bun de înădușală. Buretele acesta crește cît ai clipi de cîteva ori din ochi. E ca un bulgaraș de caș, galbăn ca untul – și cînd îl storci are zamă multă. El nu crește totdeauna, ci la 3 ani, la 7, la 9 ani, atunci cînd e ploaie 3 săptămîni neîntrerupt.

Buretele mai întăi îl scurgi, apoi îl tai bucățele și-l usuci și zama ceea o torni înapoi pe el și după ce se usucă, îl stringi și se bea la trebuință pe inima goală. Dacă înădușala nu e tare veche, numaidecît trece. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Cu putrigai de răchită, se afumă vita, cînd îi e ulgerul bolohănit. *Mihalcea*

Cînd e cineva bolnav de friguri, să-l măsori c-o ață, să faci o bortă în răchită și să pui ața ceea acolo,... să scuture frigurele răchita, nu pe cutare... Astupi cu cep și lași. *Broscăuți*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Sub răchită să nu stai, că la răchită trage tunul; sub răchită șede dracul.

Mihalcea

Luncele de pe lîngă ape sînt de răchită; rar dacă se văd ici-colo și arini prin ele. Răchita de luncă se cheamă lozie. Lozia, din cauza desimei, nu crește copac, dar tufă; sau pentru că oamenii anume n-o lasă să crească, o taie pentru nuiele de la rădăcină, pentru împletit garduri, coșerci, și astfel se tufește.

În luncă sînt „mure de luncă" – s-a văzut de cînd e lozia și murea, vol. II, p. 273.

Povești
Mama. Copilașul. Fluierul

A fost odată o babă ș-un moșneag; amîndoi aveau cîte o fată și s-au luat. Fata moșneagului era mai frumoasă și mai dragalașă la flecăi și mai harnică, da a babei era mai urîtă și leneșă și nime nu să uita la dînsa.

Baba îi tot găsea fetei moșneagului la toate pricină și, de ciudă, ia și-i dă 12 pite de cînepă ș-o trimete cu vaca s-o pască și sara să-i aducă cînepa toarsă gata. Fata merge într-o poiană în pădure și să pune și toarce, și plînge. „Ce plîngi, fată?" o întreabă vaca. „Cum n-oi plînge, că iaca, mama mi-a dat 12 pite să-i torc într-o zi și desară, dacă nu i li-oi duce, mă omoară." „Dă-mi mie cînepa s-o mănînc și desară ț-oi scoate-o toarsă." „Valeu, n-o mînca, că mă omoară baba!" „N-ai grijă, las' pe mine, nu te teme, culcă-te și dormi" Ea, de frică, n-a mai dormit până ce n-a văzut tortul cu ochii. „Amu, zice vaca, cînd ne-om duce acasă, trecînd prin pădure, are să te pălească o creangă peste cap, tu s-o rupi și s-o răsădești undeva în fund, în grădină, și ce ț-a trebui ție, creanga ceea ț-a da." A făcut fata așa și din creangă a crescut un copac.

A doua zi, baba iar îi dă încă mai multă cînepă. Vaca iar așa i-a tors-o; sara, a rupt altă creangă ce-a pălit-o și s-a făcut alt copac; a treia zi, iar așa. Vine duminica, să duce baba cu moșneagul și cu fata la biserică, da pe asta o lasă să facă treabă, să grijască și să facă de mîncare. Fata, cît ai bate-n palme, toate le-a făcut și să duce la un copac și-și scoate straie frumoase; o rochie, ca cîmpul cu florile, ș-o trăsură frumoasă și s-a dus la biserică. Ce era ea frumoasă, dar cu rochia ceea îmbracată, pe-o sută de părți era și mai frumoasă. A mers numai ș-a plătit ceva popei, s-a închinat pe la icoane și s-a înturnat înapoi.

Boierimea toată numai la dînsa să uita și care-ncotro se întreba cine poate să fie și s-au sfătuit să toarne pe prag, cînd vor mai vedea-o, un ciubăr de rășină, doar i-ar lua un papuc.

Cînd a venit baba acasă, a găsit-o muruită pe obraz, la trebi; nici prin cap nu i-au tăiat.

A doua duminică, să duce la alt copac și să îmbracă c-o rochie mai ceva: asta era ca soarele cu luna. Boierimea și împaratul s-a ținut la

ușa bisericei și cînd a calcat, i s-a prins papucul în loc. Ea l-a lasat, s-a suit în trăsură ș-a fugit.

Să ia împaratul cu papucul pe la case, dar la nime nu să potrivea. Spun oamenii că sînt și la casa ceea două fete. Baba, cum a auzit, ia fata și să duce acasă și-i taie cu toporul călcăiul. Cînd să încalțe papucul, mai, mai că să între; dar vede ficiorul de împarat că curge sînge... să uită: călcăiul era tăiat! „Nu ești d-ta, zice el. Nu mai aveți vro fată? C-au spus oamenii că la casa asta sînt două." „Nu-i, nu-i", zice baba. Da cucoșul de pe poartă începe a cînta și a spune: „Cucurigu gaga! Fata moșneagului, după ușă, în știubeiul cu cenușă!" A trimes împaratul s-o scoată de-acolo.

Fata le spune: „Mai așteptați-mă oleacă să mă spăl." Ea s-a dus în grădină la celalalt copac și s-a îmbracat c-o rochie mai frumoasă ș-a venit în trăsură c-un picior încalțat și c-un picior fără papuc. Împaratul i l-a pus în picior ș-a încăput. S-a pus lîngă dînsa în trăsură și s-au dus tocmai la curțele lui. Acolo au făcut nuntă frumoasă.

Amu, fata era împărăteasă, trăia tare bine, făcuse și un copil, da soră-sa, fata babei, crapa de ciudă pe dînsa. Să ia într-o zi și se duce la soră-sa; ea știa că împaratul merge adesa la vînat și să vîră printre păzitori, printre străji, sfădindu-se, țipînd în ogradă. Ei o alungă, o dau afară, ea strigă că să o lese la soră-sa. Aude împărăteasa de la fereastră și, cum o vede, o cunoaște. Orcum era, i-a fost milă de dînsa ș-a poroncit s-o lese.

A adus-o în casă, a purtat-o prin toate odăiele. Ea se mira de fericirea surori-sa, se mira de mîndrețele ce vedea. „Sorioară, zice ea, dacă mi-i da oleacă straiele tale să mă îmbrac, să văd cum mi-a ședea într-însele – și tu să te îmbraci într-a mele, să vezi cum ț-a ședea!"

Soră-sa s-a dezbracat și i le-a dat. „De-amu, hai în grădină și ne-om primbla." Cînd au fost în grădină, acolo era o fîntînă. „Sorioară, n-ai veni să ne căutăm în fîntînă, să vedem, așa îmbracate, cum ne șede." Sora-sa a mers și cînd s-a plecat să se cate, astalaltă a apucat-o de picioare ș-a dat-o cu capul în fîntînă.

Ea a venit în casă îmbracată în straiele ei și s-a pus în pat, s-a făcut că-i bolnavă. Slugele, văzînd-o îmbracată în straiele celea, au gîndit că-i stăpîna lor.

Vine împaratul – și el a gîndit că-i ea. Se uită a doua zi și se miară ce-a pățit, că s-a schimbat așa la față. Ea spune că de boală. Trimete după doftori, după babe s-o lecuiască, să fie ca întăi. Ea bolnavă și bolnavă întruna; și copilul întruna țipa; ea se scula și-i da în gură țîța ei stearpă.

Împaratul era tare necăjit și suparat. Merge în grădină și vede un copac frumos tare, crescut din fîntînă, – o lozie. Îndată a poroncit să vie străjeri, să steie acolo să pazască, să nu rupă nime nici o frunză din lozia ceea ș-a chemat stoleri să facă împrejur farmaclîc, s-o îngrădească.

Da un moșneag ce umbla cu oile, cum trecea pe acolo, a vîrît mîna printre gratii ș-a tăiet o creangă pentru trișcă. A scobit-o, i-a făcut

cîteva borte; vine acasă și o pune la gură, dar trișca începe singură a cînta de jele:

Taci, moșule, taci,
Taci nu mai cînta,
Că rău mă doare inima,
După un cuconaș
Din leganaș,
Că țîță stearpă
Îl adapă
Și mînă străină
Îl leagănă.
Și tare-mi pare rău
După un soț al meu.

Moșneagul s-a minunat. „Babă, in ascultă ce zice fluierul ista!" și-l mai pune la gură o dată. „In zi, babă, și tu." Cînd îl pune baba, fluierul începe astfel a zice:

Nu cînta, mătușă, tare etc.

„Babă, eu am să duc fluierul ista la împaratul; ce or vrea, aceea vor face cu mine." „Da, – să mergi și tu, tocmai acu cînd îi împărăteasa bolnavă și navala ceea la curte!" „Ba mă duc, macar fie ce-a fi!"

Se ia moșneagul cu fluierul și se duce. La împaratul, era o mulțime de norod, de miniștri. Moșneagul se pleacă păn' la pămînt, îi sărută mînele și-i spune: „Vă sărutăm mînele și picioarele, prea înalțate împarate, și nu vă fie cu banat; am venit la Măria Voastră să vă spun un lucru ce nu s-a mai pomenit. Iacă eu am greșit ș-am tăiet o nuia de trișcă din lozia ce a crescut ieri în fîntînă – și uitați-vă trișca ceea ce spune!" O pune la gură și trișca cîntă, cum am auzit. Împaratul îl pune să mai cînte o dată. Trișca cîntă tot așa.

„In puneți Măria Voastră la gură!" Împaratul pune.

Taci, soțule, taci,
Taci nu mai cînta,
Că rău mă doare inima
După dumneta
Și după un cuconaș
Din leganaș,
Că țîță stearpă
Mi-l adapă,
Și mînă streină
Îl leagănă.

Împaratul a înlemnit. Da împărăteasa din pat, cum a auzit ce-a spus moșneagul, întruna țipa că să deie moșneagul afară, că de nu-l dă, moare.

Împaratul a înțeles ceva. „Las' nu mai muri, in pune și d-ta fluierul la gură și cîntă." Ea nu vra, păn' l-a pus de frică.

Taci, dușmancă, taci,
Taci nu mai cînta etc.

Împaratul a pus-o să mai cînte o dată; a mai cîntat și el; și de mînie că nu poate scoate nimică din el, l-a aruncat pe masă și l-a stricat. Atunci din fluier s-a făcut femeia lui; dar cu hainele surorei

ei. „Soția mea! Ce-ai pățit? Ce ți s-a întîmplat? Ce ești așa de pocit îmbracată? Spune-mi degrabă să știu!" Ea atunci i-a spus.

Apoi a zis: „Dați-mi copilul să-l adăp, că țîța ei cea stearpă păn' acuma l-a otrăvit!" După ce ș-a hrănit copilul, s-a dezbracat din hainele acelea și s-a îmbracat într-a ei. Iar pe sora-sa au legat-o c-un sac de nuci de coada unui cal: unde-a pica nuca, să pice și bucățica.

Și unde pica dintr-însa cîte o bucată, de era deal, se făcea vale și de era vale, se făcea deal; da ei au trăit sănătoși și de n-au murit, trăiesc și az. *Maria Sălăgeanu, Botoșani*

Povestea aceasta să mai spune în Botoșani cu începutul povestei cerbului și al fetei, iar țiganca, țiitoarea împaratului, a fost aceea ce-a înecat-o. Din ea a crescut un soc ș-un băiet a făcut un fluier care singur cînta – și de atunci, din femeie e fluierul. Toți acei care o povestesc, cîntecul fluierului îl cîntă cu melodie. Mai ales mancele spun povestea aceasta.

Fata moșneagului și vițica
Hulubul. Răchita. Cucoșul

Era odată o babă ș-un moșneag. Baba avea o fată și moșneagul o fată. Fata babei era slută și urîtă, da a moșneagului era așa de frumoasă, că pe soare te puteai uita, da pe dînsa ba.

Baba, pe fata ei o cruța, n-o punea la treabă, da pe a moșneagului o trimete în toată ziua la păscut vitele și îi da și 3 chite de cînepă să le raghile, să le perie, să le toarcă și sara, să aducă pînza gata acasă. Fata merge pe toloacă și să pune jos și plînge, plînge. O vede o vițică a ei; vine la dînsa ș-o întreabă: „De ce plîngi?" Fata îi spune: „Cum n-oi plînge, dacă baba uite ce de-a lucru mi-a dat să-i fac și dacă n-oi găti, a spus că vai de pielea mea va fi!" „Taci, nu mai plînge, îi zice vițica, mergi și-ți paște vitele, că eu ț-oi face lucrul tău." – Și sara a dus pînza gata.

Baba, dac-a a văzut că-n ziua întăi a făcut fata atîta treabă, a doua zi, i-a dat și mai mult și, în toate zilele, cîte mai mult îi da. De la o vreme, i-a venit babei în minte că un om singur nu poate face asta. Să ia într-o dimineață pe urma ei și vede. Nu zice nimic, numai sara, cînd a venit acasă, spune fetei că are să taie vițica. Fata, la plîns... Da vițica știa și-i spune: „Taci, nu plînge, ei m-or tăia, dar tu nu cumva să mănînci vro bucățică din carnea mea; ei mi-or pune ciolanele pe foc, tu să-i amăgești, să-i scoți din casă și să furi un ciolan, să-l ții și cînd ț-a fi greu, eu ț-oi ajuta ca ș-amu. Pe tine te-or bate pentru aceea, dar ț-a trece." Ea întocmai așa a făcut.

Baba făcea, ca și mai înainte, rîs din fata moșneagului, o ungea cu cărbuni și cînd vinea cineva, o baga sub covată în tindă, da pe fata ei o spala ș-o gătea ș-o trimetea la portiță s-o vadă oamenii. Duminica, se ducea la biserică cu fata ei, da pe a moșneagului o lasa acasă, să facă treabă. Într-o zi, amestecă baba într-un sac mac și cu sămînță de in și-i spune că, păn' or veni ele, bucatele să nu fie nici

reci, nici ferbinți și s-aleagă tot macul din in, fir de fir, și mirosna de la portiță s-o simțască.

Să pune fata și plînge, da ciolănelul cela să preface deodată într-un hulub și-i zice: „Taci, nu plînge, dar ia și te spală frumos și mergi la cutare răchită, bate trei mătăni și scoate tot ce ț-a trebui de-acolo! Te-mbracă frumos și mergi la biserică, că acasă, voi face eu toate!" Strînge hulubul cela o mulțime de hulubi și aleg macul, un guzan s-apucă de face mîncarea, da fata ia și se duce la răchită, bate trei mătăni și spune: „Răchită, deschide-te!" Răchita s-a deschis și ea ș-a luat straiele cele mai frumoase care i-au trebuit, s-a îmbracat frumos și s-a dus la biserică.

Cînd aproape de ieșit, vine fuga și să dezbracă și întră în casă iar muruită. Acasă, erau toate celea gata. Vine baba și cu fata și încep a povesti: „Iaca noi ce cucoană frumoasă am văzut, așa ș-așa îmbracată, că tu așa cucoană n-ai văzut de cînd ești!" – „Ba am văzut-o și eu, zice fata; m-am suit pe vîrvul casei ș-am zărit-o." – „Moșnege, zice baba, hai ș-om tăie vîrvul casei!" Au tăiet vîrvul casei.

A doua duminică, se întîmplă toate iar așa, fata spune că și ea a văzut pe cucoană – s-a suit pe poartă. Baba taie poarta. Dar la biserică, venea un ficior de împarat și așa tare i-a plăcut, încît, ca să știe cine-i, s-a sfătuit cu boierii să facă un pod de rășină și ea cînd va calca, îi va rămînea papucul. A făcut așa și cînd a mers fata a treia oară la biserică, i s-a lipit papucul de rășină și ea, la fugă acasă, l-a lasat acolo.

Vine vestea în sat că împaratul are să vie la fiecare casă să cerce picioarele fetelor. Își gătește și baba pe fata ei, da pe fata moșneagului, iar așa, o unge ș-o pune sub covată, în tindă, după ușă, în cenușă.

Iacă vine împaratul și la dînsa. Baba își scoate fata și începe a o lăuda că fată ca a ei, alta nu-i. Îi pune împaratul papucul pe picior, nu să potrivește; numai ce aduce baba toporul să-i cioplească piciorul. Ficiorul împaratului vra să se suie în trăsură; da cucoșul țup pe casă:

Cucurigu gaga! Fata moșneagului cea frumoasă etc.
Baba începe a-l hîșîi: Hîș, cucoș,
Mînca-te-aș cu borș!

Cucoșul iar strigă de pe casă; împaratul vede și întreabă pe babă ce zice cucoșul. – „Da, bată-l focu mincinos!... Las' ardă-mi-te focu, că te-oi pune eu mîne-n oală!" și unde nu începe a să alunga după dînsul. Împaratul întră în tindă și găsește pe fata după ușă, în cenușă. Cum îi pune papucul, întră. O ia cu dînsul în trăsură și să duce. Mergînd ei prin pădure, ea a stat la copacul cela și s-a îmbracat frumos și s-a dus cu împaratul de s-a cununat.

După cîtăva vreme, vine baba la împărăteasă și să roagă s-o ieie în slujbă. Împărăteasa o ia. Iaca face împărăteasa un copil, da frumos de-ți lua vederile. Cum dormea împărăteasa și copilul sta lîngă dînsa în leagăn, vine baba și taie gîtul copilului, pune cuțitul lîngă împărăteasă și fuga la împaratul strigînd: „Saracan de mine, încă una ca asta n-am văzut, să omoare mama copilul! Uite, înalțate împarate, ce-a făcut împărăteasa Măriei Tale, a tăiet gîtul la copil!" și începe a se boci. Împărăteasa se trezește și, văzînd copilul mort, s-a spăriet, dar paserea ședea lîngă dînsa. „Nu te teme, îi zice, taie-mă la picior și moaie o pană de-a mea în sînge, unge copilul la gît și-i pune capul la loc, c-ăi vedea c-a fi pe 7 părți mai frumos!" Împărăteasa a făcut așa. Intră împaratul mînios în casă cu baba, da copilul, și mai frumos, să juca și găngurea cu mă-sa. Atunci împaratul a luat pe babă ș-a spînzurat-o, iar ei au trăit fericiți și de n-au murit, trăiesc și az.

Tasiluța Nastasi, Siret

În o altă poveste din Roșa, fata strînge toate ciolănelele și le pune, după cum i-a zis vițica, într-un copac în pădure și cînd i-a fost ei greu, au venit 3 hulubi de i-au făcut toate, iar ea a mers la copac ș-a zis: „Scutură-te, copacule!" și s-au scuturat din el straie, trăsură, cai etc. etc.

Baba are două fete și moșneagul una. S-a dus baba și cu fetele la biserică și fetei moșneagului i-a lasat un sac de malai să-l aleagă; ș-a venit o păsărică de la icoane, aceea era mă-sa, ș-a zis: „Țîrii, țîrii, dragul mamei, taci, nu mai plînge, mergi la rădăcina nucului și scoate rochie roșă, și papuci roși, și caii roși, și vezeteu roș și două mănuncheșe de flori și mergi la biserică!" Ea a mers. La biserică, a sărutat la toți mîna și a dat la toți flori, numai babei și fetelor nu; ș-a ieșit. A venit acasă și zice: „Du-te de-amu, mamă, că vine cățaua de babă!", și păsărica a zburat iar la icoane.

Ficiorul împaratului a văzut-o și tare i-a plăcut. Vine baba cu fetele și spun că a fost la biserică o cucoană tare frumoasă etc. „Moșnege, taie vîrvul casei, că mor!" Moșneagul a tăiet. A doua duminică, baba a lasat doi saci de malai s-aleagă și mîncarea să nu fie nici răce, nici ferbinte. Iar a venit păsărica; i-a zis să meargă la rădăcina nucului, să iaie toate lucrurile verzi. A treia oară a luat straie albe. Ficiorul împaratului a pus rășină pe prag ș-a luat papucul. A venit la casa babei, fata sta ascunsă după ușă, în cenușă, da pe fetele ei și le-a scos ș-a adus toporul să le taie piciorul. Cucoșul strigă: Cucurigu etc.

Împaratul găsește fata ș-o ia și se duce. Da baba a pus cucoșul într-o putină cu apă ca să-l înece. „Scurge-te, apă, scurge-te, apă!", tot zicea cucoșul. Apa s-a scurs și cucoșul nu s-a înecat.

Auzită în Flămînzi, Moldova

Hulubul

Era un om cu doi copii: o fată ș-un băiet; și s-a însurat a doua oară. Fetișoara era mai mare, băietul mai mic. Dar mașteha avea ciudă pe băiet. Ia și face treabă fetei păn' la altă casă și pe băiet îl taie și-l face mîncare barbatu-său.

Cînd a venit omul ș-a întrebat unde-i băietul, ea a zis: „Da eu știu, a ieșit după tine pe ușă și n-a mai venit." Copila l-a căutat în toate părțele și, dac-a văzut mîncarea, s-a priceput. Mîncînd omul,

a zis: „Da dulce-i carnea asta!" „Dulce, că-i de pui", a răspuns ea; și s-a trecut.

Numai fata n-a vrut să mănînce. A strîns toate ciolănelele și le-a pus într-o răchită boșturoasă și acolo mergea în toată ziua și plîngea.

La șepte ani, s-a făcut din ciolanele celea un hulub și tot sărea din creangă-n creangă pe răchită și cînta:

Hulub, hulubaș!
Măicuța făcutu-m-a,
Mașteha tăietu-m-a,
Sorioara strînsu-m-a,
În poale adusu-m-a,
În răchită pusu-m-a,
Cu lacrimi udatu-m-a,
Și hulub făcutu-m-a.
Hulub, hulubaș!

(Alții spun că a pus ciolanele la rădăcina unui măr.)

De cîte ori trecea oameni cu care cu marfă pe acolo pe drum, el tot cînta și oamenii tot îi da care ce avea: unul bariz, altul papuci etc.

Odată, a trecut un om cu carul cu drobi de sare: „Ian cîntă, hulubaș, oleacă, cîntă!" a zis omul. Hulubașul a cîntat. Omul a luat un drob de sare și l-a pus pe răchită hulubului. Mașteha auzea și nu-i sta bine hulubul acolo... Tatăl-său iar a înțeles ș-a început a fi neliniștit.

Merge ea c-o cociorvă să-l omoare: ce tot atîta cobește acolo... Cînd s-a apropiat să-l omoare, el s-a tot dat peste cap și s-a făcut flăcău. A luat drobul de sare în mînă și cînd i l-a dat de sus în cap, a făcut-o turtă... Apoi a spus tatălui său ce a pățit; iar lucrurile cîte le avea în răchită, i le-a dat surore sa. *Botoșani*

În o altă variantă tot din Botoșani, auzită de d-ra Eug. Kynsburg de la o servitoare, mașteha, făcînd focul în cuptor pentru pîne, l-a pus pe băiet să cerce cu făină cuptorul; și pe cînd el turna făina, ea l-a împins în cuptor și l-a astupat. Fata a pus ciolanele în boștura unui copac ș-a răsărit o floare. Ea a pus-o în gavanos în fereastă – și, noaptea, floarea se făcea om și făcea o mulțime de pozne: lua și ungea părul mîne-sa și tătîne-său la un loc cu smoală și ei, vrînd să se scoale, se trăgeau de cap, – omul, crezînd că femeia îl trage, o bătea...

Altă dată, turna lapte acru pe jos, turna făină în lapte, apă – și omul o bătea, că zicea ce fel de gospodină e etc. În sfîrșit, le-a venit lor în gînd că trebuie să le facă cineva boroboațele acestea, dar nu puteau afla cine.

Dar într-o zi, omul mîniindu-se, a început a arunca totul ș-a strica; ș-a aruncat și floarea de pe fereastă. Băietul s-a făcut hulubaș ș-a spus surore-sa că mașteha lor l-a omorît. Odată, mergînd mașteha lor la fîntînă, fata a împins-o în fîntînă ș-a înecat-o. Tatăl ei venind acasă și mergînd la fîntînă, ea de-abia bolborosea. A scos-o.

La cîtva timp, fata iar a împins-o ș-a înecat-o cu totul. Venind tatăl ei și găsind-o moartă în fîntînă, fata spuse că ea a făcut aceasta, pentru că l-a omorît pe frate-său. Atunci a venit și băietul ca hulub și, dîndu-se peste cap, s-a făcut om. Tatăl lor s-a fost jurat că mai mult nu se va însura ș-a trăit cu copiii. *De la d-ra Eugenia Kynsburg*

B. Salcea. Floriele

Salcea e, de asemenea, o variație de răchită. Este salce albă, salce neagră, salce plîngătoare. Salcea e și copac, dar și tufă mică. Mîțișorii de salce se sfințesc în ziua de Florii la biserică cu agheazmă și să împărtășesc ca stîlpări la oameni.

Floriele: zice că era o sfîntă, o chema Floarea și aceea bătea iarna cu mîțîșorii, ca să se ducă înainte de Sf. Gheorghe; de aceea, mîțișorii așa să silesc să înflorească. *Bagiurea în Moldova*

În Cuciur-Mare, fetele și femeile se gătesc în ziua de Florii, la biserică, ca la nuntă; căci spun că în acea zi, Maica Domnului a dus mîțișoare la biserică; pe cînd de Paști nu se gătesc, că atunci a fost Domnul Hristos mort.

În Camena, cînd se vine în ziua de Florii acasă cu mîțișoarele, bați pe cine găsești în casă și zici: „Nu te bat eu, dar te bat mîțișoarele, că de azi într-o săptămînă îs Paștele; să nu ai junghi peste an." (Zicere ruteană) *Bucovina*

Cînd vine barbatul de la biserică cu mîțișoarele, bate pe femeie pe spate și-i zice: „Să trăiești la mulți ani!" Apoi bate pe copii etc. *Broscăuți*

Mîțișorii ce-i capeți de la biserică, să-i numeri; și dacă-s cu soț, ai soț peste an, – dar de nu, unul din soți va muri. *Botoșani*

Cu mîțișorii de la Florii, să bați vaca, că se alungă.

Cînd se vine de la biserică, pe drum, să înghiți 3 mîțișoare, căci nu ai friguri peste an.

Dacă nu-i casa grijită, să nu aduci mîțîșoarele în casă, că-i pacat, să le pui afară în streșină. *General*

În Ropcea, mîțișorii de la Florii se țin în fereastă, căci apără casa de fulger. (S-a văzut.)

Noi pe ceea lume numai atîta avem cu ce ne apara de diavolul: mîțișoarele de la Florii, pe care le cumperi cu un cruceri în biserică; cu aceia te aperi de dînsul. *Broscăuți*

Salcea e blastamată

Cum sînt oameni păcătoși, așa și copaci, și vite; așa și salcea e blastamată să nu crească; că nici un lemn nu întra sub unghiele

Domnului, cînd îl munceau jidanii; căci ei au fost pus să-i bată cuie de lemn pe sub unghii și din toate lemnele făceau și nu întra, nu se prindeau, să rupeau, numai salcea a întrat și de atuncea e blastamată să se facă numai tufă; că ea mare nu crește. *Mihalcea*

Salcea era copac mare; dar din salce a fost făcută crucea Sf. Hristos și Dumnezeu a blastamat-o să nu crească.

Salcea e a dracului.

Mierea de salce e bună de pecingine. *Ropcea*

§ 9. Sf. Gheorghe. Fîntîna

Răchita e copacul lui Sf. Gheorghe. De Sf. Gheorghe, se sapă brazde și să înfige în ele răchită și să pun pe poartă, la fîntînă, la ușă, pe coarnele plugului, sub doniță etc.

În Bahrinești, răchita ceea să cheamă „mărturași", ea alungă strigoaicele, să nu să poată apropia la vaci.

(Unii spun că e pacat să sapi brazde, căci, pe ceea lume, atîta apă trebui să cari păn' ce crește iarba la loc.)

*

Sf. Gheorghe era tare viteaz. Pe vremea ceea, s-a fost întîmplat că un balaur a fost închis apa din fîntîni și nu dădea apă decît cînd i să da de la toată casa cîte un copil să-l mănînce, ș-a fost ajuns rîndul și la împaratul. El avea numai o fată ș-a trebuit s-o dea s-o mănînce balaurul; dar Sf. Gheorghe a mers și i-a tăiat capetele ș-a scapat-o de moarte și a capatat-o de soție. Fata însă se iubea cu un țigan și țiganul i-a făcut bataie. Sf. Gheorghe avea o basma ș-o pușcă ș-o sabie, care singure mergeau înainte: basmaua făcea drum, iar pușca cu sabia pe toți omora.

Țiganul a pus-o pe dînsa să i le fure și l-a bătut, dar el tot avea putere, căci avea trei fire de păr de aur în cap. Apoi, a pus-o să-l întrebe în ce-i stă puterea? El i-a spus. Ea i-a căutat în cap și i-a scos perii. De atuncea, el a slăbit de tot. A mers la socrul său și s-a jeluit. Socrul său i-a spus că, pesemne, țiganul îi e partea și i-a luat pe amîndoi și i-a legat de cozile cailor și i-a prăpădit.

Gh. Dragomireschi, Spasca

Fîntîna și lumînările

A fost odată un om ș-avea trei ficiori. Le-a dat la fiecare cîte un cal și i-a trimes în lume. Ficiorii au mers păn' la o răspintene, pe hotar, ș-au înfipt trei cuțite laolaltă în pămînt; ș-au făcut vorbă că, în fiecare an, să se adune ei în acea zi acolo și a căruia cuțit va fi ruginit va fi semn că acela e mort.

Apucă ei fiecare pe cîte un drum. Cel mai mare a mers, a mers păn' a ajuns într-o pădure ș-a înnoptat. A rătăcit el prin pădure cît a

rătăcit, păn' a dat de niște curți ale talharilor. Intră înăuntru. Acasă nu era decît o fată, pe care ei o furase ș-o țineau ca soră, ș-un moșneag bătrîn. Fata, cum l-a văzut, i-a spus la ureche: „Fugi pe unde poți, că aici e moartea ta." El a gîndit că cine poate să-i facă lui rău, moșneagul cel bătrîn?

Rămîne acolo, moșneagul îl cheamă să-i arete cum e la dînșii prin case. A mers într-o odaie cu mobilele toate de argint. „Îi frumos aici?" zice moșneagul. „Frumos",zice el. Merge în altă odaie: acolo totul era de aur – și iar așa îl întreabă. „Mai hai, zice moșneagul, să te duc și-n pivniță să-ți arăt ce avem." A mers și în pivniță. Acolo era un butuc mare și două groape: într-una erau numai capete de oameni și în alta numai trupuri. Moșneagul i le arată și-l întreabă: „Da aici e frumos?" „Frumos", zice el; ce era alta să zică? Moșneagul a luat dintr-o poliță niște unsori, a uns butucul și i-a zis: „Șezi!" El a șezut. Atunci a luat moșneagul paloșul și i-a tăiet capul. A luat un ciocan ș-a bătut de trei ori în butuc: trupul a sărit în groapa trupurilor și capul a sărit groapa capetelor și s-a dus.

Cînd s-a împlinit anul, cei doi frați s-au adunat la răspintia de la hotar ș-au găsit cuțitul fratelui lor ruginit. Au plîns amîndoi și iar s-au despărțit, ca să vie și la anul acolo. A apucat cel mijlociu drumul celui mare și iar așa a ajuns în pădure, la curțele talharilor, și tot așa a pățit.

La anul, a venit singur cel mic ș-a văzut că și fratele cel mijlociu a murit și a plîns amar. Ș-a vîndut calul și ș-a cumparat un cîne tovarăș de drum ș-a pornit tot într-acolo. Toate i s-au întîmplat și lui întocmai, păn' la pivniță. Aice, cînd i-a spus bătrînul să se puie pe butuc, el a zis că nu știe cum, să se puie moșneagul, el n-a vrut. Tînărul l-a înșfacat și l-a trîntit pe moșneag pe butuc și îndată s-a lipit. Moșneagul a început a să ruga să nu-i iaie viața, că-i va da ce-a cere. El l-a întrebat cum poate să-l scoată, dacă-i lipit. Moșneagul i-a aratat un șipușur cu alte unsori ca să-l ungă să se dezlipească ș-un ciocan să bată de trei ori în trunchi. El zicea că-i tata tălharilor, dar nu era drept, era un talhari mai bătrîn. Băietul a luat unsorile și le-a pus în buzunari, da moșneagului i-a tăiat cu paloșul capul și s-a dus.

A fugit el cît a putut, păn' a ajuns la o căsuță mică în pădure. Ar fi vrut să între, dar se temea. Se uită pe fereastă, vede numai o babă. Intră înuntru; baba, cum îl vede, îi zice: „Bine ai venit, voinice, că de mult te așteptam!" El s-a cam spăriet. De unde îl cunoștea ea că de mult te așteptam!" El s-a cam spăriet. De unde îl cunoștea ea că de mult te aștepta? Baba i-a spus că ea-l va primi să mîie, da pe dînsul, ca să-i zică așa? Baba i-a spus că ea-l va primi să mîie, da are o rugăciune la dînsul: să-i scoată dintr-o fîntînă ce era aproape o făclie ce se afla acolo.

El a zis că-i va scoate. A doua zi, cum s-a sculat, baba i-a dat o cheie și două lumînări aprinse, cînd va întra în fîntînă – acolo e o casă – să le puie pe masă și s-o iaie pe cea stînsă. Acolo stau patru draci la masă, cu liulele în gură, și joacă cărți și grămezi de aur și de diamante sînt împrejur, dar el să nu cumva să iaie vro bucată; ci să apuce lumînarea și să închidă ușa, să facă un semn babei, că ea îl va trage în sus cu ciutura.

Au mers la fîntîna ceea și l-a slobozit înuntru; da el n-a mai luat lumînarea cea stînsă, a apucat o bucată de diamant din grămadă și i-a făcut semn babei să-l scoată. Baba l-a tras; el a spus că tare s-a spăriet și n-a putut-o lua. Baba a început așa a se văita, că ei lumînarea așa-i trebuia... și pe cîți a trimes, nime nu i-a adus-o! El a lasat pe babă văitîndu-se și s-a dus în drumul lui.

A întrat într-o împărăție vecină ș-a auzit că acolo împaratului, mergînd cu trăsura la primblare, prin dreptul unei fîntîni, i s-a făcut tare sete ș-a trimes pe vezeteu să-i aducă apă. Cînd a vrut vezeteul să scoată apă, dracul a ieșit din fîntînă și i-a spus că nu-i dă. Împaratul a început să-l roage, că-i va da ce va cere, numai să-i deie un pahar de apă. „Dacă mi-i da pe cine ț-a ieși întăi înainte acasă, ț-oi da apă, altfel nu." Împaratul a zis că i-a da. Cînd să întoarce-acasă, îi iese fata lui. Împaratul strașnic s-a suparat ș-a trimes știre în toată împărăția că cine i-a scapa fata, fie jidan, fie ce-a fi, i-a da-o de soție. Auzind de aceasta, pornește cu cînele lui nazdravan s-o scoată. Mergînd, întâlnește 3 draci la un pod că se sfădeau de la un cuțitaș și de la o frunză, că nu și le puteau împărți. El le-a zis ca să meargă sub pod, că le va împărți el; apoi, ș-a pus frunza pe cap și nu l-au mai putut vedea dracii și s-a dus. Ajuns la fîntîna ceea, – fata venise cu trăsura; dracul s-a pus alăturea, s-o ducă la curțile lui, și s-a pus și el în trăsură cu frunza-n cap, iar cînele alerga în urmă.

Cînd a ajuns la curțile dracului la poartă, s-a pus pe-o piatră degrabă și ș-a luat frunza din cap, da altă piatră alăturea a uns-o cu unsoare și s-a pus să joace în cărți. Trece dracul și-l vede. „Ce faci tu acolo?" „Mă joc în cărți; nu te-i juca și d-ta cu mine?" „Ba m-oi juca." „Pune-te ici", zice el. Dracul să pune. Cum s-a pus, s-a lipit. S-au jucat cît s-au jucat amîndoi; pe urmă se scoală flecăul și ia niște nuiele bune și începe a-l bate pe drac! Atîta l-a bătut, până cînd dracul a început a să ruga, că i-a da ce-a cere, numai să-l sloboadă. „Mi-i da fata?" „Ț-o dau." „Fă hîrtie." A făcut.

Băietul a luat ciocanul ș-a bătut și i-a dat drumul dracului. Fata a început a-l cuprinde și săruta pe voinic. „De-amu, zice el, eu trebui să mă duc în drumul meu; tu mergi singură acasă cu trăsura, că eu de azi într-un an voi veni." Ea a început a plînge și i-a dat o jumatate de basma și jumatate de inel cu numele ei.

Da țiganul care era vezeteu îi zice fetei să jure că va spune împaratului că el a scapat-o de la moarte; căci de nu, o omoară. Ea a jurat. Împaratul, cînd a văzut-o, tare s-a bucurat ș-a vrut să facă nuntă cu țiganul. Fata s-a rugat să nu se mărite păn' într-un an de zile.

Voinicul acela, după ce a lasat pe fată, s-a dus înapoi la talhari ș-a înviet cu niște apă vie, care i-a dat fata de acolo, pe frații lui; și tocmai cînd s-a împlinit anul, cînd se făcea nunta, a fost acolo. A rugat pe un ministru să spuie fetei că a venit acel ce era să vie. Ea i-a sărit înainte și l-a sărutat și, arătînd inelul și basmaua, a spus că el e acela ce a scapat-o. Pe țigan l-au spînzurat, iar ei au făcut nuntă și trăiesc și azi.

Maria Demeiuc, Strojineț

(În alte variații, partea V, se va vedea puterea lumînărei din fîntînă.)

(Despre apă se va mai vedea volumul III*, la *vară*, precum și la *boale, descîntece*.)

Cap. III

Îmbrăcămintea. Seva. Sîngele

§1. A. Cînepa. Apa. Natura. Lenea

Ca să se știe de s-a face cînepă și grîu peste an, în Ardeal, de Ajunul Bobotezei, fac femeile o păpușă cu două lumînări, le leagă cu testemel împrejur și pun de toate mlădițele de copaci la legătoare, le aprind pe masă, cînd vine preotul, și, după ce se duce, le stîng: una în grîu și alta în cînepă. Și de care sămînță se prinde mai mult de lumînare, de aceea se face peste an. Lumînările așa cum sînt, le pun în cui și stau o săptămînă; atunci le dezleagă, zicînd că dezleagă cununiile, că până atunci nunți nu se pot face. Mlădițele le dau apoi la vite să le mănînce. *Auzită de la niște călători din Tomnatec*

Ca să se facă cînepă și altele, pun sămînță sub fața mesei de Ajunul Bobotezei.

În Ajunul Bobotezei, se toarce cîte un fir pe fiecare fus, să nu fie pe a doua zi fusele goale. *Mihalcea*

Călepele, de Bobotează, nu se poate să steie nespalate în casă, că alta, dacă vede, poate face de ursită și femeia ceea cu calepele moare. Spalate pot ședea. *Cuciur-Mic*

(Vezi *pînza* și *spălătura* după Bobotează.)

Până nu tună, nu se bat cămeșile cu maiul, până nu-și pornește Dumnezeu al lui.

(S-a văzut la *piatra*.)

Cînepa de vară și de iarnă

Cînepa de vară nu se dă la cruce, că-i blastamată. Zice că o îmbia cînepa cea de toamnă pe ceea de vară: „Hai, soro, la biserică!" Da cea de vară îi zice: „Da nu mă mai duc, ce-mi trebuie să merg, că eu văd biserica și de aice; cată cît sînt de naltă! Du-te tu, că ești mai mică decît mine și n-o vezi!" – „Dac-așa, dar nici să n-ajungi să

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

mergi!" a blastamat-o cea de toamnă și, de aceea, cînepa de vară nu se dă la cruce, numai cea de toamnă. *Dochița Hurghiș, Mahala*

Cînepa de vară crește nantă și nu face sămînță; e cea mai frumoasă și mai bună pentru cămeși. Tortul e moale și subțire, pe cînd cea de toamnă e mică și groasă în hlujan.

Cu cînepă de vară dacă legi buricul unui copil, acela nu va mai avea copii în viață, cum n-are cînepa cea de vară sămînță; de aceea unii oameni n-au copii.

Cu cînepa de vară se leagă cununia etc.

*

Ca să rodească cînepa, să nu fii gol

Ca să rodească cînepa, beau și joacă femeile de Sf. Vasile; joacă în crîșmă fusul și furca. *Costîna*

Ca să se facă cînepă, să joci în ziua de lasatul secului de postul mare; dacă n-ai cu cine, macar singură să tropăiești. *Mihalcea*

(Beu și joacă în ziua de Spolocane.)

Ca să fie cînepa frumoasă, cînd coc de Paști, pun sămînța să stea pe cuptori, deasupra. *Elisaveta Reus, Mihalcea*

Ca să crească cînepa, se trag toată ziua clopotele în ziua de Paști – și de zgomotul acela crește. *Ecaterina Lucaci, Șcheia*

Cînepa, ca să fie frumoasă, se samănă în zi de post și cînd o sameni, să arunci fărmături, găoci de la Paști în sămînță. *Mihalcea*

Ca să fie cînepa nantă și moale, să te ungi cu unt pe mîni cînd o sameni; iar după ce ai samanat-o, să mănînci acasă scrob; că-i galbănă și unsuroasă ca untul.

Tot pentru ca să fie moale și nantă, să te ungi de Sînzieni cu slănină pe mîni or cu unt și să ungi cînepa pe ogor în patru cornuri. *Maria Struț, Mihalcea*

Cînd mîntui de tors, furca nu se lasă goală, ca să nu fii goală ca dînsa; că nu rodește cînepa; macar ața cu care se leagă caierul se lasă or macar s-o stupești.

În Broscăuți, cînd pun pînza, zic că noaptea să nu găsească sulul gol, că ești gol ca și dînsul; să-l învălești cu ceva și pe urmă, să învălești pe el pînză.

Cînd mîntui pînza, la toate celea se lasă cîteva fire de uruioc, să nu fie goale, și la vatale, și la ițe, și la spată; ca să deie Dumnezeu tot să fie. Aceea e plata lor pentru cît ț-au lucrat.

Și la bătălău se lasă cîte oleacă de buci, și la meliță, și la perie oleacă de pacișe, și-n raghilă, nu se lasă goale, ca să mai dea Dumnezeu cînepă. *General*

În Mihalcea, se spune că în furcă lasă cînepă – dracului, de bîrcinari; că dacă nu-i lasă, ia din cînepa asta și atunci nu rodește.

Cînd mîntui de urzit, să torni apă pe urzitoare, ca să nu fie vara fără ploaie. *Cuciur-Mic*

Cînd mîntui pînza, se toarnă apă pe tălpige, să udă spata, ca să rodească cînepa, să fie de unde lucra. *Mihalcea*

Cînd bați cînepa, să nu lași bătălăul gol sau melița, să pui oleacă de buci, că vin strigoaicele și iau limba, ca să se bată noaptea. În Bagiurea, întorc melița cu tăiușul în sus, că atunci ele să taie și fug. În Șcheia, nu lasă limba meliței afară, spre Sf. Andrei, cînd umblă strigoaicele, sau dacă lasă, merge femeia și bate singură oleacă cu melița sara și ele nu vin.

În Broscăuți, toată săptămîna lui Sf. Andrei nu se toarce, că să torc lupi la casă, vin.

Lupii vin la casă, dacă torci de Filipi.

Spre Sfîntul Andrei, sara, nu să toarce, căci stă Sf. Andrei în colț și face sfîr, sfîr... ca fusul – și tot anul, n-ai spori la tors. Tot astfel face și Sf. Toader, de torci spre Sf. Toader.

De Sf. Toader, să așterni în cotruță, căci de nu găsește așternut, blastămă și zice: „Așa să fiți voi goi peste an, cum sînt eu amu!"

În ziua de Sf. Toader, barbații nu merg la pădure, ca să nu-i omoare pădurea. *Mihalcea*

În Bagiurea, pentru ca să nu omoare pe barbat pădurea, femeia, cînd mîntuie de tors, lasă totdeauna în vîrful furcei cîteva fire de cînepă; acelea îl păzesc pe barbat la pădure.

În Mihalcea, pentru același scop, nu torc femeile joi în săptămîna albă.

Joi în săptămîna mare, se începe a lucra la cînepă, ca să ai spori la călepe peste an. *Moldova*

Pînza se începe a țese joia, ca să ai spori la lucru. *Ropcea, Roșa*

În ziua de Miezul-Pareții, se numără călepele, pentru spori. Miercurea nu se începe pînza, că miercuri s-a făcut pămîntul. *Roșa*

(S-a văzut marța și sîmbăta.)

În Mihalcea, fetele lasă cîteva fire în furcă, pentru ca să le aibă barbatul barbă și mustețe. Tot astfel și femeile a căror barbat e spîn.

Se zice de ocară: „Cînd te-oi prinde de cînepa dracului!", adecă de păr.

Pentru ca să aibă copilul păr frumos, cînd se naște, i se dă moașei un fuior rășchirat pe mîni sau pe o strachină cu făină. *General*

Încă nu s-a văzut: „cîmp fără iarbă, copaci fără frunze și om fără păr.”
Catrina Olăniță, Broscăuți

Primăvara nu se toarce pe afară, păn’ nu înfrunzește pădurea; că te blastămă să fii gol, cum e ea atunci. Sau că întorci iarna, goliciunea, dacă torci pe afară.
Mihalcea. Roșa

În Mahala, se spune că nu torc până la Sf. Gheorghe, până nu înfloresc pomii, până nu-și toarce codrul al lui.

În Moldova, numai peste ogoare, peste grădini, nu se merge cu furca, până nu e îmbracat pămîntul; dar pe afară torc.

În general, cu furca nu se umblă pe cîmp, până nu-s căpiți, până nu s-au tors pînile, popușoii.

*

Cînd femeia vede întâi rîndunelele, să zică: „Da acea oloagă rîndunică ce face?” Căci toamna, cînd ele se întoarnă, ea le întreabă: „Da de mine a întrebat cineva? – Dacă a întrebat, care a încîlcit pînza s-o descîlcească și care n-are să aibă!” și tare bine-i merge femeiei aceleia în cînepă.
Pintea Maieran, Șcheia

Rîndunica, cînd zboară, zice: „M-a trimis mama după ițe și după spată, după ițe și după spată!”
Mihalcea

(S-a văzut torsul și pînza de Dochia vol. II, p. 136).

Codrul. Cîmpul. Îmbrăcămintea

Pusei pînza, cînd da frunza
Ș-o gătii la Sînt Vasîi
Și-mi păru că mă grăbii.
Și de lungă-i cît o pungă,
Și de lată, toată-i spartă.
Pe sulul de dinapoi,
O sută de lătunoi,
Da pe cel de dinainte,
Ciopia le mai ține minte.
Printre ițe și prin spată,
Paște-o iapă deșirată;
Printre ițe și fușcei,
Paște-o scroafă cu purcei.

(De Sf. Vasile, să amintește de pînză în colinde.)

*

Eu mă duc la mîndra mea,
Ea – cu rufa cea mai rea,
Cea mai bună ș-o cîrpea;
Cîtă frunze de răchită,
Cu-atîtea peteci cîrpită.

– Hai, leliță, la cireșă,
Că n-ai poale la cămeșă!
– Taci, bădiță, nu mă spune,
Că le-oi face și le-oi pune.
Că de mult eu le-ași fi pus,
Da-ncă-s la mama pe fus.

*

– Sai în sus, că poale nu-s!
– Taci, bădiță, nu mă spune,
Că le-oi țese și le-oi pune,
Cînd copaci-or înfrunzi,
Eu atuncea le-oi ghili,
Cînd copacii s-or usca,
Eu atuncea le-oi purta!

*

Frunză verde alunică,
Am fost om, n-am fost nimică,
Mă suiam în deal la stîncă,
Mă uitam în jos pe luncă.
Vedeam lunca de-nfrunzită,

Puica mea de-mpodobită,
Cum o vedeam, o cunoșteam,
La dînsa mă repezeam
Ș-o prindeam de cingătoare
Ș-o juram la sfîntul soare
Că altul pe lume n-are!
– Jură-mă, bade, or ba,
Eu te am pe dumneta.
Șcheia

*

Codri, codri și măi frate,
Ce m-aș ruga dumitale
Ca la un frate mai mare
Să-mi scobori tu poalele
Să-mi acopăr hainele,
Că de cînd le-am cumparat,
Și le-a nins, și le-a plouat,
Și rugina le-a mîncat,
Nici un ban n-am cîștigat.
Corovia

*

Frunză verde de răchită,
Vara mea cea prăpădită.
Vine iarna, n-am nimică,
Toată vara ce-am lucrat,
Nimică n-am cîștigat.
Ce-am lucrat o toată vară
Am cheltuit într-o sară.

*

Cine joacă căzăcește
Vara pînza n-o bilește,
O bilește la Crăciun,
Cînd îl strînge gerul bun.

Îmbrăcămintea. Florile

Pe cînd umbla Dumnezeu și cu Sf. Petru pe pămînt, – era tocmai de Florii, înaintea Paștelor, și se întîmplase că pomii erau toți înfloriți. Un flecău își făcuse haine nouă, s-a îmbracat cu ele și s-a dus în pomăt și se uita pe trup, cum îi sta îmbracat.

El l-a văzut pe Dumnezeu că vine și l-a cunoscut. „Buna ziua!” zice Dumnezeu. „Mulțămesc d-tale!” „Ce faci aici?” „Eu ce fac... fac; dar d-ta ce faci, fă cu dreptate!” a zis flecăul lui Dumnezeu. „Da ce nu fac eu cu dreptate?” i-a răspuns Dumnezeu. „Uită-te copacii cît sînt de înfloriți, că ții mai mare dragul să trăiești pe lume; de ce nu lași să ție măcar trei-patru săptămîni floarea, să se bucure și ei, cum mă bucur și eu de straiele mele, dar stau numai vro trei zile și apoi cade floarea la pămînt și putrizește!”

„Lasă, zice Dumnezeu, că vom mai vorbi noi de asta mîne.”... Și păn’ a doua zi, flecăul a fost mort; căci omul e ca și floarea cîmpului...
Andrei Motoc, Mihalcea

Mîncarea. Îmbrăcămintea

Omul e îmbracat ca o floare a cîmpului, de la cap până la picioare; dar de capătă o foame, dezbracă totul de pe dînsul și dă pentru gură. Omul îmbracat poate să treacă drumul, dar cel gol, nu.
Andrei Motoc, Mihalcea

Omul mai degrabă să fie flămînd decît gol; căci cel flămînd, de are cămeșă, poate să meargă orișiunde, – da cel gol, nu. De ești flămînd, nu te știe nimene, da de n-ai cămeșă, zic: „Aista-i un leneș“ și nu te bagă nimene în samă.
Andron Dragan, Mihalcea

Lenea

Era o femeie leneşă tare, ea nu mai torcea, nici nu mai făcea pînză. „Femeie, femeie, îi zice barbatul ei, într-o zi; toate femeile lucră, torc, pun pînză, da pe tine nu te mai văd niciodată să faci ceva; uită-te n-am nici eu, nici tu, cămeşă pe tine!"

„Da cum nu torc, zice ea; aşa îţi pare ţie, că nu eşti acasă; da ian să-ţi arăt cîte fuse am în pod!" Da ea cît torsese, în cine ştie cîtă vreme, avea un fus tors.

Merge în pod şi aduce fusul până la marginea podului şi i-l arată: „Iacătă, aista-i unul!"... apoi se duce şi vine tot cu acela... „două." Şi tot aşa, până a numarat vro sută. „Cum n-am? Am o mulţime de tort, numai n-am pe ce să-l rîşchii! Dacă tu nu eşti ca alţi barbaţi, să-mi faci un rîşchitor!" „Ţ-oi face femeie, bine că ai ce rîşchia; iaca, eu mîne mă duc la pădure să caut o nuia bună şi am să-ţi fac."

A doua zi, barbatul porneşte la pădure; dar ea, pe de altă parte, se duce şi se bagă în nişte tufe şi începe a striga: „Cine taie rîşchitoare, femeia îi moare!" El, dac-a auzit aşa, a lasat totul şi a venit acasă.

„Îra, femeie, nu ţ-am tăiat, că iată ce striga ştima pădurei: „Cine taie rîşchitoare, femeia-i moare!" Nu-mi trebuie nici pînză, nici nimică, numai să nu-mi mori tu; lasă c-om cumpara ş-om purta!"

Dar femeia nu s-a lasat cu atîta; ea a voit să se arete barbatului că e harnică. A împrumutat de la o vecină un răşchitor mic şi a răşchiat fusul de tort ce-l avea. Apoi, a pus într-o zolniţă afară toţi bucii şi cîlţii ce-i avea şi deasupra a aşezat căleapul, că adecă zoleşte ea torturile. A turnat uncrop deasupra, iar lui i-a dat o prăjină în mînă, să păzească, ca nu cumva să treacă vro pasere pe deasupra, căci îndată toate torturile se vor preface în buci.

Dă Dumnezeu şi trece o cioară pe sus. El ameninţă cu prăjina, strigă... dar cioara ş-a păzit drumul ei.

Vine femeia: „Bată-te Dumnezeu să te bată; aşa-i că din pricina ta n-am să am pînză! Nu ţ-am spus să iei sama! Amu pace, totul s-a prefăcut în buci!"

Caută ei şi găsesc în adevăr cîlţi, buci, numai un singur tort a fost scapat, căci trecuse cioara cam pe de-o parte. Ea: vai de dînsa şi de dînsa! „Ei, lasă, femeie, nu te mai supara şi tu atîta; vom face noi ceva şi vom cumpara pînză."

Dar omul era sarac şi n-avea de unde. Iată că vin Paştele. „Amu-i amu, zice barbatul; în casă şi la lucru îmbli cum poţi, dar cînd va fi să duc pasca la biserică la sfinţit, cu ce mă voi îmbraca?" – „Lasă, barbate, n-ai grijă, zice femeia, cum te voi îmbrăca eu, lasă dacă va fi altul îmbracat ca tine; toţi oamenii au să se uite la tine!"

Cînd a venit învierea, ea a luat iţele şi i le-a pus barbatului în curciş pe piept, spata i-a pus-o la spate şi celelalte halaturi de ţesut i le-a aşezat pe unde a putut. Iar fusul cel de tort i l-a răşchiat de la un deget al piciorului, pe după gît, până la celalalt, cît a ajuns dinainte, cît dinapoi, şi aşa gătit, l-a trimis cu pască la biserică. Oamenii, femeile, toţi se uitau la dînsul.[1]

1. În Botoşani, spun că l-a îmbracat cu volocul, nu spun de tortul cel de pe fus, precum spun în Bucovina.

„Bine mi-a spus femeia mea că nime n-are să fie ca mine!" gîndeşte el; femeile îi spuneau cîte o vorbă şi el le răspundea. (Dialogul acesta e în versuri, care însă nu se pot scrie.)

În Botoşani, povestea aceasta se sfîrşeşte aici; în Bucovina, mai adaog o altă, ce se spune în Botoşani independentă de aceasta:

Amu, iată că se mărită o soră a femeiei şi ea n-avea cu ce să meargă la nuntă. „Du-te la mama, zice femeia, şi spune-i că n-am cu ce merge, poate mi-a da ceva."

Mă-sa a înţeles că n-are cu ce veni – adecă poclon n-are ce să-i aducă; prinde un gînsac şi i-l dă. Omul îl pune subsuoară şi porneşte acasă. Femeia vede de departe ceva alb subsuoară şi crede că-i o cămeşă. Dezbracă iute cămeşa cea ruptă de pe dînsa şi o aruncă în foc. Dar barbatul ei era rus şi copiii nu ştiau bine româneşte, dar nici ea ruseşte. „Mamă, husca, mamă!" Adeca e gîscă, zic copiii. – „Da lasă să fie şi îngustă, c-oi îmbraca-o ş-aşa", zice femeia. Cînd întră barbatul ei în casă, vede gîsca; amu, ce să facă?

Pune pe barbat să taie gîsca; şi-i smulge penele, apoi se unge pe trup cu miere şi se tologeşte în pene şi zice că, deodată, poate să se ducă şi aşa la nuntă până în tindă, până i-a da mă-sa o cămeşă... Era iarna, frig. – Ce să facă omul cu dînsa? Fiind noaptea, ia şi o învăleşte cu un ţol ş-o duce. Ajunşi la nuntă, o pune pe prispă afară şi-i spune că să-l aştepte oleacă, că el îndată vine. Apoi se duce în casă, se pune la masă: mănîncă bine şi bea şi nici capul nu-l doare de dînsa! Acu, se învăţase şi el oleacă de minte! Oamenii, cari cum ieşeau afară, toţi se udau pe dînsa, că îngheţase cu totul, numai dinţii îi clînţăiau şi, printre dinţi, tot zicea: „Fu... fu... fu... sul! Fu... fu... furca! Fu... fu... fusul! Fu... fu... furca!" Într-un tărziu, a ieşit barbatul ei afară şi a luat-o mai moartă şi a dus-o acasă. Ea a bolit ce-a bolit şi, cum s-a rădicat, s-a pus pe lucrat, ş-a samanat cînepă şi nu mai era alta care s-o întreacă; – după ce-a păţit nevoia.

Mihalcea

În Mahala, să spune în o poveste că barbatul, văzînd ce leneşă e femeia lui, s-a făcut mort, să vadă cu ce-l va îmbraca. Ea l-a pus gol pe laiţă şi, tot bocindu-l, i-a răşchiat fusul cel de tort pe după cap, păn' la picioare – mai departe nu se poate spune.

Tot aice, se spune povestea despre Sf. Duminică vol. I, p. 222, cum că barbatul acelei femei, cu atîta a acoperit-o moartă, răşchiind pe dînsa fusul cel de tort.

Duminica e foarte pacat a lucra; ba nici aţă să nu suceşti duminica– s-a văzut vol. I, p. 222, nici măngalăul să nu-l iai în mînă să măngăluieşti cămeşa, că se fac vîrtejuri prin cînepă. Duminica, să nu stea petecă neagră afară, ba nici cămeşă albă. *Mihalcea*

Cămeşile să nu stea afară duminică dimineaţă, cînd e preotul la liturghie, că se face holboră în cînepă. *Şcheia*

O femeie era aşa de leneşă, că tot anul nu ş-a găsit vreme de cusut, tocmai în ziua de Paşti ş-a luat acul şi cămeşa şi s-a pus în poartă să coase, s-o vadă oamenii că e harnică. *Botoşani*

(Vezi „moto" de la Paști vol. I, p. 284). Despre vinere etc., că nu să poate lucra la cînepă, s-a văzut.)

B. Pînza și Maica Domnului

Pînza, lucrul pînzei e al Maicei Domnului; Maica Domnului le-a dat oamenilor pînză, ca să aibă de crijmă. *Ursana Filip, Mihalcea*

Toată țesătura e a Maicei Domnului. Maica Domnului e tare muncită pentru noi.

La furcă, se lasă cînepă, că dacă nu lasă, Maica Domnului e cu mînele goale, dar așa, i le acopere. *Mihalcea*

Cînd urzești, să te apuci degrabă de legat jirăghiile, că Maica Domnului, pănă nu legi, stă pe urzitoare în genunchi și i-i tare greu.

Cînd ești la jumatate cu urzitul, să torni apă pe urzitoare; că Maicei Domnului i-i greu.

Urzitoarea se udă, că o răcorești, și tălpigele și spata, sau că Maica Domnului se bucură.

Apă se toarnă pe tălpige și pe urzitoare, că atunci Maicei Domnului îi e sete și bea apă. *Mihalcea*

Cît țese femeia, Maica Domnului stă în genunchi lîngă ea și-i ajută pînă gătește.

Cum scoți din casă stativele, să măsori pînza, că Maica Domnului stă în genunchi, pănă n-ai măsurat. *Mihalcea*

Cînd mîntui pînza, să bei apă, ca să fii tare ca apa. *Mihalcea*

C. Paingănul

Paingăn dacă omori, îți iartă Maica Domnului din pacate; că el s-a pus cu Maica Domnului c-a toarce mai subțire și încă pe unde să toarcă!... *Ilinca Cozma, Roșa*

Zice că dacă omori 12 paingăni, nu trebuie să dai nici liturghie la biserică; că el s-a apucat cu Maica Domnului că va toarce mai subțire decît ea. Paingănul e dușman Maicei Domnului. *Catrina Dănilă, Mihalcea*

Dacă omori 12 paingăni, de cei cari, cînd mănînc vacile cu iarba, se umflă și mor, e ca și cum ai da liturghie la biserică, îți iartă Dumnezeu pacatele. *Catrina Pantea, Mihalcea*

Mama mea, cînd omoream un paingăn, zicea: „Ai omorît un drac!" Tot așa se zice și cînd omori un șerpe. *De la mama aut. Botoșani*

Cine omoară paingănul sîmbăta cu dosul mînei, mîna aceluia e bună de leac: să lovească cu dosul mînei vita umflată.

Paingănul, păn' la amiază poți să-l omori, mai pe urmă, nu.

Diavolul, întăi, a fost făcut păinginiș și tot arunca deasupra pămînt, dar se rupea și cădea. Atunci, Dumnezeu a zis: „Dă-mi-l mie, că-l voi urzi eu!" Și Dumnezeu a făcut pămîntul. *Mihalcea*

Pe paingăn să-l omori, că el pe Sf. Soare vra să-l împăinjineze, ca să nu deie căldură la oameni. El se suie tocmai la soare și face acolo pe soare, ca și aici, prin unghere, pînză. Pe el să-l omori și pînza să i-o rupi, s-o mături, că-ți iartă Dumnezeu pacatele. *Dochița Hurghiș, Mahala*

Paingănul să-l ucizi cînd îl vezi, că el a înșalat pe oameni, zicea că face corabie. L-au pus ucigănii să facă pînză pe apă și oamenii s-au suit pe aceea și o țîră că nu s-au înecat, dar a fost Maica Precista acolo, cînd au căzut, și a dat cu mîna într-o parte și-n alta – de a despărțit apa și oamenii au trecut. *Elena Braha, Mihalcea*

Vezi *paingănul și vîntul*, vol. I, pag. 332.

*

Cînd se slobod paingănii în jos, vin oaspeți. *General*

Cînd se slobod paingăni de cei mici, de la cap în jos, vine cineva; dar să nu-l rupi, că-i rupi drumul. *Botoșani*

Zice că în casă să nu lași paingăni, Doamne ferește!, că-i huit. Paingănii de huit se fac, unde este în casă sfadă. *Basarabia*

Paingănul, dacă face pînză pe sub streșină afară, să nu-l strici, că-i noroc; el numai la loc norocos își face pînza. *D-ra Cleonica Tușinschi, Mihalcea*

Dacă vrai să cîștigi la loterie, pui într-un vas mai multe numere sucite și închizi un paingăn. La cîteva zile, deschizi și care număr îl vei găsi tras în pînza lui, acela desigur va fi cîștigător. – Acest mijloc, zice că să fie probat. *D-na Ecaterina Stavrat, Mihaileni*

Paingănii s-au făcut din două femei, ce s-au apucat s-o lege pe Maica Domnului, pe cînd dormea. Maica Domnului le-a blastamat, că tot ațe să facă – și s-au făcut paingăni. *Bobești*

Paingănul e din rouă. *Botoșani*

D. Ursitele. Viața. Moartea

Furca niciodată să n-o pui să steie în sus pe pat, căci capeți junghiuri.

Fusul gol nici nu se lasă să steie în casă, tot pentru aceasta.

Fus, ac de găsești, să nu-l iei, căci poate a făcut cineva de ursită unei femei cu el, și anume l-a aruncat să calce – și se prinde de acela ce calcă. *General*

Fusul, dacă l-ai împrumutat, nici să-l mai iai înapoi, că e farmecat; chiar și dacă femeia ce l-a luat nu știe să facă cu el farmece, capeți junghiuri și ai ură în casă. *Stănești pe Molnița*

(Fusul, furca, țin de *arme*. S-a văzut *acul*, *cuiul*, *coasa* etc. La stative li se spune „război".)

Furca, vîrtelnița să nu steie pe pat, de junghiuri. *Cuciur-Mic*

Furca nu se dă de zestre fetei, că e boală, sărăcie.

Cu furca ramasă de la o femeie ce a murit, să bați vaca ce prea mult se alungă.

Furca nu se dă pe foc. *Mihalcea*

Furca să nu steie culcată, că-ți moare mama. *Mahala*

Barbatul să nu facă furcă, că-i moare femeia.

Barbatul să nu taie furca, că nu mai are copii. *Plopeni Mici, Moldova*

Barbatul să nu taie furca, că are numai fete. *Mihalcea*

Barbatul să nu taie furcă, căleap, că moare. *D-na Țarevici, Mihalcea*

Caleapul (rîșchitorul) de-l taie femeia, îi moare barbatul. *Mihalcea*

Urzoaiele să nu le ții la soare, că-ți moare barbatul; le pui după casă. Urzoaiele merg una cu ursitele. *Catrina Lucaci, Șcheia*

Care n-a făcut ițe de fată, cînd îi măritată, să nu facă, că-i moare barbatul. *General*

Holbura din cînepă să n-o plivești, tot pentru aceasta. *Eudoxia Levițca, Mihalcea*

Cînd mîntui de depanat de pe fus, să nu-l ții în mînă, să-l arunci jos, să mîntui, că-ți mîntui zilele, mori.

Calepele nespalate de Bobotează, – s-a văzut.

(Se va vedea la *farmece* cum, prin ajutorul stativelor, se poate face de ursită.)

Ursitele sînt 9 femei; ele mărită fetele, fac să moară nevestele – cînd cineva face anume pe ursită și le cheamă cu descîntece. Acela ce face, de-i femeie or barbat, pe dînsele le trimite. Ele tot una torc și destorc; mă rog: lumea îi mare, pentru fiecare ele lucră, să-i vie partea, torc zilele omului, viața – și destorc și deapănă. Pe cine vrau, îl înzilesc, pe cine vrau, îl omor. *Catrina Lucaci, Șcheia*

„Îl trage ața" se zice cînd cineva merge orbiș la o nenorocire sau la ceva.

„De unde e ața mai subțire, de acolo se rupe."

La lună dacă torci, se suie strigoii pe ața ceea la lună și o mănîncă. *Mihalcea*

Un băiet păștea odată oile. Vine o babă la dînsul și-i zice: „Măi băiete!... Să-mi dai un miel." „Da unde ț-aș da eu d-tale miel, ce-a zice stăpînul?" „Ba ai să-mi dai." „Și cine ești d-ta, ca să-ți dau?" „Eu sînt Moartea."

Cînd a auzit băietul, degrabă a prins un miel și i-l dă. – „Mai bine hai cu mine și mi l-ăi duce tu singur păn' acasă," zice Moartea. Băietul se duce, păn' unde l-a dus ea, – în pădure la casa ei. Umblă el prin toate odăile și nu vede nimică altă decît tot gheme: unele mai mari, altele mai mici, de toată mărimea; toată casa plină de gheme.

„De-amu, băiete, dacă mi-ai adus tu mielul, să mi-l și tai." „Ți l-oi tăia, mătușă, dar mai întăi să-mi spui ce ai atîtea gheme prin casă, ce faci cu ele?" „Acelea sînt zilele omului, drăguță. Acolo unde vezi numai cîteva fire, e viața omului pe sfîrșit..." „Dar care e ghemul meu?" „Ia acela de-acolo!" Băietul se uită și vede coșcogea ghem mare: „Apoi dar nu-ți mai tai eu mielul!..." și la fugă. *D-na Maria Tihu, Botoșani*

E. Firele. Viața. Sîngele

Vin turci
Cu măciuci,
Dau în cap
După cap.
Curge sînge
Roșior
Cu pozderia
Din fuior.

S-a văzut la Dochia, de 1 mart, cum să pun două fire de lînă la gît: albă și roșă, împletucite, ca să fie omul rumăn și sănătos peste an.

Un fir roș de lînă se poartă și la mînă, ca să nu te diochi.

Fata dacă se mărită, mirele, între alte prezente, îi trimite, la români, peteală împreună cu bomboane; la străini, se trimite văl. La români, fac peteala sîmbătă sara și duminică dimineață, o pun miresei pe cap, cînd se duce la cununie. Dacă se mărită o văduvă, nu i se pune pe cap nici văl, nici peteală, ci o bonetică de horbotă. La țeară, se cunună în ștergar.

Prin satele de prin jurul Cernăuțului, fetelor de la țeară li se face cunună de berbenoc; peteală nu pun. A doua zi după legătoare, dacă mireasa a fost curată, i se mai pune cununa pe cap și o leagă cu basma roșă, ca cinste, altfeli nu. Dacă a fost fata fecioară, de bucurie, să leagă colacii de pe masă în cruciș cu mărgean roș și-i împodobește înfigînd crenguțe de călină, dar, de regulă, să leagă în cruce cu țigaie roșă. În șip, pun călină și leagă în cruciș la șip lînă roșă, asemenea la pahare; leagă hornul, masa cu roș în cruce, pe casă pun steag roș, prin casă, pe sub podele, urzesc cu ață roșă. La poartă, pe

la ferești, leagă roș și pun buchete de călină. La vornicei, pun la băț roș și la mînă. Nuna își leagă roș la mînă și-și pune în cap florile miresei, cari le apucă, și sfaștele, și vatajeii și le pun la pălărie. Apoi trimit cu colacii cei împodobiți și șipul împodobit pe vornicei și pe sfaște la părinții miresei, să-i poftească pe sară la pripoi (la băutură, să bea paharul de cinste, „paharul cel dulce"). Acolo acasă, sfaștele (călțunăresele) leagă iarăși totul cu roș. În Mahala, e obiceiul că vătăjeii se leagă cruciș peste piept cu două șăluțe roși, iar în Ropcea, costișet peste piept, și îmbracă straiele miresei. Sara, cînd vin părinții, îi leagă în jurul capului cu țigaie roșă, și pe toți cei poftiți și e mare bucurie. Dar de nu e cum trebuie, în jurul capului și la toate celea, se leagă tort crud, pe casă pun un băț cu bulendre, sparg lingurele, paharele și închină la părinții miresei, dîndu-le să beie și e mare rîs.

Atunci cînd se închină paharul cel dulce, să închină din partea miresei și darurile la rude; darul socrilor constă din ștergar și cămeși; tot cămeșă se dă și nunului, iar ștergari, nunei; precum și altor femei înrudite cu mirele, iar la toți barbații de față, cîte o naframă, închinîndu-li-se alături cu paharul:

Poftim o naframă de in,
Să-ți ștergi mustețele de vin!

Fiecare dă în schimb bani sau alte daruri și mai cu samă atunci cînd a fost mireasa cinstită.

*

După cum a urzit Dumnezeu pămîntul, tot astfeli, din porunca lui Dumnezeu, se urzește și omul în pîntecele maicei sale și astfeli, vezi de abia urzit puiul în găuace. Fără de voia lui Dumnezeu, nici un fir de păr nu se mișcă.

Cînd este mort în sat, să nu pui cloște, căci vor fi morți puii, iar dacă ai cloște și se vorbește de mort în casă, să mesteci sub ele ouăle, ca să nu piară puii.

Cînd este mort în casă, cei de casă să nu coase, să nu toarcă, că le amorțesc mînile; nici să se pieptene, nici chiar migieșii, că le amorțește capul.

La mort, nodul la ață cînd coși, se face cu mîna stîngă, iar de moare flecău sau fată, nu se înnoadă nimică, ca să se poată căsători cel ce a rămas. Pentru mort, e pacat să coși tare, de nădejde, căci el n-are să mai trăiască să poarte, ci să însaili numai – și acul cu ața ce rămîne o înfigi lîngă el.

Femeia îngreunată, cînd merge la mort, să-și lege o codiță roșă la degetul cel mic; că amortește în ea copilul sau că e galbăn.

Tot femeia îngreunată, cînd vede ceva urît, să-și puie degetul cel mare în brîu.

Dacă vrai să dai la biserică sălindari pentru sanatate, noroc, trebuie să măsori feștila la lumînarea ce o dai, pe trup, să fie întocmai cît e omul de mare.

Asemenea, se măsoară și toiagul la mort, care, apoi, se încolătăcește ca un culbec.

Nodurile

Dacă pășești peste un copil și faci apoi nod, copilul acela nu mai crește. *Botoșani*

Cînd coși ceva pe trup, să ții o ață în gură, că-ți coși mintea, uiți totul; de ții ața, cade pe ață răul. *General*

Pentru ca să nu uiți un lucru, faci un nod la basma – semn ca să-ți aduci aminte.

(Se va vedea *deznodatul buricului* vol. II*.)

Pentru ca să nu te vorbească oamenii, înnozi cu cînepă gurile și mintea dușmanilor.

(Se va vedea la *farmece*.)

Cînd te duci la cununie, să nu înnozi nimic pe lîngă trup, să fie totul slobod, că se înnoadă drumul, norocul. *Mihalcea*

La mort, dacă rămîne în urmă femeia sau barbatul tînăr, să nu-i înnozi nimică mortului, căci nu se poate căsători cel rămas. Alții anume înnoadă părul mortului în cap.

Părul în cap se înnoadă în cruciș în creștet, dacă cuiva îi curge sînge din nas, să se oprească. *Botoșani*

Pentru ca să nu meargă barbatul unei femei la altele, să facă femeia nouă noduri pe o ață și să le coasă în cingătoarea barbatului, cînd se mărită. Cioturile aceste se fac și spre Sf. Andrei.

Cu ață, se poate lega puterea barbatului și se poate dezlega; dezlegînd în apă anumite noduri. Tot asemenea se face și pentru închiderea cu udul.

Cu piedica de la mort, se leagă la fete și la ficiori cununia.

Deznodînd nodurile de la pînză, se deznoadă cununia.

Cînd are femeia curgere mare, să ardă nodurile de la pînză sau nod de găsit și să beie. *Mihalcea*

Femeia ce nu face copii să ardă noduri de găsit și să beie.

Pentru făcut copii, să beau cioturi de brad.

Cînd naște femeia copilul, se cunoaște pe nodurile ce se află pe loc cîți copii are să mai facă.

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd vine vita de la alungat, s-o lovești în deșerturi cu două gheme și să-i înnozi vîrful cozei, ca să se înnoade în ea vițelul.
Mihalcea

Nodul de la funie s-a văzut.

(Vezi cum se înnoadă diavolul vol. I, p. 396.)

Noduri se fac la brîu, pentru dragoste, ca să-ți vie cineva; și în păr. (Se va vedea la *farmece*, vol. II*.)

Cu noduri de găsit, e bine să-ți desfaci de uri, deznodînd nodul în apă – și cu apa ceea să te speli.

Cu cînepă de vară, se înnoadă junghiurile.

Ață sau curmei de găsești, să nu iai; că-ți poți lua boală, junghi sau huit în casă, căci nu știi cu ce farmece l-a fi aruncat cineva.

Cînd coși ceva, nodul sau ciotul – cum zice poporul – nu se face cu mîna stîngă, că-i merge omului îndărăpt.
Mihalcea

Despre un om mic, se spune că e un „ciot", adecă ciot de copac.

De demult, cînd vrun tînăr își căuta mireasă, ca să-i cerce rabdarea, se ducea și-i da un scul de ață încîlcit și înciotat, ca să-l descîlcească și care reușea a-l depana, pe aceea o lua. *D-na Popovici, Strojineț*

Sudoarea. Strănutul. Scuipatul

Ca să nu asuzi la mîni, să nu umbli în ziua de Paști cu sare pe mîni.
Botoșani

Cînd auzi trăgînd clopotele pentru morți, să nu-ți faci cruce, căci de-aceea asuzi la mîni.

Ca să nu asuzi, să te ștergi de traista saracului și mai mult nu vei asuda.

Cînd mergi la vrun bolnav, să amiroși sudoare de subsuoară și nu te teme că te vei molipsi de boală.
Roșa

*

Cînd strănuți la vro ocazie, să zice că ai să isprăvești în bine ceva. E bine cînd strănuți la sărbători.

Cînd strănuți – ceialalți îți spun: „Să fie de bine! Bucurie! Chef!" În Bucovina, să spune că ai să beai rachiu.

Dacă strănuți pe cînd să vorbește ceva, se zice: „Iată, e drept. Povestitoriul nu spune minciuni."

După strănutat, îndată ți să spune: „Sănătos!" și mai ales dacă strănuți noaptea, căci de se află vro strigoaică aproape și nu ți s-a spus, te pocește și mori. La cai, să spune „zdorov!", ba și la copii.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Stupitul vine de la necuratul. (Vezi de ce stupim, vol. I, p. 26.)

Stupești pe cineva de bajocură. Se zice: „Stupi-te-ar mîțile și cînii", cînd ocărești pe cineva. „Stupi-te-ar mîțele, în toate cotruțele." „Stupește-l în obraz!"

Să nu stupești pe nime, că pe ceea lume îl lingi.

Femeia grea să nu stupească cînele, că are copilul păr pe limbă.

De orce rău, ca să-l întorci, stupești. Dacă te numără cineva cu alții în casă, omul cel numarat moare, dar îndată să stupești și nu se prinde.

Dacă se vorbește despre cineva nenorocit, despre un orb, olog, despre un mort – și altul te pune în măsură –, îndată să stupești. De pildă: „Cutare mort tare bine samana cu d-ta." Atunci ar trebui să zică: „Nu fie de-o măsură!", ca să nu zică într-un ceas rău.

Cînd se joacă copiii de-a mijoarca, cel ce vine mai degrabă la locul unde amijește stupește; să se cunoască că a fost.

Ca să nu-l deochi pe cineva, îl stupești. Se zice: „Stupește-l între ochi, ca să nu-l deochi."

Cînd te sparii, îți stupești în sîn.

La botez, cînd cetește preotul lepădările, cumătrul suflă peste copil și stupește; se leapădă de necuratul, îl stupește.

Cînd pierzi ceva din ochi, pune dracul coada peste lucrul acela, atunci faci în modul ce s-a văzut, vol. I, p. 397.

Cînd găsești un ban, îl stupești, sau cînd îți vine cel întăi ban, ca să nu se deoache.

Să nu stupești în foc, că capeți bube la gură, focușor.

Să nu stupești pe vatră, că ți-s mucoși copiii.

De te stupești pe strai, e bine, capeți bani.

Furca, cînd mîntui de tors, să n-o lași goală, macar s-o stupești.

Stupitul e de leac, orce bubă s-o stupești. De albață, stupești în ochi, dar numai stupitul de la o femeie curată ajută.

De boala cea rea, cîte ape treci, tot să stupești și să duce răul cu apa.

La tot descîntecul să stupește, ca să se ducă cu stupitul boala, descîntîndu-se că:

Să piară, să răspiară,
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare,
Ca stupitul în carare.

„Stupitul cucului", un ineluș din ouăle unui insect, ce se găsește pe crenguțele copacilor, îl pun femeiele la gît în mărgele.

Stupitul Ielelor – se va vedea vol. III*.

F. Îmbrăcămintea oamenilor. Curățenia

Unghia. Părul. Cînepa

Dintăi și-ntăi, oamenii erau îmbracați cu unghie; așa cum avem noi la degete, aveau oamenii pe trup. Dar cînd au greșit strămoșii noștri Adam și Eva, Dumnezeu le-a luat îmbrăcămintea de pe dînșii și au ramas goi; numai cît atîta semn ne-a lasat nouă astăzi, cît la degete.

(Vezi *furca* și *cociorva* vol. I, p. 136.)

De demult tare, oamenii aveau păr pe trup, trăiau în pădure și se chemau oameni de pădure; erau proști și nu le trebuia nimică, nici foc. Dumnezeu a văzut că nu-i bine așa și le-a mîntuit neamul, a făcut oameni de lut, oameni în piele. Pe aceștia, Sf. Magdalena, vrînd să arete că poate ceva înaintea lui Dumnezeu, a zugrăvit pe hărtie niștre straie și i-a îmbracat, arătînd oamenilor că și ei să-și facă așa, și de-atunci umblă îmbracați. *Ana Sava, Mihalcea*

Luna s-a făcut dintr-o femeie îmbracată păn' în pămînt cu cămeșă; (s-a văzut).

Zice că dintăi, a făcut Dumnezeu un om ș-o femeie; dar ei nu se grijau, nu se îmbracau, nu se spalau; sta lepul pe ei. Dacă a văzut Dumnezeu așa, a schimbat: le-a dat păr pe trup, ca la vite. Dar tot nu era frumos; față era de om și încolo cu păr. A făcut apoi un om și l-a îmbracat frumos și le-a spus că așa să facă și ei și de atunci se îmbracă și nu mai au păr.

Omul, dacă se grijește și se îmbracă frumos, orșicui îi place; fie macar și urît la față, dar tot i se șede mai bine și ți-i drag de el. Ian nu griji și nu mătura într-o casă și vei vedea cum va fi! Dar cum ai uns, ai grijit, parcă e altă casă, ți-i mai mare dragul să șezi în ea. Pentru aceea a lasat Dumnezeu sîmbăta, ca omul să se grijească de sfînta duminică; să-l găsească sărbătorile curat.

Zice că odată s-au fost înscris unii oameni lui Dumnezeu și alții necuratului și necuratul i-a spus unuia din ai lui ca să meargă în pădure să se spînzure. Omului i-a părut rău că s-a dat diavolului și a mers pe la oamenii lui Dumnezeu să-i întrebe ce să facă. Oamenii l-au învațat că, în ziua ceea, să nu se schimbe, să nu se grijască, să meargă cît mai negru și flenduros și tăvălit cu funingene și cu glod. Da oamenii diavolului, auzind, l-au învațat ca să nu asculte, să se gătească, să nu meargă așa.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd a venit ziua hotărîtă, dracii s-au dus la pădure, ca să fie acolo cînd se va spînzura, să-i iaie sufletul. Au mers și oamenii lui Dumnezeu ș-au început a-l stupi și a-l tiohăi, de hîd ce era. Dracii, cînd l-au văzut așa de urît, l-au stupit și ei și l-au lasat; au zis că dacă-i așa, nici lor nu le trebuie. *Dochița Marianciuc, Mihalcea*

Curățenia: a te îmbraca, a te spala, a te griji e de la Dumnezeu. Sf. Duminică, dimineața, la toată casă întră, dar unde nu e măturat, nu e grijit, nu întră. De sărbători, dacă casa nu e grijită, Maica Domnului întră în casă și se pune pe un cui și plînge – și plîng și ferestile și păreții, dacă nu-s grijiți.

Sărbătorile merg la Dumnezeu, cînd au ele sobor, și spun cum au găsit la fiecare casă și cine e mîrșav și nu ține legea.

Așa precum lui Dumnezeu îi place curat, necuratului îi place să fie necurat. El atunci se bucură, cînd în casă e mîrșav, e nerînduială; el acolo șede și îndeamnă pe om să nu se grijască, să nu se pieptene, să fie flenduros, învațîndu-l să spuie și la ceilalți oameni să fie tot așa. *Ecaterina Pantea, Mihalcea*

S-a văzut cum se clocește pe necuratul etc.

*

Cînepa e mare lucru. Ea e sfîntă, căci îl îmbracă pe om și e așa de chinuită! La cînepă, cîtă muncă e? Femeiei care lucrează la cînepă, îi iartă Dumnezeu din pacate. De aceea, nu este mai mare pacat decît a fura cînepă; pe ceea lume, îmbli s-o dai, dară n-o ia. – Zice că, dacă fură omul un sac de păpușoi, n-are așa pacat, cum are pentru un fuior; pe ceea lume sufletul acela se înădușă și blastămă trupul: „Voi, ciolanelor, să nu mai putreziți, că voi ați luat și amu eu mă înăduș și mă chinuiesc!" *Pachina Fidirciuc, Corovia*

Mai mare pacat decît a fura ou și pînză nu mai este, pentru munca cu care ele se fac.

(Vezi la *preoți*.)

E mare pacat pentru tors a nu plăti bine, de aceea, se dă la tors totdeauna și sare, pentru cît îmbală femeia, pentru puterea ce i se duce. Alta, care a înșelat-o, îi dă sare în loc, ca să n-aibă pedeapsă pe ceea lume. *Broscăuți*

... Să nu mai ajungă cineva să se hrănească din furcă! Ai mai văzut din furcă bogăție? Cîte zile și nopți trebuie să te muncești pentru ca să-ți agonisești puțina hrană?! *Șcheia*

Mămăliga cu ață nu să taie, că-i sărăcie; să ai un cuțit de lemn anume pentru mămăligă. *Botoșani*

Dacă ai vro cerere la Dumnezeu, să iai de la cineva să torci și, cu banii acei cîștigați pe tors, să dai liturghie la biserică, căci e tare primit. Ca de pe furcă, nu e mai așa primit de pe nimic. Pe o cucoană din Moldova o alungase bărbatul; ea a mers într-un sat și a luat de

la femei de tors – a dat liturghii la biserică și într-o dimineață, numai ce vede trăsura cu 4 cai și boierul venind după dînsa!

În ziua de Ana Zacetenia, e bine de început tot lucrul, că merge cu spori. În ziua aceasta, să deapănă tort pe sită și se face un călepaș; să spală bine, să sfințește și apoi faci din el o biciușcă. Aceasta e bună, cînd încep fetele la stative, s-o lege la mînă, că lucrează cu plăcere și cu spori – apoi, e bună să se mîie vaca cu ea, cînd merge la junc, să nu meargă de multe ori. *Ropcea*

(S-a văzut fuiorul ce să sfințește la Ovidenie.)

Cu tortul ce s-a învațat întăi o copilă, dacă este vro boală prin țeară sau dacă te temi de vrun rău, să încunjuri casa de trei ori, că nimică nu se poate apropia. *Mahala*

Urzitoarea, dacă o pui după casă, nu se apropie nici un rău. *Idem*

(Se va vedea vol. II*, *holera și cămeșa.*)

Cînepa de vară e bună pentru junghi. O sucești îndărăpt pe fus sau pe o lingură și legi îndărăpt 9 noduri, spuind descîntecul. Pui ața în apă și pui cărbuni: focul să ardă, să alunge, iar apa să spele răul, să-l curățe. Apoi legi peste trup în cruciși și zici: „Eu nu leg ața, dară leg junghiurile și le trimit să meargă pe capul celui ce le-a dat." Cu apa aceasta, bolnavul se spală și apoi o aruncă unde nu îmblă oamenii sau pe părău, iar ața o poartă nouă zile și apoi o dă pe părău.

Junghiurile le trimit fărmecătoarile acele cari fac pe ursită, pentru ca omul să moară.

Descîntec de junghi

Stăi, junghi, nu junghie! că mă duc la arat și la samanat.
Stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da!
Stăi, că mă duc la cules și mă duc la topit,
Stăi, junghiule, stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da!
Mă duc la scos din baltă și la întins, la uscat,
Stăi, junghiule, stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da!
Stăi, junghi, că mă duc la bătălăiet și la melițat și la periet,
Stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da!
Și mă duc la tors, la jărghiet și la depanat,
Stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da.
Stăi, junghi, de junghiet, că mă apuc la urzit,
Stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da!
Stăi, că mă apuc de nividit și de țesut,
Stăi, că dacă nu-i sta, munca cînepei ț-oi da!

Pînza am gătit și cămeșa am croit.
Cămeșa o am purtat și peteci în gunoi o am aruncat.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cum nu s-a ales nimic din cămeșă,
Așa să nu se aleagă nimică din junghi!...

(Apoi înnoadă în apă nouă cioturi.)

(În apă descîntă.)

La fîntîna răsădită
Este-o fată despletită
C-un ochi de apă,
Și cu unul de foc.
Ochiul cel de apă
Stînge pe cel de foc.

*

(Pentru spăriet, să va vedea descîntecul cu spata la „ceas rău".)

(Să va vedea păpușele făcute din peteci de la 9 case. Cămeșa la boale.)

Strigoiul. Cînepa

O fată avea odată un ibovnic; el s-a dus la catane și a murit, dar la fată tot una venea și fata ieșea la dînsul în tindă – și atîta o pupa și atîta o cuprindea! Mă-sa-i zice: „Fată hăi, el nu se poate să fie, că doară ai auzit că-i mort. Ian uită-te la picioarele lui: fă-te că scapi fusul și dacă vor fi copite de cal, să știi că-i strigoi." Fata s-a făcut că a scapat fusul, cînd a venit, da el iute s-a plecat și i l-a rădicat. A doua sară, tot așa. A treia sară, s-a plecat ea mai repede și a văzut: copitele cu păr, ca la cal. Și mai mult nu s-a dus fata la el în tindă. *Catrina Lucaci, Șcheia*

*

Da altă fată iar avea ibovnic și el a amăgit-o să meargă cu dînsul. Ea ș-a luat un val de pînză și ce ș-a mai fi luat acolo; cînd ajunge la casa lui,... acolo era mormîntul. El îi zice: „Întră tu întăi!" – Ea îi spune: „Ba întră tu; nu te teme, că m-oi duce; dacă te temi, prinde-mă de poale" și i-a dat capătul pînzei și ea cu valul, la fugă, până ce l-a lasat tot dezvălit, și a alergat în pădure într-o casă pustie; acolo era alt mort pe masă. Ea a întrat și s-a ascuns pe cuptor și al ei a venit după dînsa și a strigat să-i deschidă ușa – la ist din casă. Dar cînd a deschis, cucoșul a cîntat și au căzut amîndoi peste prag: unul încoace și altul încolo și așa a scapat fata. Pe urmă, oamenii i-au îngropat, li-a înfipt cîte un par în inimă și n-au mai înviat. *Catrina Lucaci, Șcheia*

Cînepiștea

Odată în cîmp, era o casă pustie și fetele se strîngeau de făceau șezătoare. Au mers mai multe fete din sat ș-au mers și două surori: una mai mare, fată-n gîțe, da una sub dînsa, codăncuță. Și au întrat

și niște flecăi străini în casă. „Buna vremea!" – „Buna vremea!" S-au pus la șegi, la sfat.

Codăncuța a scapat fusul și cînd s-a scoborît să îl ia, a văzut cozile lor pe sub laiță; a chemat pe sora ei să vie afară și i-a spus. Soră-sa a chemat și pe alte fete, dar ele n-au vrut să se ducă, da ea cu soră-sa a fugit.

Strigoii ceia, numai au ieșit cele două afară, și le-au apucat pe celelalte la spintecat și le-au înșirat mațele prin cuie, da capurile prin ferești, și fuga după acele două și le-a ajuns pe o cînepiște. – „Da ce fugiți voi așa?" – „Fugim, că ne-a bate mama acasă!" – „Ian stați oleacă!" Ele au stat. Se uită ei. – „Da aice ce-a fost samanat?" – „Cînepă", zice fata. „Da ce-i aceea cînepă?" – „Aceea din care se fac cămeșile." „Ș-apoi cum o lucrați voi ca să faceți cămeși?" „Cum: Ia mai întăi, arăm." „Și pe urmă?" – „Pe urmă, o sămănăm." – „Și pe urmă?" – „Pe urmă, o grăpăm." Și tot așa rar îi spunea: „O culegem, o punem în baltă ș-o topim. O spălăm, o bătălăiem, o melițăm, o răghilăm, o periem, o facem caier și o torcem. O rășchiem, o depănăm, o urzim, o țesem, o ghilim, o croim.". Și cînd a voit să zică „ș-o facem cămeșă și ne îmbrăcăm", da cucoșii în sat au început a cînta și atunci ei au pierit.

A doua zi, merg mamele să întrebe de ce n-au venit și fetele lor? Ele nu le-a spus nimică. Au mers și cînd le-au văzut cu dinții rînjiți în ferești, li s-a părut că rîd. „Tu Marandă! Tu Frosină! Haideți acasă!" Cînd se duc înlăuntru, trupurile pe jos și ele moarte!...

Strigoii nu mănîncă, numai așa îl rup pe om.

Dochița Hurghiș, Mahala

Vidmele

Vidmele sînt mai rele decît strigoaicele cele ce iau mana de la vaci, spune Maria Semeniuc din Roșa; ele, demult, ședeau prin păduri și mîncau oameni.

Odată, o vidmă din pădure, în chip de fată, tot venea prin sat și chema fetele la șezătoare; zicea că să vie, că poate s-or mărita, că ea va chema flecăi. Și care fete cum mergeau, mai mult nu se întorceau, le mînca cu 12 zmei ai ei.

La o casă, erau trei fete; ea vine într-o zi și cheamă pe fata cea mai mare: „Fa, vină desară la mine la șezătoare, că vezi că nu te întreabă nimene; poate te va vedea cineva și-i vei cădea dragă și te va lua!" Fata zice: „M-oi duce."

Cum vine sara, ia fata și se pornește prin pădure. Îi iese Sf. Petru înainte: „Întoarce-te înapoi, că nu-i de tine!" Se întoarce ea și fuge până acasă.

A doua zi, iar vine vidma: „Bată-te focul să te bată, cît te-am așteptat asară; au fost o mulțime de flecăi și tu n-ai fost. – Eu chem pentru voi ficiori și voi nu veniți!"

„M-oi duce eu", zice cea mijlocie. Ia fata și se duce. Îi iese Sf. Petru prin pădure înainte: „Întoarce-te înapoi, fată, că nu-i pentru tine unde te duci!" Ea ia și se întoarnă, dar nu spune nimic ce-a auzit acasă; nici ea, nici soră-sa.

Vine, a treia zi, iar vidma: „Ardă-vă focul să vă ardă, ce proaste sînteți; eu vă chem, vă aduc flecăi, poate vă veți mărita și voi nu veniți!"

„M-oi duce eu cu bună samă, leliță", zice cea mai mică. Cum se face sara, își ia un cucoș negru subsuoară și se duce. Îi iesă și ei Sf. Paul înainte: „Întoarce-te înapoi, fată, nu te duce!" „Ba mă duc" și se duce.

Ajunge la casa ceea. Întră înlăuntru, da vidma ședea în pat; da prin ferești și prin cuie, plin de capete de fete și gîțele spînzurau; iar pe laiță, trupuri. Ea vede că nu-i bine, dar tace, nu zice nimica.

„Ai venit? Sui-te pe cuptor și toarce!", zice vidma. Da poate i-i foame? Ia și-i dă picioare de fete, răcituri – și murături din degete. Fata se tot făcea că mănîncă și arunca la spate.

Iacă vin cei 12 zmei. „Da pe asta cum s-o mîncăm?", zic ei. „S-o fierbem, s-o frigem or s-o tăiem și s-o mîncăm crudă?" „Va fi bună că-i tînără!" Amu, la miezul nopții, vidma s-a fost schimbat, nu mai era fată, ci zmeoaică. „Lasă c-om mînca-o, zice unul, dar mai întăi să ne spuie cum se face cînepa."

„Mai întăi, o sameni", zice fata. „Și apoi?" o întreabă el. „Apoi, crește și se coace." „Ș-apoi?" „O culegem." „Ș-apoi?" „O punem în baltă." Și așa le-a spus toate pe rînd: cum o topesc, cum o bat, cum o raghilă, cum o perie, păn' ce a ajuns la cămeșă. Cînd a spus: „Și se face cămeșa", atunci și cucoșul: „Cucuriguuu!" și toți au picat. – Și ea peste dînșii și la fugă.

Cînd a ajuns acasă, nu putea vorbi; i-au sfînțit apa și apoi a spus cum fetele ce se prăpădeau erau acolo toate prinse. Pe vidmă au prins-o ș-au tăiat-o și au îngropat-o bucăți.

Glasul al șeptelea

Era odată un preot, că el nu știa prea bine glasul al șeptelea – și, de frică, căci a auzit că are să vie mitropolitul, el a dat protopopului doi boi și la un diacon de pe lîngă mitropolitul alți doi, ca să-l învețe. Ei l-au învațat, dar până ce a venit acasă, a uitat.

A doua zi, avea să vie vizitația și el nici în ruptul capului, nu-și aducea aminte. Stă el suparat; dar și mai suparată era preuteasa, că-i părea rău după boi. Aduce ea o cofiță cu fuse, se pune lîngă sobă și prinde a le cerca în palmă, cari vor sfîrîi mai bine; și cîntă pintre dinți, un glas ce ea singur' nu-l știa: Trara, rara, ra, ra, ra – trara, rara, ra, ra, ra!

Da preotul, cum sta c-o carte în mînă la masă, sare din loc și începe a striga. „Ține, preuteasă, ține; c-aista-i glasul al șeaptelea!" Ea i-a cîntat foarte mult, doar l-ar învața; dar peste un ceas, preotul iar l-a uitat.

„Nu-i nimic alta de făcut, zice preuteasa, decît că mîne, în biserică, cînd te va întreba mitropolitul pe sfinția ta, să tușești și eu voi

alunga gîștele primprejurul bisericei și voi cînta, iar sfinția ta vei auzi." Lui atîta îi trebuia, ca să pornească, căci pe urmă știa. A ramas așa.

A doua zi, vine mitropolitul și-l întreabă tocmai glasul al șeptelea. El încoace, încolo, începe a tuși. Preuteasa, de afară, începe și ea a cînta:

Voi, copiii mitropolitului,
Dați boii părintelui,
Căci preuteasa a găsit glas' al 7-lea
În cofița cu fusele.

A început și preotul, dar mitropolitul, auzind cîntecul de afară, opri pe preot și strigă să vie preuteasa să cînte. „Măi, care ați luat boii preotului, strigă înfuriet mitropolitul, să-i dați înapoi, că vă rad barbele!" Și a ramas preotul cu glasul al 7-lea și cu boii.

Auzită în Botoșani

(S-a văzut despre gîscă.)

Lucrul cînepei

Cînepa e a femeiei, ca să îmbrace casa; dacă găsește fata cînepă cu două spice, va fi gospodină, va face multă pînză. *Mihalcea*

În Moldova, cînd încep toamna a se înroși călinele, femeile încep a se apuca de tors și torc toate cîșlegile și tot postul păn' la Crăciun.

(Despre sărbători – cele două săptămîni, s-a văzut.)

Numai de Filipi nu torc (zilele de la începutul postului), căci se torc lupii la casă, – cum tragi firul din furcă, așa se trag ei. O babă a zis că nu se teme, căci doar n-or veni la ea pe cuptor – și a tors. Lupii au făcut la cuptor bortă și au mîncat-o. Femeile ce torc, spun că n-au chip să iasă iarna afară, căci necontenit le umblă lupii pe lîngă casă.

La tors sara, se adună mai multe; fac șezători, la care vin și flecăi și cîntă, spun povești, șuguiesc, ca să nu le fie somn. (Poveștele nu se spun ziua, că se rupe cămeșa la dos.) Astfel lucrînd, petrec femeile și tortul sporește.

Cînd au destule fuse, rîșchie tortul pe rîșchitor, numărînd jirăbiele, ca să poată ști cîți coți de pînză au să urzască.

Căleapul cel mare are 30 de jirăbii; cel mic, 20.

Căleapurile acestea le zolesc cu leșie, ca să fie curate; le boiesc, dacă este trebuință, și apoi le deapănă gheme, de stau păn' la țesut.

Care e harnică se apucă degrabă la țesut, căci:

Decît în ghemuț,
Mai bine în petecuț! *Botoșani*

Rostul pînzei merge ca să se țese iarna, fiind de-ajuns timp; iar primavara, e de bilit și de cusut, de aceea se cîntă:

Cine țese-n postul mare
Pînză-n ladă nu mai are,
Da cine țese la Ispas
Are pînză de ramas. *Brăești*

În postul mare, o croiește și lucrează și pînză nu mai are; pe cînd la Ispas, cînd e lucrul cîmpului, pînza nu poate fi lucrată și are de ramas. Pe astfel de femei le rîd:

Pus-a lelea pînza vara
Ș-au mîncat cînii mînjala!

Mînjala se face din făină, ungîndu-se cu ea tortul, ca să fie mai moale și să meargă ușor la țesut.

– Ce ți-i, lele, pînza rară?
– Îi pricina de mînjală!

O pînză de laudă:

Pînza mi-i ca gheața,
Marginea cu laița,
Subțire de rară
Și creață de noduri! *Brăești*

Pusei pînza după casă,
Cine-a trece tot s-o țasă!

(Cîntece despre pînză se cîntă mai ales la nuntă.)

*

Cînd urzești, nividești, de-ți întră în casă atunci cineva harnic, pînza merge ușor, repede; dar de-i cineva moale, leneș – și pînza așa merge. De e cu mințile împrăștiate, se rup ațele și numai noduri e pînza. Tot așa și dacă e atunci sfadă în casă.

Și orșice lucru ce-l începi, dacă îți vine pe sporiul acela un om leneș în casă, apoi și sporiul așa îți merge. De aceea se zice, cînd necăjești: „Știu că mi-a fost spornic cutare!" Dară dacă întră repede o femeie voioasă și zice repede: „Doamne-ajută!" Atunci, repede și cu veselie merge. *Ana Constantinovici, Broscăuți*

După ce ai gătit de urzit, pui călepul pe ușă, să umble cum umblă ușa. Și cînd pornești pînza, cine întră în casă să zică: „Rostul mare să umble tare!" Și iute să meargă și să se puie în fundul casei, pe laiță. *Șcheia*

La stative, se pune oleacă de ceară, căci necuratului tare-i place să se apropie. O femeie țesa în stodoală și toată noaptea el hodorogea; dară dacă pui ceară, nu vine. *Ilișești*

Natra

Natra se cheamă capătul pînzei de la urmă, capătul urzelei. Pe natră totdeauna sînt noduri, încîlcituri. Cît timp se țese pînza și se rup firele, poate le înnoadă în cruciș, nu vede bine de unde e firul, la

natră toate greșelele se grămădesc; trebuie să aibă cap și rabdare femeia, s-o scoată la capăt.

Pentru natră, care n-o țese, se dă barbatul. Așa, zice că odată o femeie țesuse pînză și natra-i era lehamete s-o gătească. Întră alta în casă și zice: „Ț-oi țes-o eu, da mi-i da barbatul?" „Ți-l dau", și a ramas fără barbat, că a trebuit se i-l deie. De aceea, amu la natră se silesc; se tem să nu rămîie fără barbat. *Legenda aceasta e generală*

Cînd tai pînza, te învălești bine pe cap, că ți se paște părul. *General*

Cînd scoți stativele, mături degrabă casa, ca să iasă lenea. *Mahala*

Cînd mîntui pînza, cu bețele de la pînză, dacă e femeia îngreunată în casă, să încunjure casa de trei ori – și de va vedea barbat, face băiet; de femeie, fată.

În Șcheia, spun ca să încunjure casa un băiețel calare pe bețe.

Fata, cînd mîntuie pînza, să iasă pe prag cu bețele și dincotro vor bate cînii, într-acolo se va mărita. *Bagiurea*

(Cu privire la *măritat*, la *pînză, cămeși*, se vor găsi multe la *farmece*.)

Gurile. Sfada

Cînd rădici urzitoarea din loc, să torni apă în locul în care a stat, pentru guri, să nu te vorbească oamenii.

Cînd mîntui pînza, să torni îndată apă pe tălpige, ca să potoale gurele, că apa-i sfințită; dacă nu torni, te vorbesc.

Cînd mîntui pînza, dinții spetei îi uzi, torni apă de sus de curge pănă jos, pănă a nu o scoate din stative, de guri. *Mihalcea*

Spata, în ziua ceea, de ai împrumutat-o, să nu o dai înapoi, că huiesc oamenii, cum huiește războiul, asupra femeiei celia. *General*

Ițele se cuvine să le legi cu o ață, că de nu, tot una sar, cînd una în sus, cînd alta, și-i sfadă-n casă.

La meliță și la bătălău, să cuvine să lași oleacă de buci, să-i astupi rostul meliței, că te vorbesc oamenii.

Despre o femeie gurișă să zice: „Gura ei ca melița!"

Pînza scoasă din stative, s-o lași să steie păn' a doua zi; să n-o aduci în casă, să n-o apuci la lucru, pentru guri. *Mihalcea*

Cînd un lucru e gata, să zice: „Gata-i, ca cămeșa cea de soacră, fără gură și fără mîneci." Astfel i-o făcuse noră-sa, ca să n-aibă gură de vorbit, nici mîni de bătut.

Cînd speli cămeșile și le pui la uscat, le pui cu gura-năuntru, ca să nu te vorbescă oamenii.

Marța să nu te îmbraci cu cămeșă, să nu te piepteni, de napaste.

Să nu te ștergi de mînecele cămeșei, de fața de masă, pentru napaste – alții spun că uiți totul.

De poalele cămeșei de să șterge fata, îi e barbatul bețiv.

Cămeșa sau orce strai să nu porți niciodată pe dos, că-ți merge totul pe dos. *Moldova*

În Mihalcea, dacă îmbracă copiii straiul pe dos, spun că-i vor bate cineva. Aici, îndată ce observă cineva că a îmbracat straiul pe dos, îl dezbracă și-l calcă cu picioarele ș-apoi îl îmbracă.

Cînd nu poți dormi, să întorci cămeșa pe dos.

Cămeșa să întoarce pe dos, ca să alungi farmecile, să-l depărtezi pe diavolul. *Broscăuți*

Cînd te sparii, să rupi gura de la cămeșă și să stupești. *Mihalcea*

Cînd ți se răsare în gîtiță și nu te poți răsufla, ai să ai cu cineva huit; să muști îndată gura de la cămeșă de amîndouă părțile, îndoită cu dosul spre față, și să zici: „Cum n-are nimică cămeșa cu trupul meu, așa să n-aibă nime cu mine nimic." *Stănești pe Molniță*

Îmbracatul. Purtatul

Cînd îmbraci copilul întăi în cămeșă, să dai de trei ori cuțitul prin cămeșă. Tot astfel și omul, cînd îmbracă o cămeșă nouă, întăi să petreacă de trei ori de jos în sus prin cămeșă pîne, sare, zahar și cuțitul, ca s-o poarte sănătos și cu de toate. *Mihalcea*

Marța nu să croiește, s-a văzut.

Cînd să croiește o cămeșă sau un strai, – atunci cînd începi a tăia, să urează ca să-l porți sănătos.

Să-l porți sănătos și voios
Și să-ți faci altul mai frumos.
Pe acesta să nu-l părăsești
Și cu altul să te-nnoiești!

Noițe cînd capeți pe unghii, ai să te-nnoiești cu straie.

Ața de se-nnoadă la lucru, ai să te fudulești.

Cămeși cusute cu pui, spun bătrînele că e pacat să porți, căci florile pe cămeși, altițele sînt iscodite de diavolul.

(S-a văzut vol. I, p. 26).

Ștergari în 3 ițe, în 5, în 7, e pacat să porți, pentru că e muncit, ca și ouăle cele muncite ce să fac de Paști. *Pachina Fidirciuc, Corovia*

Cînd moare femeia, e pacat s-o îmbraci cu cămeșă cu altițe, cu ștergare muncite, căci sînt grele, iar dacă are încă și mărgele, sufletul trece prin toată mărgica, de canon. *Mihalcea*

Un lucru, dacă-l dai cuiva de pomană, un strai, să-l dai cu toată inima, căci dacă ț-a părut rău, să rupe degrabă or îl pierde acela.

(S-a văzut de ce rod șoarecii straiele.)

Straiul trebuie să-l cruți, să-l cinstești, căci și el pe tine te va cinsti.

„Un par, dacă-l îmbraci, și încă e frumos, d-apoi omul!"

Unii, ce nu cred tare în straie, zic că „nu face straiul pe om, ci omul pe strai!"

Alții, care cred, spun că atîta-i a omului pe lume: dacă nu te-i îmbraca frumos și dacă nu-i mînca bine și nu-i petrece, la ce mai trăiești!

Visurile despre cînepă, îmbrăcăminte

Cînepă de visezi, e sărăcie, grijă, e scîrbă. *General*

Cînepă de visezi topind, e mare scîrbă. *Mihalcea*

Cînepă lucrată în pite, are să-ți ardă ceva lîngă casă. *Idem*

Visînd că într-o casă se bate, se lucrează cînepă, acolo are să fie boală grea și are să moară cineva. *D-na Anast. Constantinovici*

Torcînd de visezi, ai junghiuri. *De la aceeași*

Torcînd de visezi, faci drum. *General*

Torcînd lînă de visezi, drum bun; – cînepă, drum rău. *Șcheia*

Torturi, pînză, cămeși de visezi și că le întinzi, sînt drum. *General*

Cămeși de visezi spălînd, sînt lacrimi.

Pînză încîlcită, un interes ți se va încîlci.

Îmbracat frumos de te visezi, e bine, noroc.

În straie vechi de se visează fata, se va duce după un prost.

Fata de visează că capătă prezent o basma, un tulpan, se mărită.

Basma albă de visezi, petreci, joci.

Cu capul gol de te visezi, e pagubă, ca și cum te-ar dezbraca cineva.

Cu pălărie pe cap, e bine, e cinste. *Botoșani*

Gol de te visezi, te vor prada talharii sau e sărăcie.

În roș de te visezi, ai să pățești o rușine.

În alb de te visezi, spun unii că e bine, alții că e boală. *General*

În blană de te visezi îmbracat, e boală. *Botoșani*

Fuioare de visezi, pînză lungă, e viața îndelungată. *Andrei Motoc*

Cămeșă lungă, Dumnezeu îți lungește zilele. *Același*

G. Dragostea. Pînza

Dacă, după ce te-ai spalat, te ștergi de același ștergari deodată cu altă persoană, te vei vedea cu ea pe ceea lume. *Botoșani*

Cînd ți se dezleagă straiul, să descinge, te dorește cineva.

Cînd se dezleagă mărgelele sau cămeșa de la gît, la fată, au să-i vie pețitori.

De pestelca unei femei dacă te ștergi, ești nebun după ea.

Cu ață sau scamă din strai, se poate face de dragoste cuiva sau de ură. (S-a văzut *nodurile.*)

Cîntec

Frunză verde mintă creață,
Dă-mi, nineacă, un ac ș-o ață,
Ac și ață să-mi cîrpesc,
Cu mă-ta să mă iubesc.
– Dacă ți-i nineaca dragă,
Ia-o-n brațe ș-o dezmiardă,
Nenișorule!
Ș-o dezmiardă, ș-o adormi
De cu sară pănă-n zori.
– Șepte hotare-am calcat,
Șepte murgi am obosit,
Șepte bice-am despletit
Păn' pe maică-ta am găsit! *Broscăuți*

La țară, flecăul ia fetei basmaua sau inelul și dacă le dă la alta e semn că pe aceea o iubește; iar cînd își schimbă amîndoi băsmălele e semn de dragoste între ei și făgăduință că se vor lua. Tot astfel și inelul, după cum spune și cîntecul:

Măi bădiță, bădișor,
Nu-mi trimite-atîta dor,
Pe ape și pe izvor,
Pe gurița tuturor.
Vină singur dumneta,
Să-ți dau gura ș-o basma,
Vină singur, singurel,
Să-ți dau gura ș-un inel. *Strojineț*

În Mahala și în alte sate din Bucovina, sîmbătă sara, cînd se face logodna, fata îi coasă flecăului la brîu o basma și el îi dă bani în schimb.

În Ropcea, îi dă basmaua duminică dimineață, lîngă biserică, înainte de a se pune la cununie.

Sîmbătă sara, își trimit unul altuia darurile, ce constau din schimburi; de asemenea, și la socri, prin niște femei și vătăjei, însoțiți de muzică, cari joacă și cîntă.

(Cîntecele se vor vedea la *nuntă* vol. II*)

Cînd întinde mireasa mîna să ia straiele, vătăjelul le trage înapoi:

Nu te grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la măritat!
Te-ai lăcomit la măritat,
Cînipioara ț-ai lasat.
Șede cînepa de an
Încuiată-ntr-un bostan! *Iordănești*

În Șcheia, duc daruri mai mult din lînă; aice se cîntă:

Oi, oi, oi, mîndre bălăi,
Mîndru mi-ați cîntat pe văi.
Oi, oi, oi, mîndre saine,
Mîndru mi-ți cînta pe mine.
Oi, oi, oi, mîndre cornute,
Mîndru mi-ți cînta pe munte.
Hulubiță albă-n pene
Mîndru-mi cîntă prin dughene,
Dar te-a prinde hulubu
Și te-a lua cu dînsu.

Vătăjelului, la băț, i se dă basma, pentru ca să meargă să poftească oamenii; și cu bățul acela, toată nunta o comandează. Cînd pornește jocul și iese din casă, face cu bățul cruce la ușă.

Mireasa, cu basmaua în mînă, ia paharul, cînd i se închină – și de basmale se țin cu toții, cînd încunjur cu danțul masa. Ceea ce se face, (precum se zice) ca să nu fie goi. Tot pentru ca să aibă pînză de ajuns și să nu fie în casă golatate, dau înainte de nuntă preotului: mireasa, ștergari – și mirele, naframa – precum și celelalte daruri în ștergare și năfrămi, ce să dau la acei ce au ajutat la nuntă, la neamuri, la nuni și la alții ce au venit. S-a văzut.

Prin satele din Bucovina, trimete mirele sîmbătă sara, pentru mireasă, dimpreună cu darurile, și hobotul miresei, care e un tulpan de matasă roșă.

Pe la mijlocul mesei, după cununie, se caută să se înhoboteze mireasa. În unele sate, ea fuge și se ascunde; vătăjeii o găsesc, o duc ș-o pun după masă și vor s-o înhoboteze; druștele însă nu lasă, dar le dau bani și apoi aruncă nunul sau vătăjelul hobotul, purtat pe două bețe de măr sau de răchită, miresei pe cap, cu care îi acopere toată fața.

Lăutarii cîntă cîntecul hobotului:

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Tulpănel cu două fețe,
Dragostele-s cu blîndețe;
Cine le știe purta
Ușurele-s ca pana,
Cine nu le știe purta
Mai grele-s decît piatra! *Iordănești*

Atunci vătăjelul o dă pe mîna mirelui. Mirele îi așterne pulpana hainei sale, dacă-i e dragă, să șadă. Altul nu vra. *Mahala*

Pe masă, stă găina acoperită; vătăjelul pune deasupra bățul și nu lasă să se descopere, pănă ce nu-i dă mireasa basma la băț. Atunci se cîntă cîntecul bradului; iar cînd rădică bățul, se poate rupe găina și mînca.

Cîntecul bradului

Legana-s-ar, clătina-s-ar,
Legana-s-ar brazii-n codru,
Să se roage vîntului,
Vîntului, pămîntului,
Să mi-l taie la tulpină
Și mai jos la rădăcină,
Să mi-l scoată gros la șes,
Să mi-l facă săhănele
Săhănele, păhărele,
De cinstit nănașilor
Și vouă, slujbașilor.

Cînd o duc pe mireasă la casa mirelui cu zestrea, se cîntă foarte multe cîntece despre hărnicie și lene și despre lucrul cînepei.

Sara, cînd o duc la culcare, îi iau cununa de pe cap și-i pun un ștergari. A doua zi, nuna îi face „capul", adecă cîrpa sau legătoarea. La cîrpă, îi pun cînepă în cap, lînă, ca să aibă; apoi îi învălesc părul cu peteci, o îmbrobod cu ștergari și, de a fost cinstită, o leagă cu hobotul cel roș pe la frunte.

În Moldova, nu se face cîrpă, dar se leagă cu tulpan și deasupra i se pune peteala, de i s-a cuvenit.

Cîntecele de legătoare sînt foarte de jale. Din ceasul acela, ea nu mai poate să umble cu capul gol, nici să poarte pe cap floare. Mireasa plînge, cînd i se cîntă:

Gîțișoare poleite,
Nu-ți umbla descoperite,
Gîțișoare gălbioare,
Nu v-a-ncălzi sfîntul soare! *Broscăuți*

Gîțișoare poleite,
Nu vi-ți mai vedea-nflorite,
Numai hojma acoperite! *Strojineț*

Gîțișoare gălbioare,
Nu-ți purta la vară floare,
Pînzătură și tulpan
Și bădița cel balan!

Ropcea

*

Cînd se naște copilul, mama trebuie să dea la moașă „mîneci". Atunci cînd o spală moașa cu agheazmă, ea trebuie să-i șteargă mînile cu pînza numită astfeli; căci, altfeli, moașa e plină de sînge pe ceea lume pe mîni.

(Se va vedea vol. II*.)

Cînd se naște copilul, de-l învălești atunci în cămeșa mamei, iubește pe mama, de într-a tatei, pe tata. *Botoșani*

În Năsipureni (Basarabia), se spune că să nu-l puie pe băiet, cînd se naște, în cameșă femeiască, că se bate tare după femei, iar de-i femeie, se bate după barbați. De aceea, păzesc mamele și pun fetele în cămeși femeiești și băiații în cămeși bărbătești, ca să nu le fie copiii lucru rău.

Copilul, cînd se naște, să nu-l pui în nou, că nu trăiește mult. *Botoșani*

Fata, de o pui în strai bărbătesc, e bărbătoasă și vice-versa. *Mihalcea*

Proverbul spune: cînd spui că iubești pe cineva mai tare: „E mai aproape cămeșa decît rochia sau paltonul!"

Cît de tare o iubește nora pe soacră:

Merge nora la fîntînă
Cu cămeșa soacrei-n mînă;
Face-odată jap! în baltă...
– Na-ți-o, soacră, că-i spalată!

(Se va vedea *pînza și rușinea* vol. II* *Sf. Magdalina* vol. III*).

*

Costișet pe mînecă,
Cu lelea prin cînepă!

(Raporturile sexuale le pun românii în paralelă cu cînepa. Astfeli, au și o mulțime de ziceri, gîcituri, chiuituri și cîntece, pe cari, din cauza cuprinsului lor pornografic, nu le putem reproduce.)

Soacra și nora

O soacră s-a pus ramașag cu noră-sa că ea va toarce mai subțire decît dînsa, doar ar face-o de rîs înaintea barbatului ei, că nu știe toarce. – „Ian uite-te, dragul mamei, cît de subțire torc eu, dar

* Aceste volume nu au mai fost publicate de autoare (n.ed.).

femeia ta cît de gros toarce!" tot zicea baba ficiorului. „Ian lasă, mamă, zice ficiorul, că ce-i gros acopere ce nu-i frumos; da ce-i subțire să meargă-n pădure!"

Și chiar așa a fost, căci, cînd s-a venit la țesut, din tortul cel gros a făcut pînză, da din cel subțire n-a putut face nimic, că s-a rupt ș-a trebuit să-l arunce totul. *Botoșani*

În o poveste, să spune cum că s-a sfătuit femeia cu barbatul să facă ceva soacrei, să n-o mai năcăjască atîta cu torsul; macar miercurea să-i dea pace. Și el a amăgit-o pe babă – dar nu să poate spune cum. – E vorbă de Sf. Miercure.

*

Cîntece

De-ar vrea Dumnezeu să dea
Să mă duc la Mahala
Să-mi prăvăsc ibovnica
Cum culege cînepa.
Ea pe mine m-a-ntreba:
– Ce cați, bade, pe-aicea?
– Oleacă de apă rece.
– Iat-o cofa, ia și bea
Păn' ce nu iau o nuia.
– Batîr ia-mă și c-un druc,
Păn' nu te pup, nu mă duc!

Ostrița

Mă duceam vara la munte
Și lasam copile brude.
Și de-acolo cînd veneam,
Copilele erau mirese
Și cînepele culese.

Corcești

Frunză verde lemn uscat,
De-acasă cînd am plecat,
Tat-a rămas la arat
Și maica la săcerat,
Da mîndruței i-am lasat
Cînepa nesamanată
Și gura nesărutată.
În streini, am stat o vară
Ș-acasă am venit iară.
Cînepa i-am samanat
Și gura i-am sărutat.
Frunză verde de sacară,
La catane m-am dus iară
Și-napoi cînd am venit,
Cînepele erau topite
Și mîndrele-mbătrînite.
Cînepele erau culese
Și mîndrele din sat alese.
Cînepele erau în baltă,
Ș-a mea mîndră măritată.
Și de s-ar fi măritat
De la noi a treia sat,
Nu mi-ar fi așa banat.
Maica mea mă mîngîia
Și din gur-așa-mi zicea:
– Satu-i mare, fete-s multe
Și mai mari, și mai mărunte,
Ți-i găsi una de frunte.
– Maică, măiculița mea;
Ceru-i mare, stele-s multe
Și mai mari, și mai mărunte,
Dar ca luna
Nu-i nici una,
Așa mare, luminoasă,
Ca și mîndra de frumoasă.

Corcești

Puterea gătelei

De-ar ști badea, s-ar pricepe
Din ce dragostea să-ncepe:
De la gîtul cu mărgele,
De la picioare spălățele
Și poale cu găurele.
De la ochi, de la sprincene.

Mahala

Frunză verde alămîie
S-a pus lumea-n hărăție,
Socot că mi-or strica mie.

De-ar muri și de-ar crapa,
Nimică nu mi-or strica,
Că eu știu a farmaca:
Cu hurmuz de cel mașcat,
Umblă bădița turbat.
Cu hurmuz de cel mai bun,
Ș-a umbla badea nebun,
Cu hurmuz de cel în muchi
Ș-a îmbla badea-n genunchi!

Ropcea

Frunză verde ș-un curechi,
Puișorul meu cel vechi
A ramas un pozevenchi.
Dar și eu, o pozevancă,
Mă purtam cu fusta albă
Și hurmuz de cel turnat
Să-mi umble badea turbat.

Comărești

Barbatul gătit

Frunză verde de salată,
Drag mi-i badea cum să
poartă,
Cu zobon cu vîrsta lată
Și cușmuță brumărie.
I-i drag lui, mi-i drag și mie.

Ostrița

Frunză verde rujă-mpluță,
Ficiorașul de la curte
Cu sprincenile făcute,
Cu buzele rumenite,
Cu ciubote văcsuite,
Să primbla prin cerdeac
C-un toiag de liliac
Și s-a pus pe-un scăunel
Ca să-mi scrie-un răvășel.
Dar și eu i-am cuvîntat
Că nici eu n-am căpiat:
El din gîndul lui a scrie
Și mă-sa n-are să știe.
Las' să vie singurel,
Ca să vorbesc eu cu el!

Zureni

Păunul. Pînza paingănului

– Draga mamei cea jucată,
Ce ești așa suparată?
– Da am fost la fîntîniță
Ș-am văzut puiu-n portiță,
Gătit ca o păuniță.
El a rîs și eu n-am rîs,
Inima mi s-a aprins.

Brăești

Păunaș de la hinteu,
N-ai văzut păunul meu?
Ba eu, bade, l-am văzut,
Bine nu l-am cunoscut.
Era cu zimți și cu pitele
Și cu ținte de inele,
Ș-am cerut să mi le deie,
El a zis c-ar să mă ieie.
Decît să merg dup-acela,
Mai bine m-oi spînzura
De creanga sovîrvului,
În mijlocul tîrgului.

Dorna

Uite, mamă, cum mișelul
Vrea ca să-mi iaie inelul.
Eu îi zic ca să mi-l deie,
El zice c-ar să mă ieie.
Cînd aș ști că m-ar lua,
M-aș duce și m-aș spînzura
În mijlocul tîrgului,
De pînza paingănului!

Broscăuți

Iubirea de-o potrivă

Foaie verde trei castale
Ș-asar-am făcut ocoale
Pe la poarta dumitale.
Ț-am văzut rochița-n poale,
Pe la poale natarale,
Natarale fir de fir
Și-n mijloc un trandafir,
Trandafirul franțuzesc,
Stau pe murg și mă gîndesc
Cu cine să mă iubesc?
M-aș iubi cu d-ta,
Nu ți-i fața ca a mea.
Am trei covale de hîrtie
Și una de buiama
Samănă cu fața ta.
– La bădița, la cerdac,
Iese-un trandafir de leac,

Ce să fac să-l pun la cap
Să mă-ntrebe de ce zac?
Sau de cori, sau de lungoare,
Or de dor de fata mare.

Botoșani

Pentru cine nu-ți place, nu te gătești

Frunză verde de lemn scris,
Bun ibovnicel mi-am prins,
De-a avea vro minte bună,
L-aș ținea macar vro lună,
De-a avea vro minte rea,
Depărcior de casa mea!
Că tu știi, bade, prea bine
Că mie, de mi-ar fi de tine,
Almintrelea m-aș purta:
Albuță ca lebăda,
Rumenă ca călina
Și frumoasă ca ruja.
Geaba vii, geaba te duci,
Geaba rupi niște papuci,
Geaba banii cheltuiești,
Că mie nu-mi trebuiești.

Horecea

Frunză verde iarbă neagră,
Ilincuță dragă,
De ce-mi porți cămeșa neagră,
Ilincuță dragă?
Poate apa ți-i departe etc.
Or focul îți e pe gheață,
Or soponul s-a scumpit,
Or ți-i barbatul urît?
– Mie apa mi-i în casă
Și soponul mi-e în ladă
Și focul îmi e pe vatră,
Dară nu știu ce-am pățit
Că mi-i barbatul urît!

Broscăuți

Jălirea

Foaie verde poamă neagră,
De ce-mi porți cămeșa neagră?
– Las' s-o port, c-așa mi-i
dragă.
– Or cu apa te-ai sfădit,
Or soponul s-a scumpit?
Sa iai apă din părău
Și sopon de la Bacău.
Dinaintea casei mele,
Trece-un rînd de rîndunele,
Dar acelea nu-s rîndunele,
Acelea-s puice de-a mele...
– De cînd te-ai dus, băiețele,
La grumaz n-am pus mărgele,
Nici pe degete inele.

Mihalcea

Puiculiță dragă, dragă,
Învălită-n basma neagră,
Ce să fac s-o dezvălesc,
Inima să-mi răcoresc?

Nevasta suparată pentru găteli

Puiculiță mea iubită,
Ce șezi tristă și mîhnită?
Ai intrat în vrun pripus,
Că ț-am făcut vrun neajuns?
– Ia taci, frate, nu grăi,
Că nu te pot suferi.
Bine este ca să taci,
Dacă nu știi ce să faci.
Mie mi-i jele și alean
De-o rochiță, de-un tulpan
Și de-un colanaș de drum[1].
– Rabdă, soro, cum vei putea
C-om trece peste raia
Și ne-om purta cum vom vrea.

(Cîntec vechi de la d-na M. Greculesi Dumitriu, Botoșani.)

Proverb

„Or te poartă cum ți-e vorba, or vorbește cum ți-e portul."

1. Fir.

§ 2. Portul la români

În Bucovina, se poartă femeile cu catrință, ca în partea muntelui, în Moldova. În spate, poartă pieptari, cojoc, suman sau manta de aba, cînd ninge sau e timpul a ploaie; pe cap, poartă ștergari. Cămeșile sînt de două feluri: „cameșoaie", aceste au croiala comună; pe la gură, cu floricele și, de pe spate pe piept, un alt rînd de desemn mai mărișor, iar pe mîneci au: sau pui aruncați la o distanță egală, sau un desemn lung de sus pănă jos, prin mijlocul mînecei, numit „stîlp." Acestea sînt de purtat, pe cînd „cămeșile" se fac cu altițe și cu mai multă cusătură pe mînecă și sînt mai mult de ținut, fiind foarte grele pentru purtat. „Cămeșile" se fac din patru lați: doi dinainte și doi dinapoi, deosebit de bucățelele ce se adaug pe umăr pentru altițe. Cămeșa e încrețită la gît cu „băzărău", care trebuie să fie tare, căci altfeli, rupîndu-se, ar cădea pe umere în jos cămeșa.

Altițele sînt două bucăți de pînză patrată, care să coase deasupra mînecei; pe aceste se coasă vro 5 rînduri de desemne anumite, ce sînt potrivite pentru altițe; care pot fi: un desemn întreg sau floricele, figuri mici, așezate una lîngă alta.

Desemnul, la altițe, e același pentru toate rîndurile, atîta numai că rîndurile sînt despărțite prin niște dungi mai înguste, cusute pe dos, în coloare galbănă sau portocalie, roșă sau neagră, numite mășcățele, uneori sînt numai de fir galbăn sau alb, cusut în lanțujel. În Mihalcea, unde satul e rusificat, „mășcățelele" se numesc cu acelaș termin, iar firul se numește „hir". Un rînd de aceleași mășcățele se fac și în lungul altiței, pănă spre gît, pentru ca să mărginească altița de cămeșă.

Cusătura pe altițe e „în crucițe", ca cea de canva, sau „jumătăți"; printre aceste, mai vine și cusătura „lanțujel", mărgele sau fluturi. Un desemn ciudat, la altițe, e „perciunul", avînd o cusătură grămădită, din jumătăți, cari nu lasă să se vadă deloc pînza. Sub altiță, sus pe mînecă, se coasă niște desemne pe dos, numite „încrețală", fiindcă merg firele drept, ca și cum ar încreți, numai cît merg pe număr, pentru a putea face desemnul. Desemnele acestea sînt foarte frumoase. Sînt sau portocalii, sau galbene, sau de ață crudă, neghilită, care vine verzie și care, pentru ca să rămaie așa, să fierbe în lapte.

Încrețala să coasă și pe față, cu mai multe colori; atunci e, de regulă, cusută cu jumătăți de crucițe. Desemnele încrețelei sînt niște figuri anumite, late aproape cît latul palmei. Astfel este desemnul numit „coarnele berbecului", „cheia", „ruja" etc. – De la încrețală în jos, vine desemnul de pe mînecă. Acesta e, de regulă, costișet, constînd din o ghirlandă de flori sau din un desemn, în mijloc mai lătuț, și pe din părți alte două înguste, formînd astfel un întreg. Astfel de desemne sînt așezate la distanță, pănă jos; aice e mîneca încrețită, fără a-i lasa vro margină, ca și cămeșa la gît. Desemnele de pe mînecă sînt cusute în cruciți, sau în jumătăți de cruce, or jumătăți drepte, cu lanțujele și apoi înflorite cu mărgele, fluturi și fir. Altă dată, pe mînecă să face „stîlp", ca și la cămeșoi,

sau „crengari." Crengariul e un cotor cusut cu jumătăți, drept la mijloc, din care purced pe din părți crengi egale, cu flori. Cusătura acestora e un fel de brodărie anumită, netedă (plat, cum s-ar zice), cusută pe fire numarate, mai ales cu matasă albă. Această brodărie se vede prin satele românești ca Boianul, Mahalaua, Cuciurul etc. iar prin Mihalcea etc. Camena, se vede mai ales pe cămeșile bătrînești; e o brodărie veche românească.

Desemnele, la brodăria aceasta, nu sînt numeroase: se află niște flori cu petale late ca micșunelele, „frunza bradului", imitînd frunza de brad, o compoziție de figuri patrate, numite „prescurelele", triunghiuri și pui.

Pe cămeșă, să coasă floricele pe la gît și la piept, ca și pe cămeșoi, acestea din urmă prelungindu-se pănă jos pe spate. Cămeșile vechi, mai toate sînt cusute cu mătăsuri și cu fir. Acuma se coasă mult cu lînă și mai ales cu bumbac; fluturii în cusătură mai nu să întrebuințează. Desemnele mai nouă venite în uz, de gust rusesc, sînt urîte, avînd colorile prost armonizate, pe cînd desemnele vechi, de gust românesc, îți produc o plăcere, o bucurie, văzîndu-le, dar numai femeile bătrîne mai știu să le aprecieze; acestea, cînd văd un desemn delicat, lucrat mai mult în alb sau negru și cu puține colori strigătoare zic: „To voloschi daune!" (Acesta e moldovinesc, vechi).

Foarte multe din desemnele ce se află pe aicea se găsesc și în România; între altele, este la scorțuri și o tipică „floare de crin", desemn ce a fost admirat și la expoziție de industrie casnică din Cernăuți, ca margine la o scoarță.

Un alt desemn la altițe, numit în Mihalcea „cîmpul", în Muntenia, se numește „mocănelul", și multe altele...

Ștergarele, în Bucovina, să fac din bumbac gros și subțire, în 5 ițe, în 7, în 3 sau numai în 2, învîrstate cu bumbac gros. E mai rar ca să fie tot cîmpul ștergarului în desemn; cele mai multe să lucrează în dunguțe: o dungă lucrată din burungiuc sau bumbac subțire în două ițe și alta cu bumbac gros, în desemn: în cinci sau 7 ițe. La capete, să lasă o bucată mare în două ițe, pentru umplut cu cusătură, sau lasă dungi mai late. Pe margine, cos un desemn îngust în ajur, apoi mai jos: mici găurele și, pe urmă, vin țarțamurile, de multe ori înșirate cu mărgele. Florile ce să coase pe la capete sînt foarte frumoase. Mai în uz sînt desemnele cusute cu brodăria ce am amintit, cu matasă albă și cu floricele de mărgelușe colorate. Cele mai frumoase ștergare se află mai ales în Cuciur-Mare. Unele femei, chiar și în Mihalcea, mai știu foarte frumos a „alege" flori pe burungiuc.

Mai demult, pe cînd nu era bumbacul, ștergarile se făceau din tort subțire de in și tort mai gros și se brodau cu matasă. Bumbacul a ieșit cînd au ieșit și chibriturile.

Tot în dungi ca ștergarele, dar dungele mai late și mai rare, să fac și fețele de perne, precum și prostirele. Fețele de masă, șervetele se fac din cîlțișori, țesute uniform în „ozoare" sau în 4 ițe. Sacii, țolurile se fac din buci țesuți în patru ițe, că-s mai tari, și cu vîrste negre. Traistele și scorțurele se fac din lînă, „alese" (cu desemn). Brîiele se

făceau mai demult în dunguţe colorate, înguste, astăzi se fac cu desemn „rădicat pe spată". Catrinţele şi sumanele se fac negre; catrinţele avînd părţile de dinainte îndungate cu roş întunecat şi, printre acestea, vîrste mici galbene sau de alte colori.

Văpselile ce şi le fac femeile

a). Galbăn. Verde

La văpsit, cea întăi coloare, din care se prind mai bine şi celelalte văpsele, e galbănul.

Iai „droghiţă" ş-o usuci; freci bine frunzile şi floarea, de le faci ca pravul; beldiele le iai şi le fierbi, pui o bucăţică de piatră acră şi, în apa ceea, moi călepele. Pe urmă, le scoţi şi le presuri cu prav de frunză, ca cu cenuşă, totul de-a măruntul. Le pui în un ciubăr şi torni zama ceea pe deasupra; pui şi o bucăţică de aluat dospit şi le laşi să dospească o săptămînă şi apoi sînt gata.

Dacă vrai să ai coloare verde, după ce scoţi căleapul din droghiţă, îl pui în borş. Apoi faci leşie iute şi-l porţi cu mîna, zbătîndu-l în leşie, şi îndată se face verdele cel mai frumos.

b). Portocaliu

Iai laptele cînelui şi faci tot aşa ca şi cu droghiţa; pui piatră acră şi se face portocaliu; de e prea deschis, îl mai moi o dată.

c). Roş

Roş se face din sovîrv şi din păduret. Se ia două părţi de sovîrv şi o parte frunză de păduret (de vrai să fie întunecat, – de vrai să fie mai aprins, pui pe jumatate păduret); le usuci bine, apoi le freci să se facă făină. Pui apă caldă şi aluat dospit şi laşi să dospească pe cuptiori o săptămînă. Storci frunza ş-o împrăştii pe cuptiori, iar zama o baţi pănă ce face spumă şi, în ea, moi călepele. Le scoţi şi le presuri bine cu prav de sovîrv crud şi le aşezi în zolniţă – sovîrvul împrăştiet, în 3-4 ceasuri, s-a făcut roş –, apoi torni şi zama ceea şi laşi trei zile să dospească. Le scoţi şi le usuci şi nu se mai spală niciodată. (În loc de frunză de păduret, se pune şi coajă de păduret pisată.)

Roş se face şi singur cu frunză de păduret, uscată şi pisată. Mai întăi, moi călepele în căneală de arin, să fiarbă, apoi le presori bine cu frunza şi stau 9 zile. Le pui la soare cum sînt şi, după ce s-au uscat, le speli şi capeţi un roş întunecat.

Roş se face şi cu frunze de măr dulce, fiert în borş.

Roş din arin

Fierbi coajă de arin roş, fără piatră acră şi fără calacan, şi moi călepele din galbăn şi se fac roşi.

d). Negru

Fierbi mai întăi coajă de arin, fie şi de cel roş, ca să faci din el o căneală, pentru ca să se poată prinde boiala; el singur nu dă nici o coloare, fără calacan. După ce scoţi căleapul, îl presuri cu frunză de perj pisată, pui în zama ceea: rugină de sub tocilă de la covali şi rugină de fier din bahne; stă 9 zile, apoi fierbi călepele cu toate cele la un loc şi cînd sînt gata, le speli.

Negru din coji de nucă

Fierbi cojile de nucă cele verzi, cu rugină de sub tocilă sau cu rugină de la părău şi bahne, ce strîng anume femeile; se pune şi puţin calacan şi se face foarte negru. Boiaua aceasta poate să stea şi un an, strînsă în ceva, şi nu se strică; se adauge numai apă ruginoasă– şi e bună.

Negru din arin

Iai coajă de arin negru, pui puţină piatră acră şi o bucăţică mică calacan (nu mult, că arde), pui şi coji de nucă, dacă ai, – de n-ai, nu-i decît –, moi călepele şi se face negru ca cărbunele.

Lîna, în boiele dulci, nu se prinde, numai în acre.

Lîna, ca să se poată boi, trebuie mai întăi să stea în huşte cîteva zile, apoi, se spală bine şi, pe urmă, se boieşte.

e). Albastru. Verde

Pentru albastru se fierb surcele negre, cumparate, în borş. Strecură zama, pisează piatră vînăta ş-o moaie în oţet, apoi o pune în zamă să fiarbă. Ia deoparte de moaie bine călepele (din alb), apoi le pune cu totul la fiert. De voieşte să fie mai deschis, pune mai puţine surcele.

Verde în usuc

Apa în care s-a spalat lîna întăi se cheamă „usuc". O fierbi şi curăţi bine spuma, pui puţină piatră acră şi moi călepele din galbăn şi se face un verde frumos, întunecat.

De vrai verde deschis, le moi din portocăliu în usuc şi se face verde deschis.

Albastru în usuc

Moi căleapul din alb în usuc. În usuc, pui piatră vînătă şi se face albastru; de vrai să fie întunecat, mai moi o dată.

f). Văpsele cumparate

Dacă vrai să faci verde în boia de tîrg, moi boiaua în oţet ş-o fierbi în borş; pui călepele din galbăn şi le fierbi.

Orice coloare se moaie cu oţet, numai anilinul cu rachiu.

Colorile: stacoşiu, violet, roza şi altele se fac cu coloare cumparată din tîrg; care, după ce se moaie în rachiu, se pune în apă caldă şi,

pentru ca să ție, se mai toarnă și „apă tare[1]”, în aceasta se fierb călepele – și sînt gata. *Horecea, Mihalcea, Broscăuți*

(În Roșa, nu acopăr pasca cu basma roșă, căci sîngeră vita; și nici omul nu e bine să poarte; alb e cel mai sănătos.)

De vezi întăi miel alb sau fluture alb primavara, ești sănătos peste an; de vezi negru, nu.

B. Straiele de matasă

Afară de portul despre care am vorbit în cele premergătoare și care este numai product al lucrului de casă, în Bucovina, se mai află și un alt port vechi în unele sate românești din jurul Cernăuțului, precum în Mahala, Boian, Horecea, Ceahor, Molodia, Cuciur-Mare, cuprinzînd Chicera și Stăneștii din districtul Siret, – port care este acuma pe ducă.

Acesta constă din niște rochii de atlas în dungușe, ce se cumpără gata; sînt fără mîneci, lăsînd să se vadă mîneca cămeșei cusută, iar la piept, scobite, acoperindu-se pieptul cu salbe de bani de argint. Creți nu au mai deloc; sînt înguste aproape ca cămeșa, se poartă de cătră fete la hramuri, la joc și cînd sînt mirese, apoi le strîng pentru moarte.

În Camina, sat rusificat, ce e influențat de Cuciurul-Mare, se poartă, de asemenea, numindu-le „riclii”.

Peste rochie, îmbracă „contoș”, de asemenea de matasă, în dungi mici: albastru cu sulferin, avînd garnituri de șireturi împrejur, dar foarte rău croit, ca un sac. Altă dată, îmbracă „zăboane” mai lungi, fără mîneci, acoperite pe din afară, de la brîu în sus, cu blană de dihor; iar în jos, sînt de stofă de brocat sulferin. *Ceahor*

Acest port samănă mult cu al doamnelor din vechime, zugrăvite prin vechile noastre mănăstiri.

În Mihalcea, Camina, Cuciur etc., se poartă în aceleași condițiuni (la joc, la cununie și moarte) și „fota”, numită chiar și de poporul rutenizat cu acest nume.

Fota e o prostire de matasă, albastră întunecat, cu dungi sulferine la margine și țarțamuri. Cu fota pusă în două, se împrejură ca și cu catrința, de sub care se văd florile cusute pe marginea cămeșei. Fota are asemanare cu peștimanul, ce se purta mai demult în Moldova, – de bumbac albastru întunecat, în cadriluțe albe și cu o dungă albă de jur-împrejur, pe din margine, cu care se împrejurau femeile vara, în locul catrinței, ce se purta numai iarna.

1. În Mihalcea, chiar în limba rusă, s-a pastrat termenul acesta român, de „apa tare”.

Tot în Moldova, se purta de demult de cătră bătrîne și copile „prigitoarea”, ce era o prostire albă, pe care o purtau împrejurîndu-se ca și cu catrința. Acest port se vede, dar foarte rar, și astăzi la babe în Bucovina.

Rochia și fota să vede că au existat în același timp, căci, pe sub rochie, se îmbracă și fota, din obicei se vede. – Fota poate că era purtată de poporul mai sarac și rochia de bogatași, luată ca imitație de la boieri.

În Voloca, Cuciur, ca îmbrăcăminte de iarnă pe deasupra, să poartă niște blane mari, scumpe, numite „tîmbare”, acoperite cu fețe scumpe. Un tîmbari costă cîte 80 florini. Abia două sau trei femei mai au de acestea în sat. Azi, femeiele poartă numai cojoace proaste, în Mihalcea, îmbrăcînd cîte două, unul peste altul, de fudulie, chiar și vara!

Încălțămintea, în satele acestea, constă din ciubote galbene, care avînd talpa subțire, ce se vîră apoi în niște papuci tot galbeni, cu talpa groasă și înfloriți pe deasupra, numiți „conduri.”

Schimbarea portului. Pierderea mătăsei

Portul, de regulă, face evoluție în mai frumos, mai bun, e neesplicabil cum în Bucovina nu a făcut, ba încă a dat înapoi, luînd portul inferior locul portului celui superior.

Aceasta nu o putem esplica altfel, decît doar prin amestecul cu populația străină. Știut este că, în Bucovina, de un timp încoace, emigrează mereu galițieni, care ș-au exercitat influența și asupra portului.

Altă cauză poate să fie și schimbarea condițiunelor de trai. O parte însemnată din populația băștinașă a Bucovinei să ocupa înainte vreme cu cultura gîndacilor de matasă și producea o cantitate destul de mare de materie brută de matasă, numită burunciuc. Ba făceau chiar și stofe de straie de matasă. Astfel, ne spun oameni bătrîni din Horecea cum că, în casa tîrgoveților Voronca, Găina, îmbrăcămintea de pe toate celea în casă era de matasă, chiar și sufitul și păreții erau acoperiți cu matasă țesută de casă.

Horecea, Roșa etc. sînt suburbii ale Cernăuților; locuitorii lor erau tîrgoveți, mulți din ei își aveau dughenele în Cernăuți, dar cu casele și gospodăriele ședeau în suburbii, unde se ocupau în măsură mare cu lucrarea pămîntului și cu gospodăria casnică; negoțul nefiind principala lor ocupație. Schimbîndu-se împrejurările și pierzînd negoțul din mîni, au devenit cu timpul simpli agricultori și, potrivit ocupațiunei, ș-au pierdut apoi și portul. Numai după antereiele și giubelele pastrate prin unele lăzi, să vede cum s-au purtat părinții lor.

În Roșa, influența asupra portului nu a fost așa de hotărîtoare; acolo s-a pastrat o parte bună din portul vechi, după cum vom vedea.

În cît privește pierderea mătăsei, apoi episodul ce-l reproducem din gura tîrgovețului vechi Gh. Hotinceanu din Horecea este potrivit a o esplica:

Cînd a trecut Bucovina la Austria, erau trei vornici pe teritoriul acesta al Cernăuțului: Ciuntuleac în Roșa, Grecul în Cernăuți și Voronca în Horecea. Aceștia primiră ordin să meargă și să întîmpine oastea la pod. Vornicii merseră, dar nu văzură decît cinci catane călăreți, cari, scoțînd săbiile din teacă, întrebară românește: „Ne primiți?” – „Vă primim”, a fost răspunsul. – „Ne primiți?” – „Vă privim!” – „Ne primiți?” – „Vă primim.” Așa i-au întrebat de trei ori. După aceea, au mers vornicii și catanele spre oraș și, cerînd găzduire, fiecare vornic a luat cîte o catană, două în casa sa. Cînd s-au sculat ei a doua zi, era plin de oaste, de căpitenii. Populația s-a spăriat și a început a se răzvrăti; aleargă degrabă la vornici și le spune: „Voi ne-ați vîndut!” Vornicii, ce să facă? Puterea asupra poporului era totuși în mîna lor, dar nu puteau lua nici o partidă, neștiind ei singuri pentru cine să stea.

Între acestea însă, nemții, mai cuminți, le veniră întru ajutor. Românii noștri au fost totdeauna iubitori de grădină și de pomi; fiecare avea la casa lui pomete frumoase. Căpiteniile venite se primblau prin pomete, vedeau așezările lor, cultura duzilor, cuptioarele de făcut rachiul etc. Începură a-i lăuda pentru pometele ce le au și, ca premii, le dădură la fiecare vornic cîte 100 galbeni în aur; pe vremea ceea, era aceasta mult. Văzînd ei bunele intențiuni ale stăpînitorilor, începură a face pace în popor și lumea se liniști.

La cîtva timp după aceea, veni o conscripție pe la case asupra vitelor și le numără și pomii din grădină. Oamenii s-au spăriat că au să trebuiască să plătească dajdie pentru vite și pentru fiecare pom – și, lățindu-se vestea aceasta prin comune, se apucară care încotro să-și taie copacii și tăiară toate pometele, tăind și aguzii. Din ceilalți copaci, au odraslit din semințe vlăstari nouă, dară duzii s-au pierdut și, cu dînșii, și creșterea mătăsei.

Singurii aguzi cari au mai rămas ca martori de pe acele timpuri până astăzi sînt în grădina casinului militar din Cernăuți; aici, de cum veni Bucovina la Austria, intrară militarii și ocupară acel loc, care, fiind ocrotit, trăiesc până astăzi. Astfel s-a stîrpit în Bucovina producțiunea mătăsei.

Nu e de mirare, deci, că a ramas matasa și până azi ca port în popor – se poate deci vedea pe ce scară era cultivată atunci. Cît despre cusuturele cu matasă românești, s-au putut admira la diferite expoziții ce au avut loc în Cernăuți, adevarate capodopere de gust, finețǎ și execuțiune.

S-au văzut mahrame etc. cusute de măna boierițelor noastre și pastrate cu sfințenie de către descendenți; între altele, la expoziția din anul 1899, s-a putut admira cusătura veche, numită „în bibiluri”; despre care numai din nume să știa, neavîndu-se idee cum poate să fie. Ei bine, e tot ce poate fi mai ideal! Nu-ți vine a crede că e lucrată de mînă de om; să pare că numai zinele, cu degetele lor fine, au putut-o executa. Îmi pare rău că-mi scapă numele familiei aristocrate

căreia îi aparține. Pe o bandă lată abia de un deget, să află lucrat cu acul în găurele fine de tot: cîmpul cu iarbă, copaci cu frunze și flori – petalele gingaș țesute în colorile lor vii – și totul să pare că e lucrat astăzi – cea ce poate va fi de un secol.

Erau mai mulți metri de cusătură de aceasta, care trebuie să fi fost destinată pentru garnitură.

În limba română, a ramas zicala, cînd vorbește cineva tare pe sus, cu cuvinte foarte alese, că „vorbește în bibiluri”.

Lucrurile de mînă ale voivodeselor Moldovei, ce se află pastrate prin mănăstiri, precum: portrete de domni, în mărime naturală, epitafe cusute cu matasă, fir și mărgăritare etc. – ne dau o idee despre cea ce era în vechime industria casnică la români.

Nu e de mirare dacă țarancele noastre mai lucrează și astăzi așa de frumos cu fir și matasă, burunciuc etc. – din ce în ce însă, tinde a dispărea și industria aceasta. În Cernăuți, d-na Sofia Ștefanovici, vicepreședinta Societății Doamnelor Române, își dă silință a rădica industria națională, aranjînd din an în an expoziții; iar la expoziția din Filadelfia, tot ce a trimes a fost plătit îndoit; ba a lucrat costume românești și pentru păpuși, introducîndu-le în industria mare; o meșteră neîntrecută în aranjarea lor, e d-ra Aglaia Lupu. D-na Eufrosina Wilhelm a furnizat haine naționale pentru New-York. Nu mai puțin s-a ocupat de a introduce desemne naționale în modă, prin diferite lucruri de mînă, d-na Elena Popovici. D-na Casandra Buberle, proprietară din Bobești, a fost întâia care s-a ocupat cu industria de casă. D-ei lucrează de vro 50 de ani, cu mare succes, pe terenul aceasta; la expoziția din Viena, a obținut diplomă de onoare. Producțiuni de ale d-sale: covoare, portiere, stofe de mobilă compuse din brîie, au devenit la modă și au mare trecere în străinătate; ba și principelui de coroană Rudolf, cu ocazia venirei sale aici, i-a prezentat un covor.

După cum vedem, se află și astăzi romance capabile și serioase, cu tragere de inimă la lucru; le urăm numai deplină încurajare și deplin succes.

C. Portul tîrgovețesc și costumul național

Am amintit că horecenii ca și roșișenii (locuitorii din Roșa) nu sînt țarani; cu toate că, prin vitregia sorței, ajung de multe ori a purta și straie țărănești, cu excepție de opinci, ei însă nu se împacă cu țaranii, – cînd se întâlnesc cu ei, îi iau în rîs și nu-i scot din „mujic hadena” (șerpe). Au o ciudă neîmpacată mai cu samă contra pletelor acestora și, de cîte ori pot, le slobod un vîrtej de ață în păr, pe care-l încîlcesc așa de tare, încît sînt siliți să se tundă. (Vîrtejul e o morișcă ce o fac copii vîrînd ață printr-un bumb, sau prin o scîndurică cu două borți. Pe aceasta o învîrtesc mult ș-apoi o lasă să se desfacă și atunci zbîrnîie.) Roșișenii au însă portul mai tîrgovețesc decît horeceni.

Portul femeilor, în Roșa, s-a pastrat așa precum era, pe la mijlocul secolului, portul populațiunei tîrgovețe în Moldova. Rochia largă, creață, cu cercuri și cîteva betițe negre de catifea sau tasma galbănă, verde etc. după cum se potrivește – și mai ales tasma serpentină, de multe ori chiar de două colori: albastră și galbănă etc. Rochia de vară e fără măneci – și la piept tăiată „în care" („cu bustă", cum se spunea de demult,) garnită cu aceleași tăsmăluțe pe la gură și mîneci. Rochia, pe umăr, are creți, care se așează cu acul ca niște mici careuri. Mîneca cămeșei e lărguță, cusută cu matasă neagră, iar jos încrețită, avînd un mic volanaș pe margini, cusut cu pui și găurele. – Pînza cămeșei e de bumbac creț și, pe la piept, cu dungi de borungiuc. Izvoadele delicate de pe mînecă sînt ale lor proprii, nu le găsești prin sate.

Rochiile se fac de stofă de cașmir, coloare vie: roș, verde, albastru, alb, și pe acest cîmp, buchete de flori. Pe cap, poartă șaluri turcești: șaluri albe sau de alt fel de colori vii, cu flori.

Peste mijloc, se încing cu brîu de matasă în dungi: albastru întunecat și galbăn. Pe deasupra rochiei, poartă scurteică de postav negru, lungă păn' în jos de brîu; e gărnită împrejur cu găitan de fir și căptușită cu „coțobaie", un fel de stofă de lînă groasă, flocoasă, țesută în patru ițe, verde sau untdelemnie, – iar pe din lături, pun deschisuri de postav roș, care se vede, căci scurteica stă mai totdeauna deschisă și cu părțele de dinainte înturnate, pentru a se vedea cămeșa dinainte. Scurteicile de toate zilele sînt de coțobaie. Pentru zile de lucru, au un fel de cațaveici de stambă deasă, albastră, în patru ițe, cu deschisuri roși, lungi; păn' mai jos de genunchi și fără blană; iar pentru sărbători, au „ghiordeie": niște cațaveici de postav negru, cafeniu, verde, până în pămînt și blănite cu blană de vulpe; acestea devin tot mai rare.

Pe dedesubt, poartă iarna un feli de pieptarașe, lipite de trup, de blană de miel și încheiate sub umăr, acoperite cu postav negru, cusut cu flori. În picioare, poartă papuci încheiați cu gaitan până sus.

Barbații poartă pantaloni largi de postav sau de stofă de vară, numiți raituji – ca și în Botoșani –, pe la buzunări, înfloriți cu gaitane; mintean de postav negru sau albastru-întunecat, cusut cu gaitane; iar pe la mîneci și dinainte, cu deschisuri roși de postav. Poartă contăș, sumane negre și cojocel. Tinerii poartă pantaloni strîmți, de postav alb, cu găitane negre. Vara, poartă în cap pălării de postav roș întunecat; în picioare, poartă ciobote lungi până la genunchi.

Mai demult, femeile purtau și peștimane, și cațaveici de satin cu dihor pe deasupra și pe din lături, iar în cap, ștergari; barbații purtau tot raituji, mintean – și „dulamă", o haină cum e amu contășul.

În Clocucica, altă suburbie, spre miezul nopței de Roșa, se poartă femeile ca și tîrgovețele din Moldova; ele rîd de roșișence: „Noi, zic ele, am ieșit din rochii; – ne purtăm cu fuste cu falbane și polcuțe și,

din ciobоțele încheiate cu gaitan, am ajuns la ciobоțele cu țug (gumă)", iar pe cap, poartă barizuri și tulpane. Poartă însă aceleași scurteice și cațaveice cu roș. Acestea se poartă și de către răzeșii din Broscăuți.

În satele din apropierea Sucevei, femeile poartă fustă, ca și în Moldova, și polcuțe sau și rochii.

În Moldova, vara mai ales, la cămeșa cusută frumos cu ajur și mărgele și brodată cu alb, îmbracă fustă frumoasă și se încing cu colane brodate cu mărgele pe catifea; sau cu ghiordane late, lăsînd capetele să spînzure într-o parte, ca niște cordele. Rochiile sînt cu cercuri și cu tăsmăluțe pe la poale. Straiul ce-l poartă la frig e „cațaveica" de postav, în diferite colori; și dacă nu e toată de vulpe, fețele de dinainte sînt numaidecît. Iar pentru zile mai puțin friguroase, au niște scurteici vătuite cu lînă și trase cu saiele; de acestea, poartă și barbații. (Aceleași să văd și în Broscăuți, în Bucovina. Ba chiar și în portul preoțesc să află asemenea cațaveice, lungi).

În Moldova, portul barbaților, iarna, sînt niște ițari strîmți; vara, pantaloni de bumbac, creți ca ițarii; cămeșă lungă, cu mîneci largi și cu horbotă pe la margine. La gît, se leagă cu basma neagră, peste mijloc, se încing cu brîu lat: roș, verde, albastru; poartă și chimiruri. Pe cap, poartă iarna cușmă – și vara, pălării negre, de pîslă; în picioare, ciubote lungi cu tureatcă – sau opinci.

În părțile de munte în Moldova, femeile poartă catrință. La mocancele de pe lîngă Odobești, catrința e ca și în Bucovina, dar mai largă, avînd cîțiva falduri de ambele părți dinainte. Cele „de purtare" sînt simple, pe cînd cele cu cari „merg la lume" strălucesc de fir și de peteală, cu cari sînt țesute – și de fluturi.

Ca și în Bucovina, încing catrința peste brîu cu „bete", cari, în Bucovina, se numesc frînghii; acestea sînt simple, în dunguțe colorate, în lungiș; nu alese, ca în Bucovina, (de care se află și în Muntenia), iar brîul, de asemenea, e simplu, în dungi curmezișe.

Aceleași brîie și bete se mai găsesc și în Bucovina, pe la bătrîne. În Odobești, chiar și brîiele sînt țesute cu fir.

Cămeșile se fac cu altițe, ca și la noi, afară de deosebiri mici; ba și „încrețala" se numește astfel și chiar desenele sînt aproape aceleași. Altița e ceva mai mică decît a noastră și mai variată în desen. Cusătura ca lanțujelul se numește „înaintea acului", ca și în Mihalcea. Desenele costișete, de pe mîneci, se cheamă „năsăpite"; iar o romăncă din Ploiești îmi spunea că pe acolo se cheamă „rîuri." Mîneca e încrețită sau jos, ș-atunci n-are volan, sau mai sus, și atunci lasă un volan cochet.

Cele mai multe cămeși au desen țesut cu arnici (bumbac colorat roș, albastru), pe care îl întrebuințează pus în mai multe fire – și fac desemnul rădicînd cu speteaza. Altița uneori e țesută, dar mai mult cusută, precum și dinaințele, ba și pe spate, de la umere în jos, în jur rotund, au o încrețitură frumoasă, pe care fac o cusătură anumită.

Ceea ce nu se află la noi e cusătura de dinainte, lată de o palmă. Cusătura e în crucițe, mai ales cu lînă albastră întunecată, toarsă și boită de ele. Lîna aceasta, fiind creață, nu se cunoaște felul cusăturei, viind ca o blăniță. Aceasta o combină cu desemne de arnici colorat, care vin înlăuntru; astfel că florile apar ca sculptate, iar totul e ca un relief. Florile acestea le fac atît pe dinainte, cît și pe mîneci; le fac însă și alese din țesătură. A țese cu fir, a coase cu „tel" (peteală) e aici cu totul la ordinea zilei.

Ștergarele sînt de burungiuc subțire, cu vîrste de bumbac sadea alb sau colorat. Sînt lungi, încît capetele atîrnă pînă la genunchi, după ce încunjor de cîteva ori capul. Foarte cochet se îmbrobod nevestele cu ele peste „conciul" lor – un cerc oval înalt ca de 2-3 degete, făcut din lemn și învălit cu pînză țesută în 4 ițe, în ozoare, cum le zic la noi.

Conciul e cea ce e la noi cîrpa; pe acesta îl pune nănașa a doua zi de cununie – și fetele plîng, care-s duioase; le pare rău după flori.

Fetele îmblă cu capul gol, „în plete", cum le zic ele. Pun cozile dinapoi foarte frumos și care n-are păr se ajută puind o coadă deosebită, iar peste cap, se leagă cu ghiordane de mărgele, ca și cu o cordea; ghiordanele se numesc, ca și la noi, „zgărzi". În picioare, poartă ciorapi împletiți cu cîrlige, în ajur, și mi se pare că opinci.

Populația de la oraș, din Focșani, femeiele se poartă în rochie, fustă, polcă, iar barbații, în straie de șiac sau straie de pînză colorată, lucrată în ozoare, de casă, de care poartă și femeiele. Croiala e: pantaloni largi cu mintene etc. Ele se leagă cu tulpanele pe sub fălci și capetele le înnoadă în vîrvul capului; o îmbrobodeală ce nu mai există azi în Moldova decît la femei bătrîne.

Un port deosebit de acesta, la populația de la țară, este portul femeilor din Muntenia: cu zadii sau, cum le zic în Moldova, „fote". (Deși în Muntenia feliul zadiilor e foarte variat.) Zadiele se îmbracă în locul catrinței, peste cămeșa foarte frumos cusută, avînd pe la poale și prin părți desemn. Zadiile sînt două șorțuri: unul mai îngust, dinainte și altul larg, avînd creți, dinapoi. Sînt țesute din lînă în patru sau în două ițe, cu fir sau peteală prin ele; – colorile la zadii sînt variate: roși întunecate, dar mai ales negre, sau partea de dinainte roșă și cea de dinapoi neagră, sau una roșă și alta albastră, sau amîndouă albe. Pe zadii, se coase desemne foarte frumoase, în colori, cu fluturi și tel. Acest costum național se îmbracă astăzi cu predilecțiune de către damele din societate bună, la baluri. Costumele acestea, dacă sînt frumoase și cînd sînt cu șic îmbracate, fac totdeauna un deosebit efect.

Cămeșuicele sînt sau de burungiuc subțire, cusut cu mătăsuri și flori, sau de pînză subțire de bumbac. Pentru cap, se întrebuințează ștergarul subțire de burungiuc, care dacă știi cum să-l îmbrobozi, face găteala cea mai frumoasă. Foarte frumoase sînt și mahramele de matasă: roși, albastre – cu salbe împrejur.

Pentru fete, e mai frumoasă pieptănătura în două cozi, cu cordele la cozi și flori pe cap sau salbă. La acest costum, se adauge și bondița de postav, cusută cu șireturi de fir și aplicată cu flori de postav roș sau albastru pe cîmpul alb sau negru etc., din care e făcută bondița.

Portul național al barbaților e: ițari strîmți și creți de la genunchi și până la glezne; cămeșă lungă creață, cu dungi de burungiuc, cu horbotă la poale și cu mînicele largi și legătoare la gît, iar peste mijloc, brîu lat și curele cu bumbi, atîrnînd din brîu naframa cusută. În spate, bondiță de postav, cusută cu flori de șireturi negre, făcute, pe dinainte, ca niște stele, buzunări etc. La costumul acesta, se purta mai de mult, în Bucovina, un sumaieș foarte frumos, de postav negru sau și de altă coloare corespunzătoare, croit în forma sumanelor țărănești și înfrumusețate cu șireturi la piept, la mîneci etc. Acesta se purta și la straie civile. Cușma țurcănească complectează costumul național.

D. Portul vechi

Un port european a străbătut pe la începutul secolului în lumea femeiască și în Moldova. Astfeli, bunicele noastre purtau, pe la balurile ce se dau atunci, rochii cu coada de trei coți, talia cu colț, decoltată și cu mînile goale. Pe mîni, aveau brățele, la gît, coliete, în cap, flori de diamant. Pieptănătura era cu zulufi, de la frunte mai mici și încolo tot mai lungi; coada de dinapoi se punea în pieptene; un pieptene mare, roată în jurul capului. În față, se purtau frizete, numite „plecsude", și părul pudrat. Pantofii erau de atlas, încinși cu cordeluțe în cruciș. Rochiile celelalte erau încheiate până sus, cu talia în colț, cu mînicele largi cu bufuri, talia încheiată la spate – fustele erau largi. Pe cap, purtau un fel de pălării, cînd ieșeau, numite „tocuri".

Portul țerei însă era rochia din trei lați, tăiată la piept „cu bustă", garnisită cu găitan de fir, cu cepreaguri (pasmanterii) de matasă sau fir. Mijlocul era încins cu colane de fir curat, avînd poftale de aur, bătute cu pietre scumpe. Rochiile se făceau: de „stambol" (matasă), de „canavaț" (o matasă groasă, un fel de damasc), „dimie" (matasă subțire, cu floricele delicate), de morea, de atlas, catifea (numit urșenic), de fulari. „Dibetul" era o stofă de lînă, aspră ca ripsul; „șaliul" avea urzeala de bumbac și bătătura de lînă subțire, avînd dungi de matasă și flori. Se purta rochie de „mușlin de lînă", rochie de „șam" (bumbac cu ață, stofă groasă), de „halastînca": stofă de ață, în cadril. Rochie de „citare", un batist subțire, cu floricele delicate; din acesta, să făceau și antereie bărbătești. Cutnia era o stofă de atlas cu bumbac, în dungi (în ciubuce sau ciubucele); din acesta, fiindcă era în dungi, nu se făceau rochii, ci numai antereie. Stofele în doi peri, roș cu albastru sau albastru cu negru, să numeau „în gușa porumbului". Coloare de modă era „în ruptul ferului" (cum e ferul cînd se rupe), „argintiu" „ghiviziu" (ca frunza curechiului, sau

ca chiclazărul: chiclăzăriu). „Ghiurghiuliu" (roza aprins, ca trandafirul), „pembe" (roza), „stracoșiu" se chema roș aprins, pons; „havaiu" era albastru ca ceriul; „alb-albastru" era, asemenea, albastru deschis. „Lilieciu" ca liliacul, „stînjîniu" ca stînjenul. „Patlaginiu" ca patlageaua. Galbănul era: „ca paiul"; „canariu" ca canariul, mai deschis decît galbăn; „portocaliu", „scorțișariu", „chimoniu" ca chimionul; „untdelemniu", cafeniu, și altele.

Cînd cineva să laudă că are multe straie și nu le are, i se spune în rîs că are:

Rochie verde – care nu se vede;
Rochie de cutnui – care nu-i
Și rochie de canavaț – care nu se ține-n aț'.

La gît, purtau salbe de „lefturi", bani mari de aur, cîte 10 galbeni un left; purtau șiraguri de mărgăritare, coliete de diamante. În urechi, purtau niște cercei numiți „serji", de bănuți de aur și legați unul de altul pe după cap cu un lanțujel.

Femeile îmblau și cu capul gol, cu flori de pietre scumpe în păr sau și cu legătoarea numită „capilește", în „capelă", care se făcea în modul următor: să legau cu un bariz triunghiular sau crep, încrucișînd cele două capete din părți dinapoi, pe care aducîndu-le dinainte, într-o parte și le făceau un fiong frumos. Părul era pieptănat într-o coadă, aceasta se aducea dinainte dimpreună cu capătul de dinapoi al măhrămiei, pe care o avea sub coadă și astfel înconjura capul cu coada pe deasupra tulpanului, până la floare. Care aveau păr frumos, coada încununa tot capul și atunci făcea fiongul drept în mijloc sau și de-o parte. În legătoare, se mai înfingeau bolduri cu gămălii frumoase de aur, cu floricele etc. (Astfel de bolduri, poartă în Mihalcea fetele, înfingîndu-le în băsmăli.)

Cînd ieșeau undeva, se îmbrobodeau cu alt bariz sau alt crep, păn' la jumatate de cap, pe care îl legau dinapoi, în vîrvul capului. În „capelă", ieșeau numai femeiele curînd măritate, până la anul. Cam tot în același mod, se mai făceau pentru ieșit, la modiste, niște „buiamale", legători de „nimitez" (crep) pe cap.

Nevestele cele tinere, cînd mergeau undeva îmbrobodite, puneau floricele de la urechi în jos, atîrnînd afară de sub broboadă. Astfel, pun aice fetele tinere, cînd merg îmbrobodite, atîrnînd florile afară de sub ștergari, iar nevestele pun busuioc și scot o ureche afară, să se vadă cercelul.

În părțile de peste Prut, s-au pastrat și mai bine unele obiceiuri vechi. Astfel, fetele își atîrnă mărgelele de la gît de cercei, ceea ce e o deosebită podoabă și, totodată, dă feței un aspect antic.

Ca haine de ieșire, în spate, se purtau, de predilecțiune, șaluri scumpe turcești, iar pentru vreme ceva friguroasă, era „maloteua": o cațaveică lungă, în sus strîmtă și în jos largă, cum sînt rondurile; se făcea de atlas, de more, de „ghermesit", blănită cu blană subțire de rîs (foarte scumpă, cu părul scurt, cea mai frumoasă și mai

delicată blană, argintie și cu rotițe ceva mai întunecate, ca tigrul), sau cu „singeap" (blană cenușie, groasă în piele și deasă în păr, nu prea scumpă). La malotea, era mîneca largă jos și blănită cu aceeași blană, ca de un lat de mînă pe din afara, precum și dinaintele, avînd și un guler de blană, ca de un lat de mînă.

Pentru iarnă, aveau „benișuri" lungi până jos, de ghermesit (stofă de matasă cu bumbac, în ape ca moreaua), blănite cu samur (cea mai scumpă blană; o blană de samur costa și 1000 galbeni; coloarea e cafenie închisă, cu lustru ca castorul, ușoară și moale) sau cu „nurcă" (nurca e cafenie roșietică, dară ieftină). Benișul era în sus strîmt, croit pe talie, și în jos larg, blănit și pe dinlăuntru, și pe din afară, în partea de sus a corpului, iar de jur-împrejur era, de asemenea, blănit de un lat de mînă, și mînecile erau blănite până la jumătate.

Scurteici, fermenele nu purtau cucoanele, numai barbații. Scurteicile erau până din sus de genunchi și fermeneaua sau libadeaua, până la brîu. Acestea se făceau din postav, blănite cu „cacom" (o blană albă gălbie, cu codițe negre), cu rîs, cu samur, cu jderi (tot în felul samurului, cu părul scurt dar mai roșietic), cu „carocolachi" (o blană albă cu pete roși, lungă în păr).

Barbații se purtau cu antereie, iar pe dedesupt, îmbracau pantaloni de postav, care nu se vedeau.

Antereul – un fel de haină lungă – era de „cutnie" (un fel de atlaz în dungi, de matasă cu bumbac de diferite colori), peste care se încingeau cu șal turcesc. Peste antereu, purtau vara „giubea" de postav subțire, căptușită cu matasă subțire, de colori vii. Giubeaua era până în pămînt și cu mîneca largă. Pentru iarnă, aveau cațaveici de postav, până mai sus de genunchi, cu blană de vulpe, de cacom, de caracolachi. Iar peste aceste, îmbracau iarna „giubeaua" de postav, până în pămînt, blănită cu samur, cu vulpi de cele bune, alese (partea cea roșă numită „salvie"; o astfel de blană era scumpă). Cînd întrau în casă, lepădau giubeaua și rămîneau în cațaveică.

După cum vedem, erau blănile un articol de mare însemnătate în țeară; luxul hainelor consta în scumpetea blănilor.

Pe cap, barbații purtau fes totdeauna și cînd se duceau undeva, punea deasupra șapcă; iar la zile mari, „șlicul" nalt, făcut din blăniță brumărie, de miel tînăr; iar fundul, de catifea verde sau roș.

La brîu, purtau ceasornic, metane de chilimbari, în mînă, și ciubucul completa portul. Ciubucul cu imamele de chilimbari, prins cu verige de aur, (partea ce se punea în gură). Luxul, la ciubuc, îl făcea „caluful", care era o garnitură de catifea sau atlas, cusută cu fir, mătăsuri, cilicuri, – cu cari se îmbraca ciubucul: de unde se ține cu mîna și până la imamea; era vîrtos, avînd forma unui cornet de bomboane, până sus: aice, era făcut din stofă mai moale și strîns împrejur cu sfere de fir, de la care spînzurau în jos canafurile de fir de aur și tot de aici, atîrna în jos și chiseaua cu tiutiun, de asemenea,

de catifea sau atlas, cusută cu fir și mătăsuri. Acesta era tabetul unui barbat de pe la anul 1840.

„Straiele nemțești", costumul european al barbaților, s-a început a se purta pe la anul 1845-1847. Atunci s-au îmbracat mai toți nemțește, rămîind în portul lor numai cîțiva boieri bătrîni, negustori bătrîni și preoți, care își păstrează portul acesta cu antereie și giubele până astăzi. Aceștia îi rîdea pe tineri, că s-au făcut de batjocură, s-au nemțit și s-au sluțit cu straie de cinci lei.

Pe la 1820, barbații aveau alt port: cu haină scurtă până la brîu, de catifea, fără de mîneci, – spînzurînd un feli de mîneci la spate în jos, – cusută cu fir și mărgăritare și pantaloni largi de catifea, numiți „ceacșiri", de asemenea cusuți cu fir și mărgăritare.

În picioare, purtau papuci cu mestii, ascuțiți la vîrf. Mestiele costau foarte scump, erau, de asemenea, cusute cu fir și cu mărgăritare. O păreche de papuci de aceștia costau 200 de galbeni; costumul întreg 1500 de galbeni. (Pe la 1819, era galbănul 5 lei vechi, – apoi cu timpul, s-a suit până la 37 lei.) La acești papuci, era piciorul, de la genunchi în jos, strîns în ceva îngust. Că erau acestea mestiiele sau că mestiiele erau papucii în care se punea piciorul încalțat, nu se poate ști.

La „ceacșiri", în cingătoare, se vîreau „bîrnețe" lungi de trei coți, cu capetele brodate foarte frumos, cu fir și cu matasă. Acestea se înnodau la o parte, în un fiong, și se lasau să spînzure. Fetele trebuia să coase și bîrnețe de zestre, care apoi, la nuntă, le da prezent mirelui. Portul acesta să fi fost foarte frumos.

Au mai existat, în vechime, un feli de cușme pe cap, numite „gugiumane", și o îmbrăcăminte pe deasupra, numită „dulamă", dar despre acestea nu pot da relații.

Multă muncă aveau fetele pe atunci și cu brodatul „cevrelelor" (năfrămi), de care trebuia să aibă o fată în număr mare. Aceste erau mari ca niște tulpane, făcute din batist subțire, cusute cu fir, matasă și peteală.

De acestea, se dădeau prezent la toți cei amestecați la nuntă, se legau la scripci scripcarilor, se legau la trăsuri, la urechile cailor și trei zile sta astfel, – cît ținea nunta. Îți era mai mare dragul să privești băsmălele fluturînd și strălucind în fuga cailor. Vai de capul fetelor, până își lucrau toată zestrea!

Toate acestea, de la mama autoarei, Botoșani

E. Industria casnică. Mobilierul

Mai demult, pe cînd încă nu era obiceiul a cumpara pînzuri, casele românilor erau adevarate ateliere, de diferite manufacturi.

La țară, soțiile boierilor, răzeșilor, ba și a tîrgoveților, împreună cu fetele lor și cu un număr mare de servitoare, avînd fiecare anumit lucrul ei, precum lucratul cînepei, lînei, mătăsei, boitul, țesutul pînzelor, scorțurilor, cusutul, brodatul, nu le ajungea anul, cît era de mare, pentru săvîrșirea lucrurilor; ședeau în odăi separate și lucrau necontenit toată îmbrăcămintea casei.

Din Roșa, mi s-a spus de d-na Rarița Cantemir, născută Dumitrescu, cum că rochiile se făceau numai din matasă, cumparată sau țesută în casă; iar florile pe rochii le broda singure cu diferite colori.

Colțunii pentru zile mari erau de matasă albă sau galbănă, de casă. Perdelele se făceau din lînă și cu matasă, împletite cu flori.

Fata, abia cînd își gătea toată zestrea, făcea o petrecere, la care veneau toate prietenile ei – și abia din acea zi, avea voie să iasă în lume.

Scoarțele cele mai căutate erau cele tunse; pentru lucrul acestora, se întrebuința toată casa, ba și copiii ajuta. Lîna se înnoda pe urzeală cu leațuri, apoi o trăgeau cu un pieptene de tei, ca să stea bine; și cu o scîndurică, care avea o bortă în mijloc, o măsurau să fie totuna, o tundeau și apoi băteau cîțiva oameni cu vatala; așa de mare și de grea era vatala; părul la scoarțele acestea era de trei degete.

Scorțurile se făceau cu figuri, cu flori; mai ales pe cîmpul galbăn, figuri alese cu negru, cafeniu, albastru etc. Astfel de scoarță am văzut și în Botoșani (aut.), avînd ca desemn, pe la colțuri, niște păpuși, iar în mijloc, o figură ce va fi reprezentat poate o blană, după forma ce avea.

Scorțurile acestea se așterneau pe paturi lungi cît păretele, din capăt în capăt. Dedesubt, se puneau alte scoarțe moi, pături sau mindiri.

În Roșa, erau anume oameni, cari știau face mindirele și pernele de pârete, iar pentru a încheia mindirele, făceau anume un fel de cuie subțiri.

Pernele de pârete erau acoperite cu stofă potrivită de lînă, de asemenea țesută. În capetele patului, se așezau: scorțuri, perne și așternutul, până sus în pode, acoperite cu prostiri frumoase.

Sobele de demult erau făcute din oale smălțuite: roși, verzi etc., cu figuri. Astfel, îmi spune d-nul Leon Dumitrescu, din Roșa, că la casa părinților săi, ce era făcută de către bunul său Grecul, pe vremea lui Vasile Lupu, din stejari tăieți pe acel loc din pădure, erau astfel de sobe, unele în patru colțuri, iar altele late, în colț. Pe o sobă, era un iepure, pe alta o floare, pe alta un om etc.

Cuptoarele erau din oale mai proaste, cuprindeau o jumatate de casă, așa că putea să doarmă pe ele 5-6 oameni. Hornul era în formă de piramidă, pe margine cu zimțuri, iar pe deasupra avea un capac

lat. Ca să nu se colbăiască, îl acopereau în toată sara cu o prostire. Casa era cu 4 odăi, avînd tindă în mijloc, iar în ogradă era bucătăria și casă pentru slugi. Ușile și fereștile ce fusese de demult erau înguste ca la biserici; pe acestea, tatăl său, Gheorghe Dumitrescu[1], le-a scos, pe cînd era povestitorul mic, și a pus ferești nouă în loc.

Dulapurile care erau de demult se făceau din lemn de stejar, avînd formă triunghiulară, pentru a putea fi puse în colț. Ele erau alcătuite din două dulapașe, puse unul peste altul: unul mai lat și mai mare, jos – și altul mai mic, sus.

Ușile erau cu rozete sculptate în stejar, ca și rozetele ce se sculptau în grinzi.

Mobilierul, în vechime, la români, a fost același, atît în Moldova, cît și în Bucovina. În Moldova însă, mai apoi, în locul scoarțelor ce acopereau divanurile, au întrat în uz macaturile de stofă cumparată, mai ales la tîrgoveți, căci, la țară, și macaturile se făceau tot de lînă de casă, țesute în patru ițe în cadril: roș cu negru sau galbăn cu negru etc., cu acestea se acopereau și saltelele de pe paturi, și pernele de părete. Scoarțele ramaseră pentru acoperit păreții sau pentru așternut pe jos.

Alte paturi, în Moldova, mai sînt și divanurile cu valuri, lustruite, cu sau fără saltare; care nu au trebuință de macat, fiind așezat deasupra mindirul, salteaua și pernele de părete, îmbracate toate cu stofă, mai ales de damasc.

Bucovina însă a fost mai conservativă, ea își păstrează chiar și astăzi scorțurile pe pat; ba chiar le pune și peste canapele – și ce e mai mult, că s-a întrodus și în modă obiceiul acesta, cu oarecare deosebire: covoarele sînt atîrnate de sus din părete, pe deasupra sofalei, acoperind-o pană jos.

Scaunele cele vechi erau mari și grele, cu spetează lată, lustruită, și perna de șezut acoperită cu fețe albe, ca la perne, cari se spalau.

Sipetele cele grele și lăzile acoperite cu scorțuri, deasupra cărora să puneau blănurile, făceau o parte din mobilier.

Icoanele de argint să puneau ca și acuma în colț, la răsărit, deasupra atîrnînd candila ce ardea necontenit – sub icoane, pe părete, să așternea un covoraș, numit „poală de icoană", acesta era de matasă, cusut cu cordele și dantele; deasupra icoanelor împodobite cu flori și peteală, să punea o perdea fină, cusută frumos.

Oglinda își avea locul între ferești, sus tare, că nici nu te puteai videa, și așezată nu drept pe părete, dar plecată pieziș. Sub oglindă

1. Gheorghe Dumitrescu era ardelean de origine, el a lucrat la o istorie a românilor, pe care a folosit-o și Pumnul; la acesta, pierzîndu-se o parte din manuscript, n-a mai putut s-o tipărească. Partea ramasă se află și astăzi, precum și alte lucrări de ale lui.

ședea totdeauna masa, acoperită frumos, cu lucrușoare pe ea; sau un dulapaș. Paturile stînd vis-a-vis, masa, de regulă, își are locul între paturi.

Cele 4 odăi care compun locuința românilor, de regulă, sînt împărțite astfel: o sală în mijloc, iar două odăi sînt în dreapta, și anume: odaia mare de primit musafirii și alăturea ietacul curat, pentru musafirii veniți la gazdă; ietacul, în Bucovina, se numește „anchiri"; – în stînga, se află alte două odăi: cea din față, de locuit și de dormit pentru părinți, iar cea din fund, pentru copii; bucătăria în Moldova e deosebită – avînd două odăi: una sufragerie. – Astfel era de demult și în Bucovina – astăzi, bucătăria e sus. Unele case din Moldova, care au și bucătăria sus, sînt împărțite tot așa, numai cît au cîte trei odăi în rînd, de ambele părți, dintre care una e bucătărie și alta camară și tot 4 odăi rămîn de locuit. Casele mai mici au numai 3 odăi, sînt lipsite de sală, rămănînd despărțitura a 4-a ca tindă din față.

Casele țărănești au numai două odăi, cu o tindă în mijloc, sau numai o odaie – și jumatate din fundul tindei formează o odăiță. Or numai o odaie și tinda. Alăturea de casă, să află, sub șandrama, o camară, la cei mai avuți, în care să află lăzi adînci cu pînzuri, straie, lăzi cu făină, călepe, halaturi de ale gospodăriei etc.

În odaia din mîna dreaptă, cînd întri, partea de la miezul nopței o cuprinde, păn' la jumatate de casă, hornul cu cuptoriul, pe care dorm mai ales copiii, iar restul: un pat mare și nant, pe care au loc să doarmă mai mulți. În Moldova, la capătul patului stă lada și deasupra e așazată zestrea, pături, păn' în pod: lăicere, perne, oghialuri. În Bucovina, stă numai lada, laicerele fiind așazate pe o poliță numită grindă, deasupra patului, sus.

Aice, în loc de scoarță pe părete, cum e în Moldova, atîrnă scoarța cea mai frumoasă, de la grindă în jos, și prin aceasta împodobesc casa la sărbători.

În Moldova, deasupra patului se află „culmea", pe care sînt așezate straiele. Lîngă păretele de la răsărit, să află o laiță de scîndură groasă, tot așa laiță ocupă și păretele de la miază-zi, iar la capăt, lîngă ușă, stă „blidariul", dulapul cu blidele. În fața lăiței dinspre răsărit, se află masa, o masă lungă, pe care stă totdeauna pînea acoperită. Deasupra mesei, pe părete, stau sfintele icoane. Deasupra lăiței de la amiază, e oglinda, așazată sus; portrete etc. În Moldova, pe lîngă pat și lăiți, se află păretare – niște lăicere înguste de lînă în cadril, țesute în patru ițe, iar lăițele sînt acoperite cu scoarțe; rar vezi de acestea și în Bucovina; aice la sărbători mari, acopăr lăițele cu țoluri de buci; e sărăcie „lucie". (Strălucesc lăițele lustruite goale.) Lăicerele să făceau atunci, pe cînd era prisos de lînă; astăzi, oamenii sînt bucuroși să aibă din ce-și face îmbrăcăminte: sumane, catrințe etc. – lăicerele ce le mai fac din lînă au urzala de cînepă și dungi, cu țesătură de bumbac, prin ele.

O industrie veche în Bucovina și aproape necunoscută, din care au ramas numai urme, sînt „pîslele", care se așterneau altădată pe lăiți, în loc de mindiri, sub scoarțe sau și deasupra, ca saltele. Pîslele să făceau din lînă neagră bătogită, avînd lățimea și lungimea trebuitoare, împodobite cu flori liniare, albe pe la mărgini, colțuri, – cu rozete prin mijloc, dungi, puncte, stele. Grosimea li e ca de 3 degete și sînt moi. În Horecea, poartă și astăzi un deal numele „Dealul Pîslarilor"; nu mai puțin și numele „Pîslariu" a ramas descendenților acelor fabricanți de pîsle.

Astăzi 5, 6 oi, ce se cumpără primăvara, pentru ca toamna să se vîndă, sînt luxul cel mai mare ce și-l permit la cîțiva ani o dată, cei mai bogatași; – prin părțile de sus ale țerei. Se dovedește mai mult în cînepă, făcînd lăicere de cînepă boită frumos. – Singurul articol ce s-a dezvoltat pe aice în mod deosebit sînt traistele. Acestea se fac de lînă curată și cu alesături cari de cari mai frumoase; traistele sînt scurte și sînt aproape indispensabile la popor.

Femeile au destul de lucru, cît e anul de mare; afară că singure își îmbracă casa, dar mai lucrează și de vîndut, contribuind prin lucrul mînilor, alături cu barbatul, la întreținerea casei. Se culcă pe la miezul nopței, după ce s-au săturat de tors și se scoală cînd cîntă cucoșul a doua oară; căci au de depanat, de rășchiet, de cusut. Toți din casă dorm, numai ea – mama, gospodina, stîlpul casei – stă trează și lucrează.

O soacră zicea fetei sale, cum vedea că-i „vine lene pe la gene":

La culcare,
Fată mare,
Lasă nora să lucreze,
Că-i trebui saci
Și desagi!

Dar și fata trebuie să fie harnică; o fată care nu știe lucra nici n-are la ce se mărita; din frumuseță și tineretă, fără știință de lucru, puțină hazná. Flecăii își bat joc de ele:

Nu știu țese, nu știu coasă,
Trag nădejde că-s frumoasă.
Nu știu coasă cu matasă,
Da cu bumbac
Nici de leac.
Nu știu pită frămîntă,
Știu pe badea sărută.
Nu știu pită-n cuptor pune,
Dar știu, badeo, ce ț-oi spune.
Ropcea

M-a trimes mama de-acasă
Să joc cu fete frumoase,
Da eu joc lîngă scripcari
Cu ficiori de gospodari.

Am jucat c-una urîtă,
Care-i cu cămeșa mîndră;
Nu-i cusută de a ei mînă
Da-i cusută de-o vecină.
Cu covata a dat făină
Și cu bucata slănină.
A dat slănină și făină
Să o-ngrunzască la mînă
(s-o-ncrețască).
A dat făină și cîrnați
S-o-ngrunzască la grumaz.
Cînd a fost cămeșa gata,
A dat slănină cu bucata
Și făină cu covata.

Cînt păserile-n grădină,
Gheorghe scrie la lumină,
Ș-a scris două rîndurele,
S-a luat pe gîndurele,
C-a avut o puică-n sat
Ș-aceea s-a măritat.
Maică-sa i-a cuvîntat
C-au mai rămas fete-n sat

Și mai mari, și mai mărunte
Și de coadă, și frunte.
– Măi Gheorghiță, măi băiete,
Ia-te sara pe la fete.
De-i videa că-i grinda plină,
Ia-o, măi, că-i gospodină,
De-i videa că grinda-i goală,
Las-o la mă-sa să moară.
Storojineț

Fata harnică

Era o fată bogată – și la dînsa venea altă fată, saracă, de-i lucra. Fata ast' bogată era leneșă și istrăvitoare, arunca lîna, cînepa în gunoi. Acea saracă o lua din gunoi, o scutura, o spala ș-o torcea și astfel ș-a fost făcut zestrea. Acuma, au fost venit niște pețitori la fata cea bogată. Ea fuga la cealaltă ș-o învață cum să zică cînd va întra în casă; și anume, să zică așa: „Bună dimineață, măiastră!" Ea va răspunde: „De ce-mi zici măiastră?" „Da de ce coși bine cu fir și cu matasă!" să zică fata.

A mers ea ș-a zis: „Bună..." etc. Aceea a întrebat-o și aceasta a răspuns: „Da de ce arunci lîna în gunoi, pe fereastă!" „Bată-te Dumnezeu să te bată, calico, eu spalam blidele c-o pită de cînepă, și oalele c-un smoc de lînă ș-o aruncam în gunoi și tu din gunoi ț-ai strîns și ț-ai făcut zestrea și încă mă bajocurești!" Stărostii, cînd au auzit cît e de strîngătoare și gospodină, au lasat-o ș-au mers de-au luat-o pe ceialaltă. *D-na Rucsanda Verdeanu, Botoșani*

Soacra și nora

Pacișe să numesc palele de cînepă ce rămîn pe perie de la fuior; din acestea să face caier și sînt moi și bune la tors. – O noră făcuse plăcinte și s-a pus să mănînce la masă cu barbatul ei. „Da dă-i și mamei vro două plăcinte pe cuptori", zice el. Ea a luat niște pacișe și a dus babei: „Na, mamă" – zice ea tare, apoi încet: – „niște pacișe," – apoi iar tare – „moi, moi și bune!" și i le dă. Da baba: „Nu-mi trebui, nu-mi trebui, dă-mi pace, nu vrau!" „Iaca vezi, omule, daca n-ai fi fost de față, ai fi zis că nu i-am dat – dar așa, ai văzut singur!"
Botoșani

Proverbe: „Dă pînză pe fuioare" se zice despre cineva prost. – „Nu i-a tors mama pe limbă" se zice despre cine vorbește mult, are gură bună.

§ 3. Pe ceea lume

Pe lumea asta, omul poate să îmble orșicum: și rupt, și flenduros și negru, dar pe ceea lume, trebuie să fie curat, să-l îmbrace curat cînd moare, că nu-l primesc celelalte suflete între dînsele.

Sufletul cînd iese din om – să pui un ștergar curat pe cui, că el se așează și stă pînă ce iese mortul din casă, da de n-a avea pe ce șidea, tare se chinuiește.

Îndată ce omul a murit, se pune la foc de scăldătoare. – În Șcheia, pun și buruiene mirositoare – îl spală foarte curat cu apă caldă și cu săpun pe tot trupul; îi taie unghiile, îl piaptănă frumos, îl barbieresc. În Stănești, pe Molniță, zic că nu-i bine să-l scalde neamurile, căci mor degrabă, sau că li se moaie mînile. Mortului i se pune în raclă săpunul ce rămîne, pieptenele, ca să aibă cu ce se pieptana, și o năframă, să aibă cu ce să șterge pe ceea lume. În Mihalcea, arunc pieptenele în groapă sau pe gunoi; în Mahala, îl dau pe apă. Tare păzesc să nu-l fure cineva – de farmeci. Dacă ar atinge pe o fată cu pieptenele acela, nu s-ar mai mărita.

De moarte, se îmbracă cu lucrurile cari mai tare i-a plăcut să poarte. Cum îl îmbracă atunci, așa stă îmbracat și la judecată. Din vremea veche, e însă obiceiul că atît barbatul, cît și femeia să se îmbrace în hainele și cămeșa în cari au fost miri. Dacă moare un ficior holtei sau o fată, îi îmbracă întocmai ca pe miri.

Fără mărgele și fără inel, nu se poate să să îngroape o femeie măritată, chiar dacă n-a purtat aici pe lume, dar acolo trebuie să aibă, căci acele o apără, îi mai rădică din pacate. *Mihalcea*

În Botoșani, spun că de nu poartă mărgele, cercei, pe ceea lume, la urechi îi vin broaște și la gît, șerpi.

În Horecea, Ceahor etc., rochie nu se mai poartă, ci îmblă în catrință, dar la cununie și la moarte, tot cu rochie de matasă se îmbracă. În Mihalcea, de demult, se îmbracau de moarte femeiele în cămeșă și prigitoare albă, iar bărbații numai în schimburi și, în picioare, le coseau o pînză patrată, în formă de triunghi, în care vîrau piciorul și-l legau creț împrejurul gleznei; nu se îngropau în ciubote, pieptar sau cojoc cum fac azi.

În Moldova, și azi, la barbați li se pune fes în cap; iar mortul nu se încalță în botine, ci în scarpi, jumătăți de cizme ușoare.

Care mort se îmbracă în straie de pomană, pe ceea lume e gol; căci straiele de pe dînsul nu sînt ale lui, ci a celor ce le-au dat.

După ce-l îmbracă frumos, îl pun pe masă sau, cum e la țarani, îl pun pe laiță, cu capul la răsărit și cu picioarele spre ușă. Pe sub fălci, leagă mortul c-o basma, păn' ce se răcește, ca să stea bine, și apoi se ia; tot astfel se leagă și picioarele cu ceva – și apoi se dezleagă. Cu piedeca de la mort, se fac mai multe farmeci. Mînele i le pune pe piept – și în mînă îi pune o cruce de ceară, iar deasupra o icoană. Măsură o bucată de pînză, de la cap până la picioare, și-l acopere până sub bărbie, de stă așa cele trei zile. Peste pînză deasupra, pun icoana și cine vine face cruce și sărută. În Moldova, dedesuptul crucei de ceară, pun un ban de argint. În Mihalcea, banul îl leagă într-o basma și i-o pun în brîu, ca să aibă de plătit la vămi.

Oamenii cari vin la mort aduc lumînări și fiecare pune cîte un cruceri, doi, pe pieptul mortului. *Bucovina*

Din banii aceștia, cîte poduri trec, cînd duc mortul, cîte cruci de drum: mai întăi, aruncă banul ca să-i răscumpere drumul și, apoi, trec – aruncă și în mormînt, să-i răscumpere locul de la altul, care poate a fost îngropat acolo; să nu se sfadească amîndoi.

În Mahala, pe la poduri, pun cîte o bucățică de pînză, ca să aibă pod – și apoi, trec peste pînză cu mortul.

În Moldova și alte sate românești din Bucovina, poduri se pun, de cum scot mortul din casă: la ușă, – o bucată de pînză ca de trei coți și aceasta se dă cuiva de pomană și o pernă; alt pod la poartă; și al treile la poarta bisericei. Alții dau pod la toate stările cîte i se cetesc, (după fiecare evanghelie), ca să aibă pe ceea lume, că-i va trebui pod peste ape.

Cu mortul, cînd se duce, se stă la fiecare pod sau părău și se face rugăciune.

În Mihalcea, cînd au să scoată mortul din casă, pregătesc multe șervete, ștergare, bucăți de pînză și dau peste raclă pe la oameni de pomană, cînd scot mortul, de sufletul acelui mort sau ș-a altora. Atunci, dau de pomană: o pernă ș-un lăicer peste raclă, la un barbat sau femeie, după cum e sexul mortului, de sufletul lui. Și dau și alte straie de ale mortului peste raclă, de pomană; că pe ceea lume, dacă n-ai dat bani la saracii cei care cer lîngă drum, – acele 6 săptămîni cît sufletul umblă, – ei toți acolo te prind și te trag de cămeșă până rămîi gol; dară de ț-ai dat singur straie ori de-ți dau pe urmă, ai altele cu ce te îmbraca. De aceea, cînd fac praznic de 6 săptămîni, dacă n-au dat înainte, se dau atunci haine de pomană.

Maria Spînul, Mihalcea

În Moldova, e obiceiul ca straiele să se deie până la șese săptămîni.

Mortului, în raclă, i se lasă surcelele ce iese de la geluială, ca așternut. – Surcelele de la geluială, spun unii că se lasă mortului, ca să aibă pe ceea lume cu ce face foc; – și tot din acele i se face și pernă, iar deasupra se așterne o pînză lungă, pînă peste pernă. Cine are pînză de ajuns, pînza ceea o întoarce peste fața mortului și-l acopere până la picioare; zice că e mai bine așa, decît a-i pune peste față o bucată deosebită, căci pe ceea lume cade. Mortul, cînd va fi la judecată, se va scula cu pînza în cap: se va prinde de dinainte și de dinapoi cu mîna și se va duce până la locul de judecată prin foc – și totul de pe el va arde, numai straiele ce se dau la șese săptămîni le va avea. *Maria Spînul, Mihalcea*

În Ceahor, Molodia etc., se pune peste mort „nimitez", un voal subțire cumparat.

Perna, unele femei ș-o fac încă în viață pentru moarte, din părul ce le cade din cap. Mai de regulă, se face din flori uscate: vîzdoage, busuioc etc. Romăncele de demult își făceau din foi de trandafir uscat.

În raclă, mai ales la fete și la ficiori, se pun multe flori; la barbați însurați, busuioc.

În Mahala, spun că la femei, nu-i bine de pus flori în raclă, că mor după ea mulți; mor neamurile ca florile.

La români, la mort, e obiceiul a pune la toate celea basma; la cei ce duc mortul li se leagă la năsălie.

În Ropcea, li se dă la cei 4 purtători, încă din casă, peste raclă cruciș: la doi și iar la doi, cîte o lumînare cu basma, colac și cîte un șip de vin. Basma, colac și lumînare se dă, în toate părțile, la toți purtătorii procesiei; ba și la clopote se leagă basma pentru palimar, ba și la boii care trag mortul. Zice că aceea e plata fiecăruia, pentru cît l-a slujit atunci pe mort. Deasupra raclei, în satele românești, se pune un lăiceri frumos, care se dă preotului; dar în satele mai puțin bogate, se pune numai pînză.

Românii din starea mai de sus pun peste raclă o stofă de „ornat" (haină bisericească, pentru preot), care rămîne bisericei.

Cînd fac praznice de 6 săptămîni etc. de sufletul mortului, pun ștergari pe cui, căci sufletul vine și se așază pe ștergari. *Mahala*

După mort, în semn de jălire, femeia se despletește și îmblă despletită cele trei zile, iar barbatul cu capul gol.

Prin orașe, femeile se îmbrobod îndată cu bariz sau tulpan negru și hainele și le cernesc: se îmbracă cu totul în negru; macar pe timp de 6 săptămîni sau 3 luni, dacă este femeia măritată și n-o lasă barbatul să poarte negru; obiceiul însă este a purta negru un an; în timpul acesta nu merg nici la o petrecere, nu ascultă muzică, jălesc.

Hainele. Moartea

Mă duc, puică, la catane
Tu rămîi și spală haine
Și le spală-n lăcrămele
Le dă-n jos pe vădurele,
De-i videa că se cufundă,
Fă masă și mă comîndă. *Strojineț*

După mort să nu plîngi

Cîte denii sînt, morții vin la toate deniile, după ce iese viii din biserică. O femeie avea o copilă moartă și a vrut s-o vadă. S-a dus la biserică și a așteptat până au venit ei și a văzut-o, dar era toată udă, că mă-sa plîngea. Ce folos, că mă-sa nu s-a lasat cu atîta; a mers și a doua zi s-o vadă și a pus mîna pe dînsa. Fata, cînd a prins-o de cojoc, i l-a făcut bucățele.

Morții nu mai sînt cu inima cea bună pentru vii; vii n-au treaba cu dînșii. Amu, dacă-i mort, dă-i pace, morții cu morții și vii cu vii!

Ilinca Cosma, Roșa

În ziua de Paști, totdeauna demineața, cînd preoții întră în biserică, morții iese olecuță mai înainte și cine ar sta atunci în biserică i-ar videa pe toți, căci se arată – numai cît acela îndată ar muri.

Zice că o babă avuse o fată și o îngropase cu piedica la picioare și tot una o visa că e împiedicată și nu poate merge; sărea numai ca un cal. Odată gîndește ea: „Doamne, cînd mi-ar da cineva în minte cum să fac, ca să-i iau piedica ceea!" și peste noapte visează că vine fata ei și-i spune: „Mamă, d-ta, dacă vrai să-mi iai piedica de la picioare, ia-ți un cuțit ascuțit și te ascunde spre Paști în tinda bisericei, dar te ascunde așa, ca să nu te vadă nime, că atunci merg toți morții la biserică. Ei vor întra înainte și eu voi rămînea în urmă și d-ta să ieși, să tai o dată cu cuțitul și să fugi cât îi putea!"

Mă-sa a făcut așa. S-a dus în biserică și ascunzîndu-se a văzut cum au întrat toți morții cîți fusese în satul lor. Da fata ei venea și ea împiedicată, sărind în urmă; mă-sa îndată a ieșit, a dat cu cuțitul o dată și la fugă. Morții au început a striga: „Miroasă a om!" Dar n-au mai putut-o găsi, că nu mai era acolo. Acuma, fata mergea bine, ca fiecare, că i-a fost tăiat piedica. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

Un flecău a vrut să vadă pe morți și s-a dus în Joia Mare noaptea la biserică. Morții au venit și l-au văzut. „Pentru ce-ai făcut tu asta?– De-acuma, să-ți faci o altană în grădină și pat, să te acoperi cu o bucată de pînză și, cît vei trăi, acolo să stai, iar un barbat să-ți aducă mîncare – și să nu spui la nime nimic ce ai văzut, păn' vei muri", i-au zis morții. El a făcut așa și cînd a fost la moarte, a spus că să nu să mai apuce alții să facă ce-a făcut el, căci iată ce canon a avut de ispășit.

(Aceasta să să fi întîmplat în Cuciur-Mic unui om.)

Cînepa pe ceea lume

Cînepa cum nu-i bună, dacă ea și de la iad te scoate?!

Cînepa a lasat-o Maica Domnului pentru femeie, ca s-o lucreze, și vai de femeia care nu vra să se supuie datoriei sale, dar cumpără pînza din tîrg; ea gîndește că nu se năcăjește, dar se va năcăji pe ceea lume; căci Maica Domnului, pe cea ce a lucrat pînza, o are în samă ș-o scoate de la greu, dar pe care n-a lucrat, o dă la spatele sale, nici nu să uită, căci nu a făcut după legea Maicei Preciste. De aceea, care n-a lucrat pînză în viață, macar la moarte să se îmbrace cu cămeșă de fuior și tot îi va fi mai ușor, cînd va merge acolo, dacă vor vedea-o că ș-a purtat pe lumea asta sarcina ei.

D-na Raveica Sorocean, Ropcea

Fuior de dai de pomană, îți scoate sufletul de la muncă.

Baba, Doamne ferește, cît e de afurisită! Era odată o babă și avea un ficior; ea nu a făcut bine niciodată în viața ei nimărui și nici n-a dat de pomană nimică. Amu, ea a murit, – dar de aceea e bine să ai copii, că copiii te scot din iad...

A mers baba în iad la draci; ficiorul ei a mai trăit ce-a trăit, moare și el și merge acolo la dînsa. „Scoate-mă!", îi zice baba. „Te-ași scoate, d-apoi dacă n-ai dat nimică de pomană! Ian adă-ți aminte, poate ai dat ceva!" – „Am dat, zice baba, am dat niște pacișe!"

Merge ficiorul și ia pacișele acele și face o ață lungă, cît a ajuns – și-i dă drumul în iad. S-a prins mă-sa de ața ceea și pe lîngă dînsa s-au prins o mulțime de suflete, ca să iasă: unul lîngă altul. Da baba, unde nu se începe a sfădi: „Fugiți voi de aice, că voi n-ați dat nimică de pomană, numai eu am dat!" și tot le bate și le împinge în jos și le alungă. Ața, cum nu era tare groasă, s-a rupt și a picat și baba înapoi cu toate sufletele în iad! – Ce pomană nu ar fi avut ea, dacă scotea atîtea suflete cu dînsa? Dacă baba-i a dracului!

Grigorașciuc, Mahala

Aceeași poveste se spune, în Roșa, despre o babă ce a dat de pomană o sapă – și a pățit tot așa.

Foarte ușor îi e mortului, dacă i se pune în raclă lînă, căci lîna e ușoară – și îl rădică deodată pe sus. *Mahala*

Cămeșa

A fost o femeie păcătoasă; mă rog, ca omul! Amu, ea, cît a trăit, tot a dat de pomană ce-a avut; dăduse și la o femeie o cămeșă și aceea nu-i zisese „bodaproste". Femeia ceea, ce da de pomană, a murit și s-a dus pe ceea lume, după pacatele ei, la muncă, macar că dăduse atîta, – dacă nu i se ajungea o bodaproste! – Stă ea acolo, stă și se chinuiește.

Iată că pe lumea asta, femeia ceea cu cămeșa avea să meargă numaidecît undeva, la o cumătrie or nuntă, și n-avea cămeși curate. Să împrumute, îi era rușine; merge și mai caută în ladă și dă de cămeșa ceea. De bucurie mare, a apucat-o în mînă și a început a o strînge la piept ș-a zice: „Bodaproste, bodaproste!" – cine știe de cîte ori. „Dumnezeu să-i ierte păcatele. Dumnezeu s-o odihnească!"

Atunci îngerii fuga la iad: „Deschideți și dați-i drumul femeiei, că are și acea bodaproste!" Și așa a scapat.

D-na Sevastița Dumitriu, Botoșani

Cui se deschide raiul

Un om era așa de bun, că el, cînd își cumpara straie nouă și mergea între prieteni, care ziceau că straiele lui sînt frumoase și-i plac, el se dezbraca și i le da, rămînd el cu cele vechi a lui.

Apoi, iar strîngea bani și-și cumpara altele mai frumoase – și iar mergea între prieteni: „Vă plac straiele mele, sînt frumoase?" „Tare frumoase, tare-mi plac", zicea unul și altul. El iar se dezbraca și da totul de pe dînsul.

Așa a cumparat el pănă la al nouălea rînd de straie; cînd s-a îmbracat cu acelea, a și murit.

Îngerii i-au luat sufletul și l-au dus pe ceea lume, iar înaintea lui, porțile raiului s-au deschis și în rai erau pregătite pentru dînsul nouă mese cu tot ce era mai bun și mai frumos pe dînsele.

„Lasați-mă să mă duc înapoi pe ceea lume, să spun ce bine mi-am cîștigat eu aici; să facă și prietenii mei așa." L-au lasat. Pe asta lume, trupul lui încă nu-l îngropase, era la prohod. Oamenii, cînd l-au văzut pe mort că se scoală, toți au fugit.

„Ce fugiți?" le-a zis el. „Cînd ați ști voi ce am eu pe ceea lume și ce ușoară mi-a fost moartea, toți ați vrea îndată să muriți. Eu am venit să vă spun ca să faceți și voi așa ca mine, să aveți ce am și eu. Straiele cele, dacă le-ași fi purtat, de atunci le-aș fi ponosit; dar eu le-am dat, ca să le am acolo pe mai multă vreme, căci nu aici, ci acolo e traiul și viața de veci."

Și după ce a mîntuit de spus, a murit.

Un prieten a lui a venit acasă și unde a găsit o ciubotă ruptă, un strai flenduros și ce a găsit mai rău a dat de pomană, să aibă pe ceea lume. Cînd s-a dus acolo, pe masă erau ciolane și fărmături; iar haine, a avut toate lucrurile cele rupte care erau bune de azvîrlit.

„Roagă-te lui Dumnezeu să mă lese pe ceea lume pe trei zile, căci amu știu ce să fac", zice el prietenului său. L-au lasat. (Aici urmează povestea omului ce ș-a copt un car de colaci.)

D-na Elena Braha, Mihalcea

Omul să nu gîndească că n-are pomană, dacă a dat cuiva un lucru– și acela l-a vîndut; căci ce a dat dat e.

Unui om i s-a întîmplat aceasta – că a fost dăruit un rînd de straie unuia, care îndată le-a și vîndut. Cînd merge pe ceea lume, îi iese înainte Domnul Hristos îmbracat în straiele lui. „Tu nu fi suparat, i-a zis Dumnezeu, căci straiele tale sînt: iată-le! Tu, dacă le-ai dat, mie mi le-ai dat!" *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

Trei surori murise și a mers diavolul să le iaie sufletul. Una a zis: „Eu am oprit lifile la slugi și le-am bătut!" – „Ești a noastră!"

Alta a zis: „Și eu tot așa am făcut!" – „Și tu vină cu noi, că ești a noastră!"

Da a treia a zis: „Eu, tot ce am avut la sufletul meu, am dat!" – Tu du-te, că nu ești a noastră!" *Ion Pisarciuc, Roșa*

În evanghelie să spune că:

„Mai lesne va întra funia corăbiei în urechile acului decît bogatul nemilostiv în împărăția ceriului."

Partea V
FOCUL

Cap. I

Lumina
Botezul. Cununia. Moartea
Lumînările. Ceara. Albinele

§ 1. Apa și focul

Pentru botez, sînt de trebuință: lumînarea, crijma și fașa. În Mihalcea, la lumînare, pun crijma împrejur și o leagă cu fașa, care e o cordeluță sau niște jerghii de bumbac colorat, legînd totodată împrejurul lumînării: flori, busuioc, berbenoc, mai ales dacă copilul e fată.

În Roșa, fac mai tîrgovețește: la lumînare, pun un șăluț sau cumașul de rochie, pentru mamă – și pînza de crijmă o dau deosebit. Crijma trebuie să fie de trei coți.

E bine a da finului crijma cît omul de mare; și mai cu samă cînd botezi întăi; că el, cînd mori, cu aceea te acopere – și dacă nu ajunge, trage de ici, trage de colea și plînge. Crijma ceea, cînd mergi prin foc pe ceea lume (că avem să trecem trei focuri), el o ține dinspre foc, să nu te dogorească, te apără.

În Broscăuți, spun că crijma s-o măsori pe trup, cît e omul cu mîna întinsă în sus.

Crijmă dacă nu ar da nănașul copilului, copilul acela ar fi gol pe ceea lume. *Andrei Motoc, Mihalcea*

(Vezi crijma la moroi.)

La lumînare, numaidecît trebuie să pui ceva, căci nu se cade a ținea focul cu mîna goală, de aceea se pune un cumaș de rochie sau un șeluț. *Roșa*

În Moldova, e obiceiul a pune la lumînare ceva alb (haina nevinovăției), subțire, un batist sau un tul creț împrejur și legat sus cu o cordea ce spînzură, iar cumașul se dă la scăldătoare.

Pînză pentru crijmă se dă cît de multă.

(Despre *botez*, mai detailat se va vedea vol. II*.)

E bine ca nănașul să îmbrace pe copil la scăldătoare cu totul al său, nou: căci la botez, spune preotul: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbracat."

De la lumînarea care o dai la botez, ți se vede pe ceea lume, căci acolo nu-i soare. Chiar dacă n-ai dat altă lumînare de pomană, dar aceea este.

Dacă e copilul sănătos, e regulă ca să se boteze la opt zile;dar poate aștepta și mai mult, pănă ce se găsesc cumătri.

Cumătru ca să fie, se primește orișicine, căci e mare pomană a boteza, a da la legea lui Dumnezeu; pacat are acela ce se ferește. Dar mai mare pomană are omul, cînd botează vrun copil făcut afară de lege.

General

Nănașului, dacă îl botează, îi merge tare bine în orișice. Dacă gîndește la vrun interes să isprăvească, să-și iaie atunci semn din acel lucru și, cum pune gînd, așa i se va împlini, petru că așa un copil nu e făcut de silă, ci din bunăvoie; nu ca în căsătorie cu musai. De copilul acesta știe Dumnezeu. La asemenea copii se grămădesc o mulțime de cumătri; că le merge bine în vite, în păseri, în roada cîmpului; toate celea se înmulțesc. *D-na Maria Tușinschi, Mihalcea*

În Mahala, se spune că copilul din flori e nazdravan.

La botez, preotului i se aduce poclon doi colaci, un șip cu rachiu sau cu vin ș-o găină.

În Moldova, cînd se începe săvîrșirea botezului, moașa pune copilul jos și preotul de jos îl ia și-l dă nănașului în brațe și apoi îl botează.

La botez nu e bine să se iaie mulți cumătri; în Moldova, nu iau decît unul; pentru că copilul ce se botează și copilul nănașului devin frați de cruce – și legea oprește de a se căsători; și dacă mai sînt încă și mulți nănași, nu se poate ști cum vine vremea, cînd sînt copiii mari, și pot avea piedici apoi la căsătorie.

Tot astfel, nu se puteau demult căsători nici doi copii botezați de același nănaș, precum nici cei botezați în aceeași apă.

Frăția de cruce e mare mai și decît frăția de sînge.

Încumătrirea, în vechime, era foarte respectată. Cînd o femeie observa că barbatul ei s-a dat în dragoste cu o alta, îndată o lua pe

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

aceea de cumătră sau punea pe barbatul ei să-i boteze aceleia și atunci nu se mai puteau apropia unul de altul, căci între ei era crucea. Cei încumătriți sînt mai aproape frați decît frații adevărați.

Astăzi, se pare că nu mai sînt luate lucrurile așa de serios; – mai îndrăznesc oamenii...

Toată lumea mă vorbește
Că cumătrul mă iubește.
Îl iubesc și mă iubește
Și pacate dobîndește.
De-aș ajunge-n postul mare,
Să dau două sălindare,
Unul el și unul eu,
Să ne ierte Dumnezeu.

Broscăuți

*

Lasă lumea să vorbească
Și nănașul să-mi trăiască.
Să vorbească bun și rău,
C-așa-i de la Dumnezeu.

*

Lelea albă ca și cașul
Se iubește cu nănașul.
Lelea neagră ca ceaunul
Se iubește cu jupînul.

Ropcea

*

Cumătrul e mare lucru, mă rog, dacă îți ia sîngele pe mîni și-l încreștinează, să-l aducă la dreptate, la Dumnezeu! Nănașii îl duc înaintea lui Dumnezeu. Omul se naște – dar de n-ar fi cine să-l încreștineze, ar fi prăpădit, ca și un sălbatec. Dacă n-ar avea lege, pe ceea lume n-ar fi nimică, Dumnezeu n-ar mai ști de dînsul.

Pe cumătru, nănaș, e pacat să-l ocărești. Cumătrului, chiar de ți-i frate, e pacat să-i zici pe nume, îi spui: „cumătre!" Cumătrul, nănașul luminează sufletele celor ce-i botează și-i cunună; le ține focul la spate. Da amu, se ocăresc și cumătrii și finii ocăresc pe nănași, le zic: „Ț-oi da eu lumînarea înapoi!" *Botoșani*

Cum se topește lumînarea, așa se topește pe ceea lume acela și arde, care va sudui or va bate pe nănaș. *Mihalcea*

Cumătrul îți rădică sîngele pe mîni de la sfîntul pămînt. Atunci cînd rădică preotul și dă nănașului copilul, îngerul îl rădică.

Andrei Motoc, Mihalcea

(Despre colacii ce se dau nănașului se va videa vol. II*.)

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

De la botez, se merge cu lumînarea aprinsă păn' acasă și dacă se stînge pe drum sau dacă să rupe e semn că n-are să trăiască copilul.
Siret

Copilul trebuie să stea 24 de ceasuri cu „mirul" pe el; și a doua zi, să scaldă. Atunci, după scăldătoare, să face petrecerea numită „cumătrie", nu după ce l-au botezat. În scăldătoare, cumătrul pune bani pentru moașă și face cruce în apă cu lumînarea de botez – în apă se pune zahar, pîne etc., ca să aibă copilul și să fie dulce; să pune hărtie, condei – ca să învețe bine.
Botoșani

În Mihalcea, pe cînd îl scaldă, femeile, de-i fată, cos, torc etc., ca să știe lucra – iar de-i băiat, barbații iau coasa, hîrlețul, toporul, – sapă, cosesc etc. Apa se duce cu cîntece afară și o toarnă la un copac tînăr și joacă împrejur.

În Botoșani, după scăldătoare, care cumătră vra îmbracă copilul cu totul al ei, din nou, să nu fie o ață de la părinți.

La masă, după scăldătoare, cînd să dă găina, moașa aduce copilul cu lumînarea aprinsă la nănași și-i dau un dar. În Ropcea, părinții păstrează darul acesta, iar de-i dau bani, cumpără un lucru pe norocul lui, îl înmulțesc și-l are și cînd e mare, să însoară cu el, chemîndu-se că de la nănaș i să trage; rar care părinte strică pentru dînsul cea ce e a copilului, norocul lui.

*

Copilul în biserică. Părul și unghiile

La șese săptămîni, mama duce copilul la biserică și preotul îl închină pe la icoane. De e băiat, îl duce și în altar, apoi îl pune la ușă jos, afară de altar – și mama de acolo îl ia.

În Mihalcea, cînd îl duc la biserică, pun lîngă copil busuioc, zahar, pîne – ca și la botez, să aibă de toate –, iar după ce-l pune preotul jos, mama anume îl lasă, ca să pășască preotul peste copil, că n-are durere de șele.

În Botoșani, de la biserică, mama merge cu copilul la nănașa; nănașă-sa îi taie copilului țuchi de păr și unghiile și-i dă un dar. (Mai ales unghiile i le taie; despre păr, e mai puțin cunoscut obiceiul.)

Unghiile și părul, în alte părți, se taie în orce timp, e vorba că nănașa să le taie întăi. În Mahala, taie nănașa numai părul, căci zice că copilul acela nu se teme de tun și atunci cînd îl taie, îi dă o găină.

În Mihalcea, la răzăși, se spune că dacă taie nănașa părul, crește frumos; nu-i dă nimic și nici se prea obicinuiește.

În Ropcea, nănașul taie și unghiile, și părul și-i dă o oaie sau o vițică etc; așa se cuvine.

Zice că, dacă n-ar tăia nănașul la copil unghiile și părul, nu s-ar ști pe ceea lume că-i e nănaș, că e botezat; pe unghii și pe păr, cînd i le arată, îl cunoaște.

În Părhăuți , nănașul, cînd îi taie părul, îi dă copilului 3 fuioare, să aibă păr frumos, – altă nimică.

*

Nănașul la alte ocazii

Cînd un copil e bolnăvicios, să-l vîndă părinții nănașului peste fereastă, că trăiește.
Botoșani

Dacă are copilul jolne la gît, să-l prindă nănașa cu degetul cel mare și cel mezin de gît peste fereastă, și-i trece.
Mahala

Cînd cineva nu poate muri, să vie nănașul să-i lege lînă roșă la mînă și îndată moare.
Eufrosina Perjul, Mihalcea

Lumînarea de la cununie se strînge și dacă omul nu poate muri, să i-o aprindă și îndată moare.
Stănești

*

Povești

Băiatul de lemn. Darul de la nănașul

A fost o babă și un moșneag și n-aveau copii. Într-o zi, se duce moșneagul la pădure după lemne; găsește un lemnișor potrivit – și ciopleşte din el un copil. Gîndește el: l-oi duce la babă acasă și s-a bucura; vom avea și noi macar atîta copil.

Trece prin pădure pe la un pod și vede doi moșnegi. „Ce duci, moșule, în brațe ca un copil?" Moșneagul spune. „Da l-ai botezat?" – „Ba nu!" – „Adă-l încoace, să-l botezăm noi; încaltea fă și d-ta ca lumea."

Moșneagul a luat și l-a botezat. Cînd l-a scos din apă, era amu viu. – „Na-ți, moșule, copilul și na-ți un dar de la noi!" Cînd a spus Dumnezeu așa, s-a făcut acolo o vacă neagră. Moșneagul le-a mulțămit, a luat vaca, s-a dus mai încolo în pădure și i-a dat drumul. „Am destulă avere, zice el, du-te în știrea lui Dumnezeu!" (Vezi despre vaca la vol. I p. 163).

Merge acasă cu băiatul și spune babei; nici nu se putea pentru dînșii o bucurie mai mare. A chemat îndată o mancă. Copilul, la trei ani, a fost flecău.

„Tată, zice el într-o zi, n-am eu nănași?" „Ba ai, dragul tatei, dar nu-i știu nici eu cine-s, că mă-ta te-a făcut mergînd într-o pădure; și

acolo erau doi moșnegi drumeți și aceia ț-au fost nănași, că erai slab și ne temeam să nu mori." – „Și nănașii ceia, dacă m-au botezat, nu mi-au dat nici un dar?" – „Ba ț-au dat, dragul tatei, o vacă neagră; dar fiindcă eu, slava Domnului, am avere destulă, am lăsat-o acolo în pădure." – „Ei, tată, dacă-i așa, eu mă duc să-mi caut pomana de la nănașul." Ia el și se duce.

Ajunge tocmai la vaca ceea; ea era acuma bătrînă și sta culcată. „Stăpîne, stăpîne, zice vaca, vîră-te în urechea mea cea dreaptă, că am doi giuncani, care-s ai tăi, și ei încă picior de om pe locurile acestea n-au văzut, să nu te iaie în coarne." El a ascultat vaca și s-a vîrît.

Vin boii forăind: „Mamă, este om pămîntean pe aici?" „Este, da acela-i stăpînul vostru, pe care voi îl așteptați de mult." – „Unde-i?" – „La mine în ureche." – „Zi-i să iasă, să-l vedem."

Vaca i-a zis și el a ieșit. „Stăpîne, stăpîne, au zis boii, multă avere ai tu aici; cît îs codrii iștea, toți sînt plini de vite de la mama, numai noi sîntem cei dintăi." – „Să vă iau dar, să vă duc acasă." – „Cum ne-i lua așa? Mai întăi, du-te acasă și fă un ocol pentru noi – și apoi, vină aice și noi ne vom duce."

El a făcut ocoale bune și a venit iar la boi. Boii au strîns pe toate vitele lîngă dînșii și au pornit: băiatul înainte, după dînsul vaca, după vacă boii și-n urmă vite, cîtă frunză și iarbă, ș-au venit la casa moșneagului.

„De-amu, stăpîne, să te sfătuim noi ce ai să faci. Mama noastră îi bătrînă, ia ș-o taie și fă un praznic, pe noi doi ne ține, iar pe celelalte vite du-le la iarmaroc și prinde bani pe ele, le vinde!" El a ascultat și a făcut așa.

După ce a vîndut vitele, l-au învățat boii să tremită pe moșneag la împaratul, să-i ceară fata. Moșneagul nu prea vra, dară se duce, că n-are ce face.

(De-aice urmează: că împaratul cere să-i facă pănă a doua zi, pe un deal, un palat mai frumos ca al său. Apoi, să smulgă pădurea de pe alt deal și să-i aducă, păn' a doua zi, vin din vie. Apoi, să surpe alt deal, să facă șes, să samene și să-i dea gata, păn' a doua zi, 1000 de gropi de grîu și să-i aducă pîne caldă la masă. – Cînd s-a făcut ziuă, era pînea plămădită. Împaratul a trimes o fermecătoare și l-a adormit. Boii au luat soarele în coarne și l-au dat înapoi la răsărit, ca în variația vol. I, p. 163.)

Amu era tărziu; se uită împaratul, soarele – abia la răsărit; dar n-are ce zice. Da băiatul, cum a dat boul cu piciorul în pămînt, pe loc s-a trezit și s-a apucat iute și a făcut alt foc, a pus pînea în cuptor și cînd a fost soarele aproape amiază-zi, a și dus-o la împaratul la masă.

„De-amu, zice împaratul, îți dau fata și ț-oi mai da și oleacă de zestre. Ce ceri?" Da lui i-au spus boii să ceară atîta cît va putea încărca pe doi boi – și cît timp vor clătina ei din urechea cea stîngă, el să tot încarce.

Îi spune el împaratului că să-i dea atîta cît va putea duce cu cei doi boi. Împaratul s-a primit. Trage carul și încarcă, încarcă, încarcă

toată avuția împaratului, toți banii, lucruri scumpe; boii tot dau din ureche.

Au încarcat, că au ramas casele deșerte, și boii tot una clătinau. El zice că să-i mai deie, că mai poate încarca. „Bine, ce să-ți mai dau, că amu n-am nimic!"

Atunci, boii s-au bagat pe sub palaturile împărătești, le-a luat și pe acelea în spate și au ramas împaratul și împărăteasa goi ca degetul, amîndoi pe cîmp.

Boii au dus toată averea la moșneag, au așezat palaturile și cînd a fost totul gata, au zis: „De-amu, stăpîne, să trăiești și să stăpînești! Rămăi sănătos!" și îndată unul a căzut într-o parte și altul în alta ș-au crapat. Da el a ramas în locul împaratului aceluia împarat. *C.C. Rucsanda Verdeanu, Botoșani*

(Despre fini de-a lui Dumnezeu și darul ce l-au capatat, s-a mai văzut în povești.)

*

Bataia. Cumătrul

Au fost doi oameni, un barbat și o femeie. Ei copii n-aveau și nu erau nici saraci, dar nici bogați, aveau casă și o vițelușă. Dară a dat Dumnezeu că din vițelușa ceea, vînzînd, cumpărînd, s-au făcut foarte avuți. Într-o zi, își pune omul în gînd ca să se ducă a doua zi la tîrg, poate va face vrun negoț ceva.

Se culcă omul sara și visează că, de va merge a doua zi la tîrg, are să capete 50 de ciomege. „Bine, zice omul prin vis, dar voi rămînea acasă!" „D-apoi și acasă de vei sta, tot ai să capeți 25." – „Alta nu-i de făcut, zice el, decît să mă sfătuiesc cu femeia."

A doua zi, cum se trezește din somn, îi spune femeiei ... „Lasă, omule, zice ea, că nu-i păți nimică, că eu te voi păzi. Ia și te pune-n pat și cine va veni, voi spune că nu ești acasă și nimică nu-ți va fi." Femeia mînă argățelul cu vitele-n cîmp, da ea s-apucă și-i face lui mîncare bună și-l acopere și-și cată pe lîngă casă de lucrul ei.

Iată că vine argatul din cîmp: „Vai de mine, lelică, hai degrabă, că două vaci s-au îmbolnăvit și nu știu ce să mă fac!" Femeia aleargă la barbatul său și-i spune: „Barbate, eu trebuie să alerg la cîmp, că uită-te ce s-a întîmplat, dar pe ceas sînt înapoi." Barbatul ei a început a se scînci că să nu se ducă, că are să capete bataie. Ea l-a încredințat că îndată se întoarnă și s-a dus, uitînd în urma ei ușa deschisă.

Trec doi vînători pe drum cu cînii, la vînat. Vede cînele unui vînător mîța omului pe prispă și fuga după dînsa. Mîța ciuști în casă și se suie pe vatră. Cînele întră după ea în casă, mîța fuge pe horn. Cînele după dînsa în horn, dar așa de tare s-a lovit, încît a căzut mort la pămînt.

Așteaptă vînătorul, nu vine cînele; întră după dînsul, cînele – jos mort. Întră și celalalt vînător. Omul, cînd a văzut cînele, de spaimă

s-a ascuns degrabă pe cuptor. – Vînătorii caută cine le-a omorît cînele și îl găsesc pe om. „Bine, omule, la ce mi-ai omorît tu cînele? Eu cu dînsul îmblam la vînătoare și împușcam lupii și dihăniile stricăcioase oamenilor; ce ț-a făcut el ție ca să-l omori?" – „Nu l-am omorît eu, cucoane, zău nu; s-a repezit în horn după mîță și s-a lovit așa de tare încît a căzut jos." – „Dar tu la ce te-ai ascuns pe cuptori, dacă nu ești vinovat?" i-a zis celalalt vînător. – „Eu, cînd am văzut că a picat, de frică m-am ascuns!" – „Măi țărane, zice acela, degeaba îmbli tu cu minciuni. Tu să știi că un cîne învațat, cum era cînele meu, plătește mai mult decît un țăran prost ca tine, care nu știe alta nimică decît să iaie măciuca și să deie omului în cap. Amu, stăi să te învățăm și noi pe tine cum să omori dobitoacele..." – și cum avea o măciucă în mînă, începe a-i da ș-a număra.

Țăranul se vaită, se roagă: „Domnule, strigă el, uitați-vă la labele cînelui, că-s pline de funingene, da mînile mele uitați-vă că-s curate, dacă nu mă credeți! ... "

L-au crezut și l-au lăsat cu 25.

Vine femeia acasă; el se vaită ... „Vezi tu cum te-ai dus și m-ai lasat de m-au bătut, nu ț-a fost ție milă de mine!" – „Omule, zice femeia, trebuia să merg; uită-te, o vacă a și perit. De nu mergeam repede, perea și cealaltă." – „Apoi dă, eu știu că ție ți-s mai scumpe vacile decît mine, pe mine pot să mă și ucidă! – Valeu, cum mă dor șelele! se vaita el. – „Nu mi-s mai scumpe, omule, dar dacă nu le vom avea, ce-a fi din noi, cu ce vom trăi?" „Da mai înainte cu ce-am trăit?!"

„Dă, eu am vrut ca să fac cum mai bine, dar dacă am greșit, bate-mă și tu pe mine". „De-ți pasa, ședeai acasă și mă aparai!" – „Știi ce, barbate, eu amu nu mai știu cum să-ți mai spun și cum să te mai rog, dar eu te voi face iarăși bun. Uită-te, am să mi te fac cumătru. Hai și te voi duce în ceea casă și eu aice am să fac bucate bune; am să frig un gînsac ș-o găină ș-am să fac plăcinte și voi aduce rachiu ș-apoi voi merge și te voi pofti să vii la cumătrie, ca pe cumătru." – „Bine", zice barbatul.

Femeia l-a luat și l-a dus în ceea casă, unde era curat, i-a așternut bine în pat, apoi a venit și s-a apucat de lucru. Cînd a fost totul gata și masa pusă, a luat un șip de rachiu și s-a dus să-l poftească, dar ușa a uitat-o în grabă deschisă.

A întrat la dînsul în casă: „Buna sara!" – „Mulțumim d-tale", i-a răspuns barbatul. „Ce mai faci? Văd că stai în pat!" – „Ia, sînt cam bolnav". – „A da Dumnezeu și ț-a fi mai bine. Da știi d-ta cu ce poftire am venit eu la casa d-tale?" – „Ba nu știu, dară dacă-mi vei spune, voi ști." – „Am venit să te poftesc, dacă ți-i cu voia, să-mi fii cumătru!" – „Dacă-s bolnav și nu pot." – „Da mă rog, că nu sîntem așa departe; nu-mi călca cuvîntul, poftim vină!" – „Apoi dar m-oi duce." Femeia toarnă în pahar rachiu și cinstește la barbatul ei: „Mă închin la fața d-tale, să trăiești, cinstite cumătre, întru mulți ani; Dumnezeu să-ți deie toate cele bune!" – „Să deie Dumnezeu; să trăiești și d-ta!" După ce a băut paharul, femeia l-a rădicat din pat și l-a scos pînă în tindă. Dar tocmai atunci iată și cei doi cîni ai lor,

fugind din casă: unul cu gînsacul în gură și celalalt cu găina, ce le-a mai fost ramas, căci amu ospatase din cumătrie pe jumătate. Atunci, nici una, nici două, și barbatul bof! în femeie. „Na-ți și eu ție....; am capatat eu bataie pentru cîni de la alții, să capeți și tu!" – și-i dă, și-i dă!

„Valeu, barbate, mă rog nu mă bate. Nu-mi trebuie să-mi fii nici cumătru, nici nimică, numai să mă lași. Hai mai bine ș-om trăi și de acuma înainte cum am trăit!"... Și după ce a bătut cumătrul bine pe cumătra, s-au împacat. *Petrea Beicu, Mihalcea*

A. Soră de cruce, frate de cruce

Soră de cruce sau frate se face cînd îți e drag cineva și vrei să te vezi cu acela pe ceea lume. Se fac doi colaci și o lumînare și la lumînare, se pune basma și te duci cu acele la cea ce-ți e dragă sau la omul acela care vrai să ți-l faci frate de cruce, dacă n-ai soră sau frate, și-i închini: „Poftim, soră N., de sufletul meu!" – „Bogdaproste, soră «N», să ne întâlnim pe ceea lume!"

Colacii se fac mari, ca la botez, și lumînarea o învălești cu crijmă. Surorile de cruce sînt ca și acele de sînge, ba încă mai mult, căci împărțesc crucea amîndouă. Se fac de o dragoste.

Dochița Hurghiș, Mahala

*

Altă frăție de cruce e cînd se fac doi împungîndu-și degetul cel mic de la mîna dreaptă și sugîndu-și unul de la altul sîngele. (S-a văzut.)

Constelația „Delfinului" se numește de către popor „Crucea".

În Botoșani, îi zic și „Crucea Fîrtatului" și mai adaug că, după cum crucea lor (Delfinul) nu e destul de dreaptă, căci steaua din jos stă strîmb, tot astfel și fratele de cruce nu e ca cel adevarat.

B. Cununia. Soarele și luna

Soarele e femeie și luna e barbat. Lîngă soare stau trei stele, sfinți: Avram și încă doi, iar lîngă lună, trei stele, sfinte: Sf. Magdalina, Sf. Varvara și Sf. Maria. Lîngă soare și lună stă Antihîrț, vrea să-i prăpădească, să fie în lume numai el – și cînd vrea să-i mănînce, atunci cînd se întunecă luna sau soarele, acele trei stele îl apără, îl trag. Acele trei stele poartă soarele și luna pe ceri.

La cununie, ia barbatul pe una din cele trei sfinte și femeia pe unul din cei sfinți mărturie, că-și vor ținea credința și nu se vor lasa la vreme de nevoie, de slăbăciune și bătrînețe, iar pe ceea lume ei au a-i judeca. *Pălie Bilig, Mihalcea*

Nunii. Cununia

Nunii de aceea sînt mare lucru, căci ei țin focul la spatele mirilor și de aceea e pacat mare a-l sudui sau a te sfădi cu nănașul. Nănașii îi dau la cale să trăiască în legea lui Dumnezeu. Cînd va fi sfîrșitul lumei, Arhanghelul Mihail va trîmbița și se vor aduna toate sufletele la judecată – și atunci va sta barbatul cu femeia și cu nunii lîngă ei, mărturie că n-au trăit în fărădelege, că le-au ținut cununiile. Așa, cu lumînările aprinse, cum stau aice, vor sta și la judecată și numai cît atîta se vor vedea, – pe urmă, are să se ducă fiecare unde i-i rînduit. *Botoșani. Roșa. Mihalcea*

Barbatul, pe ceea lume, numai cu femeia ce a luat cununie întăi stă alături. *Mihalcea*

În Roșa, spun că femeia cea dintăi stă la dreapta, a doua la stînga și a treia la spate.

Pe ceea lume, acei cari au trăit bine (femeia cu barbatul) ard ca două lumînări una lîngă alta; da care rău, stau deoparte.

Cine trăiește necununat, orice ar duce la biserică: lumînări, liturghie, jertfă de ar da, – sau praznice, parastase, dacă va face, – nu-i sînt primite de Dumnezeu. *Botoșani*

*

Lumînările de cununie (Poveste)
Omul de flori cu barba de busuioc

A fost odată un împarat și avea o fată ce nu se putea mărita. Într-o zi, a întrat un ficior de împarat la dînșii în casă; pe unde întra el , totul era deschis și pe nimeni nu videa. Zice ficiorul de împarat în gîndul său: „De mi-ar ieși înainte o bătrînă, să-mi fie mamă; de-a ieși un bătrîn, să-mi fie tată; iar de va fi o fată, să-mi fie soție."

Tocmai a ieșit înaintea lui fata și, cum a văzut-o, i-a pus o coroană de busuioc pe cap și i-a spus: „De-amu, eu sînt al tău și tu ești a mea!"

O pajură venea în toată ziua la mirele ei, să-l mănînce; da fata avea o păuniță și se lupta cu pajurea ceea ș-o omorea. Dar pajura tot învia și se prefăcea în altăceva și nu putea s-o omoare, până nu i-a dat în cap cu „crucea pămîntului" (este așa o buruiană); atunci a omorît-o.

Acu, erau să facă nunta; totul era pregătit și sara aveau să se cunune, dar pe mire nimeni nu-l putea vedea. Tocmai cînd au aprins lumînările de cununie, atunci l-au văzut. (Mai departe, nu-și mai aduce aminte povestitoarea.) *Maria Gălățanca, Botoșani*

*

Credinți
Cununa. Femeia curată
Dreptatea. Norocul. Pricazul

Fata care-i curată are cunună pe cap de la Dumnezeu; dar cum se dă cu cineva, îndată pierde cununa și dracii îi pun necurățenii cînești în cap și așa umblă pe ceea lume rătăcind.

Și femeia are cunună, dacă s-a măritat curată și ține dreptatea cu barbatul; care fată și femeie e curată umblă pe ceea lume cu cunună pe cap.

O femeie, zice că avea cunună, dar dracilor li era ciudă. L-au iudit pe preotul asupra ei. Merge ea la biserică, preotul tot se uita la dînsa. Cînd la naforă, nu-i dă naforă; îi zice că să aștepte pănă la urmă, că are să vorbească ceva cu dînsa; ea așteaptă. El, după ce s-au dus toți oamenii, a făcut bajocură – și femeia a ramas fără cunună. *Acsenia Melnec, Mihalcea*

(S-a văzut despre preot.)

Femeia e blagoslovită de Dumnezeu, atunci cînd se cunună și dacă ține dreptatea cu barbatul, e tare fericită.

Femeia, dacă e curată și va descînta cu cele două degete, mezinul și cel mare, de jolne, de umflătură la gît, se dă înapoi. Dar numai descîntătura de la fată și de la femeie curată e de leac.

Cu lapte de la femeie curată, de stropești de durere de ochi cuiva în ochi, ajută; dar de nu are numai pe barbatul ei, atunci mai tare chiorăște.

Femeia curată de va stupi cuiva în ochi, de albeață, se curăță albeața. *General*

Femeia, pe ceea lume, stă îmbracată ca în ziua cînd a fost mireasă.

Fetele care au murit logodite fac pe ceea lume o horă, îmbrăcate ca mirese.

Care fete sînt curate, pe ceea lume plivesc flori; da cele necurate sînt toate tăvălite de glod și ude, cară apă. *Ropcea*

Fata dreaptă se cunoaște la ochi: căci coada ochiului dinspre ochi e prinsă, lipită; cum nu mai este fecioară, se desprinde păn' în capăt. *Siret. Botoșani*

O fată fecioară, de orișice lucru sfînt se poate atinge.

În urma unei fete curate, în grădină dacă samănă, orișice se face, crește; pepeni dacă samănă, se fac frumoși , asemenea și curechiul, iar la murături dacă umblă, nu se strică murăturile ca după alta. De asemenea, e bine ca să scoată din pămînt buruiene lecuitoare, căci ajută. *General*

Cine strică o fată strică o biserică; și pentru ca să-și ispășască pacatul, trebuie să facă o biserică.
Botoșani

Pacatul de a nenoroci o fată se plătește dînd la biserică o litră de aur, care e o 100 de galbeni.
Idem

Care fată n-a știut să-și poarte cinstea ș-a scos-o careva din minte, aceea în viața ei nu mai are noroc, căci norocul ei a fugit la acela. Cel mai bătrîn ia norocul de la cel mai tînăr. Sînt boieri cari anume nenorocesc fete, ca să le meargă bine și le merge până nu-i ajung lacrimele și blăstămurile lor.
Roșa

Fata ce a venit necurată la barbat aduce pagube și nenorocire la casă: focu-i arde, boul pică; dar mai ales de nuna cea mare să leagă, că i-a încoronat. Focul la spate mare însemnare este; e lumina raiului. Dar dacă spune adevărul, nu strică nimărui nimic.
Maria Cloșca, Suceava

Femeia sau barbatul care umblă-n rele n-are noroc.

Norocul numai de cel curat se ține; cum îl spurci, fuge și, pe urmă, rămăi toată viața fară noroc.

Casa omului tare păzită trebuie să fie, soții trebuie să fie cu credință unul către altul, să-și păzască dreptatea, dacă vreau să aibă viață cu temei și noroc. Cum va sări unul din soți gardul, îndată să arată că se face pricaz, spurcăciune la casă și au pagube.

Alți barbați sînt că, deși fac, dar casa lor ș-o feresc.

În Mihalcea, la răzeși, spun că dacă greșește unul din soți, să spuie îndată celuialalt, că atunci nu le strică.

Dar sînt unii cărora și în aceste lucruri le merge, mai ales dacă dau peste cineva cu noroc. Sînt barbați cari să țin de o femeie, chiar de e și urîtă, pentru că are noroc cu ea și atunci chiar femeiele lor nu le zic nimic; dar cum dau de alta, după care cunosc că au pagube, fie cît de frumoasă, îndată o lasă.
Mahala

Cine doarme cu o țigancă are noroc la cai.
Mihalcea

Cînd se tăvălesc cînii sau mîțele prin casă, atunci e semn că e necurățenie.
Moldova

(S-a văzut *boii și carul* etc.)

Pricăjit să cheamă acela ce trăiește în fărădelege, adecă e spurcat; pe așa unul niciodată să nu-l ții la casă. O asemenea slugă dacă ai, să n-o trimeți între vite, să nu mulgă vacele, să nu umble cu fruptul, că n-or da vacele lapte. Dacă e femeia grea în fărădelege, să nu deie din poală mîncare la vite, că se îmbolnăvește vita și poate peri.

Un om din Mihalcea a văzut cum o fată și un flecău ședeau în cîmp în fînul lui; omul a dat foc căpiței, ca să nu deie la vite, că se puteau primejdui.

La fîntînă de merge o femeie pricăjită, sacă izvorul, pe unde calcă ea, arde pămîntul de trei stînjeni sub dînsa. În cîmp, să n-o trimeți la prășit, la lucrat, că n-a fi nimică pe unde trece ea.

De-ți trece drumul cînd te pornești undeva, întoarce-te înapoi, că n-are să-ți meargă bine. Pragul nu-i vrednică să-ți calce o astfel de femeie la casă. Totul să tulbură, să întoarce pe unde calcă, nu-i spori în nimic, să trece, piere. De calci în urma ei, îți rupi piciorul, or de mergi la arătură, pică vita.

Tot astfel, nu-i merge omului și cînd îi iese omul ce a fost înturnat de la supt în cale.
General

*

Nunii. Curățenia

Pricaz se face de tot lucrul care nu e știut. O slugă de ț-a fura o bucațică de mămăligă fără să știi, e pricaz; dar dacă mănîncă în fața d-tale, nu e nimic. Da de nu știi, îndată ți să arată că ai pagube în casă. (S-a văzut.)

Cînd să cunună mireasa, dacă nu spune nunei adevărul, nuna are pagube, îi pier din vite, ba poate să moară și ea sau vrun copil al ei. Cînd fina n-a ținut dreptatea lui Dumnezeu, la nănași le strică; căci ei sînt scriși pentru dînsa. Că adecă asta așa este: pentru jurămîntul cununiei – că n-a ținut jurămîntul, legea lui Dumnezeu, ș-a făcut afară din lege; pe din lături, nu blagoslovită de Dumnezeu. Ea a trebuit să-și păzească credința ei de fată, că așa e rîndul de la Dumnezeu, că doară are să-și puie sf. cununie pe cap!

Nuna, dacă vede că fina nu-i cum trebuie, nu vrea să-i facă cîrpa pînă ce nu-i spune numele aceluia sau a tuturora cu cari a trăit, ca să nu le strice nunei și la tineri. Altă mireasă, care nu vrea să spuie, ia o piatră în gură și o ține, ca să cadă pe piatră răul ce ar cădea pe ea.

Da odată, o femeie din Mahala s-a jurat că să-i putrizească mînile de la coate, de-i va face miresei cîrpa, dar a uitat și tot i-a făcut – și femeia ceea nu e și astăzi ciuntă de amîndouă mînile?!

Dacă nu spune mireasa, nuna face rîs mare, batjocură. Mirele o roagă pe mireasă: „Spune, că avem a trăi și ni-a merge rău în vite, vom avea pagube"! Nănașa iar o roagă: „Spune-mi, că mi-a strica la gospodărie ș-oi păți ceva!" După rugăminte, dacă n-ajută, mai capătă și bataie. Alta spune de îndată că-i greșită și cu cine și nuna, atunci, ca să nu se prindă de dînsa, se spală îndată cu agheazmă și pune grîu în sîn zicînd: „Cum nu s-a prins nimic de grîu, că de toate relele a scăpat și s-a copt, așa să nu se prindă nimică de mine". Apoi împrăștie grîul pe la gospodăria ei, îl aruncă între vite, stropește cu agheazmă și nu i se întîmplă nimică.

În Mahala, mai pun și o codiță roșă la degetul cel mic, că adecă nu ia asupra ei cum e mireasa, că n-are treabă; sau rupe trei șiraguri de

mărgele de la gîtul miresei și le aruncă în patru părți zicînd: „Eu samăn mărgele iestea și cînd vor răsări ș-or crește, atunci să-mi strice la casa și la gospodăria mea!”

În Mihalcea, cînd știe nuna mai denainte pe cine cunună, ca să nu-i fugă norocul de la casă, încunjură casa de trei ori cu lumînările cele de cununie aprinse și zice: „Aice, la casa mea, să rămîie norocul meu, să nu se ducă de la mine la fini”. Apoi ia o oală nouă, cumparată cu cît i-a cerut, ș-o strică cînd iese din casă zicînd: „Atîta pagubă să am la gospodăria mea, cît oala aceasta ce am stricat-o eu!” Sau strică o strachină sau alt hîrb. Și cînd trece pe la gard, apucă cu amîndouă mînile doi pari și-i trage spre dînsa de-i rupe și tot așa zice: că atîta pagubă să aibă. Apoi, la biserică, cînd stau la cununie și zice preotul „Se cunună robul lui Dumnezeu N. cu roaba lui Dumnezeu N”, nuna spune încet de trei ori: „Se cunună necurata cu necuratul”; (după cum se zice în limbagiul popular). Iar cînd vine noaptea acasă la ea, strigă să-i puie o cofă și o oală cu apă în poartă; cofa o răstoarnă cu piciorul, iar oala o sparge, și pe casă pune o greblă, că grebla are dinți și alungă tot răul și atunci nu are ea pagubă, dar au mirii.

A doua zi, dacă se roagă mirii, tot le face cinste și pune călină în rachiu și leagă la șip ceva roș. Dar dacă mireasa nu spune, ferească Dumnezeu ce rîs face atunci nuna! Căci trebuie să facă: să se facă huit, să se vestească; că orșice lucru ce e făcut pe tagadă e rău; dar dacă-i descoperit, se spune și știe fiecare, nu se întîmplă nimic nimărui.

Unele din cîntecele ce se cînt mireselor ce nu sînt de treabă e și acesta:

Cînd vezi lună, curcubău,
Roagă-te lui Dumnezeu,
Că-i barbatul nătărău.

Mahala

Pe o fată care a avut copii sau a trăit cu cineva în vederea oamenilor, dacă o cununi, nu-ți strică, căci e lucru știut.

Unei fete ce a avut copil, cînd se duce la cununie, i se pune și ei cunună și floare, dar deasupra peste toate acestea, se acopere cu hobotul – și preotul peste hobot îi pune sf. cununie pe cap. Așa se face în toate satele din jurul Cernăuțului.

Mare noroc însă are nuna, unde mireasa a fost cinstită. Atunci îi merge bine în toate: și vitele i se înmulțesc, și în cîmp are roadă, și cîștig îndoit în toate celea. De aceea, și bucuria nunei e așa mare și nuna îi face atunci miresei cinstea, ce s-a văzut și care se va mai vedea vol. II*.

*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Povești. Dreptatea

a). Cel ce nu spunea minciuni

A fost un boieri și avea un argat, care, Doamne ferește, nu ar fi spus o minciună! Da o cucoană avea 45 și nu avea atîta folos cu dînșii, cît avea boierul cu acel unul, căci trebuia să meargă în toate locurile cu dînșii, ca să n-o fure. Vorbește ea cu boierul acela și-l întreabă: cum se poate ca el cu un argat să-și rînduiască așa de bine toate? Boierul îi spune: „Pentru că argatul meu e așa de credincios, că el nimică nu va face fără voia mea; el minciună nu mi-a spune!”

„Hai ramașag, zice cucoana, pe berbecul cel cu 4 coarne – ce avea boieriul –, că eu am să-l fac să-ți spuie minciuni. De nu l-oi face, să-ți dau eu 100 de oi și berbecul înapoi.” – „Haide”, zice boieriul.

Se îmbracă frumos cucoana – era vadană; și merge în pădure la Ivan și-i spune că s-au fost luat cu dînsa 4 pușcași , dar s-au pierdut de dînsa prin pădure – și amu îl roagă să o primească acolo să mîie. El îi zice că n-are unde. Ea-i spune că tare se teme, s-o primească unde va avea – până ce s-a culcat lîngă dînsul și i-a cerut să-i deie berbecul cel cu patru coarne. Ciobanul i l-a dat, căci până atunci el nu știa de femeie.

Se duce ea. S-apucă el singur să se judece: pune pe un par în pădure sumanul și pălăria, îl face pe par boieri și se duce de departe la dînsul:

„Bună ziua, cucoane!”

„Ce veste, Ivane?”

„Și bună, și rea, cucoane; s-a prăpădit berbecul cel cu patru coarne.”

„Nu-i nimică, Ivane, vom face haitaș, ș-om hăitui, și coarnele i-om găsi.”

Se întoarce el. Nu-i bine, gîndește el. Cum vor găsi coarnele, dacă coarnele îs la berbec și-l vor vedea la cucoană. Merge iar înapoi.

„Bună ziua, cucoane!”

„Ce veste, Ivane?”

„Și bună, și rea, cucoane; am dat pe iubit berbecul cel cu patru coarne.”

„Nu-i nimică, Ivane: 100 de oi și berbecul înapoi”, zice tot el.

„Amu-i mai bine, zice el, așa am să zic.” Merge a doua zi la boier și-i spune.

„Nu-i nimica, Ivane, zice boierul, 100 de oi și berbecul înapoi! Bine că mi-ai spus drept și nu mi-ai spus minciună, tot noi avem să avem cîștig.”

Și a ramas cucoana fără nimic, ba încă mai rău.

Catrina Daniliuc, Mihalcea

*

Boul cu coarnele de aur

A fost un boier mare, cu moșii, și aproape de dînsul alt boier tot așa mare. Boierul acela s-a lăudat că are un argat, care niciodată nu spune minciuni. Boierul celalalt s-a pus ramașag pe două moșii, dacă nu-l va face el să spuie minciuni.

A luat și a trimis pe o fată frumoasă din casă cu o coșarcă încărcată de fripturi, de plăcinte și de rachiu, să-l înșele. Argatul acela era vacari la boieri și ședea cu vitele în cîmp, sub pădure; mulgea vacile, grija în staul; dar de păzit, atîta că de departe sta și se uita, că de înturnat, de strîns, le strîngea un bou mare, frumos, cu coarnele de aur.

Iată că spre sară, vine fata ceea la dînsul și-l întreabă pe unde ar putea să iasă, că s-a rătăcit. Ivan i-a spus că încolo nu sînt sate și a întrebat-o la ce se duce? Ea i-a spus că i-a murit barbatul și merge să-și caute alt barbat.

El i-a zis ca să rămîie cu dînsul, că i-a fi bine, că toate vitele sînt în sama lui și poate mînca ce va voi. Ea a ramas.

A doua zi, Ivan nu se îndură să se depărteze de casă; trimite numai boul cu vitele pe aproape de casă. A treia zi, tot așa. A patra zi, îi spune ea că-i bolnavă și că are să moară, dacă nu va tăia boul cel cu coarne de aur și-i va da inima să o mănînce. Ivan nu se da, zicea că acela bou îi puterea lui și ce va zice stăpînul său, cînd va videa că nu-i ? Ea îi zice să-i spuie că l-au mîncat lupii și să-i arate coarnele.

Merge el în pădure, prinde boul și-l taie și îi aduce ei inima; ea, cum a mîncat, s-a făcut mai voioasă. Dar amu, trebuia el să se ducă cu vitele mai departe, că pe lîngă casă era totul păscut. Fata, cum a rămas singură, a luat coarnele și a fugit; cînd a venit el sara acasă, n-a găsit-o nici pe dînsa, dar nici coarnele.

„A venit beleua, își zice el singur, și l-a nebunit pe Ivan și amu ce-am să zic eu boieriului?" Își ia el cușma și ciomagul în mînă, merge la un copac, bate adecă în ușa, își ia cușma din cap și zice: „Buna ziua, cucoane!" – „Buna ziua, Ivane! Da ce mai este pe la noi?" – „Îi rău." – „Cum rău?" – „Ia, au mîncat lupii boul cel cu coarnele de aur prin păduri!" – „Nu-i nimică, Ivane (răspunde tot el) vom tăia pădurea și vom găsi coarnele și tot va fi bine."

Vede el că nu-i bine; merge iar la copac și face tot așa. Amu, spune că s-a înecat boul în iaz. – „Bine, Ivane, vom da drumul apei și vom găsi coarnele și tot va fi bine."

Merge a treia oară; amu, spune că a venit beleaua de l-a nebunit pe Ivan, de a tăiat boul și i-a luat coarnele. – „Bine, zice boieriul, pe belea vom prinde-o și coarnele le vom găsi." Așa a văzut el că-i mai bine, ia și merge la boieri și-i spune adevărul. Da boieriul acela și fata erau acolo și ascultau. – „Bine, Ivane, zice boierul, bine că ești tu sănătos, coarnele le-om găsi noi. Dar tu pentru că ai spus drept, eu am cîștigat două moșii."

Pe dînsul l-a însurat boierul cu fata ceea și i-a înzestrat și au fost norociți.

Nichifor Moțpanciuc, Broscăuți

(În România, este proverbul: „Pune-ți cușma pe-un par și te judecă singur!" Același se află și la italieni.)

*

Poveste de Paști. Credinciosul

Erau doi oameni foarte saraci, că ei niciodată nu se mai înfruptau. Se sfătuiesc ei să strîngă de iarnă hrană la femei și ei să pornească la slujbă pănă în primăvară, poate vor cîștiga ceva. Au mers cale de 14 zile și au dat de un boieri. Pe unul l-a pus chelari cu cheile, căci el a spus că știe nevoia, e năcăjit și va fi credincios, iar pe altul l-a pus la vite, afară la odaie, să strîngă fruptul. Și acela a zis că va fi credincios.

Într-o duminică, la două săptămîni, se întâlnesc ei. – „Ei, ț-ai strîns ceva bani să ai pe-acasă?" îl întreabă chelariul. – „Ce bani pot să strîng, doară n-am să vînd fruptul boieriului; m-am apucat să-i fiu credincios." – „Haide hai, vei videa unde vei ajunge cu credința ta. Eu acuma am strîns la bănișori și încă voi căuta să mai strîng, să am pe cînd mă voi duce."

Dar tocmala lor cu boierul a fost ca să slujească din toamnă pănă la Florii; în primăvară, să se ducă acasă. Așa s-au întâlnit ei de mai multe ori și-i tot zicea chelariul vacarului, dar acela nu-l asculta, își păzea credința lui. Boierul peste iarnă i-a îmbracat, le-a făcut haine bune și cînd a venit să iasă, le-a dat ceva din frupt, ceva haine la femei și cu atît s-au ales; bani – nimic.

„Nu-ți ziceam eu? Dar mie nu-mi pasă, căci eu am ce duce la femeie să fac Paștile; tu ai vrut să fii credincios, rabdă!" Mergînd ei mai departe, ajung aproape de satul lor la o apă; acela a avut bani și a trecut, dar acestuia nu a vrut să-i deie și l-a lasat acolo, l-a luat numai cît în rîs:„Tu poți să stai și aice, că ești credincios!"

Acuma, cu dînsul, diavolul îmbla; Dumnezeu s-a fost departat de inima lui. Rămîne omul peste noapte acolo; gîndește că apa va scădea pănă a doua zi și va trece cu picioarele. Dar unde să se culce? Case pe acolo nu erau. Vede o ciobacă răsturnată, merge și se vîră sub ciobacă. Peste noapte, vin dracii acolo și cel mai mare îi apucă și-i bate: „Voi ce faceți, că de nimică nu căutați ce vă spun eu? Iată, mîne, cei doi frați cari s-au sfădit pentru banii ce i-au ascuns tatăl lor sub talpa casei, cel mare va merge la biserică, iară cel mic va lua cuțitul să-l omoare și-l va aștepta în cîrșmă. Căutați să-mi faceți și treaba asta, să nu-i fiți celui mic de ajutor!"

Pănă a doua zi, a scăzut apa; omul trece și merge în satul apropiat drept la cîrșmă și păzește; era în ziua de Florii. Vine cel mic și cere două litre de rachiu, bea una și cînd vine cel mare, îi întinde cealaltă și scoate cuțitul să-l taie, că a ascuns averea tatălui lor. Omul sare, îl oprește și le spune că de-i vor da o parte din bani, le va arata unde li-i averea. După ce s-au împărțit, l-a luat cel mare de bucurie la dînsul și i-a mai dat din partea lui. L-a ținut pănă în ziua de Paști, l-a îmbracat în haine mai frumoase, a scos un cal bun din

grajd, i-a împlut desagii de pască și l-a pitrecut acasă. Femeia n-avea nici de unele; îl căuta, căci gîndea că-i înecat.

Cînd l-a văzut tovarășul său, l-a întrebat de unde are toate acestea. El i-a răspuns „că e credincios" și de aceea le are. Apoi i-a spus de ciobacă.

Se duce și acela acolo de se ascunde, dar diavolii, mînioși, au căutat cine este în apropiere și l-au omorît. *Ropcea*

*

b). Femeia
Norocul. Basmaua. Dragostea

Norocul, omul dacă îl păzește, îl cinstește, nu merge la crîșmă, nu se bajocurește, trăiește în dreptate, în lege, – apoi îl are, șede lîngă dînsul; da dacă nu, apoi fuge de la om și omului nu-i merge în nimică, toate le prăpădește; dar dacă îi vine iar mintea și se roagă la Dumnezeu, Dumnezeu iar i-l poate da.

Norocul fuge și se ascunde pintre alte noroace; dar este om care n-are nicidefeli noroc.

Odată, era un băietan și sluja la un om , pentru o bucată de pîne, și cînd o aducea acasă, o cata și nici p-aceea n-o afla. Vine el și-i spune omului. – „Cată, zice omul, că tu n-ai noroc, vine alt noroc și-ți mănîncă bucățica ta; da, zice omul, ia și te însoară, că poate va avea femeia ta sau vrun copil noroc și vei trăi de pe norocul lor."

Atunci nu era așa multă lume ca amu. Un împarat își alungase fata ca să-și caute singură norocul, că nu avea cu cine să se mărite; fata ceea a venit până la bordeiul lui și s-a ascuns pe cuptori și el de aceea nu avea pîne, că ea i-o mînca.

S-a pus el să pîndească cine mănîncă; a prins-o și s-a însurat cu ea. „De-amu, tu ești al meu și eu sînt a ta", a zis fata. Da erau saraci, că n-aveau nici de unele. Ea i-a dat o basma mare de matasă albă și i-a zis să se ducă în tîrg și s-o vîndă. El a pus basmaua ceea pe o prăjină și s-a dus printre oameni să o cumpere cineva. S-a găsit un boier că i-a cumpărat-o. El a luat banii și ș-a cumparat o păreche de boi. Merge el pe drum cu boii acasă și întâlnește pe un om cu un car; îl ducea singur. Se uită el și zice: „Bade, nu-i schimba cu mine: să-ți dau boii și să-mi dai carul?" Omul a rîs... – „Ba voi schimba", zice el. Acela a luat carul și s-a dus.

Mai merge el cu carul ce merge și întîlnește un om cu o capră: „Bade, nu-i schimba cu mine: să-ți dau carul și să-mi dai capra?" – „Bine, de ce nu". Și a luat capra. Merge el cu capra și vede un om cu o coasă; schimbă capra pe coasă. Merge mai încolo și întâlnește pe un om cu o cute; schimbă coasa pe cute. Da boierul cel ce a cumparat basmaua de la dînsul, – tot după dînsul umbla să vadă ce va face; el l-a fost văzut de la început cum a dat boii pe car și a văzut că-i prost. Merge omul cu cutea, vede pe o baltă niște rețe sălbatice, zvrrr... cutea în baltă după dînsele și omoară o rață. Pe urmă, se dezbracă și merge de scoate rața.

–„Omule, nu ți-a zice nimică femeia ta acasă de cîte le-ai făcut?" – „N-are să-mi zică, cucoane, vei videa." – „Dacă va fi așa cum zici tu, eu îți dau ție un sat (o moșie)!"

Ajunge omul acasă, da femeia îi iese înainte și îl începe a-l pupa. „Bine ai venit, omule! Da cu basmaua ce-ai făcut?" El îi spune din capăt toate cele, până ce a venit la rață. „Bine ai făcut, omule, tare bine, da unde-i rața? Ad-o încoace, voi smulge-o și voi face friptură și vom mînca amîndoi!" Da boierul asculta de sub fereastă; atunci întră și el în casă. – „Eu asta, zice el, n-am crezut, că nu ț-a zice femeia nimică, dar dacă trăiți voi așa de bine, iată ai căștigat o moșie de la mine!" și din saraci ce erau, s-a făcut el boieri, că femeia i-a fost norocul.

*

Podariul

Au fost odată 3 frați, unul zice: „De mi-ar da mie Dumnezeu lanul cel de grîu, aș face arie lîngă drum și, la tot saracul ce ar trece, aș da." Altul zice: „De mi-ar da mie Dumnezeu stîna ceea, aș face-o lîngă drum și orcine ar trece și ar cere caș i-aș da degeaba". Da al treilea zice: „Ba mie dacă mi-ar da Dumnezeu o femeie într-un gînd cu mine și să mă facă podari!"

Dumnezeu și cu Sf. Petrea îmbla pe atunci pe pămînt; i-a auzit ce au vorbit și a dat fiecărui ce-a cerut. (Căci zice că Dumnezeu dă omului tot ce cere, numai omul uită ce-i dător lui Dumnezeu.) L-a cîtva timp, se duce Dumnezeu și cu Sf. Petru la cei trei frați să vadă cum își țin făgaduiala. Merge la cel cu girezile de grîu, dar el nu dăduse nimărui vreun pai. Merge Dumnezeu cu Sf. Petrea ca niște cerșitori și se roagă să le deie un snop, ca să-și facă o azimă, că tare li-i a mînca. Cînd a început el a-i ocărî: că dacă ar fi dat el fiecărui, azi ar fi și el calic! – dar la urma urmei, i-a chemat înapoi și le-a dat un snopușor mucegăit. Moșnegii au luat snopul și, mergînd ceva mai departe, i-au dat foc: grăul a rămas curat, numai bobul și paiul a ars. Omul vede de departe că arde snopul, se înciudează și vine la dînșii să-i ocărească de ce fac rîs din pîne; dar văzînd, s-a mirat. Se duce și el cu chibriturile la girezile lui și le dă foc; a ars totul până la cenușă și a rămas sarac.

Merg moșnegii la cel cu stîna și se rogă să li deie un caș; dar nici el nu vrea să le deie, cu mare greu le-a dat oleacă de zer acru. Dumnezeu a amenințat cu cîrja și oile au perit de galbază.

Merg ei la podari; era noaptea, el se descălța, era cu un picior desculți și ea mesteca mămăliga. Deodată, aude strigînd cineva afară: „Săriți, că mă înec!" Amîndoi sar, el cum era – și merg la apă, dar nu văd pe nimene. S-au fost pus acu să mănînce. Aud a doua oară: „Săriți, oameni buni, că mă înec!" Au sărit amîndoi, au lasat mîncarea și au apucat care ce a putut în mînă, unul cociorva și altul prăjina, dar cînd merg la apă, nu-i nimene. Se culcă ei, dar cînd

adorm mai bine aud: „Săriți, nu mă lăsați, că mă înec!" Iarăși sar așa cum erau, dar iar nu găsesc pe nimene.

Atunci a zis Dumnezeu lui Sf. Petrea: „Aiștea-s buni, aiștea-s ai noștri!"

A doua zi, omul acela, ce-i vine lui în minte, să iaie vaca și s-o ducă de vîndut la tîrg. Cum întră el în tîrg cu vaca legată de funie, vede un om cu o capră. – „Bade, na-ți vaca și dă-mi capra!" Omul i-a dat-o. Merge mai departe și vede pe unul cu o curcă: „Bade, na-ți capra și dă-mi curca!" – „Bine", i-o dă.

Niște neguțitori din tîrg cu carele încarcate au văzut că el a dat vaca pe capră, s-au luat după dînsul să vadă ce va face pînă la sfîrșit.

Curca a schimbat-o pe o gîscă, gîsca pe o rață, rața pentru o găină și găina pentru o cîrjă. Atunci negustorii îl întreabă: „Bine, omule, ce ți-a zice femeia pentru cele ce le-ai făcut?"– „Nimic", zice el. – „Nu se poate să nu-ți zică nimic, după ce ai făcut atîtea neghiobii!"– „Eu vă spun că n-are să-mi zică nimic–și dacă vreți , eu mă apuc rămașag cu voi." Se pun rămășag boierii că, dacă nu-i va spune femeia nimic, să-i deie carele cu marfă și dughenile și toată averea lor; ba încă pe deasupra, să-l slujască cu credință încă doi ani. Au făcut tocmală să meargă cu dînsul acasă și să steie trei zile să se încredințeze.

Da femeia era într-un gînd cu dînsul, ea știa ce a făcut barbatul ei. Cum a văzut măciucuța, ea s-a bucurat și a dezmierdat-o ș-a pus-o în cui. Negustorii au început a-i spune că barbatul ei îi prost și rău a ajuns, dacă din vacă, s-a ales cu un băț.

Ea ținea una, că tare bine a făcut; că ei i-i mai dragă măciucuța, că n-are să aibă de lucru cu ea, ca cu vaca. După ce au trecut trei zile, au pierdut neguțitorii ramașagul și podariul a ramas bogat și fericit.

D-na Maria Rugescu, Hîrlău

*

Soția credincioasă

A fost un împarat și avea o fată. Amu, ce a fost greșit ea înaintea lui or așa a fost dat de la Dumnezeu, că i-a zis într-o zi fetei: „Cine va vorbi mai întâi cu tine astăzi dimineață, cu acela ai să te măriți!"

Cum sta fata afară, iată vine un prost și-i zice: „Buna dimineață!" – „Mulțămesc d-tale!" zice fata. „De-amu, zice împaratul, chiar ia și te du!"... Li-a dat bani, i-a cununat și s-au dus.

S-au dus ei în lume, ș-au cumparat o căsuță și trăiau acolo; el dormea toată ziua, da ea lucra năfrămi frumoase. Vine Dumnezeu și cu Sf. Petru într-o sară acolo și se roagă să-i primească la mas. Barbatul ei dormea, dar ea lucra.

Stau ei cît stau, văd că ea tot lucrează înainte; amu era noaptea tîrziu; – Dumnezeu se anină de dînsa... „Dă-mi pace, zice ea, că eu am barbat." Se anină și Sf. Petru, gîndește că poate-i va plăcea el, că era mai tînăr. Ea îi spune și lui tot așa.

Atunci i-a zis Dumnezeu: „Dacă ești tu așa cu credință barbatului tău, să știi că de-amu, pe un pumn de bani te vei culca și pe doi te vei scula!" Și așa a fost.

Grigore Filip, Mihalcea

*

Norocul

A fost un flecău ticălos, ce tot slujea și slujea pentru o mulțime de bani și n-avea din ei parte. A luat și s-a dus la împaratul, să se jeluiască, poate i-a face împaratul dreptate. Împaratul l-a alungat: „Dacă nu-i dă Dumnezeu, ce dreptate poate să-i facă împaratul?!"

Da fata împaratului iese și zice: „Dacă n-ai noroc, însoară-te, că poate va avea femeia d-tale sau vrun copil și-i trăi și d–ta de pe norocul lor." Împaratul o ia de mînă, mînios– și i-o dă lui: „Na, dară, fii tu femeia lui, dacă ești așa de cuminte și te amesteci unde nu-i lucrul tău!" Ea tocmai atunci scotea din gherghef o basma ce o a fost cusut – ș-a luat basmaua și s-a dus.

Ce să facă? Cu ce să trăiască? Ia basmaua și i-o dă lui, s-o ducă în tîrg și s-o vîndă. „Da ce să cer pe dînsa?" o întreabă barbatul ei. – „Ce să ceri? Du-te și tu și o arată la niște neguțitori cuminți și spune: Cît va face, atîta mi-ți da!"

El se duce la unul și o arată; negustorul îl întreabă: „Cine a cusut basmaua asta?" – „Cine s-o coase? Femeia mea!"– „Cum se poate, măi prostule, ca să ai tu femeie care să coase așa?" – „Ia, am, jupîne! – „Ce spui, măi mincinosule; așa o femeie îi de obrazul tău? Măi, de s-a afla că ai tu așa o femeie, eu îți dau dughenile acestea în care șed! Du-mă cu tine acasă!" – „Te-oi duce, jupîne!"

Îl duce pe neguțitor într-un bordei, unde ședeau ei – și vede acolo pe fata de împărat. Ea i-a spus că i-i femeie și a trebuit să iasă din dughene și să i le dea lui.

Vine la un timp un boier mare, cu trăsura cu opt cai, să cumpere în dugheana ceea, ca întotdeauna; barbatul ei nu era acasă. Boierul vede alți stăpîni; o vede și pe dînsa și-i place.

Sara, cînd a fost la plecare, spune boieriul vizitiului și la ceilalți flecăi: „Măi, cînd va veni neguțitorița la trăsură să-și iaie ziua bună de la mine, voi s-o înșfacați , s-o puneți în trăsură lîngă mine și să mînați cît îți putea!"

Au înșfacat-o și s-au dus; ea a tăcut, nu a zis nimică. Dar de demult, în Moldova întreagă, așa era obiceiul: că de ai fi lasat undeva la fîntînă sau pe drum un lucru și să fi venit la anul sau la cîțiva ani, îl găseai, nu-l lua nimene. A mers boieriul cu ea și s-a oprit la o fîntînă, ea a pus un inel; la alta, o basma – și tot așa, a lasat tot drumul, cîte ce a putut. Cum au ajuns acasă, ea s-a apucat de gospodărit, că el era văduvoi; a găsit călepe, cînepă și s-a dat la tors, la țesut, – a început a înturna cum știa ea.

Vine barbatul ei, negustorul, de unde fusese în călătorie; femeia lui nu-i! Întreabă de băieții din dugheană; ei îi spun că a furat-o un boieri.

El, cum a auzit, a lasat tot baltă și a pornit după dînsa în lume; căci știa că fără dînsa nu mai are la ce trăi. Se duce el, se duce, ajunge la o fîntînă și vra să beie apă, găsește inelul și-l cunoaște: „Îi bine, pe aice a trecut femeia mea!"

Merge mai departe, găsește basmaua – și tot așa, până l-a dus în tîrg. Cum a ajuns acolo, a început să ispitească, să întrebe, până ce a aflat unde șede boieriul care îi furase femeia. La poartă, stau soldați de pază; el vra să între, nu-l lasă; cu mare ce, a ajuns la scară, unde era ea. – „Ei, ce-i de făcut?", o întreabă el. – „Du-te înlăuntru la boier și-i spune: «Porcii d-tale au întrat în grădina mea!» Atunci el are să-ți zică: «Ce vra să zică asta, spune-mi să știu și eu.» – «Eu ț-oi spune, dar să știi că dacă îi afla, îi crăpa!»"

A mers el repede în casă la boier, da boierul, cum l-a văzut, l-a întrebat: „Ce vii, bre, așa buzna în casă, ce ai pățit?" El i-a spus cum l-a învățat ea și boierul i-a răspuns întocmai așa. Și după ce a spus omului să-i spuie – și a auzit, a crăpat; și a rămas ea cu dînsul stăpînă în toate averile boierului.

„De-amu, zice ea, hai la tata; da îmbracă-te frumos, numai în aur. Avem să mergem cu trăsura și, înaintea trăsurei și în urmă, să meargă îmbracați frumos sute de călăreți. Drumul în împărăție la tatăl meu e de cremene și tu să faci toate potcoavele la caii tăi de criță și cînd s-a atinge crița de cremene, necontenit au să iasă scîntei, așa că, de departe, are să pară că vine un foc; dar tu n-ai să fii cu mine în trăsură, da ai să mergi pe cal, alăturea, lîngă obloanele trăsurei."

Cînd au ajuns la împaratul, le-au ieșit toți înainte, ca la cine știe cine. El a sărit iute de pe cal și a scoborît-o pe dînsa din trăsură; atunci împăratul vede că-i fata lui. – „Vezi, tată, după cine m-ai dat?" Împaratul, la culme de fericit, a făcut din mîini: „Dar fie a lui și împărăția!" și a ajuns nenorocitul, prin norocul femeiei, să fie și împarat.

Iată, așa e cu noroacele! Sînt părinți cari au copii cu noroc și le merge bine, dar cum le-a ieșit copilul acel cu noroc din casă, și norocul li s-a dus și numai ce vezi că au sărăcit.

Auzită de la părintele Vasile Dumitriu, Botoșani

*

A fost un argat și a slujit stăpînului său un an, cu dreptate, pentru un galbăn. Cînd s-a încheiat anul, a luat galbenul și l-a chemat pe stăpînul său la un iaz: „Hai, zice el, și-i vedea: cu dreptate ț-am slujit or ba? De voi fi slujit cu dreptate, galbănul va înota pe deasupra, de cu nedrept, se va cufunda." Galbenul se-nțelege că s-a cufundat, că-i greu. „N-am slujit cu dreptate!" Se apucă să mai slujască un an. Așa a slujit 3 ani. A treia oară, cînd a aruncat, au ieșit 3 rețe de aur din iaz. Stăpînul său a vrut să le cumpere, el n-a vrut, a zis că merge cu ele să le ducă ca dar împăratului. Pe drum, îi dădeau jidanii o mulțime de bani; el n-a vrut să le vîndă. Ajunge la împaratul, da împaratul nu vrea să le ia, îl întoarnă înapoi. Aude fata și aleargă. „Dă-le încoace, zice ea, și pentru acestea na-ți 3 peri și, ce-ți va trebui, să scuturi un păr și-ți va veni." Să întoarce ea înapoi, împaratul a fost văzut asta. „Dac-ai făcut tu așa și n-ai lasat cuvîntul meu, du-te și tu cu el; mai mult să nu te văd."

Merge ea și-l ajunge. „A spus tata că să mă duc și eu cu d-ta." „Cum asta, sa vii cu mine?" „Așa, să-ți fiu femeie." „Așa necununați? Asta nu se poate!" „N-ai grijă, luna ne va fi nună și soarele nun și vom fi ca și cununați." Au mers ei ș-au găsit niște curți deșerte și s-au așazat acolo.

La cîtva timp, aud ei că împaratul poartă bătălie și n-are destulă oaste, îl dovedește celalalt împarat. El merge și scutură părul ei și-i vine un cal. „Scoate din urechea mea haine și arme, stăpîne." El a scos și s-a îmbracat din cap păn' în picioare, iar cu sabia cînd da în cruce, fulgera, cum fulgeră pe cer, și toată oastea omora. Calul l-a întrebat cum să-l ducă, pe sus sau pe jos. El a zis că pe sus, prin văzduh. A mers pe un deal și amenințînd i-a căsăpit pe toți, numai socrul său a ramas. Socrul său, alergînd la dînsul să-i cadă în genunchi, l-a lovit cu sabia și i-a dat o basma ca să se lege. Viind acasă, el a spus că-i bolnav. Împaratul a dat de știre să vie acela ce l-a izbăvit, dar el n-a mers. S-a dus împaratul, preschimbat, prin lume păn' a dat de dînsul și cunoscîndu-se, l-a pus pe el împarat.

Neculai Torschi, Mihalcea

*

Norocul. Paserea. Învățăturile

A fost un flecău fără noroc. El, cît a slujit, nu avea noroc pe ceea ce slujea. S-a apucat să slujască pe o piatră. De la o vreme, vede că vine o pasăre și tot ciocănește piatra, ciocănește, că din ce în ce tot mai mică rămînea. „Oare ce pasere să fie asta, care-mi mănîncă mie piatra? Am s-o prind!" Cearcă s-o prindă, dar nu poate.

Își face o colibă alăturea și s-a pus la pîndă, de a prins-o; ia paserea în mînă și se duce la vornicul de se jeluiește: „Uitați-vă ce pasăre e aceasta, că ea îmi mănîncă tot norocul, averea mea pe ce slujesc!"

Vornicul îl alungă: „Ieși afară, nebunule; eu cu paserea am să-ți fac judecată?!"

Iese el: „Nu mă voi lasa, zice flecăul, să știu că mă voi duce pănă la împaratul."

Se duce cu paserea la judecătorie în tîrg, îl alungă și de acolo.

Se duce la împaratul. – Catanele stau la poartă și-l întreabă ce caută. El le spune – și catanele îl alungă. „Lăsați-mă să mă duc la împăratul, să mă jeluiesc!" strigă el. Aude împaratul de la fereastă de sus și le zice să-l lese.

Vine el cu paserea înaintea împaratului și-i spune. – „Apoi ce dreptate pot să-ți fac eu cu o pasere; parcă ea vorbește! Nu-ți pot face nimică!"

Iese el și de acolo, amu se ducea; da-l vede fata împaratului: „Stăi să-ți fac eu dreptatea, vină încoace!"

Paserea era tare frumoasă, strălucea; ia paserea de la dînsul și-l întreabă ce cere pe dînsa, să i-o deie. „Eu paserea asta nu pot s-o vînd, macar să-mi dai nu știu ce; ea-i la mine tare scumpă. Doară de vrei d-ta să mergi după mine, ț-oi da-o, altfel nu." Ea zice c-a merge – și după ce a luat-o, se întoarnă de la dînsul și vra să fugă.

Iaca iese și împaratul. „Așa! Tu faci judecată fără voia mea și zici că te-i duce după dînsul! – Aș' să te duci; ia-te cu dînsul de mînă. Dar să fugi că, pănă în 24 de ceasuri, să nu te aflu în împarația mea, că am să trimit catane să te caute!"

Ea s-a luat cu dînsul și s-a dus. Merg ei pănă au ieșit din împărăția tătîne-său. „Amu, zice ea, apucă tu pe drumul acesta și eu pe celalalt și dacă, ieșind noi pe drumurile acestea, amîndoi ne vom întâlni, îmi ești partea; iară de nu, nu!"

Se duce el pe un drum prin păduri, prin cîmpii – și ea, iar așa; merg cîteva zile, cînd colo – se întâlnesc la capătul drumului iar amîndoi.

„Amu, zice ea, aceasta e o vestire; (cînd strigă preotul 3 vestiri). Hai amu iar și ne-om despărți și dacă ne-om întâlni, îmi ești partea; de nu, nu!"

Apucă iar pe două drumuri. Se duc iar cîteva zile, iar se întâlnesc. – „Amu, avem două strigări. De-amu, hai iar să mai cercăm o dată de ne sîntem partea."

Apucă ei pe două drumuri; la capătul drumului, iar s-au întâlnit. – „Amu, avem trei strigări; tu ești al meu și eu a ta; dar încă nu putem să ne luăm."

Ajung ei la o casă, să doarmă. „Tu, zice ea, să nu-mi zici mie nimică și eu nu ți-oi zice ție nimică." După aceea s-au culcat; a doua zi, s-au dus de acolo, ș-au ales un locușor și ș-au făcut un bordei. – „Amu, zice ea, tu trebuie să mergi pe trei ani în lume, ca să te înveți minte, că apoi vei veni și vei fi aice împărat."

El se duce și ajunge noaptea la o babă. „Da unde te duci, bade?" – „Mă duc pe trei ani în lume, ca să învăț minte." – „Stăi la mine, zice baba – și slujește și te voi învăța eu." Rămîne el la baba ceea, – atunci era ziua un an; așa era de lungă. – A doua zi, îi dă baba de lucru. El lucră din greu și o asculta tot ce-i zice, anul întreg. Sara, îi spune baba: „Tu la drum dacă te-i duce și vei vedea pe cineva într-un greu, într-o nevoie, să sari îndată și să-l ajuți."

A doua zi, lucră iar toată ziua din greu și sara îl cheamă iar baba să-l învețe minte: „La casă unde e femeia tînără și barbatul bătrîn, să nu mîi ; să te duci mai departe să dormi", îi zice baba.

A treia zi, după ce muncește iar din greu, îi zice baba sara: „Cînd vei fi mînios, să nu dai voie inimei să-și facă pe voie, că vei avea nevoie."

A doua zi dimineață, își ia ramas-bun de la babă și se duce. Pe drum, întâlnește, tocmai cum i-a zis ea, un boieri cu trăsură bună, înglodat cu trăsură și cu caii în glod. El îndată ș-a adus aminte de învățătura babei, ia fuga un lemn și acumpănește pe sub roți trăsura, caii s-au opintit, au tras și au scos.

„Ce să-ți dau eu, pentru că mi-ai făcut binele acesta?", zice boierul. – „Nimică", îi răspunde el. – „Cum nimică? Nu se poate!" Boieriul purta banii în trăsură, ia și-i dă doi desagi cu bani; el ia banii și se duce.

Mai departe, întâlnește pe un om c-o pușcă în spate. – „Ce să-ți dau pe pușca asta, bade?" zice el. – „Pușca asta-i scumpă, zice omul; eu n-o vînd, dar de-mi vei da un desag cu bani, tot ț-oi da-o." Îi dă un desag cu bani, ia de la om pușca și se duce.

Acuma însarasă – se duce și el la o casă să mîie; dar acolo era un moșneag și avea o femeie tînără. El, cum a văzut, s-a dus sub o căpiță afară și s-a culcat.

În noaptea aceea, a venit un flecău la femeie și a tăiat pe moșneag; în casă era numai un băiețel. A doua zi, au venit oamenii și l-au luat pe aista și l-au închis. Acuma, era să-l spînzure; l-au fost dus la spînzurătoare, da el se roagă la judecător să întrebe și de copilul acela de-i el acela care l-a omorît...

Au adus copilul și acesta a spus că nu e el, deoarece a dormit afară sub căpiți, – el a văzut pe altul că l-a tăiat pe moșneag. Și cu mărturia copilului a scăpat; i-au dat un desag cu bani și el s-a dus.

Ajunge el acasă, da femeia lui făcuse în locul acela curți împărătești. O vede el în fereastă – și ce-i vine în cap, că a întins pușca s-o împuște; dar îndată ș-a adus aminte să nu deie voie inimei, cînd e mînios, c-a păți nevoie – și îndată s-a liniștit. Pe urmă, a întrat în casă și ea l-a încoronat și a ramas el acolo împarat.

Saveta Dragomireschi, Mihalcea

*

Apa și femeia

În Suceava, povestea de mai sus mi se spuse astfel: Un băietan de 18 ani, însurîndu-se și ocărînd femeia într-o zi, mama lui îl blăstămă: ca să se ducă în lume și să nu se mai întoarcă înapoi, păn' n-a capata minte.

Merse și sluji trei ani la un moșneag, care-i spuse că, la casa unde e barbatul bătrîn, să nu doarmă. – Mai sluji trei ani, pentru învățătura, că mînia de azi, s-o lese pe mîne. – Și iarăși trei: cînd va întreba cineva ceva, să gîndească și apoi să vorbească.

Cu sfatul dintăi, s-a întîmplat după cum știm. Iată că, mergînd el prin lume, dă de o împărăție unde împaratul închisese ploile, fîntînile, nu da voie ca să se samene; sau dacă samana, nu era pîne, pentru că el nu slobozea ca să ploaie, păn' nu-i va spune careva ce e aceea ce stă la dînsul la masă. Pe masă la dînsul, sta o broască și toți care mergeau spuneau și ei că e broască, dar nime nu gîcea.

Merse și omul acesta; îl întreabă și pe dînsul împaratul. El stătu puțin și gîndi, apoi zise: „E femeia d-tale". Broasca pe loc se prefăcu în femeie – și din acel moment, avu împaratul soție; pentru care bucurie, cu mari daruri îl dărui; și din momentul acela, slobozi ploile, apele și țara lui se umplu de fericire.

Mergînd el apoi acasă, găsi pe femeia sa la masă, între doi flecăi. El crezu că sînt doi amorezi de-ai ei – și întinse pușca să-i omoare pe toți, dar își aduse aminte de sfatul moșneagului și, lăsînd mînia pe a doua zi, află că aceștia sînt feciorii săi.

Mamă-sa se bucură și-i spuse că acum e cuminte și i se cuvine să aibă femeie, căci va ști cum să trăiască cu dînsa – și au trăit fericiți.

De la Domnica Doroftei

*

De demult era rîsul scump. Dreptatea
Sacul cu vorbele

Zice că slujea un băietan la un om, tare cu dreptate. Amu, slujise vro trei ani fără nici o tocmală. Îl întrebă într-o zi omul ce să-i deie pentru slujba lui. „Nu vrau nimică, zice băiatul, decît o mînă de orz, cu dreptate."

Omul s-a suparat; ar fi fost mai bucuros să-i deie vite, bani, dar el n-a vrut. A luat omul o mînă de orz, a pus-o într-o legătură și i-a dat-o. Ia băiatul orzul și se duce și ajunge într-un sat pe înserate; merge la o casă și se roagă să-l primească să doarmă. Omul îl primește și îi dă de mîncat.

Înainte de culcare, ia el legătura de orz și i-o dă omului ca să i-o strîngă, să nu se prăpădească; îi spune că a muncit pe dînsa trei ani. Omul ia legătura și o zvîrle sub pat. A doua zi, cînd vra să pornească la drum, cere de la om legătura, dar legătura nu-i; o găsește ruptă și orzul tot mîncat, căci dormise peste noapte acolo un cucoș.

„Bădică, zice băietanul, dă-mi orzul, că eu am slujit pentru dînsul cu dreptate 3 ani." – „De unde să ți-l dau, zice omul; doară să-ți dau cucoșul?" – „Dă-mi-l." Ia cucoșul și se duce. „Uită-te, zice omul, cum poți să întri la belea pentru binele ce-l faci!"

Băiatul merge mai departe și întră sara la alt om; – îl primește la mas. El dă cucoșul în mîna omului și-i spune că acela îi munca lui, pe trei ani. Omul pune cucoșul în tindă. A doua zi, băiatul vrea să se ducă, cucoșul nu-i ; caută ei prin tindă, da acolo sta un berbec culcat, cînd îl rădică: cucoșul sub dînsul mort! El alt cucoș nu vrea. – Ce să facă omul? – Îi dă berbecul.

Merge el iar mai departe și sara ajunge la o casă de oameni saraci – și culcă berbecul în tindă. Peste noapte, se duc fetele omului să smulgă lînă de pe berbec, de brîie; și cum au încleștat mîinile în lînă, așa s-au lipit.

Mama lor vine să le tragă, dar se lipește și ea. Se scoală băiatul, le ia cu berbece cu tot și le duce; le mînă de dinapoi, de rîdea toată lumea. Un om îmblătea și, cum era cu lopata în mînă, merge să le deie cîte una la dos, poate s-ar dezlipi, dar îndată s-a lipit și el.

Dar pe atunci zice că era rîsul scump. În țeara aceea, era un împarat, care avea o fată ce nu a rîs niciodată; și cînd va rîde, atunci a zis că s-a mărita după acela care va face-o să rîdă. A întrat băiatul cu berbecul lui în ograda împaratului; atunci fata a dat un hohot de rîs. Cînd a rîs fata, toți cei ce erau prinși de berbec s-au dezlipit.

Acuma, a ramas ca să se mărite fata după băiatul ist sarac; așa au pus miniștrii la cale. Dar împaratul și împărăteasa nu voia; ce să mai facă ei, să mai trăgăneze? Au spus la sfatul de miniștri ca să-i deie lui să pască o turmă de 100 de iepuri un an – și dacă nu va prăpădi nici unul, o vor da.

Băiatul a luat iepurii și i-a păscut un an întreg; avea un fluieraș și cînd șuiera, se strîngeau toți grămadă lîngă el. Vede împărăteasa că nu-i bine; se duce să-l smomească pe băiat, să-i deie un iepure.

Băiatul a zis că i-a da, să facă ce va vra el; și a făcut. – A mers împaratul; acolo păștea o iapă. Băiatul a zis că i-a da și lui unul, numai să facă ce-i va zice el. Și a păcătuit și împaratul.

Cînd a venit a doua zi la sfat, au zis miniștri că, dacă lipsesc doi iepuri, nu-i mare lucru; niște vite domestice de ar fi păscut, și încă lipsea. Dar împaratul și împărăteasa au zis că, dacă-i așa , atunci să mai facă o încercare: să umple el un sac plin cu vorbe – și atunci îi vor da fata.

Băiatul a pus gura la sac și a început a spune toată patarania lui, de la mîna cea de orz, pănă cînd i s-au prăpădit iepurii. Atunci împaratul și împărăteasa au strigat să tacă, că amu-i sacul plin. Și așa s-a însurat băietul cu fata de împarat; dacă a fost cu dreptate. Iată ce vra să zică dreptatea!

Pavel Bojescu, Iordănești

*

Un băiet a fost trei ani cioban la oi, pentru 3 oi. Ș-a luat oile și, mergînd, întâlnește pe Dumnezeu și pe Sf. Petru. Ei au cerut să le frigă o oaie; el le-a fript. Au mers și s-au schimbat la față și au mai cerut o oaie, – iar le-a fript. Așa, pe toate trei. „Acu, spune-mi ce să-ți dau pentru bunătatea ta?" „Nimică altă nu vreu, decît să pot ști care femeie e curată și care nu." Dumnezeu i-a dat darul acesta.

S-a dus el la un vornic și a slujit un an. A învațat carte; – vornicul, la anul, vra să-l facă ginere, să-i dea fata. El se însoară și după nuntă, mergînd la culcare cu mireasa, pe cînd dormea ea, o a întrebat de mai știe de alt barbat. Duhul ei a vorbit și a zis că au mai fost la tatăl ei cîțiva flecăi, pe care i-a cunoscut.

El s-a sculat de lîngă dînsa ș-a fugit în lume. A ajuns la un popă și a slujit tot așa; popa iar l-a cununat cu fata lui; – întrebînd-o și pe aceasta, i-a spus că s-a iubit cu dascalul. A fugit și de aici.

A ajuns la împaratul. El, la popă, învățase carte, de era să fie popă. Împaratul l-a pus scriitori și, plăcîndu-i băietul, i-a dat fata. Întrebînd noaptea și pe mireasa aceasta – i-a răspuns că nu cunoaște barbat.

El a ramas acolo și trăia fericit. Aud vornicul și popa și vin cu fetele la împaratul să se jeluiască. Împaratul face judecată. El spune că e drept; dar iată de ce le-a lasat – și le întreabă acolo, înaintea tuturor, același lucru; și a răspuns, fără voia lor, duhul din ele. Toți au rîs. Împaratul, numaidecît că s-o întrebe și pe împărăteasă. Ea îi

face lui semn din ochi și ginerele a spus că numai pe cele tinere le poate întreba, nu și pe cele bătrîne, ș-a scapat-o. *Botoșani*

*

Pe ceea lume

A fost odată un flecău și, cît lucra el, nu alegea nimică din munca lui și stăpînii lui se mirau cît de degrabă rupe el straiele și încălțămintea de pe el. Într-o zi, îi zice stăpînul său: „Măi băiate, măi, eu văd că ție în straie nu-ți merge, ian cearcă tu în altele, poate vei avea noroc. Iacă, să știi că, pentru anul acesta, ț-oi da o vițică; na, hrănește-o cum vrai tu, numai să te văd cu ceva!"

Hrănește el și grijește bine vițica, cînd la sfîrșitul anului, piere. – „Na-ți anul acesta un mînz și cearcă", îi zice stăpînul; cînd la anul, piere și mînzul. – „Dă-mi scroafa ceea, zice el, poate voi avea noroc în porci", dară și scroafa a perit. – „Știi ce, stăpîne, eu voi sluji pe piatra asta; cînd voi împlini anul, îmi vei da piatra." – Bine. Cînd se apropie anul, se cufundă piatra. Atunci zice el: „Am să slujesc pentru o pască." Vin Paștele, stăpîna face pască și-i dă și lui; el pune pasca în buzunari și pornește. Ajunge într-un loc, da un moșneag lua cu hîrlețul țărna de pe 7 hotare și o tot arunca pe un altul. Moșneagul, cum îl vede, îl întreabă ce are în traistă. El îi spune: „Nici n-ai a mă întreba, nici n-am a-ți răspunde!" Merge mai departe și întîlnește prin pădure o femeie. Cum îl vede, îl întreabă: „Ce-ai făcut și cum ai vorbit cu moșneagul acela, că el îi Dumnezeu? Du-te înapoi și te roagă să te ierte!"

Se duce el înapoi și se roagă să-l ierte; scoate pasca, îi dă să mănînce și îi spune cum n-are noroc și ce să facă? Dumnezeu îi zice: „Du-te în cutare sat și te bagă argat la cel mai bogat, că acolo-i norocul tău" și i-a mai spus cum are să facă. Merge el acolo și stă cît stă. Da acolo era o fată, după cum i-a spus Dumnezeu. Cere fata în căsătorie; omul se miară că din atîți flecăi cîți au fost, nici unul n-a cerut-o, cum de-i place așa o sluțenie? El a zis că lui așa îi place și s-au însurat. Iată că-i face femeia copil și el merge să-și caute nănaș. Pe drum, întâlnește pe femeia ceea ce a fost în pădure: „Buna ziua!" – „Mulțămim d-tale! Da unde mergi?" „Iată unde..." „Nu m-ai primi pe mine de cumătră?" – „Ba te-oi primi." Merge ea și botează și apoi zice: „Eu nu pot să-ți dau nici un dar, dar te fă doftor și, la care bolnav vei merge și mă vei vedea la cap, să te apuci să-l îndrepți, dar la care mă vei videa la picioare, să nu te apuci. Iată niște buruiene, numai cîte una să fierbi și să dai la bolnavi și vei videa că vei face parale."

Cu meșteșugul acela, a fost făcut omul avere. Au fost trecut amu cîțiva ani; merge într-o zi omul în pădure să-și aducă lemne, iar întâlnește pe femeia ceea. O întreabă ce face? Ea îi răspunde că n-are timp să steie la vorbă. O întreabă el ce trebi are ea, de-i așa grăbită și cine-i ea? – „Eu îs Moartea, spune ea, și mă grăbesc să iau sufletele oamenilor." – „Da nu mi-ai spune și mie cît mai am de trăit?" – „Dacă vrai să știi, hai cu mine." Merge ea cu dînsul cine știe

pe unde, pănă ce ajung pe ceea lume. Acolo era o masă cu o mulțime de lumînări; una se stîngea, alta abia atunci se aprindea, alta era pe jumătate arsă. Moartea îi zice: „Iacă, acele lumînări ce abia se aprind sînt copiii cari se nasc; și cele cari se stîng: oamenii ce mor; iar celelalte a celor cari trăiesc. Veacul d-tale îi aista – și-i arată o lumînare pe sfîrșit; nu mai ai mult de trăit."

A ieșit el de acolo, ia lemne din pădure și merge acasă; acuma, locurile acele erau toate schimbate. Intră în casă și găsește femeia la vatră. – „Da copilul nostru unde-i, că nu văd leagănul?" – „Aracă lume! – îi zice femeia; amu-i flecău cu musteață, de 24 ani; tu te-ai dus cînd era mititel la lemne și abia după atîta vreme te-ai întors și tot mititel în leagăn vrai să-l găsești?" El îmblase 20 de ani cu Moartea și lui i se păruse că o zi! A mai trăit încă doi ani și pe urmă a murit și el; a venit cumătra și l-a luat.

D-na Tasiluța Nastasi, Siret

§ 2. Lumina pe ceea lume. Credinți

Lumînarea la moarte

La români, cînd își dă omul sufletul, e obiceiul să i să puie o lumînare aprinsă în mînă și aceea îi arde dinainte, în vecii vecilor și-i luminează unde se duce. A se jura: „Să n-am parte de lumînare la moarte!" e tot atîta cît: „Să n-am parte de împărtășenie la moarte!" – sau poate și mai mult.

S-a văzut ce groază au acei ce sînt siliți să părăsască țara, să nu moară în țară streină, fără lumină.

Unii pradă și omoară
Și tot mor în a lor țară,
Dar eu, pentr-un pic de vină,
Să mor în țară streină,
Făr' un capăt de lumină! etc.

Sufletul ce a murit cu lumînare se cheamă că e pregătit, e curat; – mergînd înaintea lui Dumnezeu luminat cu lumină, Dumnezeu îl primește – e ca și cum ar veni aice înaintea cuiva învestit cu o cinste.

Botoșani

Lumînarea e mărturie înaintea lui Dumnezeu, că avem lege.

În Mihalcea, se spune că oamenii de aceea dau la biserică lumînări sau de pomană, botează, ca să aibă pe ceea lume lumină, căci ce mai este ca întunericul de grozav. „Bată-te întunericul!" să spune de un blastăm.

În Mihalcea, cînd moare cineva fară lumînare, i se poate da în urmă, puind unui om ce moare în mîna stînga o lumînare aprinsă și zicîndu-i pe cînd moare: „Să i-o duci cutăruia" și i-o duce. Dar zice că-i arde la spate, nu în față.

Lumînare se poate da de pomană de sufletul cuiva, dacă a murit fără lumînare, dînd cuiva o lumînare. (S-a văzut lumînarea de Ovidenia.)

Ropcea

Pentru cei ce au murit fără lumînare, să te scoli în ziua de Ovidenie des-demineață și să arunci un vreasc în cuptiori, fără să-l aprinzi, și are lumînare.

Roșa

*

O femeie bătrînă din Mihalcea a mers la pădure și a calcat, pesemne, pe unde a fost moroi, că a rătăcit, n-a putut să iasă din pădure și a căzut jos. Acolo pare s-o fi mîncat țînțarii de vie, căci numai ciolanile i-au rămas, și în locul acela au și îngropat-o și, de cîte ori treceau oamenii pe acolo, fiecare aruncau cîte un bețișor, o surcică, pentru lumînare, că se făcuse coșcogea movilă; aceasta, cînd se facea prea mare, se ardea și aruncau alte vreascuri din nou.

Ursana Filip, Mihalcea

Într-o cazarmă, n-aveau catanele hodină; cînd se sculau demineață, își găseau lucrurile lor cine știe pe unde și ei schimbați din locul lor; de la o vreme, n-au vrut să mai doarmă acolo. O altă catană, huțan, le zise: „De-mi veți da pe trei luni de zile concediu și atîța bani, eu vă voi face să aibă pace soldații." Îi făgăduiră.

Cînd a înnoptat, a întrat soldatul singur în cazarmă, a aprins lumînări și se puse a ceti la rugăciuni. La miezul nopții, întră un huțan și îl întrebă: „Cine ești tu?" – „Eu cred în Dumnezeu, răspunde soldatul." – „Și eu cred în Dumnezeu", zice huțanul venit. – „Dacă crezi, de ce nu dai pace oamenilor să se hodinească și ce cauți aici?" – „Îmi caut lemnul!" – „Care lemn?" – „De care m-am spînzurat!" – „Și care-i acela?" – „Grinda a treia de la acoperiș." – „Ce se poate face să nu mai vii pe aici?" – „Să o arzi și să dai cenușa pe apă și atunci n-oi mai veni; sufletul meu s-a duce unde-i e rînduit."

A doua zi, catana ceru ajutor, scoase grinda, o arsă și o dădu pe apă, iar sufletul nu a venit mai mult.

Ion Pisarciuc, Roșa

Dacă moare cineva noaptea e bine; sufletul e vesel că merge spre zi și-i va fi lumină, iar de moare ziua merge spre noapte, spre întuneric. Dacă moare de la amiază-zi în jos, e tare suparat și blastămă pe cei ce rămîn ca să nu se poată prinde la nimic și după aceea îs tot săraci.

Maria Spînul, Mihalcea

Cine moare în zori de zi e bun la Dumnezeu, iar cine sara e păcătos.

Botoșani

Oamenii ce mor fără lumînare, zice că sufletul lor iese ca o lumînare din mormînt și umblă, își caută lumînarea. Spun vecinii de pe lîngă țintirim că văd lumini de acelea umblînd; așa o lumină să întâlnească pe cineva, l-ar poci ș-ar muri – alții zic că luminele acestea sînt strigoi; sufletul oamenilor ce au fost strigoi. *Mihalcea*

Cine moare fără lumînare, să i se dea cucoș de pomană; s-a văzut.

Cu lumînarea de la mort, încunjură talharii casa, de dorm oamenii în casă ca morți și ei pradă totul.

Cu lumînarea aceasta, se fac farmece.

*

Lumînările la mort. Toiagul

Îndată ce și-a dat omul sufletul, se ia o ață și i se ia măsură mortului din creștet și până în degetul cel mare la picior, (unii să tem să ia măsura, căci zice că cel ce ia moare), făcîndu-i-se cu ața asta toiagul: o lumînare subțire, care apoi se încolătăcește ca un culbec. În toiag, se pune și o bucățică de ceară, din lumînarea ce a ținut-o mortul în mînă. Toiagul se aprinde îndată și se pune la cap.

În Mihalcea, îl pun de arde pe piept, pe mîni, în toată dimineața. Cînd duc mortul la groapă, pun toiagul la cap pe raclă; apoi îl duc înapoi și îl pun pe un pahar de apă și un colac, de arde în trei sări acolo unde ș-a dat mortul sufletul. Toiagul e lumînarea lui pentru veci.

În Ropcea, se aprinde toiagul de trei ori pe zi: cînd bocesc. (Mi s-a mai adăugat, în treacăt, că dimineața îl aprind cînd răsare luceafărul.)

Afară de aceasta, după ce se pune mortul pe masă, i se pun pe din lături 4 lumînări: 2 la cap și 2 la picioare, cari ard cele trei zile necontenit. La țarani, punînd mortul pe laiță, se pune mortului la cap un sfeșnic sau o ulcică, de care lipesc lumînări; și fiecare om ce vine să vadă mortul, aduce și o lumînare sau mai multe, de le lipește lîngă celelalte să ardă. Mortul nu se cade să stea fără lumînare, nici singur în casă, ca să nu se apropie necuratul de trup, ca să-l schimbe, să-l iaie. De aceea se face priveghiul după mort, și ca să nu-i fie sufletului jale, să se bucure cît e lîngă trup. La priveghiuri, se joacă foarte multe jocuri cu focul sau cu lumînarea.

Cînd duc mortul la groapă, în satele din Bucovina, acei ce-l petrec, mai ales cei mai însamnați și familianții, îl petrec cu lumînări aprinse păn' la groapă, ca să i se vadă mortului pe ceea lume, zic unii.

Tot astfeli era și în Botoșani de demult; fiecare asistent capata de la mort o lumînare cu basma. Dar din cauza cheltuielei prea mari, se vede, s-a delăturat acest obicei.

Cînd se face mortului praznic, în Botoșani, se lipește o lumînărică deasupra ușei, căci zice că acolo stă sufletul și de cîte ori zic oamenii bodaproste, sufletul tot se rădică în sus și se duce.

Lumînări și tămîie mai ales să se dea de pomană mortului.

S-a văzut lumînările la parastase etc.

Fără lumînare, nici o pomană nu se face, căci sufletul nu vede pomana pe ceea lume.

*

Un vornic zice că a fost lasat cu limbă de moarte ficiorilor – avea trei – să-l păzască trei zile cu lumînarea la groapă noaptea. Ei s-au

temut și au plătit la un om să meargă să-l păzească. Omul cela a mers, dară fără lumînare. Pe la o vreme de noapte, vede că vin trei draci și încep a sapa și a scormoli cu mînile groapa. Au scormolit pănă la mijloc, dară n-au gătit, că au cîntat cucoșii.

A doua noapte, iar vin; iar scormolesc, iar n-au gătit. A treia noapte, au gătit degrabă; l-au scos pe mort din mormînt și au început a-l jupi și i-au jupit toată pielea de pe trup, pănă la o bucățică ș-a rupt-o și l-a aruncat înapoi în mormînt.

Cine știe ce pacate va fi făcut el: pe cîți oameni i-a sărăcit, i-a fi jupit – și amu, și dracii cu dînsul așa făceau. Amu, el pe ceea lume, la judecată înaintea lui Dumnezeu, așa are să steie, jupit.

Poate dacă ar fi stat cu lumînarea și l-ar fi păzit ei, nu s-ar fi apropiat, căci ceara e sfințită. Albina atîtea locuri umblă și adună ceară pentru biserica lui Dumnezeu! *Dochița Hurghiș, Mahala*

*

Lumînările la biserică. Candela Untul-de-lemn

Lumînările se dau la biserică pentru cinstea și lauda lui Dumnezeu; iar Dumnezeu, pentru jertfa aceasta adusă, împlinește omului dorința ce are.

Se dau pentru sanatate și pentru orișice; totul e ca să aibă omul credință.

Un bogataș mergea la biserică și avea să treacă o apă. Trece pe lîngă un om sarac și-l roagă ca să aprindă și pentru dînsul o lumînare – și-i dă o lumînărică mititică; da omul acela o aruncă într-o răchită scorboroasă și se duce. Aprinde lumînarea lui mare, da lumînarea lui tot se stîngea; s-a gătit liturghia și n-a mai ars.

Se întoarce înapoi acasă; cînd pe lîngă răchită, vede cum arde în răchită lumînărica cea mititică ca degetul. Merge el de la biserică acasă și se culcă, ca după biserică, se liniștește. Cum se scoală, merge înapoi la copac și lumînărica tot înainte ardea. – Atunci a cunoscut el pacatul lui. *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Să cumperi fuioare de la preot de la Bobotează, să le lucrezi și să vinzi, iar pe banii aceia să cumperi ceară, să dai la biserică – că pentru orce, e de ajutor. *Botoșani*

Cînd se stîng lumînările în biserică, se află acolo o femeie ce are la timp.

O femeie ce e în asemenea stare, nu poate să se aprindă candela.

*

Pentru dușmani, se face o lumînare mare și se pune în biserică, să ardă cu lumina în jos, să curgă pe podele; aceasta se face în duminica întăia la lună nouă – și cum nu se alege nimică din ceara ceea, așa nu se alege din acela pe capul căruia faci. Sau: Iau picături

de pe jos, ce au curs de la lumînare din biserică, și scamă ce cade de la pînză cînd țesă, de fac muc și fac lumînare ș-o pun să ardă la biserică, pe capul celuia ce i-a făcut rău – și mai mult nu-i trebui. *Mihalcea*

Tot aice, pentru dușmani, cumpără trei lumînări și se aprind în casă, la icoane, apoi, acel suparat se pune în genunchi, de se închină tot timpul, până ce se mîntuie lumînările de ars, și bate la mătăni– și acesta se cheamă că e „blăstăm", care cade apoi pe vinovat sau pe copiii lui, că sărăcesc și rămîn nenorociți.

Dacă ai vreun dușman și ț-a furat ceva sau îți face vrun rău, să citești la prag, cu picioarele în apă până la genunchi, rugăciuni asupra lui; iar pe prag, să presori cenușă și cît vei ceti, tot să picuri pe prag lumînare făcută din picușuri și scamă de la pînză sau lumînare de ceară curată și cu limbă să lingi cenușă – și din acela atunci se alege. *Camina*

Cînd îți strică cineva vaca, îi ia mana, să faci din scamă de la țesut 3 ațe, să le sucești și să faci o lumînare, cu care să înconjuri vita de trei ori, cu lumînarea aprinsă – și a doua zi, s-o dai la biserică; că aceea ce ț-a luat vine și te roagă s-o ierți. *Roșa*

Dacă-ți face cineva de urît, că-ți e urît lucrul tău și casa, să faci o lumînare din hoștină, să ardă în casă și depărtează farmecul, se întoarce totul iar spre bine. *Mihalcea*

Să furi 9 mucuri de lumînari de la biserică, ca să nu știe nimene, și să afumi pe copilul ce se udă în pat, că se face sănătos. *Mihalcea*

Pentru spaimă, cînd se sparie un copil sau și omul mare (de spaimă, capătă boală: arde, îl doare capul), se duce copilul la sfîrșitul lunei la descîntătoare, în zi de post, să-i sleiască ceară pe cap. Aduce apă neîncepută în strachină ș-o pune pe capul copilului; topește ceara în vatră ș-o toarnă în strachină și în ceara ceea s-arată ființa de care s-a spariet; poate s-a spariet de mîță or șoarec, – iese deasupra pe apă. Ceara o face lumînare ș-o dă la biserică și copilul scapă. *Mihalcea*

*

Tot pentru cinstea lui Dumnezeu, să dă la biserică jertfă untdelemn, pentru candile.

Sînt case în Moldova, unde candela nu se mai stînge; oamenii mai nevoieși, însă, aprind candela numai duminica și la zile mari, precum și spre acele zile. Dacă nu arde bine candela și se stînge e semn că nu e primit. Candela nu se aprinde cu chibrit, ci cu lumînărică de ceară; iar untul-de-lemnul din candelă, cînd îl arunci, se dă pe foc.

Cine arde candela 40 de zile, fără ca să se stîngă, Dumnezeu îi descopere cea ce dorește, dacă are vrun prepus ceva. *Botoșani*

Candela, mai demult, la mormînturi nu se aprindea, abia de un scurt timp s-a luat obiceiul acesta. La mormînturi se aprind lumînări.

La mormîntul Domnului, zice că se află o candelă, în care nicicdată nu se toarnă untdelemn, ci ea se umple singură sau scade, după cum sînt oamenii de credincioși ; iar la învierea Domnului de Paști, se cunoaște dacă s-au rugat în anul acela oamenii la Dumnezeu; după cît e de plină candela. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Cînd un copil se naște bolnav sau mort, se unge cu untdelemn pe tot trupul și cu agheazmă, spuindu-se cuvintele de botez, și e ca și botezat. *Botoșani*

Untdelemnul cînd se varsă, zice că e a nenorocire.

*

Spre Anul Nou și spre Paști, se cuvine să ardă toată noaptea lumînarea în casă.

De Iordan, în Mihalcea, se merge cu lumînare la biserică.

S-a văzut lumînarea de Blagoviștenie.

În vinerea Paștelor, merg cu lumînările la biserică, ca la mort.

De Paști la înviere, se merge pretutindene cu lumînare și cînd zice preotul: „Hristos a înviat!”, se aprinde lumînarea.

Lumînarea de la Paști e bună de tun; alții spun că lumînarea de vineri sara e bună, că nu se apropie diavolul. Cu lumînarea de la Paști, se citește acaftist, paraclis, pentru noroc, pentru pagube – și izbîndești; e bună de leacuri: se arde orbalțul etc.

*

Unde sînt copii, să fie sara astupată bine fereasta, căci alte femei, ce au copii care plîng, descîntă copiilor lor de plînsori la lumina ce o văd la altă casă, luînd de acolo hodina și somnul pentru copilul lor – și acolo rămîne neliniște și nesomn. (Se va vedea volumul III* la *somn*, la capitolul *Ziua și noaptea*.)

Noaptea, să fie la orce casă fereasta astupată, să nu se vadă lumină afară, căci, la lumina ceea, vin strigoii și pocesc, de poate omul să moară.

(Lumina e pusă în comparație cu înțelepciunea, lumina minței; și întunericul cu prostia, întunecimea minței. L-a întunecat Dumnezeu! se zice cînd cineva a făcut o neghiobie, sieși de pagubă. „Nu ascunde lumina în oboroc”, adecă știința.)

Ziua, nu se cade să ardă lumînare în casă, căci numai la mort arde ziua lumînare, – tragi a mort.

Sara, cînd aprinzi lumînarea, se zice „buna sara” la cei din casă.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Luna e lumînarea Domnului Hristos, este și va fi în veci; căci luna nu luminează ca o lumînare noaptea? *Andrei Motoc, Mihalcea*

*

Lumînări cînd visezi, e viață, e noroc.

Cimilitură

Ana groasa
Umple casa.
(Lumînarea)

*

Untura

Lumînările, mai demult, se făceau din său. Deosebit că erau „făclieri”, care aveau această meserie și aveau dughene cu lumînări, dar pentru mai multă economie, oamenii cumpărau toamna cîteva oi și aduceau făclieriul acasă cu formele, de le făceau lumînări pentru tot anul; iar carnea o făceau bujiniță, pastramă, și o puneau în pod.

Oamenii mai săraci ardeau opaiț: puneau într-un hîrb untură or de ce: de vacă, oaie, porc, sau cumparau drojde de untdelemn or luau grăsimea de pe mîncare, dar aceea avea apă și pîrîia. În untură, se punea un muc și ardea.

Cînd o lumină e slabă, se zice că i se vede numai ei.
De la mama autoarei

*

Porcul. Răchita și slănina

Porcul, pe ceea lume, e cu părul de aur.

Porc de dai de pomană, pe ceea lume ai lumină; el îți duce lumînări – căci fiecare perișor de-a lui e o lumînărică.
D-na Elena Braha, Mihalcea, n. din Ropcea

*

Zice că a fost o jidaucă și s-a dus după ceva la un megieș; acolo, a văzut cum mîncau oamenii slănină. Jidauca ceea era grea și i-a venit numaidecît poftă să mănînce: vine ea acasă și se gîndește ce să facă: să fure, va avea pacat, să cumpere și să mănînce, iar va avea. Da gîndește ea: mă duc să cumpăr–și mă duc la rabinul să cer voie, i-oi plăti și m-a slobozi. Ia ea 50 de lei și bucățica ceea, merge la rabinul și-i spune: „Știi la ce-am venit? Iată, îți dau 50 lei, numai să nu-mi strici voia, mi-a venit poftă să mănînc o bucățică de slănină și, de n-oi mînca, mor.” Rabinul îi zice: „Nu se poate să faci asta! Macar te îneacă, te spînzură, ia o sulă și te sparge în pîntece, că nu se poate!”

Ea, cînd a auzit, a căzut jos și a început a se tăvăli, că moare și pace. Rabinul, cînd o vede, gîndește așa: „Decît va muri aice înaintea mea, mai bine voi lasa-o." – Apoi zice: „Eu ț-oi da voie să mănînci, dar du-te în bahnă și taie cu un cuțit lozii de acele de răchită, vină acasă și fă foc și frige slănina, că nefriptă doară n-ai s-o mănînci, – și pe urmă, mănînc-o!"

Jidauca s-a dus ș-a tăiat nuielușe de acele pline de apă și le-a hăcuit mărînțel și s-a apucat să facă foc, ca la focul acela s-o frigă. Strică un chibrit, strică altul; de abia s-a aprins și tot ardea ce ardea și iar se stîngea, nu s-a mai ales nimică dintr-însul, nici s-a făcut jaratec ca să poată frige. Dacă a văzut așa, i-a fost lehamite și a luat și-a aruncat slănina: „Nu-mi mai trebuie!" zice ea.

Jidanii, Doamne ferește, nu mănîncă slănină, că slănina-i neam cu dînșii, e mătușa lor; de ce fac ei totdeauna cînd vorbesc: „oh! oh!" ca porcii? – Dumnezeu a dat că nu s-a aprins focul, ca să mănînce ea slănină, că slănina o sfințim doară de Paște și unde jidanul să mănînce sfințit!

Dar răchita, v-am spus că are pricină, are canon – vezi la *răchită*.

Dumitru Volcinschi, Ropcea

Porci grași, mulți de visezi, e noroc. *Broscăuți*

Slănină de visezi, capeți dar.

(Despre *porc* se va mai vedea vol. III*.)

§ 3. Ceara. Mierea. Oaia și albina

Oaia a cerut de la Dumnezeu că ea să deie o vadră de lapte, dar cînd va da ciobanului un picior, ciobanul să moară. Da Dumnezeu i-a zis: „Ba tu nu-i omori ciobanul, că el îi peste voi toate; decît să moară el și celelalte să rămîie, să le mănînce lupul, mai bine el să-ți deie ție o palmă și să pici!"

Da albina a zis că ea va da un știubei de miere, dar cînd va împunge pe om, el să moară. „Ba decît să moară omul, mai bine veți face voi toate un știubei și de l-îi mușca, să mori tu", a zis Dumnezeu. Și de aceea, albina, dacă împunge pe cineva, moare îndată.

Ioan David, Botoșani

Ca albina și ca oaia, nu-i mai gingașă! De la oaie să nu iai un floc de lînă, să nu-i furi din sare, din frupt, că se pricăjesc și pier. Și de la albină, dacă îi va fura din miere sau din ceară, se pricăjesc, pier.

De la albină cum ți-a fura cineva, nu mai ai parte, nu-ți merge; copilul omului de-a fura, se face pricaz. Pentru cît de greu strînge ea mierea ceea și ceara din flori!

De la albini, poți să furi miere, dar de-i lua hoștină–din care se face ceara –, îndată-i rău între albine, fug, nu roiesc, pier. *Botoșani*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Ca albina, nu-i mai gingașă! Prisacariul trebuie să fie curat; cei mai mulți nici n-au femeie. Boierii au prisăci, dară nici nu întră între albini, nu-l lasă prisacariul; iar altul nu întră nici el singur, că se știe cu sarcină. Cum nu-i curat cel ce întră, îndată fug roii, pier.

Ioan David, Botoșani

Albina, nu orcine poate s-o ție; trebuie să fie cineva tare curat, că altfel nu-i merge. Dacă ar putea-o ținea fiecare, la toată casa ai videa stupi, n-ar fi mare lucru; nici n-ai a le hrăni, căci ele se hrănesc din mana lui Dumnezeu, dar unde nu le plac, fug. Și din albini, cum ț-a fura cineva, nu mai ai parte, că se face pricaz. *Roșa*

Ca albina, curată nu mai este! Cîte vietăți sînt, toate se calcă, da albina nu! Ele de pe părău își strîng sămînța, mana lor, și o pun în chiliuțe, unde cresc albinele pînă pot zbura, da pe trîntori îi omoară. Albinele sînt făcute din lacrimele Maicei Domnului, cînd plîngea după Domnul Hristos. Despre albine s-a văzut vol. I, p. 272, 276.

Albine sînt și la Dumnezeu, albina e musca lui Dumnezeu; Dumnezeu a blagoslovit pe albină să facă ceară, căci fără lumînări în biserică nu se poate. Ea, peste 7 hotare pe zi, are voie să umble și de 7 ori se întoarce la știubei, iar noaptea doarme.

Ioan Plăcintă, Horecea

Vezi *Albina și ariciul*, vol. I, p. 32. Vezi vol. I, p. 174 și 471.

Zice că erau un om și o femeie și aveau o mulțime de stupi cu albini și ceară, dar ce folos, căci, cînd venea o sărbătoare, o zi mare, toată ceara se topea, se făcea nevăzută. Tot așa, s-a ținut aceasta înainte, pînă ce vine un om și-i spune celui cu ceara: „Aceasta-i pentru aceea că nu știți ce să faceți cu ceara, da ian luați ceară și faceți niște lumînări și duceți la zile mari la biserică și atunci veți videa cum veți avea ceară totdeauna, nu s-a mai topi." Și așa a fost.

Mihai Bunduc, Mihalcea

În Botoșani, se spune că, murind tatăl lui Mihalache Holban, au venit toate albinele de la moșiile lui și l-au petrecut roiuri prin aer, păn' la moșia lui Mogoșeștii, unde l-au îngropat. O lume întreagă a văzut cum îl petreceau albinele. Aceasta a fost pentru că el, toată viața, n-a vîndut ceara, ci a dat-o numai la biserici.

Albinele, pe ceea lume, la Dumnezeu, sînt suflete; sufletul omului se face albină.

Albina, zice că nu mușcă pe om, doar dacă nu-i dă pace; numai vespea mușcă. Vespea e otrăvitoare.

Pe cînd umbla Dumnezeu pe lume, l-a trimes pe Sf.Petrea să ia sufletul de la o femeie cu copii și el n-a vrut, dar Dumnezeu tot a luat-o. Sf. Petru i-a zis lui Dumnezeu: „De ce ai luat-o, Doamne, de la copii?" – Tocmai atunci se pusese o vespe pe obrazul lui Sf. Petru și el face pliosc o palmă peste obraz și omoară vespea. – „Da tu pentru ce ai omorît vespea asta? Tot așa am luat și eu pe cine am vrut!"

Roșa

Vespe se spune la o femeie rea. Vespea, în povești, e numele unei strigoaice.

(La povești, se va vedea *albina ca mireasă* etc.)

*

La albine, umblă strigoaicele care sînt puse pe albine și le iau mana și albinele celea, orcît să lucreze, că ele tot miere și ceară nu mai au!

Mihalcea

Apoi mai umblă și o satană noaptea. La o casă, au văzut-o cum rădica știubeile și le cata; era în chip de femeie, nantă tare, îmbracată în pînză albă, iar picioarele îi erau ca bețele; dar se arată și ca moșneag. Cei de casă au deschis fereasta ș-au început a o tiohăi și cînii a latra și cînd s-a făcut o furtună, a rupt toți păpușoii din grădină, apoi s-a dus ș-a început a se boci prin rîpe.

N. Cornută, Mihalcea

La altă casă, o femeie văzînd-o, a strigat: „Cine-i acolo?" – Îndată i s-au făcut fiori prin tot trupul ș-a început a-i curge sînge pe nas și pe gură – aratarea a făcut un vînt și s-a dus – iar femeia a fost mult timp bolnavă.

Irina Pantea, Mihalcea

La albine, se pune coasa punte la urdiniș pentru alte albine, căci sînt oameni ce-ți trimit albinele lui să-ți gîtuie albinele și să-ți fure mierea. Cum vezi o albină moartă pe jos, pune coasa, că acele care-s a d-tale vor întra toate, dar care-s streine își vor tăia de coasă picioarele și cînd mergi, le găsești moarte pe pămînt. Dacă-ți fură alte albini mierea, nu-ți mai merge în știubeie. *Broscăuți*

Rîndul roilor e de înaintea Duminicei Mari și păn' la Sf. Ilie, pe urmă, chiar dacă roiesc, sînt roii slabi.

*

Mierea

De demult, zice că mierea sta prin iarbă, oamenii numai miere mîncau și, în loc de apă, beau vin, dar ce folos, că după ce s-au săturat de miere, au cîrtit la Dumnezeu: au zis că e prea dulce, și atunci Dumnezeu le-a luat mierea și le-a dat hreanul. Ei au luat hreanul în gură și au plîns. „Voi ați cerut, le-a zis Dumnezeu, n-am ce vă face!"

Ion Plăcintă, Horecea.

(Hreanul primăvara se sapă păn' a nu tuna; căci de-l sapi după ce tună, e teios. Urzică, cînd mănînci întăi, să zici: „Atunci să mă doară în pîntece, cînd a face femeia mînz și iapa copil.")

Mierea e bună de orce leac, căci e de pe flori și toate florile sînt lecuitoare.

Mihalcea

Cu mierea e bine să te afumi, cînd te duci undeva, zicînd: „Cum e roiul, așa să se adună tinerii pe lîngă mine; și cum e matca cea dintăi, așa să fiu eu cea întăi" – și toți te încunjur și joci.

Bățul pe care s-a așezat roiul întăi e tare bun să-l porți cînd mergi undeva. „Cum a tras roiul la el , așa să tragă lumea toată la aceea."

Broscăuți, Mihalcea

Cînd se naște o fată, miere se pune întăi în scăldătoare sau zahar, să fie dulce ca mierea; asemenea la botez și or la ce ocazie, la cununie etc. – să-i fie viața dulce.

La nuntă, se dă mirilor miere să guste, ca să trăiască bine.

În Mihalcea, la răzăși , cînd merg în starostie, starostele zice : „D-voastre nu mă întrebați la ce-am venit?" „La ce?" i se răspunde. „Noi umblăm după miere, că am auzit că sînt stupi de albine la dumneavoastră." *De la d-l Dumitru Braha*

*

Hai, Ileană, la poiană
Ileană, Ileană.
Ș-om sapa o buruiană etc.
Ș-om da mîne-ta să moară,
Că de răul mîne-ta,
Nu ne putem săruta.
Hai, Ileană, la Galați
Ș-om trăi necununați
Ș-om jura că sîntem frați,
Om mînca miere de roi
Și ne-om săruta amîndoi.

*

În ziua de Ajun, preotul cînd gustă din grîu, mai întăi aruncă în podea sus, ca să se prindă roii. *Botoșani, Ropcea*

Ca să-ți meargă bine în albine, să împrumuți ceva în aceea zi de la altă casă. *Maria Reus, Mihalcea*

De Crăciun, să pui coasa sub fața de masă – și acea coasă e bună s-o pui sub știubei, că nu s-apropie nimic.

Ecaterina Pantea, Mihalcea

De Iordan, se fac crucițe de ceară, s-a văzut.

Cruciță de ceară se pune pe stative, cînd țeși pînza, să nu vie diavolul, să țese noaptea.

Albinele se scot la 40 de Sfinți. Cînd scoți albinele, să te pui jos să șezi; căci nu fug roii, stau lîngă casă. Dacă poți să șezi acolo păn' în seară e și mai bine.

De 40 de Sfinți, se duc la biserică colăcei unși cu miere, numiți sfințișori.

Albinele se scot afară primăvara, în ziua de Sf. Alexi.

Le scot cu lumînarea de la Paști, sau troița de la Iordan și, la fiecare știubei, lasă puțin lumînarea să ardă.

Se stropesc cu agheazmă de la Iordan – și dacă ai nafora de la Paști, e bine să pui la fiecare urdiniș, să ungi de știubeie, că le merge bine.
Mihalcea

În ziua de Sf. Alexi, să miști toate știubeiele din loc și dacă vrai să nu-ți fugă roii de la casă, ia peteca de la ouă de la Paști și afumă de trei ori în jur știubeiele și de trei ori petrece peteca prin cahlă ș-o scoate-o prin vatră și iar așa împrejur, – că nu se mai duc.
Andrei Motoc, Mihalcea

Să iai apă în ziua de Sf. Alexi, păn' a nu răsări soarele, și s-o strîngi, că e bună să stropești albinele cînd roiesc, ca să nu fugă roii.

Dacă cade Sf. Alexi în zi de sec, nu va fi miere în anul acela; dar de cade în zi de frupt, va fi.

De Joia Mare, se dă la biserică mursă de sufletul morților; (s-a văzut).

În Basarabia, la Năsipureni, e obiceiul să ducă, în ziua de Sf. Ilie, faguri la biserică.

În Botoșani, în Ropcea, spun că mierea se duce de Probajine la biserică, apoi de Sf. Maria și cînd mai vrei.

Cu baliga de la Ziua Crucei și busuioc de al albinelor, roiniță, de afumi albinele, cînd roiesc, și știubeiul, chiar de fug, vin înapoi.

*

Proverbe. Visuri

„Nu fac toate muștele miere"; spune proverbul despre albine, asemănînd albina cu un om folositori; iar muștele celelalte, cu oamenii netrebnici.

„E plin ca stupul" se spune despre un om gospodăros, ce ș-a adunat de toate.

„Șede ca un trîntor" se zice despre omul ce nu lucrează nimică.

„Ai mai văzut să umble cineva cu mierea pe mîini și să nu-și lingă degetele?" – cînd i-a căzut cuiva un interes gras în mînă.

„Mierea e dulce ș-o lingi, dar mînele nu ți le muști!" – nu-ți faci sieși rău.

*

Albine cînd visezi, sînt suflete, cer de pomană.

Albine de visezi, e bucurie, e noroc.

Stupi în casă de visezi, îți vine cineva în casă. *Broscăuți*

Albine multe de visezi, e foc, se va aprinde ceva; – o femeie a visat și cînd s-a trezit, îi ardea casa.

Albine visînd că te mușcă, ai dușmani.

Lumînările. Povești. Tremoilă

A fost odată o femeie saracă ș-avea un băiet la școală. Dar moșul băietului, fratele tată-său, era vrăjitor. El știa că într-un loc este o stîncă tare mare, blastamată, care, la zece ani o dată, se deschidea și în stînca ceea era norocul nepotului său Tremoilă.

Acolo, în stîncă, era o lampă cu care făceai ce vrai, dar nime n-o putea lua, că altul care ar fi întrat l-ar fi omorît. De aceea, a mers vrăjitoriul după nepotul său și i-a spus ca să meargă acolo că, sub piatră, e norocul lui.

Băietul nu vra, dar el i-a dat un inel care, cînd îl învîrtea, ce vra acea îi vinea și i-a spus ca să ieie sama, de va întra înăuntru, căci acolo sînt o mulțime de odoare, să nu ieie nimică, să puie mîna pe lampa cea urîtă și veche și să iasă.

Tremoilă a luat un druc, a rădicat stînca ș-a întrat. Acolo înăuntru, era un palat tare frumos și fel de fel de lucruri scumpe. El, cum a văzut lucrurile celea, s-a apucat de luat linguri de acelea de diamant, furculițe, cuțite; vremea a trecut și punct cînd au fost 12 ceasuri, stînca s-a închis și el a ramas acolo.

Lampa a ars frumos toată noaptea și, cum s-a făcut ziuă, s-a stîns. El a luat-o lîngă dînsul și lampa i-a zis: „Eu nu sînt numai pentru luminat, dar pentru orșice: gîndește numai ceva și îndată vei avea." Atunci băietul a zis: „Să se facă palaturile iestea în locul bordeiului mamei!" Deodată, numai ce se fac lîngă bordeiul femeiei niște palaturi, că lumea lumina cine știe păn' la ce loc.

Cînd a văzut împaratul, s-a spăriet. „Cine să fie acela cu palaturile cele de aur, bătute cu diamante, mai frumoase decît a mele?"

Dar și lui Tremoilă i-a venit gînd bun. Ia cîte 12 furculițe, cuțite, linguri, pahare, farfurii, toate de diamant și le trimete dar împăratului și cere să-i deie fata de soție.

Împaratul, cînd a văzut, s-a minunat. El, la coroana lui, n-avea decît niște fire mici de diamant, pe cînd lucrurile acestea erau întregi făcute din un diamant! Gîndește împaratul că nu-i bine să aibă așa ginere, că i-a lua împărăția. Ia și spune omului care i-a adus că de-i va face un drum de aur de la casa lui păn' la Tremoilă acasă etc. îi va da fata, de nu, nu. Tremoilă, cum a auzit, îndată a spus unei slugi ca să întoarcă lampa și, pe loc, s-a făcut ce a gîndit; și iar a trimis la împaratul. Împaratul tot nu i-a dat fata, că se temea; a zis că de-i va face un feredeu cu căzi de diamant și cu țevi de aur, să se încălzească apa la Tremoilă acasă, iar la dînsul să o sloboadă cum va vrea, rece or caldă, va da fata, altfel nu. Tremoilă a întors numai lampa și s-a făcut.

Trimite iar la împaratul. Împaratul a mai cerut ș-un drum de fer tot de aur, bătut cu diamante, să poată merge la Tremoilă cînd va vra. Tremoilă a făcut și aceasta – și s-a făcut nunta.

Odată, a mers împaratul cu ginerele său la vînătoare, dar moșul său știa toate; a pîndit cînd nu era acasă, a făcut niște lămpi nouă și umbla pe la case întrebînd: „Cine are de schimbat lămpi vechi pentru lampi nouă?" Femeia lui Tremoilă nu știa de ce-i bună lampa

ceea ș-a schimbat-o cu una nouă, frumoasă. Cum a capatat moșul său lampa-n mîni, numai a înturnat-o și, pe loc, palaturile lui Tremoilă au fost la dînsul acasă cu femeie cu tot.

Tremoilă vine de la vînătoare și vede bordeiul mîne-sa, iar palaturile lui nicăieri. Ș-a adus aminte de inelul ce-l are de la moșul său: l-a învîrtit și, pe loc, a fost un ficior înaintea lui. „Unde mi-i lampa?" întreabă Tremoilă. Ficiorul spune că e îngropată într-o fîntînă. Îndată a învîrtit inelul ș-a venit lampa înapoi ș-a adus palaturile și toate celea la loc, iar pe moșneag l-a alungat.

Din Rarancea

*

Variație. Inelul

Un boier a fost odată așa de bogat, cum nu mai era nime pe lume, el era împaratul dracilor, căci avea inelul prin care dracii îi aduceau tot ce el dorea. Astfel ș-a fost făcut niște case de aur, bătute cu diamante și o grădină cu pomi de aur și poame de diamante, că strălucea locul și noaptea, cine știe cîte mile departe; lui nu-i mai trebuia lumină, nici soare. Dumnezeu s-a mîniat pe el, a deschis pămîntul și l-a izărît dimpreună cu curțile și grădina lui.

Un alt boier, învațat tare, cetind prin cărți, a găsit scris despre aceasta și de locul unde se află izărît palatul. A mers la un ciubotari sarac, c-o mulțime de copii, și a cumpărat de la tatăl său pe un băiet. Apoi a mers cu dînsul în munți, între stînci, unde era o răsuflătoare de sub pămînt, de la palatul acela, l-a legat c-un odgon și i-a dat drumul acolo, spunîndu-i ca să-i aducă inelul de la boieriul acela de pe deget.

Baietul s-a trezit deodată într-o lumină foarte mare, într-o sală minunată, în mijlocul căria stăteau 4 cerbi, dos la dos și pe spatele lor țineau pe boieriul mort. El s-a spăriet foarte tare, dar în cele din urmă, s-a gîndit că decît va rămînea acolo,– căci stăpînul său a zis că de nu-i va aduce inelul, îl lasă acolo – ș-a luat inima-n dinți și i l-a scos din deget.

Atunci cerbii l-au trîntit jos și s-au dus în drumul lor. Nu s-au știut ce s-au făcut; – băietul, de frică, a început a fugi prin odăi păn' a scăpat în grădină – acolo erau frumuseți ce nu se pot închipui. Lui îi era foame. Ia o pară să mănînce, dar era de diamant. Ce să facă? Se învîrte încoace și încolo...

Să venim la stăpînul său ce l-a trimis. Diavolii, aflînd că el caută inelul, a venit unul la stînca ceea și, dojenindu-l că a lasat acolo băietul să moară de foame, l-a umflat și l-a dus pe sus, tocmai la America și l-a lasat acolo.

Băietul nu mai știa ce să mai facă. Se uită la inel și-l învîrte pe deget. Atunci, un diavol a fost înaintea lui. „Ce vroiești, stăpîne?" „Să-mi aduci ceva să mănînc, că nu mai pot!" I-a adus. Mai învîrte. Acuma, a spus ca să-l ducă pe boieriul cela mort departe de acolo. L-a dus cine știe unde. Apoi, a cerut să-l aducă pe asta lume; dar ș-a luat

cîteva pere, mere, de diamant. Viind aice, le-a trimis prezent împaratului ș-a cerut fata. Împaratul a cerut să-i deie unele probe de putere și el ș-a adus palatul acela, cu grădinile cu totul, pe pămînt.

Au făcut nunta și trăia fericit cu femeia.

Dar iată că boierul acela se întoarce după cîțiva ani înapoi; și venind, pe cînd nu era el acasă, cu inele frumoase, a amăgit-o pe fata împaratului să-i deie inelul. Apoi, a luat curtea cu totul și s-a dus peste mare și s-a ascuns într-o pădure ș-acuma trăia el cu soția tînărului.

Venind tînărul acela acasă și negăsind nimic, a alergat la socrul său. Împaratul a vrut să-l spînzure pentru fata lui. „Mai bine dă-mi drumul să mă duc în lume s-o caut și de n-o voi găsi păn' în 10 ani, vin eu singur să-mi faceți capătul." L-a lasat. A pornit cu bățu-n mînă ș-a umblat mulți ani. Acuma, trebuia să se întoarne, cînd, într-o sară, vede deasupra unei păduri o lumină mare. Pornește într-acolo să ceară adăpost peste noapte; dar cînd se apropie, să minunează văzînd casa lui. S-a ascuns într-o tindă ș-aude cum femeia lui să sfădea cu acela. A așteptat păn' a doua zi, cînd el s-a dus de-acasă, și i-a spus femeiei că să să facă bună cu el și să-l îmbete, să-l întrebe unde a pus inelul. – El, îmbătîndu-se, a spus că într-o fîntînă. Acesta l-a scos ș-a poroncit dracilor de l-au făcut pe boier bucăți, iar el, cu curtea și cu femeia lui, cînd s-au împlinit 10 ani, au fost la locul lor. *Gh. Sauciuc, Clocucica*

*

Lumina

A fost un flecău, care era catană pe viață la împăratul. Se duce el într-o noapte printr-o pădure, vede la o căsuță, în pădure, lumină; întră înuntru, acolo era o babă – se închina... El n-a stinghirit-o din închinăciune, a așteptat păn' ce a mîntuit. „Ai să fii cu noroc, flecăule, zice baba, că ești cuminte și nu m-ai stinghirit din vorbele lui Dumnezeu; și pentru că te văd că ești așa de înțelept, am să-ți spun ceva. Aice în pădure, este într-o casă un jidan, care tot citește într-o carte – și dinaintea lui stă aprinsă o lumînare, el mai mult doarme decît citește; apuc-o și fugi!"

Merge el cum i-a spus baba, apucă lumînarea și fuge, jidanul după dînsul – acela era necuratul –, dar au cîntat cucoșii ș-a perit.

Vine la babă, dar nu vrea să i-o dea. „Spune-mi la ce-ți trebui, să știu și eu!" zice flecăul. Baba spune c-așa, să aibă lumînare în casă, că în pădure nu poate orișicînd cumpara. „Apoi, și eu îs drumeț, zice el, și mie îmi trebui." „Dacă nu vrai să mi-o dai, zice ea, dar să-ți spun ce ai să faci cu dînsa. Lumînarea asta, cum o aprinzi, îndată se arată un om cu un mai înaintea ta și te întreabă: «Ce vrai, stăpîne?» și ce vrai, aceea îți face." El i-a mulțămit babei, a luat lumînarea și s-a dus.

Pe la un loc, o aprinde și vine acela înaintea lui și-l întreabă: „Ce vrai, stăpîne?" „Să mă duci în niște curți în tîrgul meu și să am de toate celea de mîncat și de băut." Îndată l-a luat și l-a dus în niște

curți frumoase. După ce a stat la masă, sara, iar aprinde o lumînare. „Amu, să-mi aduci pe fata împaratului." I-a adus-o ș-a doua zi în zor de ziuă, a dus-o înapoi. La vro cîteva zile, fata spune la părinți: „Nu știu ce mă ia pe sus și mă duce nu știu unde."

Împărăteasa a chemat pe o babă și i-a spus. „Eu vă voi învața ce să faceți , zice baba. Legați de piciorul fetei un sac cu tărîțe, să aibă o bortă, ca tot să curgă, și a doua zi, veți cunoaște unde a dus-o." Acela a luat-o ș-a purtat-o pe unde a știut, păn' ce s-a deșertat sacul lîngă o bortă în pămînt, ș-apoi a dus-o la stăpînul său.

Pune împaratul a doua zi să sape în locul acela și nu găsește nimică. Iar cheamă pe babă: „Amu, să te ungi cu ceară de pecete pe mînă și să te faci că-l dezmierzi pe păr, ceara îi va rămînea în păr și-l vom cunoaște."

Fata a făcut așa. A doua zi, împaratul atîta a căutat din casă în casă, păn' l-a găsit. Îndată l-a luat și l-a închis, ca să-l spînzure. Ce să facă el? Șede suparat, că n-avea lumînarea. Amu, erau să-l ducă la spînzurătoare.

Vede un băiet. „Măi băiete, zice el, du-te la mine acasă și cată pe sobă, c-ăi găsi o lumînare; să mi-o aduci și vei capata un galbăn." Băietul se duce și i-o aduce. Amu, el n-avea grijă, bea și mînca acolo și chefuia.

Vin să-l ieie cu prapuri, cu preoți, ca la moarte, și-l duc. Cînd erau să-i puie ștreangul, el s-a rugat: „Dați-mi voie să-mi aprind și eu de moarte o lumînare! "A aprins. Îndată a venit acela cu maiul. „Ce vrai, stăpîne?" „Să mă duci departe de-aici, dar mai întăi, să-i faci pe aceștia fărîme." Pe aceia pe toți i-a sfarmat; și pe dînsul l-a dus cine știe unde – și gata.

Vasile Masloschi, Mahala

*

Bacalul

A fost odată un bacal ș-a avut trei ficiori. Mai întăi, s-a dus unul de-acasă și n-a mai venit, apoi al doilea și, văzînd că nu vine, s-a luat și al treilea, cu 99 de voinici călări și cu dînsul 100, și fiecăruia i-a dat cîte o pungă de galbeni. Au mers ei, au mers, păn' au ajuns la sfărșitul lumei. Mai departe nu puteau merge, că era un zaplaz nant de scînduri ș-o poartă. Au bătut în poartă, le-au deschis, dar cine, nu se vedea. Au întrebat ei: „Oare vom avea unde să punem caii și ce să le dăm de mîncare?" „Îți avea", li s-a răspuns. Au mers mai încolo ș-au găsit un grajd cu toate celea trebuitoare. „Da pe noi ni-or primi să ne dea de mîncat și să mînem în noaptea asta?" „Primi", a răspuns iar un glas; dar cine, nu vedeau. Au întrat în casă ș-au mîncat și s-au culcat.

A doua zi, caută să se ducă, pungile cu bani nu-s! „Cine ni-a luat pungile? Dați-ne pungile!" „Ieșiți și nu făceți gură, fiți bucuroși c-ați scapat numai cu atîta, c-amuș și pe voi vă gătim."

Caută ei caii, nu-s. „Cine ni-a luat caii? Dați-ne caii!" „Ieșiți, nu întrebați mult, că amuși dați peste noi!" Au fost bucuroși să iasă cît mai degrabă.

Au mers ei pe jos în lume. Amu, tatul flecăului sărăcise – și, de suparare că i s-au prăpădit ficiorii, a murit. Dar cel mic, la un timp, s-a înturnat înapoi. Găsește el numai pe mă-sa bătrînă și ca vai de dînsa. „Ce faci, mătușă?" „Ce să fac, ia năcăjesc; am avut 3 ficiori și mi s-au dus în lume și nu mai știu nimică de dînșii, barbatul a murit ș-amu trăiesc și eu de nacaz, ca vai de mine!"

„Eu sînt ficiorul d-tale (cum l-a fi chemat) cel mai mic, nu mă cunoști?" și-i spune bătrînei ce a pățit și cum a necăjit. „N-ai ce să-mi dai de mîncare?" „N-am nimica, dragul mamei, că și pe mine mă miluiesc alții!"

Cum vorbeau ei așa, iată vede că vin doi, bătîndu-l pe unul cu bice de foc. „Tu l-ai sărăcit pe om, tu l-ai nenorocit pe dînsul și pe părinții lui, mergi și-l fă amu să fie iară om, că vai de tine!"

L-au adus păn' acolo. Vine acela înaintea ficiorului și-i spune că atuncea cînd a mas în cutare loc, asta era la draci și el i-a luat caii și pungile de bani, ș-amu, l-a trimes stăpînul său să-l slujască; el să ceară la dînsul tot ce-i va trebui, că-i va face.

„Să-mi aduci să mănînc ceva", zice ficiorul. Îndată s-a întins înaintea lor o masă, cu bucatele cele mai bune, ș-au ospătat. „Amu, să-mi faci un palat, că-n bordeiul ista a mamei nu pot ședea." Păn' a doua zi dimineața, i-a făcut. „Ce să-ți mai fac, stăpîne?" „Să-mi aduci la noapte pe fata împaratului, să doarmă cu mine." Diavolul a luat-o din pat fără să știe ș-a adus-o. Așa o aducea în fiecare noapte.

Fata împaratului a spus acasă – și împaratul i-a zis: „Cînd te-i mai duce acolo, să-i spui că vrai să-l vezi la față, ca să știi de-i frumos sau nu; poate vom pune mîna pe dînsul." Da lui îi spusese diavolul că nu cumva să-și arete fetei fața, că e prăpădit; și i-a dat o mască pe obraz. Dar fata atîta l-a rugat – și el a scos masca. Atunci ea l-a văzut și i s-au aratat și casele cele înainte și l-a cunoscut: „Tu ești ficiorul talhariului de bacal!"

A mers acasă ș-a spus tătîne-său. Împaratul știa că acela umblă cu dracul, a trimes pe un moș al împaratului să-l sfătuiască ca să se lese de diavol, la ce să mai umble cu lucruri diavolești. L-a îmbatat ș-a scris o hărtie și i-a dat diavolului să se ducă, că nu-i mai trebui.

Diavolul abia s-a dus, iată că vin doi soldați de la împăratul și-l prind; îl pun într-un sac, și-l anină într-un pom, păn' a doua zi. Soldații aveau poruncă, că, cum a zice o vorbă, să-l străpungă.

Dracul, cum a ajuns cu scrisoarea, cel mare a bătut din palme: „Ce-ai făcut! Du-te înapoi, că el ț-a dat contractul la beție și el amu-i în grozavă primejdie, l-au prins și l-au aninat în pom!"

Acela la fugă. Iute merge la ficiorul împaratului și-l aduce și-l pune în loc. Ficiorul împaratului strigă: „Dați-mi drumul, că eu sînt ficiorul îmoaratului!" Soldații amîndoi l-au străpuns. – Se scoală împaratul cu oaste asupra lui; dar unde putea să se pună cu puterea drăcească. A ramas numai împaratul viu, din toată oștirea. Dac-a văzut așa, a mers și i-a căzut la genunchi să-l ierte și i-a dat pe fata lui și l-a făcut împarat.

Auzită în Botoșani, de la Anica Șoric, din Zosin

*

Stejarul. Leul. Scăpărătoarea

A fost un soldat care, după ce a sfîrșit meliția, s-a dus în lume. Mergînd el așa, a ajuns la marginea unui oraș. Acolo era un stejar foarte mare și sub stejar, pe o laiță, sta o babă bătrînă.

„Voinicule, zice baba, dacă vrai să te faci bogat, suie-te în copacul acesta și eu te voi lasa înlăuntru cu o funie. Acolo, vei merge într-o odaie și vei găsi un leu cu ochii ca talgerele; el nu ț-a face nimic, dacă l-ăi lua și-l vei pune în pestelca mea. După aceea, poți să iai bani de aramă, cît vei vrea. Apoi, vei intra în odaia a doua și vei vedea un leu cu ochii cît roțile de trăsură; să faci și cu acela tot așa – și vei lua bani de argint, cît îți va trebui. Pe urmă, vei întra în odaia a treia și vei găsi un leu cu ochii cît roțile de moară; să faci tot așa și să iai bani de aur, cît vei vrea. Iar de aice, vei întra în odaia a patra și aice vei găsi o scăpărătoare; pe aceasta mi-o vei aduce mie."

Lăsîndu-l baba în jos, el a luat bani de aramă, dar văzîndu-i pe cei de argint, i-a lepadat pe cei de aramă ș-a luat de argint; apoi, văzîndu-i pe cei de aur, a lepadat argintul ș-a luat singur aur, cît a putut; a luat și scăpărătoarea și, trăgînd de funie, l-a scos baba afară.

A omorît pe babă și s-a dus cu banii și cu scăpărătoarea în oraș. Ș-a luat odaie la otel, ș-a găsit o mulțime de prietini ș-a început a petrece cu ei, păn' ce a cheltuit toți banii; atunci și prietenii l-au lasat.

Din toată averea lui, îi rămăsese numai o țigară. A scaparat s-o aprindă, dar deodată, vede înaintea lui un leu. „Ce poftești, stăpîne?" „Să-mi aduci iar un săculeț de galbeni!" a zis el. Leul i-a adus și el s-a apucat iar de trăit.

Aude de fata împaratului că e tare frumoasă, dar că șede închisă și nime nu poate s-o vadă; îi vine un gînd. – Scapără din scăpărătoare, vine leul: „Ce poftești, stăpîne?" „Să-mi aduci la noapte pe fata împaratului!" Pe fată o păzeau mai multe dame.

Cînd a venit leul, damele au adormit Pe dînsa a luat-o ș-a dus-o; ș-a adus-o iar înapoi. Ei i s-a părut c-a visat că cineva a sărutat-o; și a spus împaratului.

A doua zi, împaratul a pus mai multe dame s-o păzască; ș-acelea au adormit. A pus străji, să se ia după leu. Străjile n-au adormit, s-au dus păn' la otel și au făcut cruce pe ușă, să cunoască. A doua zi, soldatul a șters crucea. A trebuit ca a doua noapte să rămîie un străjeri la poartă și astfel l-au prins și l-au bagat la închisoare; rămăsese ca în cutare zi să-l spînzure. El n-a zis nimic, a lasat să vadă ce va fi.

În ziua hotărîtă, l-au dus la spînzurătoare. Să strînsese norodul să-l vadă; împaratul și toată curtea era acolo. El, înaintea morței, ș-a cerut voie să fumeze o țigară. Cînd a scaparat, au venit 3 lei. „Pe loc să-mi sfîrticați pe împarat și toată curtea împărătească, numai pe fată s-o lasați." Oamenii l-au aclamat pe dînsul de împarat – și el cu fata s-a cununat.

De la d-ra Aurora Preda, Cernăuți

*

Bățul și lumînarea

Au fost doi frați saraci și au pornit în lume. La o cruce de drum, au înfipt un cuțit, zicînd că, de va veni unul și va găsi cuțitul ruginit, să știe că celalalt frate a murit. Merge cel mai mic, merge, înnoptează într-o pădure. Se mai duce și dă de o curte mare.

Întră înlăuntru, acolo era o babă. „Bun ajunsul, voinice! Numai te-ai fost născut și eu am știut c-ai să vii pe-aice. D-ta ai să-mi faci o treabă, – și-i arată niște lăzi pline cu bani și odoare. – Vezi odoarele acestea? Toate a tale au să fie, de-mi vei face ce-ți voi spune eu. Du-te de aice drept înainte și vei da de-un oraș. Să mergi păn' vei ajunge la palatul împaratului, acolo ai să găsești un om de fier c-o lumînare în mînă și cu un băț în alta. Să iai lumînarea și să stai acolo, să dormi trei nopți . În fiecare noapte, vor veni la tine trei draci și te vor chema să vorbești cu ei; tu să nu spui un cuvînt. Na-ți crida asta, fă un cerc pe podele jos, în jurul tău, și pe podea sus, deasupra capului tău – și nu se vor putea apropia. Apoi, vei lua lumînarea și mi-o vei aduce, pentru care lucru eu îți dau ție tot ce vezi aici."

Băietul, noaptea ceea, a stat acolo și a doua zi a pornit. A ajuns în orașul acela, dar totul în el era împietrit; nu era nici o suflare vie. A mers păn' ce-a ajuns la palatul împaratului, aice, cum a întrat, porțile s-au închis.

Întră înlăuntru, vede un om c-un băț ș-o lumînare în mînă. Bățul îl lasă, iar lumînarea o ia. Cearcă să se suie peste zid, ceva îl trage înapoi. Pe la 10 ceasuri, vede că vin o mulțime de necurați, cu muzică, și rîd și-l cheamă; el nu spune un cuvînt.

A doua zi dimineață, vine o fată la dînsul; dar numai capul i se vedea alb, și-i aduce de mîncat și-i zice: „Ține-te bine! Nici disară să nu vorbești." În sara aceasta, vin și mai mulți draci; se fac că-s tatăl-său, mă-sa, îl cheamă. El tace.

A doua zi, vine fata, acuma era albă păn' la brîu. „Ține-te bine, încă desară!"

În sara aceasta, au venit niște sluțenii, niște grozăvenii; el tremura cum e varga, dar tot n-a zis nimic. Iată că podul se desface și cade un picior, apoi o mînă, apoi un cap, păn' ce a căzut tot trupul. Pe urmă, se face unul mare–și vine la el și strigă: „Lumînarea!" El a întins mîna să o scoată din buzunari, dar atunci și cucoșul a cîntat, și dracii au perit. Cînd se scoală a doua zi, toată casa era în picioare și tot tîrgul era înviat.

Vine împaratul la dînsul, cade în genunchi, neștiind cum să-i mulțămească, și zice că-l va face împarat și-i va da fata de soție. El a spus că mai întâi se duce la părinți să-i vadă ș-apoi va veni.

A mers păn' în pădure și se gîndește: „Oare la ce să fie bună lumînarea asta? Am s-o aprind, să văd!" Cum a aprins-o, vine omul acela cu bățul înaintea lui: „Ce mă arzi, ce-ți trebuie?" zice el. „Eu nu te ard pe tine; am aprins să văd la ce e bună lumînarea asta", zice el. „Cînd îți va trebui ceva, s-o aprinzi și tot ce vei cere, eu îți voi da." Împaratul i-a fost dat trăsură cu cai și cu viziteu și bani.

Îl vede baba trecînd, îl strigă – el fuge în drumul lui. Ajunge la locul unde era cuțitul și-l vede pe fratele său, că și el se află acolo. Fratele său nu l-a cunoscut, a crezut că-i un boieri; dar cînd a aflat că-i el, i-a fost ciudă, – și adormind acesta în trăsură, acela a scos cuțitul, să-i taie gîtul. Viziteul a văzut și l-a spus...

„Dacă-mi ești așa frate, a zis el, să te duci și mai mult să nu te văd în ochii mei!" S-a dus el singur acasă, de le-a dus la părinți avuții, iar el a luat bani ș-un cal ș-a pornit singur prin lume.

A ajuns într-o împărăție ș-a văzut pe fata împaratului în fereastă. Lui tare i-a plăcut. Trage la un otel și sara, aprinde lumînarea. Omul acela vine și el îi spune să-i aducă pe fata împaratului. – I-a adus-o ș-a dus-o înapoi.

A doua zi, ea spune împaratului ce i s-a întîmplat. Împaratul a pus păzitori și i-a dat ei un plumb, să-i facă cruce pe frunte. Păzitorii au adormit. El, simțind că are ceva pe frunte, s-a uitat în oglindă, ș-a văzut; s-a șters, dar nu se putea șterge. A chemat pe omul acela și i-a zis să facă la toți barbații din tîrg peceți. Trimițînd împaratul să-l caute, de la casă la casă, a găsit tot tîrgul astfel însamnat.

A doua sară, i-a dat pecetea împaratului și el n-a simțit cînd i-a pus-o, astfel că a doua zi, l-au prins și l-au închis. El a trimes pe un servitori să-i aducă lumînarea din odaia sa, zicînd că să-și ia banii.

Servitorul a adus-o și, cînd a fost la spînzurătoare și tot poporul era adunat, s-a rugat să-și aprindă înaintea morței lumînarea. Omul acela a venit. „Ce mă vrei?" „Nu mă vezi ce-i asupra capului meu!" Omul a ridicat bățul și pe toți i-a omorît...

„De-amu, hai cu mine", zice omul. S-au dus în pădurea unde a fost aprins dintăi lumînarea. „Aprinde lumînarea să ardă păn' la sfărșit, a zis acela; eu voi țipa, voi răcni, că apele vor sări păn' la ceri și copacii se vor dezrădăcina, dar tu să n-o stîngi." El a aprins-o și cînd lumînarea s-a sfîrșit, din omul acela a fost ramas un băiețel. El era sluga împaratului celuia și era blastamat; – tocmai atunci blăstămul lui s-a fost desfăcut și fierul de pe el s-a topit. Au mers la împaratul și i-a dat fata, a adus și pe părintii lui acolo ș-au trăit fericiți.

D-l Vasile Chiseliță, Mihalcea

Crengile. Lumînările. Solzii

Un boieri avea trei ficiori și, murind, le lăsă lor moșia. Ficiorii au vîndut-o, au luat banii ș-au pornit în lume. În curînd, toți banii i-au cheltuit și s-au întors ca vai de dînșii la casele lor, rugînd pe boieri să-i primească macar în tindă să doarmă.

Boieriul i-a primit. Noaptea, se scoală cel mai mic și merge afară. Vede o lumină; se ia și se duce după lumina ceea. Ajunge la o babă într-o pădure; – acolo era tocmai la marginea lumei.

Baba avea 3 lăzi de bani. „Iată, zise ea, îți dau toți banii aceștia, să te duci în curtea aceasta din pădure, să rupi mai întăi trei crengi și să bați cu ele de 3 ori în ușă, că ți se va deschide. Astfel să mergi păn' la a 12-cea odaie. Acolo vei găsi un om de fier, stînd c-o lumînare în mînă; să i-o iai și să mi-o aduci."

El a făcut așa. Cînd l-a văzut pe omul de fier, s-a spăriat; să temea să-i ia lumînarea. În cele din urmă, a zmuncit-o ș-a fugit. Ieșind afară, a uitat de babă, a alergat tot înainte, păn' la casa lor.

A mers și s-a culcat lîngă frați. Cînd se scoală ei: flămînzi, de prăpădiți. Acest mic nu le spune nimic; se duce deoparte și aprinde lumînarea. A venit omul cel de fier. „Ce mă arzi? Spune-mi să-ți aduc ce vrai, numai nu mă arde." „Adă-mi de mîncat!" Îndată i-a așternut o masă boierească. A chemat și pe frații lui.

Aprinde iar lumînarea. „Ce poftești să-ți aduc?" „Adă-mi cele 3 lădițe de bani, de la babă." I le-a adus. A mers la boieri cu banii, ș-a cumparat înapoi moșia lor ș-au ramas acolo boieri.

Aprinde iar lumînarea. „Ce poftești să-ți aduc?" zice omul de fier. „Pe fata împaratului..." Apoi a văzut pecetea în frunte, în oglindă, ș-a șters-o. Ea i-a pus-o în ceafă și l-au găsit.

Erau să-l împuște și omul de fier a venit. „De-acuma, a zis el, de vrați să trăiți, să vă pregătiți pe săptămîna viitoare de bătălie, că de nu, pe toți vă omor!"

Cînd l-au văzut pe omul de fier, n-au avut ce mai zice. S-au pregătit. Omul de fier a dat de cîteva ori cu mîna încoace și încolo și toată oastea o a omorît. Împaratul a dat fata după el; dar avea mare ciudă și nu știa cum să-l piardă. A învățat-o pe fată să-l întrebe în ce-i stă puterea.

El i-a spus de lumînarea ce o avea. Tatăl ei a învățat-o s-o fure. Cum a avut-o împaratul în mînă, a aprins-o ș-a zis omului de fier să-l ia pe ginerele său și să-l ducă pe ceea lume, sub pămînt. El l-a luat și l-a dus. „De-acuma, rămîi aice, căci eu trebuie pe împarat să-l ascult."

A ramas el acolo. Merge, merge, vede niște solzi de la un pește pe jos. „De unde ești tu?" îl întreabă un solz. „De pe ceea lume." „Și eu sînt de acolo și m-aș duce înapoi, dac-ai vra tu să mă duci." „Eu cum te-oi duce, dacă singur nu-s vrednic să mă duc!" „Te vei putea duce! Ia un solz de aceștia și-l pune sub limbă și te vei preface în ce poftești." El s-a prefăcut în pasere ș-a zburat păn' pe pămînt; solzii ceialalți i-a aruncat, numai acela unul ș-a oprit.

S-a dus și s-a pus pe un copac la socrul său. Femeia lui se primbla prin cerdac. „Uite-te, tată, ce frumoasă pasăre; e și ea fără păreche, cum sînt și eu. Prinde-o ș-o pune în cușcă!" Au prins-o ș-au pus-o în cușcă. El a pîndit unde stă lumînarea; s-a prefăcut într-o muscă de-a ieșit, apoi s-a făcut iar om, a luat lumînarea ș-a aprins-o.

„Ce mă vrai?" a zis omul de fier. „Să iai pe împaratul și pe împărăteasa, să te sui cu ei în văzduh și de acolo să le dai drumul, să se facă colb!" După ce s-au răsipit, omul cel de fier a venit și i-a zis: „De-acuma, aprinde lumînarea să ardă păn' la sfărșit."

El a aprins-o și fierul de pe dînsul tot s-a topit; și el a ramas om ca toți oamenii. Fusese blastamat de Dumnezeu să fie așa. Îndată a și murit, iar stăpînul său l-a îngropat frumos, – rămînînd el acolo în loc împarat.

Ilie Struț, Mihalcea

*

Lumînările. Copacul

A fost un om sarac, toată averea lui erau numai patru oi. De unde și până unde, omului acestuia i-a venit dorul să se ducă în țările călduroase. Ș-a lasat femeia cu trei copii: doi mai mărișori, da unul la piept; i-a lasat ei două oi și el ș-a luat două ș-a pornit.

A mers el, a mers, pe drum, i-a perit o oaie; a ramas numai cu una. A mers până a ajuns la un copac foarte mare, a căruia umbră cine știe cît loc cuprindea împrejur. Fiind sara, s-a culcat acolo. Noaptea, se trezește, vede într-o poiană o mulțime de lumini.

Se duce la fața locului, acolo erau adunate toate sărbătorile cîte sînt în an; toți sfinții – și lumînările ardeau înaintea lor. El s-a închinat pân' la pămînt. „Spune-ne, l-au întrebat sfinții, care dintre sfinții cîți sînt în an îți place ție mai tare?" El a stat puțin ș-a gîndit ș-a zis: „Mie îmi plac toți sfinții cîți sînt lasați de la Dumnezeu!" „Dacă îți plac toți, ia de 3 ori cenușă de aceasta de pe jos de la lumînări – și mergi împrejurul copacului acestuia și presură cît poți de departe; iar oleacă să-ți lași, pentru ca să ai cu ce face foc." El a luat de 3 ori cenușă în poală, s-a închinat și s-a dus de-a presurat cum i-au zis; iar ce i-a ramas, a pus-o lîngă culcușul lui și s-a făcut îndată foc; apoi s-a pus și s-a culcat lîngă foc. Focul cela nu se stîngea, tot ardea și ardea.

A doua zi, cînd s-a sculat, împrejurul copacului aceluia erau atîtea oi, cît nu le putea cuprindea cu ochii; iar o mioară era între ele, care pe toate le mulgea; singură făcea brînză, singură le păștea, – el ședea numai ca un sfînt.

A trecut de la aceasta timp de vreme, c-amu băieții lui cei doi au fost crescut mari. Într-o zi, întreabă ei pe mă-sa: „Mamă, noi n-avem tată?" „Ba aveți, dar s-a dus, de cînd erați voi mici, în țerile calde – și mai mult n-a mai venit." „Noi mergem să-l căutăm." „Mergeți!"

Ș-au luat azime în traistă ș-au pornit. Au ajuns și ei la același copac și găsindu-l pe tatăl lor, cunoscîndu-se, s-au bucurat. Au ramas și ei aice cu tatăl lor să traiască, căci li era bine.

La cîțiva ani, pornește și cel mic și-i găsește. Mai stau cîțiva ani. Acuma, tatăl lor îmbătrînise. „De-acuma, dragilor mei, să ne înturnăm înapoi, căci mă tem c-oi muri și nu voi mai vedea pe soțul meu și pe mama voastră. Eu plec încet înainte și voi să porniți după vro săptămînă în urmă. Dar luați sama ce vă spun: noaptea, să nu strigați fără treabă, în pădure." S-a dus el. Ficiorii lui cei doi mari n-au vrut să asculte. Cum au ramas singuri, strigă unul cît ce poate. Apoi și celalt. Cel mic a ascultat, n-a strigat.

Vine Mama-Pădurei. Mama-Pădurei e o femeie nantă, cît pădurea. „Ce-ați strigat voi și nu-mi dați pace să mă odihnesc? Așa-i că eu, de cînd stați voi aice, nu v-am zis nimică? Dac-ați făcut așa, de-acuma haide, luați-vă oile și veniți cu mine!" N-a mai fost cînd hopși cu dînsa, s-au bagat în groazele morței; a luat mioara înainte și oile după ea ș-au mers pân' au ajuns la curțile Mamei-Pădurei, care erau închise de jur-împrejur cu ziduri înalte. Ea a rupt o bucată de zid ș-au întrat cu toate oile înăuntru; apoi a astupat la loc.

„De-acuma, pe voi toți și pe oile voastre, am să vă mănînc!" Acuma, s-a fost făcut și ziuă. A strigat la cel mare să facă foc. A făcut. „Pune-te pe foc, să te frigi!" El nu vrea. „Pune-l tu!" a zis celui mijlociu. L-a pus, căci nu avea ce să facă. Cînd a fost gata, a șuierat ș-a chemat niște vîrcolaci de-a ei și l-au mîncat cu toții. A doua zi, l-a pus la fript și pe cel mijlociu, iar pe cel mic l-a pus să-l păzască să nu se ardă.

Acela era gras, curgea din el grăsimea; aista mai mic era cel mai voinic – l-a apucat pe cel fript de picioare și, pe cînd dormea Mama-Pădurei, pliosc cu dînsul Mamei-Pădurei între ochi – și a orbit-o. Ea aleargă să-l prindă, el a fugit între oi. Iute ia Mama-Pădurei inelul ei și-l aruncă. Inelul se pune la băiet pe deget. „Ineluș, unde ești?" strigă Mama-Pădurei. „Aici", strigă inelul de pe deget. Mama-Pădurei peste oi, numai să-l prindă. El ia cuțitașul și taie degetul cu totul. Cînd a strigat iar inelul, inelul era jos. „Stăi dar, că te-oi prinde eu altfel; voi da drumul la toate oile afară și tot voi pune mîna pe tine!" a zis ea.

Da mioara lui îi zice: „Taie fuga berbecul cel mai mare și-l jupește și pune pielea pe tine, că vei trece cu oile și nu te va cunoaște." El a făcut așa. Cînd a trecut el, a pus mîna ș-a zis: „Tu ești berbecul meu cel mare." Cum a fost el afară, a strigat: „De-amu, nu mă mai tem de tine!" – „Așteaptă, că-ți voi face eu!" a zis ea. A luat un păr din capul ei și l-a aruncat jos și s-a făcut un lup de fier. „Să știi că pe-aista ai să mi-l mănînci." Lupul vra să-l înhațe, dar nu poate de mioara lui. „Nu mi te dai amu, să știi că am să vin să te mănînc cînd îți va fi mai drag să trăiești!" a zis lupul către băiet și s-a dus.

Băietul s-a dus cu oile acasă; tatăl său întreabă unde sînt ficiorii ceialalți? El îi spune ce au pățit. S-a bucurat că l-a văzut macar pe dînsul. Ei erau bogați tare. „De-acuma, dragul tatei, să te însori, că eu sînt slab și ca mîne pot să mor."

A cerut o fată de boieri. Cînd sta el la nuntă, după masă, mire, iată și lupul cel de fier la ușă: „Acuma trebuie să te mănînc!" Da un colăcel, ce sta pe colacii cei mari, sare jos de-a roata pân' la prag și începe a vorbi: „Rabdă, că pentru mine au arat și am rabdat etc. Și m-au bătut vînturi și ploi, grindină etc. etc." – și tot spunea pi-ncetul și rar – pân' la miezul nopții – și cînd a mîntuit de zis „ș-acuma sînt colac!", atunci și cucoșul a cîntat și lupul cel de fier a crapat, iar băietul a scapat. *Ilie Struț, Mihalcea*

Cap. II

Focul

§ 1. Socul. Bozul

Socul e lemnul dracului; el, la rădăcina socului, șede. Socul nu poți să-l scoți din pămînt ca să-l muți, că sau mori, sau nebunești; dar îi pun oamenii foc la rădăcină, ca să-l stîrpească, că focului nu-i poate face nimic. *Mihalcea*

Socul e buruiană tare iute,–nu-i curat; în el stă necuratul;–dacă l-ăi mișca, înnebunești sau pățești ceva, ologești, mori. Socul are rădăcina ca un cap de om, cu ochi etc; el e cap și vra cap; mori, dacă nu-i dai pace. *Roșa*

Socul să nu-l rupi, că te usuci ca socul.

Cu soc se fac scăldători de socote. Din floare de soc se face ceai pentru tusă și asudat.

Socul, în sus, e curat, căci din el se fac fluiere, țevi etc., numai rădăcina lui e a necuratului. Sub soc dacă șezi cînd tună, și sub răchită, te detună. *Roșa*

La rădăcina socului, zice că șede dracul, dar nu la fiecare. Socul zice că să nu-l pui pe foc, pentru măsele, dinți, că te dor. *Botoșani*

În Horecea, să spune că de-l tai, te dor dinții sau și mori.

*

Socul e om. Pentru judecată, să iai soc, cu pîne și cu sare și să zici:

Socule, biruitoriule,
Ai biruit pe tatăl tău,
Ai biruit pe mama ta,
Ai biruit pe fratele tău,
Ai biruit pe sora ta,
Biruiește și pe dușmanul meu
Și fă ca să-l biruiesc eu!

Îl pui în apă și te speli pe față, pe cap, iar crengutele le iai cu sine cînd mergi la judecată și numaidecît cîștigi. *Broscăuți*

*

Toate farmecele la soc se fac; de aceea, sub soc să nu te culci. La soc merg fetele noaptea în pielea goală și-l sorocesc cu pîne și cu sare și cu zahar, să-și vadă ursitoriul. De iese cal, e bine; de iese om, e bine; de iese stafie, e bine; dar de iese un sul de fum, atunci fata n-are parte. *Botoșani*

În Horecea, îl sorocesc pentru joc, pentru dragoste, pentru întors pe cineva. Merg după apusul soarelui, cu pîne și zahar, rachiu și zic, fără să iaie frunze:

Socule, întorcătorule,
Întorci pochi la parohie,
Domni la domnie,
Boierii la boierie,
Întoarce și pe ursitorul meu
(sau pe cutare)
Păn' la mine n-a gîndi,
Să scoată c-a plesni...

(Mai departe, se spune ca în alte descîntece asemănătoare.)
Anița Smolinciuc

*

De dragoste și de ursită

Descîntec la soc, la alun și la măr dulce. Mergi și tai trei mlade de soc, trei de alun și trei de măr dulce. Descînți la fiecare copac și bețele le pui sub cap, de visezi ursitoriul – și vine.

Soc Solomon! Soc Solomon!
Eu cu soc te solomonesc,
Cu inimă bună și mare dragoste,
La mine te îndoiesc.
Eu cu alun adun
Omul cel bun.
Eu cu alun te-adun
Și cu măr dulce te îndulcesc
Și la mine te pornesc,
La mine te sosesc.
Vii? Vin!
Vii? Vin!
Da de nu-i veni și nu-i veni,
Inima din tine pe loc a plesni.
Da de nu-i pleca și nu-i pleca,
Inima din tine pe loc a crapa.
Iuti și degrabă să pornești
La mine să sosești!
Eu, cînd la tine am gîndit,
Mie noaptea mi-a părut
Că ești un cîne jupit.
Și tu, cînd ai gîndit la mine,
Ți s-a părut că sînt o cățea buhoasă.
Dar eu mai tare ție să-ți par mai frumoasă.
Da cum să-ți par eu ție?
Ție să-ți pară că tu ești
Într-o casă de aur îmbracată
Și cu mine te-ai sărutat
Și cu mine te-ai dezmierdat.
Maria Cloșca, Burdujeni

*

Poveste

A fost o fată ș-avea ibovnic un strigoi; ea nu știa că e strigoi; atîta luase seama că el numai noaptea venea și deodată se făcea nevăzut. A spus la o babă; baba învățat-o așa: „Ia și leagă o ață de straiul lui și vei vedea unde merge." Fata a luat un ghem ș-a legat capătul de un bumb dinapoi ș-a tot slobozit de pe ghem ața, păn' a văzut că nu se mai desface; atunci, a început a merge pe firul acela ș-a depana, păn' a ajuns la biserică.

A bagat capul pe fereastă și l-a văzut pe dînsul mîncînd un om mort. Ea a scos repede capul, dar s-a lovit de lemn și el a auzit. A fugit repede acasă. A doua sară, el a venit. „Spune-mi ce ai văzut în biserică", a întrebat-o el. Ea nu vra să-i spuie. „Spune-mi, că are să-ți moară mama!" Ea n-a spus. Păn' a doua zi, mă-sa a murit. A treia sară, iar a întrebat-o și a spus că-i va muri tata. N-a spus; și tatăl ei a murit. Apoi, i-a spus că va muri ea – și a murit; dar a lasat cuvînt că să n-o scoată pe ușă, ci să strice un părete, s-o scoată pe acolo și să-l tocmească la loc și să o îngroape în cîmp, nu în țintirim. Așa a fost învațat-o baba; și el n-a găsit-o.

La cîteva zile, pe mormîntul ei a crescut o floare foarte frumoasă. Un ficior de împarat a rupt-o ș-a pus-o în pahar. Ea, noaptea, se scula, mînca tot ce găsea, îi săruta lui mîna și iar se făcea floare la loc. Un servitor a văzut–și i-a spus. El a zis ca să-l trezască cînd a mai vedea-o.

A treia sară, l-a împuns cu bolduri și abia l-a trezit și cînd a venit ea să-i sărute mîna, el a prins-o de mînă, dar ea a zis că să mai aștepte o zi și apoi va putea rămînea a lui.

A mers și s-a făcut iar floare până noaptea, apoi s-a făcut femeie și a ramas soția lui.

Au trăit cîțiva ani, dar la biserică nu mergeau, căci îndată ar fi știut strigoiul.

Acuma aveau și copii. Odată barbatul ei a rugat-o numaidecît să meargă. Strigoiul a și fost lîngă dînsa și a întrebat-o iar așa: „Ce-ai văzut, fată, în biserică?" „N-am văzut nimică!" „Spune-mi, c-au să-ți moară copiii!" Ea n-a spus–și copiii au murit. A doua sară, iar a venit. „Spune-mi, c-ar să-ți moară barbatul." I-a murit și barbatul. A chemat pe babă. Baba i-a dat o vargă de soc ș-a învățat-o să lovească de 3 ori pe barbat și pe copii și să zică: „Eu nu lovesc morții, lovesc viii!" Apoi să-l lovească și pe strigoi, cînd va veni, și să-i zică: „Eu nu lovesc vii, lovesc morții!" Sara, strigoiul a venit și iar a întrebat-o. Ea l-a lovit cu varga cea de soc și a perit de dinaintea ei. Apoi a lovit pe barbat și pe copii și îndată au înviat – și au trăit fericiți.

D-ra Alexandra Sorocean, Ropcea

*

În o variantă din Roșa, după ce îi mor copiii, strigoiul spune că îi va muri și barbatul; și ea începe tare a plînge. „Spune-mi ce-ai văzut și nu va muri." Ea-i spune. „Spune-mi cine te-a învățat să faci așa!" – (O învațase bunica ei.) Ea a spus. Strigoiul i-a dat două vergi de alun, crescute din acel an, să lovească copiii să învie; iar el a mers pe capul babei.

A. Bozul

Frunză verde măr mustos,
Drag mi-a fost omul frumos
Și calare și pe jos
Și cu murgul sănătos.
În pădure sub un boz,
El îmi puse cinstea jos,
Sub un boz de mărturie
Că m-am lasat de fetie
Și m-am dat în mișelie.
....
Om frumos să nu mai fie,
Vită bună să nu ție,
Vită bună să dioache,
Om frumos cade-n pacate.
Vită bună că ț-o fură
Om frumos îl scot la ură.

Brăești

*

Diavolii în boz și la soc șed, s-a văzut vol. I, p. 400.

În boz, l-au găsit tăiet bucățele pe Sf. Ioan de la Suceava și împrejurul lui ardeau lumînări; în care loc s-a făcut apoi mănăstirea. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Despre vreun lucru ce aparține trecutului îndepărtat, să zice: „Asta era pe cînd se tămjăiau bojii..."

Cu boz, se fac scăldători pentru reumatism și întărirea ciolanelor, mai ales cu boz cules des-dimineață de Ziua Crucei. (S-a văzut.)

Poama de boz se pune în vin roș, ca să-i dea coloare.

§ 2. Cum s-a făcut focul

Vezi *focul și cîrja mitropoliților* din soc, vol. I, p. 24.

Focul, pe lume, întăi Dumnezeu l-a făcut, ca să sfințească o biserică. A adus o pădure de lemne și a așezat-o în jurul bisericei și i-a dat foc să ardă. Dracul atunci a venit c-un băț de soc și a furat de la Dumnezeu foc. De aceea, socul nu se pune pe foc, că e lemnul necuratului, în care a furat el foc. *Un bătrîn din Botoșani*

Dumnezeu cînd a făcut focul, diavolul, de ciudă, a stîrnit un vînt și a început a arunca la frunze și la gunoi în foc și îndată s-a făcut fum; de n-ar fi făcut el atunci fumul, focul ardea frumos, cum l-a făcut Dumnezeu. *Călina Caliniuc, Mihalcea*

În Botoșani, se zice că fumul s-a făcut cînd a pus diavolul socul, ca să fure foc de la Dumnezeu.

Fumul s-a făcut după ce a făcut Dumnezeu focul. Diavolul, văzînd ce frumos arde, a făcut un vînt în foc.

Focul, pe pămînt, mai întăi se aprinsese singur şi ardea un foc tare mare. Dumnezeu a spus că nu poate să fie aşa şi l-a rînduit să fie numai cîte puţin, cît le trebuie oamenilor.

Marghioala Galaţan, Botoşani

*

Focul e pacat să-l blastămi, ca şi pe mama, că el ne hrăneşte şi ne încălzeşte pe toţi şi la toţi e totuna de bun.

Da fumul poţi să-l blăstămi, că e de la necuratul.

Focului, Doamne fereşte să-i zici focul meu, ci focul nostru, adecă al tuturor. El e mare putere. *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Focului să nu-i zici „foc", ci „vatră". La huţani în munţi, să te audă că zici „foc", te-ar omorî! Ei numai „vatră" zic. (Chiar terminul acesta român, deşi sînt ruşi.) Cînd vorbesc întreolaltă îi auzi: „Ai făcut vatră? Ce frumoasă vatră ai!"

Focul se mînie cînd îi zici foc, căci el nu e focul acel rău, mistuitor, ci numai o binefacere pentru oameni. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

Nici să nu-l blastămi pe foc cînd îl faci, dacă nu se aprinde; iar cînd se aprinde, să zici: „Mulţămesc lui Dumnezeu, că s-a aprins!" şi nici să baţi în tăciune ca să-l sfărmi, căci e pacat a bate focul.

Cînd focul nu arde, să nu fii mînioasă, dar să zici: „Bogat focul, bogat focul" – şi el atunci dudăieşte. *Roşa*

Focului să nu-i zici „foc", dar „lumină". Cînd spui „foc", în Botoşani ţi se răspunde: „Foc la tatari, dar la noi lumină!" Duminica, lumină să nu faci etc. *Ioan David, Botoşani*

Mergeau doi oameni, doi cosaşi, pe cîmp pe la Sf. Petrea şi au văzut un foc în iarbă; cînd s-au apropiat, acolo era Domnul Hristos. „Buna sara «foc de Sîn Petru»" zic oamenii. – „Buna sara", a zis Domnul Hristos. „Aşa să faceţi totdeauna, să cinstiţi şi să cruţaţi focul ca însăşi pe mine Dumnezeu." *Mihai Bunduc, Mihalcea*

Focul e Domnul Hristos.

Întăi şi întăi, Domnul Hristos l-a făcut cu cremene şi amnari.

Andrei Motoc, Mihalcea

Focul e sfînt, e însuşi Dumnezeu. Pe foc să nu-l blastămi, căci blastămi pe Dumnezeu.

Foc! Foc! Aista-i foc? Focul acesta ce-l avem noi e numai ca o mamă de la Dumnezeu pentru binele oamenilor, dar pe ceea lume să vezi foc! Focul ista de la noi, cînd merge într-acela, ţipă, aşa îl arde de tare! (În Botoşani, să spune că în gura aceluia ţipă.)

Sufletele noastre, cînd vor merge la judecată, prin focul acela au să treacă de vro sută de ori, şi prin apă, pănă ce se vor curăţi.

Cine face pe lumea asta pacate, pe ceea lume focul îl arde.

Dumnezeu Sfîntul, cînd merge – el în foc e învălit din toate părţile, ca să nu-l poată videa nime – şi să fie ca să vadă cineva un aşa foc că merge prin ceri, acela e Dumnezeu.

Dumitru Volcinschi, Ropcea

Focul e Sf. Ilie. Sf. Ilie se ţine de foc.

Ilie, Pălie, Procopie, Foca se ţin de foc. Procopie pripeşte grîiele; atunci se coc toate pînile. Procopie se ţine şi pentru uncrop, să nu te opăreşti. Zilele acestor sfinţi trebuiesc tare păzite, căci dacă te pui împotrivă, sînt primejdioase vieţei. Ian lucrează de Foca şi vei vedea! – Pe Foca, şi turcii îl ţin. *General*

Ilie-Pălie aprinde focul şi Foca suflă. *Broscăuţi*

Odată, un şvab din Roşa a făcut căpiţi spre Foca şi în ziua de Foca s-a dus să strîngă ce-a mai ramas. Deodată, vede că s-a aprins fînul, atunci şvabul iute căciula în mîni şi începe a face cruci împrejurul căpiţelor: „D-le Foca, D-le Foca, acele nu le arde că-s de ieri, numai acestea îs de azi!..."

Şi aşa a fost, numai căpiţele din ziua ceea au ars, cele care le-a făcut înainte nu. *Roşa*

Focul e mare putere, e al doile după Dumnezeu; el ţine cerul. Văzduhul pe care zboară paserea e foc. *Pălie Bilig, Mihalcea*

Focul, apa şi vîntul sînt nazdravani – cum zice că erau de demult nazdravani –, să nu-i blastămi. Odată, o femeie văduvă era la săcerat şi, văzînd că i s-a aprins casa, a alergat acasă cu secerea în mîni – şi cînd a început a se ruga la foc: „Focuşorule, drăguţul meu, nu mă arde!" ş-a să boci... focul, pe-ncetul, pe-ncetul, s-a potolit.

Botoşani

În Suceava, odată, a ars tot oraşul şi era o casă a unei femei sărace, lîngă biserică; aceea atîta s-a rugat la Sf. Gheorghe s-o apere, încît în mijlocul flacărilor ce erau împrejur de la casele celelalte, l-a văzut lumea pe Sf. Gheorghe calare, pe casa femeiei acelia şi casa ei nu a ars.

(Vezi *sarea şi focul*, vol. I, p. 337. Vezi vol. II, p. 247, 248.)

Asupra lui sf. soare nu poţi să te uiţi cu gînd rău, căci soarele te arde. – Pe un om din Mahala, vara, la prăşit, l-a ars –toată pielea i-a ars-o.

*

Cum să te porţi cu focul

Cu focul, trebuie să ştii tare bine cum să te porţi; vatra trebuie să o mături cu o petecuţă anume pentru foc sau cu o măturiţă curată; Doamne fereşte să mături cu mătura de pe jos! Sînt femei care nu bagă în samă aceasta. Dar vai de capul lor! Pe foc trebuie să-l ţii în cinste, că şi el în cinste te ţine şi îţi dă minte.

Cu focul nu te poți juca, că e pacat. Focul e așa un om ca Dumnezeu, el nu sufere șaga. Copiii, dacă se joacă cu foc, peste noapte se udă în pat. (Leacul e să-i bați cu mătură aprinsă.)

De stupești în foc, capeți bube, focușor. (Atunci să iei un cărbune, să-l pisezi și să-l amesteci cu smîntînă dulce și să te ungi, că trece.)

„La mine e mare pază, zice un om din Roșa, doar un cărbune dacă îl iau la lulea și atîta tot."

Pe foc să nu-l blastemi, că dacă îl mînii, se aprinde și te arde. Nu vezi cum din senin se aprinde și arde cîte ceva? Focul singur dă foc. Focul e talhar, el singur să fură și arde.

Sara, cînd te culci, focul nu-l lasa așa împrăștiat, ci învălește-l frumușel și-i zi „buna sara", adecă în casă zici – și apoi mergi de te culcă. Căci focurile de la două case se întâlnesc și se întreabă unul pe altul: „Cum te ține pe tine?" – „Pe mine mă cinstește, mă învălește, mă ține bine!" – „Dar pe tine?" – „Pe mine nu mă învălește, mă lasă de bajocură; am să-l ard!"

Focul cînd îl învălești sara, îl pui pe vatră din a stînga, adecă vine cum se culcă și omul pe partea stîngă, cu cea dreaptă deasupra, așa cum merge soarele.

Și cînd aprinzi sara lumînarea în casă, se cuvine să zici „buna sara" în casă, adecă zici la oameni, dară tot la lumina lui Dumnezeu zici, căci ce ne-am face fără lumină! *Roșa*

(*Cocostîrcul* îți dă foc, s-a văzut).

(Vezi *focul și îngerul*, vol. I, p. 221).

Atunci cînd e drept miezul nopței, nici focul nu se poate aprinde, dacă-l ațîțî. *Profira Zvorîșteanu, Botoșani*

Focuri sînt trei frați. Este un foc mai mare, altul mai mijlociu și altul mic, ei cînd se întîlnesc, vorbesc îndeolaltă. *Botoșani*

Proverbul amintește și de mama focului; se zice: „Am petrecut de mama focului!" ca ceva superlativ.

Cine dă foc la o casă dă fără voia lui Dumnezeu. Mare pacat e a da foc! Aceluia care a dat–îi arde umbra în foc și nu mai are umbră cum are tot omul bun.

Umbra omului e sufletul, dacă-i arde umbra, el suflet nu mai are, a ars. De te uiți în foc, atunci cînd arde, îndată îl cunoști pe cel ce ț-a dat foc, văzîndu-i în foc umbra. Jandarii chiar îndată îl iau și-l închid. Cine dă foc noaptea nu are noaptea umbră; cine dă ziua, ziua nu are. *Mihalcea*

Să nu pui niciodată foc de la altă casă peste focul cel din vatră, că se poate aprinde casa. *Siret*

De demult, chibrituri nu erau, dar se făcea acasă un fel de lumînărele de pucioasă. Muiau ață groasă în pucioasă cu apă și după ce

se uscau, serveau la aprins focul. Cînd trebuia, le aprindea cu scăpărătoarea cu iască și ardeau fără lumină, cum ard chibriturile de pucioasă cînd se aprind. *Botoșani*

*

Cum se face focul viu

Faci într-un ușor de la ușă o bortă și într-o scîndură altă bortă, apoi se ia un melesteu și se crestează de amîndouă capetele și se pune în crestături iască. Pui un capăt în scîndură și altul în ușor, în borțile acele, legi melesteul cu o frănghie și începi a-l purta pănă se aprinde. Îndată iai din cărbunii aceia și aprinzi foc pe un loc curat, apoi pui un butuc și păzești ca totdeauna să ardă pe încetul. Cu cărbuni de aceia poți face tare mult bine, numai cît să nu dai foc de acela la nimene. Cu cărbuni de aceia stînși, poți lecui oameni, vite bolnave sau pășind peste ei, nu ai grijă că ți se va prinde boale sau farmece de trup. Focul acesta e pentru gospodărie.

D-na Tasiluța Nastasi, Siret

*

Focul la anumite zile

Lunea, să nu dai foc din casă, pănă ce nu capeți ceva în casă, că-ți dai norocul. *Botoșani*

Foc nu se dă de Ajun, de Crăciun, de Anul Nou și de Pași, că ai pagube și supărare tot anul și nu-ți merge. *Roșa. Mihalcea*

În ziua de Ispas, să nu dai foc, că-ți mănîncă lupul oile. *Broscăuți*

În ziua de Ajun, să nu vorbești de fum, ca să nu-ți strice fumul ochii peste an, să nu iasă. *Botoșani*

În Ardeal, în ziua de Ajun, țipă foc cu cenușă după preot, că să nu-i mănînce purecii peste an. *Tomnatec*

În Mihalcea, de Anul Nou, ard gunoiul (s-a văzut).

(Focul de Bobotează s-a văzut.)

În săptamîna mare, să nu faci foc, să mănînci ce poți.

Sf. Toader vine și se încălzește la foc (s-a văzut).

În Roșa, o femeie, în ziua de Sf. Toader, umpluse borș și făcuse pîne. A fost pus pînea în cuptori și s-a culcat; cînd se trezește, vede o palalaie în vatră de la cărbunii ce-i lăsase în gura cuptorului, iar un copil sta pe laiță dinaintea focului și-i tot zicea femeiei, făcîndu-i cu mîna să doarmă: Liuliu, liuliu! Băiețelul era așa ca de vro 7 ani. Ea atunci fuga afară; tocmai a fost venit și barbatul ei de la pădure. Cînd au întrat în casă, nu mai era nime și focul potolit. – Dar să nu fi venit omul, îi aprindea casa.

(În Brehuești, lîngă Botoșani, demult, care avea vaci, în ziua de Sf. Toader, făcea pîne și umplea covașă (căci pînea cu covașa merge), ca să aibă vacile smîntînă groasă ca covașa. Covașa o făceau cu chelm (făină de grîu). Oamenii pentru că mîncau carne de porc multă, făceau brahă și beau, nu apă, să nu-i strice la pîntece.)

*

În Ardeal, de 40 de Sfinți, să fac focuri de paie, să moară purecii; fiecare își face focul lui și sare peste foc. *Tomnatec*

Tot de 40 de Sfinți, să face foc și în Ilișești; aice foc nu se face de Paști.

În Moldova, se face foc în grădini, în ziua de Sf. Alexi, din gătejele ce s-au strîns la curățitul grădinei; atunci se afumă și prin grajdi pe la vite.

În Roșa, cînd fac focul de Sf. Alexi, încunjură grădina c-un pămătuv aprins, în el pun tămîie, usturoi sfințit de la Paști, găoci de ouă etc.; afumă și prin grajd la vite, să se curățe totul, să fie sănătoase peste an.

În Cuciur-Mic, peste Prut, de Alexi, nu fac în grădină foc, dar pun cărbuni în tindă și toți din casă trec peste cărbuni; căci e bun de spaimă acel foc.

În Roșa, despre focul acesta și cel din Joia Mare – spun că în el ard pe un moșneag ș-o babă ce fac gerul, ard iarna. Aceasta au luat-o de la ruși.

În Mihalcea, se spune că joi ard baba, iar sîmbăta înaintea Paștilor ard moșneagul. Roșișenii pe babă o traduc cu Dochia, spuind că a lepadat cojoacele și, fiindu-i tare frig, la focul cel de joi se încălzește – și dacă se face atunci foc, mai mult ger nu este. Acestea se vorbesc mai mult în glumă.

*

Focul de Paști. Ce însamnă?

În Mihalcea, în ziua de Joia Mare, se face foc păn' în ziuă; s-a văzut.

Asemenea, se face și sara la fiecare casă. Zice că macar trei focuri să fie în jurul casei, că e bine, apără casa de toate relele peste an. Care vra dă și sara de pomană la foc, pentru morți, și sare peste el.

În Moldova, spun că toată săptămîna înaintea Paștelor, în orce zi, e bine de făcut foc.

*

Focul ce se face de Paști e jertfă. De demult, nu se ducea la biserică, ca acuma, jertfă, ci dacă avea cineva o turmă de vite sau

păseri sau orce, lua una și zicea: „Asta să fie jertfă pentru Dumnezeu." Făcea un foc mare, lua paserea sau boul sau ce era și le grijea frumos, apoi punea în frigare de se ardea până se făcea scrum, iar mirosul acela mergea către Dumnezeu. Astfel zice că a făcut Avram și a dus copilul, dar Dumnezeu i-a zis: „Nu-mi trebuie mie jertfa ta; am vrut să-ți cerc numai inima bună ce-o ai către mine."

Așa se făcea de demult; acuma, în foc jertfă nu mai pun, dar focul ca amintire tot a rămas și de aceea se face focul de Paști.
D-na Maria Reus, Mihalcea

Tatăl povestitoarei nu lasa ca să se facă foc lîngă casă de Joia Mare sau spre Paști, zicea că e obicei păgîn, cum făceau oamenii ce nu credeau în Dumnezeu, de demult. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

În Mahala, se mai spune că de aceea se face focul: spre pomenire, că jidanii, cînd îmblau și-l căutau pe Domnul Hristos, au făcut în toate părțile foc, ca să-l poată videa și găsi – iar sămbăta, îl păzeau ca să nu învie.

În Joia Mare, de aceea se face foc, pentru că Domnul Hristos, cînd fugea de jidani și de necuratul, de la foc la foc fugea și numai așa a scapat de iuda (necuratul) și jidanii nu se puteau apropia de foc; da colacul sta în cui și a început a le spune: „Pe mine m-au arat și m-au samanat etc. (ca și în poveștile cunoscute) și m-au făcut colac", atunci și cucoșul a cîntat și Domnul Hristos a scapat. De aceea zice că e tare bine să spui povești încheiate, lungi, sara, că e ca și cum ai spune o rugăciune. Dumnezeu, cu povestea ceea, încunjură casa de 3 ori și nu se poate apropia nici o necurățenie. *Ana Maslosca, Mahala*

În *Testamentul Nou*, stă că atunci cînd l-au prins pe Hristos, joi, era tare frig și oamenii făcuse foc pe afară și se încălzeau; la așa un foc era și Sf. Petru, iar Domnul Hristos i-a zis: „Încă nu va cînta cucoșul de trei ori și tu te vei lepada de mine etc." Și în amintirea ceea se face.

Focul e duhul lui Dumnezeu, Dumnezeu, cînd suflă, scoate din gură foc. Sîmbătă sara spre Paști, se face foc, de bucurie că vin Paștele, pentru lauda lui Dumnezeu; ne bucurăm de Înviere. Pe focul acela, e bine a pune buruiene, flori de la Sînziene, că mirosul acela merge la Dumnezeu. Peste focul acela, e bine să sari de trei ori, că n-ai frică peste an. *Ursana Filip, Mihalcea*

Focul de sîmbătă e jertfă pentru Domnul Hristos; și fiecare trebuie să deie ceva să ardă. Chiar snopi de paie cu sămînță se dau și să pun pe foc. *Cuciur-Mic*

În Bahrinești, ard spre Paști toată noaptea focul lîngă biserică (ca și în Mihalcea). De demult, se lua orce găseau lîngă casă și era voie: roți, poartă, coșeri etc. Alții anume puneau lîngă poartă ce aveau pentru foc. La foc, se da de pomană mursă, cu un colac sau varzare, păscuțe, ouă, pentru cei morți.
D-na Maria Braha, n. Stroici, Bahrinești

La focul de sîmbătă, se încălzesc sufletele. Dacă vine sufletul la casa lui sîmbătă și nu găsește foc, blastămă pe cei ce trăiesc să nu ajungă păn' la anul. *Mihalcea*

Spre Paști, nu se doarme; de aceea se face foc și se priveghează. *General*

Spre Paști, cine nu doarme vede cum ard comorile. *Plopeni, Moldova*

În Moldova, spre Sf. Gheorghe, nu spre Paști, se fac pe dealuri și prin grădini focuri.

Spre Sf. Gheorghe, să zice că ard comorile.

*

a) Focul, femeia, dragostea

Focul e om bun. Femeia făcea bucate cu de toate celea, dar ce folos, dacă nu erau fierte, nu aveau nici un gust. „Ian mergi tu, zice Dumnezeu focului, și o învață cum să fiarbă mîncarea și sar-o!" Vine focul, face foc la vatră și fierbe, sară bucatele și dă femeiei să guste. – „Bune-s?" – „Tare bune." – „Apoi așa să faci și tu și să faci foc, numai păzește să nu pui spini, măcieși, ca să nu mă înghimpi." *Pălie Bilig, Mihalcea*

Focul e sfînt; foc dacă n-ar fi, am mînca făina crudă.

Vatra e a femeiei, să fiarbă mîncarea. Cînd întrebi pe cineva: „Da ce face femeia d-tale?" – „Ia, pe lîngă vatră!"

*

Părăuaș cu apă rece,
Unde duci baba, moșnege?
– La vlădica, a ei lege,
Că mi-a făcut borșul rece
Și măliga nesarată,
Bat-o crucea, blastamată!
– Bată-te-ar în labă, babă
Bine-ai știut că-s de treabă!
– Bată-te-ar vina, moșnege
Bine m-ai știut alege. *Corovia*

*

Cînd se mărită fata și vine în casa mirelui, de se uită în cuptor cînd întră în casă, îi moare soacra.

Vatra e mama noastră, ne hrănește și ne încălzește.

Din vatră să nu mănînci, că-ți moare mama, îi mănînci puterea. *Mihalcea*

Dacă curge făina pe vatră, cînd faci mămăligă, Maica Domnului stă în genunchi, până ce o mături, să nu ardă în foc, că-i trupul fiului

ei; – nici gunoiul de pe vatră să nu-l mături în foc, să-l dai jos, că tot stă în genunchi păn' îl mături.

Păpușoiul să nu ardă în foc.

Cînd are copilul socote, să se leie mama dimineața și să scalde copilul în lăutoare, apoi să arunce pe un cuptor părăsit. *Mihalcea*

*

Cînd te apuci să grijești casa, mai întăi vatra s-o ungi.

Dacă te muți dintr-o casă în alta – și n-apuci a o lasa grijită, macar vatra s-o ungi, că te blastămă, că vatra ne hrănește. *Roșa*

(În Mihalcea, despre unsul cuptorului, se spune povestea fetei harnice cu Sf. Duminică.)

Din toate celea, vatra așteaptă în toată sîmbăta să fie grijită. Omul se spală în toată ziua, da cuptorul macar o dată pe săptămînă să n-aibă față? Vatra, de n-o ungi, te blastămă; unde este fată în casă, nu se mărită, de n-o unge; mai ales cotruța să fie curată. *Catrina Dumitrașciuc, Mahala*

Dacă e vatra grijită, ești dragalașă la lume. *Ropcea*

Dacă sfărmi casa, cuptorul trebuie să-l lași, e pacat să-l strici, că e sfînt; în el s-a copt pasca.

Cuptorul dacă îl strici, cumpănește a moarte, doar e lut. Cît ț-a făcut treabă și te-a hrănit, a fost bun; și cînd nu-ți mai trebuie, să-l arunci?

Cuptorul nu se poate să-l strice omul din casă, că i se răsipește gospodăria, dar alții pot să-l strice.

Cuptorul se lasă să-l strice ploile.

Ion Pisarciuc, din Roșa, spune că la jidani, dacă strică cuptorul și-l fac în alt loc, în locul unde a fost, musai să lipească macar o bucățică de steclă, să rămîie ca semn că a fost acolo cuptori.

În Botoșani, să spune că cuptorul e „știma casei", el te hrănește, te încălzește – și de aceea nu se strică.

Cînd ungi cuptorul, să pui două lemne cruciș, să nu rămîie deșert, că acelea sînt scara sufletului pe ceea lume.

*

Focul, curățenia
Bucătărița la nuntă

Bucătărița care merge să facă mîncare la nuntă trebuie să iaie sama, să știe cum să se apere.

Povestitoarea n-a știut și a mers la o nuntă să facă mîncare. Până în sară, i s-au făcut două bolfe la ochi – și a doua zi, duminică, a

trebuit s-o ducă de mînă acasă. Femeile, unele spuneau că din diochi, dar altele, mai bătrîne, i-au spus că din cauza miresei, că n-a fost curată. Atunci îndată se cunoaște, căci ceva se strică în casă, lucrul nu merge cumsecade, colacii nu cresc, pocnesc, sau pățești ceva, te îmbolnăvește.

O femeie a învățat-o trei slove, ce trebuie să spuie cînd începe a lucra, a plămădi, pentru ca să se apere; pentru care învățătură, i-a dat 5 lei – și anume, cînd începe, să zică așa: „Eu de ochi îi orbesc, de gură îi mutesc. Mînele mele sînt foc, iar picioarele mele topoare. Să meargă tot răul pe cei ce sînt vinovați." Și atunci nu-ți poate strica nimică, fie ea cum a fi.

La povestitoare, o fată nu a fost cumsecade. Bucătărița ce a luat-o povestitoarea era o femeie bătrînă, ce a știut să întoarne de la dînsa pe capul fetei; căci spre sară, numai ce aud că le-a picat o vacă; n-a perit atunci, ci la șesă săptămîni. Trei alte vaci a cumparat mama fetei în locul acelia – și toate au perit; și mai mult n-a cumparat. Vaca ceea, se vede că era partea fetei – și spre dînsa întorsese nenorocirea.

Eudoxia Levițchi, Mihalcea

În Roșa, spun că bucătărița nu pățește nimică, ci numai nunei i se întîmplă ceva sau acelora unde întră în casă, dar să arunce foc după mireasă și întoarce pe capul ei.

*

Focul. Viața. Dragostea

La priveghi, se joacă un joc: „de-a focușorul". Să aprinde un pai și-l dau din mînă-n mînă și la cine se stînge, acela sărută mortul. În Molodia, pe acel la care să stînge, îl dau afară din joc, zicînd că e mort.

S-a văzut nașterea lumei din foc – vol. I, p. 121 – și covalii iubiți de Dumnezeu.

*

Focul?! Focul e om! Ce-i mai dulce decît focul? Cînd ți-i frig și te pui lîngă sobă și te încălzești; cît de bine ți-i atunci! Or cînd femeia se pune lîngă barbat, barbatul lîngă femeie, cînd e frig și se încălzesc! Parcă acela nu-i tot foc? Nu-i îndată foc? Dacă așa a dat Dumnezeu!

Petrea Pantea, Mihalcea

„Se poate să șadă lumînarea lîngă foc și să nu se topească?" Sau: „Se poate să steie chibritul lîngă foc și să nu se aprindă?" Se zice despre barbatul și femeia ce, fiind aproape, s-au atras.

Cînd un flecău îi spune unei fete să steie mai mult timp de vorbă cu dînsul, fata îi răspunde: „Ei, bade, iasca iute, da amnariu bun îndată ia foc; da cu focul ce să faci? Șede pe cuptor și plînge!... (*Copilul*).

Mahala

*

În Strojineț, cînd conduc pe mireasă în camera de nuntă, se cîntă:

Ha ha ha și ha ha ha,
Nu fugi, că nu-i scăpa!
Pe sub vatră, pe sub horn,
Este-un popă ș-un diacon.
Pe sub vatră, pe sub horn,
Păn' ce-om da de trup de om.
Pe sub horn și pe sub vatră
Păn' ce-om da de trup de fată.
(Mai departe nu se poate spune.)

Casandra Găină, Storojineț

*

Focul potolit

Frunză verde de trifoi,
De trei ani n-am fost la voi.
Da asară am venit
Ș-am găsit focu-nvălit
Ș-un cărbune potolit.
Te-am găsit în pat cu doi,
Mai mult n-am venit la voi.

Corcești

*

Ca să se mărite fata

Silion, pintre horn,
Răchita rămurată,
Șede baba suparată
Cu fata nemăritată,
Bate-n sîtă și-n lopată
Să vie staroste la fată.

Bat fetele rugăciuni
La vatra cu doi tăciuni,
Sîmbăta, duminica,
Doar mai iuti s-ar mărita.

Ropcea

(Descîntece de dragoste la foc, se vor vedea vol.II*.)

*

b) Credinți. Cenușa. Hornul etc.

Pe pat, să nu mături cu mătura, de uri. *General*

Pe pat, să nu mături cu mătura, că-ți ia uliul puii. *Clocucica. Broscăuți*

Vatra să n-o mături cu mătura, că-ți ia uliul puii; s-o mături cu ceva curat. *General*

Cenușa să n-o dai în zi de post afară, că-ți ia uliul puii; vezi cu ochii cum ți-i ia. *General*

Vatra dacă o lași nemăturată, ți-s copiii mucoși.

Cenușa să n-o dai în zi de sec din cuptori, pentru sărăcie, pentru cloște, că nu șed. De ai vite ori paseri, îți fuge norocul dintre ele, le ia uliul, sau pier. Cenușa nu se scoate noaptea. *Botoșani*

În Mihalcea, se spune că, cum a asfințit soarele, cenușa nu se mai poate scoate.

Cenușa să n-o dai în vînt, că se împrăștie toată averea de la casă, tot binele. *Mihalcea*

Cenușă să nu împrumuți, că iar nu-i bine pentru gospodărie ; tot așa se duce tot. *Mihalcea*

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Lunea, să nu împrumuți cenușă, că cenușa e mai scumpă decît pînea, tot binele e în cenușă – e ca și cum ai lua mana din casă, pentru că cenușa-i din foc și focul e a lui Dumnezeu, cine o ia îți strică în casă. *Broscăuți*

Unele, cari știu, merg și torn cenușa pe ogorul lor, ca să fii sarac, ba încă așa îți fac, că nici bucatele n-au gust, cînd le faci. *Mihalcea*

Cenușa de la ajunuri, nu e bine s-o arunci, dar s-o pui pe straturi și pe sub pomi, că nu fac pureci, nu-i mănîncă omida și nu se fac pe straturi viermi. *Mihalcea*

Dacă ai vrun vecin rău, să iai gunoi sau cenușă or cenușa de pe cămeși ș-o arunci în vînt asupra casei aceluia. Cum duce vîntul cenușa, așa se duce acela de acolo. *Botoșani*

Cenușa s-o dai pe gunoi sau s-o îngropi undeva, să nu calci într-însa, că nu-ți trebuie mai mari uri; în foc, multe feluri de lemne ard.

Fapturile, cu cenușă și cu cărbuni se aruncă.

Cenușa de pe zolniță să n-o arunci în calea nimărui, căci de calcă femeia, capătă curgere mare, de calcă vita tot se alungă–și pentru guri, că pe acela toți sînt răi. *Mihalcea*

Cînd descînți cuiva, de se află în casă un copil, să-i presori sare sau cenușă pe cap, ca să nu se prindă de el boala celui ce descîntă.

(Vezi *cenușa* la *furat*, la *babițe*.)

*

Hornul

De stîlpul hornului cine se ține e gospodină, se ține de casă. *Roșa*

Cînd capeți sau cumperi o găină, o învîrtești de trei ori împrejurul stîlpului hornului, ca să nu fugă, să se ție de casă. *General*

Cînd dai lapte, ca să nu-ți iaie mana, întoarce pe după stîlpul hornului de trei ori oala. *D-ra Grosar, Siret*

Ca să nu se ducă barbatul de la casă, iai urma lui și încunjuri hornul de trei ori, „să se ție de casă cum se ține hornul și să steie", apoi își încunjură femeia mijlocul și urma ceea o coasă în strai și o poartă lîngă sine. *Elena Braha, Mihalcea*

Barbatul cînd nu șade acasă, lipește păr de a lui la cuptiori și lasă, de nu s-a ține de casă! Sau învărtește măncarea în jurul stîlpului și-i dă să mănînce. *Mahala*

Cînd trăiește rău femeia cu barbatul și nu stă acasă, să speli hornul și să zici: „Cum se ține hornul de casă, așa să se ție N. de casă. Hornul, iată ce gură mare are și nu ocărește, așa să nu mă ocărească N. pe mine. Hornul, iată ce gură mare are, da el nu bea, așa să nu beie nici N.", iar apa i-o dai lui în mîncare.

Întorci cămeșile de 9 ori pe lîngă horn, numeri îndărept, despletită, de la nouă pînă la unul–și să-i dai duminica să se îmbrace, că să ține de femeie. *D. Hurghiș, Mahala*

Dacă bea barbatul, împrejuri băutura de trei ori pe lîngă stîlp și-i dai și mai mult nu bea. *Horecea*

Fata să nu se ție cu mîna pe după stîlpul hornului, că nu se mărită. *Mihalcea*

Cînd visezi că s-a sfarmat soba în casă, hornul, are să-ți moară unul din părinți.

*

Cinel, cinel

Am un sac de mac,
Șede cu gura-n jos și nu se varsă.
(*Hornul*)

*

Gura cuptiorului să fie totdeauna astupată, de guri, ca să nu te vorbească oamenii.

De Filipi, ca să nu tragă lupul la vite, să nu-i mănînce pe oameni la drum, ung vetrile, gura cuptoriului, borțile prin păreți – îi ung gura lupului și ochii, ca să nu vadă.

Tot așa se unge și de Ovidenia, de Lanțul Sf. Petrea și în ziua de Spolocane în postul mare. S-a văzut.

Pe ceriul cuptoriului cînd sînt scîntei, se zice că sînt cosașii la cosit, sînt flămînzi, saracii." *D-ra Aglaia Braha, Mihalcea*

Gura cuptoriului sus cînd arde, are să ploaie.

Mîța cînd se linge și se uită la sobă, are să fie frig, de se uită la ușă, va fi vreme bună.

*

La gura cuptoriului, se descîntă de dragoste:

Descînți la foc, în trei marți sara, cu 3 smicele de alun, învălind focul.

Foc, focușorul meu,
Eu te-oi învăli,
Tu nu te învăli,
Eu voi dormi,
Tu nu dormi,
Eu voi somna,
Tu nu somna,

Eu voi visa,
Tu nu visa,
Să te faci laur, balaur,
Cu solzii de aur,
Să te duci la ursitorul meu,
Să-l împungi, să-l străpungi,
Cu 9 cozi întorcătoare,
Cu 9 picioare îmblătoare,
Cu 9 limbi împungătoare
Și să mi-l aduci:
Prin păduri fără sine,
Prin oraș fară rușine,
Cu gura cascată,
Cu limba dabalazată. *Botoșani*

*

c) Ca focul nu mai este nimic

În Camena, cînd pornesc cu copilul la botez, pun foc sub prag și apoi trec, ca să fie copilul vrednic, sănătos ca focul.

Focul e prieten omului; cînd mergi la un drum noaptea sau ești singur în pădure și parcă te înfioară, îndată ce-ți faci o țîră de foc, parcă e altfel, stai fără grijă toată noaptea, căci de foc nici o necurățenie, nici lup, nici nimic nu se poate apropia; orice duh necurat fuge de foc.

Cînd pleci de acasă, toarnă foc sub prag și treci–și lasă dacă se va pute apropia vreun rău – farmec sau duh necurat.

Cînd este o epidemie și te temi să nu te împli, sari peste foc și nu-ți va fi nimic; tot așa se face și de bube. Cum nu se prinde nimică de foc, așa nu se prinde de om.

Dacă ț-a trimis cineva fapturi, ț-a aruncat farmece, presură spuză, căci focul e mai mare decît orce, el arde totul și întoarnă răul pe capul celui ce ț-a dat.

S-a văzut, *frica și focul*: *afumatul*, *hornul* vol. I, p. 430, *cociorva*.

Foc să nu dai din mînă, să pui jos să ia cui îi trebui, că capeți durere de măsele, de dinți. *Botoșani*

Foc să nu dai sara din casă, că cei de casă nu pot dormi – dai somnul, hodina.

Foc din casă, de Ajun, Crăciun, An Nou, nu se dă, că ai tot anul suparare în casă, foc.

La o suparare mare, se zice: „Ce foc asupra capului meu". „A ars-o un foc, las' s-o mai ardă!" zic cei ce-i doresc cuiva o suparare. „E foc în casă", huit.

Să zice: „Răi ca focul", „Răi: pară de foc".

Luni, să nu dai chibrit din casă, foc, că ai suparare toată săptămîna. (Să nu dai borș lunea, că ți se duce totul din casă; să nu dai sare, că-ți dai mana de la vacă – sau dacă dai, dă vacei mai întăi oleacă să lingă ori sărezi ceva în casă, mîncarea.) *Gh. Sauciuc, Clocucica*

Să nu deie mîncarea în foc, cînd e lună nouă, căci așa cum sfîrîie focul, așa se sfădesc cei de casă.

Uncrop clocotit să nu verși pe jos, că dacă calcă cineva, sînt răi oamenii asupra acelui.

Focul ori un dușman rău, e tot atîta. *Roșa*

Nu-i bine să zici niciodată „foc", că atunci e foc, e mîncărime în casă, huit, sfadă; dar să zici „vatră". Că focul să mînie, de ce-i zici foc. *Mihalcea*

Uncropul cînd clocotește, să zici că „undește", că de zici „clocotește", clocotesc oamenii asupra ta.

Să nu stai pe cărbuni, că-i lumea rea asupra ta ca focul. *Mihalcea*

Cînd sare un cărbune asupra cuiva, sînt răi oamenii asupra lui. Sau are dușmani în casă.

Cînd huiește focul, atuncea bat dușmanii în palme; să bați de trei ori cu piciorul în prag și nu-ți pot strica nimică. *Dochița Hurghiș, Mahala*

Cînd huiește focul, te vorbesc, te ocăresc oamenii; să arunci de trei ori sare în foc și să zici: „Nu torn sare, da sar limba celui ce mă vorbește de rău" – și atunci aceluia i se face pușche. *Siret*

Cînd huiește focul, îl bați cu vătrariul și zici: „Pe capul dușmanilor, pe pustii și pe codri!" *Botoșani*

De pisezi cărbuni vii, usturoi și chiperi și presuri cuiva să calce, să face un huit în casă și asupra lui și toți îs răi ca focul; ba capătă și bube pe picioare, de calcă. *D-ra Grosar, Siret*

Dacă îți face cineva necurățenii de ură, pe lîngă casă, să torni foc – și dosul lui îndată îi plin de bube și-l arde ca focul, de numai cu greu poate scapa; dar e pacat să torni foc, că focul, și pe acel ce a turnat, pe urmă îl pedepsește. *Aceeași*

Alt dușman este, că ia cărbuni în covățică și pălăiește asupra casei tale, ca să-ți facă foc în casă, dușmănie. Aceluia să-i dai care bucată va fi mai bună de pîne și să o sărezi, să zici: „Tu dai în mine cu foc și cu bolohani, da eu, în tine cu pîne și cu sare", că pînea și sarea la tine s-a întoarce, da focul la el s-a duce. *Olănița, Broscăuți*

Tot cu foc, mergînd împrejurul casei și pălăind, arzi farmecile ce ți le trimet dușmanii, întorci pe capul lor. *Mihalcea*

Pentru fapt, să iai 9 grămăgioare de surcele de la trunchi și să faci foc; pui apă nenceputǎ într-o oală, între focuri, și după ce s-a

încălzit, torni toți cărbunii în oală și mergi la părău de te speli, de sus în jos, pe tot trupul; și oala o arunci pe părău. *Botoșani*

Foc e bine să fie totdeauna lîngă oi. *Mihalcea*

*

Gunoiul nu se dă pe foc, că sărăcești.

Gunoiul nu se dă pe foc, că-ți dai cinstea în foc; atîta cinste ai ca gunoiul. Focul e mare lucru. *Mihalcea*

Nici mătură nu se dă pe foc, tot că sărăcești. *Botoșani*

Lingură, melesteu nu se dă pe foc, pentru sărăcie.

Jugul nu se dă pe foc (s-a văzut).

E pacat a da jugul pe foc, se dă pe apă. *General*

Balia de cămeși nu se pune pe foc, căci pe ceea lume stai în foc. *Botoșani*

Ciocalăii să nu-i arunci pe foc. (Vezi la *samanat* vol. I, p. 140.)

Vezi *tăciunele* vol. I, p. 141.

*

Cînd țiuie focul, auzi o veste.

Cînd sar scîntei, au să-ți vie oaspeți. (S-a văzut cimilitura scînteiei vol. II, p. 56.)

Cimilitură

Am un bou balan,
Unde se culcă,
Nu crește iarbă un an.
(*Focul*)

*

Visuri despre foc

Casa de visezi că arde, e noroc. *Broscăuți*

Foc de visezi, auzi o veste.

Foc de visezi, e cald. *Botoșani*

Soarele de-l visezi, e foc. *Idem*

Cald de visezi, e boală. *Idem*

Foc de visezi, ai un dușman. *Mihalcea*

Foc, cărbuni de visezi, sînt bani; să pui la loterie, că cîștigi.

Foc de visezi, e talhari. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Fum de visezi, e vreme rea.

d) Unde șede dracul

Cuptoriul nu se sfarmă, că în el șade „acela" și dacă i-ar strica locul, ar zăhăi pe om, l-ar munci; dar îl lasă pănă ce dă tunul într-însul și atunci îl sfarămă.

Locul dracului e în cuptori, în horn; își face o borticică mică, că nici n-o vezi, și acolo șede. Lui i-i drag să se ungă cu funingine, de aceea-i așa de negru.

El, dacă-i dai pace, nu-ți face nimică și de faci pînea nesarată, mănîncă. De foc nu se teme, că el în foc nu arde, numai de focul lui Dumnezeu se teme, pe dînsul numai săgeata lui Dumnezeu îl omoară, glontele acela... De ce trăsnește în cahlă?

La o casă, săgeata a întrat pe cahlă, „acela" a fugit pe păreți și fulgerul după dînsul: un glonț de foc. A dat jos toate tingirile de prin cuie jos; „acela" a fugit pe fereastă, fulgerul a spart fereasta și după dînsul afară, pănă l-a nimerit nu departe și l-a trăsnit. Ședea așa ca niște dohot negru dintr-însul pe jos și așa de rău mirosea! *Petru Pantea, Mihalcea*

*

Dracul de lîngă vatră
Judecată de sub soare

A fost odată un om tare muncitori, cu mînile lui ș-a cumparat loc și ș-a făcut casă; cînd la șezut – nu poate! Toată noaptea îl muncea necuratul. A lasat casa pustie și s-a mutat în altă casă. Merge odată alt om sarac într-o zi cu dînsul la pădure și-l întreabă de ce nu șede în casa lui. El îi spune ... – „Dăruiește-mi-o mie, dacă nu șezi în ea", zice omul. – „Ț-o dăruiesc." Ba încă l-a făcut să-i deie și înscris.

Într-o zi, așa cînd era pe înserate, întră în casă și zice: „Buna sara!" Numai ce aude: „Hi, hîtru-s eu, da nici tu nu ești prost!" – „Ce faci tu, măi Michiduță? Iacă am venit să șed cu tine, să nu-ți fie urît." – „Șezi, zice el, numai ungherașul ista al meu, de lîngă vatră, să nu-l ungeți , să nu-l văruiți." – „Măi Michiduță, eu voi ședea cu tine, dar tu să nu te apuci de șotii, că am o femeie rea, că de te-i apuca de ceva, vai de tine!"

Se mută ei și șed la un loc. Barbatul tot spunea femeiei să se răstească la dînsul, să se facă că-l taie, să răcnească – și Michiduță, de frică, le da pace. Cînd se puneau la masă, omul îi da ceva de mîncat și mînca și el în ungheri. Femeia nu știa, nici nu vedea nimica; ei nu i se arata.

Odată, pune femeia lapte la fiert, da dracul tot baga degetul și tot sugea. „Valeu, că bun îi aista, spune el omului, de ce nu mai făceți și altă dată?" – „Dacă îi scump!" – „Cît ține?" – „Trei sute de lei!" – „Na-ți trei sute de lei, mergi și cumpără!" Cumpără omul vacă.

Vine acuma iarna și-i frig. – „De ce nu aduci lemne?" îl întreabă Michiduță. – „Că n-am cai." – „Na-ți , du-te și-ți cumpără cai!" Omul

cere 600 de lei pentru cai și 100 pentru lemne; se îmbogățau văzînd cu ochii.

Înaintea Crăciunului, spune Michiduță: „Amu, mă duc la judecată – sub soare; acolo, cine n-are pacate scapă, da cine are, îl frige soarele și crapă; roagă-te lui Dumnezeu să scap, că am aici în horn o ladă de bani și de voi veni, ț-o dau."

Omul s-a rugat lui Dumnezeu să nu mai vie; era bucuros că a scapat; a scos el singur lada; iar dracul nu s-a mai aratat.

D-na Tasiluța Nastasi, Siret

*

Lampa

A fost un om care ș-a fost băut toată averea; cînd n-a mai avut nimic, a zis femeiei să-i facă malai, să-și ia în traistă, căci se duce în lume: or îl va găsi pe dînsul ceva în drum, or va da el peste ceva.

Ajungînd la un deal, îi iese înainte un necurat. „Unde te duci, măi Gheorghe?" îl întreabă acela. „Da tu de unde știi cum mă cheamă?" îi zice omul. „Eu să nu știu, doară unde șed, – nu în crîșmă?! Mie așa mi-i de drag, cînd beai tu și faci pozne, eu atunci așa rîd!" „Și unde șezi tu, că eu niciodată nu te-am văzut – și cum te cheamă?" „Pe mine mă cheamă Șimcu și șed lîngă lampă. Cînd vezi lumina lampei mișcîndu-se neliniștită în sus și în jos, atuncea eu rîd. Tu ai prăpădit averea bînd, eu îți mai dau o traistă de galbeni, du-te înapoi și mai bea și fă la nebunii, că tare îmi place ca să rîd!"

Omul a luat banii și s-a pus iar pe băut; dar nebunii nu mai făcea; se uita la lampă și lampa ardea liniștită. Cînd i s-au sfârșit paralele, jidanul n-a mai vrut să-i mai deie de băut pe datorie.

Într-o zi, vine la crîșmă și strigă să-i aducă rachiu; jidanul îi spune răstit că nu-i va da. Omul apucă o lopată și vrea să-i dea jidanului în cap; dar în același minut, și-a aruncat ochii la lampă și vede para mișcîndu-se tare. Atunci el cu lopata face: „trosc!" în lampă; și a sfarmat lampa.

Iarăși se ia și pornește în lume: or l-a găsi pe dînsul ceva, or el va găsi.

Ajunge la dealul acela și strigă: „Șemcu!" Iese alt drac. Nu te-am chemat pe tine, dar pe Șemcu", zice omul. „Dacă ți-i degeaba, că pe Șimcu l-a omorît un om în crîșmă cu lopata." „Cată să nu te omoare și pe tine!" a zis omul. Și s-a întors cu traista goală înapoi.

De la Iftimie Pita, Mihalcea

*

§ 3. Tiutiunul. Luleaua

Luleaua îi a necuratului; el ț-o ascunde – și cîteodată, atîta o cauți, că de abia o poți găsi. Cîteodată, „cauți luleaua și luleaua-i în gură!"

Băieții și dracul sînt totuna; de ce zice că dracul de băieți se teme? Dracul zice că a fost făcut luleaua și trăgea dintr-însa, da niște băieți au găsit-o și s-au udat în ea. Atunci dracul, de ciudă, n-a mai voit să tragă lulea – și a dat-o oamenilor. Și de atunci trag oamenii lulea. *Pachina Fidirciuc, Corovia*

Care barbat trage lulea 7 ani de zile, aceluia îi iartă dracul pacatele. Femeia n-are voie să tragă.

Dracii, jucîndu-se, au făcut ceva și au acoperit cu pămînt; pe locul acela, a crescut tiutiunul, pe care ei l-au dat apoi la oameni.

Mihalcea

Luleaua să nu steie pe fereastă, că nu vine îngerul la casă. Sau că trage dracul tiutiun dintr-însa. *Mihalcea*

Tăciunele se face în pîne, dacă tragi lulea, cînd mergi întăi la samanat. *Mihalcea*

Țigară să nu tragi pe ascuns, că faci la degete trînzi. *Botoșani*

*

Cum s-a făcut tiutiunul

Tiutiunul l-a făcut dracul. A mers el într-o mănăstire între călugări și s-a făcut și el călugăr și a început a-i îndemna la rău, le zicea: „Vedeți voi copacii iștea uscați? Așa sîntem și noi. Ce viață îi asta fără petreceri și fără femei?"

S-au apucat călugării și au început a merge la crîșmă, a umbla după femei. – Se uită arhimandritul la biserică, da ei nu citesc cărțile cele ce ar trebui să le citească. Așa azi, așa mîne... Într-o dimineață, ia și închide biserica cu cheia, dar călugării toți în biserică. Cetesc preoții liturghia, cînd ajung la herovic – dracul, de herovic piere –, dă el încoace, dă încolo să iasă, dă să iasă prin turnul bisericei, n-are cum. Și cum sta drept deasupra policandrului sus, a crapat și a curs ca niște păcură dintr-însul jos.

Călugării au luat păcura ceea, au ras-o frumușel și au aruncat-o după mănăstire. Din păcură, a ieșit o buruiană. Ce să facă dracii, ca să nu lese buruiana lor fără treabă? Știau ei un împarat bolnav de ochi; se face unul dintr-înșii doftor și strigă pe la poartă: „Doftor bun! Doftor bun!" Îl cheamă la împaratul.

El ia și face un șomultoc din buruiana ceea, o aprinde și-i zice să tragă fum. Din ce în ce i se curățeau împaratului tot mai bine ochii și de atunci în una a tras – și iată, trag oamenii pănă azi.

Gheorghi Postolachi, Bagiurea, Moldova

Altă variantă

Au fost la o mănăstire niște călugări și trăiau tare bine. Se face ucigă-l tunul dascal și se bagă între dînșii. Într-o dimineață, la liturghie, se face dascalul acela o femeie și vine să deie de slujbă.

Da erau doi călugări, că ei așa de bine trăiau și așa de cu dreptate umbla unul cu altul, că tot ce cîștigau, împărțeau în două. În duminica ceea, unul dintr-înșii făcea slujba, da altul lua banii de la cei ce veneau să deie de liturghie. Vine și femeia ceea și se face că pune banii în mîna călugărului, da nu-i pune nimică.

Călugărul cel ce slujea videa pe toți cei ce da. După ce n-au mai venit oameni, merge călugărul cu paralele la cel ce slujea, să se împărțască.

Acela vede că de la unul lipsește plata: „Ei frate, zice el, până amu am fost frați și am trăit bine, da de amu n-om mai trăi, pentru că mă înșeli." – „Nu te înșel, frate; femeia ceea ce-ai văzut că a întins mîna, numai s-a făcut că dă, dar n-a dat nimic."

Întăi, călugărul nu-l credea, da pe urmă s-a deșteptat că trebuie să fie ceva. Iau ei și închid biserica, pun cruce pe la uși și pe la ferești, ca să n-aibă necuratul pe unde ieși. El a stat până la herovim; la herovim, dă să iasă, nu poate, că el herovimul nu-l poate suferi. Vra să iasă pe sus, pe sub streșină, dar s-a făcut numai dohot și a curs din streșină jos.

Din dohotul cela, a ieșit tiutiunul și au început a-l fuma oamenii; ba a-l pune la măsele, până s-au deprins și amu, iată că nu pot fără dînsul.

Ilinca Bahrinoaia, Broscăuți

*

Busuioc Finul lui Dumnezeu Floarea Fina lui Dumnezeu

A fost o fată de împarat curată și păzită ca un înger. Într-o zi, ea sta în cerdac ș-aude pe drum pe-un om c-un car de chiperi strigînd: „Hai la chiperi, hai la chiperi!" A trimes și ea să-i cumpere trei fire să înghită, c-o durea la stomah, și cum a înghițit un fir, a purces îngreunată. Părinții au trimes-o în pădure, s-o omoare, dar oamenilor le-a fost milă și i-au tăiet numai degetul, iar inima au luat-o de la o cățea ș-au lăsat-o la o boștoră de copac.

Dumnezeu cu Sf. Petru au trecut ș-au blagoslovit copacul, de s-a făcut palat și pe copil l-au botezat cu numele de Busuioc Finul lui Dumnezeu și i-au dat o pușculiță de vînat.

Copilul cela creștea într-o zi cît altul într-un an și-n apropiere, în pădure, mai era așa o fată de împarat ce-o făcuse o fată; pe aceea, tot Dumnezeu a botezat-o și i-a pus numele: Floarea Fina lui Dumnezeu; ei amîndoi erau frați și băietul se ducea totdeauna la dînsa și-i cauta în cap.

Mama băietului, după ce i-au tăiet degetul, de durere, tot una da de pămînt cu mîna cea ciuntă și mătura pămîntul, că, cu timp, s-a făcut o așezătură ș-a crescut niște buruiene galbene. Ea a cercat să le afle gustul, a făcut o țigară ș-a fumat și din acela s-a făcut tiutiunul, care îl fuma ea de urît. Tiutiunul s-a făcut din urît pentru dînsa, pe locul ce-l tot mătura ea cu mîna, că tare o durea.

Băietul cela se făcuse tare, se bătuse cu leii și cu zmeii, de i-a omorît pe toți cu pușca și i-a ramas toată gospodăria lor în pădure, numai pe cel mare, cu 12 capete, nu l-a putut omorî de tot și l-a închis într-un poloboc. Apoi a dus-o și pe mă-sa acolo.

(De aice, urmează cum știm.) Floarea Fina lui Dumnezeu avea un sfeșnic ramas de la mă-sa și acela îi spunea ei toate ce avea să pățască Busuioc. Ea a pastrat laptele ce l-a adus el de la 9 nelepci și purceii de la 99 de scroafe, precum și apa de la munții ce se bat–dînd altele în loc și l-a înviat. Busuioc, mergînd, a omorît pe zmău și pe mă-sa a închis-o, dîndu-i o sarcină de fîn să mănînce și 3 căzi să le umple cu lacrimi. Cînd a mers el s-o ierte, el era acu bătrîn și ea, numai oasele. El a iertat-o și oasele au sunat și au căzut.

Elena Puricioaia, Botoșani

*

În o variantă din Roșa, mă-sa îl trimete după leacuri la moara unde măcinau dracii tabac; acolo era o fată, pe care ei o băteau cu vergi de fier peste sîni–el o scăpă și ea îi dădu lui o basma: cînd va scoate-o din buzunari, ea va veni. Mama lui îi scoate ochii și fata îi pune la loc.

*

Cel ce a scos sufletele de la draci din iad

Era un om și avea trei ficiori, da cel mai mic așa de tare trăgea la tiutiun, că lui 25 de prăjini de tiutiun nu era ce-i ajunge pe zi. Tatăl său l-a alungat de la casă, că-l sărăcea. Merge el și-l întîlnește un preot, care-l întreabă unde se duce. El zice că își caută slujbă și nu cere nimică alta decît mîncare și tiutiun să-i deie, cît i-a trebui. „Hai la mine, că am vro două fălci", zice preotul. Îl ia, da el, în vro două zile, i-a gătit cele două fălci de tiutiun. – „Dacă-i așa, du-te, nu-mi trebuiești, na-ți trei greițari de la mine și te du." El ș-a cumpărat trei franzole pe cei trei greițari și sta suparat în drum. Trece Dumnezeu și cu Sf. Petrea pe departe și-l văd. – „Ian mergi, Petre, la dînsul și-i cere ceva de mîncat, să vezi ț-a da?" Petrea se face un cerșitor și se roagă să-i deie o bucățică de pîne, că tare i-i foame, – „Eu ț-oi da, zice băietul, da mi-i da o lulea de tiutiun?" – „Ț-oi da." Băietul îi dă o franzolă. Se mai duce Sf. Petrea pe altă parte, se schimbă altfel și iar îi cere ceva de mîncat. El iar îi dă o franzolă pentru o liulea de tiutiun. Se mai duce și a treia oară și-i dă și pe cea din urmă.

„Ce ai vra tu să ai de la Dumnezeu, măi băiete?" îl întreabă Sf. Petrea. – „Nimică n-ași vra decît o liulea, în care să nu se mai sfîrșească tiutiunul, o torbă să pun într-însa ce voi vra, o suliță și o pungută de bani, în care banii să nu se mai sfîrșească." După aceea, s-au despărțit: unul în drumul lui și altul în drumul lui. Și cum mergea băietul, găsește o liulea, mai încolo o torbă, mai încolo o suliță ș-o pungută cu bani. Ia el și trage din liulea, trage, vede că nu mai are sfîrșit, cearcă și punguța, tot așa.

S-a dus el, s-a dus ș-a ajuns la curțile unui boieri, da acolo erau alte curți deoparte, ce nu erau curate și nime nu șidea într-însele. Merge la boieri și zice ca să-l lese pe dînsul să doarmă acolo, lasă de i-a fi ceva; boierul l-a lasat. A făcut el foc, a pus sulița să se înfierbînte și el ș-a luat luleaua și șidea. Vin pe la miezul nopței 6 draci și încep a se anina de dînsul; el gîndește și întră cu toții în torbă, ia sulița roșă și-i începe a-i împunge ș-ai sparge; cînd au început ei a țipa, au mai venit 12, să vadă ce-i. Aceia, la dînsul, da el îi bagă pe toți în torbă și-i sparge și pe dînșii. Acuma vin 24, vine și dracul cel mare; da unde să se teamă el, numai s-a gîndit și au fost și aceia înlăuntru și cînd a început a-i ucide și a-i tăia cu sulița, ei au început a-l ruga, că ce va vrea îi vor da, numai să-i lese. „Aduceți-mi bani, casa asta plină, și lucruri de toate ce trebuie!" Au adus ei casa plină de bani și lucruri scumpe: perne, chilote, mîndrețe. Cînd au cîntat cucoșii, au perit, iar el s-a întins pe chilote și a adormit.

A doua zi, merge boieriul, îl găsește pe flecău trîntit și fumînd. – „Ce să-ți fac eu, zice boierul, că mi-ai făcut acest bine?" – „Nu-mi trebuie nimic, numai trimite să cheme aice tot norodul"; ș-au venit toți oamenii de prin sate și le-a dat la toți cîte un căuș de bani. Și era o babă cu doi ficiori, ficiorilor le-a ajuns cîte un căuș, da babei nu – ș-a început baba a plînge. – „Taci, mătușă, zice el, nu plînge, că mă duc eu la d-ta să mă ții și cînd voi muri, ț-a rămîne d-tale punguța asta, că dintr-însa cît ai cheltui, nu se mai sfîrșește."

Amu, el a murit acolo la babă și s-a dus pe ceea lume, da i-a spus babei că sulița și torba s-o puie cu dînsul în groapă, că i-a trebui. Ș-a luat el torba și sulița și s-a dus la rai, raiul era închis; s-a dus la iad. Cînd l-au văzut dracii, toți s-au spăriat: „Ce să-ți dăm, îi zic ei, numai să te duci de aici?" – „Nu mă duc, zice el, că aice eu am să fac mănăstire pentru voi." Cînd au auzit, vai de zilele lor!

El începe acolo a măsura. – „Na-ți ce vrai. Ce vrai să-ți dau, numai să te duci de aici?" – „Eu m-oi duce, dar dați-mi toate sufletele din iad!" – Ce să facă dracii? – „Ț-om da, numai să nu te mai videm pe aici." Au deschis porțile iadului și cînd au început a ieși la suflete, ca roiul..., negru era de ele și au zburat cu dînsul la ceri.

Cînd au ajuns la poarta raiului ș-a bătut – „Deschideți, zice Dumnezeu, să vie să steie cu noi aici, că mare treabă mi-a făcut." Și l-a luat Dumnezeu și l-a pus în scaun de aur alăturea cu dînsul și amu, acolo el șede.

Dochița Hurghiș, Mahala

§ 4. Tămăia

Diavolul de nimic nu se teme ca de tămăie. Este și proverb care zice: „Fuge ca dracul de tămăie". La români, este obiceiul a afuma prin casă și primprejurul casei sara cu tămăie.

În Muntenia, afumă în toată sara pănă prin drum.

Cu tămăie, se afumă mortul cele 3 zile, de cîteva ori pe zi. Se afumă și mormîntul.

Lui Dumnezeu tare-i place mirosul de tămăie, de aceea și în biserică se afumă. Credincioșii, cînd duc la biserică bani de liturghie, pîne și lumînări, duc și puțină tămăie. De demult, se aprindea pe dealuri tămăie, se făcea prosfora înaintea lui Dumnezeu.

De la mama autoarei

Cînd se spoveduiesc oamenii, preotul le dă canon, pe lîngă altele, să aducă tămăie la biserică.

„A-l tămăia" pe cineva însamnă a-i face complimente, a-l linguși, a-l sărbători.

De demult, se făceau jertfe de foc înaintea lui Dumnezeu; un băiețel a găsit tămăie pe un copac și a pus pe foc și de-atunci se aduce tămăie jertfă lui Dumnezeu. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

*

Tămăia și fluierul

Au fost trei frați; tatăl lor a fost murit și n-a mai apucat să le împărțească averea, a ramas s-o împartă ei: să facă fiecare cîte un ocol și, în a căruia ocol, cîte vite s-or găsi dimineață, atîtea vite a lui vor fi.

Doi frați erau mai cuminți, aceia au făcut ocoale bune, da Ivan, cel mai mic, era prost, acela a făcut un ocol numai de buruiene și de urzici. Frații au început a rîde de ocolul lui și s-au culcat. A doua zi dimineață, cînd s-au sculat, toate vitele erau la ocolul lui Ivan și într-a lor nimic. Iau ei fuga și alung vitele în ocoalele lor și lui îi lasă o juncă slabă. Cînd se scoală el, găsește numai junca ceea; o ia și pornește cu dînsa la tîrg. Pe drum, întreabă pe oameni: „Cum se vînd vitele?" Oamenii îl știau că-i prost și-i răspundeau fiecare în rîs: „Fără coadă." El ia și-i taie coada. Mai merge, întâlnește alt om, iar așa-l întreabă. „Fără coarne", zice omul. El ia și-i dezbate coarnele.

Mai merge, întâlnește alt om. „Cum se vînd vitele, bădișorule?" „Fără urechi." Ia și-i taie urechile. Merge ce merge, întâlnește pe altul. „Cum se vînd vitele?" „Fără picioare". Ia și-i taie picioarele. Amu, vita nu mai putea merge; o trage păn' la o rachită ruptă de vînt ș-o leagă acolo. Răchita tot scărțîia: „Scîrț, scîrț!" Da lui i s-a părut că zice că vra s-o cumpere. Răchita iar: „Scîrț, scîrț!" „Ce zici? Îmi dai o sută de lei?" „Scîrț, scîrț!", face înainte răchita. „Și zici că nu-i ai amu. Las' c-oi veni eu mîne; da de nu mi-i da, să știi că te tai." Lasă junca acolo și se duce.

A doua zi, ia toporul și se duce. Junca amu nu mai era, o mîncase vrun lup. „Ei, unde-s banii?" „Scîrț, scîrț!", zice răchita. „Ce mai «Scîrț, scîrț!» nu te mai ruga degeaba că ț-am spus: or mi-i dai, or te tai." „Scîrț, scîrț!" răspunde răchita. „Ei, tu umbli cu șoalda! Dac-ai știut că n-ai, să nu mă fi purtat cu minciuni!" și ia și face bof! cu toporul în răchită. Răchita era uscată, putrigăioasă, drept în două s-a despicat și zurr! galbenii curg din răchită pe pămînt. „Aha! zice el, așa ți-i vorba, tu ai avut, dar n-ai vrut să-mi dai! Stăi, că mă duc acasă ș-aduc carul, să-i iau pe toți!" Cum ajunge acasă, spune la frați

că a vîndut junca unui copac ș-atîția bani i-a dat, c-a venit să iaie carul să-i încarce. Frații au rîs ca de nebun. Cînd a venit el cu banii acasă, ș-au pus mînele în cap.

Amu, nu știau cum să se puie cu vorba pe lîngă dînsul. „Hai de-amu ș-om împărți, că doar sîntem frați, de la o mamă și de la un tată." „Hai!" zice el. „Știi ce, zic ceialalți, du-te la popa să-ți deie banița și i-i zice că vram să măsurăm cărbuni, nu spune că avem bani." Merge el la preot și-i spune: „Am venit să-mi dai dimerlia, că avem să măsurăm bani!" „Cum să poate? Bani? Las' dar că am să ung și eu fundul dimerliei cu miere, cîți s-or prinde să fie ai mei." „Unge-o!" zice Ivan.

S-apucă ei de măsurat, da pe dînsul îl trimit să păzască afară să nu vadă cineva. El ia un macahon mare-n mînă, iese și dă de popă, că venise să se uite pe fereastă, și poc! popei cu macahonul în cap și-l omoară! Vine în casă: „Las' că i-am făcut eu!" „Cui?" întreabă ei. „D-apoi cui altul, popei!" „Și ce i-ai făcut?" „L-am omorît." „Vai de mine, cum de-ai făcut una ca asta!" „Da el ce era să se uite pe fereastă?" „De-amu, au să ne prindă ș-au să ne spînzure, zic cei mari, hai ș-om fugi!" „Las' zice Ivan, știu eu ce i-oi face, i-oi baga un morcov pe gît ș-or zice oamenii că s-a înecat". „Hai, prostule, mai iute, bată-te Dumnezeu, din pricina ta și noi avem s-o pățim." Apucă ei bani cît au putut în spate și la fuga; da Ivan–începe a-i striga: „D-apoi lingura tatei cui o lasați? Stați să ieu lingura tatei!"

Lingura tatei era o chiuă mare; o ia în spate și după dînșii! Chiua era grea n-o putea duce; frații fug. „Bădicăă!" Strigă el cît poate. „Stați, nu alergați așa tare, așteptați-mă și pe mine!" „Taci, bată-te Dumnezeu să te bată, c-amuș ne prind!" și iar apucă la fugă. „Bădicăă! Mai stați oleacă, că scăp chiua!" Mergînd ei așa, au ajuns în pădure și s-au suit cu toții într-un copac; da Ivan a luat și chiua cu dînsul. Stau ce stau, vin 12 talhari sub copacul cela și fac focul și-și pun o căprioară la fript. „Bădică, eu nu mai pot, scap chiua", zice Ivan. „Ține-o bine, ticălosule!" „Ba zău că o scap." Și bof! chiua între talhari. Talharii, care încotro la fugă. Frații lui iar, de frică au fugit; da el s-a pus binișor la masă ș-a mîncat cît i-a trebuit; și după ce s-a făcut ziuă, a pornit. Merge el, merge, ajunge pe un deal și ce-i vine lui în cap? S-apucă la sapat. Sapă, sapă, dă de niște tămăie. Scoate ca un sac și-i dă foc să ardă. (În altă variantă, se spune că a strîns din pădure un sac de tămăie). Din tămăia ceea, așa fum s-a făcut ș-așa miroznă mare, c-a ajuns pănă la Dumnezeu.

„Petre! zice Dumnezeu, ia mergi la băietul cela de-l întreabă ce vra de la mine pentru mirozna ce mi-a făcut!" Merge Sf. Petrea și-l întreabă: „Nu vreu nimic, zice el, decît ceea ce stă la Dumnezeu după ușă".

Vine Petrea și-i spune. „A spus că vrea cea ce stă la tine după ușă, Doamne." „Nu pot să-i dau, mergi de-l mai întreabă o dată, poate vra altăceva."

Petrea iar vine. El iar așa îi spune. Dumnezeu îl trimete și a treia oară. „Dați-mi pace, zice el, dacă umblă Dumnezeu cu mîța-n sac, nu-mi mai deie nimic și lese-mă în pace!"

Stă Dumnezeu și gîndește; n-are ce să facă: „Na, du-te și i-l dă!" și scoate fluierul și-l dă lui Sf. Petru. Sf. Petru i l-a dus. Și de atunci e fluierul pe pămînt – și de atuncea se afumă cu tămîie, păn' atunci tămîia nu era.

A pus fluierul în traistă și s-a dus. Merge, merge, se întâlnește cu un popă. „Da unde mergi, băiete?" „Cat slujbă." Nu te-i baga la mine la oi?" „Ba m-oi baga." Au făcut tocmeală (ca și la vol. II, pag. 38.)

Vine acasă, a doua zi, se duce cu oile la păscut; el le cîntă și oile joacă toată ziua prin spini; vin sara acasă himisite de foame și pline de cornuți. A doua zi, iar așa. Vede popa că nu-i bine, merge singur și să ascunde în niște scai. Ivan își pune fluierul la gură și începe a cînta; da oile, cînd au început a juca, au jucat păn' în sară și popa sărea din spini cît ce putea, dar tot se păzea, să nu-l vadă și se trîntea de pămînt, c-amu nu mai rămăsese suflet într-însul.

Sara, vine acasă și spune: „Valeu, preuteasă, îi rău de tot, oile noastre au să piară!" „Cum așa?" „Iaca cum și iaca cum." „Dacă eu nu mai cred asta, d-ta numai așa zici, cine știe pe unde ai fost, de te-ai rupt și te-ai tăvălit; eu dacă nu vrau, nu joc." „Dacă nu crezi, ascunde-te mîne în pod ș-am să-i zic lui să cînte ș-ai să vezi."

A doua zi, preuteasa s-a bagat într-un poloboc cu buci în pod; da popa s-a legat cu pletele de laiță, să nu joace – și cînd a început Ivan a cînta, a început popa a se smulge de laiță, iar preuteasa a început a juca cu polobocul în pod – și face bof! în tindă.

Ce să facă ei, ca să scape de dînsul. Îl trimet la pădure după lemne, poate-l va mînca ceva.

El merge, da vine un urs și-i suge un bou. „Măi ursule, nu suge boul, că te-oi pune pe tine în loc, să tragi." Ursul n-a bagat de samă. Ursul cum a mîncat, el l-a prins și l-a legat de un copac. Mai vine un urs, suge și pe cela bou. Îl prinde și pe acela și-l pune în jug la tras lemnele, – copacii cum erau întregi, așa i-a fost legat unul de altul și i-a dus.

Ajunge acasă și strigă să deschidă poarta. Popa fuge spăriet: „Uite, preuteasă, ce ni-a adus aista la casă, ce să făcem cu dînsul?" S-au sfătuit ce să facă: au pregătit saci cu cenușă, cu cărbuni, să-l trimată la moara dracilor în pădure, că de acolo n-a mai scapa.

El a dat drumul urșilor în grajd, le-a pus ca la boi să mănînce – și peste noapte, urșii au supt mai toți boii. A doua zi, îl trimet cu sacii. El întră în moară și se pune să-și frigă slănină. Vine și un drac și pune deasupra slăninei de frige o broască, să curgă zama din broască pe slănină. Cînd l-a plesnit cu slănina fierbinte peste ochi, toți dracii s-au spăriet de țipetele aceluia, căci l-a fost chiorît.

Merge la saci. „Cine mi-a pus aice cenușă, eu am avut grăunțe, voi vă faceți rîs de mine; amu, îndată să-mi puneți în loc făină, că vai de voi." Dracii, de frică, i-au umplut sacii cu făină.

El pornește; da un drac vine și-i rupe osia. De-amu, zice el, să te pui tu să-mi ții osia or capătul ce s-a rupt, să nu rămîn eu aici între voi, că vai de zilele voastre!" Ține dracul. Ajunge Ivan acasă și strigă: „Deschide poarta, părinte!" „Da deschidă-ți dracul!" „Dacă eu țin capătul!" răspunde dracul de acolo. „Na, zice popa, că și pe dracul ni

l-a adus!" Ce să facă? S-au sfătuit să fugă. (De aici, urmează ca și la vol. I, pag. 38.)
Mihalcea

O altă variantă e aceasta:

Frații cei cuminți au făcut praznic după tatăl lor și l-au trimes pe Ivan să cheme oameni. El a mers pe un deal ș-a început a striga: „Oameni buni, veniți la praznic, dar femei să nu aduceți."

Au venit numai barbați. Frații l-au ocărît, de ce n-a chemat și pe femei: „da pe copii să nu aduceți!"

Frații iar l-au ocărît și l-au trimes cu carul după copii. El a înjugat boii ș-a mers pe la case și pe care cum îl găsea, îl înhața și-i punea unul peste altul, cu leagăn cu tot. Pe urmă a luat un druc și i-a legat deasupra. Cînd au văzut frații, s-au spăriet ș-au fugit.

Ivan, după dînșii. Pe drum, își aduce aminte că n-a luat lingura mamei. Aleargă s-o iaie. Au ajuns într-o pădure și s-au suit într-un copac. Vin niște talhari. El a scapat chiua și talharii s-au spăriet ș-au fugit.

Da un popă care era între dînșii se întoarnă să vadă ce-i. Ivan se coboară din copac și zice: „Părinte, dă degrabă limba, că ai păr pe limbă." Preotul i-o dă. El i-o taie repede cu cuțitașul. Preotul aleargă bîlbîind, talharii au gîndit că și ei trebuie să facă așa și au fugit bîlbîind din gură și dînd din mîni spărieți.

El a ramas singur ș-a găsit un sac de tămîie. A căutat un loc bun și l-a aprins etc.
Mihalcea

*

„Tămăiță" se numește o plantă, care e bună de scaldat, de lăut pe cap, pentru dragoste, cinste, pentru crescut părul, precum și pentru boale, ca ceasul cel rău etc.

*

§ 5. Reînvierea prin foc
Povestea lui Dumnezeu. Copilul

Un om a fost slugă la Dumnezeu și la Sf. Petru – și anume cum: Se însurase și era tare sarac. Se gîndește el că așa n-are să poată să ție casă; își ia două turte în traistă și pornește să-și găsască stăpîn.

Merge o zi, două, cît va fi mers, iată că întâlnește în cale doi moșnegi. „Da unde te duci?" îl întreabă ei. Omul le spune. „Nu ni-ai paște nouă niște iepe?" „Ba v-oi paște." Îl iau moșnegii acasă, – aceia erau Dumnezeu și cu Sf. Petru. În sara ceea, a dormit acolo.

A doua zi dimineață, i-au dat o pîne în traistă și i-au zis ca să meargă pe unde se vor duce iepele și i-au dat și un ulcior să aducă apă de unde vor bea ele – și iarbă de aceea ce vor paște.

El a pornit după iepe. Mai întîi, a mers prin un cîmp sterp, numai țernă, și niște vaci grase zburdau, de se ridica colb în urma lor. – Apoi a dat în alt cîmp, cu iarba păn' în piept, iar vacile ce pășteau

erau slabe, de li se vedeau coastele. – Pe urmă, a dat de o crîșmă, unde oamenii beau și se veseleau. – Apoi, a văzut un gard, prin care doi cîni se mîncau; – iar mai departe, a văzut două flori ce necontenit una alteia se închinau.

Ieșind de pe locurile acestea, a dat de un pod de aramă, iar un om bat a rupt o scîndură și a aruncat-o sub pod. Omul, vrînd să treacă cu iepele, nu a putut. S-a dus sub pod și a adus scîndura, a pus-o la loc și îndată s-a lipit. A mers mai departe, dă de un pod de argint; apoi, de unul de aur și bețivul acela la toate i-a rupt scîndurile. Omul le-a pus la loc și a trecut.

Iepele s-au dus la un mal de smirnă și de tămîie și au început a roade. Omul a luat din smirna ceea și a pus în traistă. Cînd a venit soarele la amiază, a scos pînea ș-a început a mînca, dar de unde mînca, pînea la loc creștea. Iepele s-au dus la apă să se adăpe, într-un părău de mir; el a luat într-un ulcior și cînd a venit sara acasă, li-a dat moșnegilor.

„Doamne, moșule, ce am văzut eu, – dacă mi-ați spune ce erau toate acele?" a întrebat omul. „Îți vom spune. Vacile cele slabe au fost dăruite cu părere de rău ș-acelea grase, cu toată inima. Oamenii din crîșmă ce se cinsteau erau cei ce s-au făcut frați de cruce pe lumea asta și, cît lumea, așa se vor cinsti. Cînii ce se mîncau prin gard erau acei ce au fost dușmani pe lume și tot așa se vor mînca în vecii vecilor. Florile cele două erau două femei, ce s-au făcut surori de cruce pe lumea asta și tot una așa se vor închina. – Acuma, hai să-ți plătim, să te duci, căci ț-ai împlinit anul." „De unde e anul, că de-abia am făcut o zi!" „Ba nu, la noi, acei ce slujesc cu dreptate, anul li se numără o zi!" Vezi că el, cît umblase, nici nu se apucase să beie și el în crîșmă, nu făcuse nici o răutate, era om drept.

Dumnezeu a luat un corn de vită, a prefăcut o herghelie de cai în muște și le-a pus în corn. Apoi, a prefăcut o turmă de oi în muște și iar le-a pus în corn. Apoi, o cireadă de vaci, o cireadă de boi și toate le-a pus în corn. A astupat cornul și i l-a dat în mînă. „Iată, ai aici de toate celea în cornul acesta, dar să nu cumva să-l deschizi păn' acasă. Mai întâi, mergi și-ți fă ocoale, plăși și apoi să-l deschizi. Pînea care ț-am dat-o ia-o cu tine s-o ai pe toată viața și du-te la casa ta sănătos!"

Mergînd omul pe drum, îi iese înainte diavolul. „Bun ajunsul!" „Mulțămesc d-tale!" „Da ce duci d-ta acolo în corn?" „Ia, niște vite". „Asta nu se mai poate!" Omul, ca să-i arete, destupă cornul și pe loc s-a umplut, cît videai cu ochii, de vaci cu viței, iepe cu mînzi etc. Diavolul se mieră și se duce. Rămîne omul suparat.

Merge diavolul și să schimbă altfeli. „Buna calea". „Mulțămim d-tale." „Ce ești așa suparat?" „D-apoi iată ce am pățit!" și începe a-i spune toate. „Mi-i da ce ai mai scump acasă , că eu îți voi strînge toate așa cum au fost?" „Ce să am, doar femeia." Nu femeia, altăceva." „Îți dau." Ia și-i face înscris și diavolul îi face și el vitele înapoi în muște în corn și i-l dă.

Pornește omul înainte; cînd ajunge acasă, găsește că-i născuse femeia un băiet. Atunci s-a priceput ce a dat diavolului. Să ia el

suparat și face ocoale, dă drumul la vite, dar în inimă era așa scîrbit, de nu vedea lumea cu ochii.

Băiețelul acela a crescut repede mare și văzîndu-l pe tatăl său totdeauna posomorît, îl întreabă într-o zi ce are? El a spus. „N-ai grijă, tată, că eu singur îmi voi scoate zapisul de la draci. Aș' chiar mă duc! D-ta deloc nu te îngriji." Îi făcu mă-sa cîteva azime și el porni.

Merge prin pădure și vede o poiană cu aluniș. Să vîră să-și taie o nuia dreaptă, de stînjen. Cînd iese dintre tufe, vede un moșneag c-o măciucă groasă că vine asupra lui și strigă: „Spoveduiește-mă și dă-mi canon pentru pacatele grele ce am făcut, că de nu te omor!" Băietul mai întăi s-a spăriat, dar apoi ș-a venit în fire.

Acolo în pădure, era un talhari mare, care făcuse mai multe pacate decît avuse zile – și între altele, omorîse pe tatăl său, pe mă-sa și pe soră-sa și el acuma umbla să se pocăiască.

Băietul vede nu departe de acolo o vatră cu trei tăciuni de măr. „Ia acești trei tăciuni și-i îngroapă cu vîrvul în sus, pe culmea cea de plai și să cari de aice din vale în genunchi păn' acolo apă cu gura să-i uzi și cînd vor odrăsli și vor face roadă, să știi că Dumnezeu te va ierta."

Cum i-a zis băietul acestea, moșneagul s-a ogoiat.

Băietul a pornit mai departe la draci, pănă a ajuns la iad. A întrat înlăuntru și s-a apucat să măsoare locul cu stînjenul. „Da ce cauți tu aice?", îl întreabă dracii. „Ce vă pasă vouă? Ia, caut loc să-mi fac o mănăstire." Fuga aleargă dracii și spun celui mai mare. „Alungați-l de acolo!" „Da unde ne putem apropia!" Vin înapoi. El tot plănuiește. „Du-te de acolo, ce cauți, fă-ți în alt loc mănăstire, nu la noi!" „Ba, că eu vreau să-mi fac și case aice, da dincoace dughene!" S-au dus dracii spăriați. „Spuneți că i-ți da ce va cere numai să ne lese în pace!" „Apoi dar să-mi dați zapisul prin care m-a dat tata unui drac și vă las!" Au chemat toți dracii și i-au întrebat care-l are și nici unul nu-l avea. Au mai strigat păn' a venit ș-un drac șchiop, ce să ascunsese sub o piatră în mare, dar nu vroia să-l dea. L-au pus dracii la muncă, la canonit, dar el nu vrea și nu vrea. „Puneți-l pe patul lui Machedon!" a strigat cel mai mare.

Atunci el a strigat spăriat: „Lăsați-mă, că vi-l dau!" Nici dracul nu s-a primit de patul acela și l-a dat. Băietul a venit cu zapisul acasă și l-au rupt bucăți.

La vro doi ani după aceasta, băietul acela s-a făcut arhiereu mare – și mergînd să viziteze țara, a abătut și pe la plaiul cel de munte. Acuma, merele acelea să copsese și venea mirosul păn' la el în trăsură. Să suie spre copac, vede pe moșneag. „Ia, amu vină, moșule, să te spăvăduiesc, că sînt arhiereu, nu atunci cînd eram copil!" Moșneagul a venit și a început: „Am omorît pe cutare!" Atunci un măr face bof! jos din măr. „Am omorît pe cutare și pe cutare" și pe cît spunea, merele unul după altul cădeau, pănă au rămas numai trei. Dar de tatăl său, mă-sa și soră-sa i-a fost rușine să spuie. „Cată, moșule, că d-ta nu mi-ai spus toate, mai ai trei pacate, haide, spune-le!" „Am omorît și pe tata." Mărul cel mai de sus, face bof! jos din pom. „Și pe mama." Cade și cel de-alăturea. „Și pe sora mea."

Cade și cel de al treilea și cînd a sfărșit – și el s-a prefăcut în prav dinaintea lui. *Gheorghi Cantea, Botoșani*

*

În Mihalcea, partea a doua a povestei să spune ca ceva adevarat și sfînt. Unui om înglodîndu-i-se carul ș-a dat dracului copilul de care nu știa. Băietul mergînd, un călugăr îi spune că ușa iadului e între niște stînci și aice, un drac păzește la ușă, iar cînd e soarele drept amiază, se întoarce la soare cu dosul – atuncea să între. A cerut la cel mare contractul, dar cel schiop nu l-a dat. Au zis să-l puie pe patul lui „Medelean"; de frică, i l-a dat. Tocmai atunci să rupsese de la pat briciul și sula cu care se deschidea și închidea patul și trebuiau 12 ani să facă alt brici și 12 altă sulă. Venind, l-a întălnit Medelean, bătrîn de o sută de ani – apoi a urmat cum știm.

Dar cele două mere, pentru tată și pentru mamă, nu au căzut. Băietul i-a spus să care spini, să fie de un stînjen de înalți și doi de lați. A aprins spinii și cînd era focul mare, i-a zis să se bage de viu pe dedesupt și să iasă pe dincolo – și cînd a ieșit a treia oară, numai a atins copacul și merele au căzut. Atunci a fost iertat și Medelean s-a făcut colb. *Dănilă Oloinic,Mihalcea*

*

A fost un talhari mare, care omorea pe cine vedea, – numit Marele Ion. El era așa de strașnic, c-a mers pănă în iad la draci. Aice, văzu el un băiet învîrtind roata pe care trag pe cei păcătoși ; acela era copilul unei fete bătrîne, care făgăduise diavolului rodul ei cel întăi, de o va mărita.

Marelui Ion i-a fost milă și a cerut la dracul cel mare să i-l dea lui pe băiet, să-l scoată de acolo. Chemînd Scaraoschi pe dracul ce l-a fost cîștigat, acela nu vroia să-l dea. „Aruncați-l unde are să steie Marele Ion." Diavolul, de frică, l-a dat. „Cum e acolo?" întreabă Marele Ion pe băiet. Băietul a slobozit o bardă într-un afund și nu s-a mai văzut.

Venind Marele Ion pe lume, a mers și a tăiet pe toți preoții ce nu vroiau să-i dea canon; – păn' l-au închis într-o mănăstire, unde a șezut 6 ani fără mîncare. Cînd au găsit cheia în iaz și l-au căutat, era ca un paingăn. Au suflat și ciolanele au sunat.

Vătăjița, Botoșani

*

Într-o variantă din Roșa, un băiet luat de dracul punea lemne sub niște căldări cu suflete. Cînd i s-a împlinit anul, a căutat ș-a văzut într-o caldare pe tatăl lui și în alta pe mă-sa. Părinții lui i-au spus ca să aprindă tămîie la Dumnezeu. Iar el, ieșind de acolo, i s-au întîmplat toate ca lui Pepelea, – găsind tămîia de la talhari și căpătînd fluierul. *Maranda Andronic*

*

Băiatul scos de la dracul

Un om nu avusese toată viața lui nimică cu femeia; tocmai la bătrînețe, a făcut-o îngreunată. Da ea era așa de mînioasă: „Bată-te Dumnezeu, fire-ai al dracului, fire-ar plodul ist din mine ce l-ai făcut al dracul!" Tot așa a zis, până cînd dracul s-a răspuns că dacă i-l dă, la atîța ani, la patrusprezece pesemne, va veni și-l va lua.

A făcut baba copilul. Acolo era un arhiereu ce-i știa pe dînșii și i l-a botezat. După ce a crescut mărișor și s-a făcut cuminte, l-a luat arhiereul în mănăstire și-l ținea ca pe un lucru mare; l-a învațat și carte...

Amu, îi părea mîne-sa rău și tot plîngea, da băiatul o întreabă odată: „Mamă, spune-mi ce ai, că tot plîngi?" Mă-sa i-a spus. Băiatul a spus arhiereului și cînd a venit ziua ceea, ei l-au ținut toată ziua în biserică și au făcut soboare și rugăciuni. Dacă el a venit și acolo, de l-a luat; s-a făcut un vînt și l-a înșfacat pe sus.

Atunci arhimandritul și toți preoții din țară s-au pus împotriva lui cu rugăciuni la Dumnezeu, cum să îndrăznească un necurat să între în biserică să-l iaie. Și Maica Domnului a prins a-l căuta de pe unde era, de prin rîpi, și l-a adus; numai contractul nu l-a fost capatat. Ei au făcut mai departe rugăciuni, până ce a adus el singur contractul și l-a izbit înaintea lor: „Na-vă, ticăloșilor, dacă și aceea ce-i al meu nu-mi lasați." *Gh. Cozma, Botoșani*

*

Povestea poveștilor

A fost o babă și a avut trei ficiori. Amu, baba a fost îmbătrînit și zice ficiorilor: „V-am hrănit eu pe voi, mai hrăniți-mă și voi pe mine!"

Se ia cel mare – îl chema Petrea – și se duce în pădure. Merge și întâlnește un sahastru așa de bătrîn, că-și rădica genele cu cîrja. „Buna ziua, părinte", îi zice Petrea. – „Mulțămesc d-tale, fiule" și-și rădică genele. „Da unde te duci?" – „Mă duc să-mi caut slujbă." – „Vină la mine, că nu-i slujba grea. Am numai trei oi de păscut; să te duci după ele și să-mi aduci iarbă de unde pasc și apă de unde beu, că ț-oi da ce-i cere; da de nu, îți tai capul și ți-l pun în par, să știi." – „Ț-oi aduce!"

Se duce la sahastru acasă, da împrejurul curței sahastrului, erau 100 de pari și 97 aveau cap, numai trei încă nu. Îi dă sahastrul glugă, comanac, ce a trebuit la cioban – și i-a aratat oile, să se ducă la păscut. El a întrat în casă, da sahastrul a omorît o oaie afară; cînd iese băietanul afară și vede oaia moartă, o prinde de lînă ș-o bate și oaia se rădică.

Se duce cu oile la păscut, da oile s-au tot dus, că el nu se putea ținea de dînsele. Sara, au venit oile singure acasă; iar sahastrul i-a tăiat băietanului capul și l-a pus într-un par.

Acasă, îl așteaptă, dar văzînd că nu vine, merge cel mijlociu, îl chema Gheorghe. Se duce tot așa pe carare și întâlnește și el pe

sahastrul acela. Se tocmește tot așa și a prăpădit tot așa oile și sahastrul i-a tăiat capul.

Amu, a fost murit și mama lor. Ce să facă cel mic? – Îl chema Ion. – Pornește și el și întâlnește sahastrul. El, cînd a auzit tocmala, s-a cam spăriat. Să gîndește el ce să facă: să se ducă or nu? Da gîndește: „Cum va vrea Dumnezeu!" și se duce.

Cînd a întrat în ogradă, parul acela tot striga: „Cap, cap!" – „Ț-oi da eu cap, zice el, că te-oi tăia și te-oi pune pe foc ș-oi face mămăligă!" Îi dă sahastrul și lui straie ciobănești și traistă pentru iarbă și ulcele pentru apă; și iar omoară sahastrul o oaie, îi taie cu totul gîtul. El merge afară și plînge, și o sărută, și-i sărută capul, până ce s-a prins la loc. Oaia, cînd s-a trezit, îi zice: „De-amu, am să te învăț eu ce ai să faci, să mă asculți. Cere de la sahastru să-ți mai deie un rînd de haine ciobănești și hai cu mine!"

Au mers până în pădure, acolo zice oaia: „Ia și taie o nuia cît fluierul piciorului, că ți-a trebui."

Au ajuns ei la părăul cu vermii neadormiți; pe acolo nu putea să treacă nime, că viermii ceia îl rodea tot. – „Înfige nuiaua în părău și sari deodată de ceea parte", îi zice oaia. Cînd a sărit el dincolo, bățul rămăsese numai cît sîngeua fusului de gros, tot l-au fost ros. – „Aruncă nuiaua!", zice oaia. Merg ei, ajung într-o pădure cu frunzile veștede și cu fluturași mărunței prin copaci. Mai merg și dau de o căsuță. – „Du-te înlăuntru!" – îi zice oaia. El se duce și vede o femeie întinsă pe masă – cu două fuioare trase pe nas; iese de acolo spăriat. Mai merge și vede o căsuță. – „Întră și acolo!", îi zice oaia. Întră. Vede un om mort, întins pe masă, cu un topor înfipt în piept. Se mai duce mai departe și vede altă căsuță; întră și acolo; a văzut un om, iar un șerpe sta sus și-i picura venin în gură. El iese tare spăriat: „Tare-i grozav, zice el, dar de amu, nu mă duc nicăire!"

Merg ei și dau într-o grădină așa de frumoasă, cu pomi, unii înfloarea, alții se cocea și niște paseri cînta așa frumos într-înșii: „Ferice de voi, și de noi, și de cei ce ne-au făcut pe noi!" Merge mai departe și vede un cîmp numai cu năsip și niște vaci grase, că le spînzurau pulpile. Merg ei mai departe, vede un cîmp cu iarba mare și niște vaci slabe, numai ciolanele. Mai merg ei și întră într-un cîmp cu flori tare frumoase și de acolo au întrat în cîmpul acela unde pasc oile. „Amu , zice oaia, să iai sama unde voi bate cu piciorul, că are să crească iarbă, tu s-o smulgi de sub gura mea, până ți-i împlea traista și eu voi mînca pe urmă." A strîns el iarbă cît i-a trebuit. Hai de amu la apă!"

Asta era în rai. „Eu, zice oaia, voi bate cu piciorul și are să iasă o străchinuță cu apă, tu iute s-o iai și s-o torni în șip, că eu voi bea pe urmă."

A luat el așa. După ce s-a săturat oaia, îi zice: „De amu, haide acasă, da să iai sama, că florile se vor anina de tine, să rămăi acolo; tu să zici c-ăi veni și să lași straiele semn, dacă nu te cred." El a fost luat încă un rînd pe deasupra.

Trec ei prin cîmpul cu florile, da ele toate s-au prins de dînsul: „Rămăi și rămăi la noi, că noi nu te lăsăm să te duci!" Acele flori

erau sufletele fetelor celor curate, se făcuse flori în rai la Dumnezeu și el, flecău curat, ele nu-l lasau să se ducă de la dînsele. – „Nu vă temeți, zice el, că eu vin; iacă vă las straiele semn că numaidecît vin." Ele au tras straiele de pe dînsul și el, la fugă; întreabă el pe oaie ce-s acelea – îi spune...

Întră ei pe cîmpul cel cu iarba mare și cu vacile slabe; întreabă pe oaie „Ce-s acestea?" – „Acestea, zice oaia, sînt vacile cari le-au dat oamenii de pomană și le-au părut rău." Întră pe cîmpul acel cu năsip și întreabă cum de-s acele așa grase. – „Acele sînt vacile cari le-a dat omul cu toată inima lui."

Ajung la grădina cu pomii frumoși din rai și cu paserile ce striga: „Ferice de noi etc." și întreabă pe oaie ce-s acelea. – „Aceia sînt copii cei mici, cari s-au precistuit și au murit."

Ajung la casa unde era omul cu șerpele și-i zice oaia: „Du-te și ia șerpele de pe el!" Cum l-a luat, omul a înviat. „Da ce stai d-ta aici de-ți picură șerpele ista venin?" – „Pentru că eu, cît am trăit pe lumea cea deșartă, totdeauna curaua am pus-o deasupra capului meu și s-a făcut șerpe și amu, așa am să stau încă 60 de ani."

Se duce el mai departe, ajunge la casa a doua, unde sta omul cu toporul înfipt în piept. Merge el și i-l smulge. „De ce stai cu toporul înfipt în piept?" îl întreabă. – „Pentru că eu, cît am stat în lumea cea păcătoasă, cînd tăiam lemne sîmbăta, lasam toporul în trunchi spre duminică și așa am să stau încă 60 de ani."

Merge mai departe și ajunge la casa unde era femeia cu fuioarele în nas; îi scoate fuioarele și învie și ea. – „De ce stai așa, lelică?" – „Că eu, zice ea, pe ceea lume căt am trăit, luam de la femei de tors și am furat fuioare și amu am să stau încă 60 de ani așa."

Ajung ei la pădurea ceea, unde erau fluturii cei mulți; aceștia tot ziceau: „Vai de noi, și de noi, și de acei ce ne-au făcut pe noi!" – „Da aiștea ce-s?" întreabă el pe oaie. – „Acestea sînt sufletele copiilor celor ce mor nebotezați."

Ajung ei la părăul cu viermi. „Ia, îi zice ea, praștia ceea – că era lungă – și rupe-o cît e roasă la capăt și treci iute de ceea parte, razămă-te în ea!" Trece el tare iute; viermii au fost ros bățul, că era numai pe jumătate.

Merg de aice acasă la sahastru. – „Ați adus?" – „Am adus!" – A doua zi, îi zice sahastrul: „Amu, fă o groapă mare și pune 40 stînjeni de lemne într-însa și cînd va arde focul mare, să mă chemi. Da spune-mi ce să-ți dau pentru treaba asta ce mi-ai făcut." Iată că tocmai atunci vineau și oile de la păscătoare singure: „Mă duc să le pup", zice Ion. Se duce și cuprinde oaia ceea: „Ce să-i cer?" întreabă el. – „Nu cere nimică alta decît cornul cel din părete."

Vine Ion și-i zice: „Să-mi dai cornul din părete." – „Ți l-oi da, dar fă mai întăi focul și cînd va arde, să mă chemi." Îl cheamă. „Amu, zice sahastrul, ia și mă aruncă în foc!" – „Cum să te arunc, da mie cine mi-a plăti?" – „Eu." – El nu vrea, dar sahastrul îl silește și îi dă două fețe de masă. – „Ce să fac cu astea?" – „Cu astea, după ce voi arde eu, să cauți ciolanele mele și să presuri buruiene de acestea care ai adus pe fața de masă și să le stropești cu apă; pe urmă, să pui ciolanele și deasupra lor să presori iar buruiene, iarbă de aceea și apă și să mă lași pănă a doua zi." L-a repezit în foc de a ars și după ce i-a scos ciolanele, a făcut așa cum i-a zis.

A doua zi dimineață, se duce la locul acela și vede un domnișor tînăr și frumos, de nu te puteai uita la dînsul, că-i iese înainte.

„Iacătă hacul tău, pentru cît m-ai slujit", îi zice domnișorul. – „D-ta ești stăpînul meu?" – „Eu; asta am căutat, să mă fac din bătrîn – tînăr. Îți dau cornul, dar să știi, să nu-l deschizi, pănă ce nu-i da de un loc larg, bun de gospodărie, unde ai să te așezi."

Își ia el ramas-bun de la stăpînul său și de la oi și se duce; oile amu pășteau singure.

Merge el pe cararea ceea înapoi și întălnește un boieri c-o trăsură. – „Unde te duci? Ai fost ș-ai făcut pe sahastru tînăr – și ce ț-a dat?" – „Un corn." – „Prostule, ian uită-te într-însul și vezi ce-i? Deschide-l!" Cînd l-a deschis, au început a ieși girezi de vite și toate cele cîte sînt în lume. Ce să facă el cu dînsele? – „Eu ți le-oi pune înapoi, dar mi-i da tu mie, cînd te vei însura, ce ț-a fi mai drag?" – „Ț-oi da." El gîndea că cere femeia și zice: „De va lua-o pe aceea, eu nu m-oi însura cu alta? Încă mai frumoasă decît cea dintăi!"

S-a dus el și ș-a făcut gospodărie și s-a întemeiat cumsecade, că nu era nime ca dînsul – și s-a însurat. A luat o femeie, nu prea frumoasă, să nu-i pară rău tare, de o va lua-o dracul – că acela a fost boieriul cu care s-a întălnit în pădure. – Dar dracului i-a fost gîndul de copil, să i-l iaie. Cînd a fost copilul de cîțiva ani, a venit și i l-a cerut. – „Îmi dai copilul?" – „Nu, dar îți dau femeia, că eu așa am zis, că ea mi-a fi mai dragă."

Dracul nu vra; se sfădesc ei. Băiatul aude și la fugă spre pădure. Da pajura îl vede pe copilul stăpînului său, căci și ea era de la dînsul din corn: „Vină iute, să te pun sub o pană în aripă și vom fugi în pădure!" Dracul după dînsa; o prinde și a trebuit să îl dea înapoi. Dracul ia băiatul și-l duce la tatăl său: „Dă-mi-l d-ta cu mîna d-tale, că așa nu-l iau."

Omul se apucă iar la sfadă cu dînsul; îi dă femeia, că așa le-a fost vorba – și băiatul fuge iar. Îl vede o mreană: „Vină iute și te-oi înghiți!" și a fugit în mare de trei stînjeni de adînc.

Dracul și de acolo l-a scos; iar l-a adus la tatăl său și iar au început a se sfădi. Băiatul a început iar a fugi – și l-a văzut un cerb, da cerbul acela era așa de mare, că un corn a lui era cît un stejar. „Vîră-te iute în măseaua mea!" – avea o măsea bortoasă și acolo îl ținea ca în casă.

Vine diavolul, da cerbul cînd a vrut să se răpadă la dînsul, diavolul a strigat: „Vai, lasă-mă, fie dar al tău!" și n-avea chip să se apropie, numai de departe îl pîndea.

L-a purtat cerbul în masea, iar din corn îi da mîncare. După o vreme, zice cerbul băiatului: „Eu am să mor, dar tu scoate un cuțit din urechea dreaptă și încă pănă a nu muri eu să mă spinteci și să-mi scoți plămîiele și totul din mine, să pui pe pămînt patru movile împrejurul tău și să te culci în mijloc, că acelea au să-ți fie păzitorii tăi, cum ți-s eu acuma." Cînd s-a sculat demineață, a găsit lîngă

dînsul patru cîni: un lup, un urs, o vulpe și un iepure; le-a pus nume la toți: ursului – Greu-pămîntului, lupului – Ușor-ca-vîntul; vulpei – Nea-aude și iepurelui – Nea-vede.

Se face dracul boier și vine la dînsul și-l îmbie să-i fie cioban, doar l-ar putea capata. Da cînii îi spun: „Prinde-te, că noi numai atunci vom putea scapa de dînsul, altfel nu". Se prinde el cioban la dracul, da de dînsul nu se putea apropia, că cînii una de el se ținea.

Ia dracul și face o poiată de fer, să doarmă acolo și într-o zi, cînd l-a strigat, el a ieșit și cînii s-au închis înlăuntru. Băiatul s-a suit iute pe un stejar înalt; dracul nu s-a putut sui și a început a-l roade la rădăcină. Ion a început a striga: „Nea-aude, Nea-vede, săriți la mine aici!" – „Auzi, zice vulpea iepurelui ce dormea, auzi că ne strigă stăpînul, hai să ne izbim în ușă." Se izbesc, dar nu pot să deschidă. „Nea-ușurel-ca-vîntul, sari și nu mă lasa!" Se trezește, izbește și el, dar nu poate deschide.

„U . u . . , Nea-Greul-pămîntului, sari, că mă omoară diavolul!" Atunci ursul a sărit și s-a izbit în ușă de a deschis-o; și toți au ieșit după el. Dracul, cum i-a văzut, s-a prefăcut în tăciune. – „Unde-i?" strigă cînii. – „Iată, tăciunele cela îi el." Au luat și l-au sfarmat. „Amu, ia fărmăturile acelea în poală și fă foc să le aruncăm." A făcut el foc mare și le-au aruncat.

Cînd a început el a arde, dracoaica lui a simțit după miros și a venit. – „Unde-i barbatul meu, că-mi pute a carne?" Petrea a luat o bucată de carne de a lui și a plesnit-o peste ochi de a orbit. Dihăniile o spinticară și din ea a ieșit contractul pe care l-a încheiat dracul cu tatăl său; amu, el a luat contractul și n-avea grijă. – „De-amu, zic cînii lui, rămăi sănătos, stăpîne, că noi ne-om duce prin pădure și ne-om hrăni, dar tu mergi la tatăl tău!"

A mers el străin din sat în sat și nu știa unde; da tata lui poftise pe oameni că, cum vor auzi că vine cineva străin în sat, să-l aducă la dînsul să-i spuie trei vorbe, povești, că i-a da o vacă cu vițel și dăduse o mulțime de vaci. Îl aduc și pe băiatul lui: „Ian spune-mi și tu mie, băiate, o poveste!" – „Eu, zice băiatul, altă poveste nu știu: știu că am trăit în măseaua unui cerb și ce am pățit eu!"

Așa a început a spune din capăt cum a fost giuruit dracului și cum a fost în aripa pajurei și în mreană în mare și-n cerb și cum a scapat.

„Cum se poate? Așadar, tu trebuie să fii copilul meu, eu așa am pățit și pe dînsul îl caut de atîta vreme!" – „Uită-te la scrisoare, zice băiatul, îi aista contractul d-tale?"

Prin aceasta l-a cunoscut și s-au bucurat cu toții că l-au găsit.

Nicolai Ichimciuc, Șcheia.

(Se pare că de atunci sînt toate dobitoacele pe pămînt, din corn, de la Dumnezeu.)

Cap. III

Dumnezeu. Destinul. Ceea lume Judecata. Sfîrșitul lumei

§ 1. Despre Dumnezeire. Preoții

În mîna lui Dumnezeu sînt toate; în mîna lui Dumnezeu e lumea și ce va vra, aceea va face cu noi; de va vra, într-o clipă poate să ne șteargă de pe fața pămîntului, de aceea, cu umilință trebuie totdeauna să rugăm pe Dumnezeu și să nu-l mîniem.

Dumnezeu Tatăl stă în al 9-lea ceri. În ceriul acest dintăi e Sf. Soare, Sf. Lună, Sf. Ilie – apoi mai sînt și alte ceruri, unde stau sfinții rînduiți de Dumnezeu, iar deasupra lor stă Dumnezeu. Acolo e mare lumină și mese întinse să văd cînd să deschide ceriul, iar Dumnezeu să vede șezînd alăturea cu Sf. Neculai.

Să zice: „Știe cel de sus!" „Vede cel de sus!"

Of, Doamne de sus,
Grele zile am ajuns!

Dumnezeu Tatăl e cu părul alb, înflorit ca copacii primăvara, cînd înfloresc – de aceea, e pacat să-și boiască omul părul, să-l lese așa, să înflorească, cum e Dumnezeu. *Roșa*

Vezi Anul Nou vol. I, p. 106.

Un an de al nostru, în ceri, la Dumnezeu, e o zi.

Cînd e pe pămînt miezul nopții, în ceri la Dumnezeu toacă și atunci îngerii dănțuiesc împrejurul Sf. Treimi. (S-a văzut la *cucoș* vol. I, p. 364).

Vîntul e duhul lui Dumnezeu. Domnul Hristos e vîntul, căci scrie la carte: „Acela ce zboară pe aripile vîntului". Domnul Hristos s-a născut din duhul lui Dumnezeu. *Botoșani*

Dumnezeu e ceriul și Sf. Lună e soția sa, Maica Precista, lumina lui Dumnezeu, care vede tot, unde ce este; iar fiul lor e Domnul Hristos. *Maranda Andronic, Roșa*

Ana Malec, din Mihalcea, spune că Maica Domnului e luceafărul de dimineață.

Dumnezeu tot una vrea să prăpădească lumea, pentru pacatele ce se fac, căci nu poate rabda cum se înmulțește iadul, îi pare rău – dar Maica Precista tot una îl roagă, – Maica Precista e pămîntul – „Rabdă, rabdă, zice ea, pe mine vezi cum mă taie și mă calcă și eu răbd; lasă-i să mai trăiască!" *Maranda Andronic, Roșa*

Demult, era mai jos ceriul, aproape de noi, și Dumnezeu să uita la oameni ce fac și venea pe jos, umbla printre oameni, dar de cînd s-a înmulțit lumea și pămîntul s-a spurcat, Dumnezeu a fugit cu ceri cu totul sus și amu stă întors cu spatele la noi, nu vra să ne vadă, ș-a întors fața de la pacatele noastre. (Vezi vol. I, p. 186).

Soarele e scaunul lui Dumnezeu, acolo e raiul și acolo avem să mergem toți cei buni. De aceea, că soarele e Dumnezeu, omul păcătos la soare nu se poate uita. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Cine ar putea să se uite, drept la amiază, ar putea vedea prin soare pe Dumnezeu. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

În soare, stă Dumnezeu și Maica Domnului și coroana lor luminează peste toată lumea. *Botoșani*

Într-un cîntec din Moldova (Verești) al soldaților ce merg la marină (variație a cîntecelor cunoscute), soldatul spune cum l-a blastamat mama:

Că m-a blastamat la lună,
Să stau tot cu arma-n mînă;
Și m-a blastamat la soare,
Să stau santinea-n picioare;
Și m-a blastamat la nor,
Să-mi fac viața pe vapor.

*

Oștile sînt ale lui Dumnezeu; soldații sînt armata lui Dumnezeu, nu a împaratului, sînt claca Domnului. Cel ce moare în foc nu mai merge la judecată, că judecata lui e aice.

Odată, împaratul rusesc a zis împaratului turcesc: „Eu am să mă bat cu tine păn' la o catană ș-o carboavă – tu poți să te bați cu mine păn' la atîta?" „Pot!" „Să vedem!"... Împaratul rusesc a chemat un soldat și i-a zis: „Aruncă-te în mare!" Soldatul a împreunat mînele și s-a rugat – apoi a sărit în apă, căci el știa că e al Domnului, merge de-a dreptul în rai. Cheamă și turcul pe un soldat de-ai lui, dar acela n-a vrut să se arunce!... Iată ce vra să zică credința noastră!... *Mărioara Vătăjița, Botoșani*

Soldatul ce moare în foc, ca și femeia ce moare de copil: să aibă cele mai mari pacate, că Dumnezeu i le iartă, se duce drept în rai.

„Acesta are să meargă cu ciubote cu tot în rai!" se glumește în Siret. *De la dl. Mihai Tiliman*

„Hai, hai... mult e păn' la rai!"

În rai, unde va fi mai mare danțul, acolo se vor duce cei fără pacat. *Broscăuți*

„Du-te la Dumnezeu" sau „Du-te-n Dumnezeul tău" se spune cînd vrai să te scapi de cineva, fără a-i dori rău; de-l blastămi însă, îi zici: „Du-te în plata lui Dumnezeu!" – „Plăti-ț-ar Dumnezeu să-ți plătească!"

„Să roagă de toți Dumnezeii..." „Și de toate zilele cele mari"... „Păn' la Dumnezeu, te văd sfinții!", adecă năcăjești. „Îl văd sfinții!" se zice cînd cineva e la un nacaz, la o strîmtoare.

„Vai de Dumnezeul lui!" se zice cînd e cineva nenorocit.

Despre Dumnezeu și norocul omului, se va vedea la *noroc*.

„Pe Dumnezeul meu!" e jurămîntul la români.

*

Domnul Hristos. Lumina. Munții cei mari

Dumnezeu dacă nu s-ar fi lasat muncit pentru noi, noi am fi fost la întuneric în fundul tartarului, dar Domnul Hristos, cînd l-au pus pe cruce și s-a scoborît în iad, a descuiat lăcațile iadului ș-a scos toate sufletele și le-a dat drumul la lumina raiului; și prin legea lui Domnul Hristos, noi toți cîți sîntem botezați sîntem în ceata Domnului, la lumină; altmintrelea, am fi fost la ceață, la întuneric. Armenii, deși sînt botezați, ei nu sînt așa la lumină cum sîntem noi, căci ei toate praznicele le fac noaptea; – dar la sfârșitul lumei, are să fie numai „o turmă ș-un păstori" ș-atunci toate legile se vor da la legea noastră cea dreaptă și vor merge cu toții în mîna lui Dumnezeu. *Mărioara Vătăjiță, Botoșani*

Domnul Hristos pentru cruce s-a luptat, și pentru lumină, căci erau 2 frați jidani, unul ținea cu Domnul Hristos, da altul cu diavolul, și acela vroia ca ziua, lumina să fie a lor, dar Domnul Hristos și muncei s-a dat, și lumina tot nu le-a dat – pentru că au vrut lumina, i-a aruncat în fundul întunericului, în fundul tartarului, atunci cînd a înviat; – și de atuncea se zice tartari la jidani. *Gh. Postolachi, Bagiurea*

Până ce nu a înviat Domnul Hristos, soare nu era, tocmai după ce l-au muncit jidanii, în ziua de Paști, cînd a înviat Dumnezeu, și soarele s-a ivit pe lume. De aceea, zice că la jidani e pacat să dai „Buna dimineață", căci ei țin cu diavolii, cu întunericul. Să nu fi fost Domnul Hristos, totdeauna am fi fost la întuneric și robie. *Maranda Andronic, Roșa*

Dacă te întâlnești cu cineva, zici „bună ziua" ca să pomenești numele Domnului; și-n casă cînd întri, iarăși zici, ca să fie în casă noroc – și dacă vei mai întra în altă odaie, trebui să zici și acolo, să fie în tot locul numele Domnului; că altfel, e ca și cum n-am vrea să știm de Dumnezeu. *Maria Curuliuc, Mihalcea lîngă Roșa*

Domnul Hristos fugea de jidani zburînd ca vrăbiele și ei nu l-ar fi putut prinde, dar Dumnezeu singur așa a vrut. Ei îl prubuluiau pe Domnul Hristos: puneau pîne în sac și-i ziceau: „Măi Ivane, măi, ce avem noi în sac?" „Pietre!" „Ba nu-i drept, că avem pîne." Cînd caută, sînt cu adevărat pietre; de aceea, zice că e pacat a cumpara pîne de la jidani și a da de pomană; să coci singur în vatra casei și să dai, că atunci e primit; să ai aburul tău, sațul tău, că sufletul din abur se satură; căci cea cumparată pe ceea lume să face piatră.

Păn' la Domnul Hristos, clopote nu au fost, numai toaca, dar după ce s-a botezat, s-au făcut clopotele și cînd Domnul Hristos a înviat, toate clopotele au început singure a trage.

*

Duminica și sărbătoarea, dacă nu mergi la biserică, să mergi pe un deal mare sau într-o grădină, să te rogi lui Dumnezeu, că-i mai primit decît în biserică; numai să nu doarmă omul în zile de sărbătoare, dimineața, cînd e preotul la liturghie, căci e mare pacat.

Unde se spun povești în casă, acolo e Dumnezeu. Or să plătești un sălindari la biserică, or să spui o poveste, e totuna.

Acestea toate de la Maranda Andronic, Roșa

*

Rugăciuni la Maica Domnului și la Domnul Hristos

Născătoare de Dumnezeu, bine ești cuvîntată: Strigăm, huim, cîntăm: blăstămul s-a pierdut, iadul s-a slobozit!

Maică, măiculiță,
Pe cea vale, pe cea culmiță,

Deșteaptă-te din somnul cel dulce, prea dulce, trezește-te, strînge-ți floricelele, rădăcinioarile și ia-mă de mînuță și hai cu mine la biserică.

Cînd în biserică a întrat, lumînările s-au aprins ș-au stat pause și slujba de dimineață, de amiază și de sară.

A întrat Sf. Petru în biserică și Domnul Hristos i-a zis: „Na-ți, Petre, crucea-n mînă și mergi în lungiș și-n curmeziș și întreabă: cum pe chior, cum pe schiop, cum pe viu, cum pe mort: care va ști rugăciunile de trei ori pe zi, despre jelea Maicei mele și de chinul trupului meu: Maica mea nu-l va lasa cînd va muri: în foc să ardă, nici în var să fiarbă; să aibă pacate cîte stele pe ceri și frunze pe copaci, toate le va ierta; pacatele de la Maica mea și de la mine din carte vor fi iertate și va fi sfînt în vecii veacului, amin."

În o altă variantă, Maica Domnului îl primblă pe Domnul Hristos de mînuță prin grădinuță, apoi Domnul Hristos s-a dus la învățătură și la muncă și a înviat ș-a spus lui Petru etc.

Apoi vine povestea Maicei Domnului.

Povestitoarea zice că cărturarii îi spun că acestea nu sînt rugăciuni, dar ea ca rugăciuni le-a învățat de la părinți și le zice.

Maranda Andronic, Roșa

*

Acuma, a doua oară cînd va veni Domnul Hristos, oamenii numai cît îl vor videa, dar n-are să vorbească, căci a vorbit atuncea. Dumnezeu cînd s-a dus, le-a spus: „Oameni buni, nu vă dați prăpădiți, nu vă dați înșalați, căci eu sînt adevaratul Dumnezeul vostru, făceți cum vă zic eu!" Acuma nu mai are ce să le spuie. *Aceeași*

Crucea Domnului, dimpreună cu crucile celor doi talhari, le-au fost ascuns jidanii în gunoaie și cînd le-a găsit împaratul Constantin, ca să cunoască care e crucea lui Domnul Hristos – a pus pe toate crucile cîte un mort. Mortul de pe crucea Domnului Hristos a înviat și cunoscînd-o de pe aceasta, au strîns-o în biserică la Sf. Mormînt.

Mormîntul Domnului se afla unde-s „munții cei mari" și pe care sînt păcătoși nu-i primește înlăuntru. Acolo merg oameni din toată lumea și dau bani, ca să vadă.

Munții cei mari sînt unde răsare sf. soare, unde sînt diamantele.

Zice că Alexandru Împarat a mers cu bătălia păn' acolo ș-a prins doi oameni de aceia, ce se află acolo. Erau urît îmbracați și s-au rugat să le dea drumul. După ce li-au dat, de-abia s-au departat și zice unul către celelalt: „Nu știu ei pe cine au slobozit!" Auzind un soldat, i-a prins și ducîndu-i la împaratul, a poroncit să-l tai pe acela și totul înlăuntru era de diamant și pietre scumpe, toate măruntăile lui. *Marioara Vătăjița, Botoșani*

*

Munții cei mari. Zînele

La munții cei mari sînt zînele lui Dumnezeu. De demult, zînele umblau pe pămînt, pe cînd era pămîntul curat și erau oamenii buni, dar amu nu mai vin. Zînele erau tare bune, sînt 7 de dînsele – Ielele ce vin vara sînt numai slugi de ale lor.

Zînele șînt femeile zmeilor; zmeii sînt ca și oamenii, numai că au putere mare. Marele Ion a vrut să fure pe o zînă de la zmei, dimpreună cu un copac din grădina lor, care într-o zi înflorea, se cocea și se trecea – dar n-a putut. *M. Vătăjița, Botoșani*

Zmeii acuma n-au nici o putere, că pe dînșii i-a închis Dumnezeu în Turnul Babilionului – acolo le-a dat să șadă ș-acuma nu pot pătrunde la oameni să le facă rău. Cu zmeii, șerpii, orînduiește Zîna sau mama-pămîntului. Ea orînduiește cu pămîntul, așa precum și Dumnezeu orînduiește cu ceriul și cu lumea toată. Mama-pămîntului stă acolo unde răsare soarele, acolo e mare fierbințeală, mare foc.

Zîna sau mama-pămîntului e sora zmeilor, ele sînt 3 surori și 9 frați. De ce să zice: „sînge de 9 frați"? Pentru că zmeii sînt 9 frați. Sîngele de 9 frați e bun de băut în rachiu cînd te doare înlăuntru. (*Sangvis draconis*)

Mama pămîntului stă în pămînt; cînd se revarsă apele mari, ea dintr-însa le sloboade și, cînd e secetă, ea le înghite.

Maria Sauciuc, Clocucica

Cînd o femeie e frumoasă, să zice: „E ca o zînă!"

(Despre zîne se va mai vedea; asemenea și despre *Turnul Babilonului.*)

*

Împaratul din Țețin. Dumnezeu și Sf. Varvara

Pe Țețin, era odată un împărat mare, că el singur zicea că-i Dumnezeu, și avea așa niște ochi, că dacă rădica genele și se uita la oastea dușmnanului, toți mureau. El avea o fată tare frumoasă, numită Varvara – și sta închisă în cetate, dar un ostaș a scos fereasta ei, care era dintr-un diamant, de-a întrat ș-a învățat-o rugăciunile și legea lui Hristos. Într-o zi, tatăl ei a auzit-o că se închina la Dumnezeul nostru și i-a spus că el singur e Dumnezeu. Dar ea i-a zis că nu-i drept, că și pe dînsul Dumnezeu cel mare îl ține. Atunci, el a pus-o în temniță ș-o muncea tare, dar soarele și-n temniță pătrundea și-i lumina. Odată, a scapat – și cum fugea, a ajuns la un deal, dar din urmă veneau s-o caute; ea s-a rugat la Dumnezeu să se deschidă dealul, dealul s-a deschis și ea a întrat. Un cioban a văzut și le-a spus la catane. Ei au tăiet dealul cu hîrlețe ș-au scos-o. Atunci, Dumnezeu s-a milostivit ș-a tras-o pe curcubeu la ceri. Ea se află de vie cu trupul la ceri și e sfîntă, e mireasa lui Hristos, a soarelui.

Ion Pisarciuc, Roșa

Domnul Hristos și Sf. Varvara stau în ceri la masă alăturea, ca mire și mireasă. Pe părinții ei, Dumnezeu i-a izărit în fundul pămîntului, așa cum să aflau.

Maranda Andronic, Roșa

*

Turnul de la Sinaia

Era un împarat, care zicea că nu-i Dumnezeu; el a făcut un turn înalt păn' la ceri, să vadă de este Dumnezeu. O cărămidă o suia în sus într-un an și, de cădea omul cu cărămida jos, împaratului nu-i părea rău după om, dar după cărămidă. Atunci, Dumnezeu le-a amestecat limbile: de zicea unul să-i aducă apă, aduceau var etc. Împărăteasa s-a suit sus și a auzit îngerii cîntînd și i-a zis barbatului ei: „Tu zici că nu-i Dumezeu și eu aud îngerii cîntînd în ceri!" „Dacă spui tu așa, zice împaratul, să știi că am să te închid aice păn' la sfărșitul lumei ș-om vedea cine are dreptate." Pe dînsa a închis-o în turn, iar el s-a făcut cal și nu s-a știut ce s-a făcut.

Turnul cela e pe muntele Sinai și să vede cînd e soare. Acolo sînt atîția șerpi și șopîrle de cînd s-au carat lut de acela cu ouă de a lor, încît, cînd mergi, trebuie să iai două oglinzi și să le pui una de-o parte și alta de-o parte, căci șerpii, cînd se văd în oglindă, se joacă și nu-ți fac nimic.

Ion Pisarciuc, Roșa

*

Puterea lui Dumnezeu

Un împarat zicea că nu-i Dumnezeu. Într-o zi, au venit la masa lui trei străini: Dumnezeu, Sf. Petrea și Sf. Pavel. La toți de la masă se deșertau paharele, numai la ei stau pline – și băutura și mîncarea: tot mîncau și nu se sfărșea. Un oaspe a înțăles și a zis că acela trebuie să fie Dumnmezeu.

„Ce Dumnezeu, zice împaratul, eu sînt Dumnezeu, alt Dumnezeu nu-i!" și se duce la bătrăn și-l întreabă: „Tu ești Dumnezeu?" – „Poate-i el." – „Dacă ești Dumnezeu, să văd, poți tu face ce fac eu? Eu am să beau paharul ist de vin ș-am să poruncesc să-mi facă paradă soldații mei; să văd ai tăi ț-or face?" Pe loc s-au slobozit tunurile la porunca lui.

„Amu, am să-mi fac eu paradă", a zis Dumnezeu. – „Poftim." Și cînd a pus paharul la gură, a gîndit numai și pe loc a trăsnit casa și toată oastea; – a fost căzut săgeata – și a ramas numai el cu Dumnezeu. „Ei, îți place parada mea?" Atunci el a căzut și s-a rugat înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu i-a înviat oastea și i-a zis: „Eu sînt împarat ceresc și pe tine te-am făcut împarat pămîntesc!"

Ion Pisarciuc, Roșa

*

Scaunul lui Dumnezeu

Dumnezeu stă în ceri la masă, în odaia sa, și scrie; c-un ochi stă pe scrisoare, da cu unul, are o ferestuică în podele jos și să uită ce fac oamenii și vede toate celea.

Gh. Botezat, Roșa

Odată, lui Dumnezeu îi era tare drag un om și l-a luat în ceri să-i arete cum e la dînsul. Omul a stat acolo și-i era tare bine. Da într-o zi, Dumnezeu s-a dus de acasă și i-a dat cheile de la toate odăile, numai într-o odaie i-a spus să nu între. Omul a umblat pes' tot locul și deschide și ușa ceea. „Dacă am cheia, zice el, de ce să nu întru?" Acolo erau podelele de steclă și cînd s-a uitat în jos, a văzut tot ce-i pe lumea asta. Uitîndu-se așa, a văzut cum un om fura ciocalăi de la o femeie saracă. Dumnezeu a știut – și cînd a venit, i-a zis: „Dac-ai întrat acolo, de amu du-te înapoi pe pămînt, de unde ai venit – și trăiește cu oameni de-ai tăi, dacă nu te-ai putut stăpîni."

Maria Cloșca, Suceava

În Șcheia, se spune că acel om era fratele lui Dumnezeu, Sf. Petru. El a cerut la Dumnezeu să-l pedepsască Dumnezeu pe cel ce

a furat. Dumnezeu i-a zis să se scoale din scaunul său, că e prea grabnic la mînie; dacă ar fi și Dumnezeu așa, n-ar mai fi oameni pe pămînt.

*

Odată, a botezat Dumnezeu la un țigan și-l poftește țiganul la cumătrie. Dumnezeu merge, petrece și ospătează. – „Amu, zice Dumnezeu, vină tu la mine în ceri, să te ospătez!" L-a luat Dumnezeu în ceri, l-a poftit la masă și pe urmă îi zice: „Cere ceva ca să-ți dau, să ai dar de la mine!" – „Nu vrau nimică, zice țiganul, decît să mă lași să șed în scaunul tău oleacă." – Dumnezeu l-a lasat.

Țiganul, uitîndu-se pe pămînt, apucă tunul și trăsnește într-un bogataș de lîngă el, ce fura spice de la o vadană. „De ce ai făcut aceasta?" îi zice Dumnezeu. „Că n-am putut rabda." „Da eu cîte văd și cum răbd?!" a zis Dumnezeu... Dumnezeu e tare milostiv și răbdători!

Mihalcea

*

Era un om foarte bogat ș-avea un ficior, care s-a fost amorezat de o fată saracă. Bogatul a zis că, de o va lua, nu-i dă nimic; ficiorul însă tot a luat-o. Face tatăl său masă de o sărbătoare și cheamă pe cei mai aleși; da ficiorul său zice femeiei să taie o găină – pe care o aveau – și să facă zamă și ce va mai putea. Întră Dumnezeu și cu Sf. Petru, ca saraci, la omul cel bogat și el îi alungă. Ei vin îmbracați și cu trăsuri; atunci i-a primit și cinstit, – dar Dumnezeu turna pe strai...

Merg ca saraci la ficiorul lui ș-acela îi primește și s-a făcut o masă și niște bucate și vin, c-a chemat o mulțime de oameni – și bucatele nu se mai sfîrșau. – Femeia lui a făcut un băiet și Dumnezeu i l-a botezat și le-a dat spori în toate și bogăție, că nu mai erau ca ei. Crescînd finul lui Dumnezeu mare, l-a poftit Dumnezeu să vie la el – și a trimis un car cu doi boi negri să-l ia.

Ajungînd la Dumnezeu în ceri, s-a rugat să-l lese în scaunul său. Uitîndu-se pe lume, a văzut cum o femeie bolnavă, fiind vineri în săptămîna mare, cu toate că a poftit să-i taie o găină, tot n-a mîncat, a zis că la ce să se înfrupte; da barbatul ei, cît un cal, s-a dus într-un hîș ș-a mîncat găina; el a luat un bolohan și bof! în om! Apoi a văzut cum unul bogat fura grîu de la doi saraci, ce-i îmblăteau lui pe a 9-ua parte – și l-a omorît și pe acela. Dumnezeu nu l-a mai lasat în scaun, căci a zis că nu știe a rabda.

S-a luat el și s-a dus și prin iad și, văzînd pe bunii lui acolo, care, cîndva măturînd, au dat în gunoi o coadă de ceapă, pe care a luat-o un sarac și au avut pomană, – el a întins coada cea de ceapă să-i scoată, dar bunică-sa, bătînd sufletele ce s-au fost prins, coada s-a rupt ș-au căzut cu toții înapoi în iad... Apoi, iarăși a venit pe pămînt și au trăit în fapte bune păn' la sfârșit.

Botoșani

*

Cel ce a mers să-l caute pe Dumnezeu

Un om trăia odată în pădure, lîngă mare. Trăia singur și, ca să nu șadă degeaba, a făcut o groapă și turna cu pumnul apă din mare.Alt om trece pe acolo; îl vede și se miară. – „Mă rog d-tale, te-aș întreba, nu mi-i spune pentru ce cari d-ta apă din mare și torni în groapa ceea?" – „Vrau să car toată apa din mare, pentru ca să pot trece de ceea parte pe uscat, să văd și eu cum e dincolo." Omul, cînd a auzit, a început a rîde. – „Tare ești tu nebun, omule, dacă crezi tu că ai să poți face așa un lucru!" – „Da d-ta, te-aș întreba și eu, ce cauți pe aice?" – „Eu merg să-l caut pe Dumnezeu; tot aud că este Dumnezeu și că-i mare și nu știu unde-i; vreu să-l văd cît îi de mare!" – „Apoi dar, mai nebun ești tu, omule, decît mine, zice istalalt, căci Dumnezeu e pretutindene și eu, cu puterea și cuvîntul lui, și marea ț-oi putea strămuta din loc; – și tot sînt mai cuminte eu decît tine, care nu-l știi pe Dumnezeu și nu crezi că este, dar mergi să-l cauți, ca să-l vezi!"

Pavel Bojescu, Iordănești

*

Munții umblători

Un turc odată a poruncit unui mitropolit că, dacă este Dumnezeul său așa de puternic și mare, să poruncească muntelui ca, în numele Domnului său, să umble; că de nu, îi pune capul sub sabie. Mitropolitul, înspăimîntat, a început a face la rugăciuni, a plînge...

Adoarme el și vede îngerul prin vis că vine și-i zice: „Du-te la malul mărei, că este în mal un bordei și acolo se află un ciubotari chior de-un ochi, ce are două femei, – acela va porunci muntelui și, cu voința lui Dumnezeu, va umbla." Ciubotariul avea numai un ochi, pentru că cu celalalt făcea din ochi la femei – și el de ciudă l-a scos, – ș-a fost crescut două copile rătăcite, două fete fecioare și dormea cu dînsele noaptea, cu una pe o mînă și cu una pe altă mînă, – în curățenie. Mitropolitul a mers și l-a găsit.

În ziua hotărîtă, înaintea poporului adunat și a turcului, ciubotariul a poruncit muntelui să umble și muntele, cu un zgomot îngrozitor, a început a se mișca. Atunci turcul, plin de spaimă, a căzut în genunchi înaintea lui ș-a strigat: „Oprește, căci vine asupra noastră și ne prăpădim!" „Pace vouă!" a zis ciubotariul – și muntele s-a oprit plecat pe-o coastă și stă așa păn' în ziua de astăzi, cum era, cu brazii cu rădăcinile în sus și cu vîrfurile în jos. *Mărioara Vătăjița, Botoșani*

*

Cel ce a mers să se judece cu Dumnezeu

Zice că un domn odată a pornit din negustorie cu o mulțime de bani de acasă și pe drum, prăpădește banii. Caută el în toate părțile, îmblă prin lume – acasă nu se putea duce, că n-avea bani... Dacă a văzut că nu-i poate găsi, pornește pe jos acasă; cînd vine – femeia

lui murise. Începe a plînge și a se văicara! „Nu destul că mi-a luat Dumnezeu banii, mi-a luat și femeia; cu femeia, de-mi trăia, ași fi făcut alți bani, or să nu-mi fi luat banii, îmi puteam lua altă femeie. Asta nu i-oi ierta-o eu lui Dumnezeu, mă duc să mă judec cu el!"

Merge într-un tîrg la judecătorie: „Am venit să-mi faceți hărtie, că vreu să pîrăsc pe Dumnezeu; uitați-vă, mi-a luat și banii, și femeia!" – „Noi cu Dumnezeu nu ne putem pune, zice judecătoriul, noi de Dumnezeu ne temem!" Se duce în alt tîrg – iar așa; a îmblat toată lumea. Aude împaratul și-i trimite răspuns să vie la el, că-i va face judecată. El merge și-i spune. – „Bine, zice împaratul, eu am să trimit la Dumnezeu, ca să vie la mine, dar d-ta, pănă atunci, să stai unde te-oi pune eu." Și-i face în ogradă o chilie îngustă, cît să steie în picioare, și cu fereastă spre curțile împaratului. Stă el o zi și vede pe fereastă cum merg miniștri, preoți și domni la împaratul; dar Dumnezeu nu vine. Stă a doua zi – amu îi era foame – și începe a întreba dacă Dumnezeu nu-i? – „Nu, mîne va veni, că nu-i acasă, s-a dus în ospeție la soră-sa, la cumătrie." Mai stă el pănă a treia zi; atunci trimite împaratul la dînsul, da el atunci nu mai putea. – „Încă n-a venit Dumnezeu, îi dă răspuns împaratul, dar mîne pe la 12 ceasuri vine." – „Nu-mi mai trebuie nici bani, nici femeie; lasă să și le ție Dumnezeu, numai să mă scoată de aici!" Atunci i-au dat drumul. „Da poate tot îi mai sta, zic miniștrii, că mîne cu bună seamă vine!" Da el, la fugă; era bucuros că a scapat și s-a dus în lume.

Grigore Dumitrașciuc, Mahala

Cînd vezi răul, te ferește de dînsul; căci dacă nu știi, Dumnezeu te ferește

Au mers odată niște oameni cu carele, – cum era mai demult, că mergeau mai mulți oameni odată, ca să nu pățească ceva, să fie unul altuia de ajutor – ș-au poposit la un iaz, unde poposeau ei totdeauna. Au scos făina și s-au apucat de făcut mămăligă. După ce au mîncat și au adapat și vitele, au făcut cruce și s-au culcat.

A doua zi, ei se scoală dimineața și văd plutind pe iaz – nu fie la fața d-voastră! – un hoit putrezit de balaur. O parte din oameni, cum au văzut, au înjugat boii și s-au dus; da ceilalți au zis: „Ne-a ferit Dumnezeu asară, ne-a feri și amu, noi rămînem."

Au luat apă din iaz, au făcut mămăligă, pe urmă au adapat vitele și au băut și ei, dar păn' într-un ceas, au fost morți și ei și vitele. De aceea se zice că, dacă vezi răul, să te ferești de dînsul. Sara, ei au băut și nu le-a fost nimică, căci ei n-au știut și Dumnezeu i-a ferit.

Pavel Bojescu, Iordănești

*

Doamne-ajută!

Cînd începi un lucru, totdeauna să zici: „Doamne-ajută!", să-l începi cu ajutorul lui Dumnezeu. „Doamne-ajută" își zic oamenii unii la alții, cînd se găsesc lucrînd, în chip de salutare. *Bucovina*

Zice că mergea odată Dumnezeu și cu Sf. Petrea pe cîmp și văd o fată harnică; secera mereu. – „Doamne-ajută!" zice Dumnezeu. – „Mulțămesc D-voastre!" Fata a silit toată ziua și a gătit încă devreme partea ei.

Vine a doua zi soră-sa la secerat. Trece iară Dumnezeu și cu Sf. Petrea pe acolo. – „Doamne-ajută!" îi zice și aișteia Dumnezeu. – „Ori mi-a ajuta, or ba, zice fata, tot atîta mi-i, că eu îndată gătesc"; mai avea numai cît o bucățică. Da zice Sf. Petru: „Hai și i-om da fetei acesteia o pîntecăraie, să nu mîntuie azi!" Dumnezeu i-a făcut pe voie lui Sf. Petru și fata ceea atîta a alergat, pănă ce a găsit-o și noaptea cu bucățica negătită.

A doua zi, trec ei pe acolo și ea tot secera. – „Doamne-ajută!" zice Dumnezeu. – „Mulțămesc D-voastre", răspunde fata. – „Vezi, zice Sf. Petru, ieri ai zis că nu trebuie să-ți ajute, că tu îndată gătești. Altă dată să știi ce însamnă ajutorul lui Dumnezeu!"

Maria Struț, Mihalcea

*

Fata harnică și flecăul leneș

Zice că mergea Dumnezeu și cu Sf. Petru și văd sub un păr un flecău șezînd cu fața în sus și cu gura cascată, doar i-a cădea vro pară în gură; așa de leneș era, că nu vra să se rădice singur și să-și ia.

„Ei, da leneș e aista", zice Sf. Petru. Mai merg ei și dau de o fată secerînd; da secera, secera, doar ar găti mai degrabă. Îi dau „buna ziua"; ea le mulțămește – și se duc. – „Ai văzut pe fata asta ce harnică e?" zice Dumnezeu lui Sf. Petru. – „Am văzut." – „Ia, pe asta are s-o iaie leneșul cela ce sta colo sub păr! – „Cum se poate, Doamne, asta nu-i dreptate ce faci tu!" – „Ba eu ț-oi arata că numai așa pot să-i împărechez. Fata aceasta, cum e de harnică, de-ar merge și ea după un om harnic, s-ar face amîndoi așa bogați, că n-ar mai fi nime ca dînșii. Și dacă pe acela ce e leneș, l-ar lua o femeie ca și dînsul leneșă, ar fi așa de săraci, încît ar peri amîndoi de foame, ei și copiii lor; dar dacă îi voi împărechea așa, va fi numai potrivit." Și așa a făcut Dumnezeu, după cum a spus. Dumnezeu, cînd face un lucru, știe pentru ce-l face, omul să nu zică nimic.

Maria Struț, Mihalcea

*

Pe cînd umbla Dumnezeu pe pămînt, a trimes pe Arhanghelul să ia sufletul de la o femeie etc. De pedeapsă, Dumnezeu l-a trimes să stea 3 ani în mare și acolo îl sugea o broască; acolo era o piatră și Dumnezeu piatra ceea l-a trimis să i-o aducă, cu viermii etc.

Apoi, s-a dus Dumnezeu cu Sf. Petru ș-a dat de fetele ce secerau, zicîndu-le „Doamne-ajută!" etc.

Merg mai încolo și găsesc un flecău leneș, îl chema „Molofleață"; a cerut de la Dumnezeu să-i pice în gură o pară, apoi a cerut să i-o și mestece. Sf. Petru s-a mîniat. „Eu mă duc să-l bat, Doamne!" Nu-l

bate, Petre, că pentru o bataie, vei capata două bătăi!" Sf. Petru tot l-a bătut. „Vezi, Petre, a zis Dumnezeu, leneşul acesta are să ia pe fata cea harnică, căria i-am zis «Doamne» etc.!" „Nu faci cu dreptul Doamne!" „Trebuie să pun unul bun şi unul rău, ca să poată trăi în lume!"

La cîtva timp, trecînd pe la casa lor şi venind leneşul acela bat, l-a bătut pe Sf. Petru – de două ori (după cum ştim) – împlinindu-se cuvîntul lui Dumnezeu. *M. Vătăjița, Botoşani*

*

Copilul ce scrie în ceri

Pe cînd umbla Dumnezeu, au fost trei fete sarace, să hrăneau din furcă. Merge Dumnezeu cu Sf. Petrea şi le aude vorbind: „Doamne, Doamne, ce flămîndă sînt; de mi-ar da Dumnezeu un barbat care să aibă multă pîne!" a zis cea mare. A doua a zis: „Ba mie tare mi-i dor de lapte; de mi-ar da un barbat la care să pot mînca mult lapte." „Ba mie, de mi-ar da Dumnezeu un barbat aşa ca mine şi într-un gînd cu mine." – „Auzi, Petre, ce spun fetele acelea. Oare să le dau ce cer?" „Dă-le, Doamne..." Dumnezeu a făcut aşa. Pe una, a venit ş-a cerut-o un pitari, pe a doua, un vacari la o odaie de vite şi pe a treia, un băietan sarac ca şi dînsa, dar într-un gînd cu ea. Munceau amîndoi şi trăiau.

Vine Dumnezeu la vro doi-trei ani pe locurile acelea şi întră şi pe la fete. Să fac ca săraci; – vin la pitărie şi cer să le dea o pîne. „Ce pîne, zice nevasta, gîndeşti c-aşa să dă pînea – amuş, cînd ț-oi da o pîne-n cap, ț-oi crapa capul!" Se duce Dumnezeu; face cu mîna şi-n urmă arde totul păn' la temelie şi rămîn saraci.

Merge la cea de la odaie şi cer puțin lapte; ea spune că n-are de unde, că laptele e al boierului şi nu poate să dea. – Se duc moşnegii. Vine boieriul şi-l alungă pe vacari, – rămîn amîndoi pe drumuri. Merge la casa celor doi într-un gînd. Dumnezeu să face orb şi Sf. Petru îl duce de mînă. Să roagă să-i primească să doarmă şi omul îi primeşte. Ei acum aveau ş-un copil de 2-3 ani. Pe la o vreme de noapte, să trezeşte Dumnezeu şi zice cătră Sf. Petrea. „Doamne, ce vis am visat! Mi-a spus cineva în vis că, dacă m-aş unge cu untură de la copilul acesta pe la ochi, să fie fript, eu aş vedea." Femeia nu dormea; să scoală şi face focul şi pune în cuptori copilul şi păn' la ziua, cînd s-au sculat moşnegii, era acuma gata. Moşnegii îşi iau ramas-bun şi vor să se ducă. – „Mai stăi, moşule, olecuță", zice femeia – şi-i pune copilul fript pe masă. Dumnezeu ia şi se unge pe la ochi şi cum a pus mîna pe el, copilul a înviat. – Mă-sa întră în casă cu barbatul ei şi văd copilul şezînd pe masă cu un condei în mînă...

Şi-n ceasul acela, Dumnezeu i-a luat pe toți trei la ceri, iar copilul acela stă în ceri şi scrie şi va scrie, păn' să va sfîrşi lumea, toate faptele cele bune ce se fac pe pămînt, pentru că şi el a fost făcut din fapte bune. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

Cei doi frați

Cînd umbla Dumnezeu pe pămînt, mergea pe la oameni să-i vadă cît sînt de buni. Zice că erau pe atuncea doi frați: unul bogat şi unul sarac; acesta îmblătea la fratele său mai mult degeaba. Odată, s-a apucat de îmblătit grîu numai pe cît îi va întra în opinci. (De-aici urmează ca în povestea vol. I, p. 305 – până ce merge cu căuşul de grîu la moară.) Vede morariul căuşul şi începe a rîde. Toarnă în coş, da făina tot curgea şi curgea. Umple un țuhal, umple 2, umple 12 – aleargă la fratele său să-i împrumute carul cu boii ca să-şi ducă acasă. Vine şi frate-său, căci nu credea ce-i spune cel sarac. Stă şi el cu gura cascată şi se uită cum curgea la făină, ca dintr-un izvor. De la o vreme, zice acela: „Da asta până cînd are să ție?" Moara atunci a stat. Încarcă făina în care cu cîte patru boi ş-o duc acasă. S-apucă sărmanul şi face praznic şi cheamă pe cine a văzut cu ochii. Vede şi trei saraci mergînd pe drum, îi cheamă şi pe aceia. (Aceștia erau Dumnezeu cu Sf. Petru şi Paul.)

Ei nu vrau să între, el îi ia cu sila în casă şi-i pune după masă, sub icoane. Oamenii mănîncă, beu, dar mîncarea şi băutura de la masă nu se mai sfîrşea. S-au dus cu toții, au mulțămit. Sara, cînd erau să se culce, uşa de la tindă se deschide şi întră două poloboace. Ei s-au spăriet. Le caută, le desfundă: unul era plin cu bani de argint, iar altul cu bani de aur. Aleargă cel sarac la frate-său cel bogat, să vie să vadă şi el minunea. Acela nu stă mult şi fuga acasă: „Femeie, să facem şi noi un praznic, că iată prostului celuia ce noroc i-a dat Dumnezeu!" – A măcinat grîu, a tăiat un porc, a chemat oameni; tot pe cei mai bogați. Iată că trec şi cei 3 saraci. Da cînii bat, bat! El iese şi vede. „Carați-vă de aice; calici de aceştia nu-mi trebuie la praznicul meu." După ce s-au dus cu toții, el zice: „Acuma, mie trebuie să-mi dea Dumnezeu 3 poloboace, căci mai cu mare cheltuială am făcut praznicul." Sara, întră în tindă 3 poloboace. Aleargă şi le desfundă: în unul era păcură, în altul smoală şi-n al treilea iar păcură! Dac-ar fi chemat saracii, i-ar fi dat şi lui! *Neculai Torschi, Mihalcea*

*

În o altă variantă, saracul îmblăteşte la fratele său, cu tocmala că cît îi va întra în gură să fie a lui. A îmblătit păn' ce-a strîns, din grîul sărit în gură, un căuş; cu acesta, a mers la moară şi l-a măcinat şi, venind cu căuşul de făină acasă, vîntul i-a suflat făina. El a apucat o sarcină de gunoi şi porneşte să-l găsească pe vînt, să-i astupe gura cu gunoiul, ca să nu mai sufle – pentru că i-a luat făina! Întâlneşte într-o pădure pe un moşneag (Dumnezeu). Îl întreabă unde se duce şi-i spune. „Lasă, nu-i mai astupa gura vîntului, zice Dumnezeu; na-ți moara asta şi te du la copii acasă. Cînd îi vei spune «Moară macină» ea îți va da făină cît îți va trebui." El merge pe la un jidan etc.... (urmează apoi că-i dă o masă, un berbec ce scutură bani şi o măciucă). *Ilie Struț*

*

În Roșa, se spune despre un prăpădit Ivan că a pățit acelaș lucru. Dumnezeu i-a dat toate după cum știm – și el, mergînd pe la jidani, i le-au luat. Apoi îi dă o dobă, cînd a bate cu darabana și să zică: „Dați, dar nu omorîți!", își va capata lucrurile. – Apoi, își face în satul lui palate și împaratul, de ciudă, a pus să-l spînzure; înaintea morței lui, însă, a bătut din darabană și pe toți i-a omorît, rămîind el împarat.

Maranda Andronic

*

Bivolul

Odată, era dator un om unui popă 6 lei și tot una îl năcăjea și-i scotea ochii pentru banii ceia, că omul nu mai știa ce să facă. „Doamne, Doamne, de-ași găsi undeva niște bani să-i dau!" a zis omul năcăjit. Dumnezeu i-a trimis prin un înger și-a pus un sac cu bani în drum. El a luat sacul în spate și a venit acasă. A luat 10 lei și s-a dus la preotul să-i schimbe. Preotul îl întreabă de unde-i are. El îi spune toate cu adevarat. Cum aude popa, ia și taie un bivol și-i jupește pielea cu coarne cu tot, își pune pielea cu coarnele în cap, o coasă bine pe dînsul, se face drac și pornește la om. Merge la ușă și strigă: „Dă-mi banii, că-s ai mei, cine ți-a zis să-i iai de acolo?" Omul, cînd l-a văzut la fereastă, s-a spăriat, a luat și a izbit sacul cu bani afară și popa i-a luat și s-a dus. Cînd vine în casă și vra să lepede pielea ceea de pe dînsul – nu poate, vra s-o descoasă, nu se dă, s-a fost lipit de trupul lui. Atunci, el dă la cărți și caută să citească cum să facă; dar în cărți îi spune ca să ducă banii înapoi. Ia și duce banii înapoi și spune omului că a făcut o șagă. Vine acasă și gîndește că poate amu s-a dezlipi pielea, dar pielea nu s-a dezlipit ș-a rămas bivol pănă astăzi.

Dl. Cornel Dumitrescu, Roșa

(Despre preoții prefăcuți în bivoli, s-a văzut.)

*

De ce nu mai au preoții saț

A fost odată un popă foarte năsălnic și hapsîn, că nu se putea împaca nici cu un dascal. Să face Dumnezeu dascal și se duce să vadă, de-i va putea întra în voie. Dumnezeu a știut să se poarte cu dînsul, că nu-i putea găsi nici o pricină, atîta numai că de la prinos nu se puteau împaca,căci preotul nu vroia să-i dea nimic din cele aduse dascalului. Face într-o zi Dumnezeu: „Știi ce, părinte? Ia-ți d-ta prinosul un an întreg și mie dă-mi o singură zi, care îmi voi alege-o eu; dă-mi prinosul din ziua de Paști." A ramas așa.

Un an de zile întreg, n-a venit mai nimic la biserică, dar cînd au venit Paștele, au adus oamenii atîta, că numai încăpea în biserică. „Un an de zile întreg, zice popa, eu nu am capatat ce-ai capatat tu într-o zi, cum pot dar să trăiesc eu aici?" „Taci, nu te supara, părinte, zice dascalul, căci mie nici asta nu-mi trebui, îți dau totul sf.-tale, eu îmi voi opri numai trei crenguțe din pom." (Căci se întîmplase și pom la biserică.) Se uită popa cum ș-a luat dascalul crenguțele cele mai frumoase. Dascalul s-a dus din biserică, popa ia și le fură și pe acelea.

Vine dascalul și nu le găsește. „Părinte, nu le-ai văzut? Poate le-ai luat sf.-ta, căci le-am pus aici!" Doamne ferește, nu le-am văzut" și începe a se jura. „Apoi văd eu, zice dascalul, că în biserica asta nu ne merge, hai și ne-om face amîndoi doftori!" „Hai!"

Se iau și se duc la un împarat ce avea o fată bolnavă – și Dumnezeu se apucă că va însănătoșa-o. Cere o odaie unde să nu între nime, să fie numai ei doi. Pune să fiarbă în o caldare uncrop; pune pe fată în uncrop, – ea nu se vaită deloc. După ce a fiert-o, Dumnezeu a luat ciolanele și le-a pus cum trebuia pe masă, a suflat și fata a înviat.

O ia de mînă ș-o duce împaratului. „Acuma ce să-ți dau,că mi-ai făcut-o sănătoasă?" „Ce-i vra", zice Dumnezeu. Da popa trage pe Dumnezeu de mînecă: „Zi să-ți dea un sac de galbeni, bată-te Dumnezeu!" Dumnezeu a cerut.

Au luat banii, s-au dus în pădure, au sapat trei gropi ș-a împărțit Dumnezeu banii în 3 părți: o parte pentru dascal, una pentru popă și a treia se va vedea la urmă cui va cădea. I-au pus în gropi și s-au dus. „De-acu, zice Dumnezeu, să ne despărțim, să mergem cîte unul la doftorit, că doi n-avem ce face."

A mers popa la alt împarat cu fata bolnavă și s-a apucat că păn' în 24 de ceasuri s-o dea sănătoasă, iar de nu, să-l spînzure. A cerut și el o odaie,a bagat pe fată în uncrop; – fata răcnea cît îi lua gura. A fert-o, că s-a făcut răcituri; a pus ciolanele pe masă și tot sufla și sufla; ea de înviat nu mai învia. A doua zi, l-a găsit împăratul cu ciolanele întinse pe masă suflînd. L-au luat să-l spînzure.

Vine Dumnezeu: „Vezi, zice Dumnezeu, și spînzurătoare ț-ai cîștigat de cînd te-ai despărțit de mine. Spune-mi cine a luat cele trei crenguțe de pom?" „Zău că nu le-am luat eu!" „Spune-mi, că te spînzură; de-mi vei spune, eu te voi scapa!" El una ținea că nu și nu.

Vede Dumnezeu că n-are să scoată adevărul de la dînsul. Roagă pe împaratul ca să îngăduie un ceas cu spînzurătoarea. A mers Dumnezeu în odaie, a suflat și fata a înviat. A dus-o ș-a dat-o împaratului în mînă – și li-a dat și acesta un sac cu bani.

Merg iar în pădure, să-și împartă banii. Scot și pe aceia afară și fac din toți banii trei grămezi: „Asta e pentru sfinția ta, zice dascalul, asta e pentru mine, da asta pentru cel ce a furat cele trei bețișoare din pom." „Eu le-am furat!" zice popa. „Apoi dacă ești tu așa de lacom, că nici viața nu-ți e mai scumpă ca banul, te blastăm: că, din viță în viță, toți urmașii tăi cîți or fi păn' la sfîrșitul lumei, orșicît de mult or avea, să nu se mai sature, – să se sature atunci cînd se va sătura calul de iarbă!"

Dumnezeu i-a lasat banii și s-a dus; dar blăstămul a ramas pănă azi pe preoți, căci preotul, orșicît de mult ar avea, tot zice că n-are. Ian du-te la un preot și cere bani,să vezi ț-a da? Cine știe cît te poartă cu vorbe, pănă îi vezi!

Petrea Costiniuc, Mihalcea

În o altă variantă, tot din Mihalcea, Dumnezeu și cu Sf. Petru se duc ca dascal și ca palimari la preot și, fiind de Paști multă jertfă, fac

3 grămezi, – iar popa fură o gramadă. Nu s-a putut scoate de la dînsul adevărul. Apoi merg de învie morți; palimarul ducînd buruienile. – Împărțindu-și banii, Dumnezeu a făcut patru grămezi etc.

De la d-na Elisaveta Reus

În o altă variantă, Sf. Petru, umblînd cu Dumnezeu și cu Sf. Pavel, fură de la Dumnezeu o prescure și nu vra în nici un chip să spuie. Dumnezeu găsește niște bani și-i împarte în patru părți și, în acelaș mod, află. Nu spune că l-ar fi blastamat.

De la Ana Bulbuc, Mihalcea

Popa Cărăbuș. Oracolul

Boieriul creștea un bou, care tare-i era drag. Dascalul l-a furat. Popa, căutînd caii în pădure, a dat peste dascal că-l jupea. „Ce faci, bre?" „Mă rog, părinte, să nu mă spui, c-o pățesc. D-ta știi că s-a prăpădit boul boieriului? Hai să-l împărțim!" Popa zice „bine" și s-apucă de împărțit. El ia pielea și carnea și-i lasă dascalului capul ș-un picior.

Vine boierul a doua zi la biserică și dă liturghie ca să i se găsască boul, da dascalul face: „Cucoane, eu știu cine ț-a furat d-tale boul. Era legat de gard și l-a dus în pădure și l-a tăiat." – „Cine?" „Stăi să-ți spun mai întăi – și l-a jupit și l-a împărțit – ș-atunci m-am trezit!" „Apoi dar, ai visat numai?" „Am visat." Da popa rămăsese răce, c-amuș îl spune. S-a dus boieriul în treaba lui, rămîne numai dascalul cu popa. „Da știu că mi-ai făcut-o! – zice popa, m-au trecut răcorile!" „Apoi, se-nțălege, să te-nvăț eu cum să împărțește!" „Las', zice popa, că ț-oi da înapoi ce ț-am luat." „Bine, așa mă prind și eu, dacă-i tovărășie, încaltea tovărășie să fie!"

Trece cîtva timp. „Părinte, zice într-o zi dascalul popei, oare ce să facem noi ca să trăim mai bine, mai în ușor pe lume? Știi ce-am gîndit eu? Să te fac pe d-ta proroc. Eu voi fura vite de pe la oameni și tot voi spune că d-ta știi gîci, să meargă să te întrebe, – iar eu ț-oi spune unde le-am ascuns și oamenii or merge și le vor găsi ș-om face parale." „Bine", zice popa.

Au făcut ei mult timp tovărășia asta. Iată că se prăpădește la împaratul haznaua de bani. Îl cheamă împaratul pe popă să-i spuie unde-i. El a cerut să-i deie trei zile timp, ca să citească în cărți. Popa nu mai putea de frică. Sta toată noaptea treaz și gîndea ce să facă. Noaptea, vine unul din servitorii ce furase, la dînsul, să-l vadă ce face. „Aista-i unul!" zice el, numai așa ca să zică. Servitorul, de spaimă, s-a și pus în genunchi înaintea lui și-l roagă să nu-l deie de gît, că el i-a arata unde-s îngropați banii[1]. Să se uite la dînsul unde

1. Vasile Masloschi, din Mahala (Bucovina), spune că servitorul a venit la fereastă pe la miezul nopței să se uite. Iată că se aude un cucoș cîntînd. Atunci popa zice auzind cucoșul: „Aista-i unul." Îndată veni și al 2-lea servitor. Cucoșul mai cîntă o dată și el zice: „Acuma sînt doi." Venind și al treilea, merseră cu toții în casă etc.

va merge și, în ce loc va sta ș-a tropăi, acolo sînt. Popa a găsit banii și împaratul i-a dat cîteva mii.

Minunea aceasta s-a vestit în toate părțile. La un alt împarat, s-a pierdut un inel și l-au înfricoșat că, dacă nu-l va găsi, are să-l omoare. El iarăși a cerut să-i deie trei zile. Servitorul iarăși a venit noaptea ș-a mărturisit că e la dînsul, rugîndu-l să-l scape. Popa Cărăbuș (căci așa îl chema) l-a învațat ca să-l vîre în gîtița unei lebede; și tăind lebăda, l-au găsit. Acuma, toată lumea să închina în numele lui, dar unul s-a găsit să spuie că popa ista-i un șarlatan, in să-i gîcească lui ce are în mîni. Și, prinzînd un cărăbuș, merge repede la popă:

„Părinte, amu-i amu! Să-mi spui degrabă ce am în mîni, că de nu, te omor!"

Popa a rămas înmărmurit:

„Oi, sărmane Cărăbuș,
Pe-a cui mînă încăpuși!"

a zis el cătră sine, fără nici o nădejde de scapare. „Ai gîcit, părinte, ai gîcit!" și slobozi cărăbușul din mîni. Iar popa a scapat.

(Unii spun că acel cu cărăbușul era un țigan.)

Popa însă a prins mare spaimă și cum a venit acasă, a dat foc casei ș-a început a striga că-i arde cărticica din care prorocea. Avere avea destulă; iar oamenii i-au dat pace și a trăit în liniște, cît va fi avut de trăit.

De la părinte Vasile Dumitriu, Botoșani

*

Țiganul și popa

Țiganul e fălos tare, el „macar să fie și cu caftan, e tot țigan".

A fost un țigan și avea oi; ș-a fost strîns două putini de lapte acru. Vine la preotul: „Părinte, oare n-aș putea ca să pun laptele să stea în biserică, în altari?" „Se poate", zice preotul.

Aduce el laptele și-l lasă acolo. Dascalul și preotul s-au ajuns amîndoi ș-au luat laptele; după ce, mai întăi, au uns pe sfinți pe la gură, dar mai tare pe Sf. Neculai.

Vine țiganul. „Unde mi-i laptele, părinte?" „Eu știu, pesemne l-au mîncat sfinții, că-i văd pe toți unși pe buze." Merge țiganul înfocat pe la icoane și le probozește: „Nu vă-i rușine obrazului să vă fie, da voi așa sfinți sînteți?!" Apoi, se duce la Sf. Neculai: „Și tu, ghiuj bătrăn, nu ț-a fost rușine de ceilalți? Pacat de barba ta cea albă!" și n-a mai pus laptele mai mult în biserică.

Botoșani

*

În o variație din Cernăuți, se spune că palimarul și cu dascalul au furat povidla preotului, ce o pastra în biserică. De ciudă, preotul a stricat două icoane, ce erau unse pe la gură. Acuma n-aveau icoane. Cei doi l-au sfătuit ca să puie doi oameni frumoși în locul icoanelor, cînd va fi slujba.

Stînd aceia acolo ca sfinți, a zărit unul pe fereastă caii vecinului în grădina lui: „Inca măi, zice cătră celalalt, cum îmi pasc caii

trifoiul, hai şi i-om alunga!" – şi la fugă prin norod. „Vedeţi oameni buni, zice preotul, sfinţii noştri, dacă au fost buni la Dumnezeu, s-au dus în ceri, – de acuma puneţi mînă de la mînă şi să cumparaţi alte icoane..." „Vom cumpara, d-le părinte!" şi aşa au făcut.

Maria Sauciuc, Clocucica

*

Preotul. Cartea

În ochii poporului, preotul e acela care trebuie să ştie mai multă carte. Cînd cineva învaţă prea mult, se zice la părinţi: „Dă-i pace, doară n-ai să-l faci popă!" Ceea ce ceteşte preotul din carte şi ceea ce spune el e sfînt; el ştie tot ce e pe lume.

Un popă, odată, la un sat nu ştia carte, nici nu învăţase; cînd murea cineva, se închidea singur cu mortul în biserică şi-l prohodea, iar ceilalţi oameni şedeau cu toţii afară. Da un om, ce să facă ca să afle cum prohodeşte popa morţii în biserică? Se face el mort. Popa aşa îl prohodea: „Cît îi de la picioare pănă la cap, atîta-i şi de la cap pănă la picioare şi cît e de la cap pănă la picioare, atîta-i de la picioare pănă la cap!" şi întruna cînta numai asta pe glas bisericesc. Deodată, sare omul: „Părinte, da aşa se prohodesc oamenii? Ce faci batjocură?" Atunci popa apucă un sfeşnic şi dă-i, dă-i, în capul omului. Iese pe urmă afară plin de sînge: „Ticăloşilor, mi-aţi adus mortul aice viu, ca să mă muncesc eu cu dînsul să-l omor!"

Auzită de la părintele Vasile Dumitiru, Botoşani

*

Mario, Mario...

Un popă avea în sat ibovnică, da avea şi cîni tare răi, aşa că ea n-a putut într-o sară să vie; a mers pănă la gard, da cînii au sărit şi ea a fugit. A doua zi, merge la biserică şi se închina pe la icoane, da popa începe din altar cîntînd pe glas bisericesc:

„Mario, Mario, de ce n-ai venit asară la noi?" – Ea face cruce şi zice în ton şoptitor: „M-am temut părinte de cîne!" Dascălul aude şi zice iar pe ton bisericesc: „Aşa! Lasă că va veni el potropopul şi vă voi spune!" Preotul cîntă iar:

„Dascale, dascale,
Nu te îmfla ca un cimpoi,
Că am patru boi
Şi ţ-oi da şi ţie doi!"

(Femeia şoptitor): „Şi eu, părinte, o pereche de... ş-un cămeşoi!"

Idem

*

Boii furaţi şi popa

Un om furase o pereche de boi şi amu, cum să se spăvăduiască la popa. „Părinte, zice omul, am furat o frînghie." – „Dumnezeu să te ierte, fiule!" – „Şi nu numai atîta, dar am furat şi un corn." – „Dumnezeu să te ierte, fiule!" – „Ş-am mai furat şi altul." – „Dumnezeu să te ierte, fiule!" – „Ş-am pus funia pe coarne şi am dus acasă doi boi ..." – „Apoi, asta-i mai mare, fiule, eu m-oi ruga lui Dumnezeu să te ierte şi pentru boi, dar trebuie să spui în gura mare mîne în biserică sîngur că i-ai furat." – „Apoi asta nu ştiu dacă voi putea, părinte."

Pune popa pe dascal, pune pe o mulţime să-l înduplece să spuie ceea ce ştie; în sfîrşit, omul făgăduieşte. – „Să ştiţi că ce are să vă spuie omul ista îi adevărat", zice popa. Începe omul şi toţi stau şi-l ascultă. „Spune, spune, fiule, nu te ruşina!" – „Gospodari d-voastre, apoi să ştiţi că toţi copiii cari sînt cu păr roş în sat sînt făcuţi de sfinţia sa!" Atunci oamenii cei cu copiii roşi – la popa! Merg acasă şi să sfădesc cu femeiele şi, pănă în sară, a fost plină ograda popei de copii.

Auzită de la părintele Vasile Dumitriu, Botoşani

(Despre *preoţi şi dragoste* se va mai vedea la locul cuvenit.)

§ 2. Scrisul. Pacatele

A fost un boier şi o cucoană şi n-aveau copii. La o bucată de vreme, purcede cucoana boierului îngreunată şi face un băiat. Boierul, de bucurie, zice cucoanei d-sale: „Doamne, dragă, fiindcă n-am avut pănă acu copii, ian să chemăm un filozof, să-i caute la lună şi la stele, să ştim noi ce trai va avea copilul nostru în lume." – „Cheamă, dragă!" – zice cucoana. Filozoful a venit şi i-a căutat şi le-a spus că copilului lor îi aşa scris: „Să facă trei maice îngreunate, să-l omoare pe tatăl său şi să trăiască cu mă-sa."

Boierul, cînd a auzit, s-a sfătuit cu cucoana să-l boteze şi să-i facă o răcliţă, să-l deie pe apă; de va trăi, va trăi, de va muri, mort va fi, în ştirea lui Dumnezeu. I-a pus o ţidulică la gît, că-i botezat, şi i-au dat drumul pe apă în jos.

A mers racla pănă la un ostrov, acolo era o mănăstire de maice şi erau şi trei călugăriţe tinere. Acele l-au găsit şi l-au crescut pînă ce s-a făcut flecău. El a făcut pe călugăriţe îngreunate, fără să ştie una de alta, şi de frică ca să nu-l împuşte, a fugit. A dat la nişte oameni bacşişi, să-l treacă de ceea parte şi a mers în susul apei, pănă a ajuns într-o pădure la o stînă, – la stîna tatălui său. Cîşlariul l-a primit şi i-a dat să mănînce urdă, jintiţă ce-a avut. Da el, după ce-a mîncat şi s-a hodinit, nu s-a dus, ci a întrebat pe cioban dacă n-ar avea şi pentru dînsul vrun lucru. – „Dacă vrai, rămăi şi tu la oi, zice ciobanul, abia vom fi mai mulţi, că tot sînt multe."

Într-o zi, boierul moşiei s-apucă şi se îmbracă prost şi porneşte odată cu sara la ciobani în pădure, să vadă cum merg ei cu oile în

porneală și se ascunde între niște ciritei. Merge băiatul aista cu oile, tiurliu, tiurliu cu fluierașul, da cînii simțesc că este ceva în tufe și încep a latra într-acolo. El merge și dă cu măciuca, cînii scarmănă cu dinții pe cine va fi fost, om sau lup, el nu știa. Cînd au tăcut cînii și n-au mai vrut ca să-l mănînce, a lasat și el de bătut și s-a dus înainte cu oile.

A doua zi, se scoală el dimineață, vede un ficior boieresc că aleargă calare: „N-a fost boierul pe acole, că de ieri nu-i acasă?" Ciobanii spun că nu. Îmblă, aleargă care încotro după boier, îl caută, nu-i. Vine iar la stînă și întreabă. Își aduce și băiatul aminte: „Eu am ucis nu știu ce între tufe asară, că băteau tare cînii, dar nu știu ce, poate era vrun lup." – „Ian du-ne să videm!" Cînd se uită ei, boierul îi mort. L-a îngropat cucoana, l-a comîndat, – cine i-a fost vinovat, dacă s-a bagat acolo?

Au trecut cîțiva ani; băiatul era tot acolo la stînă și se purta tare bine. Aude cucoana și zice să-l aducă la curte, dacă-i așa de harnic și deștept. L-au adus și l-au făcut ficior în casă.

Într-o zi, îi spune cucoana: „Măi, să te culci desară la ușă, că nu știu ce, tare mă tem." El s-a culcat. Numai bine s-a așezat, da cucoana îl strigă: „Da nu ți-i frig ție afară?" – „Ba mi-i frig." – „Vină dar în casă și-i dormi!" S-a culcat în casă lîngă ușă. – „Ian vină olecuță și m-ăi freca pe picioare!" zice cucoana. El a început a o freca. „Da, pesemne, ți-i somn, cum văd eu?" – „Mi-i somn", zice băiatul. – „Vină colea în pat la mine și te-i culca!" Dacă i-a zis, el s-a culcat.

Pune cucoanei mîna la gură: „Uită-te, zice el, gură ca la mama mea." „Îi pune mîna la ochi ochi ca la mama mea." Îi pune mîna la piept. „Aice e hrana cu care m-am hrănit." Îi pune mîna la pîntece – „Aice-i casa în care am șezut și ușa prin care am ieșit."

Cînd a fost gata cu pacatul, îl întreabă cucoana: „Și unde trăiește maica ta?" – „Eu nu pot să știu unde-i maica mea, că pe mine de mic m-au dat părinții pe apă și niște călugărițe dintr-un ostrov m-au prins și m-au crescut. De acolo, am fugit, că am făcut pe toate trei călugărițele îngreunate și m-am temut să nu mă omoare. Apoi, am venit la voi la stînă și am omorît pe boierul, da eu parcă am știut că acela-i boierul; și acu mă aflu aice."

Atunci, cucoana a strigat: „Vai de mine, tu ești copilul meu, ieșit din trupul meu! Tot s-a împlinit dară aceea ce a fost scris în stele și de pacatul de care te-am ferit noi, tu n-ai scapat."

Mă-sa i-a spus să se ducă în lume, dar pacatul se cheamă că, dacă a fost așa de la Dumnezeu, tot l-a făcut.

Elena Puricioaia, Botoșani

*

Alexandru

Haida roată, rotiliță,
Ca și roata cu trei spițe,
Da trei spițe nu-s deloc
Că le-a pus haita pe foc.

Cine zice hop și iară,
Să-i sar' ochii păn' diseară,
Să rămîie găvîrlia,
Să se ouă ciocîrlia,
Să se ouă nouă ouă,
Să vă facă papă vouă.

În vremea de demult, umbla ursitoarele pe la fereastă, cînd să trudea femeia de copil. O femeie năștea – și ursitoarele au venit la fereastă și au spus că copilul acesta are să trăiască cu mă-sa.

Mă-sa, cînd a auzit așa, numai l-a botezat și i-a făcut un sălășel înfundat, să nu între nici un fir de apă, i-a împlîntat un ac sub piele la ureche, l-a pus în sălășel și i-a dat drumul pe-o apă.

S-a dus el așa trei zile; da lîngă apa ceea, spalau niște femei grîu și au văzut că vine sălășelul pe apă, ele l-au prins și au găsit pe băiat.

Una l-a luat și l-a crescut până era amu de 18 ani, dar era făr' de obraz și părinții lui îi ziceau: „Măi venit pe apă!", până el odată ș-a luat lumea în cap și s-a dus tocmai în satul acela de unde era el.

S-a dus la o crîșmă, da acolo în crîșmă era și tatăl său; tatăl său era putred de bogat, avea oi și grădini – și i-a zis: „Măi băiete, de unde ești?" – „Ia-s și eu din toată lumea!" – „Nu te-i apuca argat la mine la vie?" – „M-oi apuca." – „Am să-ți dau pușcă, că am voie să împușc pe cine voi prinde în grădina mea." L-a luat și l-a dus acasă.

Stăpînul său a luat și s-a făcut un om hîd și s-a dus în grădină noaptea. Băiatul l-a văzut și a strigat de trei ori, el n-a răspuns și l-a împușcat.

Femeia, după ce a ramas văduvă, s-a dat în dragoste cu băietul și s-a cununat cu dînsul.

Odată, prinde ea a-i căuta în cap. „Valeu, zice el, pe după urechea ceea să nu mă atingi, că tare mă doare. Nu știu ce am acolo de copil mic." – „Ian lasă să văd și eu ce-i, că simțesc ceva sub piele" – și pe încetul îi scoate boldul de după ureche. „Cine ești, de unde ești și a cui ești? Trăiesc părinții tăi or nu?" îl întreabă femeia. – „Cine sînt eu nu ț-oi spune, că eu sînt găsit de niște oameni pe apă."

Atunci, mă-sa a început a se bate peste cap și i-a spus toate: cum el e feciorul ei și a omorît pe tatăl său, întocmai cum au prorocit ursitoarele.

El, dacă a auzit așa, a pornit în lume și tot mergea pe la călugări și pe la preoți să-i deie canon, să se spovăduiască și nime nu se pricepea ce canon să-i deie după faptele lui. Care cum îi spunea lui, i se părea că-i prea mic și cum îi spune, – el îl și omoara.

Amu omorîse o mulțime de preoți și călugări, că prinsese spaimă toți de dînsul. De frică să nu-i omoare și pe dînșii, au făcut o chilie în piatră, cu ușă de fer și pe masă au pus un șip de vin și-o prescure. Acolo sta un călugăr și-l aștepta. Când a venit la dînsul și s-a spovedit, îl întreabă ce canon i s-ar cuveni lui, pentru faptele ce le-a făcut. „Stăi oleacă, zice călugărul, că mă duc să aduc o carte ca să citesc, să videm." Și cum a ieșit pe ușă, l-a încuiat cu cheia și a aruncat cheia într-o apă curgătoare.

La 30 de ani după aceea, prind niște pescari de pe acolo pește și găsesc într-o știucă cheia de la chilia cea de piatră, în care știau ei că se află un om.

Merg și deschid și-l găsesc pe dînsul, așa cum l-a lasat călugărul acolo și cum a adormit atunci, nu s-a mai trezit. Cînd a auzit oamenii vorbind, a deschis ochii și a întrebat unde e călugărul cutare? Oamenii îi spun că acela cine știe de cînd a murit. După ce a auzit el aceasta, a înțeles minunea ce făcuse Dumnezeu cu dînsul.

Domnica Onciul, Șcheia

*

Pacatele. Pocăința

A fost o soră și un frate, copii ai unui împarat, și fata a avut cu frate-său copil – aista-i pacat mare. Împaratul a luat copilul acela, l-a pus într-un coșișor și i-a dat drumul pe apă și a mers până într-un loc. Da niște păscari cari prindeau pește l-au văzut și l-au crescut printre copiii lor;da copiii îi tot ziceau „găsitul". El, într-o zi, s-a dus la tatăl său și l-a întrebat de ce îi zic așa numai lui. Tatăl său i-a spus. – „Dacă-i așa și eu nu sînt a d-tale, nici nu trebuie să șed la casa d-tale, mă duc în lume" ; ș-a luat rămas bun de la toți și s-a dus.

A ajuns el în tîrgul acela unde era mă-sa. S-a cunoscut cu dînsa și a luat-o, s-au însurat amîndoi. După o vreme, îl începe ea a întreba din ce neam e; el îi spune tot ce a știut. O întreabă și el pe dînsa despre traiul ei și ea iarăși îi spune, până s-au cunoscut. El, cum a auzit, s-a pornit înapoi la omul cela ce l-a găsit, ca să-l ducă undeva să-și ispășească pacatele.

Omul l-a dus într-o pădure, acolo era o chilie, l-a închis înlăuntru și cheia a zis el ca s-o arunce în mare, ca să nu-l mai scoată nimene de acolo. Așa a șezut el acolo 40 de ani. La 40 de ani, așa au început a trage toate clopotele singur de sine pe la toate bisericile, zi și noapte, că le-a venit în minte preoților să-l caute pe acela unde-i. Au mers la pascari, el a mers cu dînșii și le-a aratat, dar cheia a spus că-i în mare. Au făcut altă cheie și au deschis și l-au găsit pe dînsul stînd la masă și scriind ca un sfînt.

L-au luat și l-au dus din biserică în biserică, da el n-a vrut să între; tocmai la o biserică într-un loc, cînd l-au dus, numai a pășit cu piciorul pragul și s-a lipit în părete cu totul ș-a ramas acolo chipul său, unde stă până în ziua de astăzi; îl cheamă Sfîntul Grigore.

(Despre același om păcătos să spune că cineva i-a pus o lacată în spinare și el atîta a umblat, până ce singură lacata s-a deschis și a căzut.)

Catrina Beicu, Mihalcea

*

§ 3. Copiii pe ceea lume
Preacuminte Solomon

Preacuminte Solomon a pus un ficior din casă s-o calce pe mă-sa pe picior, cînd îi va da de spalat, spuindu-i că el îi va da atîția galbeni, cîte palme va căpăta. Împărăteasa i-a dat două palme și Solomon i-a dat doi galbeni. A doua zi, iar a călcat-o ș-a capatat numai o palmă, iar a treia zi, l-a întrebat de ce o calcă pe picior. El a spus că o iubește și a ramas ca să vie noaptea la ea. Solomon s-a îmbrăcat în straiele ficiorului și s-a dus el în locul lui – spuindu-i că: n-a avut dreptate să cîntărească mintea femeiei cu ce e mai rău? Aflînd mă-sa, l-a blastamat ca să se ducă în iad și-n tartar. El a mers ș-a cerut la preot să-i deie sfintele daruri într-un șipușor și fuior de la cruce, de cel ce împletește Maica Domnului cu fetele fecioare, de face mreją;ș-a mers în iad. Diavolii nu se puteau apropia de dînsul, că avea la el sfintele daruri. S-apucă acolo să măsoare de-o mănăstire. Vin diavolii. „Ce faci acolo?" „Iaca ce fac, vrau să fac o biserică. Aice are să fie altariu!..." (și face cruce pe pămînt). Du-te de aice; ce să-ți dăm să te duci?" „Aduceți-mi pe Scaraoschi al vostru din tartar să vorbesc eu cu dînsul ce să-mi dea." I l-au adus și i-a zis că, dacă i-a da toate sufletele moșilor și strămoșilor lui, păn' la al 9-lea neam, el le-a da pace, de nu, nu. Scaraoschi n-a prea vrut, dar n-a avut ce să facă. Preacuminte Solomon a sucit o șfară lungă, lungă din cînepa ceea și i-a dat drumul în tartar ș-a scos tot neamul lui, ba și alți mulți s-au prins; iată că se prinde și o babă. Plivise odată stratul și aruncase cu buruienile o ceapă peste gard etc. Preminte Solomon ș-a scos sufletele afară din iad și le-a dat drumul la odihna cea de veci, în sînul lui Dumnezeu; ș-apoi s-a întors la împărăția mîne-sa, de s-a făcut vacari, și mă-sa a pus să umble cu plugul, să-l găsească.

Ileana Puricioaia, Botoșani

*

Omul e tare bine să aibă copii, că dacă n-are copii, are pacate; că Dumnezeu, cînd se duce pe ceea lume, îl întreabă: „Cine nu te-a lăsat să dormi, cînd îți era somnul mai dulce? Cine nu te-a lăsat să mănînci? Cine te-a supărat? " Și dacă n-ai avut suparare cu copiii pe asta lume și n-ai năcăjit, ai pacate și trebuie să năcăjești acolo numaidecît.

Da copilul, dacă îl ai, te scoate pe ceea lume de la pedeapsă; cum a vrut s-o scoată ficiorul său pe baba cea din iad.

Dumitru Grigorașciuc, Mahala

Cine are copii morți, e tare bine; că se pun pe lîngă Dumnezeu și se roagă să ierte părinților din pacate.

Dar de ai copii morți și nu le-ai purtat parastasele, nu pot nimic să-ți ajute, că stau opriți.

Copilul de suflet nu-i nici de o samă; parcă el pe ceea lume îți scoate sufletul de la belea? El numai cît pe jumătate e al omului și

tot la părinții lui se duce. Adică cum de-o pildă: să fie sufletul în iad, apoi acel care l-ai luat, dacă a murit mititel, ori copii de aceluia, care-s morți și-s îngeri, pe ceea lume te scoate numai până la jumătate și-ți dă drumul înapoi în iad și se duce la părinții lui. Atunci Maica Domnului își întoarce spatele plîngînd; că sufletul acela, pace, mai mult nu-l scoate nime de acolo; de are omul însă copii, nepoți, strănepoți, de ai lui, tot îl ajută; dar de la cel de suflet nu mai are parte. *Ion David, Botoșani*

Oamenii care n-au copii să silesc să aibă cît mai mulți fini, – și mai ales care copil moare îndată după botez, acela-i înger și-i ajută nănașului pe ceea lume.

Părinții copilului, dacă nu dau nănașului colaci și lumînare, pentru cît i-au botezat, copilul acela pe ceea lume nu e al părinților, e al nănașului. Cînd moare omul – acolo e întuneric –, finii îi iese înainte cu lumînări, – le fac la nănași slujba ce le-au făcut-o și lor aici.

Care n-are copii, pe ceea lume, înoată pe o scîndură, pe apă.
Maranda Andronic, Botoșani

*

Baba în rai

O femeie a avut 7 barbați și 7 rînduri de copii, dar și mare noroc la avere. Pe toți copiii i-a pus la cale, ba și pe slugile și copiii slugilor ei. Făcuse un sat de oameni și la toți le dăduse vite, le făcuse gospodării. La urmă, fiind bătrînă și gîndind că de măritat nu s-a mai putea mărita, – pentru ce să muncească? Hai că ea se duce la rai!

Copiii o roagă... Ea nici nu vrea să știe. Își ia ramas bun și le spune că, dacă n-a veni până într-un an, mai mult să n-o aștepte.

Merge în grajdi între cai și zice: „Cai, căișorii mei, care vra să meargă cu mine în lume?" Iată că o iapă balaie se apropie și pune botul pe umărul ei. – „Tu, bălăucă, vrai să mergi cu mine? Bine, zice baba, hai!" Se suie baba calare și pornește.

Tocmai la un an, ajunge sub un deal; sus era raiul – și Domnul Hristos, cu Sf. Petrea și Sf. Neculai, se jucau cu mingea; iacă o zărește Sf. Petru pe babă și vine la ea – „Stăi, babă, nu te sui, că aicea-i raiul!" – „Da tu cine ești?" îl întreabă baba răstit. – „Sînt Sf. Petru!"

„Dacă ești Sf. Petre,
Bate-te-n dos cu pietre!
– Hai, balaie, la rai!"

Și pornește mai departe.

Vine Sf. Petru și spune la ceilalți. Merge Sf. Neculai. Și pe el îl întreabă baba cine-i. El îi spune: „Sînt Sf. Neculai!"

„Dacă ești Sf. Neculai,
Bate-n dos c-un mai!
– Hai, balaie, la rai!"

Merge Domnul Hristos. „Ce cauți, babă, pe aice și ce te vîri în rai? D-apoi nu știi c-ai avut 7 barbați?" – „Da cine ești tu, că știi așa de bine?" – „Sînt Dumnezeu!"

„Tu, Doamne, i-ai dat,
Tu i-ai luat,
În tine i-ai bagat!
– Hai, balaie, la rai!"

Vine și Dumnezeu rîzînd și spune: „Deschide-i, Petre, porțile, că nu scăpăm de babă; și apoi, nu a fost ea așa de rea, ș-a cîștigat: copiii și casa ș-a pus la cale și pe o mulțime de oameni i-a miluit și i-a fericit, ș-a cîștigat raiul, las-o să între..." Și tot a întrat baba în rai! *Tasiluța Nastasi, Siret*

Să știe proverbul: „Se vîră ca baba în rai!"

*

Omul cu copii mulți

Erau doi frați, unul sarac și cu o mulțime de copii, iar altul bogat și fără copii. Cel sarac se văicăra că n-are cu ce-i hrăni, da cel bogat a zis: „Ba eu să am și o sută, tot ași avea cu ce să-i hrănesc." Cînd merge acasă, femeia îi făcuse o sută de copii; omul de spaimă a început a alerga ca un nebun, iar necuratul, din ceasul acela, a început a-l chinui fel de fel; dar el tot zicea: „Trupul meu să pătimască, iar sufletul meu cu Domnul să se logodească." După mult chin, Dumnezeu s-a milostivit și l-a luat în cer.

Femeia, de la o vreme, sărăcise și nu mai avea cu ce hrăni copiii; ce să facă cu dînșii? I-a trimis la slujbă pe cîte o oaie pe an. Cînd s-a împlinit anul, a avut 100 de oi. Al doilea an, pe cîte un vițel și cînd s-a împlinit anul, a avut 100 de viței. Pe urmă, pe vaci, așa că se îmbogățise.

Cînd au crescut mari, toți copiii s-au pus la cale, numai cel mare n-a vrut să se însoare, a zis că el se duce să-l caute pe tatăl său. Ș-a luat un cal și a pornit. Pe drum, care încotro îmbla să-i cumpere calul, dar el nu l-a dat. Întâlnește pe Sf. Ioan și-l întreabă or de nu știe să-i spuie unde l-ar găsi? Sf. Ioan îl trimite la Sf. Luni, dar nici ea nu știa, l-a trimis la Sf. Mercure, Sf. Mercure – la Sf. Vinere și Sf. Vinere – la Sf. Duminică. Sf.Duminică l-a îndreptat ca să meargă în rai să-l caute și i-a dat un galbăn să-și cumpere bolduri să-și bage lui și calului în cap, cînd va da în apropierea raiului, că are să-l bată somnul, de mirosul florilor și de versul păserilor, și i-a mai zis să nu vorbească cu nime. El a făcut toate așa cum l-a învățat și în rai l-a găsit pe tatăl său. L-a adus acasă și cu toții s-au bucurat.
Tasiluța Nastase, Siret

*

Soldatul. Talpa iadului

Era o babă așa de rea – mama tuturor babelor istora, la începutul lumei – și făcea atîtea răutăți, făcea pe femei să să dragostească cu alții – și cîte, că dracii, de rea ce era, au luat-o și au pus-o talpă la iad și au urzit iadul pe dînsa.

Moare un soldat și merge la rai – că la ruși, soldatul dacă moare e sfînt; Sf. Petru îl primește. El, cum întră, începe a întreba: „Votchi e?" – „Nu-i!" – „Kiukiunu e?" – „Nu-i!" – „Hazaina e?" – „Nu-i!" – „Apoi dar, nazat, nu-i de mine aice!"

Se duce la iad și dracii îi deschid poarta. – „Votchi e?" – „Este." – „Kiukiunu e?" – „Este." – „Hazaina e?" – „Este." – „Dobri, e de mine aice." Stă el acolo și se uită: – „Ce pacate, zice el, liude e, a țerca nema?" (oameni sînt, da biserică nu-i). Se apucă și începe a plănui cu sabia de biserică.

Dracii nu se puteau apropia de dînsul, că era sfînt, cînd îi croia cu sabia!... Se duc la cel mai mare ca să-l întrebe ce-i de făcut. – „Nu știu nici eu, zice dracul cel mai mare, da duceți-vă la baba ceea care ține talpa la iad și să-i ziceți că, dacă v-a învața ce să faceți, îi veți da drumul. Dacă n-a ști nici ea, apoi pace!"

Merg ei și-i spun și baba le zice: „Mai întăi, dați-mi drumul și lasă dacă nu vi-l scot eu de aice." I-au dat drumul. – „Aveți o darabană?" – „Avem." – „Dați-o încoace!" Ia baba darabana, o pune după gît și începe a bate de război. Da rusul lasă toate, apucă iute pușca și sabia: „Bătălia! Deschideți-mi mai degrabă ușa! – a început a striga – Bătălia!" și la fugă. Așa a rămas iadul fără biserică, de, altfel, pe toți îi alunga. *Gheorghe Postolachi, Bagiurea*

*

„Ce tălpoi e acesta?" se zice despre babele rele.

Deputatul satului
Ține talpa iadului.

Talpa iadului e afundul cel mai adînc al nenorocirei sufletului.

Că eu nu mi-am căștigat
Să fiu talpă că la iad... *Broscăuți*

§ 4. Pe ceea lume

Despre ceea lume și cum e acolo, povestesc acei ce au leșinat, de regulă, istorii auzite de ei din bătrîni, despre rai și despre tartar.

Un tînăr roșișan, fiind bolnav, a leșinat și sufletul său a văzut următoarele pe ceea lume:

Mai întăi, i s-a părut că a mers la biserica din Bobești și, din biserică, s-a trezit la poalele unui munte de steclă, pe al cărui vîrv era mușchi și verdeață, dar el nu se putea sui. A împreunat mînile să se roage la Dumnezeu și îndată i s-a făcut înainte o scară de aur, pe amîndouă părțile cu lumînări și îngerul l-a luat de mînă și i-a zis: „Suie-te!" Sus, deasupra muntelui, erau numai cît flori și rînduri de pomi. „Ai să mergi cu mine să-ți arăt toate, îi zise îngerul, dar cată să nu cumva să te uiți înapoi." În calea lor, videau niște mese întinse și oameni stînd la mese, dar nu mîncau. – „De ce nu mănîncă oamenii aceștia?" a întrebat băiatul. Îngerul l-a dus și l-a pus la o masă și i-a zis: „Mănîncă tu, dacă poți!" dar n-a putut nici el mînca. Pe deasupra lor, îmbla Domnul Hristos într-o trăsură cu niște cai; mergea de la răsărit spre asfințit, blagoslovind cu crucea în mîni împrejur și lumina ca soarele.

Îngerul îl duse mai departe și el văzu un bătrîn îmbracat cu o mulțime de straie, stînd sub un copac cu chidie pe el, iar împrejurul lui era pămîntul înghețat. „Cine-i acesta?" întrebă băiatul. – „Moșneagul acesta e iarna, zice îngerul, și cînd își scutură el straiele, atunci cade omătul pe pămînt." Merseră mai departe și văzu o femeie îmbracată și încălțată stînd pe o bucată rotundă de pămînt, cu o dungă de iarbă verde, iar alta încă neînverzită și printre dungi apă și glod; întreabă și despre aceasta pe înger și-i spuse că e primăvara. De cealaltă parte de iarnă, sta toamna: iară o femeie îmbracată și în jurul ei stăteau copaci cu frunzile căzute și poame, iar alături de primăvară ședea vara, o fată tînără și frumoasă, numai în cameșă și șezînd între flori, pomi cu vișine, cireșe etc. Și de toate pînile cîte sînt se videau pîlcuri ici-colea, pe lîngă ea.

Băiatul, cît mergea, în stînga nici nu se uita, acolo era întuneric, pîclă, glod; într-acolo era iadul. De aici îl duse îngerul într-o casă; acolo veni Dumnezeu și-i arătă patru uși, pe cari îi zise că să nu le deschidă, dar Dumnezeu s-a dus și el a deschis ușa întăi. Înlăuntru, a văzut niște femei arzînd pănă la brîu în foc, iar de sus le curgea smoală aprinsă pe cap. A deschis altă ușă și a văzut preoți spînzurați de degetul cel mare, de niște cîrlige, și arzînd în foc. În altă despărțitură, a văzut pe un uncheș al lui, arzînd. În fine, veni Dumnezeu și-i spuse să iasă de acolo, că el nu e scris în cartea sa, între cei morți.

De aici, băiatul a plecat gonit de niște catane; la un pod, catanele aceste i-au tăiat capul. El a luat capul în mînă și, fugind, și l-a lipit singur de trup, dar catanele, după dînsul. Băiatul le spuse să vie la mă-sa acasă, că le va da pîne caldă cu lapte acru. El fugi înainte acasă și se ascunse sub pat, își făcu o bortă prin părete afară și spuse mîne-sa să puie la pivniță cruce și cînd vor veni catanele, el va fugi pe acolo și se va ascunde în pivniță; iar ea să le spuie că a murit. – Le-a pus dinainte pîne și lapte, – ei au mîncat și s-au dus.

Aceștia ce să zădăreau cu dînsul erau dracii. Cînd a ieșit din pivniță, s-a și trezit și a cerut mîncare și, treptat, treptat, s-a însănătoșat. *Alexandru Pradanciuc, Roșa*

O femeie odată a fost murit și cum o scalda, a înviat ș-a strigat: „Dați-mi răpede o ulcică de borș să beau, căci m-a luat un om de mînă și m-a dus la o ușă roșă ca focul, prin care se vedea o toloacă mare plină de oameni, ce strigau necontenit borș să le dea, ș-acolo nu-i nimic de mîncat, decît paingăni mari și viermi, și ei după aceia se

alungă să-i prindă." Păn' ce-au adus borșul, femeia a murit înapoi. Și de atunci femeile în Roșa, cum umplu borș, dau mai întâi de pomană.

O femeie a fost moartă trei zile și a văzut cum e în iad. Stau trei rînduri de morți în șir ca catanele, două rînduri nu vorbesc, da cei al treilea vorbesc. Aproape de dînșii este un stîlp de fier cu o curbă, pe care dacă o învîrtești, sar scîntei și atunci cei care nu vorbesc așa țipă!

Cei ce fură bostanul, îl cară ca un glonte de fer greu pe un munte ascuțit ca o piramidă și cînd îl pun în vîrv, trebuie să cadă iar jos, și apoi omul iar îl rădică și așa păn' în veci.

Cel care spune minciuni stă cu fața în sus și un șerpe de pe o răchită îi tot picură venin în gură.

Cel ce oprește apa din fîntînă, se fac lanțuri din intestinele lui.

Iar la uși a văzut, ca zăvor, un picior de om, din pricină că a lovit cu piciorul dobitoacele; e tare pacat a lovi dobitocul cu piciorul.

Și a mai văzut multe altele, dar n-avea voie să spuie.

Care om pe lumea asta n-a zăcut, pe ceea lume este o casă închisă și toți aceia stau pe pămîntul gol, numai în piele, cu capul la prag și picioarele la masă, și un copil de pe masă rumăn și frumos, în pielea goală, caută spre dînșii.

Omul aice trăiește, să facă bine întruna, căci: „bine faci, bine găsești". Noi aice astăzi sîntem și mîne nu; asta e lume împrumutată.

Pe judecătorii cei mincinoși și care judecă strîmb, îi trag pe roată de foc.

De mîncare nu-i pacat să furi, dacă ți-i foame sau dacă dai și altuia sarac, căci omul, dacă n-ar mînca, ar muri. Numai cît omul totdeauna cînd dă de pomană un lucru ce nu e al său, poate i-a dat cineva, să dea cu mîna dreaptă, iar pe cea stîngă s-o ascundă la spate, căci mîna cea stîngă e a necuratului și-l spune pe om că n-a dat al său, ș-atunci necuratul îi bagă degetele în ochi și-l orbește, nu destul e acolo întuneric!

Straie e pacat a fura; – pe ceea lume straiele sunt răni mari, i să fac pe trup; – sau care a furat bani, duce saci grei cu bani în spate.

Care-i zgîrcit pe lumea asta, numai molii și rugina fierului îi stă înaintea lui și lui i se pare că-i aur și argint. Aceea e camara celui bogat, căci el a strîns în camara sa pe lumea asta de toate cele, dar la nime n-a dat din ele.

Care zice că nu i-ai dat mîncare, pe ceea lume totdeauna e flămînd - dracii îl duc la iad și el totdeauna spune că i-i foame. E pacat să zici că ești flămînd, cînd ț-a dat cineva - să zici că ești sătul - căci atunci se depărtează diavolul de om.

Zice că, cum e primăvara de frumoasă pe lumea asta, așa e întruna pe ceea lume.

Dreptatea stă în rai, așa grasă și frumoasă – și diavolii o trag cu trei pietre de moară la iad și nu pot s-o urnească.

Cît e ceriul de nant, așa-i iadul de 3 ori de adînc în fundul pămîntului; cel ce a făcut să-i cadă părul altuia, de 3 ori e slobozit din ceri, de păr, în fundul iadului.

Care lucrează sărbătoarea și duminica, sufletele acelora se macină prin trei pietre de moară; sînt trei mori ce umblă ca vîntul, și un om tot dă neîntrerupt cu mîna, de sîmbătă la miezul nopței, pănă duminică la miezul nopței și morile umblă și macină făină din suflete, în foc.

Cine aduce duminica vreascuri, lemne, acela tot umblă cu dînsele în spate într-o groapă mare – și dacă se mai pocăiește, iese pe un cîmp negru și umblă cu dînsele ziua și noaptea și nu mai are hodină.

Dacă dormi în timpul cînd e slujbă la biserică, pe ceea lume dracii te apasă cu o furcă de fier în piept și te pun pe raghilă de fier.

Broscăuți.

Rîșnița de propește cineva pe lumea asta, îi e greu pe piept.

Care ară hotarul altuia, îl pun dracii la plug și-l bat.

Care ascultă sub ferestile altuia, îl trag dracii cu lanțuri de urechi și-l bat în cap cu ghigi de fier.

Niciodată pe nime să nu blăstămi, căci în caldarea în care fierb sufletele, cel ce a blastamat întră în fund și cel blastamat iese deasupra.

Acolo în iad, sînt o mulțime de cuptoare de fier, cît casele de mari, în care ard cei păcătoși, iar dracii îi împung cu frigări de fier și-i întorc cu cociorve.

(În Mihalcea se spune o vorbă: „Ce te mai învîrtești ca Marcu în iad!")

Toate de la Maranda Andronic, Roșa

*

Diavolul șede în iad, legat jos; iar de acolo păn' la Dumnezeu sînt 24 de vămi cu lăcăți și în ele arde foc. Sufletul pornește de la iad în sus, prin vămile acelea, și arde prin toate focurile pănă cînd ajunge sus la Dumnezeu, – atunci e alb, curat de pacate, din ceea ce-a fost negru.

La Dumnezeu cînd ajunge în ceri, este un cîne negru, mare, flocos, la picioarele lui Dumnezeu – și dacă poate sufletul e cu gînd rău asupra lui Dumnezeu, gîndește: „Bine că am scapat, nu-mi mai pasă mie de tine!", atunci cînele cela îl ia și-l trîntește de sus în fundul iadului și acolo rămîne pe veci. Care e bun merge de-a dreapta Domnului. În stînga în jos, mai sînt cățel mititei.

În ceri la Dumnezeu, stau fetele de-o parte, pe un cîmp de flori, ficiorii peste carare de alta, bătrînii stau de altă parte, ca hribii, fiecare stă la cei de vîrsta lor. *De la aceeași*

Pe ceea lume, este lîngă rai un cîmp, o apă ca răciturile, se numește „Drumul Idiilor", și care nu-i păcătos se ține deasupra și trece, iar care e păcătos se cufundă și merge în fund în iad. Odată, a mers un om de-al nostru la rai și zice că a trecut, nu s-a cufundat. Raiul e pe pămînt; de ce, la Moși, dai de jos de pomană, pui pe pămînt?! *Maria Bărbieriu, Botoșani*

Zice că sufletul merge sub noi, în pămînt, pămîntul se deschide și merge pe ceea lume; acolo se află și Dumnezeu. *Agafia Popovici, Mihalcea*

La rai sînt punți: punțile raiului; și care are punte trece, care nu, nu. Care dă de pomană are punte de trecut; și de are multe „bodaproste", bodaprostele îl tot rădică în sus și-l trec. *Botoșani*

La rai cînd merg, trebuie să treacă peste iad. – S-a văzut puntea ce o pun la mort, pînza.

Sufletul, cînd merge, trece peste o punte unsă cu untdelemn, ca să lunece, de aceea are omul unghii la mîini și la picioare, să se poată ținea.

Cel ce cade sub punte e căzut; de acolo, îl scot neamurile cu parastasele și dacă îi fac pomenire. Acolo se curățe sufletul trecînd de 100 de ori prin foc și prin apă și cînd e curat, trece pe o punte de aur și tot ne trebuiesc unghii să ne ținem. Și după ce se va sfîrși lumea și va fi judecata, pe care îi va da Dumnezeu în iad, după ce să vor curăți, iar se vor duce la rai. Numai acei care nu vor fi curați și nu vor putea să iasă, îi va scoate Maica Domnului cu fuiorul de la Bobotează. Cei păcătoși, de grei ce sînt de pacate, li se rupe ața și cad înapoi – ș-aceia nu-i va putea scoate nime, pe vecii vecilor vor rămînea în fundurile iadului.

Cine se roagă cu credință la Maica Domnului în viață, Maica Domnului, pe ceea lume, îl ia de mînă și-l trece pe puntea din iad. *Dumitru Volcinschi, Ropcea*

*

În Mihalcea, cînd fac femeile pîne, după ce o scot, pun lemne în cuptor, căci zic că lemnele celea se fac punte pe ceea lume; – acolo, undeva este o apă, să aibă punte, să poată trece sufletul. Alții spun că puntea e peste focul ce-l va trece pe ceea lume, căci sufletul, după ce iese, trebuie să meargă și pe la rai, și pe la iad, să vadă cum e, îl duce îngerul și-i arată. Care merge la rai trebuie să treacă peste iad, unde arde focul cel mare și dacă s-a pus punte, poate trece, dacă nu, rămîne la iad. Lemne în cuptor se pun mai multe, pentru mai multe persoane și dacă femeia trăiește rău cu barbatul, lui nu-i pune, îl lasă să rămîie la iad. *De la d-na Maria Reus*

Frunză verde de doi scai,
Sufletul e dus la rai,
Să uită pe-o crăpătură:
La mijlocul raiului,
Este-o masă rotilată,
De îngeri înconjurată.
Da un înger l-a zărit
Și-nainte i-a ieșit.
Of, suflete năcăjite,
Nu-i aicea locul tău,
Locul tău este la iad,
C-acolo ț-ai căștigat.
El la iad că a plecat,
Iadul i l-au descuiat.
Înainte i-au ieșit:
Cinci de mînuri îl trăgea,
Cinci de spate-l împingea,
Cei mai mulți loc îi făcea,
Bici de piele împletea,
Cei mai mulți pat îi gătea,
Cunună de spini i-au pus,
Hîrb de foc la cap i-au pus
Și cu biciul l-au bătut
Și crunt sînge l-a umplut.
Ilișești

*

Frunză verde lemn domnesc,
Merg pe drum, mă tînguiesc,
Cum în lume să trăiesc,
De pacat să mă feresc,
C-am auzit din bătrîni
Că-i rău trai pe ceea lume.
La curțile lui David,
Este-un scaun aurit,
Ș-or așterne mesele
Ș-or deschide cărțile
Ș-or ceti pacatele.
Ș-or vîna, ș-or trîmbița,
Vii și morți vor aduna,
Și cei drepți s-or bucura,
Da cei strîmbi s-or spăimînta.
Da Arhangelu-a cuvînta:
„Păcătoși, nu vă spăriați,
Că Dumnezeu v-a judeca,
Și de-ți avea voi noroc
Să vă trăiască neamurile,
Să postească posturile
Și să ție vinerile,
V-or ierta pacatele.
Numai cel ce suduie crucea
Să moară de plumbul puștei.
Da acel ce pre.....
La judecată nu este."
Anii trec, viața-mi scurtează
Ochii-mi plîng și lăcrămează.
Anii trec într-o minută,
Ian vezi viața cum să scurtă,
Ian vezi zilele cum trec,
Noaptea făr' de somn pitrec.
C-așa-i viața omului,
Ca și floarea pomului:
Dimineața înflorește,
Peste zi se vestezește,
Da încă sara putrizește.
Mahala

(Cîntece despre ceea lume a se vedea la colinde de Crăciun.)

Gura iadului e acolo pe unde aruncă munții foc. *I. Pisarciuc, Roșa*

*

Sînt unii oameni așa de păcătoși, că nu-i primește pămîntul, cînd îi îngroapă, îi aruncă afară. Cînd pe cineva îl blastămi, zici: „Nu l-ar primi pămîntul!"

Pe suflet, dacă-l întreabă cineva cît a trăit pe asta lume, el zice că trei ani,– acele trei zile cît a stat mort aice; acelea i se pare că a fost viața lui cea mai fericită. *Botoșani*

Cînd moare omul, dacă e racla grea, e sufletul păcătos ori sînt sufletele neamurilor lui grele de pacate, care s-au pus pe raclă și-l

duc păn' la groapă. Cînd se duce sufletul pe ceea lume, mai întăi merge la întuneric, la propeală, acolo stă pîn' ce-i fac cele 7 parastase, de aceea le duc deodată. Unii spun că sufletul merge într-o încăpere cu 24 de odăi închise cu zăvoare; acolo stau mii și milione și așteaptă, poate le vor da cineva, să-i scoată.

Zice că e mare pomană dacă porți parastasele acestea vreunui mort, căruia știi că nu i s-au purtat. Cînd sînt parastasele gata, ușile se deschid și sufletele scapă. Atunci se duc și șed pe un cîmp foarte frumos, cu copaci și iarbă verde; în copaci, stau sufletele copiilor.

Pe cîmpul acela, omul vede tot ce a dat. De a dat o cofă de apă, se face o fîntîniță etc. Acolo sînt cărări și, pe amîndouă laturile, stau blidurile de mîncare ce ș-au dat sau ce li se dă; și de nu ai dat pe nume, sufletele se ghiontesc, se grămădesc. Acolo stau păn' la judecată. *Botoșani*

Zice că niciodată să nu bănuiești, cînd se varsă pe masă sau jos băutura; atuncea sufletele cer – și aceea ce s-a varsat, poate ai uitat să dai, e a lor, stă îndată înaintea lor acolo. Atunci să vadă cineva ce bucurie mare au și ce chef fac! *Mihalcea*

*

Cum ne sînt nouă sufletele

Noi, aicea, nu știm nimic, sîntem proști, dar dacă moare omul, îndată i se arată tot ce e pe lume. Morții umblă pe pămînt, numai noi nu-i videm, în vis numai cît ne întălnim cu dînșii; atunci sufletul iese din om și se întălnește cu sufletele.

Sufletele care iese din oameni, nouă, aistora care trăim, nu ne sînt bune; li-i ciudă, de ce ei au murit și alții trăiesc. Pentru ce, împrejurul bisericei, noaptea, nu poți merge de 3 ori? Că nu te lasă sufletele! Odată, o catană s-a pus ramașag ș-a mers de două ori, cînd a treia oară, l-a săgetat la inimă, l-a năbușit sîngele ș-a fost gata. Sînt de aceia care, cît au trăit, au fost nazdravani, aceia se cheamă strigoi – ei nu lasă. *Dum. Volcinschi, Ropcea*

Odată, un covali își iubea tare femeia, dar murind ea, l-a rugat să nu se însoare și i-a spus să o așeze în biserică, pe un scaun, cu cartea-n mînă. După un timp, covaliului i-a plăcut o fată. Merge el la biserică la dînsa ș-o roagă să-i dea voie să se însoare. A doua zi, o găsesc pe moartă afară sub păretele bisericei. Au pus-o înapoi, dar necontenit o găseau dimineața în acelaș loc, deși el necontenit o ruga. A mers singură fata, la miezul nopței și a rugat-o să-i dea voie s-o ia, căci poartă în pîntece un copil. Auzind aceasta, s-a îndurat și i-a lasat. Pe moartă, au îngropat-o și nu a mai ieșit. *Cernăuți*

În Molodia, Mahala, mortului nu i să spune „tu", ci „d-ta"; fie și copilului său, căci zice că atunci el e una cu Dumnezeu.

*

Prietenii

Au fost doi prieteni. Odată au copilărit, odată au fost în catane, acuma făcuse vorbă că odată să se și însoare. Au mers la niște fete ce le plăceau în starostie, au dat de vestiri și, în 2 săptămîni, era să le fie nunta. Iată că unul dintr-înșii moare. Rămîne celalalt suparat. Sîmbătă sara, au început nunta, i-au pus cununa de berbec la cușmă, cînd să să puie la masă, el iese afară și se duce, fără ca să știe nimene, tocmai la mormîntul prietenului lui. Acolo începe a plînge: cum toți se află la nunta lui, numai prietenul său nu. Plăngînd așa, mormîntul s-a deschis și prietenul a ieșit. „Nu plînge, zice el, că mă duc." Era pe la vro 10 ceasuri. Au venit amîndoi la nuntă, s-au pus la masă și au mîncat – cînd s-au apropiat 12 ceasuri, prietenul i-a spus: „De-acuma, tu m-ai adus, tu să mă duci!" L-a dus păn' la mormînt, acolo înăuntru s-a făcut o odaie și pe masă era un șip de vin și două pahare. „Am fost eu la tine ș-am băut, vină și tu puțin la mine!" Au întrat amîndoi – și pahar după pahar au băut tot șipul. „De-amu mă duc, că mă vor aștepta cu nunta", zice mirele. Cînd a ieșit afară, avea o barbă pănă la brîu. A alergat cu fuga, dar n-a mai găsit locul; erau alți oameni, alte case. A mers la preotul, ș-a rădicat cușma din cap – la cușmă avea cununa de mire – a întrebat despre ai lui: „Ce vorbești, zice preotul, din ei, nici colbul nu le mai găsești, de atuncea sînt 300 de ani!" El a ieșit numai cît afară și vîntul și pe dînsul l-a răsipit. *Neculai Torschi, Mihalcea*

*

Mortul recunoscători

A fost un boieri ș-avea un băiet. Boieriul l-a trimes ca la Viana, să învețe carte. El era așa de cuminte, că în fiecare lună învața un clas. Într-un an, le-a gătit pe toate.

„De-acuma du-te acasă, că n-ai ce mai învăța!" au zis profesorii. „Mai găsesc eu ce", a zis băietul; ș-anceput a învața la meșteșuguri.

A mers la un stoleri – și, în curînd, a deprins totul. Vine un împarat acolo și dă să-i facă un ceasornic, din care, la 12 ceasuri cînd va suna, să iasă 12 muzicanți și să-i cînte. „Noi nu știm cum să facem aceasta", a zis maistrul. „Ba eu voi face", a zis băietul. Păn' în 2 săptămîni, ceasornicul a fost gata. Împaratul i-a plătit o mulțime de bani și i-a zis că, la orșice nevoie, să vie la dînsul, căci îl va ajuta.

A venit alt împarat ș-a cerut să-i facă o masă cu 12 scaune – și cînd vor sta la masă, să iasă din fiecare scaun un lăutari și să cînte. El a spus că și aceasta va face și împaratul i-a plătit bani mulți și i-a spus tot așa, ca să vie la o nevoie la dînsul.

Un al treilea împarat a venit ș-a cerut pentru fata lui un piano care să cînte singur. Și pe acesta l-a făcut; i-a plătit și i-a făgăduit ajutorul său, tot așa.

Ieșind băietul de la boieri, ș-a luat banii și s-a făcut negustori. A cumpărat fel de fel de mărfuri, a vîndut; dar punîndu-se odată la

jucat cărți, a pierdut totul ș-a ramas sarac lipit pămîntului. Ce să facă el acum? Ș-a adus aminte de împaratul cu ceasornicul – ș-a mers la el. Spuindu-i ce i s-a întîmplat, împaratul i-a cumparat altă marfă la loc și s-a întemeiat din nou.

Îi mergea foarte bine, dar i-a venit în gînd să vîndă totul și să meargă în alt loc; ș-a luat banii ș-a pornit. Mergînd pe un pod, vede o mulțime de oameni, că tot stupesc pe un om spînzurat ce era acolo. Prinsese pe un talhari și-l spînzurase și acuma cei ce păzeau podul nu lasau pe nime să treacă, păn' ce nu-l vor stupi. A venit rîndul și la negustori. „De ce făceți rîs de dînsul, a zis el; spuneți-mi ce vrați și eu îl voi cumpara." I-au spus atîta cît avea el. A dat banii – și pe mort l-a îngropat.

Rămănînd sarac ca dintăi, ș-a adus aminte de împaratul cu scaunele. Mergînd la el, împaratul tare s-a bucurat și i-a spus că-i va da ce va cere. L-a primblat prin toate odăile, numai cît într-o odaie nu l-a lasat să între. El a rugat să-l lese ș-acolo. Aice, sta închisă fata împaratului cu pianul; avuse amîndoi bataie și i-o luase. Negustorul ceru să-i dea fata și fiindcă împaratul se prinsese cu cuvîntul că-i va da ce va cere, i-a dat-o. El a dus-o într-un orășel și trăiau amîndoi foarte greu.

Își aduce aminte de împaratul cu pianul. Spune femeiei sale că merge să-și caute cîștig și că, în curînd, are să pornească. „Dacă te duci, stăi să-ți cos o basma, cum știu eu, să-ți aduci aminte de mine." În cîteva zile basmaua a fost gata. Pe basma era scris numele ei, a barbatului ei și a părinților ei.

Mergînd el la împaratul și zărind împărăteasa basmaua, a leșinat. În curînd, au aflat că fiica lor e femeia lui și că a scapat-o de la robie, pe cînd ei o credeau moartă. Împaratul îndată a poruncit la un general să meargă cu ginere-său și c-un escadron de oaste s-o aducă.

Înturnîndu-se ei, au avut să treacă o apă. Generalul l-a pîndit pe negustor cînd era la feresta corăbiei și l-a aruncat în mare; iar prințesei i-a spus ca să nu spuie, căci o omoară; lui îi era dragă și vra s-o ceară la împaratul.

Negustorul, cînd a căzut în mare, a simțit că cineva l-a luat în brațe și l-a scos la mal. Cînd ș-a venit în fire, acela i-a spus: „Tu ai să năcăjești cîtva timp, dar apoi tot ai să te cununi cu prințesa și ai să ai un copil; să știi că pentru binele ce ț-am făcut, cînd va fi copilul de un an, ai să mi-l aduci în locul acesta, aici" – și s-a făcut nevăzut.

Mergînd el în oraș, n-a mai îndrăznit să meargă împaratul, a început a trăi ca vai de dînsul, lucrînd pe la jidani. Prințesa a spus generalului că nu se va marita, păn' nu-i va face un palat frumos. Palatul a fost gata. Ea a spus că nu se va cununa păn' ce nu se va zugrăvi odaia ei, cum ei îi va plăcea. El a pus fel de fel de zugravi, dar ei nici o zugrăveală nu-i plăcea. A mers și barbatul ei să zugrăvească. El a scris pe păreți istoria lui, iar boiala a turnat-o pe jos. Mergînd ea să vadă, i-a plăcut ș-au hotărît nunta. A trimes să aducă pe zugrav și l-a pus la fereduit, de a venit și el la nuntă. La masă, a trebuit să spuie fiecare cîte o poveste ș-a spus și el povestea lui, întrebînd ce să cuvine acelui ce omoară. „Să-l legi de coada unui cal

și să-i dai drumul", a zis generalul. „Apoi dar ț-ai făcut singur judecata!" Împaratul a poroncit și l-au legat și unde i-a picat capul, s-a făcut deal etc. iar ei s-au cununat și în curînd au avut ș-un copil. Tatăl copilului era tare suparat și, întrebîndu-l socrul său, i-a spus. Au hotărît cu toții că trebuie să-l ducă.

În ziua hotărîtă, el a dus copilul. Iată că vede venind spre mal 4 corăbii. Apropiindu-se, vede pe cel care-l scapase că se coboară. „Mă cunoști cine sînt?" „Nu." „Eu sînt acela pe care l-ai răscumparat din spînzurătoare – și pentru binele ce mi-ai făcut, ț-am făcut și eu bine; aceste 4 corăbii ce le vezi sînt pline cu mărfuri, sînt ale tale. Ia-ți și copilul și trăiți fericiți!" și zicînd, acestea nu s-a știut ce s-a făcut.

De la Vasile Tanasiuc, Clocucica

*

Într-o variantă din Roșa, e începutul astfel: Mergînd un băiet, cumpără un spînzurat, apoi pe 3 fete ce arau în plug; – pe una o ia, iar cele două merg în țara lor. Fiind dat el în apă, sufletul îl face grădinari la împaratul și vine la nuntă de spune povestea, căci femeia lui a cerut să spuie toți povești.

*

Ion Credinciosul

A fost un boier ș-avea un servitor foarte credincios, îl chema Ion. Boieriul s-a dus de-acasă și i-a lasat totă casa pe mîni, ba i-a lasat și lada cu bani în pastrare, așa mare încredere avea în el. Rămînînd Ion singur, flecăii din sat s-au apucat să facă un bal strașnic, în nădejdea lui Ion, știind că el le va plăti cheltuielile. Ion nu se da să meargă cu ei, păn' în cele din urmă s-a lasat înduplecat. Au băut, au mîncat, au jucat – cînd la plătit, nu li s-ajungea să plătească 30 de galbeni. A mers Ion ș-a scos din lada boieriului ș-a plătit. Vine stăpînul său acasă; numără banii și vede scădere. „Ce-ai făcut cu paralele, Ioane?" El îi spune adevarat. „Ce-ai făcut, n-ai făcut bine; trebuie să te învăț minte ca să nu mai faci. Întindeți-l la scară, zice boieriul, și trageți-i 30; să se învețe altă dată minte..." L-au întins și l-au bătut ca pe dînsul...

La cîtva timp, merge iarăși boieriul de-acasă pe vro lună de zile și iar îi lasă casa și banii în samă; flecăii satului iar s-apucă de făcut bal și-l smomesc și pe bietul Ion. De astă dată ia el din casă 100 de galbeni și plătește datoriele benchetului 90, iar 10 i-a ramas lui în buzunari. Acuma, stă și se gîndește: „De mi-a da boieriul, pentru aceștia, 90 de bețe, sînt mort; mai bine să-mi caut eu de ducă." Închide toate ușile cu cheia și pune cheile unde știa boieriul; își ia schimburile lui și pornește.

Merge el, merge, ajunge la o apă, dar neavînd cum să treacă dincolo, să pune între tufe pe mal și se hodinește. Ba fiind obosit de drum, chiar adoarme. Se trezește el într-un huit de glasuri și sare repede spăriet în sus, vede o corabie la mal c-o mulțime de oameni

și vro doi veneau spre dînsul. „Cine ești tu?” îl întreabă aceia. „Sînt și eu un dus din lume.” „Ce slujbă știi să faci?” „Sînt bucatari.” „Vină cu noi, că nouă ne trebuie un bucatari, să ne fii numai cu credință...” „Bine, mă duc.” L-au luat pe corabie... Aceia erau 61 de hoți, toți frați, dintr-un tată ș-o mamă, aveau corabia lor, moșia lor, într-un ostrov mare și nu îndrăznea nime să se apropie de ei. L-au dus păn' la curțele lor; aice se aflau de toate bunătățile, căci ei, cînd veneau acasă, cu de toate veneau încarcați. Ion s-a apucat îndată și le-a făcut în grabă bucate; ei au ramas mulțămiți. A doua zi, i-au dat cheile de la cămări, hambare și ei s-au dus la pradat, cînd vor veni, să găsească mîncarea gata. Erau cerbi, căprioare, el le-a făcut niște bucate, că-ți lingeai degetele; astfel că, venind talharii și găsindu-le pe plac, i-a lasat fiecare cîte un galbăn pe talger. Avea acuma 61 de galbeni.

El s-a bucurat tare și s-a gîndit în gîndul lui că bine i-ar merge, dacă va fi tot așa; și bine îi mergea, căci, de cîte ori talharii erau în chef bun, niciodată nu lua talgerele deșerte de la ei.

Iată că face împaratul Roșu o petrecere, care avea să ție vro săptămînă și-l poftește și pe talhariul cel mai mare la petrecerea ceea, să vie pe costul lui. Căpitanul talharilor tare s-a bucurat ș-a dat drumul fraților lui pe 2 luni, să se primble prin lume: să boteze, să cunune, iar de furat, nimic să nu fure. Au pornit ei cu toții, a ramas numai Ion acasă cu gospodăria, spuindu-i că, dac-ar vedea vro litvă rea că vine asupra lui, să se suie în turn și să plece steagul.

Acolo la petrecere, împaratul Roș a spus la cei de față, că: care se va afla să-i fure pe fata împaratului Alb, îi dă jumătate de împărăție.

Iată că s-au împlinit cele 2 luni ; ș-au venit cu toții înapoi acasă. Fratele cel mare i-a adunat în jurul lui și le-a spus despre ce e vorba. Să vă duceți în oraș și să cumparați cele mai frumoase mătăsuri și lucruri femeiești și să faceți în corabie 61 de dughene; apoi să mergeți până la împărăția împăratului Alb și să trageți corabia în dreptul palatului și cine va întra înlăuntru și va vrea să cumpere un lucru, voi, pentru marfa de 100 lei, să cereți 200; dar de va veni cineva de la palat, pentru marfă de 100, să cereți un leu.”

Au făcut ei toate după porunca fratelui celui mai mare; au ajuns cu bine ș-au tras pod de la corabie păn' la mal. Au început a veni slugile de prin curte, boieri, a cumpara care de care, căci străbătuse vestea în tot palatul, că se capătă totul în dar; până ce i-a venit gust și fetei împaratului să cumpere. A întrat într-o dugheană, în a doua, a treia, – din ce în ce, lucrurile erau tot mai frumoase; ei au rădicat podul și cînd s-a trezit ea, mergea pe mare. A început a țipa, dar nimic nu i-a ajutat.

Au dus-o în ostrovul lor. Cel mare tare s-a bucurat cînd a văzut-o, a închis-o într-o odaie, a dat drumul pe 3 luni fraților să meargă prin lume: să boteze și să cunune, dar nimică să nu fure; și el a plecat să facă contractul cu Roșu-Împarat ș-apoi să-i dea fata.

Rămîne Ion iarăși singur. Amu-i era și lui urît; talharii i-au lasat cheile să umble prin toate odăile, numai în două odăi să nu între. În graba cea mare, căpitanul a fost uitat să spuie lui Ion să deie de mîncare fetei; el i-a fost lasat ceva de mîncare lîngă dînsa, dar apoi s-a gătit.

Umblînd Ion prin odăi, se gîndește: de ce să nu între și-n acelea două? Și chiar învîrte la o odaie cheia în broască. Cînd întră înlăuntru, ce să vadă... Ședeau trupurile de oameni morți, clit, de jos până sus, unul peste altul, ca țuhalii la moară. S-a umplut de milă: „Săracii de voi, ce zile ați ajuns!” Iese și se duce de caută un hîrleț, merge pe o tolocuță, deoparte de casă, și începe a sapa la gropi. A numărat cîte trupuri sînt și a sapat atîtea gropi; apoi l-a dus în spate tot cîte pe unul și i-a îngropat frumos pe toți, – le-a zis vecinica lor pomenire, le-a făcut cruciți de șindilă și le-a pus la fiecare la cap, apoi se dă deoparte și se uită zicînd: „Nu-i urît țintirimul ista, ba-i chiar frumos!” A făcut cruce cu mîna spre cimitir, a zis „Dumnezeu să-i odihnească!” și s-a întors înapoi. Acuma era sara, s-a culcat ș-a dormit fără simțire, căci era trudit.

A doua zi dimineață, se scoală el și după ce-și isprăvește lucrul, își aduce aminte că mai are o cheie. In să meargă să caute și-n ceea odaie, să vadă ce-a găsi.

Întră și vede o fată în straie foarte frumoase, trîntită la pămînt și parcă gemînd. Aleargă ș-o scoală să-i dea ajutor. Ea a deschis ochii și iar i-a închis, nu putea vorbi. Îndată a ințăles că e moartă de foame. A dus-o în brațe păn' în odaia lor, i-a turnat rom pe gît, i-a dat cîte puțin vin, păn' ce-a început a-și mai veni în fire, i-a pregătit degrabă mîncare și cîte puțin i-a turnat pe gură, până ce, la o zi sau două, a început a vorbi și singură a mînca. I-a spus cum au furat-o, dar nu știa ce vrau să facă cu dînsa. „Știi ce, zice el, eu te voi scapa de aice, haide să fugim!”

La vro săptămînă, cînd era ea destul de tare, a luat el bani cît a socotit, ș-au luat merinde de drum și au pornit. Au mers ei de dimineață până sara, cînd sara, s-au trezit tot pe loc înapoi la palatul talharilor. „Las' că mîni vom apuca alt drum.” Se scoală des-de-noapte, apucă pe drumul celalalt și merg iar păn' în sară – și iar se trezesc pe locul de unde au pornit.

Încep a plînge și a se ruga lui Dumnezeu, se scoală a treia zi dimineață și pornesc, și merg cu spori, păn' ce au ajuns noaptea la o pădure foarte mare ș-acolo, mai înuntru, au văzut o zare de foc. „Doamne, dragă, zise fata, du-te și te roagă să ne primească, că nu mai pot.”

A mers el înlăuntru, acolo era un bătrîn fioros. „Veniți!” le-a zis el. Au întrat în casă. „La mine cine întră cu zile nu mai scapă.” Dau ei să se închine, nu-i lasă. „Eu sînt tatăl celor 61 de talhari, de unde veniți voi, eu v-am purtat două zile degeaba și dacă nu era voia mea să veniți aice, și astă sară ați fi fost la palat înapoi...” Da în cui, deasupra capului moșneagului, era o sabie care se mișca întruna, ca un ceasornic. Ei au fost încremenit, strînși unul lîngă altul, Ion Credinciosul și fata împaratului Alb. Aveți voi noroc, le zice bătrînul, că sînt sfădit cu ficiorii mei, și vrau să le fac și eu o șotie. Culcați-vă fără frică și mîne vă voi trece eu singur apa de ceea parte.” Cînd a spus așa, parcă li s-a rădicat un bolovan rece din

spate. S-au culcat și s–au hodinit de drum. A doua zi, moșneagul a luat sabia din cui, i-a chemat să meargă după dînsul și cînd au fost la apă, a amenințat în cruce cu sabia. Apa s-a despărțit în două și ei au trecut, iar în urma lor să tot împreuna. Au mers păn' au ajuns la un oraș, au tras la un otel. Moșneagul a cerut să le dea de băut și mîncările cele mai scumpe ș-a cheltuit el într-un ceas 7500 de galbeni. „De-amu, duceți-vă spre răsărit, nu în altă parte, căci vă va găsi" – și s-au despărțit.

Au mers ei tot spre răsărit, departe, departe, peste orașe și sate, până ș-au ales un oraș potrivit, unde să locuiască. Cu banii ce aveau, ș-au cumparat o casă ș-o moșie și s-au apucat de gospodărit.

Iată că se împlinesc cele 3 luni de concediu ale talharilor și cînd vin ei acasă, găsesc tufă! De-amu, altă nu-i de făcut, zice cel mare, decît să vă faceți toți cerșitori și să îmblați din sat în sat și din oraș în oraș, până-i veți găsi și îndată să veniți să-mi spuneți. Ei au îmblat păn' au dat de dînșii. Tocmește cel mare 60 de butnari să lucreze 60 de vase, jumatate pentru vin și jumatate să fie deșerte, să între în fiecare jumatate cîte unul din ei și tocmește 60 de care și pornesc tocmai la orașul unde era Ion și trag tocmai la poarta boieriului. Strigă: „Hai la vin bun!" Boieriul vra să cumpere, – gustă: „E foarte bun." Dar fiind noaptea s-a rugat negustorul să-i primească cu carele în ogradă. Acela era căpitanul, dar așa schimbat, că nu l-a cunoscut. A lasat carele să între; bucuria lor; așteptau numai să se culce cei din casă. Dar iată că se aud dobe bătînd și muzici cîntînd, venind din departare și apropiindu-se repede de casă lui Ion. Ion să pusese tocmai atunci în pat. Sare repede și iese afară. „Oare cine să fie, cucoane?" întreabă negustorul. „Eu știu cine – să vede că e o armată." Dar armata deschide porțile și întră în ogradă, apoi închide la loc. „Buna sara, cucoane." „Buna sara." „Ai de băut, că noi avem de mîncat." „Am", zise Ion. „In să ne dai un sfrediac și o lumînare, să dăm cep." Și s-au așezat la fiecare antal cîte 2,3. Au dat cep dintr-o parte, a curs vin, dă din cealaltă, nu curge. „Oare ce să fie aice, cucoane, ia să desfundăm ș-om vedea." Pe negustorul de vin îl țineau strîns. Scoate din fiecare cîte unul. „Acuma îi cunoști cine-s, Ioane?" Ion i-a cunoscut. „Au vrut ei să te căsăpească, dar i-om căsăpi noi." Și i-a făcut bucăți, cu sabii, cu topoare, într-o nimică de ceas. „Ei, d-le Ioane, da pe noi ne cunoști cine sîntem?" „Nu." „Noi sîntem aceia pe care i-ai scos din casa talharilor și ni-ai îngropat. Bine pentru bine! Rămăi sănătos și de-acum să nu ai nici o frică..." și s-au făcut nevăzuți... Ion a mers apoi la împaratul Alb cu fata și a fost apoi și împarat. *Dumitru Ciocalău, Botoșani*

*

În o variantă din Mihalcea, ficiorul bucatarului de la împaratul, fiind alungat, merge la talhari și găsește o fată închisă, nu se știe a cui, cu care face o groapă și îngroapă trupurile moarte. Talharii, 12 la număr, se vîră într-un singur poloboc etc.

§ 5. Schimbarea sufletului în vite etc. Diavolul și munții

Odată, mergea un om noaptea prin munți cu cimpoiul la o nuntă și-l întâlnește necuratul. – „Hai la mine, zice el, și mi-i cînta trei zile, că tare bine ț-oi plăti." Îl duce în pădure, în niște curți, da în casă nu era nimic alta decît un stîlp. Cam pe la miezul nopții, să adună draci cătă frunză și iarbă și aduc o fată; atîta o joacă, o muncesc și o chinuiesc, până au cîntat cucoșii. Omul vra să meargă a doua zi acasă, dară nu-l lasă, căci zice că mai are două zile să le cînte. I-a dat un cal să-i care lemne, dar să nu zică calului „de", să-i zică „nu". Omul a mers – și, la un deluț, a uitat și a zis „de". Numai ce se face din cal înaintea lui o fată, pe care el o cunoștea, ce murise de cîtva timp și amu cine știe pentru ce greșală era la draci aici. Și a început ea a-l ruga să spuie la părinți acasă să-i facă praznice și rugăciuni, s-o scoată, spuindu-i că ea e fata ce o năcăjesc dracii noaptea. Da pe el l-a învațat că, dacă va mai cînta două zile, diavolii i-or da să-și aleagă din trei grămăzi bani: el tocmai din gramada a treia să ia, că aceia-s curați. După aceea, s-a făcut iar cal, de a mers acasă.

Omul a făcut așa cum i-a zis ea și a cerut ca să-l ducă cu căruța acolo de unde l-a luat. Dracul l-a dus, dar de ciudă că n-a luat banii ce-a vrut el, că i-ar fi venit înapoi, – pe unde au mers prin munți, toți munții i-a rupt în drumul lui; se cunoaște și amu locul acela: dincolo de Bănila Moldovinească. *Andron Dragan, Mihalcea*

Iadul e încolo, în munți; acolo arde necontenit focul cu cei greșiți – cu vornicii, cu boierii – cară dracul pietre cu ei și ard în foc. *Mihalcea*

Un băiat s-a fost rătăcit odată noaptea prin pădure și nu găsea drumul să meargă acasă ; vede o lumină și se ia după lumina ceea. Ajunge la niște curți, acolo era un domn ce trăgea din ciubuc; și după lumina de la ciubucul lui a fost venit. Îl întreabă domnul acela ce caută, el îi spune că a rătăcit. – Dacă mi-i sluji un an, eu ț-oi arata drumul acasă, dar altfel nu te mai duci. Eu am un cal și ai să mergi la pădure cu dînsul, dar n-ai să-i zici „hi", ci „nu" și el are să meargă. „Și în căruță, să pui numai lemne fără păreche și să încarci cît îi putea." Băietul a spus că va sluji. Slujește el un an și face toate cum i-a spus,,cînd amu la sfârșit, se gîndește: „Oare de ce mi-a spus el mie să fac așa? Anume am să pun lemne păreche și am să zic la cal «hi» să vedem ce va fi." El a facut așa și din cal s-a făcut o fată despletită. El s-a spăriat. – „Nu te teme, zice fata, ascultă să-ți spun cine sînt eu. Eram fată mare acasă la părinți și au vrut să mă mărite după un om, pe care eu nu l-am vrut și, de ciudă, m-am spînzurat. Sufletul meu l-a luat necuratul și m-a făcut cal și acuma, iată ce fac cu mine! Tu nu m-ai năcăjit tare, m-ai căutat, m-ai adapat, pentru aceea am să te învăț cum să ieși cu bine de aici. Stăpînul tău a vra să-ți dea bani, pentru că l-ai slujit, dar tu să nu

primești bani, ci să ceri tărîțe de lemne și cărbuni – și iarăși să nu pornești singur pe jos, ci să zici să te ducă el, de unde te-a luat."

Dîndu-i tărîțe și cărbuni, în poala sumanului, din tărîțe s-au făcut galbeni, iar din cărbuni, ruble și a avut avere pe toată viața.

Mihalcea

Un om din Cuciur a leșinat ș-a văzut pe o mătușă a lui făcută cal; ea s-a rugat la dînsul ca să spuie aice pe lume să nu-i mai deie nimic de pomană, căci dacă nu-i dau, dracii o uită și n-o bat așa de tare, dar dacă îi dau, tare o chinuiesc. *Maranda Andronic, Roșa*

*

Credinți

Țaranii, de regulă, nu mănîncă carne de vită nici de oaie, ci numai de porc. Întrebînd pe un țăran din Horecea de ce nu mănîncă, el răspunse: „La ce să mănînc, poate sufletul acel din vită e un moș al meu?!" *Gh. Plăcintă*

Sufletele pe ceea lume să prefac în oi.

Sufletul, la 40 de zile după ce-a murit omul, merge pe calea ce să află pe ceri: pe Calea Robilor, păn' la scaunul lui Dumnezeu – și dacă a făcut bine, Dumnezeu îl trimite pe aceeași cale înapoi în lume, în alt om, care va fi fericit, iar dacă nu, îl trimete într-un trup de om ce să va chinui – și astfel să părîndă păn' la sfîrșitul lumei, tocmai atunci se va alege, cînd va fi judecata cea de apoi.

Neculai Maftei, Mihalcea

Omul care e drept, sufletul lui să suie în ceri, dar dacă-i păcătos, sufletul lui iese și se duce într-o găină or într-un cal, într-o vită și acolo stă până își sfîrșește munca. Și cînd vezi că cade deodată o vită, atunci i s-a sfîrșit sufletului aceluia canonul care l-a avut de tras și el trebuie să iasă, să se ducă.

Odată, mergea o căruță c-un rabin și eu eram în urmă, zice povestitorul. Se suie caii la deal osteniți, – în deal au stat, dar rabinul merge și pune mîna pe unul și zice: „Saracul!" și-l netezește. Cum a pus mîna, calul a picat. Rabinul s-a pus în altă căruță, dar jidanul după dînsul: să-i plătească calul! „Tu ești prost, dacă crezi că de aceea a picat calul; lui i-a fost până atunci să se muncească și sufletul s-a dus ș-a scapat; dar de crezi că eu ți-s vina, na-ți 40 de lei." Jidanul a luat banii și s-a dus. *Dumitru Volcinschi, Ropcea*

Gh. Cozma, din Botoșani, spune că numai jidanii cred că sufletul merge în dobitoace.

Întrebînd pe Dumitru Volcinschi „Ce-i sufletul?" el mă întreabă: „Da ce-i trupul?" „Trupul e pămînt." „Pămîntul se preface în pămînt, din care e făcut, zice el, iar sufletul se duce în vînt, în aer căci Dumnezeu a suflat ș-a dat omului duh."

Odată, spune povestitorul, mergeam eu cu un jidan și era vînt tare, vîjia printre răchiți. „Ce vînt vîjie printre răchițile acestea și cum să clatină!" am zis eu. „Acela gîndești că-i vînt, zice jidanul. Cine știe cîte suflete sînt pe fiecare creangă!"

Sufletele care sînt rele se duc în vînt, în grindină, în ploaie, pe păduri întunecate, ca să nu mai aibă hodină; iar cele bune șed în iarbă, în flori în copaci înfloriți lîngă rai – până la judecată.

Gh. Sauciuc, Clocuciuca

Mătura să n-o calci cu picioarele, să n-o opărești cu uncrop, că-i pacat. O femeie a aruncat spumă de pe oale pe mătură și aude din mătură: „Valeu!" „Care-i acolo?" – întreabă femeia. „Sînt eu, un suflet, m-a pus Dumnezeu să stau în mătură de pedeapsă până mi-oi face canonul."

Sufletul după ce moare, de păcătos, se bagă în mătură, în cuptor, de aceea se pun lemne în cuptor, după ce se scoate pînea, ca să aibă sufletul pe ce șidea. Se vîră și stă sub vatră, în drum, în știoalne.

Odată, un om mergea noaptea și avea un băț potcovit, vede în mijlocul drumului lucind ceva și dă cu bățul o dată. „Văleu!" a răspuns de acolo. „Cine ești tu acolo?" „Eu sînt suflet, zice, stau aice să mă pocăiesc." *Ana Bulbuc, Mihalcea*

Cînd mergi pe drum și găsești vro sfară înnodată, s-o deznozi (s-a văzut). – Sufletul e o lumină, vezi vol. I, p. 318.

Sufletele pe ceea lume se prefac în albine, – sufletul se face o muscă, un fluture. (Despre șoarec s-a văzut.)

§ 6. Sfîrșitul lumei. Judecata

Sufletul, dacă iese din om, nu se duce în iad sau în rai, cum să crede, el stă aici pe pămînt, tocmai cînd se vor judeca, au să se ducă care unde-i e rînduit.

Sufletele așa se roagă să mîntuie odată Dumnezeu lumea, să meargă fiecare la locul lui,– da noi ne rugăm să nu ne sfărșim. Ele stau toate la un loc, acolo unde e sfîrșitul lumei și așteaptă judecata.

Până la a doua judecată, raiul și iadul e gol; sufletele stau aice pe lume, dar noi nu le videm. Și raiul, și iadul sînt pe lumea asta, dar tare departe; raiul la răsărit și iadul la asfințit. Cînd va fi judecata, Sf. Petru va deschide ușa raiului și sufletele celor buni vor întra, iar a celor păcătoși vor merge în foc, în iad.

Să fie omul cît de păcătos, dar dacă face pomană și face bine, ca să zică altul „bodaproste" și dacă 100 de aceia se roagă lui Dumnezeu să-i ierte pacatele, Dumnezeu îi iartă și întră în rai. Da sufletul celor răi merge pentru totdeauna în foc; printr-atîtea focuri, cît de mari pacate au făcut.

Dacă ai făcut bine și ai dat, vezi toate celea pe ceea lume, dar de-ai furat și ai făcut rele, vezi relele ce ai făcut pe ceea lume.

În iad nu se pun sufletele la carat pietre etc. cum zic, – ar trebui să aibă trup – și trupul putrezește, rămîne numai suflarea și unde poate să facă sufletul acestea!? *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Sfîrșitul lumei are să fie cînd se vor împlini 2000 de ani. Atunci dacă ne vom ruga lui Dumnezeu și la Maica Domnului, Maica Domnului va cere de la ficiorul ei să ne mai lese păn' la 100 de ani, că ea cum n-are putere? N-are și ea două săptămîni de post? Dar amu mulți nu se roagă și nu postesc!

Cînd nu se vor mai iubi oamenii și nu se vor suferi unul pe altul, atunci și lumea are să sfîrșească; și iată că nu e departe: căci frate cu frate nu se împacă și părintele cu copilul se bat și se judecă.

Lumea are să se sfărșească cum s-a început: cum s-au luat la început copiii lui Adam între dînșii, așa au să se ia și la sfîrșitul lumei. Amu, sfîrșitul lumei nu-i departe, căci se iau neamurile aproape. *Ion Pisarciuc, Roșa*

La sfîrșitul lumei, copii nu vor fi – și nici o vietate nu va avea pui. *Mahala*

Diavolul cel mare tot una întreabă: se mai scriu ouă de Paști, mai sînt cărări prin grădini, haturi pe cîmp? Cînd acestea nu vor fi, atunci și el va ieși.

*

La sfîrșitul lumei are să iasă scorpia care e legată în fundul mărei de Sf. Gheorghe. El s-a fost dus cu calul să-l adăpe și scorpia ieșind, Sf. Gheorghe i-a înfipt sulița în gură, a legat-o ș-a pecetluit-o acolo; dar să nu fi fost Sf. Gheorghe, mînca toată lumea *Maria Sauciuc, Clocucica*

Scorpia a vrut s-o mănînce pe Maica Domnului și Sf. Gheorghe tocmai la al 7-lea hotar a îngropat-o ș-a zis că, cînd vor fi hotarele tăiete, atuncea și ea va ieși și va propi apele. Înainte, hotarele erau largi, că puteai să mergi cu carul cu boi, dar amu, de abia mai e semn – și nu e mult până cînd nu vor fi deloc.

La Suliță (districtul Botoșani), se află un balaur, de cînd s-a făcut lumea. (Pe șerpe cîte puncte sînt, de atîția ani este.) Balaurul acela stă într-un deal lung. Gura, pe unde el iese, e zidită și acolo se află pe o piatră o inscripție, – iar lîngă ieșire, este o răchită, care e totdeauna verde. În inscripția ceea spune că balaurul, cînd va fi sfîrșitul lumei, se va duce de acolo și răchita se va usca; – pe aceasta să cunoască oamenii că e sfîrșitul lumei. Dealul acela împrejur e îngrădit, căci se primejduiesc vitele care pasc pe acolo, se otrăvesc și oamenii amețesc. Dealul acesta e spre Storești. *De la Ghiță Vasiliu, finaragiu, Botoșani*

*

Bătălia cea de pe urmă

La sfîrșitul lumei, are să iasă împaratul Constantin cu oastea lui (s-a văzut) și are să bată pe toți împarații și apoi bătălie n-are să mai fie.

Lumea asta încă are să mai fie 100 de ani și apoi i să sfîrșește veleatul, căci, cum are omul timp hotărît de trăit, așa și lumea. Mai întăi, are să fie bătălie așa mare, că s-or împuțina oamenii, pe urmă, vor mînca vîrcolacii soarele, că nu s-a mai videa pe lume nicidefel și atunci au să iasă paserile cele cu clonțul de fer, de au să mănînce pe oameni. Oamenii s-or ascunde în pămînt, în pivnițe, dar de dînsele nu se poate nime ascunde, că ele și pe sub pămînt vor îmbla. Atunci are să deie Dumnezeu ploaie de foc, de are să fie curat și după ce va arde pămîntul, are să se răstoarne și s-a întruna cu partea cea de sub noi deasupra, cu partea cea curată – și atunci Domnul Hristos iar va veni pe pămînt, dacă va fi curat, și va face oameni, tot așa doi ca dintăi, să se înmulțească și să fie lume. *Dumitru Volcinschi, Ropcea*

La sfărșitul lumei, are să iasă un împarat și acela are să înceapă cu bataie de la un capăt al pămîntului până la altul și are să meargă tot tăind până la stoliță; au să se bată toate limbele, că n-are să rămîie decît el și cu cîțiva oameni pe pămînt și atunci au să înceapă altă lume, dar de n-a fi el, are să fie foc și întuneric, – apă n-are să fie deloc – și are să ardă pămîntul. Și cînd va fi pămîntul curat, s-a scobori Dumnezeu cu scaunul, cu Sf. Petru, cu Maica Domnului și cu sfinții, să judece. Oamenii toți au să învie, i-a învia Domnul Hristos cu trupul, așa cum a înviat Domnul Hristos. Aceea are să fie „a doua înviere" și cari vor fi buni i-a lua Dumnezeu la rai, iar pe cei răi i-a da la iad. Da pe pămîntul ista va fi altă lume: cei mititei ca gîzele și tocmai aceea are să fie lume!

Dumnezeu are să se scoboare pe „aria celor doi frați"; că au fost doi frați, cari trăiau așa de bine, că ei dintr-o bucățică mîncau și dintr-un pahar beau. Și cînd au avut să se despărțească, au împărțit toate lucrurile și nu știu ce lucru l-au tăiat în jumătate. Acolo are să se scoboare Dumnezeu cu scaunul său, că aice pe pămînt nu-i curat. *Marghioala Ciobanu, Botoșani*

*

Valea lui Năsîm. Cei doi frați etc.

Au fost doi frați tare cu dreptate unul către altul; unul era însurat, da unul flecău. Cel neînsurat lucra la cel însurat; într-o zi, femeia a chemat pe barbatul său la mîncare și a rămas celalalt afară să păzească pînea, că era îmblătită. Da cel neînsurat a luat vro două baniți dintr-a lui și a pus la frate-său, că zice: „Fratele meu are copii și-i trebuie mai mult decît îmi trebuie mie." După aceea, a ieșit cel însurat din casă și s-a dus celalalt să mănînce; zice cel însurat singur către sine: „Mie mi-i mai ușor, că am femeie și căștigăm amîndoi, da

el îi singur, n-are cine-i câștiga, stăi că-i voi da de la mine vro două baniți mai mult!" – și i-a dat și el fratelui său pe furiș.

Locul acela se chema Valea lui Năsîm și acolo are să judece Dumnezeu lumea, că acolo a fost cu drept și de aceea are să steie acolo lumea la județ. *Vasile Masloschi, Mahala*

*

Cînd se va sfărși lumea, au să iasă doi filozofi să ispitească oamenii; unul va fi necuratul și unul îngerul și necuratul îi va însemna pe a lui cu pecete în frunte. *Botoșani*

La sfărșitul lumii are să trimită Dumnezeu doi îngeri frați, dar așa-s ei ca unul. Atunci unul are să trîmbițe de la răsărit și altul de la asfințit și au să-l omoare pe Antihrist cu toată puterea lui. Că el are să aibă putere așa mare, că cerul va spinteca și pămîntul va despica. Atunci are să împărățească el 30 de ani, dar anii vor fi ca zilele și apă atunci pe pămînt nu va fi. *Gh. Cosma, Botoșani*

Apele se vor preface în steclă, zic unii...

Apele vor fi de aur, zic alții; – galbeni și ruble vor fi prin bălți, prin rîuri, dar oamenii nu se vor uita, vor fi lihniți de foame și de sete. Dumnezeu va trimete șerpi zburători și paseri cu clonțul de fier să-i mănînce și oamenii vor merge la mormînturi și vor zice: „Sculați voi, morților, să întrăm noi, viii!"

Cînd va fi sfîrșitul lumei, numai pe atîta să va cunoaște că e vara: pe frunză și pe iarbă. *Botoșani*

Cînd va fi să se sfîrșască lumea, ploaie nu va fi trei ani – și pămîntul va fi ca fierul. Atunci diavolul va umbla cu leșia ce să face vinerea și va adapa oamenii și-i va însemna cu pecete roșă pe degetul cel mezin și are să steie 32 de ani. Da Sf. Ilie, păn' atunci, are să ucidă pe toți dracii care sînt pe lume și atunci se va coborî pe pămînt cu Samson cel tare, ce ține ceriul pe umere, și încă cu unul – și diavolul îl va omorî cu sabia lui. Pămîntul s-a aprinde și după ce va fi curat, vor face judecata. La cei răi, Dumnezeu le va zice: „Voi duceți-vă în iadul de veci; da voi, cei buni, veniți la hodina raiului." *Catrina Olăniță, Broscăuți*

Zice că acestea 2000 de ani în care trăim sînt a lui Sf. Petru; el s-a rugat la Dumnezeu să nu prăpădească lumea, să ne mai lese.

Cînd va fi sfîrșitul lumei, are să fie o turmă ș-un păstor. Dumnezeu are să înfigă un băț în pămînt și de va fi cineva voinic să-l scoată, va mai lasa lumea, de nu, va arde-o de 9 arșini. Și după noi, au să fie așa oameni, cît jumatate de deget, că 12 vor rostogoli un ou, așa are să le pară de greu – și 12 vor îmblăti într-un cuptor. *Ion David, Botoșani*

Sfîrșitul lumei va fi în ziua de Duminica Tomei.

Judecata are să ție numai un ceas, atîta are să dureze – și în timpul acela, se vor judeca toate sufletele. Vor merge să le judece, ca oile prin strungă. *Botoșani*

Omul și părțile corpului

Omul, cum este lasat de la Dumnezeu cu toate părțile trupului, așa trebuie și pe ceea lume să le aibă toate și să le arete. Unghiile noi de aceea le punem în sîn, cînd le tăiem, că pe ceea lume ne întreabă unde-s și din sîn le scoatem și le arătăm.

Ori le punem la țîțîna ușei, că acolo dacă le pui, știi de unde să le iai. *Elena Braha, Mihalcea*

Unghiile, cînd le tai, să le pui pe palmă și să le sufli zicînd: „Voi înainte și eu după voi!" *De la mama autoarei*

În Mihalcea, să spune că să sufli pe unghii și să le pui în sîn, că pe ceea lume le găsești; de le arunci, trebui să le strîngi de pe unde sînt, că pe ceea lume, din unghii se face drum pe apă, punte.

Părul să nu-l arunci, că, de unde va fi, trebuie să mergi să-l strîngi și să-l ai. Soldatul, la oaste dacă moare și de are o mînă ruptă sau altăceva, dacă a curs sînge, el toate trebuie să le strîngă, precum și fiecare picătură de sînge. Până în 6 săptămîni, omul după ce moare, sufletul trebuie să-și caute toate. *Maria Spînul, Mihalcea*

Pe ceea lume, cînd va fi judecata, toate au să răspundă. Dumnezeu n-are să judece numai sufletul, căci atunci ar fi ușoară judecată. Atunci au să se întrupeze toate vietățile și au să iasă din pămînt ca furnicile și au să meargă înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu are să întrebe sufletul: „De ce ai păcătuit?" – „N-am păcătuit eu, va zice sufletul, trupul a păcătuit." – „Trupule, de ce ai păcătuit?" – „Că inima m-a îndemnat." – „Inimă, de ce ai păcătuit?" – „Că buzile mi-au zis." – „Gură, de ce ai spus să păcătuiască?" – „Nu eu, limba mi-a spus." Și tot așa mai departe, fiecare are să-și dea sama, până și mînele, degetele și picioarele etc.

Lupul atunci are să învie și are să caute tot ciolănelul de pe unde-i, ca să întrupeze pe om la loc și să-și dea sama de ce și pentru ce l-a mîncat. Numai cei mîncați de porc n-au să mai învie. (Alții spun că și porcul va aduce bucățica în gură și o va pune la loc.) *Gh. Cosma, Botoșan*

La sfîrșitul lumei, vîntul are să aducă oasele și le va pune închietură la închietură, iar ploia va ploua și va lipi colbul înapoi pe trup, de se va face fiecare cum a fost. Apoi va fi judecata și drepții să vor duce la dreapta, iar strîmbii, la stînga. *Dumitru Hergheligiu, Verești*

Omul cît trăiește pe pămînt, veacul lui e însemnat pe cea lume: 7 ceasuri. *I. Pisarciuc, Roșa*

La sfîrșitul lumei, toți oamenii se vor întrupa și au să aibă fiecare vîrsta de 30 de ani, cum a avut Domnul Hristos cînd a murit.

*

Sf.Ilie. Sf. Mihail. Pămîntul. Sufletele

Sf. Ilie e cu trupul la ceri, dar la sfârșitul lumei, trebuie să moară. Este un bou pe care îl hrănesc jidanii și pe care ei, la sfârșitul lumei, au să-l taie și toți vor gusta din carnea lui. Boul acela paște o falcă de iarbă pe zi și bea un iaz; pe pielea lui, după ce-l vor tăia, au să se prindă la luptă Sf. Ilie și cu necuratul, ca să nu curgă sînge pe pămînt, și necuratul are să-l omoare pe Sf. Ilie. – Alții spun că, din bou, jidanii vor face hram și sf. Ilie cu Arhanghelii Mihail și Gavriil, că el cu dînșii umblă de cînd l-a luat de pe pămînt, iar cuțitul ce-l poartă Sf. Mihail e pentru Sf. Ilie pregătit. Atunci Sf. Ilie i-l va lua din mînă și va veni cu dînsul pe pămînt. Jidanii au să-l prindă ș-au să-l taie cu cuțitul, pe pielea cea de bou, bucățele, căci ei tot nu cred în Hristos, dar în piele este o bubă cît oul, de care au pe spate vitele bine ținute, și are să fie în piele o borticică cît un vîrv de ac, – pe acolo are să curgă o picătură de sînge și are să aprindă lumea. Pămîntul va arde de 7 stînjeni în jos și s-a face șes, așa cum a fost înainte de potopuri. Iar pe urmă, zice că au să fie oameni de acei mititei etc.

Ion Pisarciuc, Roșa

(Boul acela se va junghia în ceri, zic unii – și din sîngele lui, va ploua ploaie de foc și va arde pămîntul.)

*

Cînd va fi sfârșitul lumei, Dumnezeu are să-i dea diavolului 33 de ani lumea, are să-l scoată din lanțuri, că așa au avut vorbă, și cine va bea de la el va fi a lui, iar cari vor fi a lui Dumnezeu, Dumnezeu va îmbla numai cu o prescure și cu un pahar de vin și se vor sătura. Dar anii vor fi ca zilele și ceasurile ca clipitele.

Diavolul va tăia capul sfîntului Ilie și din sîngele lui va arde lumea până s-a curăți. Atunci va veni vîntul cu doi ficiori ai lui și vor sufla cenușa în mare, iar pămîntul va rămîne alb curat.

Sufletele, cînd va trîmbița moș Adam, are să le aducă prin ape fără vad, să le judece. Dracii vor fi cu condice ș-or cumpeni faptele omului; în cumpăna lor, vor pune bolohani și pietre, da dreptatea va fi cît un mac și pe toate le-a cumpeni.

Judecata are să fie pe aria celor doi frați, cari, cînd lipsea unul, celalalt îi punea de la dînsul un snop. Unde mai sînt astăzi așa frați!

George Bărbăcariu, Bagiurea

*

La sfîrșitul lumei are să ardă pămîntul de 9 stînjeni, până ce va da de curat. Atunci pămîntul va merge la Dumnezeu și va zice: „Doamne, nu mai pot rabda, sînt destul de curat!" – „Da cît ești de curat?" îl va întreba Dumnezeu. – „Ca o franzolă." – „Nu ești destul de curat, că în franzolă poate să fie un pai; mergi și te mai curăță!" După ce va mai arde, va merge iar – și Dumnezeu îl va întreba iar cît

e de curat. Atunci pămîntul va răspunde: „Ca Iisus Hristos." – „Ia, amu ești curat!"

Focul atunci se va stînge și cele 12 vînturi vor sufla să facă din cenușă o movilă și va sta așa 7 zile. În ziua a 7-a, va trece pe deasupra Sf. Ilie și va trîmbița și toate sufletele oamenilor vor ieși din movilă în chip de oi și de capre. Oile le-a despărți Dumnezeu ș-or fi a lui Dumnezeu, le va lua la dînsul în rai iar caprele, a celui necurat, le va lua și le va duce la el în iad.

Aceasta are să se întîmple la Ierusalim, pe valea lui Safat.

La judecată, s-a cumpeni inima omului într-o cumpănă și dracul în alta – și dacă va cumpeni dreptatea pe dracul, se vor prinde de el toți dracii din iad și tot n-or putea-o cumpeni.

Dintre păcătoși, va alege mai întăi Dumnezeu, pe urmă, Domnul Hristos, după el, Maica Domnului, apoi, Sf. Niculai și tocmai la urmă, pe cei bețivi, Sf. Petru, pentru că și el a fost bat, cînd a căzut sub lătoc la velniță.

Maica Domnului și toți sfinții vor scapa atîtea suflete, cîte vor putea cuprinde cu mîna dreaptă, apoi, să vor preface iarăși toate sufletele în oameni și cei drepți vor merge la rai, iar cei păcătoși, cu diavolul la iad și vor munci zi și noapte la rădicat bolovani, la făcut ziduri și fel de fel de lucru; după pacate, și muncă.

Unii spun că nici așa nu va fi: căci, cînd va îmbla diavolul printre oameni și ei vor iscăli cu o picătură de sînge din degetul mic pe hîrtie albă că sînt ai lui, diavolul hărtia o va strînge sub o piatră în mare, iar Domnul Hristos va da foc să ardă totul și va arde și hărtia și tot nu s-or pierde sufletele; vor fi a lui Dumnezeu.

Ion Pisarciuc, Roșa

*

Dintre toți sfinții, Sf. Mihail n-a fost chinuit, dar la judecata cea de apoi, dracul are să-l iaie – după ce va tîmbița Sf. Mihail, căci el e trîmbițaș – și are să-l bage într-o piele de dihor și-l va munci. Pielea de dihor are răsărituri și prin borțile acele va curge sîngele lui, care va aprinde pămîntul și are să ardă de 7 stînjeni ca să se curățe, căci multe blăstămuri, pacate și nelegiuiri sînt pe el.

Sf. Mihail zice că, la începutul lumei, slujea la diavolul și Sf.Petru i-a zis să vie la Dumnezeu. „D-apoi cum mă voi duce, căci eu sînt rău, sînt păcătos." „Nu-i nimic, Dumnezeu te va ierta." Sf. Mihail s-a luat și s-a dus cu diavolul la scaldat și, după ce a făcut Dumnezeu gheață deasupra, Sf. Mihail a fugit în sus, dar diavolul îl ajungea. „Doamne, mă ajunge!" a zis Sf. Mihail. „Ilie, a strigat Dumnezeu, ia tunul și dă într-însul!" și Sf. Ilie i-a tăiet diavolului aripele, de a căzut jos.

De la Gheorghe Sauciuc, Clocucica

La sfârșitul lumei, are să deie deodată 7 focuri din toate cele 7 tunuri, cum a fost la începutul lumei – că Sf. Ilie amu numai c-un tun umblă, i le-a luat Dumnezeu, căci prăpădea lumea – ș-acuma, cînd

va da foc din toate, ceriul cu pămîntul are să se facă una și vor arde și pe urmă, va face Domnul Hristos judecata.

Maranda Andronic, Roșa

Sf. Ilie încă n-a capatat canon pentru pacatul său, că a omorît pe tatăl său și pe mă-sa, dar la sfîrșitul lumei își va lua și el pedeapsa. Povestitorul nu știe cum. *Botoșani*

După ce va arde din sîngele lui Sf. Ilie ceriul și pămîntul, Dumnezeu va aduce pe lume iar pe blăjini pe oamenii cei cuvioși și plăcuți lui Dumnezeu, care 9 băteau malai într-un cuptor. Aceia au fost la începutul lumei, înainte de uriești, și tot ei vor veni după noi.

Mărioara Vătăjița, Botoșani

Zice că la începutul lumei, pe pămînt au fost rohmanii, – acei ce fac pasca cu zama ce lăsăm noi de paști în ouă – și Dumnezeu a întors pămîntul cu ei dedesupt, ș-acuma cînd să va sfîrși lumea, Dumnezeu iar va întoarce pămîntul cu partea cea dedesupt, deasupra și vor rămînea ei pe lume, alți oameni nu vor mai fi.

Dochița Marianciuc, Mihalcea

În comuna Tudora, jud. Botoșani, se spune că pămîntul va arde, păn' va fi neted ca masa, ș-apoi Dumnezeu îl va înturna cu ceea parte deasupra, cu blajinii, care 12 rădică un ou. – Nu spun că ar fi trăit înainte de uriești.

După noi, au să fie oameni mari ca păpușoiul, se spune în Botoșani. Sau: la vremea de apoi, au să fie cîte 7-8 pe-un păpușoi.

În Odobești, se spune că oamenii ce vor fi „se vor sui cu scara în pelin".

Că, după noi, vor veni niște oameni cît degetul cel mare, dar au să fie tari, că vor ținea pe un om de al nostru pe palmă. Și apoi va fi sfîrșitul lumei. *Roșa*

Sub noi, zice că sînt oameni ca guzanii, ca șoarecii, aceia vor veni după noi, se spune în Broscăuți. În Mihalcea, se spune că au să vie oameni ca furnicile.

Sfîrșitul lumei va fi după ce vor fi trăit oamenii cei mititei și apoi se va sfîrși lumea; atunci nici lună, nici soare nu va fi. *Roșa*

După ce se va sfîrși lumea asta, oamenii ce vor fi vor zbura ca păserile și nu vor mînca, nu se vor năcăji ca noi, ci vor trăi așa, din duh sfînt. *Odobești*

Localitățile din care s-au cules textele și numele informatorilor

Bacău –

Bagiurea[1] (Botoșani) – Gh. Barbacariu; Natalia Barbacariu; Neculai Kircor.

Bahrinești (Bucovina) – Maria Braha, n. Stroici.

Băisești (Bucovina) –

Berchișești (Bucovina) –

Bălăceana (Bucovina) – Aurora Preda[2] (elevă).

Bobești (Bucovina) – Neculai Maftei

Boian (Bucovina) –

Botoșani[3] – Elena Aftanachi; Maria Bărbieriu; Ilie Buzilă; Gh. Calfă; Marghioala Chitic; Maria Ciobanu; Dumitru Ciocălău; Toader Clim; Neculai Cocriș; Petrea Cocriș; Gh. Codrescu; Nastasia Corneanu; Gh. Cosma; Sultana Crăciun; Ion David; Maria Dascalovici; Maria Diaconovici[4]; Neculai Duhaniuc; Gh. Dumitriu; Haralamb Dumitriu; Maria Dumitriu; Saveta (Sevastița) Dumitriu; Tinca Dumitriu; Vasile Dumitriu (preot); Maria (Marghioala) Gălățan(ca); Iancu Glăvan; M. Greculesi-Dumitriu; Maria Grigorescu; Ileana Ionescu; Vasile Langa; Dumitrache Lăzăreanu (preot); Ilie Lupu; Ilinca Mazîlița; Dumitru Mazilu; Ioan Mihai; Ileana Munteanu; Mihalache Munteanu; Rucsanda Neculiță (mama autoarei), Elena Niculiță; Ana Onicescu; Elena Poenariu; Elena Popescu; Ileana Puricioaia; baba Rucsanda; Sofia Romaneanu (Romanescu); Varvara Săbiuță; Vasile Săbiuță; Maria Sălăgeanu; Xenia Sevastos; Agripina Sîrghevici; Iancu Stavrat; Maria Stavrat; Maria Tihu. Ghiță Vasiliu (fanaragiu); Mărioara Vătajița, Rucsanda Verdeanu; Ana Zvorîștean; Ioan Zvorîșteanu; Profira Zvorîșteanu-Andreescu[5].

Brăești (Bucovina) – Ileana Puițău.

Brehuești (Botoșani)

Broscăuți (Bucovina) – Elena Bahrin; Gh. Bejan; Sanda Buftea (țigancă); Ioan Cecal (Cical); Toader Cojocariu (țigan); Ana

1. Bajura – suburbie a orașului Darabani.
2. Menționată și cu domiciliul în Cernăuți.
3. Toponimul desemnează uneori orașul, alteori ținutul. Informatorii la care se indică fie și o singură dată satul sau comuna botoșăneană de origine au fost încadrați acolo, nu și la Botoșani.
4. E, poate, una și aceeași persoană cu Maria Dascalovici.
5. Și Profira Cornean-Zvorîșteanu.

Darie; Ilie Dulgher (Dulghir); Mina Dulgher (Dulghir); Domnica Mihailiuc; Nichifor Moțpanciuc; D. Neagu; Maria Neagu; Catrina Olanu (Olănița); Ileana Olanu (Olănița).
Budenița (Bucovina) –
Buhalnița (jud. Neamț) – d-nul David.
Bulzești (Transilvania) –
Burla (Botoșani) – Mihai Juravla (Juravlea).
Caliceanca[6] (Bucovina) –
Camena (Bucovina) – Maria Covaliu (Marghioala Covalița); Dochița Irimiță; Panoria Petrășecu (Petrașcu, Petrașciuc); Ion Voronețchi.
Cărăpciu (Bucovina) –
Ceahor (Bucovina) –
Cernăuți (Bucovina) – Ana Falicman; Elisaveta Jemna; Vasile Jemna; Ionică Porchirean; Ioan Sbiera (profesor); Constantin Ștefanovici (profesor); Sofia Ștefanovici, n. Herescu.
Ciudei (Bucovina) –
Clocucica[7] (Bucovina) – Gh. Sauciuc; Maria Sauciuc; Vasile Tanasiuc.
Comărești (Bucovina) – d-na Repta.
Corcești (Bucovina) – Ana Cobelea.
Corovia (Bucovina) – Pachina Fidirciuc; Ștefan Fidirciuc.
Costîna (Bucovina) – Anița Haidău (Haiduc).
Cresceatic (Bucovina) –
Cuciurul-Mare (Bucovina) – Gh. Macovei; Gheorghe Manoilă (Manoilă Pietrarul).
Cuciurul-Mic (Bucovina) – Ana Stratulat.
Curtești (Botoșani) – Anița Pîslariu, Catinca Pîslariu.
Darabani (Botoșani) –
Davideni (Bucovina) –
Dorohoi –
Dorna (Bucovina) –
Flămînzi (Botoșani) –
Focșani –
Frătăuți (Bucovina) –
Gafenceni (Botoșani) –
Gălănești (Bucovina) –
Gemenea –
Gogolina (Bucovina) – Olimpia Albu.
Hălăceni –
Hîrlău[8] (Botoșani) – Maria Rugescu.

6. Suburbie a orașului Cernăuți.
7. Suburbie a orașului Cernăuți.
8. Azi în jud. Iași.

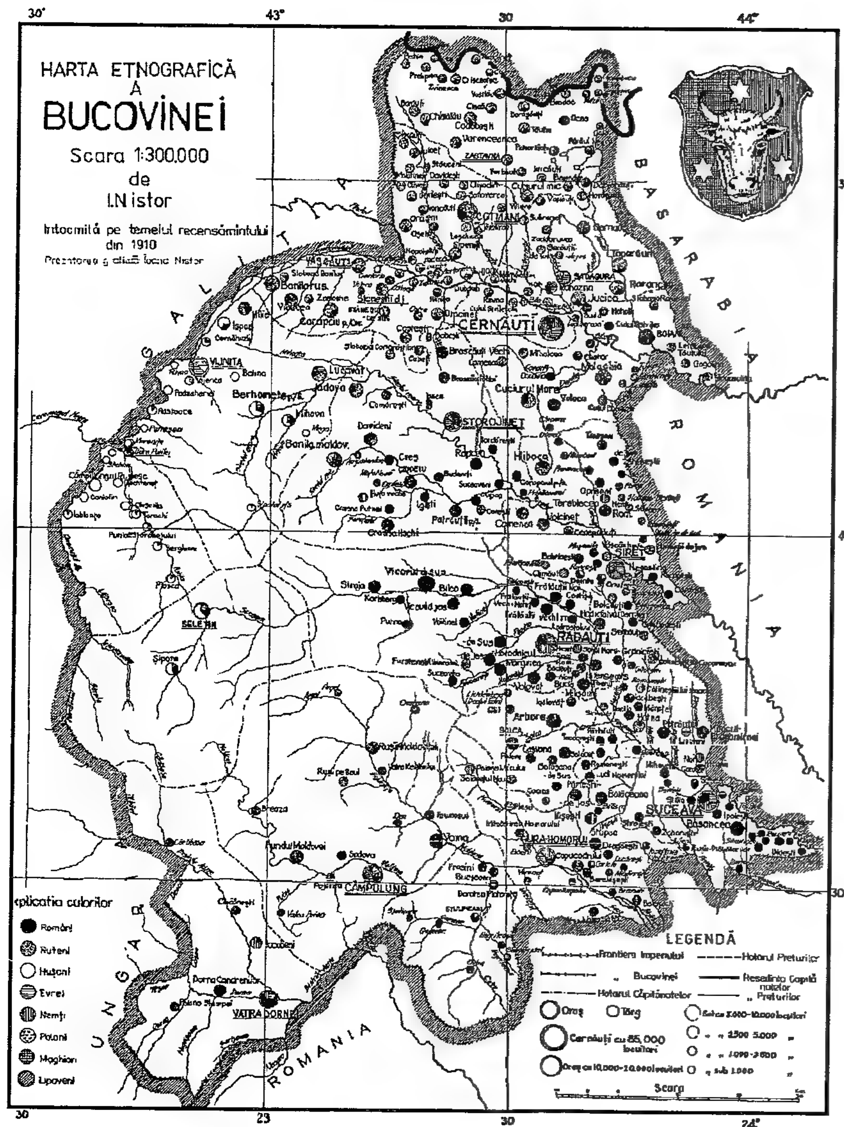
Horecea[9] (Bucovina) – Ion a Domnicăi; Ileana Danciuc; Ion Plăcintă.
Horodnic (Bucovina) – Anița Smolinciuc.
Igești (Bucovina) – Dumitru Volcinschi.
Ionășeni (Botoșani) –
Ilișești (Bucovina) – Elisaveta Buzdugan.
Iordănești (Bucovina) – Pavel Bojescu; Todosia Opaiț.
Lucavița (Bucovina) – Alecsa Isar.
Mahala (Bucovina) – Catrina Dumitrașcu (Dumitrașciuc); Dumitru Grigorașciuc; Dochița Hurghiș (țigancă); Ana Maslosca; Vasile Masloschi (Maslovschi); Neculai Nandriș; Maria Reus; Acsinia Roman.
Mănăstirea Doamnei (Botoșani) –
Mămăești (Bucovina) –
Măzănăești (Bucovina) –
Mihalcea (Bucovina) – Gh. Andriciuc; Safta (Sofia) Andriciuc; Toader Andriciuc; Ion Arseni; Paraschiva Artimonovici; Ana Bulbuc; Mihail Bunduc; Catrina Beicu; Petrea Beicu; Pălie Bilig; Aglaia Braha (Brahna); Dumitru Braha; Elena Braha; Maria Braha, n. Stroici; Profira Braha; Călina Caliniuc; Maria Chiseliță; Vasile Chiseliță; Ana (Anastasia) Constantinovici; Fevronia Constantinovici; Grigore Constantinovici; Teofil Constantinovici; N. Cornuță; Petre Costiniuc; Ion Cozloboschi; Maria Cozlobosca; Călina Culcimiuc[10]; Domnica Culincu (țigancă); Maria Curuliuc; Onofrei Dănilă (Daneliuc); Catrina Dănilă (Daniluc) (țigancă); Andron (Anton) Drăgan (lingurar); Gh. Dragomireschi; Saveta Dragomireschi; Anița Filip; Chiril Filip; Isidor Filip; Nichifor Filip; Ursana Filip; Marița Foca; Iacob Hradovei; Pintilie Lăpușnean; Eudochia (Eudoxia) Levițchi (Levițca); Ileana Lubzun; Paraschiva Macovei; Ana Malec; Paraschiva Malec; Ion Marcincoschi; Dochița Mariànciuc; Aglaia de Mănescul; Marița Melnic; Andrei Motoc (lingurar); I. Motoc (țigan); Dănilă Oloinic (țigan); Ecaterina Pantea; Irina Pantea; Petre Pantea; Eufrosina Perjul; Iftimie Pita; Ștefan Pita; Agafia Popovici; Matei Puzdreac; Elisaveta Reus; Ana Sava; Ilie Sleuca; Maria Spînu(l); Ilie Struț; Maria Struț; Ecaterina Scraba; Tomovici (ieromonah); Gheorghe Torschi; Neculai Torschi; Cleonica Tușinschi; Maria Tușinschi-Reus; Victoria Tușinschi; Natalia Țarevici; Elena de Volcinschi.
Mihăileni (Bucovina) – Elena Stavrat.
Mihoc (Bucovina) –
Molodia (Bucovina) – Ghiorghi Puiu.
Năsipureni (Basarabia) –
Odobești

9. Suburbie a orașului Cernăuți.
10. Poate e aceeași persoană cu Călina Caliniuc.

Orăşeni (Botoşani) – D. Acsenti, Paraschiva Acsenti.
Ostrița (Bucovina) –
Panțîri –
Părhăuți (Bucovina)
Plopenii-Mici (Bucovina) –
Putna (Bucovina) –
Rarancea (Bucovina) – Gh. Levescu (preot)
Răchiți (Botoşani) – Dumitru Morar(u); Gh. Morar.
Rădăuți (Bucovina) –
Rîmnic –
Ropcea (Bucovina) – Alecsandra Sorocean; Paraschiva Sorocean; Raruca (Raveica) Sorocean; Dumitru Volcinschi.
Roşa[11] (Bucovina) – Maranda Andronic; Ilinca Balan; Gh. Botezat; Ana Ciuntuleac; Rarița Cantemir, n. Dumitrescu; Ilinca Cozma; Gh. Cosmischi (Cosmischi); Maria Demciuc; Cornel Dumitrescu; Leon Dumitrescu; Safta Grosului; Iluță Morăraş (din Țețin); Toader Ostafi; Catrina Pantea; Mihai Pantea; Petre Pantea[12]; Ion Pisarciuc; Alexandru Prodanciuc; Maranda Proț; Vasile Scripniciuc (învățător); Maria Semenciuc (Semeniuc); Ioan Strajac; Toader Strajac; Maria Ştefaniuc (Ştefanciuc); Vasilica Ungurean (pălimărița din Roşa); Maria Ursu.
Sarafineşti (Botoşani) –
Siret (Bucovina) – Saveta Andronic (Andruhovici); Aglaia Botezat; Gh. Botezat[13]; Veronica Grosari; Ioana Lupaşcu; Tasiluța Nastasi; Teofila Nastasi; Maria Siretean; Saveta Vavric; Panoria Zus; Mihai Teliman.
Slobozia (?)
Stăneşti pe Ceremuş (Bucovina) – Glicheria Constandiniuc (Constantinovici).
Stăneşti pe Molnița (Bucovina) – Maria Gabora.
Stăuceni (Botoşani) –
Storojineț (Bucovina) – Maria Demeiuc; Gafencu; Casandra Găină; Irina Mihailiuc; Pița Nicoreac; d-na Popovici.
Suceava (Bucovina) – Maria Cloşca[14]; Domnica Doroftei; Ion Ienachi (preot).
Sucevița, Mănăstirea (Bucovina) – Curelari (preot).
Şcheia (Bucovina) – Paraschiva Artimon; Rahila Berar; Nicolai Ichimciuc; Zoiță Ichimciuc; Iftimciuc[15]; Catrina Lucaci; Pintea Măierean; Domnica Onciul.

11. Suburbie a oraşului Cernăuți.
12. O Catrina Pantea şi un Petrea Pantea şi în Mihalcea (?!)
13. Un altul decît cel din Roşa?
14. Din Burdujeni.
15. Poate unul din cei de mai înainte!

Tomnatec (Transilvania) –
Toporăuți (Bucovina) – Domnica Ghidici.
Tudora (Botoşani) – Vasile Lupu.
Tulbureni (Botoşani) – Gh. Cantea; Vasile Onofrei.
Vereşti (Botoşani) – Dumitru Surugiu (Herghelegiu).
Voloca (Bucovina) – Gh. Bilețchi; Gh. Melişinschi; Maria Cocea.
Zosin (Botoşani) – Anica Şoric.
Zvorîştea (Botoşani) – Victoria Cocriş.
Zucica [Jucica] (Bucovina) – Ana Haidiciuc.
Zureni [Țureni] (Bucovina) –

Glosar*

A

abá *s.f.*, stofă groasă de lînă, II, 434.
aburcá *vb.*, a se urca, a se cățăra, I 481.
acătării *adv.*, cumsecade, bine, II, 68.
achindíi *s.f./adv.*, timp al zilei, pe la ora 16, I 138, 369, II 21.
aciuá *vb.*, a (se) adăposti, a se pripăși, a se liniști, I 85, II 87 ; și *aciui*, I 355.
acumpăní *vb.*, a cumpăni, II 484.
acurát *adj.*, îngrijit ; sever, II 40.
aer *s.n.*, *mormîntul Domnului*, bucată de stofă, pictată sau țesută cu imaginea lui Hristos mort, I 279.
aferím *adv.*, bine, II 103 ; *zdravăn cît aferim*, II 50.
afión *s.m.*, plantă (îndeosebi macul) din care se extrage opiu, I 388, II 19.
agnéț *s.m.*, miel, I 268.
agud *s.m.*, dud, II 440.
aht *s.n.*, oftat, suspin ; suferință, II 165.
alaci *adj.*, pestriț, bălțat, I 227.
aldămáș *s.n.*, băutură servită la încheierea unui tîrg, I 447, II 276.
alduí *vb.*, a binecuvînta, I 424.
aligní *vb.*, a adia, a sufla ușor, I 333, 335.

* Numărul foarte mare de regionalisme, de arhaisme și de neologisme parțial adaptate din lucrarea Elenei Niculiță-Voronca, precum și faptul că o parte dintre acestea sînt cuvinte cu atestări puține ori n-au fost incluse în dicționare (prof.univ.dr. Ion Popescu-Sireteanu, în studiul *Folclorista Elena Niculiță-Voronca* din volumul *Siretul – vatra de istorie și de cultură românească* Iași, Editura „Omnia", 1994, pp. 281-291, dă o listă de aproximativ 150 de asemenea cuvinte) au impus alcătuirea pentru ediția de față a *Datinelor și credințelor poporului român* a unui glosar. Au fost, deci, explicate sau doar semnalate (cînd nu s-a putut preciza sensul) peste 1100 de cuvinte, trebuind totuși să fie lăsate deoparte altele, susceptibile de a fi cunoscute publicului cult.
Fie-ne îngăduit să aducem aici multe mulțumiri domnului prof. univ. și cercetător Stelian Dumistrăcel, specialist în dialectologie, precum și doamnelor cercetătoare Carmen Pamfil, Rodica Radu și Victoria Zăstroiu, care lucrează la *Dicționarul Limbii Române* (DA). Sfaturile primite de la Domniile Lor ne-au fost de real folos atît în stabilirea textului, cît și în alcătuirea glosarului. V.D.

alivénci *s.f. pl.*, un fel de plăcinte, I 198.
altáná *s.f.*, probabil din germ. *Altan* = platformă, galerie, II 457.
alungá *vb. refl.*, (despre vaci) a se goni, a se împreuna, I 180, II 267, 320, 397.
amijí *vb.*, (în jocul de-ascunselea), a ține ochii închiși pînă cînd ceilalți se ascund, II 451.
amnár *s.n.*, verigă, zală, belciug (?), I 44, 45.
amuțá *vb.*, a asmuți, I 25, II 46.
anchiri *s.m.*, iatac, cameră, II 451.
ancluz *s.m.*, ban ce se întoarce la cel care l-a dat ; dracul ieșit din ou, I 402.
antál *s.n.*, butoi, poloboc, II 586.
antonícă *s.f.*, plantă erbacee cu flori albe și fructe aromate, anghelică, I 142, 482.
anțerț *adv.*, cu doi ani în urmă, I 101.
aprînz *s.n.*, parte a zilei, I 204, 369, II 21.
arcan *s.n.*, dans popular, la care participă numai flăcăii, I 482.
arestant *s.m.*, arestat, pușcăriaș, I 344, 403.
argată *s.f.*, slugă, servitoare, II 346., 357
armie *s.f.*, *a da armie din nadragi* – expresie cu sens obscur, I 457.
arnăut *adj.*, grîu arnăut = varietate de grîu cu boabe mari și albe, I 100, II 268.
aș' *adv.*, acum, imediat, II 16, 129, 484
așîș *adv.*, imediat, numaidecît, II 369.

B

babă *s.f.*, grup de trei-patru tulpini de porumb crescute la un loc, I 149.
babácă *s.m.*, tată, I 90, II 385.
babițe *s.f. pl.*, boală, diaree ce însoțește adeseori apariția dinților la copii, I 186, 188.
bagnét *s.n.*, baionetă (?), II 119.
bahnă *s.f.*, mlaștină, loc mocirlos, I 145, 411.
baiu *adv.*, nu, I 230, 351, 459, II 46.
balamutí *vb.*, a bălmăji, a spune ceva neștiut bine, I 260.
baláncă *s.f.*, nuia; joc de copii, II 63.
bálă *s.f.*, balaur, II 199.
bálie *s.f.*, albie de rufe, de obicei rotundă, II 530.
balmoș *s.n.*, mîncare făcută din caș fiert în lapte, la care se adaugă mălai; și *balmuș*, I 197.
balón *s.n.*, trăsură, caleașcă; v. și *valon*, I 302.
barbioară *s.f.*, plantă din familia cruciferelor, cu flori galbene, I 69.

baríz *s.n.*, bariș, basma de pus pe cap, I 481 II 396, 443.
batîr *adv*, măcar, I 100, II 12, 125, 431.
bălăúcă *adj.*, bălaie, II 572.
bănui *vb.*, a se supăra, II 580.
bărbînță *s.f.*, vas de doage, putină, polobocel, I 198, 440.
bărcinar *s.n.*, brăcinar, șiret, sfoară, curea cu care se leagă pantalonii, ițarii etc ; și *bîrcinar*, I 384, II 403.
bătălăí *vb.*, a bate cu un băț, un mai sau o lopățică, rufe, pînzeturi etc., II 418, 420.
bătălău *s.n.*, băț, mai, lopățică pentru bătutul rufelor, II 402.
bătogít *adj.*, bătut cu nuiele, II 452.
becísnic *adj.*, neputincios, om de nimic, blestemat, I 170.
bedreag *s.n.*, *a se da în bedreag* = a se da în dragoste, II 217.
beilíc *s.n.*, dare, dijmă, bir, I 451.
béldie *s.f.*, tijă, tulpină a unor buruiene, nuia lungă, II 330.
beniș *s.n.*, haină boierească, lungă, îmblănită, II 447.
bernevíci *s.m. pl.*, un fel de pantaloni groși, de iarnă ; și *birnivici*, I 384, II 105.
bete *s.f. pl.*, cingătoare îngustă și lungă, II 443.
beteág *adj.*, schilod, infirm, bolnav, I 54, II 168, 535.
bezărău *s.n.*, încrețitură la gulerul iilor; șnur cu care se face încrețitura; și *băzărău*, I 100, II 434.
bezmeticí *vb.*, a zăpăci, a năuci, I 414.
bibiluri *s.n. pl.*, un fel de dantelă, II 440-441.
bilí *vb.*, a spăla, a albi (înălbi) rufele; și *ghili*, II 59, *passim*.
bîrdihan *s.*, burduhan, burtă mare, II 225.
bîrneț *s.n.*, v. bărcinar, I 419, II 448.
bîtlan *s.m. (n.?)*, pliscul berzei, II 294.
blajini *s.m.*, oameni buni și evlavioși despre care se crede că trăiesc în altă lume; v. și rohmani, I 292 ș.u., II 260, 355, 596.
blăjîie *s.f.*, blăjinătate, I 459.
blendă *s.f.*, *a da blendele* = a alunga, II 65.
boaită *s.f.*, epitet batjocoritor pentru oameni (mai ales pentru preoți, călugări), II 36.
boala cea rea *s.f.*, nume dat epilepsiei, I 184, 429, 437, II 415.
bocănățél *adj.*, însușire nedefinită mai de aproape, II 338.
boierésc *s.n.*, muncă datorată de țăran boierului, corvoadă; și *boiresc*, I, 117, 329, 450, II 44.
bojbăí *vb.*, a bîjbîi, a căuta ceva unde nu se vede, I 190, II 329.
bolfe *s.f. pl.*, umflături la gît sau în altă parte, tumori, I 358, II 523.
bolohăní *vb. refl.*, (mai ales despre ugerul vacii) a se umfla, a se inflama, I 461, II 389.
bontăní *vb.*, a face zgomot lovind ceva, II 166.

boronei *adj.*, (mai ales despre boi) însușire nedefinită mai de aproape, I 95.
bortos *adj.*, găurit, bortit, II 547.
boștură *s.f.*, scorbură, I 151, 210, II 396, 534.
boșturos *adj.*, scorburos, I 416, II 51.
botă *s.f.*, băț, bîtă, I 246, 345.
botăței *adj.*, (mai ales despre boi) cu bot mare (?), I 101.
brac *s.n.*, rămășiță, ce e mai rău, ceea ce rămîne după ce se alege ceva, II 223.
brahă *s.f.*, bragă, băutură răcoritoare, I 197.
bravaș *interj.*, brava, bravos (?), I 70.
brăce *s.f. pl.*, îmbrăcăminte, II 144.
brățele *s.f. pl.*, brățare, II 445.
brici *s.n.*, parte a mecanismului care deschide și închide un anumit fel de pat, II 543.
bricicuță *s.f.*, brișcuță (?), II 16.
brîncă *s.f.*, boală contagioasă, specifică porcilor, II 175.
brodar *s.m.*, podar, luntraș ce transportă oameni, vite etc. peste o apă, II 260.
brud *adj.*, necopt, tînăr, nevîrstnic, II 431.
buc *s.n.*(?), *într-un buc* = îndată, într-o clipă, II 37.
buci *s.n. pl.*, ceea ce rămîne în dinții pieptenului cînd se piaptănă cîlții, I 391, II 85, 304, 402.
budăi *s.n.*, vas de lemn, putinei, în care se păstrează lapte, brînză, cereale etc., I 198.
bufuri *s.n. pl.*, *cu bufuri* = bufant, II 445.
buga *s.m.*, taur, II 179.
buhos *adj.*, zbîrlit, cu părul vîlvoi, II 513.
buiac *adj.*, nebun, nestăpînit, sălbatic, II 99, 154.
buiamá *s.f.*, basma, testemel de mătase sau bumbac, II 432, 446.
buiecí *vb.*, a ameți de cap, II 81.
bujiniță *s.f.*, bujeniță, pastramă de capră, de oaie, I 236, 495.
bulbuc *s.m.*, plantă erbacee toxică din familia ranunculaceelor, II 150.
búlgur *s.n.*, un fel de prăjitură, I 200.
buntuluí *vb.*, a se răzvrăti, I 248.
burat *adj.*, udat de bură, I 97.
burcut *s.n.*, apă minerală, II 170.
burechiță *s.f.*, un fel de tăiței, I 59.
bústă *s.f.*, (despre o rochie) *cu bustă* = tăiată la piept „în caré", II 442, 445.
butcă *s.f.*, trăsură, caleașcă, II 206.
bute *s.f.*, butoi, I 105, 347, 457.
butnar *s.m.*, meșteșugar ce face vase din doage, II 586.

C

cacom *s.m.*, hermină (?), II 447.
cahlă *s.f.*, gura hogeagului din pod; deschizătură prin care iese fumul din horn în tinda casei țărănești, I 65, 359.
calacan *s.n.*, calaican, sulfat de fier, de culoare verde, folosit ca dezinfectant sau colorant, II 436-437.
calapăr *s.n.*, calomfir, plată erbacee aromatică, I, 69.
caluf *s.n.*, toc în care se pune ciubucul, II 447.
canáf *s.n.*, ciucure, I, 67, II 447.
canariu *adj.*, galben, de culoarea canarului, II 447.
canavăț *s.n.* un fel de pînză, canava, II 445.
canon *s.n.*, tun, II 356.
canonier *s.m.*, tunar, I 93.
cantoș *s.n.*, v. contaș, II 288.
capcîn *s.m.*, căpcăun, I 151, II 105.
capere *s.f.*, fruct al caperului, condiment, I 201.
capilește *adv.*, sau „în capelă", mod de a lega barizul, II 446.
capiteazmă *s.f.*, catapeteasmă, I 281.
captalán *s.n.*, captălan, brusture, I 213.
caraban *s.n.*, dans popular, corăbeasca, II 357.
caraua *s.f.*, (la jocul de cărți) caro, I 115.
carocolác *s.n.*, caraculac, linx, II 447.
casaș *s.m.*, căsaș, fiecare dintre persoanele care locuiesc împreună într-o casă, II 256.
casap *s.m.*, măcelar, II 371.
casin militar *s.n.*, clădire destinată unor activități recreative pentru militari, II 440.
castală *s.f.*, castană II, 120, 126, 128.
cataif *s.n.*, un fel de prăjitură, I 199.
căiná *vb.*, a (se) plînge în gura mare, a (se) compătimi, I 104.
căiuș *s.n.*, fîșie de slănină de pe spinarea porcului, II 39.
căleap *s.n.*, unealtă pe care se deapănă cînepa sau lîna; mai multe jirebii la un loc, I 274, *passim*.
căluș *s.n*, pahar, I 29.
căsean *s.m.*, v. *casaș*, I 61.
cărceie *s.n.*, cîrceie, verigi, lanț scurt cu belciuge, servind la înhămarea boilor sau a cailor la plug, grapă etc., I 92.
cărpeneagă *s.n.*, căpeneagă (?) – manta de ploaie, II 126.
cătrănit *adj.*, insensibil, II 57.
cătușă *s.f.*, (la car) lemn încovoiat cu care se prinde jugul la tînjală, II 246.
ceacșiri *s.m. pl.*, un fel de pantaloni largi, șalvari, II 448.
ceacă *s.f.* un fel de chipiu înalt purtat de unii soldați austrieci II 126.

ceacîr *adj.*, cu ochii de culori diferite, II 40, 159.
ceas rău *s.n.*, nume dat epilepsiei, I 427, 429, II 137, 175, 419, 540.
cei răi *s.m.pl.*, nume dat colicilor, II 268.
cel pierit *s.m.*, nume dat sifilisului, I 466, II 267.
celiște *s.f. celiștea cuptorului* = partea de sus a gurii cuptorului II 295.
centinar *s.n.*, țentner, unitate de măsură echivalentă cu 50 sau 100 kg, II 100.
cepreaguri *s.m. pl.*, ceaprazuri, II 445.
cersalá *vb.*, a țesăla, I 69.
cetărá *vb.*, a certa, a mustra, I 362.
ceterá *vb.*, a cînta din ceteră sau din gură, I 478.
cetluí *vb.*, a lega foarte strîns, I 172, 254.
ceucă *s.f.*, stăncuță, II 17.
cevrea *s.f.*, gevrea, basma, năframă, II 448.
chelm *s.n.*, făină de grîu, II 520.
chelnă *s.f.*, cutia căruței, a harabalei, I 104.
chez *s.n.*, brazdă, răzor, linie conducătoare, I 425.
chișcă *s.f.*, caltaboș, tobă, I 253.
chișiță *s.f.*, un fel de pensulă pentru împistrit ouăle de Paști, I 353.
chișleag *s.n.*, lapte acru, lapte prins, I 198.
chiclazăr *s.n.*, piatră verde, otrăvitoare, II 446.
chiclăzăriu *adj.* de culoarea chiclăzărului, II 446.
chidă *s.f.*, chidie; frunziș (?), II 169.
chidie *s.f.*, chiciură, promoroacă, I 107, II 575.
chifteriță *s.f.*, coropișniță, II 226.
chimoniu *adj.*, de culoarea chimionului, II 446.
chipăruș *s.m.*, joc de copii, I 289.
chirii *s.f.pl.*, *a umbla în chirii* = a face cărăușie, I 180.
chiscui *vb.*, a piscui, a piui, I 264, 359.
chisea *s.f.*, pungă (de tutun), II 447.
chiseliță *s.f.*, și *chisăliță*, zeamă acră de știr, lobodă; zeamă acrită cu prune necoapte, I 456, II 378.
chită *s.f.*, mănunchi de 12 fuioare de cînepă; și *pită*, I 226, 343, *passim*.
chitiuță *s.f.*, tichiuță, I, 68.
chitonoagă *s.f.*, dulceață de gutui, I 203.
chiuă *s.f.*, piuă, vas în care se pisează semințe, alte substanțe, I 60, II 538.
chiup *s.n.*, vas mare de lut în care se păstrează uleiul, cerealele etc., I 203.
chivără *s.f.*, coif, II 117.

cighir *s.n.*, un fel de plăcintă umplută cu măruntaie de miel tocate, I 201.
cilibíu *adj.*, elegant, grațios, nobil, I 456.
cilicuri *s.n. pl.*, mărgele de metal, lucioase, II 447.
cin *s.m.*, fin, I 100.
cinchí *vb.*, a se ghemui, II 63.
cinghilică *s.f.*, (?) II 56.
cioșmolí *vb.*, a se frămînta, a se agita, a se zbuciuma, II 321.
cioată *s.f.* parte a trunchiului unui copac rămasă în pămînt după tăiere, II 173.
ciobacă *s.f.*, luntre scobită într-un trunchi de copac, II 346.
ciocălău *s.n.* știulete cu boabe, dar mai ales fără boabe, I 40, 90, II 530.
ciolan *s.n.*, (la roata carului) obadă, II 175.
ciondăní *vb.*, a se certa, a se contrazice, I 147, 230.
ciopia *s.f.*, poate din *cioplea* sau *ciopca*, nume date dracului sau unui spirit rău, II 404.
ciortopoloc *s.n.*, turtă, plantă erbacee cu tulpină foarte scurtă, frunze adînc crestate și flori dispuse în capitule, I 430.
ciot *s.n.*, nod la ață, II 417.
cipiți *s.m.*, cipici (?) ghete, botine, II 122.
cir *s.n.* fiertură subțire de mălai, I 185, 392, 429, 465.
ciritei *s.m.*, și *ceretei*, tufiș, arbuști, eventual măceși, I 454, II 135.
citare *s.f.*, stofă fină, vărgată, II 445.
ciușní *vb.*, a se băga undeva, a se ascunde repede ; a țîșni afară, II 372.
ciubuc *s.n.*, desen în formă de bastonaș într-o țesătură II, 445.
ciubucel *s.n.*, diminutiv de la ciubuc, II 445.
ciuma-hotarului *s.n.*, ființă fabuloasă (?), II 155.
ciumahai *s.n.*, ciumăfaie, laur, II 150.
ciumulie *s.f.*, măciulie (?), I 398.
ciungan *s.m.*, ciungar, copac cu vîrful sau crengile retezate II 120.
ciunt *adj.*, tăiat, mutilat, I 176, 452.
ciuntá *vb.*, și **ciuntí**, a tăia, a amputa o parte a unui membru omenesc; a rupe o parte a unei plante, I 42, 176, 452, II 117.
ciurec *s.n.*, un fel de prăjitură, I 286.
cîner *adj.* și *s.m.*, rău la inimă, cîinos, I 343
cîșlar *s.m.*, cel ce ține cîșlă, stînă, II 567.
cîșlig *s.n.*, cîștig, I 444, 496, II 62.
cîrciu-babei *s.n.*, *a face cîrciu (curcea) babei* = a face o tumbă, II 282.
cîrd *s.n.*, *a avea de cîrd cu cineva* = a avea de-a face, II 386.

cîrjobat *adj.*, încovoiat, de forma unei cîrje, I 319.
cîrmoje *s.f. pl.*, resturi, firmituri, I 433, II 218.
cîrnitură *s.f.*, cotitură, II 383.
cîrpă *s.f.*, broboadă, basma de cap, semn distinctiv al femeii măritate, I 209, 222, 457, II 75, 430, 473.
claie *s.f.*, un anumit număr (30) de ouă de Paști, I 354.
clăti *vb. refl.*, a se cutremura, II 318.
clenci *s.n.*, (la moară) *„care toarnă grăunțele în piatră”*, I 27.
clit *s.n.*, teanc, vraf, II 585.
clînțăí *vb.*, a clănțăni, II 407.
clobanț *s.n.*, clonț, cioc, cîrlig, II 44.
coaice *s.f. pl.*, orbitele ochilor, găvane, II 37.
coardă *s.f.*, grindă mare și groasă, pe care se sprijină celelalte ; poliță (?), I 433.
coarne de mari *s.f. pl.*, roșcove, I 349, II 322.
cobe *s.f.*, țîgnă, boală a găinilor, manifestată prin apariția unor excrescențe pe/sub limbă, I 187.
codălbei *adj. pl.*, cu coada albă; și *codălbeni*, I 95, 100, 101.
codărîște *s.f.*, codiriște, coadă de bici, topor etc., I 486.
colăcí *vb.*, a da colaci cuiva, a îmbuna, I 305.
colișeri *s.n.*, culișer, melesteu, băț cu care se amestecă mămăliga, I 183.
colomeică *s.f.*, dans (polonez?), I 93.
colț *s.n.*, *rochie cu talie „în colț”* (?), II 445.
colțun *s.m.*, și *călțun*, ciorapi, II 449.
colțunaș *s.m.*, un fel de plăcintă cu brînză, fiartă, I 200.
comîndá *vb.*, a face comînd, II 124, 568.
conex *s.n.*, *în conex* = în legătură, în corelație, I 166.
conexitate *s.f.*, v. *conex*, I 21.
cónta *s.f.*, *pe conta mea* = pe contul meu, pe seama mea, II 55.
copie *s.f.*, cuțit pentru tăiat agnețul din prescură, I 268.
corаslă *s.f.*, lapte care se mulge în primele zile după fătat și care, fiert, se preface într-un fel de jintiță, II 73.
corci *s.n.*, tufă, I 229.
cordea *s.f.*, tenie, II 227.
cordún *s.n.*, *cordon (sanitar)*, șir de posturi de pază instalat la graniță în cazul unor epidemii; ținutul de dincolo de acest șir de posturi de pază (în raport cu locul unde se află vorbitorul), II 289.
coreț *s.n.*, unitate de măsură pentru capacități, I 275, II 68, 213.
corlată *s.f.* poliță în jurul sobei; la *pl.*, acareturi, dependințe, I 104.
corn *s.n.*, colț, ungher, I 60, 186, 285.
cornări *vb.*, a ține coarnele plugului, a ara, I 142.

coromîslă *s.f.*, cobiliță, I 177, II 31, 207, 272.
cosá (cosauă?) *s.f.*, coasă, I 495.
cosí *vb. refl.*, (despre cai) a-și lovi în mers un picior de altul, II 155.
cosire *s.f.*, loc de cosit, I 390.
costeşte *adv.*, în curmeziș, oblic, I 342.
costișet *adv.* și *adj.*, în curmeziș, oblic, II 412, 430.
costroș *s.n.*, și *costrăș*, coada strigoaicelor, II 238; pește (biban) II 319.
coș *s.n.*, cavitate toracică; cavitate abdominală, I 196, II 44.
coș *s.n.*, *coș de pernă* = dos, toc, în care se pun penele, II 84.
coșarcă *s.f.*, coș mare de nuiele împletite sau de rafie, II 356, 380.
coteață *s.f.*, coteț, II 202.
cotei *s.m.*, cîine mic, I 483.
cotiugă *s.f.*, cotigă, cărucior pe două roate, I 142.
cotofîță *s./adj.* (?), cuvînt format prin contaminare, II 181.
cotreanță *s.f.*, zdreanță, cîrpă, II 184, 305.
cotruță *s.f.*, vatră mică, loc gol între perete și sobă, adîncitură sub vatră, I 96, II 126, 150, 151.
covașă *s.f.*, băutură acrișoară obținută prin fermentarea făinii de mei, I 198, 520.
covale *s.f.*, coale (?), II 432.
covali *s.m.* (*sg.*), fierar, I 44, 52, 301, II 92, 101, 239.
covălí *vb.*, a lucra fierul.
covălie *s.f.*, fierărie, II 239.
covăliță *s.f.*, soție de coval (fierar), II 240.
covată *s.f.*, albie, copaie, I 165, 184.
coviță *vb.*, a guița, I 347, 352.
coțobaie *s.f.*, coțofană, I 442.
craidon *s.m.*, crai, bărbat ușuratic, II 162.
craston *s.n.*, castron, I 356, II 83.
crăciun *s.m.*, colac, I 140.
crăiță *s.f.*, femeie ușuratică, II 162.
credință *s.f.*, *doamnă din credință* = soție, I 100.
creminal *s.n.*, și *creminari*, închisoare, I 344, 371, 452, II 14.
crengar *s.m.* (*n.*?), (la cusături), model, desen în formă de grup de crengi, II 435.
criță *s.f.*, oțel; fier, I 102, II 386.
crîng *s.n.*, crug, boltă, I 97, 104, 106, II 28.
crohmal *s.n.*, făină albă, I 199.
croncău *s.m.*, corb, II 98.
cruce *s.f.*, (la jocul de cărți) treflă, I 115.

crucea-pămîntului *s.f.*, plantă erbacee cu flori albe sau roz, brînca-ursului, II 470.
crud *adj.*, (despre materiale) nevopsit, II 412, 434.
cruhos *adj.*, amestecat cu piatră, sfărîmicios, I 52.
crupe *s.f. pl.*, boabe de porumb, de orez, de orz, măcinate mare, I 65, 180, 448, II 75.
crușit *adj. crușit de sînge* = plin de sînge, acoperit de sînge (închegat), II 109.
cuc *s.m.*, (la oină) o anumită figură, I 379.
cuc armenesc *s.f.*, pupăză, I 386.
cucoană *s.f.*, plantă numită și *maruncă*, I 292.
cuhne *s.f.*, bucătărie, II 344.
culbec *s.m.*, melc; și *culbece*, I 203, II 55, 56.
culme *s.f.*, prăjină lungă de care se atîrnă hainele, II 451.
cumaș *s.n.*, stofă de mătase, II 462.
cupé *s.f.*, cupeu, trăsură, caleașcă, II 219.
curmei *s.n.*, bucată de funie folosită la încins sau legat, I 411, II 414.
cutnie *s.f.*, țesătură de mătase și bumbac; și *cutnui*, II 445, 447.

D

dabalazát *adj.*, care atîrnă în jos, pleoștit; v. și *tăpălazate*, II 528.
dacă *conj.*, dar, *passim*.
dajdie *s.f.*, dare, bir, II 106.
damlá *s.f.*, dambla, I 417.
darabană *s.f.*, tobă, II 574.
dastăinuí *vb.*, destăinui, I 171.
de gemene *loc. adj.*, geamăn, I 121, 273, II 35, 242.
de oare că *loc. conj.*, fiindcă, deoarece, II 129.
decît *adv.*, gata-gata, cît pe ce, I 142.
dediță *s.f.*, dedițel; și *didiță*, I 71, 253.
dejmă *s.f.*, dijmă, I 34.
delătura *vb. refl.*, a (se) părăsi, II 491.
demerlie *s.f.*, și *dimerlie*, măsură de capacitate pentru cereale, I 179, 297, II 538.
deriș *adj.*, dereș; (despre cai) cu părul roșu, pătat cu alb și negru; și *geriș*, I 98.
descolătăcí *vb.*, a se descolăci, II 383.
descununa *vb.*, și *discununa*, a desface căsătoria, I 470, II 8.
desfacat *s.n.*, acțiunea de a curața știuleții de pănuși, II 360.
desigur *adv.*, cu siguranță, în chip cert, II 223.
deșerturi *s.n.pl.*, partea scobită a corpului între ultima coastă și șold, II 414.

dezbate *vb.*, a scoate, a desprinde de unde a fost fixat, I 472, II 314.
dezbina *vb.*, v. *dezbate*; a separa, I 456.
dibet *s.n.*, stofă aspră de lînă, II 445.
dinainte *s.n.* (?), partea din față a unei haine (la plural: *dinaințe*), II 443.
discos *s.n.*, obiect de cult, I 268.
dîrvală *s.f.*, muncă grea, istovitoare; *de dîrvală* = obișnuit, de purtare, II 153
dobă *s.f.*, (la jocul de cărți) caro, I 115.
dohot *s.n.*, păcură de uns osiile carului, I 29, *passim*.
dränicioară *s.f.*, diminutiv de la draniță, I 456.
dreșcuță *s.f.*, drușcă, II 9.
droșcă *s.f.*, birjă, trăsură, I 401.
droghiță *s.f.*, drobiță, mic arbust cu flori galbene, II 436.
drușcă *s.f.*, fată ce însoțește mireasa la cununie, I 192, II 426.
drum *s.n.*, *colănaș de drum* = „colănaș de fir" (?) II 433.
dușmani *s.m.pl.*, oameni care ar trăi într-o altă lume (subpămînteană), I 43.
dubalari *s.m.* (*sg*), tăbăcar, II 120.
dulamă *s.f.*, haină lungă și îmblănită, II 164, 448.
duldură *s.f.*, dîrdoră, belea, bucluc, necaz, spaimă, II 58.
dupuros *adj.*, zbîrlit, murdar, I 175, 218.
dură *s.f.*, *dură de pădure* = fiară (?) duh necurat (?), II 281.
durducat *adj.*, înălțat, durduliu (?), I 71.
dutcă *s.f.*, monedă de mică valoare, I 102.

E

ectenie *s.f.*, rugăciune rostită de preot, I 325.
edem *s.m.*, eden, *raiul din edem*, I 75.

F

falban *s.n.*, falbalá, podoabă a unei rochii (formată din fîșii de stofă încrețită), II 442.
familiant *s.m.*, membru al familiei, I 61.
fante *s.m.*, (la jocul de cărți) valet, I 115.
fapt *s.n.*, vrajă, farmec, I 365, 470, 488, II 526, *passim*.
faraoancă *s.f.*, nume dat Ielelor, II 84.
faraon *s.m.*, țigan; membru al unui popor cu o identitate puțin precizată, I 317, II 353-354.
farfaroată, cuvînt cu sens obscur, II 332.

farmaclîc *s.n.* parmaclîc (greșeală de tipar?), II 391.
farmazon *s.m./adj.*, vrăjitor, solomonar, I 253, 303.
făclier *s.m.*, lumînărar, II 495.
făgădău *s.n.*, han, cîrciumă, I 451, II 169.
fălălăí *vb.*, a fîlfîi, I 104.
fărmăcătoare *s.f.*, femeie care face vrăji, farmece, I 63, 132, 264 și *passim.*
fărmăcător *s.m.*, bărbat care face vrăji, farmece, II 376.
fedeleș *s.n.*, butoiaș, I 265.
felegós *adj.*, zdrențăros, II 275.
felezui *vb.*, a mătura pleava cu felezăul, I 99, 101, 104.
felon *s.n.*, veșmînt îmbrăcat de preot la liturghie, I 257.
feredeu *s.n.*, baie (acțiunea de a se îmbăia); cada, încăperea în care se face baie; baie publică, II 279, 501.
feredui *vb.*, a (se) îmbăia, II 11, 220, 582.
feresteu *s.n.*, fierăstrău, II 164.
fermenea *s.f.*, scurteică îmblănită, II 447.
feston *s.n.*, *în festoane* = în formă de semicerc, I 319.
festung *s.n.*, fortăreață, redută (germ. *Festung*), II 126.
feștelí *vb.*, a (se) murdări, a (se) terfeli, I 475, II 174, 473.
feșter *s.m.*, paznic la pădure, I 93.
feșteriță *s.f.*, soția paznicului la pădure, I 93.
fiong *s.n.*, fundă (din panglici de ciucuri), II 446.
firitisí *vb.*, a felicita, a ura, I 63, 105.
flenduros *adj.*, zdrențăros, II 10, 416, 417.
flintă *s.f.*, pușcă, II 128.
fliușcă *s.f.*, măsură mică pentru țuică, II 288.
florărie *s.f.*, grădină de flori, II 370.
florin *s.m.*, monedă de aur, II 29.
focușor *s.n.*, bube la gură, II 415, 518.
folticos *adj.*, gras, cu fălci și cu burtă mare, I 208.
forcotí *vb.*, a forfoti, a fierbe; a umbla încoace și încolo, II 191.
forforoată v. și *farfaroată*, I 280, II 369.
fraitari *s.m.*, grad în armata austriacă, fruntaș (germ. *Freiter*) II 130.
franzolă *s.f.*, franzelă, pîine albă, I 266, II 149, 270.
frecăței *s.m. pl.*, aluat nedospit, frecat sau dat pe răzătoare, care se fierbe în supă, I 200.
friganele *s.f. pl.*, felii de pîine muiate în lapte și ou și prăjit, I 202.
frigare *s.f.*, obiect folosit la vrăji, I 492.
frizetă *s.f.*, mod de aranjare a părului, II 445.
frînghii *s.f. pl.*, bete, II 443.
frumușele *s.f. pl.*, vîntoase, I 338.

fulari *s.n. sg.*, pînză de mătase, II 445.
funie *s.f.*, bucată lungă de șuncă, I 69.
furcă *s.f.*, os de găină de forma unei furci, I 368.
fus, *s.n.*, (la moară), porțiune cilindrică sau conică a axului roții, I 397.
fuscel *s.m.*, vergea care separă firele de urzeală la războiul de țesut, I 105, II 404.

G

gabuí *vb.*, a găbui, a prinde, a pune mîna pe ceva, I, 395.
gaitan *s.n.*, găitan, șiret, II 442.
garnit *adj.*, garnisit, II 442.
garof *s.m.* (*n.*?), *floare de garof*, II 163.
gavanos *s.n.*, borcan, vas de lut smălțuit, pentru păstrat dulceața, untura etc., I 203, 433, II 396.
găruí *vb.*, a chinui, II 331.
găbjí *vb.*, a prinde, a pune mîna, I, 175.
gărnicior *s.n.*, căldărușă, găleată mică, II 271.
găvîrlie *s.f.*, găvan, orbita ochiului, II 569.
geriș *adj.*, v. *deriș*, I 98.
gheb *s.n.*, cocoașă, I 92.
ghergheteag *adj.*, *a fi ghergheteag* = a fi ușor amețit (de băutură), II 279.
ghermesit *s.n.*, ghermesut, stofă de mătase cu ape, II 446-447.
ghidum *s.n.*, ghiuden, cîrnat uscat, I 204.
ghigi *s.f. pl.*, pluralul lui ghioagă (?), II 577.
ghihalei *adj.*, *murg ghihalei*, însușire neprecizată mai de aproape, I 95.
ghili *vb.*, a înălbi pînza, v. și *bili*, *passim.*
ghindă *s.f.*, (la jocul de cărți) pică, I 115.
ghiordan *s.n.*, gherdan, colan, șirag de mărgele, salbă, I 222, II 443, 444.
ghiordeie *s.f. pl.*, cațaveici, I 175, II 442.
ghiurghiulíu *adj.*, trandafiriu, roz, I 378, II 446.
ghivizíu *adj.*, roșu închis, purpuriu, II 445.
gireadă *s.f.*, șiră de grîu, de paie I 127; și în loc de *cireadă*, II 547.
giubeá *s.f.*, haină largă de postav, II 288, 439.
giuruí *vb.*, a jurui, II 548.
gîjulíe *s.f.*, gîză, insectă, I 40.
gîlcă *s.f.*, inflamație a ganglionilor gîtului, II 245-246.
gîță *s.f.*, cosițe, II 419, 421, 429.

glas *s.n.*, scară muzicală orientală; arie muzicală, II 354, 421.
glăjiță *s.f.*, glajă mică, sticluță, I 69.
glid *s.n.*, *în glid* = în front, drepți (germ. *Glied*), I 126.
godinaș *s.m.*, (?), I 67.
golătate *s.f.*, goliciune, II 428.
gonitoare *s.f.*, scroafă, vacă (?), I 455.
gonitor *s.m.*, taur tînăr, I 104.
graur *adj.*, (despre cai) cenușiu, cu pete albe, ca penajul graurului, I 97, 100.
grebluță *s.f.*, os de liliac, în formă de greblă, I 384.
greși *vb.*, a păcătui; a avea relații sexuale nepermise, II 350.
greșit *adj.*, păcătos, I 139, 243.
grindei *s.n.*, (la spînzurătoare) grindă mică, pusă în furci, I 88; (la moară) axul roții, I 95.
grindei *s.n.*, parte centrală a plugului cu tracțiune animală, pe care se montează celelalte piese, I 88.
gros *s.n.*, închisoare, II, 120.
groscior *s.n.*, smîntînă formată deasupra laptelui, I 495.
gugi *s.n.*, glugă mică, I 104.
gugiuman *s.n.*, căciulă de samur, II 448.
guțunari *s.n.*, guturai, II 147.
guzănărime *s.f.*, guzgani, II 78.

H

hac *s.n.*, plată, simbrie, I 450, II 41, 547.
hairlîc *s.n.*, noroc, I 316.
haită *s.f.*, femeie desfrînată; cuvînt de batjocură la adresa unei femei, a unui animal de sex feminin sau a unui obiect desemnat printr-un substantiv de gen feminin, I 63, 96.
haitaș *s.n.*, vînătoare, II 475.
halastîncă *s.f.*, stambă, II 445.
halaturi *s.n. pl.*, unelte, scule, I 183, 354, II 146, 406.
halcă *s.f.* gălăgie mare, tărăboi, I 478.
hamăn *s.m.*, din subst. propriu Hamăn, I 270.
harabá *s.f.*, car mare, I 95.
harag *s.n.*, haraci, bir, I 485, II 111.
haram *s.n.*, *de haram* = degeaba, de pomană; pe nedrept, I 167, 452.
harnic *adj.*, vrednic, capabil, I 412, II 108.
havai *adj.*, azuriu, de culoarea cerului, II 446.
hazmótie *s.f.*, balamuc, dezordine, II 46.

hazná *s.f.*, încăpere în care se păstrează bani și lucruri prețioase II 62, 452.
hăbucí *vb.*, a rupe, a sfîșia, a sfărîma, II 281.
hăinuí *vb.*, a lălăi (?), I 96.
hămeială *s.f.*, necaz, pocinog, II 287.
hămnisit *adj.*, hămesit, I 369.
hărățí *vb.*, a întărîta, a hărțui, a asmuți, a zădărî, II 44.
hărăție *s.f.*, *s-a pus în hărăție* = s-a pus împotrivă, II 431.
hătí *vb.*, a zăgăzui o apă, I 32.
helge *s.f.*, nevăstuică, hermină, I 148.
hení *vb.*, a alunga (?), I 398.
herovic *s.n.*, heruvic, imn bisericesc; și *herovim*, II 533
herovim *s.n.*, v. *herovic*, II 534.
hiicăí *vb.*, a lua la goană, a ocărî, II 8.
himinisit *adj.*, hămesit, II 539.
hindichi *s.n.*, șanț, răzor, I 482.
hinteu *s.n.*, caleașcă, rădvan, trăsură, II 175, 432.
hir *s.n.*, fir, II 434.
hîd *adj.*, urît, I 96, 142, II 417.
hîj *s.n.*, una din dependințe, neprecizată mai de aproape; și *hîș*, I 169, II 556.
hîrcîi *vb.*, a respira greu, cu zgomot, a horcăi, II 377.
hîrgău *s.n.*, vas de lemn sau de lut smălțuit, I 135, II 263.
hîșîi *vb.*, a alunga păsările de curte, I 389.
hîrzob *s.n.*, coș ridicat sau coborît cu ajutorul unui scripete, II 280.
hîrța *s.f.*, harți, săptămîna cînd e îngăduit să se mănînce de frupt, I 235, 236.
hîtru *adj.*, isteț, șiret, I 124, II 531.
hîzenie *s.f.*, lucru hîd, slutenie, I 385.
hlujan *s.m.*, lujer de plantă; cocean de porumb, II 402.
hoștină *s.f.*, boștină, resturi după stoarcerea fagurilor ori a strugurilor, II 493, 496.
hobot *s.n.*, tulpan de lînă sau de mătase cu care se acoperă capul miresei a doua zi după cununie, II 15, 428.
hojma *adv.*, mereu, necontenit, II 429.
holbură *s.f.*, volbură, I 64, II 407.
holercă *s.f.*, rachiu, II 287.
holtei *adj.*, *borș holtei* = borș de legume, fără carne, I 200.
holtuănit *adj.*, (despre un șarpe) cu coada ruptă, II 197.
hopșí *vb.*, a sta la tocmeală, II 510.
horaiță *s.f.*, casă mare și stricată (părăsită ?), I 226.
horbotă *s.f.*, dantelă, II 411, 443.
hudiță *s.f.*, uliță, ulicioară, II 26.

huí *vb.*, a vui; a (se) certa, I 56.
huit *s.n.*, vuiet; ceartă, sfadă, *passim*.
hulă *s.f.*, bîrfă, calomnie, II 42.
hultui *vb.*, a altoi, II 389.
hurducá *vb.*, a zdruncina, a zgudui, II 50.
hurmuz *s.m.*, mărgea de sticlă imitînd mărgăritarul, II 432.
huște *s.f. pl.*, tărîțe depuse pe fundul vasului de borș, II 267, 437.
huțănesc *adj.*, un soi de porumb, I 149.

I

ialoviță *s.f.*, vacă mare și grasă, I 330.
ian *interj.*, ia, *passim*.
iarba-fierului *s.f.*, plantă cu proprietăți miraculoase, I 448; și *iarba talharilor*, I 449.
iarba-tunului *s.f.*, urechelniță, plantă erbacee meliferă, I 428, II 195.
ibrișin *s.n.*, fir de mătase răsucit, pentru cusut și brodat; și *ibreșin*, II 13, 15, 129.
iezărî *vb.*, a zăgăzui o apă; *și iezi, izărî, passim*.
iezí *vb.*, a zăgăzui o apă ; a inunda, I 30, 31, 364.
ihnea *s.f.*, iahnie, I 200.
ilău *s.n.*, nicovală, I 53, 129, II 266.
imamea *s.f.*, capătul de chihlimbar al ciubucului, II 447.
in *interj.*, ia, *passim*.
inca *interj.*, iată, *passim*.
induce *vb.*, a introduce, a intercala, I 21, II 110.
inima-pămîntului *s.f.*, plantă neidentificată, I 430.
istrăvitor *adj.*, risipitor, II 452.
iudí *vb.*, a îndemna, a instiga, I 251, 404, 406, 421, II 39.
izărî *vb.*, iezărî, I 213, II 554.
izvod *s.n.*, desen, model de cusătură, de broderie, II 442.

Î

îmbăierat *adj.*, legat cu băieri, II 319.
îmbăla *vb.*, a muia cu salivă tortul, I 153, II 417.
îmbizui *vb.*, a se baza, a se bizui, I 93.
îmblîndura *vb.*, a călători mult, II 359.
îmbodoli *vb.*, a (se) înfofoli, I 456.
îmbraca *vb.*, a lua în armată, a recruta, II 128.
îmbrîncat *adj.*, *spic îmbrîncat* (?), I 102.

îmbrînzi *vb.*, a paște vitele, II 135.
împelițat *adj.*, (despre un duh rău) întrupat, cu chip de om, I 398.
împletuci *vb.*, a se împletici (printre picioare), I 410.
încaltea *adv.*, cel puțin, măcar, barem, I 229, 370, II 46.
închili *vb.*, a zidi într-o chilie, II 356.
închiorcoșet *adj.*, *adv.*, chiorîș, II 37.
înciotat *adj.*, înnodat, cu noduri, II 414.
încîrjobat *adj.*, încovoiat, avînd forma unei cîrje, II 66.
încolătăci *vb.*, a (se) încolăci, I 347, 354, II 210, 383.
încornorat *adj.*, *stele încornorate*, I 67.
încotoșmat *adj.*, încotoșmănat, înfofolit, II 136.
îndegetare *s.f.*, indicație, I 21.
îndosí *vb.*, a se ascunde, a se băga la dos, II 22.
înfierá *vb.*, (despre mustață) a miji, I 93.
înfierat *adj.*, încălzit ușor, I 198.
înfocá *vb.*, (avînd drept compl. calul), a înfierbînta, a face să alerge mai repede, II 347.
înfruptat *adj.*, (despre obiecte) impure, atinse de alimente de frupt, I 240, 241.
îngrunzí *vb.*, a încreți trecînd un șiret prin mai multe găuri, II 452.
înhobotá *vb.*, a pune hobot miresei, II 428.
însăila *vb.*, a coase provizoriu, cu împunsături rare, II 412.
înșăluială *s.f.*, înșelăciune, I 98.
întarta *vb.*, a întărîta, II 44.
întopsicat *adj.*, înveninat, otrăvit, I 398, 399.
întroloca *vb.*, a (se) strînge la un loc, a (se) însoți, II 229, 339.
întulpinați *adj.pl.*, (despre arbori) crescuți dintr-o tulpină, I 68, 70.
înținat *adj.*, pus pe ceartă, irascibil, încăpățînat, II 46.
învioșat *adj.*, înviorat, I 169.
învîr(s)tá *vb.*, a împleti părul cu panglici (vîrste), II 115.
înziuat *adj.*, *fereste înziuate* = ferestre luminate, I 424.

J

jalău *s.n.*, *la bataie, la jalău* (?), II 127.
jărghiet *adj.*, făcut jirebii, II 418.
jeliște *s.f.*, și *jelește*, v. *veliște*, I 102, 104.
jemnă *s.f.*, jimblă, pîine albă, I 38, 157.
jerbie *s.f.*, și *jerghie, jirăbie, jirăghie*, v. *jirăbie*, II 302, 461.
jij *s.n.*, vîrf (?), I 463.

jingănii *s.f. pl.*, gîngănii ; și *jigănii*, II 226, 261.
jintiță *s.f.*, amestec de urdă și zer fiert care se depune la fundul vasului cînd se prepară urda, I 197, II 567.
jirăbie, *s.f.*, grup de 30 de fire de tort (constituind o unitate de măsură la urzit), I 281, 408.
jitar *s.m.*, persoană angajată să păzească sămănături, I 307.
jitărie *s.f.*, locuința jitarului (la marginea satului), I 302.
jîi *s.n.*, *fecior de jîi* = jian, haiduc, I 458.
jolne *s.f. pl.*, scrofule, II 465, 471.
jordie *s.f.*, joardă, vargă lungă, nuia, I 261.
jufă *s.f.*, julfă, mîncare de post, din sămînță de cînepă pisată, amestecată cu miere, I 60.
junc *s.m.*, taur, II 418.
jup *s.m.*, snop de paie, legătură de strujeni, I 338.

L

la *vb.*, a se spăla pe cap, *passim*.
lagăr *s.n.*, tabără, II 10, 126.
lanța *s.f.*, lance (?), suliță, II 111.
lasă *s.f.*, leasă, împletitură de nuiele, I 451.
lăcătui *vb.*, a încheia o înțelegere, I 406, 450.
lăicer *s.n.*, covor țărănesc, lung și îngust, I 94.
lănțujel *s.n.*, lănțișor ; model de cusătură, II 434.
lăstopánă *s.f.*, lostopană, bucată mare de pămînt, de lemn, de gheață etc., I 468, II 182.
lătóc *s.n.*, lăptoc, scocul sau jgheabul morii, I 101.
lătunói *s.f. pl.*, rărituri produse în pînză din cauza ruperii firelor din urzeală, I 105, II 404.
lăturat *adj.*, lăturalnic, II 218.
lăút *s.n.*, acțiunea de a se la, I 111, *passim*.
lăutoare *s.f.*, acțiune de a (se) la ; apă pregătită pentru a (se) la, I 172, II 151, 523.
lăzuí *vb.*, a curăța un loc de tufe și rădăcini ; a tăia nuiele (pentru împletit?), I 437.
leaț *s.n.*, bucată de lemn, lungă și îngustă, II 92.
left *s.n.*, monedă de aur, II 447.
legá *vb.*, a face legătoare miresei, I 253.
legătoare *s.f.*, cîrpa, broboada miresei ; moment al nunții cînd i se face cîrpa miresei, II 94, 411, 430.
leliță *s.f.*, nume dat frigurilor, II 148.
lemnul-Domnului *s.n.*, lemn-domnesc, arbust din familia compozitelor, cu flori galbene, cu miros pătrunzător de lămîie, I 328.
lení *vb. refl.*, a se lenevi, II 10.

leopăi *vb.*, a se uda, II 254.
lep *s.n.*, lip, murdărie, jeg, II 416.
lestriță *s.f.*, nume dat șarpelui în descîntece, II 224.
leucă *s.f.*, lemnul care susține loitrile carului, Ii 175.
libadeá *s.f.*, haină bărbătească îmblănită, II 447.
liftă *s.f.*, termen de ocară dat cotropitorilor ; și *litfă*, *litvă*, I 236, II 106, 110, 113, 116, 584.
linchi *vb.*, a limpi, a bea (a mînca) sorbind cu limba, I 136.
linciurí *vb.*, a se bălăci, II 291.
linți *s.f. pl.*, cisticerci, formă larvară a teniei, care se fixează în carnea porcului, I 187.
lipă *s.f.*, *mărul lipei* (?), II 186.
lipi *vb.*, a unge cu lut, I 264.
lisă *s.f.*, *lisă de pere* (?), I 203.
litfă *s.f.*, v. *liftă*, I 236, II 584.
litie *s.f.*, slujbă religioasă după vecernie, la toate sărbătorile mari, cînd se sfințește pîine, grîu ; pîine sfințită la litie, I 63.
loc *s.n.*, *locul vacei*, I 183, 357, II 413.
lozie *s.f.*, specie de salcie sau de răchită, II 390.
lua *vb.*, *a lua o mînă, un picior cuiva* = a paraliza de o mînă, de un picior, I 30, 332, 337, 421.
lucru rău *s.n.* (*loc adj.*?), (despre oameni) păcătos, cu apucături rele, I 227, II 135, 253, 266, 430.
lucum *s.n.*, rahat ; dulciuri, I 199.
luscuță *s.f.*, ruscuță, monedă veche austriacă valorînd 10 creițari numită și *puișor*, II 29.

M

macahón *s.n.*, macohon, pisălog de lemn cu care se pisează sămînța de mac, I 302, II 538.
macát *s.n.*, cuvertură, scoarță, covor, I 77, II 450.
mahramă *s.f.*, maramă, II 440, 446.
maiorí *vb.*, a îndeplini atribuțiile gradului de maior, II 123.
malaiul-cucului *s.n.*, plantă erbacee cu frunze lunguiețe și flori brune sau gălbui, dispuse în spice, I 378.
malancă *s.f.*, grup de tineri costumați ce dă un mic spectacol la Anul Nou, I 59, 92, 94, II 305.
maloteá *s.f.*, manta de damă căptușită cu blană, II 446.
mama-grîului *s.f.*, *fir negru în (spicul de) grîu*, I 49, 212.
mama-săcării *s.f.*, *fir lung, negru în săcară* ; corn-de-secară (?), I 149.
mancă *s.f.*, doică, II 209, 393.
mandatar *s.m.*, funcționar administrativ în Bucovina, I 486, II 159.

marolă *s.f.*, marulă, lăptucă, I 202.
maruncă *s.f.*, plantă numită și cucoana, I 292.
maslă *s.f.* (la jocul de cărți), culoare, I 116.
mașcat *adj.*, mășcat, cu bobul mare, II 432.
maștehă *s.f.*, mașteră, mamă vitregă, I 158, 377, II 16, 138.
mazurcă *s.f.*, un fel de plăcintă, I 286.
măngalău *s.n.*, măngălău, obiect de lemn cu suprafața brăzdată de șanțuri, pe care se freacă rufele la spălat, I 220, II 407.
măngăluí *vb.*, a spăla rufe pe măngălău, II 407.
măr de stejar *s.n.*, gogoașă de ristic, I 329.
măriní *vb.*, a avea mărin, a se umfla, I 494.
mărturaș *s.m.*, mlădiță de răchită înfiptă într-o brazdă, la Sf. Gheorghe, II 398.
măscuroaică *s.f.*, scroafă, I 358.
măsea *s.f.*,(la moară) pană de lemn înfiptă în obezile roții ce învîrtește piatra de deasupra, I 101.
megieș *adj.*, vecin, I 63.
mehenghi *adj.*, isteț, abil, șmecher, I 445.
meliție *s.f.*, armată, serviciu militar, II 506.
meredeu *s.n.* minciog, plasă în formă de săculeț, cu care se scoate peștele prins în undiță sau în năvod, II 69, 326.
meremet *s.n.*, lucrare de reparație sau întreținere, II 145.
merișer *s.n. / adj.*, ou roșu ; și *merișor*, I 353 ș.u., 356, II 186.
mericică *s.f.*, plantă nedefinită mai de aproape, II 162.
mertic *s.n.*, baniță, vas cu care se măsurau cerealele ; și *miertic*, I 95, 179.
merță *s.f.*, și *mierță*, măsură de capacitate, I 384, 473, II 18.
mestii *s.m. pl.*, meși, cizmulițe de piele, fără toc, II 448.
miluța *s.f.*, diminutiv de la milă, (mierluță) II 123.
mindir *s.n.*, mundir, I 83, mindir, saltea, II 449.
mintean *s.n.*, pieptar sau tunică din stofă colorată, II 442.
mirie *adj.* (formă de feminin), mierie, albastră, II 23.
mișelí *vb.*, a se tîngui, a se văicări, II 337.
mîneci *s.f.pl.*, pînză dată moașei de mamă, II 430.
mînicá *vb.*, a se scula în zori, I 276.
mînicatori *s.m. sg.*, persoană ce se scoală în zori, I 276.
mînjală *s.f.*, aluat subțire cu care se unge urzeala de cînepă, II 423.
mîrșav *adj.*, necurat, în nerînduială, II 417.
moaștină *s.f.*, moaște, I 395.
moare *s.f.*, zeamă acră de varză sau de murături ; stare de spirit, I 200, II 93, 111.
moleșag *s.n.*, moină, I 367.
momiță *s.f.*, maimuță, I 54.

mont *s.n.*, (la gît) mărul lui Adam, I 33 ; parte a unui membru omenesc, rămasă după amputare, II 229.
moreá *s.f.*, moarea, moar, țesătură de mătase sau de bumbac care face ape, II 445.
moroaică *s.f.*, moroi de sex feminin, II 229.
moșneag *s.m.* porumb păros, I 149.
moțăí *vb.*, (din gură) a scoate un zgomot caracteristic, după ce se mănîncă sau bea ceva acru, I 189, II 267.
mozolí *vb.*, a mesteca în gură (fără a sfărîma cu dinții și a înghiți) ; a mînji, a murdări, II 103.
muncit *adj.*, *ou muncit* = ou de Paști, „scris", a cărui cîmp e alb sau galben, I 353.
mursă *s.f.*, băutură fermentată, preparată din miere amestecată cu apă, I 322, II 262, 270-271, 521.
muruí *vb.*, a unge pereții cu muruială ; a mîzgăli, II 390.
mustra *vb.*, (despre soldați) a muștrului, a face instrucție (?), II 122.
mușlin *s.n.*, muselină, stofă de bumbac sau mătase foarte fină, II 445.
muștruluí *vb.*, (despre soldați) a face instrucție, I 174.
mutătoare *s.f.*, plantă erbacee veninoasă din familia cucurbitaceelor, II 225.

N

nadragi *s.m. pl.*, nădragi, pantaloni, I 457.
naftemă *s.f.*, duh rău, necuratul, I 242.
naier *s.m.*, nai, I 472.
natará *s.f.*, flori brodate (?), sens neprecizat mai de aproape, II 432.
natră *s.f.*, parte a urzelii aflată între ițe și sulul dinapoi al războiului de țesut, I 104, II 423-424.
nădaiá *vb.*, a-și da seama, a se gîndi, a se hotărî, II 115.
nămí *vb.*, a năimi, a angaja, a tocmi, I 144, 377.
năpădí *vb.*, a da peste ceva, a găsi, I 437.
năpăsțos *adj.*, care aduce năpastă, I 228.
nărămgíu *adj.*, nărămiziu, portocaliu, II 165.
năsădit *adj.*, răsădit, I 68.
năsălnic *adj.*, rău, aspru, crunt, asupritor, II 562.
năsăpit *adj.*, desen costișet, II 443.
năstrăpată *adj.*, *piatră năstrapată* = piatră prețioasă, I 68.
năzbute *s.f.*, năzbîtie, I 247.
năzlojí *vb.*, a bate rău, a stîlci în bătaie, I 44.
negel *s.m.*, diminutiv al lui neg, II 175, 342.

neleapcă *s.f.*, vacă sau oaie ce are mai puțin de trei ani, care nu a fătat, II 535.

nene *s.m.*, tată, I 348, 380, II 9, 114, 218.

nerve *s.n. pl.*, coarda dorsală a sturionilor, uscată la soare, I 203.

nimitez *s.n.*, nemeteț, văl subțire cu care se acoperă capul II 440, 445.

nividí *vb.*, a năvădi, a nevedi, a trece firele urzelii printre ițe și spată, II 418, 423.

nohot *s.n.*, năut, I 201.

noiță *s.f.*, pata mică sau dungă albă pe unghii, II 425.

numai *adv.*, tocmai, II 139.

O

oală *s.f.*, placă de teracotă, II 449.

oblicí *vb.*, a afla, a descoperi, a observa, II 131, 133.

oboroacă *s.f.*, vas mare, făcut de obicei din scoarță de tei, folosit mai ales ca unitate de măsură, I 86, 95, 109.

ocăí *vb.*, a măcăi, II 374.

ochiul boului *s.n.*, aușel (?), I 379, II 55.

odaie *s.f.*, loc la cîmp sau la pădure unde sînt adăpostite vacile și oile și unde îngrijitorii au cele de trebuință pentru muls și făcut brînză, I 461, II 477, 560.

odobaie *s.f.*, hodobaie, car mare cu patru boi, I 95.

odovania praznicului *s.f.*, sărbătoare, a opta zi după Crăciun, I 111.

oferui *vb.*, a (se) oferi, II 80.

ogăí *vb.*, ogoi, a liniști, a (se) calma; și *ogoiá*, II 370, 542.

oghial *s.n.*, plapumă, I 77, II 173.

ogrinji *s.m. pl.*, resturi de fîn, paie, lăsate de animale în iesle, II 75.

oiagă *s.f.*, sticlă, clondir, I 67.

omenesc *adj.*, care aparține țăranilor, nu boierilor, I 170.

orbalț *s.n.*, erizipel, brîncă; plata erbacee veninoasă, II 494.

ornat *s.n.*, veșmînt de ceremonie, odăjdii, II 456.

os mort *s.n.*, sau osișor, boală a cailor, II 233.

os viu *s.n.*, sau capul Sfîntului Ion, *un trifoi alb, mare, ascuțit*, II 307.

oset *s.n.*, pălămidă, I 146.

ostropăț *s.n.*, ostropel, I 201.

ozdrele *s.f. pl.*, *a face praf și ozdrele* = a nimici, I 399.

ozor *s.n.*, model, motiv de cusătură sau țesătură, II 435, 444.

P

pacíșe *s.f. pl.*, fire de cînepă sau de in de calitate inferioară care rămîn în piepteni la pieptănatul fuiorului, II 402, 453, 458.

paclavá *s.f.*, baclavá, un fel de plăcintă, I 199.

pag *adj.*, (despre cai) negru sau roșcat cu pete albe, II 155.

paic *s.m.*, soldat din garda sultanului sau a domnitorilor, I 454.

palimar *s.m.*, pălimar, paracliser, II 114, 456, 563, 565.

palustru *adj.*, de baltă, din regiunea bălților, II 356.

panachidă *s.f.*, panahidă, parte a prohodului care se cîntă cuiva după scoaterea mortului din casă, parastas, I 321.

paos *s.n.*, pomană, la înmormîntări și parastase, constînd din colaci și vin; vin, untdelemn sfințit sau agheasmă cu care se stropește mortul, I 322, II 262.

paraclis *s.n.*, slujbă religioasă de laudă și invocare a Fecioarei Maria, a lui Hristos sau a unui sfînt, rugăciune închinată acestora; carte conținînd astfel de rugăciuni, II 494.

parip *s.m.*, cal tînăr, sprinten și frumos, II 152.

pasmanterie *s.f.* (articole de) ceaprazărie, II 445.

paș *s.m.*, pas, II 43, 119, 124, 134, 163.

paște *vb.*, (la jocul numit de-a balanca) a aștepta azvîrlirea bălăncii, pentru a marca locul unde cade și a o returna, II 63 ; (despre păr) a se despica la vîrf, II 424.

patrontaș *s.n.*, cartușieră, II 118.

păcorniță *s.f.*, vas de lemn pentru ținut păcura, dohotul, II 264.

pălăi *vb.*, a pălălăi, a arde cu flacără mare, II 529.

pălí *vb.*, a lovi, II 390.

părăsita-găinei *s.f.*, păpădie, I 358.

păretar *s.n.*, covor mic care se pune pe perete, II 451.

părîngă *s.f.*, cuvînt cu sens obscur aici, II 334.

păscătoare *s.f.*, loc de păscut, pășune, I 174, II 73, 113, 546.

păscuța-găinei *s.f.*, plantă asemănătoare păpădiei, I 358.

păstrav *s.m.*, nume a două specii de ciuperci comestibile, II 233.

pătulí *vb.*, a bătători, a netezi, I 190.

păuș *s.n.*, par, prăjină ascuțită, II 158.

péciu *s.n.*, act scris, permis; certificat de căsătorie, I 157.

pedepsi *vb. refl.*, a se chinui, I 133.

pembé *adj.*, roșu-deschis, roz; trandafiriu, II 446.

perecí *vb.*, a se contrazice, a se certa, I 149.

pestelcă *s.f.*, șorț de pînză sau de postav pe care-l poartă femeile peste rochie, II 214, 427, 506.

peștiman *s.n.*, fustă subțire, făcută din material ușor, II 438.

peteală *s.f.*, beteală, II 411, 429.

petiță *s.f.*, capsă folosită la armele de foc, II 104.

probozí *vb.*, a mustra aspru, a certa II 95, 565.
procetí *vb.*, a citi cu glas tare, II 337.
procitoare *s.f.*, tetrapod (?), II 337.
produv *s.n.*, produh, copcă (în gheață), I 393.
propéle *s.f. pl.*, proptele, I 383.
propí *vb.*, a propti, a sprijini, I 399.
proscomédie *s.f.*, proscomidie, parte din slujba liturghiei, în care preotul sfințește pîinea și vinul pentru împărtășanie, I 266, 268.
prosforă *s.f.*, ofrandă, dar, II 537.
prostire *s.f.*, cearșaf, învelitoare de pat; față de masă, I 70, 485, II 49, 435.
prour *s.n.*, proor, *a mîna vacile în prour* = a duce vacile la pășune dimineața înainte de muls, II 114.
prubă *s.f.*, probă, II 10, 64.
prubului *vb.*, a proba, a pune la încercare, II 332, 552.
puișor *s.n.*, monedă austriacă de 10 creițari, I 362, 392.
puzderie *s.f.*, resturi lemnoase ce cad din tulpina cînepei la melițare etc., II 23, 302.

R

raghilá *vb.*, a trage fuiorul prin ragilă, II 393, 420.
rághilă *s.f.*, ragilă, instrument format dintr-o scîndură în care sînt înfipți dinți de fier, prin care se trage cînepa, II 402, 577.
raituji *s.n. pl.*, pantaloni largi de stofă sau postav, II 442.
rapăn *s.n.*, strat gros de murdărie pe piele, jeg, II 341.
ratoș *s.n.*, rateș, han mare, birt, cîrciumă, II 336.
răbuș *s.n.*, răboj, I 254.
răcele *s.f. pl.*, *răcele de bostan* = dulceață de pepene galben, I 203.
răfui *vb. refl.*, a se socoti, a se considera, II 141, 186.
răspintene *s.f.*, răspîntie, II 398.
răsteu *s.n.*, resteu, cui de lemn sau de fier, cu care se închide latura jugului, I 102, II 176.
rășchitor *s.n.*, și *rîșchitor*, unealtă pe care se întind firele pentru a le face jirebii, II 406.
răul copiilor *s.n.*, nume dat epilepsiei, II 349.
răutate *s.f.*, boală, „spasm”, I 428.
răzăluí *vb.*, a răzui, I 249.
războlí *vb.*, a se îmbolnăvi, I 137.
răzmiliță *s.f.*, răzmeriță, răscoală, I 238.
răzor *s.n.*, șanț, I 482.
răzvidi *vb.*, a explica, a descifra, II 29.
recrută *s.m.*, recrut, II 120, 125.

riclie *s.f.*, rochie, II 438.
rips *s.n.*, țesătură de bumbac sau mătase, cu dungi dese, în relief, II 445.
rînduri *s.n.*, ciclu menstrual, I 362, II 253.
rîní *vb.*, a curăța un loc de stratul de murdărie depus, II 6.
rîșchia *vb.*, a rășchia, a depăna firele toarse de pe fus sau de pe ghem pe rășchitor, II 406.
rodini *s.f. pl.*, *a veni în rodini* = a veni cu daruri la o lehuză, I 54, 60, 94, 109.
rohmani *s.m.pl.*, oameni buni și evlavioși despre care se crede că trăiesc în altă lume; v. și *blajini*, I 42-43, 118, 284, 293, II 356, II 596.
roiniță *s.f.*, plantă erbacee cu flori albe, II 500.
roș *s.n.*, (la jocul de cărți) cupă, I 115.
rotilat *adj.*, în formă de roată, rotund, I 383, II 579.
roza *adj.*, roz, II 437.
roză *s.f.*, trandafir, I 70.
rujă *s.f.*, trandafir, I 71, 348, II 163, 433.

S

sabaș *s.n.*, ban dat ca bacșiș lautarilor, I 388, 401.
sadea *adv.*, simplu, neamestecat, curat, II 444.
saia *s.f.*, *pl.*: saiele, cusătura ornamentală cu împunsături rare, II 443.
sain *adj.*, sein, cenușiu, sur, II 428.
salaș *s.n.*, sicriu, II 120.
salup *s.n.*, un fel de cațaveică, II 175, 442.
salvie *s.f.*, partea cea mai bună (roșie) a unei blăni de vulpe, II 447.
samcă *s.f.*, ființă despre care se crede că omoară îndeosebi lăuzele și pe copiii lor; nume dat unor boli grave (de copii), considerate a fi cauzate de asemenea ființă, II 255.
santinea *s.f.*, santinelă, II 82, 550.
sarice *s.f.*, sare, II 167.
săcăluș *s.n.*, tun mic, rudimentar, sau pușcă mică, folosite ca arme sau la festivități, II 304.
săgeț *s.n.*, vîrf de cuțit, II 332.
săhănel *s.n.*, pahar, I 72, II 429.
sălășel *s.n.*, sicriu mic, II 569.
scarpi *s.m. pl.*, pantofi de damă, ușori, brodați, II 454.
scăfiță *s.f.*, vas de lemn, în formă de cupă sau ceașcă, II 102.
scăldușcă *s.f.*, albie de îmbăiat, II 169.
scăpărămînt *s.n.*, scăpărătoare, amnar, II 483.

schițemver *s.m.*, nume dat dracului, I 249.
sclimuí *vb.*, a scoate, a scorni, II 42.
scoaice *s.f. pl.*, broaște țestoase, II 37.
scordărea *s.f.*, scordolea, sos preparat din nuci pisate, miez de pîine, usturoi, untdelemn și oțet care se servește cu raci fierți, I 203.
scormolí *vb.*, a scormoni, II 492.
scoverze *s.f. pl.*, un fel de clătite, I 199.
scrie *vb.*, *a scrie ouă* = a împistri ouă, I 66.
scris *adj.*, (despre ouă) împistrit, I 353.
scutelnic *s.m.*, țăran scutit de plata birului, II 87.
semincer *s.m.*, și *sămincer*, știulete de porumb, I 63, 156.
serji *s.m. pl.*, cercei din bănuți de aur,II 446.
serpentină *adj.f.*, șerpuitoare, cu cotituri, II 442.
sesie *s.f.*, *a face (a ține) sesie*, a face sfat, a purta discuții, I 39, 40, 42, II 130, 156, 209.
sfașcă *s.f.*, *pl.*: sfaște, călțunărească = vornicească la nuntă, II 412.
sfădăuș *adj.*, certăreț, I 56
sfrediac *s.n.*, sfredel, II 586.
singeap *s.n.*, blană cenușie, groasă, II 447.
singur *pron. de întărire*, I 140, II 366.
sîcret *adj.*, ascuns, pustiu, greu (?), II 168.
sînge-de-nouă-frați *s.n.*, produs vegetal rășinos, de culoare roșie, recoltat din fructele unui arbore din familia palmierilor, II 554.
sîngea *s.f.*, (la cuțit, la fus) tăiș, vîrf, I 281, II 545.
sîngiuri, *pl.* al lui sînge (?) sîngerări (?), II 57.
sîngeap *s.f.*, sîngeapă, cinzeacă, II 288.
sîta-zînelor *s.f.*, scai măgăresc; turtă, I 430.
slei *vb.*, *a slei gheață* = a face gheață, I 29; *a slei metale* (fier, aur, argint) = a turna metale topite, a solidifica, I 98, II 332, 334.
sluțenie *s.f.*, ființă slută, pocitanie, II 507.
sluți *vb. refl.*, a se strîmba la cineva, I 421, II 384.
smomí *vb.*, a momi, a atrage de partea sa, a instiga, II 91, 487.
socote *s.f. pl.*, atrepsie, boală ce apare la înțărcarea copiilor, I 196, II 512, 523.
solomonar *s.m.*, vrăjitor, II 195 ș.u.
solomoní *vb.*, a vrăji, a face farmece, I 441, II 84, 513.
sorb *s.n.*, ființă supranaturală acvatică, II 356.
sorocăuste *s.f. pl.*, parastase, II 270.
soroci *vb.*, a ursi, a sorti, I 110, 115, 388, II 513.
soț *s.m.*, soție, nevastă, I 71, 447.
soție *s.f.*, soț, I 378, 381.
spată *s.f.*, piesă la războiul de țesut, formată din lamele paralele, prin care trec firele de urzeală, II 403, 408, 424.

spelcă *s.f.*, ac cu gămălie, ac de păr, I 65.
spijă *s.f.*, schijă, fontă, I 120, II 346.
spornic *s.n.*, sporici (?), II 150
stadol *s.n.*, obiect nedefinit mai de aproape, I 100.
stambol *s.n.*, țesătură, stofă de mătase, II 445.
stan *s.m.*, partea din față sau din spate a cămășii țărănești, II 165.
staroste *s.m.*, pețitor; persoană care conduce ceremonia unei nunți, I 499, II 525.
starostie *s.f.*, pețit, I 499.
stative *s.f. pl.*, război de țesut, II 408, 410, 418.
steblă *s.f.*, mănunchi, legătură, II 336, 358.
stelenei *adj.*, v. *streinei*, I 95.
stima *s.f.*, stima de Arhanghel = haina, I 422.
stirigie *s.f.*, stirigoaie, plantă erbacee, din familia liliaceelor, I 458.
stîlp *s.n.*, (la cusături) un anumit model, desen, II 434.
stîlpări *s.f.pl.*, ramuri verzi de salcie, împărțite la biserică în ziua de Florii, II 194, 397.
stîrpi *vb.*, (despre vacă) a deveni stearpă; a nu mai da lapte, I 33.
stobol *s.n.*, stobor, gard de lemn, zăplaz, I 68.
stodoală *s.f.*, standoală, șură; loc unde se află mai multe hambare sau coșare, II 86, 423.
stoler *s.n.*, dulgher, tîmplar, I 410, II 50, 326, 391.
stoliță *s.f.*, capitală, reședință, I 30, II 53, 591.
stracoșiu *adj.*, stacojiu, II 437.
străfire *s.f. pl.*, elemente, I 348.
străfoșat *adj.*, înfoiat, I 190.
streinei *adj.* (*pl.*), *boi în frunte streinei* = țintați, cu o pată în frunte (?); și *străinei*, I 95, 101.
strîgi *s.f.*, *cal de strîgi*, II 153.
stroh *s.n.*, *stroh de fîn* = rămășițe de fîn sau paie adunate din iesle, II 156.
stupitul-cucului *s.m.*, *scuipatul-cucului*, depozit granulos sau vîscos format în jurul ramurilor arborilor din ouăle unor fluturi, I 378, 416.
sufit *s.n.*, ornament de var și nisip executat pe tavan, tavanul astfel ornamentat, II 439.
sugel *s.m.*, panarițiu, I 241; șarpe ce suge lapte de la vacă, II 221.
sulferin *adj.*, sulfurină, substanță roșie, din care se obține culoarea roșie, II 438.
sumăieș *s.n.*, suman mic, II 445.
sumeț *adj.*, semeț, trufaș, înfumurat, I 76.
sumuțá *vb.*, a asmuți, II 44.
sviteră *s.f.*, alai, suită (?), I 90.

Ș

șală *s.f.*, sală, II 336.
șaliu *s.n.*, stofă de lînă vărgată, II 447.
șam *s.n.*, damasc, II 447.
șară *s.f.*, fiară, II 251.
șăgitoare *s.f.*, șezătoare, II 14.
șărvant *s.n.*, obiect nedefinit mai de aproape, I 68.
șegi *s.f. pl.*, *sg.*: șagă.
șepeli *vb.*, a vorbi cepeleag, peltic, I 86.
șferi *s.f. pl.*, *sg.*: șfară, II 346.
șiac *s.n.*, stofă groasă, II 164, 444.
șindilă *s.f.*, șindrilă, I 319.
șindilită *adj.f.*, acoperită cu șindrilă, I 96, II 23.
șip *s.n.*, sticlă, clondir, I 33, II 70.
șiriclic *s.n.*, șiretlic, II 55, 60, 61.
șoalda *s.f.*, *a umbla cu șoalda* = a recurge la vicleșuguri, la subterfugii, II 537.
șomultoc *s.n.*, șomoiag, smoc, I 35, II 533.
șotie *s.f.*, poznă, glumă, păcăleală, I 198.
știma-păpușoiului *s.f.*, știulete de porumb alb, I 149.
știoalnă *s.f.*, bulboană, băltoacă, II 589.
știubei *s.n.*, și *știubei*, vas făcut dintr-un trunchi de copac scobit, I 230, II 241, 391.
ștraf *s.n.*, pedeapsă, II 80.
șuchet *s.m.*, nebun, dezmățat, II 179.
șugui *vb.*, a glumi, a face glume, I 181, II 422.
șuh *s.n.*, unitate de măsură a lungimii (a șasea parte dintr-un stînjen), I 44, 400.
șumuiag *s.n.*, șomoiag, I 333.
șurubar *adj.*, *deget mai șurubar* = deget mai agil (?), II 216.
șuvar *adj.*, uscat, I 478, II 123.
șuvăit *adj.*, încovoiat, strîmb, II 222.
șvab *s.m.*, gîndac de bucătărie, I 183.

T

tabet *s.n.*, tabiet, II 448.
taftá *s.f.*, stofă groasă, lucioasă, I 68, 272.
tahîn *s.n.*, făină din semințe uleioase (prăjite) în special de susan, I 203.
tain *s.n.*, porție, rație de mîncare și băutură, II 380.
tanana *s.f.*, dans țigănesc, II 58.

tapalazat *adj.*, vezi dabalazat, II 66.
tarnistră *s.f.*, poate contaminare între tarniță – „sarcină" și canistră – „bidon", II 118.
tasmá *s.f.*, fir sau panglică de mătase, de piele, pe care se brodează, II 442.
tăbîieț *s.n.*, tăbuieț, fig. persoană mică și îndesată, II 250.
tăboltoc *s.n.*, și *tăbultoc*, săculeț; nume dat unei persoane scunde și îndesate, I 96, 281.
tăhuí *vb.*, a (se) tehui (de cap), a (se) zăpăci, a (se) buimăci, I 413
tălăpăi *vb.*, a tălăpăni (?) = a merge greu și apăsat, II 295.
tălpigă *s.f.*, piesă la războiul de țesut, în formă de pedală, cu care se schimbă ițele, II 403, 408.
tămăiță *s.f.*, tămîiță, nume al mai multor plante erbacee, II 540.
tamazlîc *s.n.*, turmă, II 120.
tămînji *vb.*, a mînji, a murdări, I 93.
tămjăi *vb.*, a se tămînji, a se murdări, a se unge, II 515.
tăsmăluță *s.f.*, diminutiv al lui tasma, II 442.
tăvălí *vb.*, a (se) răsuci, a (se) învîrti, a (se) rostogoli pe iarbă, în praf sau în noroi, a (se) murdări, I 35, 55, 175.
tăvălit *adj.*, murdar, I 120, 161, 310.
teară *s.f.*, urzeala învîrtită pe sul, II 9, 265.
tel *s.n.*, beteală, II 444.
tesacă *s.f.*, tesac, sabie scurtă și lată; cuțit mare II 281.
teslar *s.m.*, dulgher, tîmplar, I 52.
testemel *s.n.*, basma mare de pînză, de obicei cu flori colorate pe fond negru, II 401.
ticní *vb.*, tihni, II 46, 120.
tidvă *s.f.*, tigvă, craniu de om sau de animal, țeastă, hîrcă.
timirice *pron. nehot.*, mai nimic, II 348.
timp *s.n.*, *a avea la timp* = a avea ciclu menstrual, I 258, II 492.
tingire *s.f.*, vas de aramă sau de fontă în care se pregătește mîncarea; cratiță, tigaie, I 208, II 531.
tioc *s.n.*, toc, I 494.
tiohăi *vb.*, a stîrni vînatul, a alunga animale cu strigătul „tio", II 100, 417, 498.
tiriac *s.n.*, preparat medicinal care conține opiu, folosit în trecut ca anestezic; antidot pentru mușcătura de șarpe și pentru otravă, II 224.
tiuha *interj*, strigăt cu care se alungă animalele sălbatice, II 220.
tiulea *interj.*, tuleo, tulea, I 102, 172.
tîmbar *s.n.*, haină lungă purtată pe deasupra, manta îmblănită, II 439.
tîrmozit *adj.*, tîrnosit, călcat în picioare, tăvălit, în dezordine, I 175, 367.
tocmagi *s.m. pl.*, tăiței, II 199.

tocuri *s.m. pl.*, un fel de pălării, II 445.
toiag *s.n.*, lumînare, în formă de spirală, care se pune să ardă la căpătîiul sau în mîna mortului, I 323, II 261, 413, 491.
toloacă *s.f.*, teren lăsat necultivat ca să se odihnească (și pe care pasc vitele); teren liber între case ori la marginea satului, maidan, I 158, 342, II 75, 79.
tologi *vb.*, a călca în picioare, a se tolăni, II 83, 173, 178.
torbă *s.f.*, un fel de sac de drum, purtat la șold, II 535, 536.
tot una *loc. adv.*, mereu, necontenit, I 41, 136, 180, și *passim*.
tratapod *s.n.*, tetrapod, măsuță cu patru picioare, pe care se pun în biserică, la anumite ocazii, icoane ori cărțile, I 266.
trece *vb. refl.*, (despre vite) a pieri, I 298, 309, 310.
trîfní *vb.*, a tuși pentru a atrage atenția, a murdări (moral) pe cineva, I 155, II 156, 312.
trîncoșel *adj.*, însușire neprecizată mai de aproape, II 335.
trîntaș *s.m.*, obiect neprecizat mai de aproape, II 158.
trînzi *s.m. pl.*, trînji, panarițiu (?) ; plantă erbacee din familia orhideelor, II 533.
troahnă *s.f.*, guturai, răceală, I 462.
troiță *s.f.*, lumînare împodobită, cu care se merge la biserică de Bobotează, I 110, II 303.
truncher *s.n.*, trunchi (butuc) pe care se despică lemnele de foc, II 311.
truspatru *nr.*, tuspatru, I 285, 424, II 125.
tufí *vb.*, (despre arbori) a se face tufă, II 390.
tumăní *vb.*, a zăpăci, a buimăci, I 412.
tunde *vb. refl.*, (despre spice) boală a grîului, I 141.
tupiluș *adv.*, pe ascuns (?), I 383.
tureac *s.n.*, tureatcă, I 66.
tureatcă *s.f.*, carîmbul cizmei, II 443.
turta-lupului *s.f.*, numele unor semințe foarte toxice ale unui arbore din India, I 430.

Ț

țaică *s.f.*, drojdie (pentru dospirea aluatului), I 197.
țarțam *s.n.*, sărsam, ciucuri, franjuri ce atîrnă în jurul unei broderii, țesături, II 435.
țepușa *vb.*, a înțepa; a lua snopi în țăpoi (?), I 95.
țevia *s.f.*, țeavă, I 165.
țidulă *s.f.*, bucată mică de hîrtie ce cuprinde o scurtă însemnare; bilețel, I 108, 368, II 347.
țimbalar *s.m.*, țambalagiu, II 359.
țimbale *s.n.*, obiect de îmbrăcăminte neprecizat mai de aproape, I 98.

țincul-pămîntului *s.m.*, rozător de culoare cenușie-gălbuie, cu corpul subțire și coada scurtă; animal fantastic, închipuit ca un cîine care trăiește sub pămînt, I 32.
țipá *vb.*, a arunca, II 519.
țîmbră *s.f.*, cameră (germ. *Zimmer*), II 211, 348.
țîței *s.m. pl.*, (a potcovi) cu țîței de sîrmă albă = caiele, cuie (?), II 165.
țoarfă *s.f.*, cuvînt batjocoritor, folosit atît pentru femei, cît și pentru bărbați, I 495, II 278.
țuca *s.f.*, *îi sare țuca de frică*, II 58.
țuchi *s.m. pl.*, moț, II 464.
țug *s.n.*, gumă, elastic, II 448.
țuhal *s.m.*, sac mare.

U

ucigan *s.m.*, ființă supranaturală, I 254; eufemism pentru dracul, II 45, 386, 409.
ucis *adj.*, lovit, stîlcit în bătaie, I 53.
ugilí *vb.*, a se ofili, a se scîrbi, a nu mai avea chef, I 102.
ulduros *adj.*, urduros, căruia îi curg urdori din ochi, I 361.
ulger *s.n.*, uger, I 39, 303, II 385.
uncrop *s.n.*, apă clocotită; moment al nunții (cea de-a doua zi) II 113.
undí *vb.*, a spăla ușor, a clăti, II 371.
unge *vb.*, (avînd complement casa, cuptorul etc.), a lipi, a tencui cu lut, I 447, II 86, 151, 261.
urșenic *s.n*, catifea, II 445.
urlaub *s.n.*, (germanism) concediu, II 52.
uruioc *s.n.*, parte a urzelii de la capătul pînzei, care rămîne nețesută, II 402.
urzoaie *s.f.*, urzitoare, instrument cu care se fac urzeli II 410.
usuc *s.n.*, apa în care se spală prima dată lîna, II 437.

V

valon *s.n.*, trăsură, caleașcă, v. și *balon*, II 209, 212.
vapelă *s.f.*, vapel, broderie, II 352.
vatală *s.f.* vătală, piesă la războiul de țesut, prin care se fixează spata, II 449.
vatrar, *s.m./n*, vătrai, II 348, 529.
vatră *s.f.*, nume dat focului, II 516, 529.
vărguí *vb.*, (coasa) a întări coasa cu o vargă ; a bate coasa, I 496.

vătăjel *s.m.*, vătășel, persoană ce dirijează anumite ceremonii la nuntă, II 412, 428.
veac *s.n.*, viață, I 193, II 24, 259, 489.
vecuí *vb.*, a trăi, I 68, *passim*.
veliște *s.f.*, vieliște, loc deschis, expus vîntului ; și *jeliște*, *jelește*, I 101.
velniță *s.f.*, instalație (rudimentară) pentru fabricarea rachiului, II 142, 283.
vericui *pr.*, *nehot.* G.D., oricui, I 478.
verigă *s.f.*, parte a coasei neprecizată mai de aproape, I 57.
verigí *vb.*, (avînd compl. fluierul), a întări cu o verigă, cu un inel ; și *veriga*, I 66.
veșcă *s.f.*, văcălie, peretele circular al sitei, I 96.
vicol *s.n.*, viscol, II 135.
vidmă *s.f.*, strigoaică, I 434-435, II 101, 238, 241- 244, 420.
vinetici *adj. pl.*, *galbeni de vinetici* = de cei străini, de Veneția, I 68.
visor *s.*, *murg din visor* (?), I 98.
vizitație *s.f.*, vizită, inspecție, II 421.
vizunie *s.f.*, vizuină, I 130, II 315.
vîlvíí *vb.*, a face vîlvătăi ; a vorbi (cu pornire) împotriva cuiva, I 464.
vîntoaică *s.f.*, vînt mare, I 337, 344.
vîntuit *adj.*, atins de vînturi rele, smintit, I 349.
vîrcă *s.f.*, dungă, I 470.
vîrcolac *s.m.*, ființă fabuloasă, I 220, II 314, 511, 591.
vîrstat *adv.*, a mînca de frupt, ținînd post miercurea și vinerea, I 236.
vîrstă *s.f.*, dungă, II 115, 432.
vîrșă *s.f.*, coș lung de nuiele pentru pescuit, II 69.
vîrșez *s.n.*, vîrf (?), I 67.
vîrtura *vb.*, vîntura, I 158.
voade *s.n.*, din năvoade (?), II 133.
voinic *s.m.*, plantă neprecizată mai de aproape, II 67.
voloc *s.n.*, un fel de plasă de pescuit, I 146.
votcale *s.f.*, drojdie de casă, I, 197.
voz de rug *s.n.*, *ciumulie de măceș*, I 398
vreme *s.f.*, *a avea la vreme* = a avea ciclu menstrual, I 207.

Z

zadie *s.f.*, fotă, II 444.
zavistnic *adj.*, invidios, pizmaș, II 42.
zăbon *s.n.*, zăbun, haină groasă, vătuită, II 432, 438.

zăhăí *vb.*, a aduce supărări, necazuri, a incomoda, II 531.
zămnic *s.n.*, zemnic, pivniță, groapă săpată pentru păstrarea legumelor, I 195.
zbici *s.n.*, șuviță de păr de cal, I 398, 475.
zburătoare *s.f.*, toaie, omag, II 137, 138.
zburător *s.m.*, plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu flori roșii, purpurii, cu fructele în formă de capsulă, I 417.
zgripțurele *s.f. pl.*, zimți la secere, I 100.
zimbri *s.f. pl.*, *a face zimbri* = a jindui, a rîvni ceva, a fi nerăbdător, II 154.
zîngăluí *vb.*, a zăngăni, I 97.
zoală *s.f.*, apă cu săpun în care se spală ori s-au spălat rufe, pînzeturi, fuioare etc., I 229.
zolí *vb.*, a spăla rufe, pînzeturi, fuioare, lînă etc. cu apă și săpun, leșie, I 226, *passim*.
zolniță *s.f.*, vas în care se zolește, I 230, II 406, 436, 526.
zuluf *s.n.*, cîrlionț de păr, II 445.
zurbă *s.f.*, gălăgie, zarvă, ceartă, II 38.
zurzulie *s.f.*, plantă neprecizată mai de aproape, II 125.

Cuprins

Partea V
FOCUL

Erata

vol I

Pagina	rîndul	în loc de	se va citi
pag. 7,	r. 24	Abundeţa	Abundenţa
pag 29,	r. 10	omoria	omorea
pag 64,	r. 8 de jos	să no vezi	să n-o vezi
pag. 81,	r. 5 (col. II)	pausă	pauză
pag. 95,	r. 29 (col. a II-a)	o dobaie	odobaie
pag. 95,	r. 43 (col. a II-a)	coboria	coborea
pag. 96,	r. 20 (col. a II-a)	cu-n	c-un
pag. 97,	r. 31 (col. I)	zea	zău
pag. 103,	r. 31 (col a II-a)	Furnza	Frunza
pag. 118,	r. 9 de jos	sboară	zboară
pag. 122	r 15	dat	dar
pag. 124,	r. 9	pitrele	pietrele
pag. 130,	r 9 şi 11 de jos	curcubeu	curcubău
pag. 132,	r 14	a chindii	achindii
pag. 133	la sfîrşitul § 2 se introduce fraza: Pentru ca să ploaie, să uzi pe o copilă cu apă, ca să plîngă, şi atunci plouă.		
pag. 137,	r. 19	întru una	întruna.
pag. 138,	r. 3 de jos	Detuna-lar	Detuna-l-ar
pag. 139,	r. 2	Detuna-lar	Detuna-l-ar
pag. 139,	r. 7	oamen	oameni
pag. 139,	r. 9	Pe semne	Pesemne
pag. 139,	r. 2 de jos	înaitea	înaintea
pag. 143,	r. 25 (col. I)	curcubeu	curcubău
pag. 150,	r. 15 de jos	odată	o dată
pag. 154,	r. 6	Bătăte-te	Bată-te
pag. 160,	r. 14	respund	răspund
pag. 169,	r. 1 de jos	din launtru	dinlăuntru
pag. 175,	r. 19	uncropel	uncropul
pag. 176,	r. 21	mama pădurii	Mama Pădurii
pag. 176,	r. 25	mama pădurii	Mama Pădurii
pag. 176,	r. 1 de jos	înplinit	împlinit
pag. 183,	r. 5 de jos	spolocane	Spolocane
pag. 191,	r. 2 de jos	Rondunica	Rîndunica
pag. 205,	r. 1 de jos	Christos	Hristos
pag. 201,	r. 4	curcubeu	curcubău
pag. 230,	r. 4	de dînsa	pe dînsa
pag. 231,	r. 8	astadată	astă dată
pag. 231,	r. 20	40 de sfinţi	40 de Sfinţi
pag. 232,	r. 9 de jos	noembrie	noiembrie

pag. 245, r. 3	ieşia	ieşea
pag. 245, r. 6	postia	postea
pag. 250, r. 5	Cuibotele	Ciubotele
pag. 250, r. 22	astadată	asta data
pag. 251, r. 23	uideşte	iudeşte
pag. 257, r. 10	porumbei	porumbrei
pag. 271, r. 9 de jos	Pe	pe
pag. 276, r. 20	decusară	de cu sară
pag. 280, r. 27 (col. I)	cu-n	c-un
pag. 284, r. 6	Rohmanii	rohmanii
pag. 285, r. 12 de jos	mămînci	mănînci
pag. 306, r. 17 de jos	cum să cade	cumsăcade
pag. 327, r. 1 de jos	Bulăeşti	Bulzeşti
pag. 335, r. 14 de jos	Altădată	Altă dată
pag. 374, r. 25	Încă	Incă
pag. 379, r. 15 de jos	Boşancea	Bosancea
pag. 411, r. 4	bonav	bolnav
pag. 415, r. 22	prin prejurul	primprejurul
pag. 416, r. 10 de jos	Altădată	Altă dată
pag. 426 r. 16	că-i trăi	c-ăi trăi
pag. 427 r. 4 de jos	Dumnezeul	Dumnezeu
pag. 436, r. 11	pacat	pacatul
pag. 442, r. 13 de jos	sgîrcit	zgîrcit
pag. 443, r. 6	Valcinschi	Volcinski
pag. 448, r. 10 de jos	Vai plăti	Va plăti
pag. 459, r. 6 (col. I)	caută	cîntă(?)
pag. 461, r. 2	cu-n	c-un
pag. 468, r. 26	stăpănul	stăpînul
pag. 483, r. 21	îi spune	îi spune

În colecția PLURAL

au apărut

1. Adrian Marino – *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale*
2. Lev Șestov – *Noaptea din grădina Ghetsimani*
3. Matei Călinescu – *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*
4. Barbey d'Aurevilly – *Dandysmul*
5. Henri Bergson – *Gîndirea și mișcarea*
6. Liviu Antonesei – *Jurnal din anii ciumei: 1987-1989*
7. Stelian Bălănescu, Ion Solacolu – *Inconsistența miturilor: Cazul Mișcării legionare*
8. Marcel Mauss, Henri Hubert – *Teoria generală a magiei*
9. Paul Valéry – *Criza spiritului și alte eseuri*
10. Virgil Nemoianu – *Micro-Armonia*
11. Vladimir Tismăneanu – *Balul mascat*
12. Ignațiu de Loyola – *Exerciții spirituale*
13. * * * – *Testamentum Domini* (ediție bilingvă)
14. Adrian Marino – *Politică și cultură*
15. Georges Duby – *Anul 1000*
16. Vasile Gogea – *Fragmente salvate (1975-1989)*
17. Paul Evdokimov – *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*
18. Henri Bergson – *Materie și memorie*
19. Iosif Sava – *Radiografii muzicale. 6 Serate TV*
20. Gabriel Andreescu – *Naționaliști, antinaționaliști... O polemică în publicistica românească*
21. Stelian Tănase – *Revoluția ca eșec*
22. Nikolai Berdiaev – *Sensul istoriei*
23. Françoise Thom – *Sfîrșiturile comunismului*
24. Jean Baudrillard – *Strategiile fatale*
25. Paul Ricoeur, J.L. Marion ș.a. – *Fenomenologie și teologie*
26. Thierry de Montbrial – *Memoria timpului prezent*
27. Evagrie Ponticul – *Tratatul practic. Gnosticul*
28. Anselm de Canterbury – *De ce s-a făcut Dumnezeu om ?*
29. Alexandru Paleologu – *Despre lucrurile cu adevărat importante*
30. Adam Michnik – *Scrisori din închisoare și alte eseuri*
31. Liviu Antonesei – *O prostie a lui Platon. Intelectualii și politica*
32. Mircea Carp – *„Vocea Americii" în România (1969-1978)*
33. Marcel Mauss, Henri Hubert – *Eseu despre natura și funcția sacrificiului*
34. Nicolae Breban – *Riscul în cultură*
35. Iosif Sava – *Invitații Eutherpei. 8 Serate TV*
36. A. Van Gennep – *Formarea legendelor*
37. Claude Karnoouh – *Dușmanii noștri cei iubiți. Mici cronici din Europa Răsăriteană și de prin alte părți*
38. Cristian Bădiliță (ed.) – *Eliadiana*

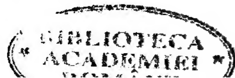
39. Ioan Buduca – *Și a fost seară, și a fost dimineață*
40. Pierre Hadot – *Ce este filosofia antică*
41. Leon Wieseltier – *Împotriva identității*
42. * * * – *Apocalipsa lui Pavel*
43. Marcel Mauss – *Eseu despre dar*
44. Eugeniu Safta-Romano – *Arhetipuri juridice în Biblie*
45. Guy Scarpetta – *Elogiu cosmopolitismului*
46. Dan Pavel – *Cine, ce și de ce ?*
47. Vladimir Jankélévitch – *Iertarea*
48. Andrei Cornea – *Penumbra*
49. Iosif Sava – *Muzica și spectacolul lumii. 10 Serate TV*
50. Pierre Hadot – *Plotin sau simplitatea privirii*
51. Cristian Bădiliță – *Călugărul și moartea*

PLURAL M

1. Émile Durkheim – *Formele elementare ale vieții religioase*
2. Arnold Van Gennep – *Riturile de trecere*
3. Carlo Ginzburg – *Istorie nocturnă*
4. Michel de Certeau – *Fabula mistică*
5. G.W. Leibniz – *Eseuri de teodicee*
6. J. Martín Velasco – *Introducere în fenomenologia religiei*
7. * * * – *Marele Inchizitor. Dostoievski – lecturi teologice*
8. Raymond Trousson – *Istoria gîndirii libere*
9. Marc Bloch – *Regii taumaturgi*
10. Filostrat – *Viața lui Apollonius din Tyana*
11. Diogenes Laertios – *Despre viețile și doctrinele filosofilor*
12. Ștefan Afloroaei – *Cum este posibilă filosofia în estul Europei*
13. Gail Kligman – *Nunta mortului*
14. Jean Delumeau – *Păcatul și frica* (Vol. I)
15. Jean Delumeau – *Păcatul și frica* (Vol. al II-lea)
16. Mihail Psellos – *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976-1077)*
17. Cicero – *Despre divinație*
18. Elena Niculiță-Voronca – *Datinele și credințele poporului român* (Vol. I)
19. Elena Niculiță-Voronca – *Datinele și credințele poporului român* (Vol. II)
20. *** – *Carmina Burana. Antologie de poezie latină medievală*
21. Paul Zumthor – *Babel sau nedesăvîrșirea*
22. Porphyrios – *Viața lui Pitagora. Viața lui Plotin*
23. E.R. Dodds – *Grecii și iraționalul*

În pregătire:

Adriana Babeți – *Despre arme și litere*
Jacques Derrida – *Fantomele lui Marx*
*** – *Convorbiri cu Schopenhauer*

Bun de tipar: iulie 1998. Apărut: 1998
Editura Polirom, B-dul Copou nr. 3 • P.O. Box 266
6600, Iași • Tel. & Fax (032) 214100; (032) 214111;
(032) 217440 (difuzare); E-mail: polirom@mail.dntis.ro
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7;
Tel.: (01) 3138978, E-mail: polirom@mail.dnt.ro

Tiparul executat la Polirom S.A. 6600 Iași
Calea Chișinăului nr. 32
Tel.: (032) 230323; Fax: (032) 230485